

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_192410

UNIVERSAL
LIBRARY

श्री

तुकारामबावांचे

बंधु कान्होबा, मुलगी भागूबाई आणि शिष्य निळोबा

यांच्या

अभंगांची गाथा.

मना जो गुरू रंक राजा समान । करी कर्म निष्कामबुद्धी विधान ॥
जयाचे कलीकाल वंदीति पाय । ह्मणे वामना सा गुरू शरण जाय ॥ १ ॥

तुकाराम तात्या

यांनी योग्य रचना करून

तत्त्वविवेचक ग्रंथप्रसारक मंडळीसाठीं छापून प्रसिद्ध केली.

(या पुस्तकाची मालकी सन १८६७ चा आक्ट २९ प्रमाणें प्रसिद्ध करणारानें
आपले स्वाधीन ठेविली आहे.)

सन १८९१.

मुंबई:

“तत्त्वविवेचक” छापखान्यांत छापिली.

त्यांस केवळ परमेश्वरस्वरूप सद्गुरू मानीत होते असें त्यांच्या अभंगां (गाथेच्या आरंभी छापले आहेत) वरून स्पष्ट दिसते.

तुकारामबावा हे भजन करीत असत यास्तव त्यांच्या मार्गे टाळकरी वगैरे नेमलेली मंडळी असे, तीही विरक्त, प्रेमळ भाविक आणि देवभक्त अशी होती. या मंडळीतील सर्व लोकांवर तुकारामबावांचें फार प्रेम असे, आणि ते तुकारामबावांवर आपल्या जिवापलीकडे प्रेम करीत असत.

हे तुकारामबावांस जरी आपले गुरुप्रमाणें मानीत होते तरी त्यांस त्यांनीं उपदेश दिला होता असें दृष्टोत्पत्तीस येत नाही. हे टाळकरी त्यांचे नुसते अनुयायी असवे असें वाटतें. तुकारामबावांचे मधले बंधु कान्होबा हे या अनुयायांपैकीं नसावे असें अनुमान होतें; कारण निर्याणकाळीं तुकारामबावांनीं आपल्या टाळकरी अनुयायांस शेवटीं निर्वानिरव केली त्याप्रसंगीं असणाऱ्या मंडळीमध्ये कान्होबाचें नांव नाही. याशिवाय कान्होबा हे त्यांचे अनुग्रहीत होते असेही कळत नाही, परंतु ते तुकारामबावांवर अत्यंत प्रेम आणि श्रद्धा ठेवीत असत. यांनीं जे अभंग केले होते त्यांतील थोडेकेच सांप्रत उपलब्ध आहेत ते या गाथेंत छापले आहेत. या अभंगांच्या शेवटील चरणांत आपणांस “तुकयाबंधु” असें दर्शविलें आहे, त्यावरून त्यांनीं आपणांस तुकारामबावांचा (आपल्या वडीलपणाची पायरी सोडून) आश्रित असा भाव दर्शविला आहे.

तुकारामबावा कोणास अनुग्रह देण्याविषयीं जरी फार सावध होते तरी त्यांस सच्छिष्य असावा अशी एके प्रसंगीं इच्छा झाली होती असें त्यांच्या खालील अभंगावरून दिसून येते:—

देवा ऐसा शिष्य देई । ब्रम्हज्ञानी निपुण पाहीं ॥ १ ॥

जोकां भावाचा आगळा । भक्ति प्रेमाचा पुतळा ॥ २ ॥

ऐशा युक्ति ज्याला बाणे । तेथें वैराग्याचें ठाणें ॥ ३ ॥

ऐसा झाला हो शरीरी । तुका लिंबलोन करी ॥ ४ ॥

कृपा करावी भगवंतें । ऐसा शिष्य द्यावा मातें ॥ १ ॥

माझें व्रत जो चालवी । सासी द्यावें त्वां पालवी ॥ २ ॥

व्हावा ब्रम्हज्ञानी गुंडा । तिहीं लोकीं ज्याचा झेंडा ॥ ३ ॥

तुका तुका हाक मारी । माझ्या विठोबाच्या द्वारीं ॥ ४ ॥

परंतु त्याला त्याचे इच्छेप्रमाणें शिष्य मिळाला किंवा कोणांस त्यांनीं अनुग्रह दिला असें प्रमाण कोठें मिळत नाही.

तुकारामबावांस महादेव, विठोबा आणि नारायण असे तीन पुत्र होते. यांशिवाय त्यांस भागूबाई नांवाची एक मुलगीही होती. याच मुलीने अनघडशा फकीराचा अभिमान (एक चिमटी भर पीठ त्याच्या कोठंब्यांत टाकून तो पिठानें भरून देऊन) हरण केला अशी कथा आहे. या चान्ही मुलांनीं अभंग केलेले होते. त्यांतील कांहीं अभंगांची, दाभाज्याच्या तळेगांवीं एका गृहस्थापाशीं, वही होती तिजमध्ये आढळले होते, परंतु ती वही पुनः तपास करण्यास गेलों तेव्हां आमचे हातीं आली नाहीं, परंतु दुसऱ्या वहीमध्ये जे कांहीं अभंग आम्हांस सांपडले ते या गाथेंत छापले आहेत.

तुकारामबावांचे टाळकरी होते त्यांपैकीं कित्येकांनीं अभंग केलेले होते परंतु ते सध्या आम्हांस आढळले नाहींत. तळेगांवकर संताजी तेली जगनाडे यांच्या अभंगांपैकीं षाण्याचे अभंग प्रसिद्ध आहेत ते आम्हीं तुकारामबावांच्या अभंगांच्या गाथेंत छापले आहेत.

निळोबा नामें एक पिंपळनेरकर ब्राम्हण कुळकर्णी साधु होऊन गेले; त्यांनीं आपण केलेल्या अभंगांमध्ये तुकारामबावांस आपले गुरु अशा संज्ञेनें स्तविलें आहे. हे सत्पुरुष तुकारामबावांच्या टाळकऱ्यां पैकीं होते असें म्हणतात, निळोबांनीं तुकारामबावांस केवळ परमेश्वरस्वरूप सद्गुरू मानून त्यांचें ३३३ श्लोकानें स्तवन केलें आहे. हे श्लोक आम्हीं छापलेल्या तुकारामबावांच्या गाथेच्या आरंभी छापले आहेत. यांशिवाय यांनीं भक्ति, ज्ञान, वैराग्य इत्यादि विषयांवर अभंग केले आहेत, त्यांतून जे कांहीं आम्हांस सांपडले ते आम्हीं या गाथेंत प्रकरणाप्रमाणें छापले आहेत. या अभंगांची वाणी आणि विचार फार गंभीर आणि प्रासादिक आहे. या साधूंचें चरित्र लिहिलेलें कोठें आढळत नाहीं.

सूचना—ज्या कोणा गृहस्थांपाशीं तुकारामबावांचे बंधु कान्होबा, त्यांचीं मुलें महादेव, विठोबा, नारायण आणि भागूबाई व टाळकरी मंडळी यांचे अभंग असतील ते त्यांनीं लोकोपकारार्थ आम्हांस दिले असतां आम्हीं छापून प्रसिद्ध करूं.

अनुक्रमणिका.

अ

तुक्याबंधु

अगा ये वैकुंठनायका....	३३
अगोचरीं बोलिलों आज्ञेविण आगळे	१६	
अनंतजन्में जरी केल्या तपराशी	२१	
अवधीं तुज बाळें सारिखीं नाहीं तें	७५	
असो आतां कांहीं करोनियां सलगी	६४	

निळोबा

अखंड भूतदया मानसीं	७७१
अखंडता ते झाली ऐसी....	८५४
अगा ये षड्गुण भाग्यवंता	५१२
अगा ये भूवैकुंठपीठा	५३७
अगा ये नरकासुरमर्दना	५५७
अगाध महिमा तुमचा देवा	५६३
अगाध कीर्ति वाढले संत	६३८
अगाध महिमा पंढरिचा	१२९४
अग्निची व्हावया शांती	२८२
अग्नि संस्कार देउनी त्यासी	३३३
अचळ धरा तैसें पीठ....	१३००
अढळ वैराग्य प्रगटे अंगी	९४०
अर्थ अवघेचि याचे हातीं	९६२
अर्थ जाणती अनुभवी....	१०८९
अथवा विनंति परिसा देवा	५५३
अनाथाची कोण पाववील हाक.	३८७	
अनुसरलों जीवें भावें	४४५
अनुरागें भजती देवा	६२८

अपार संत झाले क्षितीं	९२९
अभिशापासी कारण	९८८
अभिमानाच्या भुली	१०१८
अमृत गोडिये नाहीं भिन्नपण....	६४०	
अमृताहुनि गोड हरी....	८०५
अयोध्येसी जन्मले राम	११०
अर्चुनियां पुंडलिका	११९२
अरूपी रूपपाचा विस्तार	९४
अलभ्य लाभ ते सत्संगति	९०९
अवधीयांचे मनोरथ	१४५
अवघे करुनि जयजयकार	२५३
अवलोकुनि माझिया भावा	३७९
अवगुणी देखिलें	४६५
अवघ्याचि दुःखाचा परिहार	५१६
अवधी कळा याचे हातीं	६१२
अवधींच अंगें वेष्टोनि ठेलीं	७४६
अवघा काळ हेंचि ध्यान	८२३
अवघ्या अंगें अवघे झालों	९२७
अवलोकिलें कृपादृष्टि....	९६७
अवधीयांचीं ज्ञानें अवधींचि जाणें	१०४३	
अवघें देखे ब्रह्मरूप	११०२
अवघे वर्ण बावन्न परी....	१२८०
अवघें होउनि कांहींची नव्हे	१३१२
अवधीयांचे असोनि देहीं	१३१६
अवघेंचि हें कर्मफळ	१३२६
अवघें टाळुनि निमित्त	१३४७
अवघाची गुणी आहे	१३९८

अश्वरूपिया केसामुर....	२५७
अश्व पहातां तो सोज्वळा	१०२२
अष्टदि दिग्गज आणि दिक्पाळ	११७६	
असतें उत्तम मुकृत जरी गांठीं	४१३	
असाधारण माझे बोल	१७४
असोनी अलिप्त सर्व सर्गीं	९०
असो चरणावरी तुमच्या	३३९
असो त्याची मात	३६८
असो आतां हें बोलणें	८२९
असो तूं ऐसियाच्या गोठी	११५५
अहो रूपेच्या सागरा....	१२४
अहो देवा तिमिरनाशा	६५
अहो अज्ञान तिमिरनाशा	४३०
अहो, निर्निवकरूपतरु देवा	४५१
अहो देवा रूपामूर्ति	५२८
अहो देवा रूपावंता	५६६
अहो तुझी रूपावंता	५६९
अहो ऐका भाविक	११७७

आ

तुक्याबंधु

आकारवंत मूर्ति	२८
आतां मागतों तें ऐक नारायणा....	७	
आतां कळों आले गुण	७९
आतां नराहे क्षण एक....	८८
आतां हें न मुटे न चुके....	९१
आतां चुकलें देशावर	९७
आली लळिताची वेळ	४८

निळोवा

आईका हो संत तुझी मुनेश्वर....	७४३
आजिवरी काळ वृथाचि गेला....	१०३१

आजि पुरलें हो आर्तिचें आरत	१५३७
आटीतो आटणी करुनी	...	३६७
आठवितां तुमची लिला	६८
आठवुनियां श्रीरुष्णचरण	३०७
आठवला तो माझिया मनीं	५४०
आठवितां याचे पाय	७३६
आठवितां नामें सुखाचीं	७८२
आठवितांचि रूप मनीं	१२८१
आणिखी उपाय सांडियले	३६४
आणिक तो युक्ति नाही माझ्या	४८८
आणिकांसी सांगे आशेचें	७०५
आणिखीही याचीं उदंड	७०७
आणिखीही उदंड संतजन	८१६
आणिकातेंही विष्टल करिती	९७७
आणिकाची संपत्ती	११२१
आणिकातें उपदेशी	११४०
आतां आठवूं पाउलें	१०
आतां पाहेन वाडेंकोडें	१३८
आतां पुढें बाळचरित्र	२२०
आतां तरी बाळका आणि	२०५
आतां याचा घेउनी त्रास	३७३
आतां पुरवा मनिचा हेत	४०१
आतां यावरी संदेह पुरी	४३९
आतां पुरवा मनिचा हेत	४४०
आतां येउनी सांभाळीं	४५७
आतां माझिया भक्तिभावा	५१३
आतां कधीं सांभाळाल	५३०
आतां माझा अंगिकार	५६२
आतांही जे गाती नामें	७६७
आतां तरी विचार करीं	१००४
आतां अवघे हरिचे जन	१०५१

आतां निज प्रेमाची हे जाती १०६८	आह्मी दासीं कीजे दास्य ४९६
आतां अभक्त कातर ११२६	आह्मी नेणतीं नेणतीं ९२६
आतां माझ्या सहवासें रहा १४२३	आह्मी देवा भक्तीहीन.... ९९१
आतां मी पुसेन तें सांगारे उमाणें १४३३	आह्मी तों जीवें वेंच केला ९६०
आत्मा सकळांचा श्रीहरी ११८१	आह्मी स्वामीचिया बळें ७३९
आत्मा नाहीची देखिजे ऐसा १३१४	आरतीचें आरत होतें १८३
आत्मा करीना करवी.... १३३६	आराधिला पुंडलिकें १२१८
आत्मा निघोट निर्मळ.... १३६१	आर्त माझें पूर्ण झालें १७२
आदि मग हे अनादि बोली ६९१	आर्त जीवींचें जाणती १०७८
आधीं भक्त पाठी देव.... ६९०	आर्त सर्वदां वाहती १०८०
आधींच अविश्वासी जन ७१०	आला स्वानुभव ७६३
आपपरते नोळखती ७००	आला स्वइच्छा पंढरपुरा ११८७
आपणा सारिखे ८४३	आले संन्यासी तापसी ३१९
आपणचि ते येती घरा ९६८	आले शरण त्याचा करी प्रतिपाळ ६६९
आपणासमान केले त्यांसी १०१४	आले भेटी संतजन १२१९
आपणा नोळखे ११४२	आवध्याची संपत्ति आलिया घरा ४३
आप आपणा नेणता १३३३	आवटोनि रूप मनीं ९०१
आपणा दाउनी भुरळे केले १३९१	आवटोनि रूप मनीं ७२०
आपुलिया मनोगतें ९६	आवघा टाकोनियां धंदा १४४९
आपुलें तुह्मीं न संडावें ४१०	आशाबद्ध देखोनियां विटताती ४२४
आपुली धणी पुरे तों ध्यावें १११०	आशाबद्धा नाहीं मान १०४९
आबद्ध वाचा मतिहीन.... ४	आशाबद्धाचिया मुखें.... १११४
आमोद न सोडी कर्पूर ६२२	आहारे काय जोडी केली ९८६
आमुचा जिवलग सांगाती २६१	आहाडे पाहाडे गे वावुगेची झगडे १९१८
आह्मां सांपडलें वर्म । हरिभक्तीचें ७६९	आहे आरुष बोलणें ११११
आह्मां ताराल जरी श्रीहरि ९२९	आळवीन क्षणक्षणां ३९९
आह्मां सुखा नाहिची उणें ११९१	आळवूं आह्मी विठोबासी १२८३
आह्मीं लेंकुरें लळेवाडें ३१०	आळी करितां नामदेव ६३९
आह्मीं नेणों भाव कैसा भक्तिरस ४८२	आज्ञापिलें जें श्रीहरी १०४०
आह्मी तों आपुलें निवेदिलें पायीं ४८३	आंगां आणुनि वारें पोरा
आह्मी न मार्गों ऐसा कधीं ४९०	घालिसी ह्रमामा १४९१

आंतु बाहेरी सर्वापाशी १००२
आंतुबाहेरी देखणाची दिसे १३१७
आंधळिया उगवुनि रवि ४०४
आंवरुनियां ज्यांनीं चित्त १०१९

इ

इतर साधनीं उपाव ९९३
इंद्र चंद्र महेंद्र सर्व ७९९
इंद्र ह्मण गा देवदेवा ३०१
इंद्रादिकां देवां १२८६
इंद्रियांची पुरली धांव १३३९

ई

ईटे साजीरीं पाउलें १९४
ईश्वर नियंता निर्गुण १९
ईसारे गोविला ७४९

उ

उ०१ नागलति उजगरा ९७
उदार रूपाल सांगसी जना १३
उभा देखिला भीमातीरीं ३४

निळोबा

उगाचि राहेन संतांपासीं ९९४
उगाचि वदवितां कां गा १११३
उगाचि नसे क्षणही भरी १४९९
उगेंचि आतां बैसेन मी ह्मणे १३९७
उघडली संतज खाणी १९९
उच्चारितां नाम वाचे ८३९
उचित अनुचित आह्मीं नेणों ३३६
उणें पुरें बोलिलों आधीं ९४९
उतरिला माझा भार ७७
उतरिला धराभार १२९१

उत्तम संचित होतें गांठी ९७८
उत्तम अधम नया जें संगती १४७०
उत्तीर्ण नव्हीजेचि वेंचतां जीवें ८३
उत्तीर्ण त्याचें नविहजे आतां ९२०
उत्तीर्ण त्याचें काय व्हावें २०
उदंडाचें धांवणें केलें ९६८
उदार ऐसा न दिसेजी दृष्टी २७
उदार संत उदार संत ९४७
उपदेशिला एकचि सार १०६३
उपनिषदांच्या मती १२८७
उपरम झाला सर्वकाळ इंद्रियां	१९९९
उपायाच्या करितां श्रेणी ८६२
उपाधीचा उबग आला ११०३
उभारुनि बाहो ध्वज ९९४
उभा ठेला ईटेवरी ११६८
उमटलें वरी । होतें ४४६
उमटली खडकावरी ११८९
उमटलीं विष्णुपदें १२२९
उण्णें न तपेचि सुधाकर ८९६
उंचपदीं ठाव ७०

ए

तुकयाबंधु

एक मागणें हर्षकेशी ३९
--------------------	---------

निळोबा

एक भूवैकुंठ एक शिवपीठ ३९७
एकचि अक्षर वाचेसि येतां ३६९
एकदां तरी देखिल्याविण ४०६
एक ना दुसरें हो नव्हे तें	
मजपाशीं १९९१
एकदां तरी दाखवा डोळां ४०७
एकदेशी आह्मी एकट एकले ४२३

एक बैसे सिंहासनी	५९२
एकपणाचा घेऊनी त्रास	७१५
एक गाऊं आझीं विठोबाचें	७६२
एक एकाहुनी आगळे	९३१
एकचि आशिर्वाद देती	९३४
एकचि वचन मानस पायीं	९५६
एकलें न कंठवे याविण मज....	१५४८
एकलेंचि यावें एकलेंचि जावें....	१०१०
एकले एकटचि होते ये सद्नीं	१५३४
एकलाचि हरी	१०१९
एकचि नाम विठोबाचें	१०६२
एक एका अवलोकिती	१२१६
एक जोडी बहुतें खाती	१२४७
एकनिष्ठ झाला भाव	१४५६
एकाक्षरी विस्तार करा	३७१
एकाहुनी आगळे एक	७५१
एका हरिच्या नामाचि साठीं....	८१४
एका हरिच्या नामेंवीण	९९५
एका विठ्ठलीं ठेविला	११०७
एकाचिया हुंड्या भरी....	१२३७
एका पासुनियां हरि	१३४१
एका पासुनि झालें विश्व	१३५८
एका नामें बहुत तरले	१३८२
एकी ह्मणती हा आमुचा सांगाती	१४६६
एकी ह्मणती हरी आमुचा सोयरा	१४६७
एकी ह्मणे हरी आमुचा शेजारी	१४६८
एकीं देव अनेकीं देव....	६९९
एकींच नसतां एक पण	१३२७
एकीं एकटेचि असोनि एकला....	१४७९
एकीं एकपधा ठाव	१३३९
एकोबाची सेवा करी	६४०

एक्या जीवें एक्या भावें	८३८
एकंदर देवें आज्ञा केली	१२६६
एवढा मनिंचा पुरवा हेत	९७२
एवढासा माझा भाव तो काई....	७०८

ऐ

तुकयाबंधु

ऐकें वचन कमळापति	४७
-----------------------	----

निळोबा

ऐकतां श्रवणीं परमानंद	९०६
ऐकिला तुमचा अगाध महिमा....	४१२
ऐकिं एकपणाचा घेउनियां त्रास	१४८७
ऐकोनि गजबजिली दैत्यसभा	२१४
ऐकोनियां संतवाणी	५८८
ऐकोनि संत हांसतील....	६७५
ऐकोनियां दासवाणी	७४८
ऐकोनियां हरिनामघोष	७७९
ऐकोनियां भक्तवचनें	१०५०
ऐकोनि बोल हांसे त्यांचे	१४१९
ऐक्या रूपें हरिहर	८२०
ऐशा सोसुनियां यातना	१००५
ऐशापरि नमन माझें पंढरीनाथा	१३७६
ऐशिया सुखाची मांदूस	८८८
ऐशीं अगाध चरिचें याचीं	२४४
ऐश्वर्याचीं वचनाक्षरें	८८३
ऐसा चिंतावेनियां मनीं	२१६
ऐसा वैरियां मुक्तिदानी	२२६
ऐसा दोहीं स्थळींचा महिमा	३५९
ऐसा जोडलिया दातार	७३७
ऐसा संतांचा उपकार	९४४
ऐसा उदार देवदेवो	१२५९

ऐसा आर्षी आपरूप	३४०
ऐसा निळा नित्यानंदीं निमग्न केला १	३७७
ऐसा बहुतकाळ क्रमिला क्षणांत १	४७४
ऐसी विठाई माउली	९७
ऐसिया बेगडी नका गोवुं आह्लांसी	३३८
ऐसिये सांपडलों संदी....	४३८
ऐसी जोडलिया सत्संगती	१०८६
ऐसीया सुखामाजी राहीन सुखरूप १	९४७
ऐसीयाचे घरीं ऐशिच मी सदा १	३३१
ऐसीच देखिलीं उदंडें....	११२९
ऐसे याचे आकळ खेळ	४९
ऐसे देव आणि ऋषेश्वर	२२३
ऐसे बैसले रथावरी	३१४
ऐसे हरिचे दास हरिनामें	७९३
ऐसें सांगतां माभळभटा	२१९
ऐसें ासुनी मुख अमूप	२३०
ऐसें विचारुनियां मनीं....	२४६
ऐसें जाणोनियां श्रीहरी	२९०
ऐसें केशियाचें हनन	२९९
ऐसें ऐकोनियां यशोदा	२७९
ऐसें बोलोनियां ते उन्मत्त	३२९
ऐसें ऐकोनियां उत्तर....	६७६

ओ

तुकयाबंधु

ओले मृत्तिकेचें मंदिर....	४६
---------------------------	----

निळोबा

ओंवाळिती विठोबासी....	१२३०
ओंनमोजी पंढिरीनाथा	१
ओंनमोजी विश्वातीता....	१८

अं

अंगकांति प्रकाशली	१२९८
अंगी ऐश्वर्य येउनी बाणे	८४०
अंतरीचें जाणा वर्म	४०८
अंतरीचा जाणे भेद	७२४
अंतरीचें मनोगत	८९९
अंतरीचा जाणतीहेत	९४९
अंतर कोणा नेदी सहसा	१०४६
अंतरंग माझे गडी	१४४४
अंधकारी प्रकाश दावी	८९३

क

तुकयाबंधु

कई देखता होईन डोळीं	३६
करूनि आइती सत्यभामा मंदिरीं रे	३०
करूनी उचित	९१
कनवाळ कृपाळ	७८
काम क्रोध अहंकार नको देहीं....	१
काय करूं ये लाजा	२३
काय काय करितों या मना	३९
काय सांगो हृषीकेशा ऐशी	८०
काहीं विपत्ति आपत्त्या	८९
कृपाळ भक्तांचा	९४
केला अंगीकार पंढरीच्या देवें....	९९
केली हाणाळां अंधोळीं	१२
कोठें गुंतलासी द्वारकेच्या राया	२९
कोण या पुरुषार्थाची गती	१०
कंसरायें गर्भ वधिले सात	९८

क

निळोबा

कवण्यायोगें तळीनता....	६६
------------------------	----

कल्पोकल्पी युगायुगी....	७१
कळासलेती युगायुगी....	७२
करितांची सीमा उल्लंघन	३१९
कळासलें मनीं तेंची	३६६
कळामूर्त्री तुम्ही नाटका नटक....	३८६
कराल सांभाळ तरी ते तुमची....	४२७
करिन कैवाड हाची अनुदिनीं	४७९
कराल तरी रुपा देवा....	९०२
करा माझा अंगीकार....	९३९
करूं येईल अंगीकार....	९७३
कवळुनियां रुपा मोहें....	९७६
कळिच्या काळा नागवती	८३३
कल्पनातीत झालें मन....	९१६
कथा श्रवणें विरक्ती जोडे	१०९९
कथा श्रवणें उपजे विरक्ति	१०९७
कथा श्रवणें स्वरूपसिद्धि	१०९६
करुनी चंद्रभागे स्नान	१२४०
कर्म वांटिलीं चहूं वर्णां	१०६७
कणाचि आले हे घनदाट	१२४६
करितां तयां कामधाम	१४६४
करितां हुसी आतां नये चेंदू	१९०२
कपाळ झेटी मिसें बोट लावि-		
तोसी लळाटी	१९१३
कान्होबाचें चाटुनियां आंग	१४२१
काम क्रोध पळती दुरी....	८३९
काय वणूं याचे गुण....	४६
काय विघरुनि केलें पाणी	४८

काय द्याल तुम्ही देवा....	४४८
काय करूं वो भुलविला भुली....	१९४०
काय करूं तैसें ज्ञान....	९३६
काय काज कोणा सर्वें	९८०
काय करावीं तप साधनें	७६०
काय सांगों मुखानंद झाला	७८८
काय त्यांचा महिमा वानूं	८३२
काला करिती संतजन	१२९३
कालि माजुम घेतला होता	२७२
कावडी भरुनि आणिलीं क्षीरें....	१४२८
कासियाचीं बीजें घडिलीं	९०
काळया सर्प गजेंद्रनाग	९९०
कां जी रुपावंता झालेति निष्ठुर	९२७
कांहींच जाणीव न करावी	७
कांहीं करीना हा करवी	१२१
कांहीं मानदंभासाठीं....	९२४
कांहींचि सदैव दुबळें....	६१३
कांहीं कार्य मांडेल जेव्हां	६३२
कांहीं चमत्कार देखती	७०९
कांहींचि नहोनि विस्तारला	१३४९
कांहींच नहोनियां कांहीं एक होता	१४८४
किती तरी चिंता करूं	३९७
किंचित् सुख आगळें दुःख	९८४
कीर्तनाची आवडी मोठी	७४
कीर्तन केलें ब्रह्मानंदें....	७९६
कीर्तनाचा घोष गजर....	७९७
कीर्तनरंगें रंगले जेजे....	७९९

कीर्ति ऐकोनि आलों द्वारा	१४६
क्रीडा करी गोपाळपुरी	१२६८
कुळवई मर्दुनियां उन्मत्त	३२७
कृपावंता सदुरुराया	३५
कृपाघनें वृष्टि केली	११८
कृपा दीप प्रकाशिला	१६७
कृपा तुमची फळा आली	१८७
कृपावंता दया मोठी	३७२
कृपा करुनी माझी मती	३७८
कृपावंत माये तान्हयाचें	४७२
कृपाळू भक्तांचा कैवारी	५५९
कृपा केली संतजनीं	९४२
कृष्ण रूपा वेधल्या नारी	१५५६
कृष्ण बळिराम उठिले	२३१
कृष्ण बळियांमाजी बलिष्ठ	३०६
कृष्ण परमात्मा श्रीहरी	३२०
कृष्ण बळिरामातें ह्मणती	३२८
केला प्रतिपक्ष आपुल्या अभिमानें	६४३
केला माझा अंगीकार	७८१
केला जिहीं नामपाठ	७८९
केली पायवाट	८८७
केली कीर्ति अलोलिक	१२१३
केले सुखी फार	७८४
केलें तैसें वदलों देवें	१४०३
केव्हां भेटी देसी जीवाच्या जीवना	३८२
कैवल्याचा गाभा	१२८५
कैसा याचा वेध जाणती	१८१
कैसा होतो ब्रह्मानंद	४४८

कैसी सांपडली वेळ	६९८
कैसी वानूं त्याची थोरी	११७३
कैसेनि आकळतें मन	६८६
कैची आतां जिवा उरी	९२६
कैची याला बाईल आई	१३५३
कोटि दिवाळ्या दसरे सण	४२
कोटी मदनाना हा बाप	१९९
कोटी जन्म घेईन देवा	६७०
कोठें विगुंतली नेणों	४६४
कोठें फावों येतां मग	८९२
कोठें वसे झाडाचि वरी	१३२३
कोठें ग्रामीं कोठें पुरीं	१३२४
कोठेंचि हा नसे कोठेंही नदिसे	१३३२
कोण भाग्याचे ते लोक	४०२
कोण करिते समाधान	६८७
कोण तया लेखी। नाहीं विठलीं	११३०
कोणाचीही न धरुनि आशा	८०१
कौलें पिकली परलोक पेंठ	१२४२
कसें बैसोनियां सभेसी	२०३
कंसामनीं भयसंचारू	२२४
कंसराया पूजितें नित्य	३२२

ख

निळोबा

खग मृग राक्षस वाव्रर	६७३
खाती आपण नें जेविती	९६१

खांबसूत्री खेळवी दोरी	२३
खेळवी चाळवी हातीं	४७३
खेळविले अंगावरी	६६८
खेळ मांडी गडियांसवें	१४१७
खेळीं खेळतांवा विकळ सुंदरा....	१९२८
खेळेइटिमेटि नाचे एकाचिपायावरी	१४९८
खेळे खेळे झंपागे आठवी	१९१६
खेळो कोलकाटि पुढें धांवसील....	१९००
खेळों पंडखडे गे बैसोनि निवाडें	१९२०

ग

तुकयाबंधु कान्होबा

गाऊं वाहूं टाळी रंगीं नाचों उदास	९२
गातों वासुदेव मी एका	४४
गेले टळले प्रहर तीन....	४९

निळोबा

गगनीं वसोनियां रवी....	७६
गजेंद्राच्या संगें नाडिया उद्धार....	८६६
गडियां ह्मणे पाळतां घारें	१४१८
गणगोत अवघे धन	६३१
गरुड हनुमां पुढें सेवेसी	१२०६
गर्जत नामाच्या कळोळीं	३०

गर्जविती भगवद्गुणीं	८८२
गर्जत जाती ब्रह्मानंदें	९००
गर्जतां विठोबाच्या नामें	११०६
गवळीं होते राखणाईत	२४२
गाइलेचि गातां गीतीं	९११
गाईन कीर्तनीं गुणनाम पवाडे....	४८९
गाउनियां आल्हर मुखें	४७६
गाय वत्सा देखतां दृष्टीं	६३९
गुण लावण्य संपत्ती	१३४
गुण लावण्याची खाणी	६६१
गुण वर्णितां भागला शेष	११९९
गुंतली ते आशा	१०१७
गोला फिरोनियां दिवस	१०३८
गेलेति आपुल्या ब्रिदातें विसरोनि	४१४
गेलें वेंचोनिया वय याचिपरी....	३९०
गोड माझी वाणी तुह्मी करुनि....	३३९
गोड नाम तुमचें देवा	९०३
गोड तुमची ब्रिदावळी....	९०९
गोड लागे जें आपणा....	१४४२
गोडा गोड तुमचें नाम	९०४
गोधनें घेउनी गोपाळ आले	१४३१
गोपाळपुर निवासिया....	९३८
गोपाळ ह्मणती कान्ह्या आमुर्ची	
उमार्णीं	१४३२
गोणळ विनोदें बोलती....	१४३६
गोपीवल्लभा कमलाकांता	३८१

गोमटा ह्यणती मानवेदेहो	३९४
गोमटे पाय देखिले दिठी	१७७
गोवळ संगें चोरिया करी	२६८
गोवळ देती उष्टावळी	२८०
गोविलें इंद्रिया पाय दिठी	७१८
गंगा पवित्र सर्वा गुणी....	१३४३

घ

निळोबा

हुंडु जातां अलंकार	११६४
हुंडो त्याचा समागम	९०८
इनःशाममूर्ति राजीवलोचन	१७७
र्रीं आपुलिये मातेपाशीं	२६४
ररोघरीं हेची कथा	२०९
शालितां उमाणी पोरा नुमजतीतुज	१४९९
शंट गर्जे महाद्वारीं	११९८
शुमशुमिती मोहऱ्या नादें	१४२६
शुनियां कृत्रिम सोंगें	९९६
शोकउनी वेदा	१२८८

च

तुकयाबंधु

रफडें चरफड शोकें शोक होय	६९
--------------------------	----

चवदा भुवनें लोक तिन्ही	९
चित्तीं बैसलें चितन	२२
चुरा चुराकर माखन खाया	२७

निळोबा

चढोनियां झाडा पोरा खेळसी

सुरकाडी....	१४९६
चरणीं भागीरथी गंगा....	१९९
चऱ्हाटिया दंतकथा	१०६१
चाडिया मुखें दाणा पडे....	१०४३
चातुर्य मिरवी कळाव्युत्पत्ति....	११३९
चाल ह्यणसी बाईगे खेळों लपंडाई	१९२१
चालीले ब्राह्मण वार्ता सांगावया	१४७७
चित्त ठेउनिये पायांवरी....	१४०८
चित्ताचे चितनीं मनाचे मननीं....	१४९९
चित्तीं माझे पांडुरंग	१७०
चिमणाचि देखिला पारि हा	१८२
चिमणें ठाण कटीं कर	११६९
चिरें आणुनियां वेष्टले	३१७
चित्तींतो मी चितनीं	३६२
चुचकारुनि गोधनें बैसविलीं	१४३४
चुबकळोनि काढिलीं....	९४
चोजवीत घरा येती	९६९
चौदा भुवनें पोटीं	१२७९
चोऱ्यासीं लक्ष योनिप्रति	६८९

चंद्रभागे करितां स्नान १२२४

छ.

निळोवा.

छाया मंडपीचीं चित्रें दीसती १३०९

ज

निळोवा.

जडला जीर्वां तो नव्हेचि परता १४००

जडित मुद्रिका बाहुभूषणें १२९६

जडोनियां ठेली ८४८

जन्म मरणा निवारिती २२

जन्म जरा तुटती रोग ८१७

जन्मोजन्मीं तुमचे दास १४२२

जयाचेनी कृपामृतें २४

जया जो वांटा भागा आला ४११

जयाची तुझासी करणें चिंता ६६२

जया नाहीं आपपर ८७१

जया नावडे पंढरी । निरय ११९३

जरी तो येईल येथें हरी ३०३

जरी अवगुणी अन्यायी ४६८

जरी झाला तपस्वी थोर ९९०

ज्याचा केला अंगीकार । चालवी २६

ज्याचा केला अंगीकार ६३०

ज्याचा आहे त्या अभिमान १०९२

ज्याचा विश्वास जडला पार्यां १४९९

ज्याची आस करिती लोक ७३१

ज्याचीं वचनें एके देव ९२१

ज्याचें अंतर तया ठावें १०९१

ज्याचें देणें त्याचें नाम ११००

ज्याचें मोक्षा मोक्षत्व देणें ११७८

ज्याचें करुनियां चिंतन १२१७

ज्याचे जैसे भाव तैशा त्या

दाविती १४६९

ज्या ज्या भक्तीं जेथें जेथें १३८१

जाईन ह्यणतांची पंढरपुरा ११९८

जाईल तेथें तेंची फळ १०४८

जाईजण्याबळेंपोराघालिसी हुंबरी १९०६

जाउनियां भीमातटीं ११९७

जागे आपुल्या उचितावरी ८२

जाणतसां जरि अंतरीचें ९७६

जाणिवेचा झाला फुंद ११३३

जाणिवेचें ज्ञान तर्क वादाचें ११३८

जाणीवची माझी गिळूनि ठेला १३९९

जाणे पाळूं लळा ४७१

जाणे पाळूं लळा माता स्नेहातुर

बाळा ९३२

जाणे सकळां अंतरिंचा ७२९

जाणों जातां तुझां जाणीवचि विरे ९७

जाणोनियां मनोभाव ११४

जाणोनियां मनिचा हेत ११९

जाणोनियां मनोगत ९७४

जातांचि गोकुळा बाहेरी ३०८

जारण मारण स्तंभन मोहन १०२७

जिकडे तिकडे चाले रवी १३९९

जिवाचाही जीव माझ्या शिवा-

चाही शिव १०३९

जिवलग माझे गडी १४३८

जिहीं गाडलें हरिचें नाम ३२

जिहीं अवलोकिला डोळां १९९

जिहीं जोडिला विश्वासें ९८६

जिहीं भाव धरिला ठाई ६७१

जिहीं धरुनी हरी मनीं	७२९
जिहीं निमिषमात्रें देह पालटिला <६<	
जिव्हार्मीं ठेवितांची गोड	१९७
जिव्हार्मीं ठेवितांची गोड	७८९
जीणें मरणें नाहीं आतां	६९६
जीव भाव ठेवूं पार्यां	८९७
जीवाचाही जीव तूंचि प्राणाचाही	
प्राण	१३७४
जीवें भावें जोडिलें होतें	४९
जुनाट पारखी पारखिले	११६२
जे जे बोलवितां बोल	३७०
जे जे तुह्मां शरण आले	९१९
जे जे होतुनियां अनुरक्त	७७२
जे जे येती वारकरी	१२३६
जेणें माझी वाचस्पति	२९
जेणें मंथुनि क्षीरार्णव	४७
जेणें पृथ्वीसी धरिलें	१२७
जेणें कीर्तनीं धरिली निष्ठा	७९२
जेणें छत्र सिंहासन	८९८
जेणें रचियेलें भूगोळा	१२७८
जेणें आणियेली क्षिती	१२९७
जेथुनियां येणेंचि नाहीं	७६८
जेथें जेणें केला वास	१३२२
जेववाल तेंचि जेविन मुखें	९६४
जेविं देखोनि सकळां	८९
जें जें करिसी तें तें वृथा	१००६
जें जें बोलें तें विकळ	११३७
जें जें काहीं होय जाय	१३११
जैसिया तैसा मिळोनियां	१२१
जो जो काळ कीर्तनीं जाय	७९०
जो देखे एकदां तरी	१२९७

झ

निळोवा

झगमगी काजीवे	१०९०
झाला विरह हे नये देहावरी	१९३०
झाला विरह अंतरी कामिनासी	१९३२
झाली कीर्तनाची दाटी	१२०७
झाली भाग्याची उजरी	११०८
झाले ते ते चमत्कार	८००
झालें डोकियां पारणें	१९०
झेटि मेटिबाईगे लवे हरिच्यापार्यां	१९१४

ट

निळोवा

टाळ विणे मृदंगेसी	११७१
टिपरियांचे घाईगे नाच मुखेंबाई	१९१९

ठ

निळोवा

ठार्यांचा हा ऋणानुबंध	६९९
ठार्यां मीचि नाहीं झणें	११४३
ठेउनियां भावतुमचिये चरणीं	३४९
ठेउनियां चित्त पायांवरी	९७१
ठेवा पायां पार्शी	४४२
ठेवाल तेथें राहेन मुखें	९७०

ड

निळोवा

डोकियाचाही डोळा बुद्धि	१६
-----------------------------	----

त

तुकयाबंधु

तटाचे जातीला नाहीं भीडभार	१
तिहीं ताळीं हेचि हाक	९१

तुज ते सर्वे आहे ठावें.... ..	८९
तुझी वरमें आह्मां ठावीं नारायणा	७४
तुह्मां आह्मांसी दुरुषण.... ..	२०
तुंच मायबाप बंधुसखा आमुचा	९०
तूं बळिया शिरोमणी.... ..	३७
तोचि प्रसंग आला सहज	९३
तंव ते ह्मणे एका दृषिकेशी वो	३२
तंव तो हरि ह्मणे वो निजांगने वो	३१

निळोवा

तत्वता नकळे । आलें मनातें....	११३४
तप साधन हेंचि माझे	८२४
तमाळ शामरूप मंडित	१४२
तरले तों असंख्यात	७६६
तरले नामें अनेक तरती	७७५
तरीच पिंग्या गोडिगे लावोनी आंग	१९१०
तरीच बरवंटागे लईलई लखोटा	१९१२
तळावरी सुदर्शन	१२९५
तारुनियां प्रचंड शीळा	१०८
तारुण्याच्या बळें घेऊं धांवशील	
झांबी	१४९३
त्याचिपरी हा मुरारी	२५५
त्याचि माजी होती जाती	१३१५
त्याचे पार्यी माझी बुद्धि	८७०
तापत्रयाचें ही हरण	११८९
त्रास उपजे माझिया मना	९९७
तिहीं लोकां जें दुर्लभ.... ..	११६५
तिहीं लोकां फुटली हांक	१२६२
त्रिभुवनपति अहो देवा.... ..	४३२
त्रिविधाच्या बुद्धि तिन्ही	१०९९
त्रिवेणीसंगमीं बुडति बहूत	३४९
तुकोबाचे कीर्तनमेळीं	६४०

तुझिये संगती	१४४०
तुमच्या कृपामृतजळीं	९३
तुमच्याचि चरणाचा महिमा	१०३
तुमच्या पार्यी जडतां मन	१२६
तुमचियाबळें तुम्हांसर्वें खेळावें	३३७
तुमच्या पार्यी माझे हित	४३४
तुमचे पार्यी आमुचें निज	५८१
तुमचीं नावें गाऊं मुखें	६९०
तुमचे चरणीं राहो मन	६९२
तुमच्या कीर्तनें पावलों पार	८३०
तुमच्या पार्यी ठेविलें मन	९७३
तुमच्या पार्यी ठेवितां चित्त	१४१३
तुमच्या बळें निशंक मनीं	१४१५
तुह्याविण कोणा सत्ता	७३४
तुह्यां आह्मां नित्य भेटी	६४९
तुह्मी तों कृपेचे सागर	३९६
तुह्मी देवा प्रत्यक्ष असा	४००
तुह्मी जाणा अंतरींचें	४९८
तुह्मी संत दयाघन	५७५
तुह्मी दिधलें वैकुंठभुवन	६७९
तुह्मी देवा कृपावंत	६९१
तुंचि पंढरीनाथा	१३३
तेचि संत तेचि संत	८६९
तेचि धन्य तेचि धन्य.... ..	८९९
तेचि भक्त भागवत	९६३
तेचि माझे सर्वसाक्षी	१०८८
तेणें दणाणिलें गोकुळ	२७६
तेथें माझे कायसे बोल	६
तेथेंचि बैसलें.... ..	८४९
ते ह्मणतीरे हे मुरपतिची	२९४
तेसींच वत्सें जिचीं जैसीं	२४०

तैसे तुमच्या योगें थोर	९३
तोचि जाणें अंतरिचें	१९८
तोचि वाणिती आनंद....	८७९
तंव त्या करिती शंखस्फुरण	२०७
तंव त्या रिठीयासी निघालीं	२१७
तंव पातला माध्यान्हकाळ	२३४
तंव कृष्णाभोंवते गोवळ	२४१
तंव ते आणिले मागिले गोपाळ	२४३
तंव त्या ह्मणरे गडिहो एका	२८७
तंव आली वार्षिकयात्रा	२९२
तंव कृष्ण ह्मणे बळिराम देवा	३२६

द

तुकयाबंधु

दुःखें दुभागलें हृदय संपुष्ट	६२
देखिला माय भीमातीरी	२९
देवा तुज पै माझ्या पूर्वजांचें ऋण	८६
देवा मी चांडाळ चांडाळ	३८

द

निळोबा

दर्शन याचें आदरें घेतां	११९६
दर्शना धांवोनियां जे घेती	१२२१
दहीं दूध तूप लोणी	१४२०
दळणीं कांडणीं गाईन मंगळीं....	१३
दळणीं दळितां आठवे मानसीं....	१४
दाटलिया थुई आच्छादी	४१९
दिवसरात्री हाचि धंदा	१४९
दिव्य तेज मुसावलें	१९६
दिसे तोचि जनीं वनीं....	८९१
दिसे सगुण हा सुरूप सुंदर	१४८०
दीनबंधु आत्मयारामा	३८०

दीन मी अनाथ तुमचें रंक	९४१
दुजें नेणोनियां काहीं....	३४०
दुभिन्नलें जया पाय	१०१
दुर्जन तोचि पुढिलांचें सुख	१०२९
दुरी ठेलीं कर्माकर्म	१३१
दुरी फांकला हा श्रीहरी	२३९
दृढ विश्वासें हरिसी भजतां	९२०
दृश्य नेणती आभास....	८३६
दृष्टि देखावासाचि वाटे	४९१
दृष्टिविण देखणें रसनेविण चाखणें	१३६७
देउनी भातुकें पुढें	४७९
देउनियां आपुलें प्रेम....	१२०८
देखती लोचनीं । निजात्मया	१४३
देखतांचि विष्टलमूर्ति	१६१
देखतांचि यातें दिठी	१६९
देखतांचि ठसावलें	१९१
देखतांचि ईटवरी	१३०७
देखती ते विष्टलरूप	१९९७
देखिली ते विटवरी	१९७
देखोनि ते यशोदा ऐकोनि गोष्टी	२७४
देखोनियां संतमेळा	८८९
देखोनियां त्याचा अंतर्भाव	१४२०
देतां घेतां येतां जातां....	३४४
देतां काहींचि न घेती	६००
देतां काहींचि न घेती संत	८९९
देतां आळिगन नंदाच्या कुमरा	१९२९
देतां शिष्या हांसो लागे	१४४६
देवपण तुह्मीं गमाविलें देवा	४१९
देव चालिला सांगार्ते....	६०४
देव घरा आला	६०७
देव आदरें ह्मणे भक्तां....	६०८

देव तोचि भक्त नाहीं वेगळीक	६४६
देव अंगें निराभास	६९२
देव ह्मणे भक्तराजा	६७७
देव नसतां भक्तांचीं विघ्नें	६८४
देवचि झाले अंगें	७९०
देव ह्मणे भक्तहोकांहीं तरी	७९७
देव हांसोनि बोलती	१४०९
देव प्रगटचि लपाला	१९२४
देव भक्तांचा सोहळा	१२२३
देवामाजी भक्त असे	६२१
देवादेव मुकुटमणी	६३४
देवा भक्तां भिन्नपण	६९६
देवा भेटि संतपण विरे....	१९९८
देवासी दासाचा कळवळा	६६६
देवावीण भक्तांचें संकट....	६८३
देवाचें वर्म सांपडला भाव	७९९
देवासाठी घेऊनी जोग....	८९८
देवें भक्तांलागीं उपचार मांडिले	१९४९
देशकाळ वर्तमान	४७७
देशें काळें वर्तमान	२७८
दैव आलें त्यांचिया दैवा	१०८३
दोरीचाचि सर्प परि होय	४१६
दोहीं डोळां अवलोकितां	१४४
दोहीं डोळां घालुनी वाती	९३३
दोष वसे पात्रांतरीं	१३४४
दंभ मान नका । देऊं	४४३

ध

तुकयाबंधु

धन्य ते पंढरी धन्य भीमातीर	६१
धिर्दाधिंद तुझ्या करीन धिंदज्या	६९

निळोबा

धनवित्त दारामुत	१३४२
धन्यरूप झाला काळ....	७३९
धन्य त्याची तया माय प्रसवली	८३१
धन्य त्याचा शुद्ध भावो	९१९
धन्य काळ आजिचा दिवस	९३७
धन्य धन्य पुंडलिका	१२२०
धन्य झालों कृपा केली....	१४१४
धराल जरी चिर्ती नलगेची	३८९
धराल तरी धरा चिर्ती....	७४२
धरिती ज्याहातीं संत कृपावंत....	८६९
धरियेला गिरी । सात	१२९०
धरुनी हातीं हात पोरा धरिसी	
चिकाटी	१४९२
धरुनियां श्वासपोटीं सिवो पाहा	१९०७
धर्मतरी आहे ऐसा	९२२
धाडाल तथें जाईन देवा	९७२
धांवोनियां येतों परि नेणें	३८४
धांवोनियां येसी	४६१
धांवोनियां झोवे कंठीं....	९९९
धांवोनियां वाडें कोडें	११७९
धिक् त्याचें जन्मांतर	११४९
धीट अधिकार कापिरे....	१४४३
ध्यानीं रंगलें मानस	१४११
ध्यानीं चितनीं मानसीं....	१८९
ध्यान राहीलें मानसीं	१८९

न

तुकयाबंधु

नमस्कारी भूतें विसरोनि याती....	८
न मागे न मागे न मागे हरिवीण	२४

नये सोमसरी उपचाराची हरी....	७२
नलगे चिता आतां अनुमोदन हातां	६६
नाहीं घटिका ह्मणसी....	७७
निनांव हें तुला नांव साजेरे	७६
निसुर संसार करून	८३
नेणे गाऊं कांहीं धड बोलतां वचन	४९
नेत्राची वासना	१४

निळोवा

न कळती तुझिया मावा	८७
नकळे केव्हां दिवस गेला	१९२
नकळे चित्र अट्ट्याची गती	२१०
नकळेचि प्रेम याचि गोडी	६६३
नकरितीची कांहीं वाणी	९६०
नका होवूं खेदक्षीण	३११
नका पाहूं माझे क्रिया आचरित	४४६
नको पाहों अंत	४६३
नको बोलों शब्द वावगे विवाद	९७९
नदेखे जो पंढरीनाथ	११९०
नगरी नेली वैकुंठासी	१०९
नघाली मी सांकडे	४४१
नधरे धीर धरितां मनीं....	८२५
नधरीं आतां शंका	१४०६
नपडे विसर याचा मना	१८६
नपडे विसर याचा	९८७
नपडे आतां दिवसराती	१४१०
नपुरे धणी गुण गातां....	१४७
नमार्गो काहीं तुह्यां धनवित्त....	३४०
नमियेलीं घरांत घरें	१७
नमो ज्ञानेश्वरा नमो ज्ञानेश्वरा....	१४७२
नयेचि साच हा प्रतीती....	१३१९
नरकामुरा वधिलें जेणें....	९९८

नरसिंह मेहता गुजराथी ब्राह्मण	६४४
नराहेचि क्षणभरी	१११८
नलगे जाणें वनाप्रति....	१०६४
नवल कृपा हे घनवट....	३७
नवलाव हा प्रकाश प्रकाशा वेगळा	१८४
नवतो यावरी आतां कोठें	७३८
नवलचि एक वाटे मज....	१३५२
नवाटे हें सांगतां खरें....	१०७४
नविसंत्रेचि माउली बाळा	४६९
नविसंत्रेच्या घटिकापळ....	६१७
नव्हती माझे फुकट बोल	१४०२
नव्हते एकना दुसरें कांहीं यासी	१४९०
नव्हे हे सांगितली मात....	२८
नष्टासज्जना एकचि वाट....	१०१३
नसतां गुण स्वाभाविक....	६१
नसंडाल तुझी आपल्या	४२८
नसांपडे ऐसी कधीं	१०३७
नहों अविश्वासी तैसे....	९१८
नार्की तोंडी वाहे रुधिर	३३१
नाचती विनोदें	१४४१
नाठवी तो स्वयें द्यावी आठवण	१०९३
नाटळे कधींही पंढरी । नका सागों	११२८
नातळोनियां नामरूपा	१३९०
नाना साधनें मंत्रतंत्र....	३४
नाना मतांतरे शब्दाच्या व्युत्पत्ति	१०९५
नानातर्के वीचार केला	११७४
नानामत मतांतरे	११८३
नाना अवतार धरिले जेणें	१२०९
नाना लोक धांवोनि येति	१२४५
नाम सांडुनी मुक्ति घेणें	९७७
नाम तारक हें श्रीहरी	८०४

नामचि एक विठोबाचें....	८१९	नाहींचि केलें समाधान....	३९१
नामचितमें जडली प्रीति....	९२४	नाहीं घडली कमाई तैसी	३९२
नामधारक हरिचे दास....	९३६	नाहीं भजनपूजन केलें	३९३
नामस्मरणेंचि श्रीहरी	११८६	नाहीं तुह्यापाशीं कवणेंविशीं....	४२५
नामरूप नातळे ज्यासी	१२००	नाहीं लौकिकासीं काज....	४९४
नामाचि एक उचारिलें....	१२१०	नाहीं उपेक्षिलें कोणा	४९५
नाम वाचे आठविलें	१३८४	नाहीं कोणा उपेक्षिलें....	५२९
नामासाठीं वोपि शांती	१३५	नाहीं लौकिकासीं काम	५७९
नामाचेचि घोष	७६५	नाहीं कोणा उपेक्षिलें....	६७२
नामापाशीं भुक्तिमुक्ति	८०३	नाहीं संदेह करी हा पाठ	७७६
नामीं गोंवियली वाचा....	३४३	नाहीं भिन्नत्व उरलें	८३७
नामें तुमची गाऊं मुखें....	४४९	नाहीं तरी संत झकवित कोणा	९५५
नामेंचि तुमचीं आळवितां	५८३	नाहीं वारी पळमात्र घडी	१०४४
नामें आळवितां ओठीं....	६७४	नाहीं शब्दाधीन वर्म आहे दुरी	१०९६
नामें तुमचीं गाउनी छंदें	७८०	नाहीं विठोबाचें प्रेम	११२५
नामें तारिले पातकी	८११	नाहीं विश्वास जया गांठीं	११४८
नामें दोषी अजामिळ	८१८	नाहींचि उरला रिता	१३३७
नामेंचि पावन केली क्षिती	८२२	नाहीं ह्मणतां अवघें तेंचि	१३६४
नारद वैष्णवांचा शिरोमणि	७९३	नाहीं त्यां उरलें दुर्जेकृष्णेंविण	१४६२
नारद येउनी पंढरीयेसी....	१२६७	निजभक्ताचि आवडी....	५८४
नारायणा तुमच्या चरणीं	१०२	निजध्यास लागला मनीं	७२६
नावडे ते जनादेवा	५	निज सायासें जोडुनी....	८६१
नावडे आणिक....	१९३	निजात्मप्रातीलागीं सार	७७८
नावडे पंढरि। कथा करी दारोदारीं	१२७	निजानंद मुसावला	११७०
नाहीं तेंचि आणुनि ठेवी....	७८	नित्य नूतन गाऊं गुण....	९६७
नाहींचिया ढाळमूळ	८८	नित्य श्रीहरीचे आठवितां गुण	१५५४
नाहीं ऐसें उणेंचि कोठें....	१२९	नित्य नूतन तुह्मी नवे	७०४
नाहीं उरविलें दुर्जे	१५१	नित्य वदनीं हरिचें नाम....	७५४
नाहीं कोठें गोविला हेत	१७३	नित्य कथाश्रवणीं प्रीति	१०८५
नाहींचि तुह्मां भीडचाड	२७०	नित्य निरामय सागरीं....	११६६
नाहीं माझा उरविला	३६१	नित्यानंद घोषें करितां....	७८३

नित्यानंदाचिया घरा	२१०
नित्यानंदापुढें आनंद तो कोण	१४८९
निपुण ह्मणती हा आमुचा गुरु	३२१
निरोप मागावया संत	६०१
निरंतर नाम वदनीं	४९२
निरंतर तुमच्या नामाचें स्मरण	४७८
निर्गुण निरामय संचलें.....	१३०१
निर्भय असा माझ्या बळें	९८९
निर्भीड बोलणें ज्याचें आपस्वार्थी	११३१
निर्माणचि नाही त्याचें काय वर्णावें	१३२८
निर्विकार असोनि आत्मा	१३१०
निर्वैरता सर्वाभूतीं.....	११०१
निवृत्तिनाथासी ठेविलें उन्मनीं	९०९
निवेदिलें पायांपासीं	९६१
निंदील कोणी मज तो निंदू	३९८
निःसीम भाव देखोनि हरी	३९१
निराश्रित वाटे मनीं	१९९९
नीच कामी न धरी लाज	६९९
नीच यातीसी संगती	११२०
नीत नवा प्रेमा कृपेचिया बळें	१३९२
नुठेचि मन बरुनियां	१६०
नुरवुनि आतां ठेलों चरणीं	१३७८
नेऊनियां बळीजेणें घातलापाताळीं	१२८९
नेघों आह्मी कदाभुक्ति आणि मुक्ति	७६१
नेटकेंचि दैव उघडलें आजी	१३९६
नेणसी अव्हेरू तरि	४६२
नेणती ते आप पर.....	८३४
नेणा कांहीं तुह्मीं आपुलिया	४२०
नेणे आपुल्या हितावरी....	१११९
नेणें मी परिहार....	१४०४
नेणो काय पूर्वाजित	१६८

नेणोनि आप पर	१११६
नेणोनियां आत्महित	११४१
नेणोनि पारिखे....	१३४८
नेत्र झांकविले ते हरि	२८३
नेदी त्या दूसरें लागो	७२३
नेदी करूं काज काम....	७२७
नेमुनियां ठेविलें जेथें.....	११७९

प

तुकयाबंधु.

पत्र उचटिले प्रयत्नें	९९
परमानंदा परम पुरुषोत्तम रामा	९९
पवित्र मुदिन उत्तम दिवसदसरा	४१
पूर्वीं पूर्वजांची गती	८२
पहांपहा सांवळा कैसा धीटगे	४२
पहा हो कलीचें महिमान	११

निळोवा.

पडतांची तें वचन कार्नी	१४९२
पतना न्यावे जिहीं दोषी	७९१
पदार्थ मात्र पाहों जातां	१७१
पदार्थ मात्रीं आठवे जरी	१३१८
परम सुखाचा सुकाळ....	६७
परम कृपेचा सागर	९८९
परमविश्रांती पावली	६१४
परम कृपावंत हरी	७३०
परस्त्रीसंगें घडती दोष	९८१
परात्परा सच्चिदानंदा....	९
परि तें कर्मबळोत्तरें	२१२
परि हा लावी वाटे श्रुतिचिये....	३४८
पशुमुखें वेदाच्या श्रुती....	१२३
पशुपक्षी श्वापद याती	९३०

पशुपती जीव श्वापद वनचरें.....	१४६१
पशुमुखें ज्ञानिधरें	११६
षहा ज्याचें तयाची परी	१२६०
पळावयान दिसे मार्ग.....	२८१
प्रताप तुमचा आहेचि जैसा	९४९
प्रत्यक्ष जनीं जनादेन.....	१०२०
प्रवृत्ति निवृत्तिचे आटुनियां भाग	१९६२
प्रवेश राउळा भीतरी.....	९९४
प्रसाद तुमचा लावला आतां.....	४०
प्राणिमात्र पर्वतातळीं.....	२९८
प्राणी प्राण अर्पे तेथें अर्पी	१०९४
प्रेममाते तूझां हातीं	४९८
प्रेम देऊनी सरतें केलें.....	९१०
पाचारितां यावें बोजवितानां	४२६
पाचारितां धांवोनि यावें	९१७
पाचारितां पंढरीनाथा	१९६०
पाडुनि लग्नाच्या चेंडुवाच्या एका	
घायें	१९०३
पाप तया नांव परदारगमन	९८३
पापासवें जिणें ज्याचें	९८७
पापी आणि दुराचारी	६३६
पापें पूर्वज नरका जाती	९८२
पायापार्शी जीव । ठेवियला	३६३
पार्या लीन होतां निळा	१३२
पावले ते झाले सुखी	९३९
पावलों प्रसाद इच्छा केली तैसी.....	१३०६
पावले ब्राह्मण अलकापुरासी	१४७३
पावो माझी हेचि सेवा	३४१
पासुनि तुझां नवजें दुरी	१४४९
पाहावी पाउलें नयनीं हेंचि आर्त	३८३
पाहा भूवैकुण्ठ पंढरी	१२१९

पाहामें पाहातें	१३९७
पाहिजे तें समयी देणें	८९
पाहों गेलीये वो नंदाच्या नंदना	१९९२
पाहोनियां आले ठाव	८७६
पाहोनियां सकळ मतांतरें	८९४
पाहोनियां हरिकीर्तन	१०९२
पाहोनि हरिकीर्तन	११८२
पाहों जातां देखणें तेंचि	१३६८
पाहों जातां हा नदिसे	१९२९
पाळुनियां लळे	४६०
पांडुरंगा दयाघना	९६७
पांडुरंगा न पाहाती	११९२
पांडुरंगा तुमची लीला	१२६१
पांडुरंगें सत्य केला अनुग्रह	१९६१
पांवा वाजवी मोहरी	१२२७
पिसाळलें श्वान वसेल भलत्या.....	११२४
पिंगा ह्यणिजे पिलंगोनि भिर	
मिरिमिरिन्याचे	१९०९
पुजूनियां पुंडलिकें	१००
पुढारले विठ्ठल हरी	१२६९
पुढें ऋषीश्वरांची मांदी	२२२
पुढें गाईचीं खिळारें	२७९
पुढें जाणवेल हें पहातां	१०७९
पुण्य पावन त्यांची वाणी	९०९
पुन्हां पेहरांब्याच्या मुखें गे गाई	
हरी मुखें	१९१९
पुरातन मी शरणांगत	९३२
पुष्पवतीच्या संगर्मां	१२२६
पुसे क्षेम भक्तांलागीं	९९६
पुंडळीक पूजा करी	६२६
पुंडळीक हागे देवां	६२७

पुंडलीक ह्मणे हरी १२३३
पुंडलीक पांडुरंग १२३८
पुंडलीकें शेत केले १२४४
पुंडलीकें पिकविलें १२४८
पुंडलीकें आणिला घरा १२७२
पूतना ह्मणे भुकेला कान्हा २०६
पूर्ण कृपा झाली तया.... ६९७
पूर्ण केला पूर्ण केला ९४८
पूर्णापामुनि झाले आख ११४६
पूर्वाजित होतें पुण्य ४४
पूर्वाल कथा अनुसंधान २४९
पेहरंब्याचे सोईगे सारविसी भुई	१९१७
पोटीचेंचि परी नेणतें बाळ ९४३
पोसणाचि परी आवडला ६६९
पंढरपुरी ज्ञानेश्वरी ३९६
पंढरीये अनुष्ठान केले चंद्रें ३९८
परिह्वनी गांवा जातां ६०३
पंढरिये केला वास १२३९
पंढरपुरा जाऊं चला १२९१
पंढरिये पांडुरंग १२७९

फ

निळोबा

फळें तया जन्मांतर.... ११०४
फिराविसी मान तरी पिंग्याचें	
महिमान १९०८
फुटले धरण आला लोंढा ३८
फुकिंसी जगा गडिगे तरी घालीं	
फुगडी १९११

ब

तुकयाबंधु कान्होबा

बरवा बरवा बरवारे देवा तूं.... १८
बरारे निर्गुणा नष्टनारायणा ६८
बरा जाणतोसी धर्मनीति ८४
बहु बोळणें नये कामा ९०

निळोबा

बरवा ओढवला हा रंग.... ८२६
बरवी आजि हे जोडी झाली १४१२
बरवीं हीं गुंतलीं आपुल्या वचनें	१४७९
बरा केला अंगीकार १४०९
बरें जाणवले मग । करी ४७०
बरें होणार ते झाली माझी ७०१
बरें झालें शरण गेलों.... ९४३
बहुत अवतार घेतलीं सोंगें ९६
बहुतें आळिकरें । इनें.... ४७४
बहुतां देऊनी अभयदानें ९०८
बहुतां दिवसां भेटी आलों ९१८
बहुतां येणें नागविलें ७१९
बहुत भाग्यें भूमंडळा.... ९१२
बहुत याचक सांभाळिले ११९७
बहुरूपि हा एकला १३३४
ब्रह्म आणि गोवळपणें ९२
ब्रह्मसंपत्ति वरी तया.... ९३९
ब्रह्मानंदा भरणी आली १३०
ब्रह्मा विचार करी मनीं २३७
ब्रह्मादिकां न लभे तुमचें ४२९
ब्रह्मानंद मुसावला १०८४
ब्रह्मानंदें गर्जे वाणी १४१६
ब्रह्मीभूत होते काया ७४१

ब्राह्मण सोंवळाचि सर्वकाळ	१३४५
बाप बंधु वेगळा करूनि	९८९
बीजा पोटी महातरू	११९९
बुद्धि जिहीं अढळ केली	७३
बुद्धिसि निश्रय नाही साचा	१३२१
बैसला तोचि माझिये ध्यानीं	१७५
बैसलें आसनीं	१९२
बैसला तो ध्यानीं मनीं	१९८
बैसला होता पाटावरी	२१३
बैसवुनि आले गोधनें आखरी	१४३५
बोलविला बोलें वेद	१५
बोलणें त्याचें तें निःशब्द	८५३
बोलणें परमार्थ	११३९
बोलती बोलणें चालती चालणें	१४५८
बोलती चालती देखती ऐकती	१४६०
बोलाविरया वांचुनि आला	१३०४
बोलिलों तें तुह्मां उणें	५२३
बोलिलों तें क्षमा करा	५९३
बोलिले शब्द निश्रयाचे	८७४
बोलों जातां वचनाक्षरें	१५०

भ

तुकयाबंधु—कान्होबा

भुक्तिमुक्ति तुझें जळो ब्रह्मज्ञान	७०
------------------------------------	----

निळोबा

भक्त भावांच्या संपत्ति	७५
भक्तस्तवनें जें जें करिती	१३६
भक्त प्रिये येवो आई	४५५
भक्त सेवेच्या उपकारें	५९८
भक्त पहावया तांतडी	६०९
भक्त देव देवतार्चन	६१८

भक्त पूजिती भगवंता	६१९
भक्त देवालागीं घुरे	६२३
भक्त द्वेषाचीं उत्तरें	६३३
भक्त करिती तैसा होय	६५३
भक्त ह्मणती अहो देवा	६८९
भक्त हाका ऐकावया	७२८
भक्त उत्तीर्णत्वालागीं	१२०१
भक्त कृपाकू माउली	१२०४
भक्त देखोनियां श्रीहरी	१२३४
भक्त आवडी ऐसें रूप	१२७६
भक्तांचिया गांवा आला	६०५
भक्तांलागीं पुढारला	६१५
भक्तांचिया घरा आला	६१६
भक्तांचिये मनीं जैसें	६१४
भक्तांचिया मनोभावा	६१७
भक्तांघरींचें करीन काम	६८०
भक्तांवीण देवा कोण	६८१
भक्तांवीण देवालागीं	६८२
भक्तांचि साठीं रूपें धरी	६९५
भक्तांचिये भुके	७३४
भक्तांचाचि वोरस देवा	८९१
भक्तां भाग्य घरा आलें	१२३२
भक्तिपथें न चले कोणी	७११
भक्तिभाव बळकाविला	७५५
भक्तिभावचि बांधिला	७५८
भक्ती देवातें पूजिलें	६२०
भक्ती आराधितां देव	६९३
भलतेवेळे भलतेंचि करी	१११७
भवासिंधु तरावया	१००९
भवरोमें जे पडिले लोक	१०५९
भवासिंधु त्यां पायवाट	९२३

मवाळवीचें सखोल पाणी	४३६
भ्याळा देव देखोनि भक्तां	७५६
भाग्य माझें उभें ठळें	१६६
भाग्यहीन द्राड तथा बुद्धि	१०१२
भाग्याची उजरी	८६०
भाग्याचे ते नारीनर	१२३१
भाग्ये जोडे सत्संगती....	९५५
भावभक्ति विलासिया	९२१
भाव भक्तीचा प्रीति जेवविला	१९४४
भाव भक्तीचा भूकेला	६१०
भाव शुद्ध तरी	७२२
भावभक्ती भाग्यवंत	९५०
भाविकाचा मनोभाव	८१
भाविकाचें अवघेचि गोड	३५२
भाविकांची उत्तम जाती	१०८१
भाविक गोवळ	१४५१
गवें पाचारितां विट्टल....	७३३
भावे ओजावली भूमिका	९५८
भावे आळवितां देवा	१३७९
भिन्न दावूनियां एक	६२४
भीड भाड जाय उडोनी लौकिक	९८५
भुक्तिमुक्तीचें माहेर	१२३५
भुंकोनियां उठी । श्वान लागे....	१११५
भूर्ती भगवंत देखिला	८४१
भूर्ती भूतात्मा देखतां	८५२
भूर्ती उपद्रव दीधला	१०६९
भेटवाल पंढरीनाथ	९७५
भेटावया भक्तजनां	६२९
भेटी गेला पुंडलिका	१२६३
भेदचि याचा नये हाता	१३१३
भोगायतन शरीर माझें	४३१

भोळा माव मामा । माणा	३६५
भोळा मामा पंढरिनाथ	७४४
भोळा देव दाखविला....	९१७

म

तुकयाबंधु कान्होषा

मत्स्य कूर्म शेषा कोणाचा आधार	४
मन उताविळ....	१५
मनुराजा एक देह पुरी	४२
मरोनि जाईन गुण नामावरुनी....	६
ह्मणसी दावीन अवस्था	१६
मार्गे असतासि कळला	८७
माझ्या भावें केली जोडी	९६
मायझवा खर गाढवाचें बीज....	३
मायबाप निमाल्यावरी....	८१
मुख्य आहे आह्मां मातेचा पटंगा	७१
मूळस्थान ज्यांचें गोमतीचे तीरी	६७

भागुबाई

मीरे अपराधी मोठी	१
-----------------------	---

निळोबा

मग बोले मंजुळा उत्तरी	१९८
मग चरणीं कवळुनियां करतळें	२०१
मग वस्त्रें देउनि गौरविला	२११
मग ह्मणती अवध्याजणी	२१८
मग ओंवाळुनियां मृत्तिका	२२५
मग ह्मणे गिळिले गोप	२३२
मग हांसोनि बोलिजे कृष्णें	२३३
मग धांवोनियां यशोदा	२५२
मग त्या मिळोनियां सकळ जनीं	२६२
मग बैसवुनियां पाटावरी	२६५
मग लाउनी सिंकियाचा हरी	२७१

मग पाय ठेउनि खांदिये वरी....	२८९
मग पाचारुनियां प्रांतवासी	२९१
मग सांगे गडियां सुजाणा	२९३
मग ह्मणे गडियां आपण	२९७
मग तो उतरुनियां गिरी	३००
मग सांगे गुह्य गोष्टी....	३०९
मग लेइले दिव्य अलंकार	३१३
मग हळुचि बोले अमृतवाणी	४४७
मच्छ कच्छ वराह झाला	६४
मच्छ कूर्म वराह झाला	१२९३
मज तों माझे न कळेचि हित....	११७
मज हि भीड नुछंघवे....	१९९
मज तों सांभाळिलें संतीं	१०७६
मध्ये परमात्मा श्रीहरी	२३५
मन माझे बैसलें ध्यानीं	५५
मनिचा माझीये संबंध तुटला	१५५३
मस्तक माझा पायांवरी	९३३
मस्तक माझा पायांवरी	९७१
महर्षी देव स्तविती ज्यातें	५३१
महर्षि सिद्धसनकादिक	१२८२
महा सुखा पारणें होय	१६२
महा वैरी निरदाळिला	२२८
महिमा अद्भुतची पाहतां	९८
महिमा याचा चतुर्मुखा	१२४९
ह्मणती कृष्ण आवडे कैसा	२६३
ह्मणती दसवंतीये देख देख	२७३
ह्मणती आजि वांचलों जीवें	२८४
ह्मणती पाठवावा अक्रूर	३०५
ह्मणती नको नको जाऊं	३११
ह्मणउनि तुझां नित्य आठविती	६४६
ह्मणवितें शरणागत	६८८

ह्मणवी कामारी	७७०
ह्मणती ज्यातें परात्पर	१२०२
म्हणसी कडव सांगे मायचिया	१५२२
म्हणे ना गौळणीचिया रागें	२७७
म्हणे मी येईन तुम्हांसवें	५९७
ह्मणोनियां तेंथें उगाचि उभा....	२५८
ह्मणोनि याचिया श्रवणें पाठें....	२९
ह्मणोनियां विटलें मन	३७६
ह्मणोनियां संतजना	९४६
ह्मणोनियां शब्द न पवेचि तत्वता	३६९
ह्येसवेलि देतांसेली होसि कासाविस	१४९४
ह्येसीपुत्रामुखें बोलवणें श्रुति	८६७
मागण्याची न करूं गोष्टी	४९७
मागें ऐकिले पवाडे याचे	८४
मागें पुढें अवघा हरी....	३५०
मागें उदंड साधनें केली	३७५
मागें उदंड जोडी केली	४९२
मागें पाळिलीं पोसिलीं	५३४
मागें पुढें उभा राहे	६९४
मागें तुझी वांटिलें लोकां	१२८१
मागें बहुतांसि वांटिलें....	१३८०
माझा विठो नव्हेचि तैसा	६३
माझा बोल खरा चाल खरा	११५३
माझ्या मीपणाचा करोनिफराळ	१५४३
माझीये वाचेसि नार्ही धीर	३
माझीये मनीं विश्रान्ती वाटे	१३९
माझीये मनींचा फिटला वेहो	१६४
माझीये मनीं बैसला हरी	१७४
माझिया भावाचें खंडण	३७७
माझिया मनें धरिला विश्वास	५०६
माझिया मनास समाधान	५९२

माझि मजचि वो पडियेलि भूलि	१५४६
माझी बुद्धी झाली वेडी ५००
माझी पूजा हेंचि अर्चन ५०७
माझे बोल नव्हती फोल ४९३
माझें मजचि वो आतुडलें गुज	१५३८
माझें माझे हातीं हित.... ८५६
माझेंचि मज नवल वाटे १३५६
माते बळिया शिरोमणी २८५
माथां मोरपिसें कुंडलें गोमटी....	१७९
मानामान संकरूप आशा ८४४
मायबापा उत्तीर्ण होणें २१
माया ह्याणिजे नसतेंचि दिसे १३२०
माया ब्रह्मींचा आभास १३६०
मार्ग दाऊनि गेले आधीं ८८४
मावळली खंती देहीं देहाची ८५०
मिरवी अंगीं अवतारलेणीं १२९८
मिळाले गोपाळ बैसले पाळीं १०७१
मीचि माझा विस्मय करीं ९२५
मी ज्या बोलिलों निगुती १०८७
मीतों नेणें याची लीला ७९
मीतों नेणें व्यासवाणी.... ३३४
मीतों दीन नेणें रंक ४०९
मीतों संतांचें पोसणें ९७०
मी मज माझियांचा तुटला १५४२
मी मज माझें याची केलीवो निरस	१४८९
मी माझें पाहतां न देखेचि ११४५
मुक्तियेती धांवोनियां.... ९०२
मुखीं पडतांचि ते शेष १२५४
मुगुट कुंडलें वनमाळा १५३
मुसावळें मुसे १२०५
मूढमती परि मी बाचे १५१८

मूळ डाळ बीर्जी अवघे शाखा	१३२९
मृतप्राणि ते जीवविले १२४
मृत्यूची अवस्था नेणेचि अमृत	४२१
मृदु मधुर वाजवित वेणु १४६३
मेळवितांचि हातीं हात ३३०
मोकलितां धाय नाईकसी ४५६
मोडियेला धनुर्याग ३१८
मोलें विके स्वभाव गुणी ६२
मोहऱ्या पांवे तलाळोरी १४२९

य

निळोबा

यमधर्मही इच्छि भेटी.... ७९४
यमुनेचा जो विहारी १२२८
यशोदा म्हणे वो राजभगिनी २०४
यज्ञोपवित सांडिलें दुरी २३६
याच पार्यां मनोरथ १०४१
याच्या संगसुखें गर्भवास घेतां	१४८८
याचा आश्रय झाला आम्हां ८६
याचिया ध्यानें हें चराचर १७६
याचिया रूपाचें चिंतन ३४७
याचिलार्गी हो त्यजियले भोग	१५४९
याचिलार्गी तुमचा करीतसें धांवा	४८४
याचि अनुष्ठानें ध्रुव ७३२
याचि लार्गी परांगना ९९१
याची लार्गी हरी ७२१
याचे पार्यां धरिला भाव ११०९
यात्रा फिरोनियां माघारी २९५
यात्रे अलकापुरा येती ३५४
यात्रेहुनी आले गांवा ६०६
यापरी करुनियां त्याची गती २५६

यारे गडीहो घेऊं धणी१४२७
यावरी कंस म्हणे दैत्यादिकां....	२१९
यावरी कोणे एके दिवशीं २२७
यावरी म्हणे संवगडीयासी २३८
यावरी बगामुराची कथा २५४
यावरी गौळणी सुंदरी २६०
यावरी गडियांसी खेळत २६७
यावरी आपण वृक्षातळीं २८८
यावरी कंस भयाभीत ३०२
यावरी पुढील कार्यार्थू ३२५
यावरी बोलती गोवळ....१४३९
यासि पाहतां वो हृदयस्थ पाहिला	१४८६
याज्ञीक मंत्रें अवदान देती ७०६
येईल चित्तासी तें करा ७१२
येईल चित्तासी तुम्हां उचित ७१४
येउनि जाऊनी करी गौळणीचें	१५३२
येउनियां केव्हां भेटी द्याल ४९२
येउनियां कृपावंतें ३६०
येउनियां गडी वंदिति कान्हया	१४२५
येकलें न कंठेचि म्हणोनिया येणें	१४८३
येका येकपण १५२७
येणें आपुलिया कृपेच्या गुणें१५५०
येणें एकलें हो जाणें हि शेवटीं	१५३९
येणेंचि साधनें.... ९९९
येतां देखोनियां भार१४६५
येतां देखोनियां बळिरामें ३१६
येती जाती वर्षती मेघ१०३४
येतो जातो न दिसे परी ७१६
येती जाती होती मरती१३३८
येथील लाभ थडे ज्यासी१२७१
येथें येउनि केलें काहीं१००३

येरीकडे गोकुळांभीतरी २०२
येरीकडे आनंद गोकुळीं २२९
येरें दिवशीं घेऊनी सर्वें २८६
येरें शब्द ते ऐकोन.... २६७
योगाभ्यास साधताचि सांग ८१३
योगी चित्तिती चित्तनीं११५९

र

तुकयाबंधु

राम ह्मणतां काम क्रोधाचें दहन ५

निळोबा

रत्नखचित पालख २२१
रसना एकी रस तो नाना ५१
राग आला तरी ४६७
राजा ह्मणे रजकहि गांठी ३०४
राजा जाय तिकडे ऐश्वर्य संपत्ति	३५२
रात्रि पळे येतांचि सविता ७८७
रानीं वर्नी घरीं दारीं....१०००
राया जाणविति सेवक ३२४
राहिला उभा इटेवरी....१२१२
राही रुक्मिणी सत्यभामा१२७४
राहेन आतां तुमच्या संगें ६७८
राहो ध्यानीं मनीं हेंचि नित्य	३४६
राहोनियां सत्संगती ५७८
रूप देखतांचि लोचनीं १५४
रूप राहिलें चित्तनीं १९६
रूप विक्राळ भयानक २५१
रूपीं गुंतलीं मानसें....१३०२
रेखिले निदळीं केशरी टिळक	३२३
रंगले ते संतसंगें ९५३

ल

तुकयाबंधु.

लखलखिलें सुतेज माझिया १८०

निळोबा

लगोरिया मांडुनि पोरा वांटेसील १९०४

लटिक्या भूताची लटिकी ४१७

लेवमाजी उत्पन्न एक १३२९

लाज वाटे जीव करी तळमळ ३८९

लाजविली सेवा लाज ७०३

लाजेनियां समाधीमुख ७७३

लाभ अथवा हानी ७०२

लाळुचाई साठी बळकाविसी भावा ७३

लुगज्या नांव चंद्रकळा १०२१

लेवाविले अलंकार ६६७

लोक सकळही बाहेरी येती २९९

जोंडा आला सात्विकाचा ८०९

लोभियानें धन केलें भूमी ४१८

लोहा लागतां सुवर्ण ६०

व

तुकयाबंधु

व्यापिलें सर्वत्र १९

विठळारे तुझे वर्णितां गुणवाद १७

निळोबा

वजनीही नव्हे उणें ११६३

वत्सें वत्स पवनांतरीं २४९

वदन निमासुरें कडावरीकड १९४१

वदविली अरुष वाणी ११२

वदवी असत्याची वाणी ११२२

वरी नुकीयांचें धूमर १२२९

वर्णितां चरित्रें न पुरे धणी ९९७

वर्णितां महिमा तो अगाध ३९९

वर्माचाचि स्पर्श करी ११२३

वसवुनियां चराचर ११८४

वसती पायांपाशीं १२८४

वस्तुचा जो स्वभाव गुण ९९

वळत्या आह्यासी पाठवी १४३७

वसुदेव देवकीचिचे उदरीं १९७

वाउग्या खटपटा नावडती तैशा ९९४

वाचा गुणीं लाचावली १९६३

वाचा नामसंकीर्तनीं ९२०

वाचा वेधली हरिकीर्तनीं ७४९

वाचे उच्चारिलें नाम १४८

वाचे शब्द असत्याचे १०२९

वाचे बोलविलें देवें १११२

वाचेंते वदवी रसनेतें चाखवी १३६६

वांटी कवळ श्रीहारि हातें १२७०

वांटुनियां गडी चेंडु मांडियली १९०६

वामचरणीं वाहे नीर १९८

वायां संतांचीही बोली ७१३

वारकरी संत पंढरीस जाती १३०९

वाळिलें जें पंढरीनाथें ११९१

विजयध्वज उभारला ४३९

विटिया दांडू मांडिती खेळा १४२४

विटीदांडू भलारे तरीचमारी टोला १९०९

विटेवरी कैवल्यगामा ११४७

विठळ नामाचा प्रताप ८०८

विठळ नामें वाहे टाळी ८४६

विठळ विठळ वदतां वाणी ९९८

विठळ नाही ज्या ठाउका ११९४

विठळ मूर्ती पाहतां दिठी ११७२

विठ्ठल विठ्ठल ह्मणोनि छंदें	११८०
विठ्ठल केणें मार्गें पुढें....	१२४३
विठ्ठल विठ्ठल ह्मणतां वाचे	१२७३
विठ्ठल नामें विठ्ठल झाले	१३८३
विठो लावण्याची राशी	१४१
विठोबा विठोबा नामोच्चार गोड ७८६	
विठोजी रूपेचा सागर	११९०
विद्यामानें गर्वताठा....	१०२६
विनवूनियां विठ्ठल देवा	५४२
विनंति माझी एकी एका	१२५०
वियोगाच्या दुःखें	४५९
विश्व अवर्षें मायाभास	१३५९
विश्वास माझा जतन करा	५१४
विश्वास अंतरींचा जाणोनी	५५६
विश्वास याचा न वाटे ज्या	१०४७
विश्वासी ते ऐकतां कार्नी	१४५०
विंचु नागी विष धरी....	१०३०
वीज पडे गगन गडाडी	५२
वेडा नव्हे मुका चतुर शहाणा १३९३	
वेडें वांकुडें बोलिलें	६२५
वेणुनादीं लाभे काला	१२९६
वेणु वाजवित यमुनेच्या तटी	१४८१
वेद वक्ता नारायण	८
वेद शोधितां शिणले	११६७
वैराग्याचा मेरू तो गोरानुंभार ६४२	
वैष्णव वसती जये स्थळीं	८७८
वोनमो सिद्धासी नमस्कार	१४७३
वोरसोनियां भक्तांसाठीं	६११
वोवाळुनियां सांडीन काया	४१
वंदुनि तुकया सह्रूचे चरण....	१०६०
व्यापूनियां ठायां ठावो	१४०१

व्युत्पत्तीचें ज्ञान ११३६

श

निळोबा

शकटामुर काळयासी	९९
शहाणे तेचि परस्त्री पार्शी	९९२
शिगें काहाळा मोहरी पांवे	१४४७
शिपी सोनार चांभार....	८१२
शुक प्रल्हाद हरिच्या नामें	८१५
शुकादिकांचिये हृदयींचें ध्यान १४८२	
शुद्ध सत्व कैचा गांठी	४३७
शुद्ध सात्वीकी ब्राह्मण	१३४६
शृंगें पसरिलें जसें शूळ	२४७
शे मे लागीं शेवक झालें	१६
शोकार्णवीं पाडिलें मन	३९५
शोधुनियां आले संत	९१९
शोधुनि अन्वय वंशवंशावळी....	१५६७
शोषिली पूतना	१२९२
श्रवण कथेचें सादर	८१०
श्रवणीं कुंडलें ढाळ देती	१२५५
श्रीकृष्ण विचरे कुंजवनीं	१११
श्रीकृष्ण सांडुनि जातांचि दुरी २००	
श्रीकृष्ण स्वरूपा वेधल्या नारी १४५७	
श्रीहरीच्या संकीर्तनें	८४७
श्रुति देवाच्या कणिया खार्णें....	६५८
श्रोते वक्ते होती सुखी	११३

स

तुकयाबंधु

सकुमार मुखकमळ निज सार ६०	
सख्यत्वासि गेबों करीत सलग्नी ६३	

सांडुनि वेकुंठ....	१३
सुंदर मुख साजिरे	४०

भागुबाई

साधूचा संग धरीरे	२
------------------	------	------	---

निळोबा

सकळही संत आराधिती	१०१
सकळ मंत्रावरिष्ठ सार	८०६
सकळ मंत्रामाजी मंत्र उत्तम	८२८
सकळसाधना वरिष्ठ सार	१०६६
सकळा मंगलाचें धाम	११७७
सकळांचिया नेत्रें तुह्यां सर्वही		
देखणें	१३७९
सकुमार साजिरे ठाण	१६९
सकुमार सुंदर	११८८
सगुण स्वरूप तुमचें हरी	१३०८
सगुण निर्गुण कल्पनेचा भास	१३७३
सत्य आणि मिथ्या जाणा	४८०
सत्यभोळा देवरूपेचा सागर	६६४
सत्यासाठी माझी चाली	१२२८
सत्याक्षरें माझी वाणी	१३९४
सद्गदित झाले कंठ	६०२
सद्गुरु रूपा वोळखी तया	९४१
सदा सेवकाचा सुकाळ	६९
सदा सेवकाचा लाड	१९६४
सदाचा हा धाला सदाचा भुकेला	१३३०
सनकादिक ह्यणती देवा	१२६४
सप्त अहोरात्र होता	२९०
सभे कंस सिंहासनी	३३२
समर्था घरी काम करितां हार्तां	१०११
समाज नीट दोनी अंगें पोरा खेळें	१४९७

समोर सदा सर्वांकडे	१३७२
सये आनंदाचा अवचित आला	१९३३
सरलिया खेळा गे ह्यणती	१९२३
सर्पें मुखींच धरिलें विष	१०२८
सर्व काळ तुमच्या पदीं	१०९
सर्वस्वें उदार	१३७
सर्व काळ तेंचि वाटे	१८८
सर्व काळ चित्त ठाई	४४४
सर्व गुणीं गुणमंडितां	४९३
सर्व काळ खती वाटे	४९४
सर्वज्ञ सर्वदां तुह्मी सर्व साक्षी	४८१
सर्वकाळ जागवीन	९४७
सर्वकाळीं एकात्मता	८४२
सर्वतीर्थें चहूं भागें	१२१४
सर्वांतरीं वास याचा	११९
सर्वांमाजी गगन आहे	१३६३
सर्वां असतां सर्वपणें	११४४
सहजचि तुमचीं वंदिलीं पाउलें	१९६६
सहजची नाम आलें वाच	७७४
सहजची होतो उभा	८८६
सहजची घरीहुनियां यावें	११९४
सहज गेलों पंढरपुरा	१२४१
स्फूर्ती माझी चैतविली	२
स्नेह सरतां जैसा दीप	२०८
स्वप्नि देखिलें तें जाग्रीतये नाही	१०३२
स्वामी एक ह्यणवी दास	९९१
सारुनि अवधींच मतांतरे	९१४
सार्थकाचाऐसा काळ	१०४९
सांगतां महिमा पंढरिचा	६६०
सांगतां आतां न दाटे खरें	१००८
सांगती एक करिती एक	१०२४

सांगतां हें मनीं धरा ७१३०	सना कमरी आमुचे बरीं २६९
सांगावें उगऊनी नकळे तयासी	४८९	सफळ जिणें हरिच्या भजनें ४७७
सांगितलें वर्म एवढाच करीं १०६९	सुहास्य वदन तुटती तारे १४०
सांगितलें संतजनीं १०७२	सुरवर इच्छा करिती त्यांची ९४९
सांगितली धरिती गोठी १४५४	सुरदास आंधळा पंजाबी ब्राम्हण	६४९
सांगेन तेहि धरा अवघे मनीं ९८०	सुरकाडी बैसोनि खोडी चढसी	१४९९
सांगेन खूण परि हें नकळे १०३२	सुंदर उटी मलयागरें १२९७
सांगों जातां शब्दाचिविरें १६३	सूर्य वितला प्रकाशासी ९८
सांगों जातां नकळे वाचा ७९८	सूर्य प्रकाशाचा नेणेचि महिमा	४२२
सांगों नवरस लक्षण १४७१	सुर्ये न देखे अंधःकारा ८९९
सांडीयलें बाळा ४६६	सेल दिलीमागा ऐसी ४५०
सांडुनि गुणदोषाची मात ८९७	सवकाच परि स्थापिला पर्दी ९४४
सांपडली वाट आम्हां वैकुंठाची	८८९	स्नेह सरतां जैसा दिप २०८
सांपडली हे सुगमवाट ९०४	सैध दाटलीं अक्षरें १२८
सांपडला ठेवा आतां पात्र ११६०	सोडविलीं ऐसीं बहुतें आयकें ४८७
सांभाळिलें बहुतां ऐकिली ३८८	सोडुनि तया न वचं दुरी ९९०
सिंधुतनया सवितां पाय १०६	सोडोनियां चाती पोतीं ९९९
सीतबुंद प्राप्त ज्यासी १२६९	सोनें अस सांनपणें १०३३
सुकाळ झाला नारीनरां ११९३	सोयरा श्रीहारे ९१
सुकुताचा होतां सांठा १४६	सोरत आलों तुमच्या नामें ४००
सुखवाटे परि हें दुःख भोगवी	१००७	सोंवळ्या नांव क्षीरसागर १०२३
स्थिरावल्या वृत्ति पांगुळला प्राण	१९६९	सोहळा तो देखोनियां १०९३
सुखानंदाची राणीव १०३६	संचित प्रालब्ध क्रियमाण १०७०
सुखाचीच ओतली ८४९	संत रूपा वरदचळें १२
सुखी केलें सुखी केलें ८६३	संत गाती सनकादिक १०७
सुखी सांठविलें सुख ३९	संत वचनें खरीं होतीं ९३९
सुखें जन्मांतरें घेऊं ९८२	संत रूपें तुम्हीचि धरा ६३७
सुखें भिक्षा मागोन खावें ८००	संत एकांती बैसले ८०७
सुखें करावें भोजन ११०९	संत ऐकती निवाडे ८२७
सुदर्शन धरिलें शिरीं १२९९	संत संगें हरे पाप ९३८
सुदिन होय साधकांसी ८७२	संत रूपा त्यांसांचि फळे	००१

संत वारें आलें बरी	९५२
संत आज्ञा सादवित	१०३९
संत कैसेनि भेटती	१०७९
संत प्रसाद लाथले	१०८२
संत भेटाचें आरत	१२०३
संत सनकादिक देव	१२२२
संत येताति सनकादिक	१२५२
संतांपासी अपार मुख....	८७९
संतांचा वास जये स्थळीं	८८१
संतांपासीं आर्त याचें	८९०
संतां ऐसा उदार एक	९११
संतांचिया समागमें	९२८
संतीं सांगितलें मज	११
संतीं जया हातीं धरिलें	९६४
संतीं केला अंगी कार	९६५
संती ठेविलें निश्चळ ठाई	९६६
संतोष तरूचें हें फळ....	१०५८
संवर्तक वर्षेल जळ धारिं	२९६

ह

तुकयाबंधु कान्होबा

हम उदास तिन्हके सुना हो	२६
हळु हळू जाड होत चालिलें	९४

निळोबा

हरावया कलिचे दोष	८७३
हरिरूप ध्यानी हरि नाम	७५२
हरिचें नामचि एक पुरे	७६४
हरिचें मनोहर कीर्तन....	३१
हरिच्या पढोनियां नामावळी	८०२
हरिची कथा अमृत रस	८२१
हरिभक्त माझे जिवलग सांगाती	८६४

हरिकीर्तनाच्या योगें	८८०
हरिच्या नामें हरिचे दास	९०१
हरिच्या पढोनि नामावळी	८०२
हरिच्या भजनें हरिचे भक्त	९०३
हरिचिया भजनें हरिचे जन	९०८
हरि भक्तीच्या जाणोनि नीति....	९१३
हरिच्या पायीं विश्वासले	१४५३
हरिवीण आहे कोण	१३०१
हरुनियां ध्यावें चित्त	७१८
हागे पहा इटे उभा	१३०३
हाचि उपाव सुगम सार	१०१६
हात पाय इंद्रियें मिळोनि मेळा	१३६५
हातीं चक्र सुदर्शन	९५
हातीं घेतला चिताक	१५२६
हा तो तुमचा सहज गुण	५४८
हिंडवितां देश	११६१
हेचि चिंता दिवस रातीं	४३३
हेचि परमार्थाचें सार	७७७
हेचि त्यांचें नित्य काम	८७७
हेचि आम्हांसी गुरुगम्य	३३
हे देखोनियां गोवळ	२४८
होईल अंगी बळ तरी	११३२
होऊनियां निश्चळ	१४०७
होऊनियां तेचि राहिले निवांत	१३७०
होतां रुपा तुझी पशु बोले वेद	१४७८
होतें तेंसें पायीं केलें निवेदन	१५६८
होतें पूर्वाजित उत्तम संग्रहीं	७४०
होत लेउनियां आर्तिचें अंजन	१५३५
होते बहुत दिवस आर्त वागवित	१५३६
होय अंतरीं पालट	१००१
होवोनियां निश्चळ	१४०७

तुकारामबावांच्या शिष्यांच्या अभंगांची गाथा.

तुकयाबंधु कान्होबा यांचे अभंग.

स्फुट अभंग.

॥ १ ॥ काम क्रोध अहंकार नको देही । आशा तृष्णा माया लज्जा
चिंता कांहीं ॥ वास पंढरीचा सदा देई । आणीक तुजें मागणें तुज
नाहीं ॥ १ ॥ देई दान हरि मज कृपा देई दान । नासीं तिमिरं दाखवीं
चरण ॥ आर्त पुरवावें भेटी देऊन । नको उपेक्षुं आलिया शरण ॥ २ ॥ नाम
अखंड त्दयर्षिं राहो वाणी । न पडो विसर क्षण जागृति स्वप्नीं ॥ संतस-
मागम ऐसा दे लावुनि । आणीक तुजें कांहीं नेणें तुजवांचूनि ॥ ३ ॥ पंथ-
पुरिंचा रविसुत पुरे आतां । आड करावा भवसिंधु ऐसा नव्हता । नाहीं
आडताळा त्रैलोक्यामाजी सरता । विनवी तुकयाबंधु चरणीं ठेवूनि माथा
॥ ४ ॥

॥ २ ॥ तटाचे जातीला नाहीं भीड भार । लाता मारी थोर
लाहान नेणे ॥ १ ॥ प्री त्या विशेष मनुष्य होऊनि । करी खंड
मान वडिलांचा ॥ २ ॥ बेरसा गाढव माय ना वहीण । भुंके चवीविण
भलतेंचि ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे बोकड मातले । विचारी आपुले तोंडीं
मुते ॥ ४ ॥

॥ ३ ॥ मायझवा खर गाढवाचें बीज । तें ऐसें सहज कळों येतें ॥ १ ॥
अपमानिलें जेणें श्रेष्ठार्चें वचन । तेचि त्याची खुण ओळखावी ॥ २ ॥
मद्यपी तो पुरा अधम यातीचा । तया उपदेशाचा राग वांया ॥ ३ ॥ तुक-
याबंधु ह्मणे पिसाळलें मुनें । आप पर तेणें न विचारावें ॥ ४ ॥

॥ ४ ॥ मत्स्यकूर्मशेषा कोणाचा आधार । पृथिवीचा भार वाहावया
॥ १ ॥ काय धाक आह्मां कासयाची चिंता । ऐसा तो असतां साहाकारी
॥ २ ॥ शंख चक्र गदा आयुधें अपार । वागवितो भार भक्तांसाठीं ॥ ३ ॥
पांडवां जोहरी राखिलें कुसरी । तो हा बंधुचा कैवारी तुकयाच्या ॥ ४ ॥

॥ ५ ॥ राम ह्यणतां कामक्रोधांचें दहन । होय अभिमान देशधडी ॥ १ ॥
राम ह्यणतां कर्म तुटेल भवबंधन । नये श्रम शीण स्वप्रास ही ॥ २ ॥ राम
ह्यणतां जन्म नाही गर्भवास । नव्हे दारिद्रास पात्र कधीं ॥ ३ ॥ राम
ह्यणतां यम शरणागत बापुडें । आढळपद पुढें काय तेथें ॥ ४ ॥ राम
ह्यणतां धर्म घडती सकल । तिमिरपडळ नासे हेळा ॥ ५ ॥ राम ह्यणतां
ह्यणे तुकयाचा बंधु । तरिजेल भवसिंधु संदेह नाही ॥ ६ ॥

॥ ६ ॥ मरोनि जाईन गुणनामावरुनि । तुझ्या चक्रपाणी मायबापा
॥ १ ॥ चुकविलीं दुःखें मायेला वोळसा । तोडोनियां आशापाश तेणें
॥ २ ॥ केली काया तनु हिंवसी शीतळ । चिंता तळमळ नाही ऐसी ॥ ३ ॥
काळें तोंड काळ करुनि राहिले । भूतमात्र झाले सज्जनसखे ॥ ४ ॥ तुकया-
बंधु ह्यणे अवध्या दश दिशा । मुक्त रे परेशा तुझ्या पुण्यें ॥ ५ ॥

॥ ७ ॥ आतां मागतों तें ऐक नारायणा । भावपूर्वक मनापासूनियां
॥ १ ॥ असों दे मोकळी जिव्हा जरि गाइल गुण । नाही तरी खिळुन
टाकीं परती ॥ २ ॥ मातेचिया परी देखती परनारी । ठेवीं नेत्र तरी नाही
तरि नको ॥ ३ ॥ तरी बरें कांटाळा करिती निंदास्तुतीचा । नाही तरि
कानांचा ही देख प्रेतन ॥ ४ ॥ सकळ इंद्रियांचा निग्रह करुनि एक ।
राखावीं पृथक तोडोनि भ्रम ॥ ५ ॥ तुकयाबंधु ह्यणे तेचि वाट प्राणां ।
पढतां नारायणा विसर तुझा ॥ ६ ॥

॥ ८ ॥ नमस्कारी भूतें विसरोनि याती । तेणें आत्मस्थिती जाणीतली
॥ १ ॥ परउपकारी वेचियेल्या शक्ती । तेणें आत्मस्थिती जाणीतली
॥ २ ॥ द्वैताद्वैतभाव नाही जया चिर्त्ती । तेणें आत्मस्थिती जाणीतली ॥ ३ ॥
जयाचिये वाचे नये निंदास्तुती । तेणें आत्मस्थिती जाणीतली ॥ ४ ॥
उचित अनुचित जाणे धर्मनीती । दृढ भाव भक्ति मानव तो ॥ ५ ॥
तुकयाबंधु ह्यणे वरकड ते येर । संसाराचे खर भारवाही ॥ ६ ॥

॥ ९ ॥ चवदा भुवनें लोक तिन्हीं दाढे जो कवळी । संपुष्ट तो संबळी-
मध्ये देखा ॥ १ ॥ उत्पत्ति संहार करिता जो पाळण । तो नंदा नंदन ह्यण-

वीतसे ॥ २ ॥ असुर तोडरी दैसांचा काळ । झाला द्वारपाळ बळीचा तो
 ॥ ३ ॥ लक्ष्मीचा स्वामी क्षीराच्या सागरा । उच्छिष्टकवळा पसरी मुख
 ॥ ४ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे चतुरांचा रावो । भावें तो पाहा हो केला वेढा
 ॥ ५ ॥

॥ १० ॥ कोण या पुरुषार्थाची गति । आणियेला हातोंहार्ती ॥ जाहाज
 पृथ्वीपति । केली ख्याती अद्भुत ॥ १ ॥ भला रे पुंडलिका भला । महिमा
 नव जाये वर्णिला ॥ दगा देउनि अवघियांला । सांठविलें अविनाश
 ॥ २ ॥ केलें एके घरीं केणें । भरलीं मदोदित दुकानें ॥ दुमदुमिलीं
 सुखानें । हे भाग्याची पंढरी ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे किल्ल्या । संतांचे हार्ती
 दिल्या ॥ आंगावेगळें आपुल्या । टाकुनि झाला महिमान ॥ ४ ॥

॥ ११ ॥ पाहा हो कलिचें महिमान । असत्यासी रिझलें जन ॥ पापा
 देती अनुमोदन । करिती हेळण संतांचें ॥ १ ॥ ऐमें अधर्माचें बळ । लोक
 झकविले सकळ ॥ केलें धर्माचें निर्मूळ । प्रळयकाळ आरंभला ॥ २ ॥
 थोर या युगाचें आश्चर्य । ब्रह्मकर्म उत्तम सार ॥ सांडूनियां द्विजवर ।
 दावलपीर स्मरताती ॥ ३ ॥ ऐसे यथार्थाचे अनर्थ । झाला बुडाला पर-
 मार्थ ॥ नाहीं झाली ऐसी नीत । हा हा भूत पातलें ॥ ४ ॥ शांति क्षमा
 दया । भाव भक्ति सत्क्रिया ॥ ठाव नाहीं सांगावया । सत्वधैर्य भंगिलें
 ॥ ५ ॥ राहिले वर्णाश्रमधर्म । अन्योन्य विचरती कर्म ॥ ह्मणवितां
 रामराम । श्रम महा मानिती ॥ ६ ॥ थेर भोरपाचे विशीं । धांवती भूतें
 आमिषां तैसीं ॥ कथा पुराण ह्मणतां सिंसी । तिडीक उठी नकऱ्याचे
 ॥ ७ ॥ विषयलोभासाठीं । सवार्थेसीं प्राण साटी ॥ परमार्थी पीठ
 मुठी । मागतां उठती सुनींसीं ॥ ८ ॥ धनादथ देखोनि अनामिक ।
 तयातें मानिती आवश्यक ॥ अपमानिले वेदपाठक । सात्विक शास्त्र
 संपन्न ॥ ९ ॥ पुत्र ते पितियापार्शीं । सेवा घेती सेवका ऐसी ॥ सुनांचिया
 दासी । सासा झाल्या आंदण्या ॥ १० ॥ खोटें झालें आली विवसी ।
 केली मर्यादा नाहींसी ॥ भार्या भ्रतारेंसी । रंक तैसीं मानिती ॥ ११ ॥
 नमस्कारावया हरिदासां । लाजती धरिती कांहीं गर्वसा ॥ पोटासाठीं खौसा ।
 वंदिती मलिच्छाच्या ॥ १२ ॥ बहुत पाप झालें उचंबळ । उत्तम न ह्मणती
 चांडाळ ॥ अभक्ष भक्षिती विटाळ । कोणी न धरी कोणाचा ॥ १३ ॥
 कैसें झालें नष्ट वर्तमान । एकादशीस खाती अन्न ॥ दिडे घेऊनी ब्राह्मण ।

अविदवाणी वदताती ॥ १४ ॥ कामिनी विटंबिलया कुळवंती । वदनें दा-
सीचीं चुंबिती ॥ सोवळ्याच्या स्फीती । जर्गी मिरविती पवित्रता ॥ १५ ॥
मद्यपानाची सुराणी । नवनीता न पुसे कोणी ॥ केळवती व्यभिचारिणी ।
दैन्यवाणी पतिव्रता ॥ १६ ॥ केवढी दोषाची सवळता । झाली पाहा हो
भगवंता ॥ पुण्य धुडावोनी संता । तीर्था हरी आणिली ॥ १७ ॥ भेणें मंद
झाल्या मेघवृष्टि । आकांतली कांपे सृष्टि ॥ देव रिगाले कपाटीं । आटा-
आटी प्रवर्तली ॥ १८ ॥ अपीक धान्यें दिवसें दिवसें । गाईं ह्यैसी चेवल्या
गोरसें ॥ नगरें दिसतीं उध्वसें । पिकलीं बहुवसें पाखांडें ॥ १९ ॥
होम हरपलीं हवनें । यज्ञयाग अनुष्ठानें ॥ जपतपादि साधनें । आचरणें
भ्रष्टलीं ॥ २० ॥ अठरा यातींचे व्यापार । करिती तस्कराई
विप्र ॥ सांडोनियां शुद्ध शुभ्र । वस्त्रें निळीं पांघरती ॥ २१ ॥
गीता लोपली गायत्री । भरले चमत्कार मंत्रिं ॥ अश्वाचियापरी । कुमारी
विकिती वेदवक्ते ॥ २२ ॥ वेदाध्ययन संहितारुचि । भकाद्या करिती त-
यांची ॥ आवडी पंडितांची । मुसाफावरी बैसली ॥ २३ ॥ मुख्य सर्वोत्तम
साधनें । तीं उच्छेदुनि केलीं दीनें ॥ कुडीं कापट्यें महा मोहनें । मिरविताती
दुर्जन ॥ २४ ॥ कळाकुशळता चतुराई । तर्कवादी भेद निदेठार्यीं ॥ विधी
निषेधाचा वाही । एकही ऐसीं नाडलीं ॥ २५ ॥ जे संन्यासी तापसी
ब्रह्मचारी । होतां वैरागी दिगांवर निस्पृही वैराग्यकारी ॥ कामक्रोधें
व्यापिले भारी । इच्छाकरीं न सुटती ॥ २६ ॥ कैसें विनाशकाळाचें कौ-
तुक । राजे झाले प्रजांचे अंतक ॥ पिते पुत्र सहोदर एकाएक । शत्रुघातें
वर्तती ॥ २७ ॥ केवढी ये रांडेची अंगवण । भ्रमविलें अवघें जन ॥ याती
अठरा चारही वर्ण । कर्दम करूनि विटाळले ॥ २८ ॥ पूर्वीं होतें भविष्य
कलें । संतीं तें यथार्थ झालें ॥ ऐकत होतो तें देखिलें । प्रत्यक्ष लोचनीं ॥ २९ ॥
आतां असो हें आघवें । गति नव्हे कळीमध्ये वागवरावें ॥ देवासी भाकोनी
करुणावें । वेगें, स्मरावें अंतरीं ॥ ३० ॥ अगा ये वैकुंठनायका । काय
पाहातोसि या कौतुका ॥ धांव कळीनें गांजिलें लोकां । देतो हाका सेवक
तुकयाचा ॥ ३१ ॥

॥ १२ ॥ केली हाणाळां अंधोळी । येऊनि बैसलों राउळीं ॥ १ ॥
अजिचें झालें भोजन । राम कृष्ण नारायण ॥ २ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे नास ।
जर्गी वदताती वगण ॥ ३ ॥

॥ १३ ॥ उदार कृपाळ सांगसी जना । तरी कां सा रावणा
मारियेलें ॥ निख निख पूजा करी श्रीकमळीं । तेणें तुझे काय
केलें ॥ १ ॥ काय बडिवार सांगसी वायां । ठावा पंढरिराया
आहेसि आह्मां ॥ एकलाचि जरि देऊं परिहार । आहे दुरिवरी सीमा
॥ २ ॥ कर्णाऐसा वीर उदार जुंझार । तो तुवां जर्जर केला बाणीं ॥
पडिला भुमी परी नयेची करुणा । दांत पाडियेले दोन्ही ॥ ३ ॥ श्रियाळ
बापुडें सात्विकवाणी । खादलें कापूनि साचें पोर ॥ ऐसा कठिण कोण
होईल दुसरा । उखळीं कांडविलें शिर ॥ ४ ॥ शिवी चक्रवती करितां
यज्ञयाग । साचें चिरिलें अंग ठायीं ठायीं ॥ जाचउनि प्राण घेतला मार्गे ।
पुडें न पाहतां कांहीं ॥ ५ ॥ बळीचा अन्याय सांग होता काय । बुडविला
तो पाय देऊनि माथां ॥ कोंडिलें दार हा काय कहार । सांगतोसी चित्र
कथा ॥ ६ ॥ हरिशंद्राचें राज्य घेऊनियां सर्व । विकविला जीव डोंबा-
घरीं ॥ पाडिला विघड नळा दमयंतीमधीं । ऐसी तुझी बुद्धि हरी ॥ ७ ॥
आणिकही गुण सांगावे किती । केलिया विपत्ति माउसीच्या ॥ वधियेला
मामा सखा पुरुषोत्तमा । ह्मणे बंधु तुकयाचा ॥ ८ ॥

॥ १४ ॥ नेत्राची वासना । तुज पाहावें नारायणा ॥ १ ॥ करीं याचें
समाधान । काय पहातोसी अनुमान ॥ २ ॥ भेटावें पंढरिराया । हेंचि
इच्छिताती बाह्या ॥ ३ ॥ ह्मणतों जावें पंढरीसी । हेंचि ध्यान चरणासी
॥ ४ ॥ चित्त ह्मणे पायीं । तुझे राहीन निश्चयीं ॥ ५ ॥ ह्मणे बंधु तुक-
याचा । देवा भाव पुरवीं साचा ॥ ६ ॥

॥ १५ ॥ मन उताविळ । झालें न राहे निश्चळ ॥ १ ॥ दे रे भेटी पंढ-
रिराया । उभारोनि चारी बाह्या ॥ २ ॥ सर्वांग तळमळी । हात पाय
रोमावळी ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे कान्हा । भूक लागली नयना ॥ ४ ॥

॥ १६ ॥ ह्मणसी दावीन अवस्था । तैसें नको रे अनंता ॥ १ ॥ होऊ-
नियां साहाकार । रूप दाखवीं सुंदर ॥ २ ॥ मृगजळाचियापरी । तैसें
न करावें हरी ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे हरी । कामा नये बाह्यात्कारीं ॥ ४ ॥

॥ १७ ॥ विठ्ठला रे तुझे वर्णितां गुणवाद । विठ्ठला रे दग्ध झालीं
पापें ॥ १ ॥ विठ्ठला रे तुझे पाहतां श्रीमुख । विठ्ठला रे सुख झालें नयना
॥ २ ॥ विठ्ठला रे तुज देतां आलिंगन । विठ्ठला तनमन निवाल्या बासा

॥ ३ ॥ विठ्ठला रे तुझी ऐकतां कीर्ति । विठ्ठल हे विश्रांति पावले स्मरणें
॥ ४ ॥ विठ्ठला रे तुकयाबंधु ह्मणे देहभाव । विठ्ठला जीर्णी पाव धरितां
गोला ॥ ५ ॥

॥ १८ ॥ बरवा बरवा बरवा रे देवा तूं । जीवाहूनि आवडसी जीवा
रे देवा तूं ॥ १ ॥ पाहतां वदन संतुष्ट लोचन । झाले आडकतां गुण श्रवण
रे देवा ॥ २ ॥ अष्ट अंगें तनु त्रिविध ताप गेला सीण । वर्णितां लक्षण रे
देवा ॥ ३ ॥ मन झालें उन्मन अनुपम ग्रहण । तुकयाबंधु ह्मणे महिमा नेणें
रे ॥ ४ ॥

॥ १९ ॥ व्यापिलें सर्वत्र । बाहेरी भीतरी अंतर ॥ १ ॥ ऐसें गोविदें
गोविलें । बोलें नवजाये बोलिलें ॥ २ ॥ संचिताची होळी । करूनि
जीव घेतला बळी ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे नाही । आतां संसार उरी
कांहीं ॥ ४ ॥

॥ २० ॥ तुह्मां आह्मांसी दुरुषण । झालें दुर्लभ भाषण ॥ १ ॥ ह्मण-
ऊनि करितों आतां । दंडवत घ्या ममस्तां ॥ २ ॥ भविष्याचें माथां देह ।
कोण जाणें होइल काय ॥ ३ ॥ ह्मणे तुकयाचा बांधव । आमचा तो
झाला भाव ॥ ४ ॥

॥ २१ ॥ अनंतजन्में जरी केल्या तपरासी । तरी हा न पवसी ह्मणे
देह ॥ १ ॥ ऐसें जें निधान लागलेंसे हातीं । त्याची केली माती भाग्य-
हीना ॥ २ ॥ उत्तमाचें सार वेदाचें भांडार । ज्याच्यानें पवित्र तीर्थे होती
॥ ३ ॥ ह्मणे तुकयाबंधु आणीक उपमा । नाही या तों जन्मा द्याव-
यासी ॥ ४ ॥

॥ २२ ॥ चिर्तीं बैसलें चितन । नारायण नारायण ॥ १ ॥ नलगे
गोड कांहीं आतां । आणीक दुसरें सर्वथा ॥ २ ॥ हरपला द्वैतभाव । तें
देह झाला वाव ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे आह्मी । झालों निष्काम ये
कार्मी ॥ ४ ॥

॥ २३ ॥ काय करूं ये लाजा । दुमा पुरविला माझा ॥ १ ॥ नेदी
आठवूं तुजला । आड येते बोला बोला ॥ २ ॥ शब्द काढी काढी । तो हे
उभीच धगडी ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे देवा । इचा पार न देखावा ॥ ४ ॥

॥२४॥ न मागे न मागे न मागे हरीविण । न मागे न मागे शाम कोणही
ने ॥ १ ॥ तळमळ करि तैसा जीव जळावीण मासा । दिसते हे तैसा दिशा
वोसा वो । २ ॥ नाठवे भूक ताहान विकळ झालें मन । घडि जाये प्राण
युगा एकी वो ॥ ३ ॥ जरी तुझी नोळखा सांगतों आयिका । तुकयाबंधुचा
सखा जगजीवन ॥ ४ ॥

॥ २५ ॥ देखिला माय भीमातिरीं । कर मिरविले कटावरी ॥
पाउलें समचरण साजिरीं । नाम अनंत अति गोड ॥ १ ॥ शंख चक्रांकित
भूषणें । जडित मेखळा चिद्रत्नें ॥ पीतांबर उटी शोभे सांवळेपणें । लोपली
तेणें रवितेजें ॥ २ ॥ श्रवणीं कुंडलें देतीं टाळ । दशांगुळीं मुद्रिकामाळ ॥
दंतपंक्ति हिरे झळाळ । मुख निर्मळ सुखराशी ॥ ३ ॥ कटीं कर दोन्ही
वांकी वेळा । बाहि बाहेवटी पदक गळां ॥ मृगनाभीचा रेखी टिळा । लवती
डोळां विद्युलता ॥ ४ ॥ ऐशी सुंदरपणाची साम्यता । काय वर्णू ते मी
आतां ॥ तुकयाबंधु ह्मणे अच्युता । प्रसविली माता पिता ते धन्य ॥ ५ ॥

॥ २६ ॥ हम उदाम तीन्हके सुनाहो लोकां । रावन मार विभीषण
दिई लंका ॥ १ ॥ गोवरधन नखपर गोकुल राखा । बर्सेन लागा जब मेंहुं
फत्तरका ॥ २ ॥ बैकुंठनायक काल कौसासुरका । दैख डुबाय सब मंगाय
गोपिका ॥ ३ ॥ स्तंभ फोड पेट चिरीया कश्यपका । प्रल्हादके लियें कहे
भाई तुकयाका ॥ ४ ॥

॥ २७ ॥ चुराचुराकर माखन खाया । गौलनीका नंद कुमर कन्हया
॥ १ ॥ काहे बराई दिखावत मोहि । जानतहुं प्रभुपना तेरा सवहि ॥ २ ॥
और बात सुन उखलसुं गला । बांध लिया आपना तूं गोपाला ॥३॥ फेरत
बनबन गाऊ धरावत । कहे तुकयाबंधु लकरी लेले हात ॥ ४ ॥

॥ २८ ॥ आकारवंत मूर्ती । जेव्हां देखेन मी दृष्टी ॥ १ ॥ मग मी
राहेन निवांत । ठेवूनियां तेथे चित्त ॥ २ ॥ श्रुति वाखाणिती । तैसा येसील
प्रचिती ॥ ३ ॥ ह्मणे तुकयाचा सेवक । उभा देखेन सन्मुख ॥ ४ ॥

॥ २९ ॥ कोठें गुंतलासी द्वारकेच्याराया । वेळ कां सखया लावि-
येला ॥ १ ॥ दिनानाथ ब्रीद सांभाळी आपुलें । नको पाहों केलें पाप-
पुण्य ॥ २ ॥ पतितपावन ब्रीदें चराचर । पातकी अपार उद्धरिले ॥ ३ ॥
तुकयाबंधु ह्मणे दौपदीचा धांवा । केला तैसा मला पावे आतां ॥ ४ ॥

सत्यभामा देवास लावून बोलली ते अभंग.

॥ ३० ॥ करुनी आइत सत्यभामा मंदिरीं रे । वाट पाहे टळोनी गेली रात्री रे ॥ न येचि देव येती कामलहरी रे । पडिली दुश्चिती तंव तो कवाड टिमकारी रे ॥ १ ॥ सर गा परता कळला तुझा भाव रे । कार्या पुरतें हें दाविसी लाघव रे ॥ बोलतोसी तें अवघी तुझी माव रे । जाणोनी आलासी उजडता समयो रे ॥ २ ॥ मीच वेडी तुजला बोल नाही रे । दाना-वेळे विटंबना झाली काय रे ॥ पागुती रुद्रासी भेटीं दिली तई रे । विश्वासातें तुझ्या बोला अझुनी तरी रे ॥ ३ ॥ भ्रम होता तो अवघा कळों आला रे । मानवत होतें मी भला भला रे । नष्टा क्रिया नाही मी तुझ्या बोला रे । तुकयाबंधु स्वामी कानड्या कौसाल्या रे ॥ ४ ॥

॥ ३१ ॥ तंव तो हरि ह्मणे वो निजांगने वो । लाइ नीच कां देसी डोहणे वो ॥ मजपें दुजें आलें तें देव जाणे वो । शब्द काय बोलसी ते उणे वो ॥ १ ॥ पाहा मनीं विचारुनी आधीं वो । सांडुनि देई भ्रांति करीं स्थिर बुद्धि वो ॥ तंट केलें हें माझें तुझें उपाधीं वो । उघडीं डोळे अझुनी तरी धरी शुद्धि वो ॥ २ ॥ कोटें तरी दुनियांत वर्तलें वो । स्त्रियांनीं भ्रतारा दाना दिलें वो ॥ कैसा भला मी नव्हे तें सोसिलें वो । रुसतेसी तुं उफराटें नवल जालें वो ॥ ३ ॥ काय सांग म्यां दैन्य केली कैसी वो । तुझ्या गर्वें आणविलें हनुमंतासी वो ॥ कष्टी केलें मज गरुडा भीमकीसी वो । तुकयाबंधु ह्मणे खरें खोटें नव्हे यासी वो ॥ ४ ॥

॥ ३२ ॥ तंव ते ह्मणे ऐका हृषीकेशी वो । नावाजिलें तुझी ह्मणा आपणांसी वो ॥ तरी कां वंचनुक सुमनासी वो । नट नाट्य बरें संपादूं जाणतोसी वो ॥ १ ॥ सर हो परता परता हों आतां हरी । ह्मणे सत्राजिताची कुमरी ॥ जाणतें मी या शब्दाच्या कुसरी । ऐसेंच करून ठकविलें आजीवरी ॥ २ ॥ भावें गेलें म्हणून व्हावा वियोग । मनींची आर्त जन्मां-तरीं व्हावा संग ॥ तों तों केलें हें पाठमोरें जग । ऐसें काय जाणें हे तुझे रंग ॥ ३ ॥ काय करूं गा नागविलें कामें । लागलें तयास्तव इतुकें सोसावें ॥ नाही तरी कां नव्हतीं ठावीं वर्म । परद्वारीं ऐसा हाकलित्ती प्रसिद्ध नावें ॥ ४ ॥ काय किती सांगावें तुझे गुण । न फुटे वाणी निष्ठुर

ऐसा निर्गुण ॥ आप पर न ह्यणसी माय वहीण । सासूसुनास लावूनी
पाहासी भांडण ॥ ५ ॥ इतुकियावरी ह्यणे वैकुंठीचा राणा । होऊन गेलें
तें नये आणूं मना ॥ आतां न करीं तैसें करीं क्रिया आणा । भक्तवत्सल
ह्यणे तुकयाबंधु कान्हा ॥ ६ ॥

नाटाचे अभंग.

॥ ३३ ॥ अगा ये वैकुंठनायका । अगा ये त्रैलोक्यतारका ॥ अगा
जनार्दना जगव्यापका । अगा पाळका भक्तांचिया ॥ १ ॥ अगा ये
वसुदेवदेवकीनंदना । अगा ये गोपिकारमणा ॥ अगा बळिबंध वामना ।
अगा निधाना गुणनिधी ॥ २ ॥ अगा ये द्रौपदीबांधवा । अगा ये सखया
पांडवा ॥ अगा जीवाचिये जीवा । अगा माधवा मधुसूदना ॥ ३ ॥ अगा
महेश्वरा महाराजा । अगा श्रीहरी गरुडध्वजा ॥ अगा सुंदरा सहस्रभुजा ।
पार मी तुझा काय वर्णू ॥ ४ ॥ अगा अंबकूपिपरंपरा । निरालंबा
निर्विकारा । अगा गोवर्धन धरणीधरा । अगा माहेरा दीनांचिया ॥ ५ ॥
अगा धर्मराया धर्मशीळा । कृपासिंधु कृपाळा ॥ अगा प्रेमाचिया कल्लोळा ।
सकळकळाप्रवीणा ॥ ६ ॥ अगा चतुरा मुजाणा । मधुरागिरा सुलक्षणा ॥
अगा उदारा अमुरमर्दना । राखें शरणा तुकयाबंधु ॥ ७ ॥

॥ ३४ ॥ उभा देखिला भीमातीरीं । कर मिरवले कटावरी ॥ पाउलें तरी
समचि साजिरीं । नाम तरी अनंत अतिगोड ॥ १ ॥ शंखचक्रांकित भूषणें ।
जडितमेखळा चिद्रत्नें ॥ पीतांबर उटी शोभे गोरेपणें । लोपलीं तेणें रवितेजें
॥ २ ॥ श्रवणीं कुंडलें देती ढाळ । दशांगुळीं मुद्रिका माळ ॥ दंतओळी हिरे
झळाळ । मुख निर्मळ सुखरासी ॥ ३ ॥ कडीं कडदोरा वांकी वेळा । बाहीं
बाहुवटे पदक गळां ॥ मृगनाभी रेखिला टिळा । लवती डोळां विद्युल्लता
॥ ४ ॥ सुंदरपणाची साम्यता । काय वर्णू ते पावे आतां ॥ तुकयाबंधु
ह्यणे रे अच्युता । धन्य ते मातापिता प्रसवली ॥ ५ ॥

॥ ३५ ॥ एक मागणें हृषीकेशी । चित्त द्यावें सांगतों वचनासी ॥ मज

आणीक । रिद्धिसिद्धी परलोक ॥ तूं स्वामी मी सेवक । खंडणा नको करूं ऐसी ॥ २ ॥ मना येईल तो जन्म देई । भलते कुळीं भलते ठार्यीं ॥ तें मी सांकडें घालीत नाहीं । हृदयींहुनी तूं न वाजें ॥ ३ ॥ इतुकें करीं भलखा परी । भलखा भावें तुझे द्वारीं ॥ राहेन दास होऊनि कामारी । वदो वैखरी नित्य नाम ॥ ४ ॥ नको विचारूं दुसरें आतां । शरण आलों जी पंढरीनाथा ॥ तुकयाबंधु ह्मणे रे अच्युता । आहेसि तूं दाता दानशूर ॥ ५ ॥

॥ ३६ ॥ कई देखता होईन ढोळीं । सकळां भूतीं मूर्ति सांवळी ॥ जीवा

नांव भूमंडळीं । जळीं स्थळीं काष्ठीं पाषाणीं ॥ १ ॥ ऐसा कृपा करील नारायण । जीव जगाचा होईन ॥ प्रेमसागरीं बुडईन । होईल स्नान अनुतार्पी ॥ २ ॥ ऐसा कई येईन दैवास । दृश्य नासोनि जाईल आस ॥ सदा संतचरणीं देहाचा वास । सेवीन शेष धणीवरी ॥ ३ ॥ कई नवसा येतील अंकुर । सुखा नाहींसा होईल पार ॥ अमृत तें पृथ्वीजळ सागर । वाहाती पूर आनंदाचे ॥ ४ ॥ प्रसन्न दया क्षमा शांति । कई नवविधा होईल भक्ति ॥ भोगुनि वैराग्य संपत्ति । मनोरथ कळती तई पुरले ॥ ५ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे सांग । नव्हे तुजविण निरसेना पांग ॥ ह्मणोनि घातलें साष्टांग । पांडुरंगा वरी चरणा ॥ ६ ॥

॥ ३७ ॥ तूं बळिया शिरोमणी । आहेसिमाजीये त्रिभुवर्नी ॥ रिघालों पाठी तुझी ह्मणउनी । आतां करीन मी असेल तें ॥ १ ॥ तूं देवा प्रतापदिनकर । सुरा असुरांचा सुर ॥ महावीर धनुर्धर । मी तो पामर काय तेथें ॥ २ ॥ कृपार्सिंधु दीनवत्सल । फोडिली देवाची बंदशाळ ॥ संहारूनि राक्षसदळ । शरणागत राजीं स्थापिला ॥ ३ ॥ उपक्रम करावा बहुत । तरी तूं जाणसी धर्मनीत ॥ उचित काय तें अनुचित । राखें शरणागत आलों आतां ॥ ४ ॥ किती म्यां काय विनवावें । शरण आलों जीवें भावें ॥ तुकयाबंधु ह्मणे करावें । क्षेम अवघें येणें काळें ॥ ५ ॥

॥ ३८ ॥ देवा मी चांढाळ चांढाळ । ह्मणतां लागताहे वेळ ॥ नसे पाहातां भूमंडळ । ऐसा अमंगळ खळ दुसरा ॥ १ ॥ जन्मा उपजलियापासूनी । असत्य कर्म तें अज्ञूनी ॥ सत्य आचरण नेणें स्वप्नीं । निखळ खाणी अवगुणांची ॥ २ ॥ भक्ति दया अथवा कथा । कार्नी न सहवे वार्ता ॥ अखंड विषयांची वेथा । अधम पुरता अधमाहुनी ॥ ३ ॥ काम

क्रोध दंभ अहंकार । गर्व ताठा मद मत्सर ॥ यांचें तरी माहेरघर । परउ-
पकार बैरी जैसा ॥ ४ ॥ निंदा द्वेष घात विश्वास । करितां नाहीं केला
आळस ॥ करूं नये ते केले संतउपहास । अभक्ष तेंही भक्षिलें ॥ ५ ॥
पाळिलें नाहीं पितृवचन । सदा परद्वारीं परधनीं ध्यान ॥ बोलों नये
घडलें ऐसें अन्योन्यविण । दासीगमन आदिकरूनी ॥ ६ ॥ कायामनें
वाचाइंद्रियांशीं । सकळ पापांचीच राशी ॥ तुकयाबंधु ह्मणे ऐसियासी ।
आलों हृषीकेशी तुज शरण ॥ ७ ॥

॥ ३९ ॥ काय काय करितों या मना । परि नाइके नारायणा ॥ करूं
नये त्याची करी विवंचना । पतना नेऊं आदरिलें ॥ १ ॥ भलतिया सर्वें
धांवे सैराट । वाट आडवाट दरे दरकुट ॥ न विचारि कुडें कांहीं कपट ।
घात बळकट मांडियेला ॥ २ ॥ न पुरती भ्रमणा दाही दिशा । सप्त ही
पाताळें आकाशा ॥ घाली उडी बळेंचि देखोनी फांसा । केलों या देशा
पाहुणा ॥ ३ ॥ चेतवूनी इंद्रियें सकळ । आशा तृष्णा कल्पना काम
क्रोध काळ ॥ दुराविली शुद्ध बुद्धि केली राळ । ऐसें चांडाळ अनिवार हें
॥ ४ ॥ आतां काय ऐसें करावें यासी । बहु जाचिलों केलों कासाविसी ॥
तुकयाबंधु ह्मणे हृषीकेशी । धांव मज ऐसी परी झाली ॥ ५ ॥

दसरा.

—०—

॥ ४० ॥ सुंदर मुख साजिरें । कुंडलें मनोहर गोमटीं वो ॥ नागर
नागखोपा । केशर कस्तुरीं मळवटीं वो ॥ विशाळ व्यंकट नेत्र । वैजयंती
तळपे कंठीं वो ॥ कास पीतांबराची । चंदन सुगंध साजे उटी वो ॥ १ ॥
अतिबरवंटा बाळा । आली सुलक्षण गोंधळा वो ॥ राजस तेजोराशी । मि-
रवी शिरोमणीं वेल्हाळा वो ॥ कोटि रविशशिप्रभा । लोपल्या सकळा वो ॥ न
कळे ब्रह्मादिकां । अनुपम्य इची लीळा वो ॥ २ ॥ सावळी सकुमार । गोरी
भुजा शोभती चारी वो ॥ सखोल वक्षस्थळ । सुढाळ पदक झळके वरी वो ॥
कटीं क्षुद्र घंटिका । शब्द करिताती माधुरी वो ॥ गर्जत चरणीं बांकी । अ-
भिनव संगीत नृत्य करी वो ॥ ३ ॥ अष्टांगीं मांडित काय । वर्णावी रूपठेवणी

पक्ष । मंजुळ बोले हास्यवदना वो ॥ बहु रूपें नटली । आदिशक्ति नारायणी
 वो ॥४॥ घटस्थापना केली । पंढरपूर महानगरी वो ॥ अस्मानी मंडप दिला ।
 तिन्ही ताळांवरी वो ॥ आरंभिला गोंधळ इनें । चंद्रभागेतिरीं वो ॥ आली
 भक्तिकाजा । कृष्णाबाई योगेश्वरी वो ॥ ५ ॥ तेहतीस कोटि देव । चामुंडा
 अष्ट कोटी भैरव वो ॥ आरत्या कुरवंड्या । करिती पुष्पांचा वरुषाव वो ॥
 नारद तुंबर गायन । ब्रह्मानंद करिती गंधर्व वो ॥ वंदी चरणरज तेथें । तुक-
 याचा बांधव वो ॥ ६ ॥

॥ ४१ ॥ पवित्र मुदिन उत्तम दिवस दसरा । सांपडला तो साधा आ-
 जि मुहूर्त वरा ॥ गर्जा जयजयकार हरि हृदयीं धरा । आळस नका करूं
 लाहाना सांगतों थोरां ॥१॥ या हो या हो बाइयानो निघाले हरी ।सिलं-
 घणा घेऊनी वेगीं आरत्या करीं ॥ ओवाळूं श्रीमुख वंदूं पाउलें शिरीं । आह्मां
 दैव आलें येथें घरिंच्या घरीं ॥ २ ॥ अक्षय मुहूर्त औटामध्ये साधे तें । मग
 येरीं गर्जे जैसें तैसें होत जातें ॥ ह्यणोनि मागें पुढें कोणी न पाहावें येथें ।
 सांडा परतें काम जाऊं हरी सांगातें ॥ ३ ॥ बहुतां बहुतां रीतीं चिर्ची
 धरा हें मनीं । नका गई करूं आइकाल ज्या कार्नीं ॥ मग हें मुख कधीं न
 देखाल स्वप्नीं । उरेल हायहाय मागें होईल काहाणी ॥ ४ ॥ ऐसियास वंचती
 सांच्या अभाग्या पार । नाहीं नाहीं नाहीं सख जाण निर्धार ॥ मग हे वेळ
 घटिका न ये अजरामर । कळलें असों द्या मग पडतील विचार ॥ ५ ॥
 जयासार्ती ब्रह्मादिक झालेती पिसे । उच्छिष्टा कारणें देव जळीं झाले
 मासे ॥ अर्द्धांगीं विश्वमाता लक्ष्मी वसे । तो हा तुकयाबंधु ह्यणे आलें
 अनायासें ॥ ६ ॥

गवळण.

॥४२॥ पहा पहा सांवळा कैसा धीट मे ॥ याच्या बोलण्याचा नये कवणा
 वीट ॥ धु० ॥ ह्यणतो माझी लपविली पिवळी गोटी ॥ उलट्या भवच्याची
 चोरी लावी पाठी ॥ कंचोळी पहातो सोडुनियां गांठीं ॥ हृदयीं एकांतीं
 घालोनिया मिठी ॥ १ ॥ अवाचित माझ्या डोळ्यांत गेलें कण ॥ फुंकुनी
 काढितां वाटलें समाधान ॥ शहाणा कानडा तुझा हा नारायण ॥ २ ॥

नवनीत देखोनियां लावितो लाडी गोडी ॥ खुण एक पालवीं राजस डोळे
मोडी ॥ अगमा निगमा नकळे याची खोडी ॥ बंधु तुकयाचा दास
हात जोडी ॥ ३ ॥

वासुदेव.

॥ ४३ ॥ मनु राजा एक देहपुरी । असे नांदतु सासी दोघी नारी ॥
पुत्र पौत्र संपन्न भारी । तेणें कृपा केली आह्मांवरी गा ॥ १ ॥ ह्मणउनी
आलों या देशा । होतों नाही तरी भुललों दिशा ॥ दाता तो मज भेटला
इच्छा । देउनि मारग दाविला सरिसा गा ॥ २ ॥ सवें घेउनि चौघे जण ।
आला कुमर सुलक्षण ॥ कडे चुकवूनी कांठवण । ऐका आणिलीं तीं कोण
कोण गा ॥ ३ ॥ पुढें भक्तीने धरिलें हातीं । मागें ज्ञान वैराग्य घेती ॥
स्थिर केलीं जीं आचपळें होतीं । सिद्ध आणुनि लाविलीं पंथीं गा ॥ ४ ॥
केले उपकार सांगों काय । बाप न करी ऐसी माय ॥ धर्म त्याच्या देखियेले
पाय । दिलें अखय भय वारुनि दान गा ॥ ५ ॥ होतों पीडत हिंडतां
गांव । पोट भरेना राहावया ठाव ॥ तो येणें अवघा संदेह । ह्मणे फेडि-
येला तुकयाचा बांधव गा ॥ ६ ॥

॥ ४४ ॥ गातों वासुदेव मी ऐका । चित्त ठेवुनि ठायीं भावें एका ॥
डोळे झांकुनि रात्र नका । काळ करीत बैसला लेखा गा ॥ १ ॥ राम राम
स्मरा आधीं । लाहो करा गांठ घाला मूळबंदी ॥ सांडाव्या उगिया
उपाधी । लक्ष लावुनि राहा गोविंदी गा ॥ २ ॥ ऐसा अल्प मानवी देह
। शत गणिलें अर्ध रात्र खाय ॥ पुढें बालत्व पीडा रोग क्षय । काय भज-
नासी उरलें तें पाहें गा ॥ ३ ॥ क्षणभंगुर नाही भरवंसा । व्हा रे सावध
सोडा माया आशा ॥ न चले बळ पढेल मग फांसा । पुढें हुशार थोर
आहे वोळसा गा ॥ ४ ॥ कांहीं थोडें बहुत लागपाठ । करा भक्ति भाव
धरा बळकट ॥ तन मन ध्यान लावुनियां नीट । जर असेल करणें गोड
शेवट गा ॥ ५ ॥ विनवितों सकळां जनां । कर जोडुनि थोरां लाहनां
॥ दान इतुकें घा मज दीना । ह्मणे तुकयाबंधु राम ह्मणा गा ॥ ६ ॥

॥ ४५ ॥ गेले टळले पाहार तीन । कायनिदसरा अन्नून ॥ जागे होउनि

करा कांहीं दान । नका ऐकोनि झाकों लोचन गा ॥ १ ॥ हरी राम कृष्ण
 वामुदेव । जाणवितसें जना ॥ चिपळ्या टाळ हातीं मुखीं घोष । नारायणा
 गा ॥ २ ॥ जें टाकेल कोणा कांहीं । फळ पुष्प अथवा तोय ॥ घा परी
 मीस घेऊं नका भाई । पुढें विन्मुख होतां बरें नाहीं गा ॥ ३ ॥ देवाका-
 रणें भाव तस्मात । घावें न लगे फारसें वित्त ॥ झालें एक चित्त तरी
 बहुत । तेवढ्यासाठीं नका करूं वाताहात गा ॥ ४ ॥ आलों येथवरी बहु
 सायासें । करितां दान हेंचि मागावयास ॥ नका भार घेऊं करूं निरास ।
 धर्म सारफळ संसारास गा ॥ ५ ॥ आतां मागुता येईल फेरा । हें तो
 न घडे या नगरा ॥ झणे तुकयाबंधु धरा । ओळखी नाहीं तरी जाल
 अघोरा गा ॥ ६ ॥

॥ ४६ ॥ ओलें मृत्तिकेचें मंदिर । आंत सहाजण उंदीर ॥ गुंफा करिती
 साकार । त्यांचा कोणीन करा अंगिकार गा ॥ १ ॥ वामुदेव करितो फेरा ।
 तूं अद्यापी कां निजसुरा ॥ सावध होईरे गव्हारा । भजभज सारंगधरा
 गा ॥ २ ॥ बा तुझेनी आधारें । तूं वडील पै आधारें ॥ तुझा तूंचि पै बाधारे
 । बरकड मिळले अवघे चोर गा ॥ ३ ॥ घडोघडी अयुष्य जातें । जो
 हालवितां पातया पातें ॥ गेलें दिनमान नये मागुतें । सेखीं नुरेची काय
 पुरतें गा ॥ ४ ॥ वामुदेव करितो टाहो । हा दुर्लभ मानव देहो ॥ उठी उठी
 जागा हो हो । तुकयाबंधुसहीत लवलाहो गा ॥ ५ ॥

आशिर्वाद.

॥ ४७ ॥ ऐकें वचन कमळापति । मज रंकाची विनंती ॥ १ ॥ कर-
 जोडितों कथाकार्ळी । आपण असावें जवळी ॥ २ ॥ घेई ऐसी भाक ।
 मागेन जरि कांहीं आणीक ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु झणे देवा । शब्द इतुका
 राखावा ॥ ४ ॥

॥ ४८ ॥ आली लळिताची वेळ । असा सावध सकळ ॥ १ ॥ लाहो
 करा वेगीं स्मरा । टाळि वाहोनि विश्वंभरा ॥ २ ॥ झालिया अवसान ।
 न संपडती चरण ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु झणे थोडे । अवधि उरली आहे पुढें ॥ ४ ॥

॥ ४९ ॥ नेणें गाऊं कांहीं धड बोलतां वचन । कायावाचामनेंसहित
आलों शरण ॥ १ ॥ करीं अंगीकार नको मोकळूं हरी । पतितपावन
ब्रीदें करावीं खरीं ॥ २ ॥ नेणें भक्तिभाव तुझा ह्मणवितों दास । जरी
देसी अंतर तरी लज्जा कोणास ॥ ३ ॥ ह्मणे तुकयाबंधु तुझे धरियेले
पाये । आतां कोण दुजा ऐसा आह्मांसी आहे ॥ ४ ॥

॥ ५० ॥ तूं च मायबाप बंधु सखा आमचा । वित्त गोत जीवलों
जीवाचा ॥ १ ॥ आणीक प्रमाण नाहीं दुसरें आतां । योगक्षेमभार तुझे
घातला माथां ॥ २ ॥ तूं च क्रियाकर्म धर्म देव तूं कुळ । तूं च तप तीर्थ
व्रत गुरु सकळ ॥ ३ ॥ ह्मणे तुकयाबंधु करिता कार्यता देवा । तूं च भाव
भक्ति पूजा पुनस्कार आघवा ॥ ४ ॥

॥ ५१ ॥ करूनी उचित । प्रेम घालीं हृदयांत ॥ १ ॥ आलों दान मागा-
यास । थोरी करूनियां आस ॥ २ ॥ चिंतनसमर्या । सेवा आपुलीच देई
॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे भावा । मज निरवावें देवा ॥ ४ ॥

॥ ५२ ॥ गाऊं वाहूं टाळी रंगीं नाचों उदास । सांडोनी भय लज्जा
शंका आस निरास ॥ १ ॥ बळियाचा बळी तो कैवारी आमुचा । भक्ति-
मुक्तिदाता सकळां ही सिद्धीचा ॥ २ ॥ मारूं शब्दशस्त्रबाण निःशंक
अनिवार । कंटकांचा चुर शिर फोडूं काळाचें ॥ ३ ॥ ह्मणे तुकयाबंधु
नाहीं जीवाची चाड ॥ आपुलिया तेथें काय आणिकांची भीड ॥ ४ ॥

॥ ५३ ॥ सांडूनी वैकुंठ । उभा विटेवरी नीट ॥ १ ॥ आला आला रे
जगजेठी । भक्ता पुंडलीकाचे भेटी ॥ २ ॥ पैल चंद्रभागे तिरी । कट धरू-
नियां करीं ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे अंबर । गजर होतो जयजयकार ॥ ४ ॥

॥ ५४ ॥ कृपाळू भक्तांचा । ऐसा पति गोपिकांचा ॥ १ ॥ उभा
न पाचारितां दारीं । न सांगतां काम करी ॥ २ ॥ भाव देखोनी निर्मळ ।
रजां वोडवी कपाळ ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे न भजा । कां रे ऐसा भोळा
राजा ॥ ४ ॥

॥ ५५ ॥ केला अंगीकार पंढरीच्या देवें । आतां काय करितील काळ
मशक मानवें ॥ १ ॥ घातलीं बाहेर तीं भय होतें ज्यानें । बैसला आपण
तेथें घालुनियां ठाणें ॥ २ ॥ लामों नेदी वारादुजियाचा अंगासी । हा पुरता

निर्धार कळों आला आह्मांसी ॥ ३ ॥ ह्मणे तुकयाबंधु न लगे करावी
चिंता । कोणेविशीं आतां बैसलों हस्तीवरी माथां ॥ ४ ॥

॥ ५६ ॥ अगोचरीं बोलिलों आज्ञेविण आगळें । परी तें आतां न
संडावें राउळें ॥ १ ॥ जाईल रोकडा बोल न पुसती आह्मां । तुझा तुझें
ह्मणविलें पाहा पुरुषोत्तमा ॥ २ ॥ न व्हावा न वजावा न कळतां अन्याय ।
न धरावें तें मनीं भलता करा उपाय ॥ ३ ॥ ह्मणे तुकयाबंधु हीन मी
ह्मणोनि लाजसी । वारा लागों पाहातोहे उंच्या झाडासी ॥ ४ ॥

॥ ५७ ॥ उठा भागलेती उजगरा । झाला स्वामी निद्रा करा ॥ १ ॥
वाट पाहाते रुक्मिणी । उभी मंचक संवारुनी ॥ २ ॥ केली करा क्षमा ।
बडबड पुरुषोत्तमा ॥ ३ ॥ लागतो चरणा । तुकयाबंधु नारायणा ॥ ४ ॥

आरत्या.

—०—

॥ ५८ ॥ कंसरायें गर्भ वधिले सात । ह्मणोनि गोकुळासी आले अनंत ।
ध्यावया अवतार झालें हेंचि निमित्त । असुर संहारुनि तारावे भक्त
॥ १ ॥ जय देव जय देव जय विश्वरूपा । श्रीविश्वरूपा । ओवाळीन
तुज देहदीपें बापा ॥ ध्रु० ॥ स्थळरूप होऊनि धरितसे सानें । जैसा
भाव तैसा तयांकारणें ॥ दैत्यांसी भासला सिंह गजाने । काळासी
महाकाळ यशोदेसी तान्हे ॥ २ ॥ अनंत वर्णा कोणा न कळेचि पार ।
सगुण कीं निर्गुण हा ही निर्धार ॥ पांगलीं साही अठरा करितां वेव्हार ।
तो वळितसे गौळियांचें खिल्लार ॥ ३ ॥ तेहतिस कोटि तिहीं देवांसी श्रेष्ठ ।
पाउलें पाताळीं नेणती स्वर्ग मुगुट ॥ गिळिलीं चौदा भुवनें तरि न भरे चि
पोट । तो खाउन धाला गोपाळाचें उच्छिष्ट ॥ ४ ॥ महिमा वर्णू तरि
पांगलिया श्रुति । सिणला शेष चिरल्या जिव्हा करितां स्तुती ॥ भावें-
विण कांहीं न चले चि युक्ति । राखें शरण तुकयाबंधु करी विनंती ॥ ५ ॥

॥ ५९ ॥ परमानंदा परमपुषोत्तमरामा । अच्युता अनंत हरिमेघश्यामा ॥
अविनाशा अलक्षा परता परब्रह्मा । अकळकळा कमळापती न कळे महिमा
॥ १ ॥ जय देव जय देव जय जी श्रीपती । मंगळशुभदायका करीन

आरती ॥ ध्रु० ॥ गोविंदा गोपाळा गोकुळरक्षणा । गिरिधरकर भव-
सागरतारक दधिमथना ॥ मधुसूदन मुनिजीवन धरणीश्रमहरणा । दीनव-
त्सल सकळां मूळ जयजयनिधना ॥ २ ॥ विश्वंभरा सर्वेश्वर जगदाधारा ।
चक्रधर करुणाकर पावन गर्जेद्रा ॥ सुखसागर गुणआगर मुगुटमणी शूरा ।
कल्याणकैवल्यामूर्ति मनोहरा ॥ ३ ॥ गरूडासना शेषशयना नरहरी । नारा-
यणा ध्याना सुरवरहरगौरी ॥ नंदा नंदनवंदन त्रिभुवनांभीतरी । अनंतनार्मी
ठसा अवतारांवरी ॥ ४ ॥ सगुणनिर्गुणसाक्ष श्रीमंत संतां । भगवाना
भगवंता कालकृतांता ॥ उत्पत्तिपाळणपासुन संहारणसत्ता । शरण तुकया-
बंधु तारीं रिति बहुतां ॥ ५ ॥

॥ ६० ॥ सकुमार मुखकमळ निजसार निर्मळ । सावळी सुनीळ तनु
भ्रमरांग कुरळ ॥ झळकति दिव्य तेजें दंत माज पातळ । मिरवाळि मयूरपत्रें
मुगुट कुंडलें माळ ॥ १ ॥ जय देवा जगदीश्वरा । धन्य रत्नुमाईवरा ॥
आरती करीन काया । ओंवाळिन सुंदरा । जय० ॥ ध्रु० ॥ गोजिरें
ठाणमान भुजा मंडित चारी । शोभति शंखचक्रगदापद्म मोहरी ॥ त्दर्यीं
ब्रह्मपद बाणलें शृंगारीं । गर्जति चरणीं वांकी कंठ कोकिलास्वरीं ॥ २ ॥
घवघवित उटी अंगीं बावन चंदनांची । लल्लाटीं कस्तुरिचा कास पितांब-
राची ॥ कटिसूत्र वरि साजिरें प्रभा वर मोतियांची । संगीत सकळ मुद्रा
पाऊलें कुंकुमार्ची ॥ ३ ॥ सौभाग्यसुख सागर गुणलावण्यखाणी । लाघवी
दीनवत्सल विश्व लाविलें ध्यानीं ॥ आश्चर्य देव करिती ऋषि राहिले
मुनि । धन्य ते प्रसवली ऐसिया नंदपत्नी ॥ ४ ॥ वर्णितां ध्यान महिमा
श्रुति राहिल्या नेति । रविकोटि चंद्र तारा प्रकाशा न तुळती ॥ उदार
सुर गंभीर पूर्ण आनंदमूर्ति । तुकयाबंधु ह्यणे स्तवूं मी काय किति ॥ ५ ॥

॥ ६१ ॥ धन्य ते पंढरी धन्य भीमा तीर । धन्य सनकादिक ओंवाळिती
सुरवर ॥ १ ॥ धन्य धन्य वो तूं विटे उभा श्रीहरी । गोपाळ सांवळा ओंवा-
ळिती नरनारी ॥ ध्रु० ॥ धन्य पीतांबर धन्य कौस्तुभ गळां । श्रीवत्सलांछन
पदक शोभे गोपाळा ॥ २ ॥ धन्य तीं कुंडलें मार्थां मोरपिसा बेंटी ।
हरिदास कान्हया बरवा जगजेठी ॥ ३ ॥

कान्होवा देवाशीं भांडले ते अभंग.

॥ ६२ ॥ दुःखें दुभागलें हृदयसंपुष्ट । गहिवरें कंठ दाटताहे ॥ १ ॥
 ऐसें काय केलें सुमित्रा सखया । दिलें टाकोनियां वनामार्जी ॥ २ ॥
 आक्रंदती बाळें करुणावचर्नी । त्या शोकें मेदिनी फुटों पाहे ॥ ३ ॥ काय
 हें सामर्थ्य नव्हतें तुजपार्शी । संगें न्यावयासी अंगभूतां ॥ ४ ॥ तुज ठावें
 आह्मां कोणी नाही सखा । उभयलोकीं तुका तुजविण ॥ ५ ॥ कान्हा
 ह्मणे तुझ्या वियोगें पोरटीं । जालों दे रे भेटी बंधुराया ॥ ६ ॥

॥ ६३ ॥ सख्यत्वासी गेलों करीत सलगी । नेणेंचि अभागी महिमा
 तुझा ॥ १ ॥ पावलों आपुलें केलें लाहें रस । निर्दैंवां परिस काय होय ॥ २ ॥
 कष्टविलासी म्यां चांडाळें संसारीं । अद्यापिवरी तरी उपदेशीं ॥ ३ ॥
 उचित अनुचित सांभाळिलें नाहीं । कान्हा ह्मणे कांहीं बोलों आतां ॥ ४ ॥

॥ ६४ ॥ असो आतां कांहीं करोनियां ग्लांती । कोणा काकुलती
 येइल येथें ॥ १ ॥ करूं कांहीं दिस राहे तों सायास । झोंबों त्या लागस
 भावाचिये ॥ २ ॥ करितां रोदना बापुडें ह्मणती । परि नये अंतीं कामा
 कोणी ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे पडलिया वर्नी । विचार तो मनीं बोलि-
 ला हे ॥ ४ ॥

॥ ६५ ॥ चरफडें चरफड शोकें शोक होये । कार्यमूळ आहे धीरा-
 पार्शी ॥ १ ॥ कल्पतसे मज ऐसें हें पाहातां । करावी ते चिंता मिथ्या
 खोटी ॥ २ ॥ न चुके होणार सांडिल्या शूरत्वा । फुकटचि सत्त्वा होईल
 हानि ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे दिल्या बंद मना । वांचूनी निधाना न
 पवीजे ॥ ४ ॥

॥ ६६ ॥ नलगे चिंता आतां अनुमोदन हाता । आलें मूळ भ्राता
 गेला साचें ॥ १ ॥ घरभेद्या येथें आहे तें सुकानु । धरितों कवळून पाय
 दोन्ही ॥ २ ॥ साचें साचिया मुखें पडियेलें ठावें । नलगे सारावें मार्गें
 पुढें ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे करील भेटी भावा । सोडीन तेधवां या
 विठ्ठला ॥ ४ ॥

॥ ६७ ॥ मूळस्थळ ज्याचें गोमतीचे तीरीं । तो हा सारी दोरी खेळ-

वितो ॥ १ ॥ ऐसैं हें कळलें असावें सकळां । चोर सा वेगळा नाहीं
दुजा ॥ २ ॥ वैष्णव हे हेर तयाचे पाळती । खूण हे निरुती सांगितली ॥
॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे आलें अनुभवास । तेणेंच आह्मांस नागविलें ॥ ४ ॥

॥ ६८ ॥ बरा रे निर्गुणा नष्ट नारायणा । घरबुडवणा भेटलासी ॥ १ ॥
एके घरीं कोणी कोणासी न धरी । ऐसी अपरांपरी केली आह्मां ॥ २ ॥
कान्हा ह्मणे कां रे निष्काम देखिलें । ह्मणोनी मना आलें करितोसी ॥ ३ ॥

॥ ६९ ॥ धींदधींद तुझ्या करीन धींदड्या । ऐसैं काय वेड्या जाणि-
तलें ॥ १ ॥ केली तरी बरें मज भेटी भावास । नाहींतरी नास आरं-
भिला ॥ २ ॥ मरावें मारावें या आलें प्रसंगा । बरें पांडुरंगा कळलें सावें ॥
तुकयाबंधु ह्मणे तुझी माझी जरी । उडाली न धरीं भीड कांहीं ॥ ४ ॥

॥ ७० ॥ भुक्ति मुक्ति तुझें जळो ब्रह्मज्ञान । दे माझ्या आणोन भावा
वेगीं ॥ १ ॥ रिद्धि सिद्धि मोक्ष ठेवीं गुंडालून । दे माझ्या आणून भावा
वेगीं ॥ २ ॥ नको आपुलिया नेऊं वैकुंठासी । दे माझ्या भावासी आणुन
वेगीं ॥ ३ ॥ नको होऊं कांहीं होसील प्रसन्न । दे माझ्या आणून भावा
वेगीं ॥ ४ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे पाहाहो नाहीं तरी । हत्या होइल शिरीं
पांडुरंगा ॥ ५ ॥

॥ ७१ ॥ मुख्य आहे आह्मां मातेचा पटंगा । तुज पांडुरंगा कोण
लेखी ॥ १ ॥ नको लावूं आह्मां सवें तूं तोंवरी । पाहा दूरवरी विचा-
रुनी ॥ २ ॥ साहे संतजन केले महाराज । न घडे आतां तुज भेईन
मी ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे अइक्यें ऐक्यता । वाढतें अनंता दुःखें दुःख ॥ ४ ॥

॥ ७२ ॥ नये सोमसरी उपचाराची हरी । करकरेचें करीं काळें तोंड
॥ १ ॥ मागतों इतुकें जोडूनियां कर । ठेऊनियां शिर पायांवरी ॥ २ ॥
तुहां आह्मां एके ठायीं सहवास । येथें द्वैत द्वेष काय बरा ॥ ३ ॥ तुक-
याबंधु ह्मणे बहुतां बहुतां रीती । अनंता विनंती परीसावी हे ॥ ४ ॥

॥ ७३ ॥ लालुचाईसाठीं बळकाविसी भावा । परी मी जाण देवा जिरों
नेदीं ॥ १ ॥ असोंद्या निश्चय हा मनीं मानसीं । घातली येविशीं दृढ कास
॥ २ ॥ मज आहे बळ आळीचें सबळ । फोडीन अंत्राळ हृदय तुझें ॥ ३ ॥
करुणारसें तुकयाबंधु ह्मणे भुलवीन । काढूनी घेईन निज वस्तु ॥ ४ ॥

॥ ७४ ॥ तुझीं वर्यें आह्मां ठार्यां नारायणा । परि तूं शाहणा होत
 नाहीं ॥ १ ॥ मग कालावुली हाका देते वेळे । होतोसी परी डोळे नुघ-
 ढिसी ॥ २ ॥ जाणोनी अज्ञान करावें मोहरें । खोटी खोडी हे रे तुझी देवा
 ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे कारण प्रचीति । पाहतों वेळ किती तेच गुण ॥ ४ ॥

॥ ७५ ॥ अवर्षीं तुज बाळें सारिखीं नाहीं तें । नवल वाटतें पांडुरंगा
 ॥ १ ॥ ह्मणतां लाज नाहीं सकळांची माउली । जवळी धरिलीं एके दूरी
 ॥ २ ॥ एका सुख द्यावें घेऊनी वोंसंगा । एके दारीं गळा श्रमवित्ती ॥ ३ ॥
 एका नवनीत पाजावें दादून । एके अन्न अन्न करितील ॥ ४ ॥ एके
 वाटतील न वजावीं दूर । एकाचा मत्सर जवळी येतां ॥ ५ ॥ तुकयाबंधु
 ह्मणे नावडती खांस । कासया व्यालास नरायणा ॥ ६ ॥

॥ ७६ ॥ निनांव हें तुला । नांव साजे रे विठला ॥ बरा शिरविला ।
 फाटक्यामध्ये पाव ॥ १ ॥ काहीं तरी विचारिलें । पाप पुण्य ऐसें केलें ॥
 भुरळें घातलें । एकाएकीं भावासी ॥ २ ॥ मुद्राधारण माळा टिळे । बोल
 रसाळ कोंवळे ॥ हातीं फांशांचें गुंडाळें । कोण चाले गृहस्था हे ॥ ३ ॥
 तुकयाबंधु ह्मणे मिस्कीन । करितोसी देखोन ॥ पाहा दुरीवरी विच्छिन्न ।
 केला परी संसार ॥ ४ ॥

॥ ७७ ॥ नाहीं घटिका ह्मणसी । लाग लागला तुजपाशीं ॥ पडिला
 हृषीकेशी । जाव सकल करणें ॥ १ ॥ माझे नेलें पांघरुण । ठावें असोन
 दुर्बळ दीन ॥ माणसांमधून । उठविलें खाणोऱ्या ॥ २ ॥ आह्मी हें जग-
 वूनि होतों पाणी । संदी देवदेव करूनी ॥ जालासी कोठोनी । पैदा चोरा
 देहाऱ्या ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे केलें । उघडें मजचि उमगिलें ॥ ऐसें काय
 गेलें । होतें तुज न पुरतें ॥ ४ ॥

॥ ७८ ॥ कनवाळ कृपाळ । उदार दयाळ मायाळ ॥ ह्मणवितोसी परि
 केवळ । गळेकादू दिसतोसी ॥ १ ॥ काय केलें होतें आह्मीं । सांग तुझे
 एक ये जन्मीं ॥ झालासी जो स्वामी । एवढी सत्ता करावया ॥ २ ॥ भलेप-
 णाचा पवाढा । बरा दाविला रोकडा ॥ करूनी बंधु वेडा । जोडा माझा
 विखंडिला ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे भला । कैसें ह्मणताती तुजला ॥ जीव
 आयुचा नेला । अंत पाहिला काहींतरी ॥ ४ ॥

॥ ७९ ॥ आतां कळों आले गुण । अवघेचि यावरून ॥ चोखट लक्षण ।

धरिलें हें घरघेणें ॥ १ ॥ या नांवें कृपासिंधु । ह्मणवितोसी दीनबंधु ॥
मज तरी मैदु । दिसतोसी पाहातां ॥ २ ॥ अमळ दया नाही पोटी । कठीण
तैसाचि कपटी ॥ आंधळ्याची काठी । माझी गुदरसीच ना ॥ ३ ॥ तुकया-
बंधु ह्मणे पुरता । नाही ह्मण बरें अनंता ॥ एरवी असतां । तुझा घोंट
भरिला ॥ ४ ॥

॥ ८० ॥ काय सांगों हृषीकेशा । आहे अनुताप आला ऐसा ॥ गिळा-
यासी निमिषा । लागों नेदावें ॥ १ ॥ माझे बुडविलें घर । लेंकरें बाळें
दारोदार ॥ लाविलीं काहार । तारातीर करोनी ॥ २ ॥ जीव घ्यावा किंवा
घावा । तुझा आपुला केशवा ॥ इतुकें उरलें आहे । भावाचिया निमिषें
॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे जग । बरें वाईट ह्मणों मग ॥ या कारणें परि लाग । न
सांडावा सर्वथा ॥ ४ ॥

॥ ८१ ॥ मायवाप निमाल्यावरी । घातलें भावाचे आभारी ॥ तोही परि
हरी । तुज जाला असमाई ॥ १ ॥ हे कां भक्तीचे उपकार । नांदतें विध्वंसिलें
घर ॥ प्रसन्नता व्यवहार । शेवटीं हे झालासी ॥ २ ॥ एका जीवावरी । होतों
दोनी कुटुंबारी ॥ चाळवूं तो तरी । तुज येतो निर्लज्जा ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु
ह्मणे भला । आणीक काय ह्मणावें तुला । वेढा खानें केला ॥ तुजसवें
संबंधु ॥ ४ ॥

॥ ८२ ॥ पुर्वीं पूर्वजांची गति । हेचि आइकिली होती ॥ सेवे लावूनी
श्रीपती । निश्चिती केली तयांची ॥ १ ॥ कां रे पाटी लागलासी । ऐसा
सांग हृषीकेशी ॥ अद्यापवरी न राहासी । अंत पाहासी किती म्हणूं ॥ २ ॥
जन्मजन्मांतरीं दावा । आह्मां आपणां केशवा ॥ निमित्त्य चालवा । काईसया-
स्तव हें ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे अदेखणा । किती होसी नारायणा ॥ देखों
शकवेना । खातयासी न खात्या ॥ ४ ॥

॥ ८३ ॥ निसुर संसार करून । होतों पोट भरून ॥ केली विवसी
निर्माण । देवपण दाखविलें ॥ १ ॥ ऐसा काढियेला नीस । काय म्हणूं
सहित वंश ॥ आणिलें शेवटास । हाउस तरी न पुरे ॥ २ ॥ उरलों पालव्या
शेवटीं । तेंही न देखवे दृष्टी ॥ दोघांमध्ये तुटी । रोकडीचि पाडिली ॥ ३ ॥
तुकयाबंधु ह्मणे गोड । बहु झालें अति वाड ॥ ह्मणोनी कां बुड । मुळ्यां-
सहित खारें ॥ ४ ॥

॥ ८४ ॥ बरा जाणतोसी धर्मनीति । उचित अनुचित श्रीपति ॥ करूं येते राती । ऐसी ढोळे झांकूनी ॥ १ ॥ आतां जाब काय कैसा । देसी तो दे जगदीशा ॥ आणिला वोळसा । आपणां भोंवता ॥ २ ॥ सेवेचिया सुखास्तव । बळें धरिलें अज्ञानत्व ॥ येईल परि हा भाव । ज्याचा सासी कारणा ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे नाहीं । आतां आह्मां बोल कांहीं ॥ जडोनियां पार्यीं । तुझे त्वांचि घेतलें ॥ ४ ॥

॥ ८५ ॥ कांहीं विपत्ति अपत्यां । आतां आमुचिया होतां ॥ काय होईल अनंता । पाहा बोलों कासया ॥ १ ॥ बरें अनायासें झालें । सायासेंविण बोले चाले ॥ काबाड चुकलें । केलें कष्टावेगळें ॥ २ ॥ बरा सांपडलासी वोजा । वर्मावरी केशीराजा ॥ बोलायासी तुझा । उजुरचि नाहींसा ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे दगा । वरा दिला होता बगा ॥ झडकरी चलागा । चांग दैवें पावलें ॥ ४ ॥

॥ ८६ ॥ देवा तुजपै माझ्या पूर्वजांचें ऋण । आहे तें कां नेदिसी अझून ॥ अवगलासी झोंडपणें । परि मी जाण जीवें जिरों नेदीं ॥ १ ॥ कळों येईल रोकडें । उभा करीन संतांपुढें ॥ तुझे काय एवढें । भय आपुलें मागतां ॥ २ ॥ आजीवरी होतों नेणता । तों तुज फावलें रे अनंता ॥ कवडीचा तो आतां । पडों नेदीन फेर ॥ ३ ॥ ठेविला ये जीवनीं जीव । ह्मणे तुकयाचा बांधव ॥ माझा गळा तुझा पाव । एके ठायीं बांधेना ॥ ४ ॥

॥ ८७ ॥ मागें असताशी कळला । उमस घेउं नसता दिला ॥ तेणेंचि काळें केला । असता अवघा निवाडा ॥ १ ॥ इतका न लागता उशीर । न धरितों भीडभार ॥ सिद्धासी व्यवहार । कासयासी लागला ॥ २ ॥ असोनियां माल खरा । किती केल्या येरझारा ॥ धरणेंही दिवस तेरा । माझ्या भावें घेतलें ॥ ३ ॥ अझून तरी इतक्यावरी । चुकवीं जनाचार हरी ॥ तुकयाबंधु ह्मणे उरी । नाहीं तरी नुरे कांहीं ॥ ४ ॥

॥ ८८ ॥ आतां न राहें क्षण एक । तुझा कळला रे लौकिक ॥ नेदीं हालों एक । कांहीं केल्यावांचूनी ॥ १ ॥ संबंध पडिला कोणार्शी । काय ढोळे झांकितोसी ॥ नेडेन पांचांपाशीं । दे नाहीं तरी वोडूनी ॥ २ ॥ मुखें नेदीस जाणवलें । नास केल्याविण उगलें ॥ तरि तेंही विचारिलें । आह्मी

आहे तुज आधीं ॥ ३ ॥ असेंच करूनी किती । नागविली नाही नीति ॥
तुकयाबंधु ह्मणे अंतीं । न सोडिसी ते खोडी ॥ ४ ॥

॥ ८९ ॥ तुज ते सवे आहे ठावें । घ्यावें त्याचें बुडवावें ॥ परि तें आ-
ह्मांसवें । आतां न फावे कांहीं ॥ १ ॥ नव्हों सोडायाचे धणी । कष्टें मेळ-
विलें करोनी ॥ पाहा विचारोनी । आढी धरोनी काम नाही ॥ २ ॥
अवघे राहिले प्रकार । झालों जीवासी उदार ॥ असा हा निर्धार । कळला
असावा असेल ॥ ३ ॥ आतां निदसुर नसावें । गांठ पडली कुणव्यासवें ॥
तुकयाबंधु ह्मणे राखावें । देवा महत्व आपुलें ॥ ४ ॥

॥ ९० ॥ बहु बोलणें नये कामा । घाउणें तें पुरुषोत्तमा ॥ एकाचि
वचनें आह्मां । काय सांगणें तें सांग ॥ १ ॥ देणें आहे कीं भंडाई । करणें
आहे सांग भाई ॥ आतां भीड कांहीं । कोणी न घरी सर्वथा ॥ २ ॥ मार्गें
गेलें जें होऊनी । असो तें धरित नाही मनीं ॥ आतां पुढें येथूनी । कैसा
काय विचार ॥ ३ ॥ सारखी नाही अवघी वेळ । हें तों कळतें सकळ ॥
तुकयाबंधु ह्मणे खळखळ । करावी ते उरेल ॥ ४ ॥

॥ ९१ ॥ आतां हें न सुटे न चुके । बोल कां दवडिसी फिके ॥ जन
लोक पारिखें । अवघे केलें म्यां यासार्थी ॥ १ ॥ नये सरतां नव्हे भलें ।
तुझें लक्षण कळलें ॥ बैसलासी काढिलें । देहाचें मुळीं दिवाळें ॥ २ ॥ दिस-
तोसी बरा बोल कोंवळे । गुण मैदाचे चाळे ॥ दिसताती ये वेळे । काय
करूं विसंबोनी ॥ ३ ॥ तुकयाबंधु ह्मणे देखतां । अंध बहिर ऐकतां ॥ कैसें
व्हावें आतां । इतुकियाउपरी ॥ ४ ॥

॥ ९२ ॥ तिहीं तार्ळीं हेचि हाक । ह्मणती पांढरा स्फटिक ॥ अवघा
बुडाविला लौकिक । सुखेंचि भीके लाविलीं ॥ १ ॥ थोंटा नांव शिरोमणी ।
नाहीं जोडा त्रिभुवनीं ॥ ह्मणोनी शाहाणे तेकोणी । तुझे दारीं बैसतीना ॥ २ ॥
निर्गुण निलाजिरा निनांवा । लंड झोंड कुडा देवा ॥ नागवणा या नांवा ।
वांचुनि दुजा नाइको ॥ ३ ॥ सर्वगुणें संपन्न । कळों आलासी संपूर्ण ॥ तुक-
याबंधु ह्मणे चरण । आतां जीवें न सोडीं ॥ ४ ॥

॥ ९३ ॥ तोचि प्रसंग आला सहज । गुज धरितां नव्हे काज ॥
न सांडितां लाज । पुढें वोज न दिसे ॥ १ ॥ तूं तर न होसी शाहाणा । नये

सांगतों तेंही मना ॥ आपण आपणा । आतां प्रयत्न देखावा ॥ २ ॥ न
पुरवी पाहातां वाट । घावें प्रमाण चौखट ॥ कास घालूनियां नीट । चौघा-
चार करावा ॥ ३ ॥ आतां श्रमाचें कारण । नव्हे व्हावें उदासीन ॥ न पडे
तयाविण । गांठी तुकयाबंधु ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ ९४ ॥ हळूहळू जाड । होत चालिलें लिगाड ॥ जाणवेल निवाड ।
न करिसी परि पुढें ॥ १ ॥ मी तो सांगून उतराई । झालों आतां तुज
काई ॥ कळों येईल भाई । तैसा करीं विचार ॥ २ ॥ मागें युगें अढाविस ।
झालीं दिवसाचा दिवस ॥ मुद्दल व्याज कासावीस । होसी देवा ये कामें ॥ ३ ॥
तुकयाबंधु ह्मणे राखें । आतां टाकीं तुझीं तीं मुखें ॥ जगजाहिर टाउकें ।
झालें नाही खंडलेंसैं ॥ ४ ॥

॥ ९५ ॥ पत्र उचटिलें प्रयत्नें । ग्वाही कराया कारणें ॥ नाही तरी पुण्यें ।
तुझ्या काय उणें आह्मां ॥ १ ॥ नांव तुझेंचि करोनी । आहों मुखें पोट
भरोनी ॥ केली जाणवणी । ह्मणउनि नाही ह्मणसील ॥ २ ॥ आतां इतुकिया-
उपरी । दे नको भलतें करीं ॥ ह्मणती ऋणकरी । आमुचा इतकें उदंड ॥ ३ ॥
तुकयाबंधु जागा । आळवावया पांडुरंगा ॥ केला कांहीं मागायाची ।
नव्हाती गरज ॥ ४ ॥

॥ ९६ ॥ माझ्या भावें केली जोडी । न सरेसी कल्पकोडी ॥ आणियेलें
धाडी । घालूनी अवघें वैकुंठ ॥ १ ॥ आतां नलगे यावें जावें । कोठें
कांहींच करावें ॥ जन्मोजन्मीं मुखें खावें । बैसोनसैं झालें ॥ २ ॥ असंख्य
संख्या नाही पार । आनंदें दाटलें अंबर ॥ न माये अपार । त्रिभुवनीं सांठ-
वितां ॥ ३ ॥ अवघें भरलें सदोदित । झाले मुखाचे पर्वत ॥ तुकयाबंधु ह्मणे
परमार्थ । धन अद्भुत सांपडलें ॥ ४ ॥

॥ ९७ ॥ आतां चुकलें देशावर । करणें अकरणें सर्वत्र ॥ घरासी
आगर । आला सकळ सिद्धींचा ॥ १ ॥ झालों निधानें निधान । लागलें
अनंतगुणरत्न ॥ जन्माचें विच्छिन्न । दुःख झालें दरिद्र ॥ २ ॥ तारूं साग-
रिचें अवचितें । हेंदोवलें आलें येथें ॥ ओढिलें संचितें । पूर्वदत्तें लाधलें ॥ ३ ॥
तुकयाबंधु ह्मणे सीमा । नाही आमुचिया दैवा ॥ आतां पुरुषोत्तमा । ऐसा
सौदागर सांपडला ॥ ४ ॥

कारामबावांची मुलगी भागूबाई इचे अभंग.

॥ १ ॥ मी रे अपराधी मोठी । मज घालावें वा पोटीं ॥ १ ॥ मी तान्हूलें
अज्ञान । म्हण कां देऊं नये स्तन ॥ २ ॥ अवघ्या संतां तूं भेटसी । मी रे
एकली परदेशी ॥ ३ ॥ भागु ह्मणे विठोबासी । मज धरावें पोटासी ॥ ४ ॥

॥ २ ॥ साधूचा संग धरींरे ॥ श्रीहरी स्मरणीं रंगली वाणी । भक्ती
धरीं दृढ काम तर्जिरे । साधूचा संग धरीं रे ॥ १ ॥ माया जाळें हें मृग-
जळ पाहें । गुंतसी परी गती नाही बरीरे ॥ साधूचा० ॥ २ ॥ दुस्तर डोहीं
बुडसी पाहीं । तारु हें विठ्ठल नाम धरीरे ॥ साधूचा० ॥ ३ ॥ कीर्तनरंगीं
होसी अभंगी । भागु बघ तुज नमन करीरे ॥ साधूचा संग० ॥ ४ ॥

तुकारामबावांचे शिष्य निळोबा यांचे अभंग.

मंगलाचरण.

॥ १ ॥ अँनमोजी पंढरिराया । हृत्कमलवासीया गुरुनाथा ॥ १ ॥ तुमचा
अनुग्रह लाधलों । पात्र झालों महा सुखा ॥ २ ॥ सकळ संत करिती
कृपा । दाविला सोपा निज मार्ग ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दिवस रात्री ।
गातों वक्कीं गुण नाम ॥ ४ ॥

॥ २ ॥ स्फूर्ति माझी चेतविली । गुणीं लाविली आपुलिये ॥ १ ॥
आणखी दुजें नावडे कांहीं । येचि प्रवाहीं सुखावली ॥ २ ॥ नानापरीचे
अर्थ भेद । वाचे विद्वद उमटती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे मांडितों बोळी ।
बदवा मुखकमळीं तुम्ही ते ॥ ४ ॥

॥ ३ ॥ माझिये वाचेसी नाहीं धीर । प्रसवते भार असरांचे ॥ १ ॥
तुमचे कृपेचा हा महिमा । पुरुषोत्तमा अगाध ॥ २ ॥ काय नेणों बदवा

वाणी । बळुनियां गुणी आपुला ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ल्यालीं लेणें । प्रसाद भुषणें तुमचीं ॥ ४ ॥

॥ ४ ॥ आबद्ध वाचा मतिहीन । बुद्धी मळीण विषयलोभें ॥ १ ॥ परि तुझी कृपावंत । कां हें वदवितां मी नेणें ॥ २ ॥ न कळे अर्थप्रमेय तंतु । हेतु मातु दृष्टांतही ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पुरुषोत्तमा । जाणा महिमा तुमचा तुझी ॥ ४ ॥

॥ ५ ॥ नावडे तें जना देवा । कां हो वदवा मज हार्ती ॥ १ ॥ आंइते प्रसाद संतवाणी । अमृत झरवणी सुस्वाद ॥ २ ॥ सत्यस्वानुभव बोलिले जें जें । प्रगटनी सहजे सिद्धांत ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तुमच्या वर-
दें । यथानुवादे वचनें तिये ॥ ४ ॥

॥ ६ ॥ तेथें माझे कायसे बोल । संत सखोल संवाद ॥ १ ॥ आइक-
तांचि समाधान । होतसे उन्मन मनाचें ॥ २ ॥ सिद्ध प्रसादाची वाणी । जे तुमच्या गुणीं मिरवली ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे मी तो रंक । जाणती लोक सकळही ॥ ४ ॥

॥ ७ ॥ कांहींच जाणीव न करावी । आहे जिवीं हें ठावें ॥ १ ॥ परि मज बोलवी देवो । तेथें उपावो कोणाचा ॥ २ ॥ नव्हें कांहीं बहुश्रुत । वक्ता पंडित वाचाळ ॥ ३ ॥ निळा म्हणे श्रीविठ्ठल । बोलवी बोल ते बोलें ॥ ४ ॥

॥ ८ ॥ वेदवक्ता नारायण । तोचि तो आपण सर्व दृष्टा ॥ १ ॥ वदवी सेवकाची वाणी । आपुल्या गुणीं प्रवर्तुनी ॥ २ ॥ परम गृह्यार्थ तोचि प्रगटी । आपण पोटीं संचरोनी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे विठ्ठल हरी । वक्ता वैखरी तो वाचा ॥ ४ ॥

॥ ९ ॥ परात्परा सच्चिदानंदा । परिपूर्णाजी आनंदकंदा ॥ जगद-
धीशा विश्वबंधा । विश्वव्यापका अनंता ॥ १ ॥ भक्तवत्सला कृपासिंधु । तापत्रयहरणा दीनबंधु ॥ तुझ्या नामीं अगाध बोधु । भक्त पावती भाविक ॥ २ ॥ परमपुरुषा गुणातीता । अव्यया अक्षरा जी अव्यक्ता ॥ विश्व-
भंगळा रुक्मिणीकांता । पुंडलिकवरदा पंढरीशा ॥ ३ ॥ निरंजना निर्वि-
कारा । निर्विकल्पा जगदोद्धारा । वेदवेदांतसागरा । विश्वंगरा कल्पा-

दी ॥ ४ ॥ भावाभाव विवर्जिता । सगुण निर्गुणा गुणातीता ॥ निळयास्वामी कृपावंता । चरणीं माथा तुमचिये ॥ ५ ॥

॥ १० ॥ आतां आठवूं पाडलें । सकुमार चांगले ईंटे ते ॥ १ ॥ तेणें प्रसन्न होती गुरु । संत मुनिश्वरु करुणाब्धी ॥ २ ॥ आदर त्याचा ईंटेवरी । तो मज निर्घारी जाणवला ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जिवीते ध्यातां । कृतकृत्यता करितील ॥ ४ ॥

॥ ११ ॥ संती सांगितलें मज । आपुलिये गुज आंतरींचें ॥ २ ॥ ह्मणती आठवीं पंढरिनाथा । सांडी वार्त्ता ईतरांचि ॥ २ ॥ नको विसंबों तूं यासीं । आगाध सुखासि पावसील ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सेवा आतां । हेचि प्रसन्नता आमुची ॥ ४ ॥

॥ १२ ॥ संत कृपा वरद बळें । माझीं वचनामृत फळें ॥ १ ॥ स्वीकारिजे पंढरिनाथें । बैसोनियां सादर चिचें ॥ २ ॥ ह्मणति गोड हे तुझी वाणी । सद्गुरुकृपेचीं बोलणीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे श्रोते संत । प्रसन्नपर्णे दत्त चित्त ॥ ४ ॥

गुरूची स्तुति.

॥ १३ ॥ दळणीं कांडणीं गाईन मंगळीं । कान्हो वनमाळी प्राणसखा ॥ १ ॥ हरिचिया नामें हरती महादोष । तुटती कर्मपाश निमिषमात्रें ॥ २ ॥ सद्गुरुरायाचे पाडले गोमटे । वंदितांचि भेटे त्ददयस्थ ॥ ३ ॥ माझ्या सद्गुरुचें अवलोकितां मुख । समाधीचें मुख तुच्छ वाटे ॥ ४ ॥ सद्गुरुरायाचें स्वरूप पाहातां । विश्वीं एकात्मता भासों लागे ॥ ५ ॥ निळ सद्गुरुचीं आळवितां नामें । येती निज धामें भेटों सये ॥ ६ ॥ सद्गुरुस्वामीचा महिमा अगाध । वचनेंची बोध करी शिष्या ॥ ७ ॥ सद्गुरु सद्गुरु करितां उच्चार । येती हरिहर भेटों सये ॥ ८ ॥ सद्गुरुच्या नामें पोट माझें धाय । आनंदाचा होय पाहुणेरु ॥ ९ ॥ निळा ह्मणे माझ्या सद्गुरुची मूर्ती । सकळाहि विश्रांति विश्रांतीसी ॥ १० ॥

॥ १४ ॥ दळणीं दळीतां आठवे मानसीं । अलकापुरवासी ज्ञान-
राज ॥ १ ॥ ओविया मंगळीं गाईन तयासि । स्वामी तुकयासी निजानंदें
॥ २ ॥ एकजनार्दन आणि नामदेव । देती स्वानुभव आठवितां ॥ ३ ॥
परलोक सोईरे जिवलग हे माझे । जे का पंढरिराजें अनुगृहिले ॥ ४ ॥
निळा म्हणे संत जे जे भूमंडळीं । सांची पायधुळी वंदीन मी ॥ ५ ॥

॥ १५ ॥ बोलविला बोलें वेद । म्हैसा सुबुद्ध स्वरान्वयें ॥ १ ॥ काय
एक न करा देवा । भिंती चालवा निचेष्टिता ॥ २ ॥ शिष्यालार्गीं देतां
बोध । नलगे पलार्थ निमिष्य हि ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ज्ञानेश्वरा । मजहि
आंगिकारा रंका दीना ॥ ४ ॥

॥ १६ ॥ शेवेलार्गिं शेवक झालों । तुमच्या लागलों निज चरणां
॥ १ ॥ अहो स्वामी तुकयादेवा । यावरि न करावा अन्हेर ॥ २ ॥
सहज लिळे उदर्कां वहा । तुम्ही रक्षिलीया निजसत्ते ॥ ३ ॥ निळा म्हणे
धराल हातीं । तरि घाल मति निरुपम ॥ ४ ॥

॥ १७ ॥ नमियेलीं घरांत घरें । शिवशक्ती वधूवरें ॥ १ ॥ आदि
गुरु चराचरा । पासुनी ज्या परंपरा ॥ २ ॥ प्रसवोनियां दृश्य जातां ।
सुरासुरा माता पिता ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वरद हस्ते । पावविती जे
परमार्थातें ॥ ४ ॥

॥ १८ ॥ अंनमोजि विश्वातीता । विश्वव्यापका श्री अनंता ॥
परात्परा सद्गुरुनाथा । ईश्वर नियंता सकळादी ॥ १ ॥ तुमचा अनुग्रहो
झालिया । निरसे मोह ममता माया ॥ करुनी उपदेश ब्रह्मया । निजात्म
पर्दी स्थापिसी ॥ २ ॥ सनकादिकांचें चिंतन । नाम तुमचें अनुसंधान ॥
त्यातें स्वरूप स्थिति पावउन । ठेविसी निमग्न निजानंदी ॥ ३ ॥ शुक्र प्रचंदा
नारद । पावोनियां तुमचा बोध ॥ करिती सदा ब्रह्मानंद । तारिती कीर्तनें
आणिकां ॥ ४ ॥ निळा म्हणे परमानंदा । परात्परा सच्चिदानंदा ॥
सद्गुरुराया निजात्मबोधा । कृपेस्तव लाहीजे तुमचिये ॥ ५ ॥

॥ १९ ॥ ईश्वर नियंता निर्गुण । नाम रूप जया नाही वर्ण ॥ विद्या-
अविद्यातीत चिद्गुण । आपणा जो आपण गुरुशिष्य ॥ १ ॥ नात-
ळोनी महदहंकार मायेसी । सहजचि गुणातीत तो अनायासी ॥ होणें

निमणें नाहीं ज्यासी । आपण आपणासी कदा न देखे ॥ २ ॥ नुरउनी
एकाएकपण । हुजेपणा घालीत शून्य ॥ पूर्णपणें नुरवीच पूर्ण । तत्साक्षी
आपण सर्वद्रष्टा ॥ ३ ॥ ऐसिया आदि गुरुमूर्ती । आपणचि पुरुष
आपण शक्ति ॥ उमामहेश ऐशिया ख्याति । वाढउनी त्रिजगतीं विस्ता-
रिली ॥ ४ ॥ मग आपण गुरु आपण शिष्य । आपण दीक्षा आपण
उपदेश ॥ दाउनी परंपरेचा मोस । अभेदज्ञानास प्रगटितु ॥ ५ ॥ ह्यणो-
नियां जि आदिनाथा । प्रकृति पुरुष तूंचि तूं आतां ॥ सकळ विश्वीं
विश्वजनिता । करिसी तत्वता निजबोध ॥ ६ ॥ शिव शक्ति निमित्त
दाऊन । उपदेशिलें निज गुह्यज्ञान ॥ तेणें देवोदेवि मुखसंपन्न । पावला
मीन तो लाभ ॥ ७ ॥ तेणें गोरक्ष उपदेशीला । निजात्मज्ञानीं प्रबोधिला
॥ त्रैलोक्यामाजि गौरविला । योग दाविला विशदार्थ ॥ ८ ॥ गुह्यागुह्य
ज्ञान कथन । तेणें गहिनीतें उपदेशून ॥ उद्धरावया दीन जन । तेणें
निवृत्ति शिक्षापिला ॥ ९ ॥ तेचि हातवटि ज्ञानेश्वरा । दिधली आदि परं-
परा ॥ सोपान मुक्ताई वटेश्वरा । चांगया प्रसाद दीधला ॥ १० ॥ निळा
ह्यणे ऐसियापरी । नाथ सांप्रदायाची थोरी ॥ प्रगट केली ज्ञानेश्वरी ।
भगवद्गीता उकलूनी ॥ ११ ॥

॥ २० ॥ उत्तीर्ण त्याचें काय व्हावें । न कळे भावें वंदितों ॥ १ ॥ जीव
पार्यीं ठेवूं ह्यणे । लटिकेपणें तो मिथ्या ॥ २ ॥ देह मांस चर्म हाडें ।
अपितां आपाडें नैश्वर तीं ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे चरणीं माथा । ठेवूं आतां
संतांचिये ॥ ४ ॥

॥ २१ ॥ मायबाप उत्तीर्ण होणें । न घडे देणें अपत्या ॥ १ ॥ जरी
लक्ष जोडी दिली । तरी ते झाली उपाधी ॥ २ ॥ जैसा आत्मा विश्व
प्रसवे । तेणें त्या व्हावें उत्तीर्ण कै ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे शुद्ध भावें । चरणा
जावें लिंगटोनी ॥ ४ ॥

॥ २२ ॥ जन्ममरणा निवारिती । जे दाविति सुपंथ ॥ १ ॥ बैसविती
अक्षय पर्दी । ब्रह्मानंदीं कृपाळू ॥ २ ॥ एकाचि वचनें सिद्धासनीं । करिती
बैसउनी अगाध ॥ ४ ॥ निळा ह्यणे उत्तीर्णत्वासी । दुर्लभ पार्षीं कवण
वस्तु ॥ ४ ॥

॥ २३ ॥ खांबसूत्री खेळवी दोरी । नाचती पुतळ्या दिसती बरी ॥ १ ॥ तैसा बोलवी बोलता । न दिसे परि तो मज आतौता ॥ २ ॥ कि-
नरी वाजे नानापरि । वाजवित्याची ते कूसरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तैसा
माझा । वाच्यवाचकु सद्गुरुराजा ॥ ४ ॥

॥ २४ ॥ जयाचेनि कृपामृते । पोखे माझे जीवन भाते ॥ १ ॥ कैसा विसरों मी
यासी । एकानेक नाही ज्यासी ॥ २ ॥ नेणोनियां आपपर । केला माझा
अंगिकार ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे शिकवा बोल । बोली बोलणें सूढाळ ॥ ४ ॥

॥ २५ ॥ जेणें माझी वाचस्पती । आपुल्या कृपें केली सरती ॥ १ ॥
खाचें उत्तीर्ण होऊं ह्मणतां । जीवा जीवपण नुमसे आतां ॥ २ ॥ अवघे-
ची खाचें घेणें देणें । मी हें माझे कांहींचि नेणें ॥ २ ॥ निळा ह्मणे
ठेविलों ऐसा । जळिंचा बुदबुद जळींचि जैसा ॥ ४ ॥

॥ २६ ॥ ज्याचा केला अंगिकार । चालवी भार खाचा हा ॥ १ ॥
ऐसा आहे कृपावंत । सद्गुरुनाथ दीनांचा ॥ २ ॥ देउनियां बोध बुद्धी ।
निरसी उपाधी ममतेच्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे मेळवी सुखा । न ह्मणे
पारिखा जीवजंतु ॥ ४ ॥

॥ २७ ॥ उदार ऐसा न दिसेचि दृष्टी । पहातां ही सृष्टी मज आतां
॥ १ ॥ जयाचीया वचनें जीवा जीवपण । नुमसेचि शीवपण शीवा अंगीं
॥ २ ॥ अविद्येनासीं अहंता मावळे । बोध भानु उजळे प्रकाशीतु ॥ ३ ॥
निळा ह्मणे दावी आनंदाआनंदु । भोगवी निजानंदु निजानंदा ॥ ४ ॥

॥ २८ ॥ नव्हे हे सांगितली मात । महीमाची अद्भुत सद्गुरुचा ॥ १ ॥
जीवाजीवपणाचा वंगु । तोडूनि अभंगु ब्रह्म करी ॥ २ ॥ आपुलीये मूळ
मिरासी । नांदवी ज्यासी हार्ती धरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे करितां सेवा ।
ऐसिया दैवा पात्र करी ॥ ४ ॥

॥ २९ ॥ ह्मणोनि यांचिया श्रवणें पाठें । वचनें पालटे देहबुद्धी ॥ १ ॥
बैराग्याची राणीव जोडे । ज्ञानाचें उघडें निज मंदीर ॥ २ ॥ नवविधाचे
नाना भोग । वसविती अंग येऊनियां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भुक्ति युक्ति ।
शांति विरक्ति वरती सा ॥ ४ ॥

॥ ३० ॥ गर्जत नामाच्या कल्लोळीं । आले महीतळीं उद्धरीत ॥ १ ॥
ते हे वीर वैष्णव गाढे । कळीकाळ सांपुढें तृणप्राय ॥ २ ॥ वचनमात्रेंचि
देती बोध । करिती अगाध सच्छिळ्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे साचिये
वाणी । अमृत वोळुनी वृष्टि करी ॥ ४ ॥

॥ ३१ ॥ हरीचें मनोहर कीर्तन । हेंचि साधन कलियुर्गी ॥ १ ॥ नको
आणिकां मतांतरीं । पडों भवसागरीं वाहावसी ॥ २ ॥ निश्चयाचें उत्तर
हेंचि । करावी हरीची हरिभक्ती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐसे कार्णी ।
सांगितलें येउनी गुरुदेवें ॥ ४ ॥

॥ ३२ ॥ जिहीं गाडलें हरिचें नाम । आतळों कर्म नेदी खां ॥ १ ॥
जन्म जरा हरुनी व्याधी । बैसवी पर्दी आपुलीये ॥ २ ॥ ऐसा अगाध
माहिमा याचा । वर्णितां वाचा न पुरती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे स्तवितां संतीं ।
अपार मती वेदांचिये ॥ ४ ॥

॥ ३३ ॥ हेंचि आह्मासी गुरुगम्य । हरिचें नाम उपदेशिलें ॥ १ ॥
आणिका साधनीं चाडची नाहीं । घालिती अपार्यां ह्मणोनियां ॥ २ ॥
योगाभ्यास मंत्रजप । पुरश्चरण तप हरिनाम ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दाविला
मार्ग । हाचि हा चांग गुरुनाथें ॥ ४ ॥

॥ ३४ ॥ नाना साधनें मंत्र तंत्र । उपासना यंत्र अवघड तें ॥ १ ॥
ह्मणोनियां हरिचें नाम । भाविका सुगम हरिभक्ता ॥ २ ॥ नाहीं आघात
प्रायश्चित्त । वाचा शुचिर्भुत सर्वदा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ज्ञान व्युत्पत्ति । न
कळति निगुती योगाचिया ॥ ४ ॥

॥ ३५ ॥ कृपावंता सद्गुरुराया । केला जो माझीया मना बोध ॥ १ ॥
तो काय बोलोनि दाखऊं आतां । बोलणें बोलतां आरौतें पडे ॥ २ ॥
शब्दातीत परात्पर । ध्वनि अकार न पवेचि ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आनंद
कोटी । उथळोनी सृष्टी गगनीं भरे ॥ ४ ॥

॥ ३६ ॥ ढोळीयाचाही ढोळा बुद्धी । माझी उघडुनियां कृपानिधि ॥
देखणी करुनियां त्रिबुद्धी । निजात्मपर्दी स्थापिली ॥ १ ॥ तेणें दिसती
ठायी वावो । त्दय सकळाचेही भाव ॥ संत दावी जें अनुभव । आणिसिही
सर्व मायाकृत ॥ २ ॥ नवल कृपेची हे जाती । फिटली मोहमयता आंभी ॥

उत्पत्ति स्थिति प्रलय होती । ते ते निगुती आटले ॥ ३ ॥ देखणें झालें नयनानयन । देखती आपुलें ही वर्तन ॥ राहिले ठार्यांच ते जडोन । अभेद होऊन देखती ॥ ४ ॥ निळयास्वामीसद्गुरुनाथा । देखणा तूंच मी नाहीं आतां ॥ तोडुनी मी हे माझी ममता । आपणा आतौता मेळविलों ॥ ५ ॥

॥ ३७ ॥ नवल कृपा हे घनवट । उडउनी मायेचें फलकट ॥ आप आपणां केलें प्रगट । मोडिली वाट दुसऱ्याची ॥ १ ॥ आपणासवें आपण खेळे । आप आपणासी चावळे ॥ शेखी आपण आपणा पिळे । खेळतां वेगळें दाऊनि ॥ २ ॥ ऐसा आपुलिया संतोषा । एकी भिन्नत्वाची आशा ॥ अनेकत्वाचा मिरउनी ठसा । एकीएकला सेवटीं ॥ ३ ॥ दाऊनियां नानाकार । नाना कृति नारी नर ॥ तेचि करुनियां निराकार । आपणा अंगीं आपण ॥ ४ ॥ निळा ह्मणे कृपा तरणी । प्रगटोनियां माझिये वाणी ॥ प्रकाशी आपुल्या किरणीं । लाविली गुणीं वर्णावया ॥ ५ ॥

॥ ३८ ॥ फुटलें धरण आला लोंढा । नावरे तोंडा माझीया तो ॥ १ ॥ कृपाघनें वृष्टी केली । वाचा गर्जिन्नली बोधवरें ॥ २ ॥ प्रतीत विद्युच्छता झळकती । थेंबुटे पडती ब्रह्मरसें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पिकलें पीक । आलें सकळीक भागासी तें ॥ ४ ॥

॥ ३९ ॥ सुखीं साठविलें सुख । हरिखा हरिख भेटवीला ॥ १ ॥ आनंदासीही आनंद झाला । सद्गुरु भेटला तेचि क्षणीं ॥ २ ॥ प्रतितिसही प्रतीत झाली । शांती मेळविली निजशांती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सुकाळ ऐसा । केला दशदिशा कोंदलिया ॥ ४ ॥

॥ ४० ॥ प्रसाद तुमचा लाधला आतां । झालों कृतकृत्य सनाथ ॥ १ ॥ पुरविला जिवीचा हेत । होतो चिंतीत मानसीं तो ॥ २ ॥ कृपा करुनियां दाविला देवा । आपुला ठेवा उघडुनी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सद्गुरुनाथा । गाऊं आतां ओंविया गीतीं ॥ ४ ॥

॥ ४१ ॥ बोवाळुनियां सांडीन काया । वरुनी पायां तुमचीया ॥ १ ॥ जीवभाव ठेउनी वरी । राहेन द्वारीं तिष्ठत ॥ २ ॥ जोडूनियां कृतांजुळी । नामावळी आठवीन ॥ ३ ॥ नेळा ह्मणे करीन सेवा । अहोरात्री देवा चरणाची ॥ ४ ॥

॥ ४२ ॥ कोटी दिवाळ्या दसरे सण । घडले श्रीचरण देखिले ॥ १ ॥
सकळही पर्वे व्रते जोडली । तुमची वंदिली पदांबुजे ॥ २ ॥ आर्लिगने
सीतळ काया । निवाल्या बाह्या जीवमाण ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अव-
र्घाच अंगे ॥ तुमच्या संगे सुस्नात ॥ ४ ॥

॥ ४३ ॥ आवण्याचि संपत्ती आलीया घरा । तुमच्या दातारा आग-
मने ॥ १ ॥ सीतळ झाले पावन झाले । तुमच्या लागले चरणासी ॥ २ ॥
धरिलीया जन्माचे सार्थक झाले । तुम्ही अवलोकिले ह्मणोनियां ॥ ३ ॥
निळा म्हणे धरिले हार्ती । जेव्हांची संती तुम्ही मज ॥ ४ ॥

॥ ४४ ॥ पूर्वाचित होते पुण्य । तेणे हे चरण आतुडले ॥ १ ॥ आतां
सुखा नाही उणे । इहलोकी भोगणे परत्रीचे ॥ २ ॥ ऐसिया सुखा पात्र
केले । तुम्ही अवलोकिले कृपादृष्टी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पूर्ण काम ।
पावले संभ्रम सुखाचा ॥ ४ ॥

॥ ४५ ॥ जीवे भावे जोडिले होते । पूर्व फळाते आजी आले ॥ १ ॥
अंगिकार तुम्ही केला । मुखीचा दिधला प्रसाद ॥ २ ॥ अभयदाने सुखी
केले । दाविली पाउले सतेज ॥ ३ ॥ निळा म्हणे चरणी थारा । दिधला
किंकरा अनाथा ॥ ४ ॥

देवाचे स्तवन.

॥ ४६ ॥ काय वर्णू याचे गुण । ज्याचे त्रिभुवन रूपस ॥ १ ॥ चंद्र
सूर्य तारांगणा । दीप्ती हुताशना ज्याचेनी ॥ २ ॥ जेणे वाढ केले गगन ।
दिधले आसन वसुंधरे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे धरिला मेरु । भरिला सागरु
दिव्य क्षीरे ॥ ४ ॥

॥ ४७ ॥ जेणे मंथुनि क्षीरार्णव । काढिली अपूर्व दिव्य रत्ने ॥ १ ॥
साचा महिमा वर्णू कैसा । भरोनी आकाशा कोंदला तो ॥ २ ॥ जेणे
धरुनियां दांती । आणिली वसुमती थावरिली ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जेणे
भान । ठेविला उदर न मैलेसा ॥ ४ ॥

॥ ४८ ॥ काय विघरुनी केलें पाणी । घडिली अवनी कास्याची
॥ १ ॥ महिमा जाणे त्याचा तोचि । नेणे विरंची जरी ज्ञाता ॥ २ ॥
काय पिंजुनी केलें गगन । निर्मिला हुताशन कास्याचा ॥ ३ ॥ निळा
ह्मणे भरोनी अंवरा । निर्मिला वारा कासीयाचा ॥ ४ ॥

॥ ४९ ॥ ऐसे याचे आकळ खेळ । जाणतां पांगुळ वेदश्रुती ॥ १ ॥ काय
फोडुनी चांदिण्या केल्या । गगनीं बांधल्या कीं मुक्त ॥ २ ॥ कास्याचे
पर्वत धोंडे । घडिले अपाडे अमर्याद ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पर्जन्य धारा ।
केल्या अपारा त्या कैशा ॥ ४ ॥

॥ ५० ॥ कासियाचीं बीजें घडलीं । लावणी केली वृक्ष तृणा ॥ १ ॥
नेणवे महिमा तुमचा देवा । देवा मानवा दानवासी ॥ २ ॥ काय मर्दुनी
घातले बहळ । नाना परिमळ पुष्पयाती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नानापरिचे ।
घोष तरुचे फळें पर्णें ॥ ४ ॥

॥ ५१ ॥ रसना एकी रस तो नाना । कैसी विवंचना रचिली हे ॥ १ ॥
नकळे लाघव तुमचें हरी । करितां भरोवरी जाणिवेच्या ॥ २ ॥ काय
पिंजुनी मेघ पडळ । घडिलें ज्वाळ विजुवाचें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तडक
भारी । फुटे अंबरीं कासीयाचा ॥ ४ ॥

॥ ५२ ॥ वीज पडे गगन गडाडी । रचिली परवडी काशाची ॥ १ ॥
अद्भूत प्रकाशाचा लोळ । पडतां अंतराळ दणाणीत ॥ २ ॥ काय हे
तुमची कैसी लीळा । नेणवे सकळां चोजवितां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गर्भी
वाळा । वाढवा गोपाळा कैशा परी ॥ ४ ॥

॥ ५३ ॥ तैसे तुमच्या योगें थोर । आह्मी पामर जीवजंतु ॥ १ ॥
गाऊं वानूं तुमच्या गुणा । तेणें भुषणा वाढलों ॥ २ ॥ कस्तुरीसंगें
मृत्तिका जैसी । विके कनकेसी समान ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पुरुषोत्तमा ।
अपार महिमा हा तुमचा ॥ ४ ॥

॥ ५४ ॥ चुबकळूनि काढिलीं । अक्षरें घोळिलीं ब्रह्मरसें ॥ १ ॥
ऐसे तुष्टलेती देवा । माझिया भावासारिखे ॥ २ ॥ अर्थ चातुर्य तें मी
नेणें । तुमचें करणें तुझी जाणा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सर्वत्र साक्षी । यालागीं
कें पक्षी दीनाचे ॥ ४ ॥

॥ ५५ ॥ मन माझे बैसलें ध्यानीं । तुमचे चितनीं नामाचिये ॥ १ ॥
एकासनीं स्थिरावलें । आठवीं पाउलें निरंतर ॥ २ ॥ तैशीच नामीं
रंगली वाणी । करीत घोकणी सर्वदां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नेणती करणें ।
तुह्माविण भुषणें दुर्जी लेऊं ॥ ४ ॥

॥ ५६ ॥ आपुलिया मनोगतें । गाईन तुमचे गुण वाणी ॥ १ ॥
अहो देवा कृपानिधि । माझिये बुद्धी साह्य व्हावें ॥ २ ॥ नका येऊं देऊं
आड । मतिवाद नाड बुडवणा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नावडो मात ।
आणखी हा हेत वाड करा ॥ ४ ॥

॥ ५७ ॥ ऐशी विठाई माउली । अनाथां कृपेची साउली ॥ १ ॥
उभी असे निरंतर । ठेउनीयां कटीं कर ॥ २ ॥ देउनी प्रेमाचें भातुकें ।
दासा अवलोकी कौतुकें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे महिमा इचा । वर्णितां
कुंठित वेदवाचा ॥ ४ ॥

॥ ५८ ॥ सूर्य विटला प्रकाशासी । परि तो सांडितां नयेचि त्यासी
॥ १ ॥ तेंवि हो पंढरीश परमात्मा । सांडूं नेणें आपला महिमा ॥ २ ॥
अग्नि दीपना विटला । परि तो न सुटेचि कीं त्याला ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
साखरे गोडी । उदका आर्द्रता न सोडी ॥ ४ ॥

॥ ५९ ॥ वस्तुचा जो स्वभाव गुण । वोसंडूं नेणें तो आपण ॥ १ ॥
तेंवि हा परमात्मा श्रीहरी । सांडूं नेणे आपुली थोरी ॥ २ ॥ जेंवि
कस्तुरीपरिमळ । शितळपणा मलयानिळ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे परिस-
पणा । नेणें सांडूं आपुल्या गुणा ॥ ४ ॥

॥ ६० ॥ लोहा लागतां सुवर्ण । करावें हा स्वभाव गुण ॥ १ ॥ केंवि
सांडवेल परिसा । जगद्गुरु हा विठ्ठल तैसा ॥ २ ॥ रत्ना अंगीं रत्नकीळ
नव्हती भिन्न आग्निज्वाळ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सांडुनी जळा । सागर न
निवडे वेगळा ॥ ४ ॥

॥ ६१ ॥ नसता गुण स्वाभाविक । वस्तुचि तरी निरर्थक ॥ १ ॥
तेंवि देवा देवपण । नसतां अंगीं तो पाषाण ॥ २ ॥ विना परिमळें
कस्तुरी । मृत्तिकाचि ते निजनिर्धारी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे न मारी
जिवा । तरी तें विषचि नव्हे तेव्हां ॥ ४ ॥

॥ ६२ ॥ मोलें विके स्वभाव गुणी । येऱ्हावि तितें न पुसे कोणी
॥ १ ॥ हिंगा दुर्गधीच मोल । तेणेंविण तो अवघा फोल ॥ २ ॥
भांगि न भुलवी भक्षिल्या । येरचि तरि तो व्यर्थची पाला ॥ ३ ॥ निळा
ह्मणे तैशिया परि । देवपणेंचि देवा थोरी ॥ ४ ॥

॥ ६३ ॥ माझा विठो नव्हेचि तैसा । उदारपणें ज्याचा ठसा ॥ १ ॥
नामचि एक स्मरल्या सार्ती । गणिका बैसविली वैकुंठी ॥ २ ॥ भ्रष्ट
अजामेळ दोषी । स्मरतां नेला निज धामासीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सुदाम
देवा । देउनी स्थापिलें निज वैभवा ॥ ४ ॥

॥ ६४ ॥ मच्छ कच्छ वराह झाला । खुजाहि शोभला विक्राळ ॥ १ ॥
भक्तभिय मियोत्तम ॥ सदा अविश्राम दासाविशीं ॥ २ ॥ फरशधारी धनुर्धर ।
स्वरूप सुंदर गोपवेशी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे बौध्य कलंकी । धरी नेटकीं
रूपें ऐशीं ॥ ४ ॥

॥ ६५ ॥ अहो देवा तिमिर नाशा । बुद्धी प्रकाशा विह्वला ॥ १ ॥
अनुग्रह तुमचा झाला जया । निरसला माया तम त्याचा ॥ २ ॥
असोनियां ते घरींदारीं । मुक्तचि संसारीं संगतीत ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
निखानदें । भोगिती ते पदें वैकुंठिचीं ॥ ४ ॥

॥ ६६ ॥ कवण्या योगें तल्लिनता । ऐशी जडोनी ठेली चित्ता ॥ १ ॥
हें मी नेणें गा श्रीपती । तुमची करणी तुह्मा हातीं ॥ २ ॥ बुद्धि इंद्रि-
याचें कोड । पुरउनी वाचा केली वाड ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दिवसराती ।
न कळे केव्हां जाती येती ॥ ४ ॥

॥ ६७ ॥ परम सुखाचा मुकाळ । चित्तीं वसे सर्वहि काळ ॥ १ ॥
ऐसें केलें कृपादान । तुह्मी मनातें मोहून ॥ २ ॥ जिवा पैलाडीये खुणे ।
पावविलें सामर्थ्ये गुणें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐसे कित्ती । उपकार वानूं पुढतो
पुढती ॥ ४ ॥

॥ ६८ ॥ आठवितां तुमची लिळा । करितां दासाचा सोहळा ॥ १ ॥
ऐसा स्वाभाविक गुण । वसे तुह्मां अंगीं पूर्ण ॥ २ ॥ शरणांगताचिया नांवें ।
तुह्मां उत्साह टुणावे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वत्सा धेनु । जेंवि पान्हावे
देखोनू ॥ ४ ॥

॥ ६९ ॥ सदा सेवकाचा लाड । पुरवा करूनियां कोड ॥ १ ॥
जेवि कृपावंत माय । तान्हयाच्या धणि धाय ॥ २ ॥ खाववा जेववा ।
लेणी लुगडींही त्या पुरवा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दिवानिशी । नेणा
विसंबों तयाशी ॥ ४ ॥

॥ ७० ॥ उंच पर्दी ठाव । करा स्वीकारूनी भाव ॥ १ ॥ अवधी
कृपा तयावरी । दासांविशीं उदार हरी ॥ २ ॥ नमूनियां याती कुळ ।
करूं धांवतां सांभाळ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हाचि धंदा । तुझां सर्वदां
गोविंदा ॥ ४ ॥

॥ ७१ ॥ कल्पोकल्पीं युगायुगीं । व्यवसाय हाचि तुझांलार्गी ॥ १ ॥
करावें दासाचें पाळण । निवारूनि त्याचा शिण ॥ २ ॥ निद्रा आळस
कांहीं नेणा । हेंचि वाहीं नारायणा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे करुणा पोटीं
धरिली निख याची साठी ॥ ४ ॥

॥ ७२ ॥ कळासलेती युगायुगीं । नेणा शीणभाग अंगीं ॥ १ ॥
भक्ताचिये हाक सवे । क्षणें तेथेंचि प्रगट व्हावें ॥ २ ॥ निरसूनियां मोह
मळ । पर्दीं रक्षावे निश्चळ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे यश कीर्ति । देउनि मुखाची
संपत्ती ॥ ४ ॥

॥ ७३ ॥ बुद्धि जिहीं अढळ केली । चरणीं तुमचे निक्षेपिली ॥ १ ॥
तया विसंबाल कैसे । कवळीलेति निज मानसें ॥ २ ॥ प्राणापानाची ही
गती । कुंठित केल्या इंद्रियवृत्ती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे काया वाचा । नेमुनि
निर्धारी तुमचा ॥ ४ ॥

॥ ७४ ॥ कीर्तनाची आवडी मोठी । धांवे पाठी वैष्णवा ॥ १ ॥
जेथें होती नामघोष । नाचे उदास ते ठायां ॥ २ ॥ ऐकोनियां आपुली
कीर्ति । मुखें जगपती मुखावे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे टाळिया छंदें । दुळे
आनंदें सप्रेमें ॥ ४ ॥

॥ ७५ ॥ भक्त भावांच्या संपत्ती । भोगा ऐश्वर्यें श्रीपती ॥ १ ॥
करा साचें समाधान । न सांडितां सिंहासन ॥ २ ॥ केली नामाची
घोकणी । जिहीं तुमच्या चक्रपाणी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ठेविली जिहीं ।
निद्रा अखंड तुमचे पार्यीं ॥ ४ ॥

॥ ७६ ॥ गगनीं वसोनियां रवी । प्रकाश भूमंडळा पूरवी ॥ १ ॥
तैसे तुझी जेथिल तेथे । असोनियां चाळा भुतें ॥ २ ॥ नभ न सांडुनी
आपुला ठावो । पुरवी वावो जगातें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सन्निधानें
सुंक्क चालवी अचेतनें ॥ ४ ॥

॥ ७७ ॥ उतरिला माझा भार । येणें कैवार करुनियां ॥ १ ॥
आपुला आपण सोहळा करी । पाहिजे संसारीं पुरवी तें ॥ २ ॥ नेदि पडो
उणें कोठें । आलीं संकटें निवारी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे झाला ऋणी ।
चक्रपाणी आह्मां घरीं ॥ ४ ॥

॥ ७८ ॥ नाहीं तेंचि आणुनि ठेवी । चाड जिर्वी जे वाटे ॥ १ ॥
समयाचे समया वरी । निर्माण करी आणि पूरवी ॥ २ ॥ नेदि दिसो
केविलवाणें । मिरवी भूषणें निजांगींचीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गुंतला
भाके । धांवे हाके पाचारितां ॥ ४ ॥

॥ ७९ ॥ मी तो नेणें याची लिळा । आकळ कळा खेळ खेळे ॥ १ ॥
पुढील सुचना जाणोनियां । आधींच उपाया करुनी ठेवी ॥ २ ॥ निमित्त
दाउनियां आणिकाचें । आपणाचि त्याचें रूप धरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
नवल पोटी । वाटे शेवटीं मग कळे ॥ ४ ॥

॥ ८० ॥ झाले ते ते चमत्कार । निरंतर आठवती ॥ १ ॥ काय सांगो
कोणापाशीं । अभाविकासी सत्य न वाटे ॥ २ ॥ ज्या ज्या काळें जें जे
झालें । तुझीं जें केलें कौतुक तें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे धरुनी ध्यानीं
राहिलों तें मनीं आठवित ॥ ४ ॥

॥ ८१ ॥ भाविकाचा मनोभाव । पाववी देव सिद्धी हा ॥ १ ॥
तेंचि सख बोलिलों बोले । माझिया आलें स्वानुभवा ॥ २ ॥ जाणे
अंतरीचें आर्त । साक्षभूत सकळांचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे संदेह नाहीं ।
अनुमान कांहीं इदर्थां ॥ ४ ॥

॥ ८२ ॥ जागे आपुल्या उचितावरी । सावधान हरि सर्वदा ॥ १ ॥
परि हा कळों नेदी भेद । वाटे प्रालब्ध फळ देतें ॥ २ ॥ आसुमाई चिन्ह
पडे हृष्टी । वाटे पोटीं नवल तेव्हां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐशिया परी ।

॥ ८३ ॥ उत्तीर्ण नव्हीजे चि वेचतां जीवें । ऐसे बरवे उपकार याचे
॥ १ ॥ सांगावे ते कोठवरी । जे जे अवसरीं जे केले ॥ २ ॥ वाटे
तिटे घरीं दारीं । आपुल्यापरी सांभाळी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आपुल्या
नेमा । न टळे महिमा हाचि याचा ॥ ४ ॥

॥ ८४ ॥ मागें ऐकिले पवाडे याचे । आजि ते साचे कळों आले
॥ १ ॥ आपुलियाचि स्वानुभवा । आलें तेव्हां साच कळलें ॥ २ ॥
आणुनी मोहरा संकट टाळी । गोणी दुष्कार्ळी दाणियाची ॥ ३ ॥ निळा
ह्मणे प्रयोजनीं । साहित्य येउनी संपादिलें ॥ ४ ॥

॥ ८५ ॥ पाहिजे तें समयीं देणें । नेदिता उणें पडों कोठें ॥ १ ॥
ऐसा कृपेचा सागर । रमावर श्रीविठ्ठल ॥ २ ॥ उपकार याचे आठवितां ।
न संडे चित्ता आनंद तो ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भरोंसा झाला । संदेह
फिटला मानसींचा ॥ ४ ॥

॥ ८६ ॥ याचा आश्रय झाला आह्मां । या पुरुषोत्तमा विठ्ठलाचा
॥ १ ॥ गातां वाचितां चरित्रें याचीं । न करी दासाची उपेक्षा हा
॥ २ ॥ आपुला संकेत सिद्धी न्यावा । करणें देवा हेंचि सत्य ॥ ३ ॥
निळा ह्मणे निष्ठा जाणें । तैसाचि करणें आदर त्या ॥ ४ ॥

॥ ८७ ॥ न कळती तुझिया मावा । दैत्या देवा आणि मानवा ॥ १ ॥
कैसें तुझें रूप नाम । कोण कूळ याति धर्म ॥ २ ॥ जागृत आहेसी कीं
निजेला । उपवासीची कीं धाला ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जित कीं मेला ।
न वजसी कोणीही देखिला ॥ ४ ॥

॥ ८८ ॥ नाहीचि माडाळ मूळ । पाहतां यासी जाती कूळ ॥ १ ॥
रूप नाम न दिसे वर्ण । पाय डोळे हात कान ॥ २ ॥ बाळ तरुणा वयसा
वृद्ध । जिण्यामरणापरता शुद्ध ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे धरिला चिर्त्ता ।
कैसा नेणों पूर्वीं संतीं ॥ ४ ॥

॥ ८९ ॥ जेंवि देखोनि सकळां । आपणा न देखे हा डोळा ॥ १ ॥
परि तो न ह्मणावा कीं अंध । देखणाचि तो शुद्ध बुद्ध ॥ २ ॥ अवधि-
यातें जाणे । जाणिव जेंवि आपणा नेणे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आहे
तैसा । आत्मा आपआपणा ऐसा ॥ ४ ॥

॥ ९० ॥ असोनी अलिप्त सर्व संगीं । आत्मा भोगीना विरागी
॥ १ ॥ ऐसें जाणती ते ज्ञानी । नित्य मुक्त त्रिभुवनीं ॥ २ ॥ मी हें स्फुरे
जेथूनियां । आत्मा परचि खाहूनियां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे मी हें वदती ।
मूर्ख देहातेचि कल्पिती ॥ ४ ॥

॥ ९१ ॥ सोयरा श्रीहरी । आत्मा एक चराचरीं ॥ १ ॥ नाहीं तया
आपपर । वसवी सकळांचें अंतर ॥ २ ॥ देवां दानवां मानवां । स्थूळ सुक्ष्मादि
सरवां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जीवमार्त्री । व्यापकपणें तोचि धात्री ॥ ४ ॥

॥ ९२ ॥ ब्रह्म आणि गोवळपणें । यज्ञ भोक्ता आणि उच्चिष्ट खाणें ॥
महर्षि स्तव आणि हुंबरी घेणें । नाटकी विदानें अघटित ॥ १ ॥ नित्य मुक्त
आणि बांधला गळा । परात्पर आणि कोंडिती बाळा ॥ ब्रह्मचर्य आणि
सहस्र सोळा । भोगिल्या अबळा आणिर्षाही ॥ २ ॥ असुरमर्दन आणि
मारिती गौळणी । लक्ष्मिकांत आणि चोरितो लोणी ॥ ईशाचा ईश
आणि फोडी दुघाणी । गुणातीत अगुणीं भरलासे ॥ ३ ॥ विश्वव्यापक
आणि यशोदे कडिये । शुकाचें ध्यान आणि दासी पडिये ॥ कृपावंत
आणि मारिली माये । रडे येमाये येमाये लटिकाची ॥ ४ ॥ रोमीं ब्रह्मांडें
आणि बाळक झाला । आतुर्बळी आणि उखळीं बांधिला ॥ बळीचा
द्वारपाळ आणि पंढरिये आला । पुसताचि याला नाहीं कोणी ॥ ५ ॥
सखा भावाचा आणि मामासिचि मारी । घर्मस्थापक आणि अकर्म करी
॥ देहातीत आणि आयुधें धरी । अकर्ता करी मना आलें ॥ ६ ॥
सर्वज्ञचि आणि नेणता झाला । काळाचाहि काळ आणि बाऊसि भ्याला
॥ माउशीचे स्तनीं विषचि प्याला । उत्तीर्ण तिये झाला जीवघातें ॥ ७ ॥
अरूप आणि घेतलीं सोंगें । निष्काम आणि गौळणी मागें ॥ नित्य तृप्त
आणि गोवळ संगें । नित्य उच्चिष्टें खाय त्यांचीं ॥ ८ ॥ भूपति आणि
मंत्री माकडें । अर्धांगीं नोवरी आणि नेली ह्मणुन रडे ॥ नावा सांडुनी
तारितो दगडे । वनवासी उघडे फळें भस्मी ॥ ९ ॥ अमरा पूज्य आणि
राखितो गाई । क्षिराब्धीचा जामात आणि घोंगडें ढोई ॥ ईशाचा ईश
आणि लोळतो भुई । नंदाचे गोठणीं गाईवाडा ॥ १० ॥ सनकादिक देव
स्तविती भावें । तोहा लंपट गौळणीसवें ॥ न मगती त्यासी देउंचि धावें ।
आणि मागत्यासी व्हावें अति कृपण ॥ ११ ॥ जगदानी आणि भिकारी
झाला । विराटरूपी आणि खुजट टेला ॥ त्रिपाद देतां त्रैलोक्या नेला ।

शेखीं बळिने बांधला द्वारदेशीं ॥ १२ ॥ नित्य पूर्ण आणि भोजन मागे ।
 बाळकचि दाखाचें कापवी अंगें ॥ न जेवितां सवें पळोंचि लागे । मग
 धावे त्यामागें विमानीं घाली ॥ १३ ॥ द्यावंत आणि अंगचि चिरिलें ।
 मयोरध्वजाचीं केलीं शकलें ॥ उदार कर्णांचे दांतचि पाडिले । शिबीते
 सोलिलें कपोतासाठीं ॥ १४ ॥ ब्राह्मण भक्त आपणा ह्मणवी भला ।
 आणि नारदाचि नारदी करुनी ठेला ॥ सख्खे बहिणीची भीड नाही
 याला । जांबळाच्या निमित्तें केला उपहास ॥ १५ ॥ वेदासी स्तवितां
 उगाचि बैसे । आणि गौळणीच्या शिष्या ऐकोनि हांसे ॥ नित्यानंद
 आणि रडतचि बैसे । आळी घेउनी मिसें जेवणाच्या ॥ १६ ॥ निळा
 ह्मणे हा लाघवी हरी । कांहींही न करुनी अवघेंचि करी ॥ भक्ता
 द्वेषियां एकेचि परी । निंदा स्तुतीवरी सम देणें ॥ १७ ॥

॥ १३ ॥ तुमच्या कृपामृतजळीं । माझी वचनवल्ली अंकुरली ॥
 मती विस्तारें फांकली । फळ संधारी हरिनामें ॥ १ ॥ नवल कृपामृत घन
 । वरुषला तुमचें हें वरदान ॥ माझी वाचा आणि मन । केलीं पावन
 कीर्तनें ॥ २ ॥ एकट एकलेचि श्रीपती । पुरोनी उरलेति त्रिजगतीं ॥
 अपूर्व चरित्रें अपूर्व रव्याती । संत गर्जती स्वानंदें ॥ ३ ॥ शुक सनका-
 दिक नारद । व्यास वाल्मीक आणि प्रह्लाद ॥ साहि शास्त्रें च्याही वेद
 । पुराणें पवाडे वर्णिते ॥ ४ ॥ परि तुझी नाकळा साचिये मती । अपार
 ह्मणोनियां गुण संपत्ती ॥ जेथिचें तेंथेंचि भक्त स्तविती । अपार ह्मणती
 विस्तारला ॥ ५ ॥ सगुण गोकुळीं गौळियां घरीं । निर्गुण योगियां त्दय-
 मंदिरीं ॥ दिसाळ ब्रह्मांडा वाहेरी । महर्षी देव स्तविताती ॥ ६ ॥ शिव
 आपुलीये त्दयभुवनीं । निस निमग्न तुमचे ध्यानीं ॥ भोळ्या भाविकां
 लागुनी । आवडी ऐसें रूप धरी ॥ ७ ॥ कामिनी भावें कांतातुर । मदन
 मूर्ति मनोहर ॥ वैर संबंधी कंसचाणूर । तया तैसाचि ते ठायीं ॥ ८ ॥
 गोवळामाजी गाई पाठी । वानरामाजी मेळउनी धाटी ॥ रावण निःपातनीं
 परम हटी । आतुर्बळी कळिकाळा ॥ ९ ॥ निस नूतन तुमचे गुण । चरित्रें
 गाती वैष्णव जन ॥ निळा झाला सुखसंपन्न । चरणीं मन ठेवितां ॥ १० ॥

॥ १४ ॥ अरुपी रूपाचा विस्तार । अगुणीं गुणांचा शृंगार ॥
 अनामीं नामाचा बडिवार । सहस्रावरी विरजला ॥ १ ॥ नाही अवतारा
 मर्यादा । अपार गुणांची संपदा ॥ केलीं चरित्रें सच्चिदानंदा । कोण

गिंता पुरेल ॥ २ ॥ वृद्ध तरुण नव्हसी मुग्ध । सूक्ष्म स्थूळ ना अगाध ॥
 रंग सागरींचे बुद्धुद । नाहिं गणना खां जैसी ॥ ३ ॥ अनंतरूपा मधुसू-
 ना । जगत्रयव्यापका जनार्दना ॥ योगिमानसमनोरंजना । अहो
 नेधाना सुखमूर्ती ॥ ४ ॥ मुख मंडित सुंदर कर । कटीं विराजले सकु-
 ार ॥ चरणीं त्रिदाचा तोडर । रुळती असुर तया तळीं ॥ ५ ॥ संत
 र्जती स्वानंदें । कीर्तन करिती ब्रह्मानंदें ॥ नृत्य करिती नाना छंदें ।
 ढती त्रिदें सुस्वरें ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे तया सुखा । नाहीं पार नव्हे
 शेखा ॥ समाधि लागे सनकादिकां । तो सोहळा देखोनी ॥ ७ ॥

॥ ९५ ॥ हातीं चक्र सुदर्शन । वागविता न मनी साचा सिण ॥
 प्रापुल्या भक्ताचें रक्षण । आणि निर्दाळण अरिवर्गा ॥ १ ॥ भक्तस्तवर्नी
 विले कान । भक्तापासी जीव प्राण ॥ भक्ताकडे लाविलें मन । कोणी
 ांजिल यासार्ती ॥ २ ॥ नेणे भक्ताविण आणिक । करी दास्य होउनी
 वक ॥ साचे वचनाचें कौतुक । श्रवणीं मिरवी भुषणें ॥ ३ ॥ भक्त
 ाहती वाडे कोडें । होउनी ठाके तेचि पुढें ॥ भक्त वाणिती जे पवाडे ।
 ाकों निवाडे बैसोनी ॥ ४ ॥ साचीं वचनें स्तवन माळा । आवडी मिरवी
 प्रापुल्या गळा ॥ त्यासी आवलोकितां डोळां । झाला देखणा सर्वांगें
 । ५ ॥ भक्ताच्या नामें नामांकित । त्याचिया क्रिया कर्म करित ॥ त्याचि-
 ा रूपें रूपमंडित । झाला भगवंत भक्तसुखें ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे भक्ताची
 ार्ती । नाना स्वरूपें नटला नटी ॥ नाना अवतार त्याचिये संकटीं । नाना
 ामें धरियेलीं ॥ ७ ॥

॥ ९६ ॥ बहुत अवतार घेतलीं सोंगें । बहुतां भक्तांसी तारिलें मार्गें ॥ बहुतचि
 गोभला बहुतां अंगें । बहुतां संगें क्रिडा केली ॥ १ ॥ मासा कासव डुकर झाला ।
 सिंहा वामन होउनी ठेला ॥ भक्ताचे कार्जी संकटें याला । बहुत आव-
 ला आवगणिया ॥ २ ॥ एके दिवशीं गोधनामार्गें । अवघाचि गिळि-
 ला होता नागें ॥ त्यातें चिरुनियां निघाला वेगें । वाचला भाग्यें
 गिळियांच्या ॥ ३ ॥ एकदा वीणवा गिळितुचि आला । गोवळें देखोनी
 ाकिती त्याला ॥ पसरुनी मुख तो अवघाचि प्याला । विराट झाला
 वरुपी हा ॥ ४ ॥ वनामाजी ब्रह्मा चोरुनी आला । वत्सें गोवळें घेउनी
 ला ॥ अंगें आपण तैसाची झाला । मिरवत आला गोकुळांत ॥ ५ ॥
 द्राची पांजी आपणचि खाय । त्याचिया क्रोधें पाउसाचें भय ॥ मग

उचलुनी डोंगर तळीं त्या राहे । गोकुळासगट नाही भ्याला ॥ ६ ॥ चेंडु-
वाच्या मिसें बुडाला डोहीं । काळयाचि नाथुनी आणिला पाही ॥
नाचती गोवळे वोरसल्या गाईं । आनंदासी काई उणें तेथें ॥ ७ ॥ द्वेषिया
ह्मणोनी मामातेंचि मारी । विश्वासी ह्मणोनी पांडवांघरीं ॥ आवडत्या
ह्मणोनी भोगिल्या नारी । लाघवी मुरारी खेळ खेळे ॥ ८ ॥ निळा ह्मणे
हा भक्ताची साठीं । नाना कचाटें सोसितो आटी ॥ धरूनियां भावें बैसतां
पोटीं । सोडवी संकटीं स्वामी माझा ॥ ९ ॥

॥ ९७ ॥ जाणों जातां तुझां जाणीवचि विरे । तुमच्या निजध्यासें
मनचि मुरे ॥ तुमचिये भेटी अंगचि नुरे । वाचाहि वोसरे स्तवितां तुझा
॥ १ ॥ ध्यानें तुमच्या जिउचि हारपे । तुझासी जाणता बुद्धीचि करपे ॥
तुमच्या चिंतनें चित्तहि विसर्पे । मिसळे चिद्रुपें चैतन्येसी ॥ २ ॥ तुमच्या
आठवें निळाची नाही । तुझिचि अवघे अंतर्बाही ॥ तुझाविण दुसरें नुरेचि
कांहीं । नाम रूप तेंहि अवघे तुझी ॥ ३ ॥

॥ ९८ ॥ महिमा अद्भुतचि पाहतां । चरणीं उद्धार झाला पतिता ॥ १ ॥
अहिल्या सिळा झाली शापें । चरणस्पर्शें ते निष्पाप ॥ २ ॥ उद्दरिलें
विमळार्जुन । अगाध चरणाचें महिमान ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तारिल्या
सिळा । हाही प्रताप आगळा ॥ ४ ॥

॥ ९९ ॥ शकटासुर काळ यासी । प्रताप ठाउका हा तयासी ॥ १ ॥
बळिसी झाला विद्यमान । देतां तीन पांड दान ॥ २ ॥ लवणासुरा अनु-
भव । कुशा गोमताचळा सर्व ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे चतुरानना । नित्य
करितां पूजा ध्याना ॥ ४ ॥

॥ १०० ॥ पुजूनियां पुंडलिकें । चरण अवलोकीले निके ॥ १ ॥
तोहि जाणतो महिमान । हृदयीं कवळिले ह्मणऊन ॥ २ ॥ शेष जाणे
शयन झाला । पत्रें उमटलीं तो शोभला ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कुरवाळितां ।
कमळा पावली अर्धांगता ॥ ४ ॥

॥ १०१ ॥ सकळहि संत आराधिते । हृदयकमळीं ते पूजिते ॥ १ ॥
चरण गोमटे ह्मणउनि । पापा तापा करित धुनी ॥ २ ॥ निखानित्यें
थाठविते । जीवें भावें वोवाळिते ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तृप्त झाले । चर-
णामृतेचि ते धाले ॥ ४ ॥

॥ १०२ ॥ नारायणा तुमच्या चरणीं । भुक्ति मुक्तिचिया खाणी ॥ १ ॥
मोक्ष सर्वदां तिष्ठत । चरणीं जोडुनियां हस्तक ॥२॥ रिद्धी सिद्धी बोळंगती ।
चरणीं तुमचिया श्रीपती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अवलोकितां । पाउलें
सकुमार सायोज्यता ॥ ४ ॥

॥ १०३ ॥ तुमच्याचि चरणाचा महिमा । नेणा तुह्मी पुरुषोत्तमा ॥१॥
आह्मा दासाचें जीवन । घडे अमृताचेंचि पान ॥२॥ वृक्ष नेणती फळाची
गोडी । भोक्तेची जाणती ते आवडी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जाणती संत ।
भक्त तुमचे ते भाग्यवंत ॥ ४ ॥

॥ १०४ ॥ दुभिन्नले जया पाय । तया मुखा उणें काय ॥ १ ॥ महिमा
जाणे पृथुराजा । किंवा गौतमाची भाजा ॥ २ ॥ ध्यानीं ध्यातां चंद्र-
मौळी । समाधिस्त नित्य काळीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सनकादिक । संतहि
जाणती सकळिक ॥ ४ ॥

॥ १०५ ॥ सर्वकाळ तुमच्या पर्दीं । मोक्ष मुक्ति रिद्धी सिद्धी ॥ १ ॥
करिती भक्ताचें पाळण । जे जे ध्याती हृदयीं चरण ॥२॥ तुमच्या चरणातें
चिंतिती । वैकुंठीं ते पूज्य होती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जगदोद्धारा । लागीं
ते आले पंढरपुरा ॥ ४ ॥

॥ १०६ ॥ सिंधुतनया सेवितां पाय । तुमचे तल्लिन होउनी ठाय ॥१॥
ब्रह्मानंदाची राणीव । चरणरेणुमाजी सर्व ॥ २ ॥ ह्मणे हे न विसंबें मी
आतां । युगें कल्पकोटी जातां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सकुमार ते । विटे
सांपडले आमुतें ॥ ४ ॥

॥ १०७ ॥ संत गाती सनकादिक । तुमचिये कौतुक कीर्तीचें ॥ १ ॥
तारिल्या शिळा गिळिला वन्ही । पर्वत उचलूनि धरिला वरी ॥ २ ॥
सागर सारुनी द्वारकापुरी । वसविली नगरी उदकांत ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
गोवळवत्सें । झाला निजइच्छे क्षणमात्रें ॥ ४ ॥

॥ १०८ ॥ तारुनियां प्रचंड शिळा । उतरला पाळा मर्कटांचा ॥ १ ॥
करुनी सिंधु पायवाट । वधिले थाट राक्षसांचे ॥ २ ॥ गोवळवेशें कौसा-
दिकां । लाविल्या सिकां मर्दियेले ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ब्रह्मचारी ।
भोगोनियां नारी मोळा सहस्र ॥ ४ ॥

॥ १०९ ॥ नगरी नेली वैकुंठासी । कीर्ती हे ऐसी अद्भुतचि ॥ १ ॥
कंस वधिला भोमासुर । महिमा अपार हा घोष ॥ २ ॥ तारुनी शिळा
उतरी कटका । हाही नेटका पुरुषार्थ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नाथिला सर्प ।
भंगिला दर्प रावणाचा ॥ ४ ॥

॥ ११० ॥ अयोध्येसी जन्मले राम । पुरुषोत्तम मथुरेसी ॥ १ ॥ आनंद
झाला दशरथावरी । गोकुळामाझारी तैसाचि ॥ २ ॥ ऋषीयज्ञ सिद्धी
नेला । कृष्णें आणिला गुरुपुत्र ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वरिली सीता । येणें
दुहिता भीमकाची ॥ ४ ॥

॥ १११ ॥ श्रीकृष्ण विचरे कुंजवर्नी । तैसाचि दंडकारण्यी श्रीराम
॥ १ ॥ एकें वधिला खर दूषण । एकें मर्दन कागवगा ॥ २ ॥ नासिक
छेदनें शूर्पनखा । येणें पूतना देखा शोषियेली ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे चरित्र
माळा । रचिली स्वलीळा रामकृष्णें ॥ ४ ॥

॥ ११२ ॥ वदविली अरुषवाणी । वैदिक पुराणीं मिश्रीत ॥ १ ॥
ह्मणोनियां संतजन । करिती श्रवण वैसोनी ॥ २ ॥ अर्थ तात्पर्यांचे घेती ।
आणि डोलविती मस्तक ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐसें केलें । मज या विद्वलें
दयाघनें ॥ ४ ॥

॥ ११३ ॥ श्रोते वक्ते होती सुखी । अध्यात्म विखी भाविक ॥ १ ॥
ऐसा केला प्रसंग हरी । आरुष वैखरी वदउनी ॥ २ ॥ सावडेंचि परि
रुचे ऐसें । केलें सौरसें आपुलिया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आपुला गुणी ।
केली वोवणी अक्षरा ॥ ४ ॥

॥ ११४ ॥ जाणोनियां मनोभाव । केला सर्व परिपूर्ण ॥ १ ॥ ऐसेचि
तुह्मी कृपासिंधु । दीनबंधु मर्वदा ॥ २ ॥ करुनियां कृपादृष्टी । केली वृष्टी
अमृतें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देउनी वर । मतिविस्तार वाढविला ॥ ४ ॥

॥ ११५ ॥ जाणोनियां मनींचा हेत । केलें सनाथ मजलार्गी ॥ १ ॥ कृपा-
वंत संत सद्गुरु । भवार्णव तारु मजलार्गी ॥ २ ॥ बोलविली अरुषवाणी ।
श्रीहरिच्या गुणीं आपुलिये ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नवलचि केलें । अंकिता
गौरविलें निज अंकीं ॥ ४ ॥

॥ ११६ ॥ पशुमुखें ज्ञानेश्वरें । करविला उच्चारें वेदघोषु ॥ १ ॥
जैसेचि तुझी मजही केलें । सामध्यें वदविलें आपुलिया ॥ २ ॥ मी तो
मुळींचाचि मतिमंद । जाणोनिया भेद अंतरींचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
अंगिकार । केलाजि वर देऊनियां ॥ ४ ॥

॥ ११७ ॥ मज तो माझें न केलेचि हीत । पतिता पतित आगळा ॥ १ ॥
परी तुझी लादिले कांसे । उतरा जैसे उतराल ॥ २ ॥ कर्महीन मतीहीन ।
न कलेचि ज्ञान विहितार्चें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे धरिलें हातीं । हेचि निश्चिती
मानियेली ॥ ४ ॥

॥ ११८ ॥ कृपाघनं वृष्टी केली । माझी निवविलीं निजांगें ॥ १ ॥
ह्मणोनियां वारंवार । खाचे उपकार आठवितों ॥ २ ॥ न घेउनी कांहीं सेवा ।
धांविले कणवा आपुलिया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सुखी केलें । हातीं धरिलें
वरदानें ॥ ४ ॥

॥ ११९ ॥ सर्वांतरीं वास याचा । महदादी अणुचा हृदयस्थ ॥ १ ॥
नाहीं दुरी जवळी ऐसा । कोंदोनी दिशा भरलासे ॥ २ ॥ एकवीसही
स्वर्गावरी । पाताळाभीतरी भुमंडळा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सर्वांतरीं ॥
बसोनी वीटेवरी ठाकला ॥ ४ ॥

॥ १२० ॥ कांहीं करी ना हा करवी । असोनि जीवीं जीववी हीन ॥ १ ॥
संतचि ओळखती यासी । जाणतां आणिकांसीं दुर्लभ ॥ २ ॥ बुद्धीचिये
पाठीं पोटीं । न देखे शेवटीं बुद्धी तया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सत्ता याचि ।
न देखे विरंची आणी रुद्र ॥ ४ ॥

॥ १२१ ॥ जैसिया तैसा मिळोनियां । नेणवे ह्मणोनियां कोणासी
॥ १ ॥ गोडी साखर करितां भिन्न । वेगळीं कैसैंन रूप धरी ॥ २ ॥ डोळा
देखतां एकची दिसे । करितां जैसे भिन्न नये ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
वाचा वदतां । दिसती ऐक्यता परि भिन्न ॥ ४ ॥

॥ १२२ ॥ सत्यासाठीं माझी चाली । संतीं केली आझा ते ॥ १ ॥
विठ्ठल विठ्ठल ह्मणों मुखें । वाणूं मुखें गुण खाचे ॥ २ ॥ काय आझा
दासा चिंता । धणी पुरविता शिरावरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे निश्चितीनें ।
असों वचनें एकाचिया ॥ ४ ॥

॥ १२३ ॥ पशुमुखें वेदाच्या श्रुती । पढवा कीर्ती तुमचिये ॥ १ ॥
अचेतन भिती चालवणें । हेंही करणें विचित्र ॥ २ ॥ तेरा दिवस उदर्की
ठेवा । कागद देवा कोरडे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नारायण । ब्राह्मणजन
तुह्मा घरीं ॥ ४ ॥

॥ १२४ ॥ मृत प्राणी ते जिवविले । पुरुषही केले स्त्रियांचे ॥ १ ॥
हे तो तुमची सहज स्थिति । लोकांसी भक्ति प्रगटावया ॥ २ ॥ प्रसादेंची
विधवेसी बाळ । जन्मविला केवळ भातलवंडा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तुमची
करणी । देवाहुनी अधिक ॥ ४ ॥

॥ १२५ ॥ अहो कृपेच्या सागरा । अहो भक्तकरुणाकरा ॥ भुक्ती-
मुक्तीच्या दातारा । जगदोद्वारा विठोजी ॥ १ ॥ अहो त्रीविक्रमा
वामना । रामा कृष्णा मधुसूदना ॥ दशरथमत्मजा रघुनंदना । दानव-
दमना मुरारि ॥ २ ॥ अहो चतुरामाजी सुजाणा । अहो अच्युता
नारायणा ॥ अहो राधारुक्मिणिरमणा । दिनोद्वारणा गोविंदा ॥ ३ ॥
अहोजी वैकुंठनायका । विश्वचराचरपालका ॥ अनंत ब्रह्मांडव्यापका
। यदुकुळटीळका श्रीहरी ॥ ४ ॥ अहो केशवा माधवा । जनार्दना
श्रीवासुदेवा ॥ मुकुंदा दामोदरा यादवा । भक्तजनभावा लक्ष्मीसा ॥ ५ ॥
अहो नृसिंहा श्रीधरा । मच्छ कूर्म वराह ऋषीकुमरा ॥ अहो परात्परा
अति सुंदरा । श्रीरमावरा गुणनिधी ॥ ६ ॥ अहो पद्मनाभा शेषशयना ।
राजसा राजीवलोचना ॥ निळा ह्मणे सुखसंपन्ना । अहो निजनिधाना
परमात्मया ॥ ७ ॥

॥ १२६ ॥ तुमच्या पार्यी जडतां मन । नाहीं प्रयोजन शब्दाचें ॥ १ ॥
तरि हे कांझी चेतविली । गुणीं प्रवर्तविली मति माझी ॥ २ ॥ दिवस रात्री
न पुरे लिहीतां । उठती चळथा अक्षराच्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे लाविला
धंदा । न कळे गोविंदा लीला तुमची ॥ ४ ॥

॥ १२७ ॥ जेणें पृथ्वीसीं धरिलें । सूर्या प्रकाशें उठिले ॥ चंद्रबिंबीं
अमृत ठेविलें । तेणें निववीत जगा तो ॥ १ ॥ गगना पवाडू दिधला । मरु
स्तंभ उभारिला ॥ गती पवनही उडविला । दाही दिशा फिरतसे ॥ २ ॥
जेणें अग्नीसी दीपन । जीवनीं ठेविलें जीवन ॥ आपोनिधी जळें पूर्ण ।
क्षीरें सागर भरियेला ॥ ३ ॥ नाना अर्घ्यां ठेविली तृप्ती । नाना परिमळ

पुष्प याती ॥ नाना रस स्वाद फळाप्रती । येवढी युक्ती कोणाची ॥ ४ ॥
 अपार चांदणें फुलोरा । जेणें शोभविलें अंबरा ॥ पर्जन्याच्या करुनी
 धारा । जेणें पिकविलें धरणीतें ॥ ५ ॥ जेणें इंद्रादिकां देवां । पर्दीं
 स्थापुनी वांटिल्या सेवा ॥ जेणें मर्दुनी दैत्यां दानवां । केला सांभाळ भ-
 क्ताचा ॥ ६ ॥ जो या प्राणातें चाळीता । जीवा जिवणें ज्याचिया सत्ता ॥
 मनीं संकल्पाचिया चळथा । उठवी सत्ता हे कोणा ॥ ७ ॥ जो या श्रुतीतें
 पढविता । परमापृतातें जीवविता ॥ सुर्या अंजन लेवविता । अवधी सत्ता
 हे ज्याची ॥ ८ ॥ चराचर व्यापुनियां उगला । उभा विठेवरी ठाकला ॥
 निळा ह्मणे तेणें केला । बुद्धी माझीये प्रकाशे ॥ ९ ॥

॥ १२८ ॥ सैंध दाटली अक्षरें । करितां माप नव्हे पुरें ॥ केली माझीया
 दातारें । अति वृष्टी कृपेची ॥ १ ॥ लिहितां न पुरे दिवसराती । वाढविला
 विस्तार तो मती ॥ जैसे क्षीराब्धीवरी येती । तरंग मिरवती असंख्य ॥ २ ॥
 नाना प्रमेय नाना कथा । नाना पदांचिया चळथा ॥ निघती त्या पंढरी-
 नाथा । आवडती प्रियवादें ॥ ३ ॥ संतचरित्रें हरिचे गुण । केले पवाडे
 ते विद्वान ॥ नाना पतीतांचें उद्धरण । केलें संरक्षण दासांचें ॥ ४ ॥ ऐशी-
 या स्तवनीं लाविली वाचा । बडीवार हरिचिया नामाचा ॥ केला प्रतिपाळ
 तो दासाचा । वारंवार आठवितों ॥ ५ ॥ नाना नामें नाना चरित्रें ।
 कल्याणरूपें अती पवित्रें ॥ श्रवणें पठणें गातां वक्त्रें । हरिच्या पदातें पाव-
 विती ॥ ६ ॥ आइती जोडुनियां ठेविली । होती ठाईचि गुंफिली ॥ निळा
 ह्मणे तेचि वोपिली । माझीये वदर्नी वरदानें ॥ ७ ॥

॥ १२९ ॥ नाहीं ऐसें उणेचि कोठें । भरतो पाटे तोंडवरी ॥ १ ॥
 बाहेर येती वीसंडोन । चाऱ्ही कोन उथळोनी ॥ २ ॥ झाली आनंदा
 दाटणी । गर्जे वाणी त्या मुखें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे माझी सत्ता । नाहीं
 वदता विद्वल ॥ ४ ॥

॥ १३० ॥ ब्रह्मानंदा भरणी आली । तेची केली सामोरी ॥ १ ॥ वंचिलें नाहीं
 कोणापार्शी । होतें मानसीं धरिलें तें ॥ २ ॥ अवघें नाम विठोबाचें । स्वरूप
 त्याचें ध्यानीं मनीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देता हांके । उभाचि ठाके सन्मुख ॥ ४ ॥

॥ १३१ ॥ दुरी ठेलीं रुर्माकर्म । तुमच्या धर्में विठोबा ॥ १ ॥ आळ-
 वितां मुखीं नाम । सकळही काम परिपूर्ण ॥ २ ॥ होतें संचित जोडलें

काहीं । ठेविलें पार्यीं तुमचे तें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे माझें मज । वाटे गुज
आतुडलें ॥ ४ ॥

॥ १३२ ॥ पार्यीं लीन होतां निळा । दिधली कळा प्रेमाची ॥ १ ॥
निवडनियां केला सुखी । ठेउनी मुखीं निजनाम ॥ २ ॥ माउलीची ऐशी
जाती । बाळका प्रीती समजावी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कृपावंत । साक्षभूत
अंतरिची ॥ ४ ॥

॥ १३३ ॥ तूंचि पंढरिनाथा । संचर तत्वता हृदयांत ॥ १ ॥ ऐसा
प्रताप आणिका आंगीं । नाहीं ये युगीं विवरितां ॥ २ ॥ संगती अन्यत्र
देव ते भूतें । आशा लोलींगते ते काये ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जन्ममरणा ।
करी निवारणा एक हरी ॥ ४ ॥

॥ १३४ ॥ गुण लावण्य संपत्ती । पांडुरंग बाळ मूर्ती ॥ सर्व सुखाची
विश्रांती । चरणीं लोळती माहा सिद्धी ॥ १ ॥ विटे पाडलें समान । कांस्रें
क्षीराब्धी परिधान ॥ हात कटावरी ठेऊन । तुळसीसुमन वनमाळा ॥ २ ॥
कटि मेखळा कटसूत्र । उदर नाभी ते पवित्र ॥ सांठवले बीजमात्र । नान
लोकरचनेचे ॥ ३ ॥ हृदयीं श्रीवत्सलांछन । पदक एका कळीं भूषण ॥ मुख
नासीक लोचन । निढळीं चंदन कस्तुरिक ॥ ४ ॥ मुगुटीं सूर्यप्रभा झळाळ
श्रवणीं कुंडलाचे ढाल ॥ नेत्रीं करुणेचे कल्लोळ । निववीत भक्तजनां ॥ ५ ॥
गरूढ हनुमंत सन्मुख । मुख्य सेवेचे सेवक ॥ विराजला पुंढलीक । चंद्रभाग
बाळुवंटी ॥ ६ ॥ निळा उभा कर जोडून । चरणावरी ठेउनियां मन ।
तयासी तृप्तीचें भोजन । नामसंजीवनी दिधली ॥ ७ ॥

॥ १३५ ॥ नामासार्ठी वोपी शांती । बैसवी पंगती संतांचिये ॥ १ ॥
ऐसा उदार त्रिभूवनीं । नाहीं वांचूनि एका हरि ॥ २ ॥ धुक्ती मुक्ती
ज्याचे हातीं । दिव्य संपत्ती भोग सकळ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देतां न ह्मणे ।
योर लाहाने भाविके ॥ ४ ॥

॥ १३६ ॥ भक्त स्तवनें जें जें करिती । तें तें ऐकोनियां श्रीपती ॥ मुखे
संतोषोनियां चिर्ती । दासा देती वरदानें ॥ १ ॥ ध्रुवानें वर्नी आराधिला ।
तैसाची उपमन्येही स्तविला ॥ एक तो अढळपर्दी स्थापिला । एका
दिधला क्षीरसिंधु ॥ २ ॥ प्रल्हादाचें स्तवन गोड । साचें पुरबी अबधे

कोड ॥ अग्नी विपाचें सांकड । नेदी पडों शस्त्राचें ॥ ३ ॥ द्रौपदीनें
स्तवितांचि तांतडी । नेसविता झाला तिचीं लुगडीं ॥ कौरवें लाजविलीं
बापुडीं । अंगुष्ठ तोही दिसों नेदी ॥ ४ ॥ गजेंद्राचिया स्तवनासाठीं ।
पांवे वैकुंठीहुनी उठाउठी ॥ निज करें घालुनियां मिठी । सोडवी संकटीं
स्वामी माझा ॥ ५ ॥ रुक्मिणीचें पाणीग्रहण । करी ऐकोनियां तिचें
स्तवन ॥ पांचाळीये हातींचें भाजीपान । करी भोजन स्तवनें तिच्या
॥ ६ ॥ निळा ह्मणे कृपामूर्ती । अपार भक्ताचिया स्तुती ॥ ऐकोनियां
तोषलेती । मीही बाळमती विनवितों ॥ ७ ॥

॥ १३७ ॥ सर्वस्वें उदार । देतां न ह्मणे सान थोर ॥ १ ॥ ते हे पंढरि-
ये धेंडें । उभें पुंडलीकापुडें ॥ २ ॥ अरिमित्रासम । देणें एक निजधाम
॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नाही । जया आपपर कांहीं ॥ ४ ॥

देवाचें ध्यान.

॥ १३८ ॥ आतां पाहेन वाडें कोडें । याचें रूपडें दृष्टीभरी ॥ १ ॥
आहे उभा इंटेवरी । न वजे पंढरि सांडूनियां ॥ २ ॥ येती खांसी आलि-
गन । पाववी देऊन संतोषा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दासाप्रती । वांटितो
मुक्ति दर्शनें ॥ ४ ॥

॥ १३९ ॥ माझिये मनीं विश्रांती वाटे । देखतां गोमटे इंटे चरण ॥ १ ॥
तुळशीमाळा शोभल्या कंठीं । प्रकाश मुगुटीं रत्नांचा ॥ २ ॥ कुंडलाचे
दीप्ती झळाळ । शोभले निदळ बुक्यानें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आंगिंचे
क्रांति । सूर्यादि लोपती शशिमंडळें ॥ ४ ॥

॥ १४० ॥ सुहास्य वदन तुटती तारे । पाउले गोजिरे विटेवरी ॥ १ ॥
कटावरी ठेविले हात । आयुधें मंडित शंख चक्र ॥ २ ॥ पीतांबर वेष्टिला
कांसे । मेखळे ठसे जडिताचे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हृदयावरी । पदक तमारि
तेंवि झळके ॥ ४ ॥

॥ १४१ ॥ त्रिठो लावण्याची राशी । जननयनासी पाहुणेरु ॥ १ ॥
साहाय्या तटस्थ लागे । फिरोंची मार्गे विसरती ॥ २ ॥ सुघटित अव-

घेंचि ठाण । भूषणा भूषण शोभवीत ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जडला जिर्वी ।
त्रैलोक्य गोंसावी विठो माझा ॥ ४ ॥

॥ १४२ ॥ तमाळ शाम रूप मंडित । कटीं मिरवत करांबुजें ॥ १ ॥
पहातां धणी न पुरे मना । न संडे नयना निजानंद ॥ २ ॥ सर्वही भूषणें
सर्वांगभरी । मनोहरी सुशोभित ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे रुक्मिणीवामी ।
त्रैलोक्यस्वामी श्रीविठ्ठल ॥ ४ ॥

॥ १४३ ॥ देखती लोचनीं । निजात्मया अनुदिनीं ॥ १ ॥ खांच्या
भाग्याचा तो महिमा । नेणे चतुर्मुख ब्रह्मा ॥ २ ॥ हरीसंगें हरिचेंचि रूप ।
झाली भावना तद्रूप ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अवलोकनें । तैसेंचि झालें अंगें
मनें ॥ ४ ॥

॥ १४४ ॥ दोहीं डोळां अवलोकितां । घणी न पुरे पंढरिनाथा ॥ १ ॥
चित्त वेधलें चितनें । मनहि तदाकार ध्यानें ॥ २ ॥ वाचा कुंठीत राहिली ।
बुद्धिहि निमग्नचि ठेली ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अवधींच अंगें । रंगलीं खाचीं
विठ्ठलरंगें ॥ ४ ॥

॥ १४५ ॥ अवधियांचे मनोरथ । होती कृतार्थ भेटतां ॥ १ ॥ विठ्ठल
विठ्ठल ह्मणतां वाचे । रूप खाचें लक्षितां ॥ २ ॥ दर्शनाचा महिमा ऐसा ।
झाले पाशा भवमुक्त ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पांडुरंगें । केलें संगें सहवासी ॥४॥

॥ १४६ ॥ सुकृताचा होता सांठा । भूवैकुंठा ते आले ॥ १ ॥ सन्मुख देव
भेटे तया । लागती पायां भाग्याचे ॥ २ ॥ न्याहाळिती दृष्टि मुख । कैवल्य
सुख तुच्छ पुढें ॥३॥ निळा ह्मणे ब्रह्मानंदा । झाले तत्पदा अधिकारी ॥४॥

॥ १४७ ॥ न पुरे घणी गुण गातां । रूप दृष्टी अवलोकितां ॥ १ ॥
बरवा बरवा विठ्ठल हरी । माझे बैसला अंतरीं ॥ २ ॥ मुख लावण्याची
खाणी । राही वामांगीं रुक्मिणी ॥३॥ निळा ह्मणे दृष्टी पुढें । दिसे कोंदलें
रूपडें ॥ ४ ॥

॥ १४८ ॥ वाचे उच्चारिलें नाम । हृदयीं धरूनियां प्रेम ॥ १ ॥ तेंचि
बीज फळा आलें । रूप दृष्टीगोचर झालें ॥ २ ॥ कळासले ध्यानीं मनीं ।
दिसे तेंचि जनीं वनीं ॥३॥ निळा ह्मणे पंढरिनाथ । अंतरबाह्य जेथें तेथें ॥४॥

॥ १४९ ॥ दिवसरात्रि हाचि थंदा । वर्णितों गोविंदा गुण कीर्ति
॥ १ ॥ स्वप्नामाजि शुषुप्ती आंत । जागृतिये मात याचिची ॥ २ ॥ खातां
जेवितां बोलतां । आठवे कथा निस याची ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे लगटोनि
आलें । पीक चांगलें असंभाव्य ॥ ४ ॥

॥ १५० ॥ बोलों जातां वचनाक्षरें । माजि संचरे निरोपण ॥ १ ॥
ऐशी दाटली दाटणी । वाचा गुर्णी गुंडळिली ॥ २ ॥ नाना संकल्प ते
मुराले । स्तवर्नीचि झाले सादर ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे निमिषोनिमिष ।
झाले श्वासोश्वास अक्षर ॥ ४ ॥

॥ १५१ ॥ नाहीं उरविलें दुर्जे । तुमच्या तेजें झांकोळिलें ॥ १ ॥
माझिचि मज न दिसती । निजांगें दीप्तीप्रकाशें ॥ २ ॥ मी माझें हें नाट-
ळेचि कांहीं । देहादेहीं विसर ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे एकिएक । भोंदितां
लेख पूर्णत्वे ॥ ४ ॥

॥ १५२ ॥ न कळे केव्हां दिवस गेला । रात्री झाला तमनाश ॥ १ ॥
निद्राचि नाहीं स्वप्न तें कैचें । निःशेष जागृतीचें विस्मरण ॥ २ ॥
भोक्ताचि नाहीं कैचा भोग । अनंगी अनंग हारविले ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
ठाईं ठावो । देवीं देवो मावळला ॥ ४ ॥

॥ १५३ ॥ मुगुट कुंडलें वनमाळा । केशर कस्तुरीचा टिळा ॥ १ ॥ विठो
देखिला म्यां दिठी । अंगी चंदनाची उठी ॥ २ ॥ जडित कंकणें मुद्रिका ।
कासे पितांबर नेटका ॥ ३ ॥ कटीं मेखळा विराजे । वाकि किंकणी
तोडर गाजे ॥ ४ ॥ मुख लावण्याची खाणी । जैसा चंद्र पूर्णपर्णी ॥ ५ ॥
निळा ह्मणे कटीं कर । अंगकांति मनोहर ॥ ६ ॥

॥ १५४ ॥ रूप देखतांचि लोचनीं । राहिलें तें ध्यानीं मनीं ॥ १ ॥
माझिया जिवाचें जीवन । विठ्ठल नामाचें मोहन ॥ २ ॥ चित्त विगुंतलें
पार्यीं । देहभावहि नुरेचि देहीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जीव प्राण । तेथेंचि
राहिला जडोन ॥ ४ ॥

॥ १५५ ॥ उघडली सतेज खाणी । लावण्याची बरवेपर्णी ॥ १ ॥
विठो सुंदरा सुंदर । रूप नागरा नागर ॥ २ ॥ मुख अमृत कूपिका । पूर्ण
चंद्र उदयो लोका ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कटीं तटीं । मूर्ति साजिरी गोमटी ॥ ४ ॥

॥ १५६ ॥ दिव्य तेज मुसावलें । विठ्ठल चरणीं तें राहिलें ॥ १ ॥
झालें डोळीयां पारणें । तनु मना भुलवणें ॥ २ ॥ देवा दर्शनाची सुराणी ।
वाणी न पुरेचि सा वदनी ॥ ३ ॥ निळा झणे चरण चुरी । रमा निस
निरंतरी ॥ ४ ॥

॥ १५७ ॥ देखिली ते विटेवरी । समान पाउलें गोजिरीं ॥ १ ॥ माझे
राहिलीं मानसीं । सर्व काळ अहर्निशी ॥ २ ॥ मुनिजनांचीं मानसें ।
रंगलीं जेथें सावकाशें ॥ ३ ॥ निळा झणे योगिजन । ज्यातें बैसले पोटाळून ॥ ४ ॥

॥ १५८ ॥ वाम चरणीं वाहे नीर । गंगा अमृताचे पाझर ॥ १ ॥
आवडे तें माझ्या मना । धणी न पुरेचि लोचना ॥ २ ॥ माहिमा जोडला
सामुद्रिका । ध्वज वज्र अंकुश ऊर्ध्वरेखा ॥ ३ ॥ निळा झणे मंजुळ गाती ।
वाळे वांकी रुणझुणिती ॥ ४ ॥

॥ १५९ ॥ चरणीं भागिरथी गंगा । जन्मली उद्धरिते जगा ॥ १ ॥
ब्रिदावळी रुळती भार । तळीं लोळती असुर ॥ २ ॥ ध्वज घज्रांकित
चिन्हें । विटेवरी ते समानें ॥ ३ ॥ निळा झणे हृदयीं धरिलें । सनकादिकीं
पोटाळिलें ॥ ४ ॥

॥ १६० ॥ नुठेचि मन वरुनियां । जडोनी ठेलें हरिच्या पायां ॥ १ ॥
बुद्धी निश्चयेसि राहिली । परम विश्रांति पावली ॥ २ ॥ डोळे न धाती
पाहतां । चरणीं विगुंतले तत्वता ॥ ३ ॥ निळा झणे न पुरे धणी । करीन
जीवें बोवाळणी ॥ ४ ॥

॥ १६१ ॥ देखतांचि विठ्ठल मूर्ति । झाली विश्रांति इंद्रियां ॥ १ ॥
डोळे मुख निवाले कान । देतां आलिंगन हृदयें भुजा ॥ २ ॥ पाणी पाद
टाळिया नृसें । वाणी त्रिसस कीर्तनें ॥ ३ ॥ निळा झणे जीवही धाला ।
सकळां फावला सुरवाड ॥ ४ ॥

॥ १६२ ॥ महा सुखा पारणें होये । आनंद राहे लिंगटोनी त्या ॥ १ ॥
ऐशिया पावविलों विश्रांती । निमग्न वृत्ती इंद्रियांच्या ॥ २ ॥ मनही
तेथुनी वेगळेंचि नोहे । पांगुळले पाय प्राणाचे ॥ ३ ॥ निळा झणे रवी
शशी । हारपले निशी दिवस दोन्ही ॥ ४ ॥

॥ १६३ ॥ सांगों जातां शब्दचि विरे । जेंवि अंधारे रविभेटी ॥ १ ॥
सागरीं ठाव बुडीही देतां । न लभेचि सर्वथा निर्बुजला ॥ २ ॥ यापरि
शब्द न पवेचि तेथें । कैसेनि सुखातें अनुवादो ॥ ३ ॥ निळा झणे जाणती
संत । आहे सिद्धांत तेथींचा तो ॥ ४ ॥

॥ १६४ ॥ माझिये मनींचा फिटला बेहो । देखतांचि नाहो रुक्मिणीचा
॥ १ ॥ कळिकाळ तें काय बापुडें रंक । होजनि मश्यक ठेलें पुढें ॥ २ ॥
काम क्रोधा कैची उरी । दोषां महामारी हो सरळी ॥ ३ ॥ निळा झणे
निःसंदेहो । देहीं देहो हरपला ॥ ४ ॥

॥ १६५ ॥ देखतांचि यातें दिठी । पळती कोटी पापाच्या ॥ १ ॥
जेंवि उगवतांचि रवी । अंधकार न दावी मुख पुढें ॥ २ ॥ जन्ममरणयात्रा-
चि फिटे । लाजती गोमटे अभ्यास ॥ ३ ॥ निळा झणे महिमा ऐसा ।
पंढरनिवासा भेटतां ॥ ४ ॥

॥ १६६ ॥ भाग्य माझें उभें ठेलें । संतीं दाविलें निधान ॥ १ ॥ आतां
उणें कोठें कांहीं । न पडे ठायीं भरलेंसे ॥ २ ॥ जेथें पाहें तेथें आहे । न पा-
हतांही राहे कवळुनी ॥ ३ ॥ निळा झणे व्यापुनी अंतरीं । गगनाही
बाहेरी तेचि दिसे ॥ ४ ॥

॥ १६७ ॥ कृपादीप प्रकाशिला । विलया नेला अंधकार ॥ १ ॥ आतां
दृष्टीपुढें दिसे । जेथें असे तें तैसें ॥ २ ॥ सत्यासत्य मिळणी झाली ।
अवधी फावली निवडितां ॥ ३ ॥ निळा झणे उदयो केला । रवीचि
उगवला नयनांत ॥ ४ ॥

॥ १६८ ॥ नेणों काय पूर्वाजित । होतें सुकृत निक्षेपीचें ॥ १ ॥ तें
हातीं धरुनियां । संतीं ठाया पावविलों ॥ २ ॥ विटेवरी दाविलें धन ।
होतें पोटाळुन महर्षी ज्या ॥ ३ ॥ निळा झणे बैसला ध्यानीं । ज्याचिये
चितनीं सदाशीव ॥ ४ ॥

॥ १६९ ॥ सक्कुमार साजिरें ठाण । धरिलें जघन दोहीं करीं ॥ १ ॥
विटेवरि दिव्य रूप । कोटी कंदर्प वोवाळिले ॥ २ ॥ तुळसीमाळा वैजयंती ।
कौस्तुभ दीप्ती पदकांची ॥ ३ ॥ निळा झणे हृदयावरी । दिधली थोरी
द्विजपद्मा ॥ ४ ॥

॥ १७० ॥ चिर्चीं माझे पांडुरंग । बैसला अभंग न ढळेसा ॥१॥ जातां दिवस जातां राती । स्वप्नीं जागृती शुषुप्ती तो ॥ २ ॥ देखतां डोळा ऐकतां कार्नी । बोलतां वदनीं तोचि पुढें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे बुद्धीमन । गेलीं विरोन सामाजी ॥ ४ ॥

॥ १७१ ॥ पदार्थ मात्र पाहों जातां । प्रगटे अवचिता सामाजी ॥ १ ॥ ऐसा वेध लाविला मना । विसरों आपणा नेंदीचि ॥ २ ॥ सुख विपत्ती भोगिता भोग । बोडवि अंग आपुलेंचि ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ठावोचि रिता । नेदी हा सर्वथा राहों पुढें ॥ ४ ॥

॥ १७२ ॥ आर्त माझें पूर्ण झालें । याचीं पाजलें देखतां ॥ १ ॥ आतां कोठें न धांवे मन । राहिलें होउन अचंचळ ॥ २ ॥ याविण कांहीं नलगे जोडी । पुरली आवडी विषयाची ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ध्यानीं मनीं । राहो चिंतनीं हेंचि रूप ॥ ४ ॥

॥ १७३ ॥ नाहीं कोठें गोविला हेत । ठेविलें चित्त याचिवरी ॥ १ ॥ सगुण सुंदर देखिले दिठी । ईटे नेहटी तेचि पुरे ॥ २ ॥ वामभागीं विराजमान । स्वरूपीं समान रुक्मिणी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे लागला छंद । याचाचि वेध मनासीं ॥ ४ ॥

॥ १७४ ॥ माझिये मनीं बैसला हरी । नयना माझारी कोंदला ॥ १ ॥ भरोनियां मना बुद्धी । राहिला संधी इंद्रियांच्या ॥ २ ॥ पाहे तेथें आपणचि दिसे । स्वरूप विलसे पदार्थी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जेंजें कांहीं । भासे तेंही साचि रूपें ॥ ४ ॥

॥ १७५ ॥ बैसला तोचि माझिये ध्यानीं । कटीं कर दोन्ही वसविता ॥ १ ॥ नयनाचि माजी न वचे दुरी । आंतु बाहेरी कोंदला ॥ २ ॥ याविण नाठवे आणिक कांहीं । देहादेहीं तोचि तो ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दिवस राती । स्वप्नीं शुषुप्तीं जागृतींत ॥ ४ ॥

॥ १७६ ॥ याचिया ध्यानें हें चराचर । अवघें तदाकार मज भासे ॥ १ ॥ महि अंबु मारुत गगन । भासे हुताशन हाचि झाला ॥ २ ॥ चंद्र सूर्य तारांगणें । सुरासुरगण मनुष्यादी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जनीं वर्नीं । हाचि भरोनी राहिला ॥ ४ ॥

॥ १७७ ॥ गोमटे पाय देखिले दिठी । समान नेहटी ईटेचिये ॥ १ ॥
तेंचिपासुनी लागला छंद । याचिया वेध स्वरूपाचा ॥ २ ॥ कटावरी कर
तुळसीमाळा । चंदनाचा टिळा मुगुट माथां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वेढिलें
वसन । विद्युल्लते समान तेज साचें ॥ ४ ॥

॥ १७८ ॥ घनःशाम मूर्ति राजीवलोचन । साठवलें त्रिभुवन उदरा-
माजी ॥ १ ॥ कौस्तुभ पदकें तुळसीमाळा कंठीं । कास हे गोमटी पीतांबरें
॥ २ ॥ लेईला अलंकार भुषणें परवडी । दिव्य रत्नें चोरवडीं खेवणें तयां
॥ ३ ॥ निळा ह्मणे माझे निवाले तनुमन । देखतांचि सुप्रसन्न वदन याचें ॥ ४ ॥

॥ १७९ ॥ माथां मोरपिसें कुंडलें गोमटीं । कस्तुरी लल्लुटीं रेखिली
दिसे ॥ १ ॥ हृदयीं निकेतन श्रीवत्सलांछन । मूर्ती विराजमान शंख चक्र
॥ २ ॥ कटावरी कर उभा ईटेवरी । भोवताले फेरी संतजन ॥ ३ ॥ निळा
ह्मणे तेंचि कळासलें मनीं । देखिलें लोचनीं ध्यान जैसें ॥ ४ ॥

॥ १८० ॥ लखलखिलें सुतेज माझिया नयनापुढें । चतुर्भुज रूपडें
मेघःशाम ॥ १ ॥ तेंचि वेघिलें हृदयींचि राहिलें । मार्गें पुढें ठेलें वेष्टुनियां
॥ २ ॥ हृदयाचि भीतरी पाहातां बाहेरी । तेंचि चराचरीं दिसे माये
॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तेंचें हरिला देहभाव । सांगतां हा नवलाव वाटे येरा ॥ ४ ॥

॥ १८१ ॥ कैसा याचा वेध जाणती अनुभवी । जया आहे ठावी
कृपा याची ॥ १ ॥ नये तें दावितां सांगतांहि परी । वतें जें माझारी
भुलऊनियां ॥ २ ॥ नेदिची बाहेरी उमसो बुद्धी मना । भरुनियां भावना
झांकोळिली ॥ २ ॥ निळा ह्मणे तोचि साक्ष माझ्या जिवीं । चाळक गोसा-
वी ब्रह्मांडाचा ॥ ४ ॥

॥ १८२ ॥ चिमणाचि देखिला परि हा वाड झाला । गगनाहि फांक-
ला प्रकाश वरी ॥ १ ॥ भरोनियां दाही दिशा कोंदाटला । पाताळा
वरिही गेला पदांकु याचा ॥ २ ॥ स्वर्ग माळा अंगीं लेईला सुढाल ।
कान्हो चक्रचाल पंढरीचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दिसे ईटेच्या नेहटी । परि हा
व्यापुनी सृष्टी येथें उभा ॥ ४ ॥

॥ १८३ ॥ आरतीचें आरत होतें माझ्या मनीं । बहुत दिवस नयनीं
प्रकाशलें तें ॥ १ ॥ भरोनियां कोंदलीं चौदाहि भुवनें । सुतेज केलीं

गगनें याचेनि तेजें ॥ २ ॥ आवडीचें निज प्रकाशलें गुज । आतां नाचेन भोज येणे छंदें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दिशा व्यापुनियां मही । प्रकाश माझ्या देहीं संचरला तो ॥ ४ ॥

॥ १८४ ॥ नवल हा प्रकाश प्रकाशा वेगळा । झांकिलियाही डोळा पुढें दिसे ॥ १ ॥ नव्हे हा उजळिला सर्वेचि मावळला । आत्मतेजें केला उदो निख ॥ २ ॥ ढवळा ना पिवळा काळा ना जांभळा । जिवींच्या जिव-नकळा प्रकाशितु ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आजि आरतिचेनि व्याजें । कृपें पंदरिराजें वरिजे मज ॥ ४ ॥

॥ १८५ ॥ ध्यानीं चितनीं मानसीं । हरितें ध्यातां आह्मनिशी ॥ तेचि होउनियां भक्तराशी । झाले विठ्वलीं विठ्वल ॥ १ ॥ किटकी भृंगी ऐसें रूप । तीव्र ध्यानें ते तहप ॥ विष्णु जेंवि शिवस्वरूप । शिवहि विष्णु चितनें ॥ २ ॥ नर तोचि नारायण । अर्जुनरूपें विलसे कृष्ण ॥ येर येरे विराजमान । करितां ध्यान तद्रूपता ॥ ३ ॥ निरसोनियां अविद्या जात । देव तैसेचि झाले भक्त ॥ मोह ममता कामातीत । झाले सतत निजध्यासें ॥ ४ ॥ निळा ह्मणे अर्धनारी । रूप विलसे नटेश्वरी ॥ दोनी दाउनी एक शरिरीं । दोघां नाहीं दोनिपणें ॥ ५ ॥

॥ १८६ ॥ न पडे विसर याचा मना । झाली तद्रूप वासना ॥ मही व्यापुनियां गगना । दिसे नयना रूप पुढें ॥ १ ॥ जें जें आढळे दृष्टीपुढें । तें तें याच्या स्वरूपें मांडे ॥ व्यापुनी सकळामाजि वडे । वसे अंतरीं सक-ळांचे ॥ २ ॥ स्वरूप सांवलें सगुण । अंगकांति मेघवर्ण ॥ करीं धरुनियां जघन । दृष्टि आवलोकी पुंडालिका ॥ ३ ॥ कर्णी कुंडलें विशाळ डोळे । जैसीं विकासलीं दिव्य कमळें ॥ हृदयावरी कंठमाळे । पदकीं रतनें झळकती ॥ ४ ॥ कास पितांबरें घातली । मेखळा कटीं सूत्रें रेखिलीं ॥ पाउलें विट-वरी शोभलीं । निळ्या झालीं प्रसन्न तीं ॥ ५ ॥

॥ १८७ ॥ कृपा तुमची फळा आली । बुद्धी झाली निश्चळ ॥ १ ॥ नामचि एक उच्चारिलें । तेथेंचि बैसलें मन माझें ॥ २ ॥ इंद्रियांची पुरली धांव । बुद्धीभाव ठसावला ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे निरंतर । न पडे विसर चित्तासी ॥ ४ ॥

॥ १८८ ॥ सर्वकाळ तेंचि वाटे । रूप पाहावें गोमटें ॥ १ ॥ जें का पुंड-
लिकाचे द्वारीं । उभें ठेलें ईटेवरी ॥ २ ॥ पितांबराचें परिधान ।
मुगुट कुंडलें विराजमान ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कौस्तुभ गळां । नाना पुष्पें
तुळसीमाळा ॥ ४ ॥

॥ १८९ ॥ ध्यान राहिलें मानसीं । सर्वकाळ दिवानिशी ॥ १ ॥ जेणें
धरिले कटीं कर । रूपें सावळा सकुमार ॥ २ ॥ न पुरे डोळियांची धणी ।
कीर्ति ऐकतांहि श्रवणीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे लांचावली । वृत्ति तेथेंचि
गुंतली ॥ ४ ॥

॥ १९० ॥ झालें डोळियां पारणें । इंद्रियांहि पुरतेपणें ॥ १ ॥ विठो
देखतांचि दिठी । जिवीं जिवा पडली मिठी ॥ २ ॥ बुद्धी निश्चयाचें घर ।
तेहि झाली तदाकार ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे काया वाचा । मना संकल्प
हा तयाचा ॥ ४ ॥

॥ १९१ ॥ देखतांचि ठसावलें । रूप हृदयीं हें चांगलें ॥ १ ॥ विठो
लावण्याची कळा । मूर्ति मदनाचा पुतळा ॥ २ ॥ साळंकार उत्तम लेणीं ।
विराजलीं बरवेपणीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तनुमन दिठी । विगुतली ते
वरुनी नुठी ॥ ४ ॥

॥ १९२ ॥ बैसलें आसनीं । रूप चित्ताचें चिंतनीं ॥ १ ॥ दुजें नाठवे
सर्वथा । आण तुझी पंढरिनाथा ॥ २ ॥ डोळिया आवडी । रूपीं
तुमच्या तया गोडी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जीवनकळा । वेधीं वेधल्या सा
सकळा ॥ ४ ॥

॥ १९३ ॥ नावडे आणिक । बुद्धी झाली तदात्मक ॥ १ ॥ तेंचि
बैसलें रूपडें । माजि डोळियां निवाडें ॥ २ ॥ लांचावली वाणी । न निघे
ते तुमच्या गुणीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे श्रवणीं कीर्ति । हृदयीं अखंड सगुण
मूर्ती ॥ ४ ॥

॥ १९४ ॥ ईटे साजिरीं पाउलें । कटीं कर विराजले ॥ १ ॥ तेचि
आठवती मनीं । चित्त रातलें चिंतनीं ॥ २ ॥ तुळसीहार पदकें माळा ।
रूपाकृति घन सावळा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वेधल्या वृत्ती । आनु कांहींचि
त्या नेणती ॥ ४ ॥

॥ १२५ ॥ जिहीं अबलोकिला डोळां । हरिल्या साच्या जीवनकळा ॥ १ ॥ ऐसा अनादि हा बुडवणा । आहे ठावा विचक्षणा ॥ २ ॥ चित्तें चित्तें आपणा ऐसें । करुनी ठेवी निजध्यासें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पडिल्या गांठी । न सोडी नष्ट हा शेवटीं ॥ ४ ॥

॥ १२६ ॥ रूप राहिलें चितनीं । सर्वकाळ ध्यानीं मनीं ॥ १ ॥ वाचा गुणीं लांचावली । मती विस्तारें फांकली ॥ २ ॥ ऐसी केली तुह्मी दया । कृपालुवा पंढरिराया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भूक तहान । गेली ठायींची हारपोन ॥ ४ ॥

॥ १२७ ॥ जिव्हहार्गीं ठेवितांची गोड । पुरे कोड सकळही ॥ १ ॥ तें या विठोवाचें नाम । सर्वदा निष्काम फळदातें ॥ २ ॥ उच्चारचि करितां ओठीं । जाळित कौटी पापाच्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे साधन ऐसें । सुलभचि नसे दुजें आन ॥ ४ ॥

॥ १२८ ॥ वैसला तो ध्यानीं मनीं । पाहातां लोचनीं विव्हल ॥ १ ॥ रूप गोजीरें सुंदर । वेधिलें अंतर मन बुद्धी ॥ २ ॥ नाठवेचि कांहीं आतां । याविण चित्ता दुसरें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे लाविलें पिसें । मी मज नुमसें आठवितां ॥ ४ ॥

कृष्णजन्मलीला.

— ० —

॥ १२९ ॥ वसुदेवदेवकीचिये उदरीं । कृष्ण जन्मले मथुरेभितरीं ॥ १ ॥ कौसाचिये वंदिशालेमाझारी । श्रावण कृष्णाष्टमी मध्यरात्रीं ॥ १ ॥ अयोनिबंधव चतुर्भुज । शंख चक्र गदांबुज ॥ चहुं करीं आयुधें सुतेज । मुगुट कुंडलें वनमाळा ॥ २ ॥ कासे पीतांबर कासिला । कंठीं कौस्तुभ तेजागळा ॥ श्रीवत्सलांछन शोभला । माजी मेखळा जडिताची ॥ ३ ॥ मस्तकीं मुगुट रत्नखेवणी । रत्नमय कुंडलें उभय कर्णीं ॥ देखोनियां देवकी नयनीं । ह्मणे या कैसेनि आच्छादूंं ॥ ४ ॥ देखतां वसुदेवहि विस्मित । ह्मणे बाळ नव्हे हा जगन्नाथ ॥ सायुधें भुषणें घवववित । तेजःपुंज निजात्मा ॥ ५ ॥ देवकी लागोनियां पायांशीं । ह्मणे गोकुळा नेउनी लपवा यासी ॥ विदित झालिया रायासी । नेदि वांचों या बाळका ॥ ६ ॥ निळा

ह्मणे ऐशी चिंता । आकळुनी ठेली तयां उभयतां ॥ हें देखोनियां श्रीकृष्णनाथा । कळों सरलें हृद्गत ॥ ७ ॥

॥ १२८ ॥ मग बोले मंजुळा उत्तरीं । मज न्या जी गोकुळाभितरी ॥ ठेउनी नंदयशोदेच्या घरीं । तुह्मीं यावें तेच क्षणीं ॥ १ ॥ ऐकोनी तयाचें उत्तर । वसुदेव विस्मित आणि चिंतातुर ॥ ह्मणे कैसा करावा विचार । बंधनें गोविलें मजलागीं ॥ २ ॥ ऐशिया मोहें सा कवळित । तंव तुटलीं बंधनें झाला मुक्त ॥ ह्मणे आतां हा कृष्णनाथ । नेईन गोकुळांत ठेवीन ॥ ३ ॥ मग घेउनियां निज बोधेशीं । आला वसुदेव गोकुळाशीं ॥ देउनियां सा नंदापासीं । ह्मणे हें स्विकारा बाळक ॥ ४ ॥ जन्मलें देवकीचिये उदरीं । परि हें ठेवितां नये कीं घरीं ॥ आहे कौसाचें भय भारी । यालागीं तुह्मा हें कृष्णार्पण ॥ ५ ॥ ऐशिया उत्तरीं बोलिला । बाळक त्यापाशीं दिधला ॥ उघडोनी नंदें जो पाहिला । तंव तो देखिला चतुर्भुज ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे वोळलें भाग्य । घरा आले पुसत चंग ॥ उद्धरावया सात्विक जग । केला वास तया घरीं ॥ ७ ॥

॥ १२९ ॥ कोटी मदनाचा हा बाप । प्रभा फांकली तेज अमुप ॥ भुषणें विराजलीं दिव्य स्वरूप । नंदें पाहिला निज नयनीं ॥ १ ॥ मग यशोदेपार्शी आणिला । ह्मणे हा वसुदेवें दिधला ॥ येरी ह्मणे हा चोरियेला । कोणाचा तानुला न कळे हें ॥ २ ॥ वसुदेव सदाचा भिकारी । वंदी कौसाचिये चिरकाळ वरी ॥ बालक सुलक्षण हा निर्धारी । असेल सभाग्या समर्थाचा ॥ ३ ॥ येरु ह्मणे आहे पोटीचा । आत्मा जिवलगु हा आमुचा ॥ नाहीं वो आणिला लोकांचा । ह्मणोनियां देतों तुह्मांप्रती ॥ ४ ॥ येरी ह्मणे आमुचें कन्यारत्न । याच्या पालटा न्या करा यत्न ॥ कौसा पुसतांचिं तया दाऊन । चुकवा अरीष्ट सकळांचें ॥ ५ ॥ यावरी कृष्णातें निरऊन । वसुदेव निघाला माया घेऊन ॥ पुढती बंधनें पावला बंदिखान । विचित्र विद्वान शक्तीचें ॥ ६ ॥ श्रीकृष्णदेवेसी अंतरावो । होतांचि प्राप्त झाला मोहो ॥ अविद्यायोगें चिंताप्रवाहो । महार्णवीं पडियला ॥ ७ ॥ निळा ह्मणे हिताहित । नाठवेचि कांहीं झाला भ्रांत ॥ मायादेवीचा हा प्रघात । झाला प्राप्त वसुदेवा ॥ ८ ॥

॥ २०० ॥ श्रीकृष्ण सांडुनी जातांचि दुरी । वसुदेवातें दैन्य अवदसा वरी ॥ मग देवकीजवळी देतां ते कुमरी । महा आक्रोशें गर्जिन्नली

॥ १ ॥ ऐकोनी कौंस भयचकित । असुर सैन्यक भयें कांपत ॥
 सेवक धांवोनी रायातें ह्यणत । जन्मला सुत देवकीये ॥ २ ॥
 माहाकाळ कृतांत ऐसा । गर्जे ब्रह्मांड कोंदल्या दिशां ॥ राजा
 ह्यणे हा आयुच्या वंशा । निर्दाळील निश्चयें आठवा ॥ ३ ॥ घेउ-
 नियां मग निशाचरभारा । आला बंदिशाळे सत्वर ॥ सावध करिताती
 येरयेरा । ह्यणती विकळ जाऊं नका ॥ ४ ॥ भयभीत देवकीतें हाकारी ।
 ह्यणे आठवा आणिवो बाहेरी ॥ येरी करुणा भाकुनियां भारी । विनवी
 एवढें तरी वांचावा ॥ ५ ॥ ऐसें बोलोनियां सुंदरी । आणानी दिधली
 कौंसाकरिं ॥ येरु पाहे तंव ते कुमारी । ह्यणे आठवा लपविला ॥ ६ ॥
 तोहि आणुनियां देई । येरी ह्यणे दुसरें नाहीं ॥ झाडा घेउनियां पाही ।
 आण तुझीचि वाहातसें ॥ ७ ॥ येरु ह्यणे ईतें सोडूं । मग तयाचाहि सुड
 काढूं ॥ निळा ह्यणे गर्वारूदु । नेणे मदांध हरिमहिमा ॥ ८ ॥

॥ २०१ ॥ मग चरणीं कवळुनियां करतळें । आफळुं गेला प्रचंड शिळे ॥
 तंव ते गर्जोनियां अंतराळे । गेली निष्टोनी हाताची ॥ १ ॥ घोषगर्जे बोले
 गगनीं । असुरा कौंसा ऐक रे कानीं ॥ तुझिया निर्मुळा लागुनी । चक्रपाणी
 गोकुळीं वाढे ॥ २ ॥ नंदायशोदेच्या घरीं । बाळकृष्ण बाळ ब्रह्मचारी ॥
 येउनी तो मथुरे भीतरी । करील संहार असुरांचा ॥ ३ ॥ तुजसहित दैत्य-
 बळी । मर्दुनी सांडील महीतळीं ॥ ऐशीं अक्षरें कर्णविळीं । प्रविष्ट होतांचि
 कौंसाच्या ॥ ४ ॥ रायें घातली लोळणी । अकस्मात पडियेला धरणी ॥
 मुगुट माथांचा उडोनी । गेला वदनीं धुळी भरे ॥ ५ ॥ नेत्र झाले पांडुरवर्ण ।
 कंठी बाष्प दाटला पूर्ण ॥ प्राण सांडीत सेवकजन । सावध करिती
 विलापें ॥ ६ ॥ एक घालिती विंजण वारा । वदनीं प्रोक्षिती आंबुतुसारा ॥
 निळा ह्यणे नावेक शरिरा । कंपहि सुटला हरिधाकें ॥ ७ ॥

॥ २०२ ॥ येरीकडे गोकुळाभीतरी । येतांचि परमात्मा श्रीहरी ॥ विश्व-
 कर्मा येउनियां निमिषावरी । नगर शृंगारी कौतुकें ॥ १ ॥ निजेळिचि
 असतां नारीकुमरें । शृंगारिलीं वल्ले अळकारें ॥ वृद्ध होताती ते निमासुरे । रूपें
 मंडित योजिलीं ॥ २ ॥ धन कनक घोरोघरीं । नाना धान्याचिया परी ॥
 सुख सोहळा वर्ते शरीरीं । पलंग सुपत्या न्याहालीया ॥ ३ ॥ नाना फळ-
 फळावळी । सुमनें वरुषती वृक्षातळीं ॥ एकैक सुखाची नव्हाळी । वर्ते
 गोकुळीं निजानंदें ॥ ४ ॥ कामधेनु ऐशीं गुरें । नंदिनीचिया परीचीं

वासुरें ॥ प्रातःकाळीं देखती नारीनरें । परम विस्मयें दाटलीं ॥ ५ ॥ लक्ष्मी
न समाय गोकुळांत । लेणीं लुगडीं अळंकारमंडित ॥ धन संपत्ती नाही
गणित । जेथें श्रीकांत वस्ती आला ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे सुखाची भरणी ।
गाई गोवळा आली गौळणी ॥ सास्वते घोकिली तैशी वाणी । मधुर शब्दें
आनुवादती ॥ ७ ॥

॥ २०३ ॥ कौंसें वैसोनियां सभेसी । विडा मांडियला पैजेसी ॥ ह्मणे
जो वधील वाळकासी । जाऊनियां गोकुळा ॥ १ ॥ सासी देईन हें अर्ध
राज्य । न करीं अन्यथा आपुली पैज ॥ जया साधेल हें काज । तें विलंब
न करावा ॥ २ ॥ भगिनी पूतना प्रधानराशी । ऐकतांचि उठिलिये अति
आवेशी ॥ ह्मणे जाउनियां गोकुळाशी । निर्दालीन कुमर नंदाचा ॥ ३ ॥
आज्ञा घेउनियां ते त्वरित । विष स्तनामाजी भरित ॥ ह्मणे पाजूनियां
कृष्णनाथ । करीन घात शस्त्रेविण ॥ ४ ॥ घेऊनियां वाळलेणीं । मनगटीं
बांधिलीं खेळणीं ॥ जिवती वाघनखें माळा मणी । आंगडें टोपडें वाळंत-
विडा ॥ ५ ॥ मग सुखासनीं विराजित । दासी परिचारिका वेष्टित ॥
येउनियां गोकुळा आंत । यशोदेगृहीं प्रवेशली ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे नवलकथा ।
वर्तेल ते येथें आतां ॥ पूतना पावेल सायोज्यता ॥ श्रीकृष्णनाथादर्शनें ॥ ७ ॥

॥ २०४ ॥ यशोदा ह्मणे हे राजभगिनी । कां पां आलिसे धांवोनी ॥
जाईल वाळका झडपोनी । कैसें करूं हे राक्षसी ॥ १ ॥ बहुत उपचारेंसी
पूजिली । पूतना सन्मानें बैसविली ॥ मग ते ह्मणे मे यशोदे भली । पुत्र-
वंती झालिसी ॥ २ ॥ आणि नाही सांगोनियां धाडिलें । ऐसें निष्टुरपण
त्वां धरिलें ॥ श्रवणीं ऐकतांची धांवोनि आलें । आनंदलें हृदयांत ॥ ३ ॥
आणिलीं विचित्र वाळलेणीं । वाळंतविडाही तुजलागुनी ॥ आणिमे
तान्हुलें पाहों दे नयनीं । ऐकोनी यशोदा मनीं गजबजिली ॥ ४ ॥ ह्मणे
कैसें तरी करूं ईसी । राजभगिनी हे राक्षसी ॥ दिठाविल माझिया सकु-
मारासी । दिठीचि कठिण इयेची ॥ ५ ॥ मग ह्मणे आतांचि न्हाणिलें ।
वाळक पालखीं निजविलें ॥ हें ऐकतांचि नवल केलें । वाळक उठलें
न राहेची ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे पूतना तेथें । रोषें बोले यशोदेतें ॥ काय मे
नष्टपण हें तूतें ॥ मिथ्याचि झकविशी मजलागीं ॥ ७ ॥

॥ २०५ ॥ आतां तरी वाळका आणीं । आपुल्या करें मी लेववीन लेणीं
॥ यशोदा ह्मणे मांडिली हाणी । निवांत पोरटें नसेची ॥ १ ॥ मग जाड-

नियां पालखी जवळी । ह्मणे मृत्यु पाचारितो तुतें वनमाळी ॥ उगाचि असतासि जरि ये काळीं । तरि वांचतासी काय करूं ॥ २ ॥ ऐसें बोलो-
नियां आणिला । पूतने वोसंगा वैसविला ॥ देखतांचि पूतने वोसंडला । उभड प्रेमाचा न सांवरे ॥ ३ ॥ सुंदरपणाची झाली सिमा । उपमेशीं मदना अंगीं काळिमा ॥ अवलोकुनियां पुरुषोत्तमा । तनुमनप्राणें निवाळीं ॥ ४ ॥ ह्मणे गे यशोदे साजणी । परम सुखाची हेलावलीसी धणी ॥ जतन करीं हा पुत्रमणी । दुर्लभ भाग्येंचि पावलीसी ॥ ५ ॥ पूतना राक्षसी अति क्रूर । तेही देखोनियां कृष्णचंद्र ॥ नयनीं अश्रु आणूनियां वारंवार । श्रीमुखकमळ अवलोकी ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे अगाध बुद्धी । हीउनी परतली प्रालब्ध सिद्धी ॥ ह्मणे कार्य साधुनियां त्रिशुद्धी । जावें सत्वर राजभुवना ॥ ७ ॥

॥ २०६ ॥ पूतना ह्मणे भुकेला कान्हा । मग झडकरी उघडुनी लाविला स्तना ॥ यशोदा ह्मणे वो राजीवनयना । न सोसे दूध आणिकीचें ॥ १ ॥ स्तनीं लागतांचि त्याचें वदन । विप तें अमृतासमान ॥ शोपूनियां रक्त मांस जीवन । पंचिह प्राण आकर्षिले ॥ २ ॥ न सोसवे वेदनातें पूतने । ह्मणे ओढीं ओढीं यशोदे तान्हे ॥ ऐसें वाळ हें मी काय जाणें । वेंचले प्राण धांव धांव ॥ ३ ॥ तंव तो न सुटेची सर्वथा । शिणल्या दासी परिचारिकाही ओढितां ॥ नानाशब्दें आक्रंदतां । विहाळीं तत्वता पळती लोके ॥ ४ ॥ रक्त मांस अस्तीचें उदक । करुनियां चर्मही शोषियले निःशेष ॥ देऊनियां सायोज्य सुख । महामुक्तस्थानीं स्थापियली ॥ ५ ॥ हें देखोनी दासी परिचारिका । भेणेंचि पळती अधोमुखा ॥ जाऊनियां मथुरालोका । सांगती वार्ता रायासी ॥ ६ ॥ निळा म्हणे ऐकतां कानीं । राजा चिंतावला बहुत मनीं ॥ पुसे वर्तमान तया लागुनी । कैसें वर्तलें तें सांगा ॥ ७ ॥

॥ २०७ ॥ तंव त्या करिती शंखस्फुरण । दीर्घस्वरें आक्रंदन ॥ तें ऐकोनियां नागरीक जन । हाहाभूत वोसरले ॥ १ ॥ तयातें पुसतां त्या ह्मणती । दुःखार्णवी पडिलों हो भूपती ॥ सांगतां पूतनेची गती । मूर्च्छित पडती धरणिजे ॥ २ ॥ म्हणती जातांचि गोकुळाभीतरी । प्रवेशतां नंदयशोदे घरीं ॥ उभयतां येउनियां सामोरीं । बहुत सन्मानें गौरविलें ॥ ३ ॥ विडे उपचारें भोजन । पूतनावाईतें तोषऊन ॥ मग आणिलें राजीवनयन । बाळ तान्हुलें दाखविते ॥ ४ ॥ तंव तें घनःशाम सावळें । रात्रीवाक्ष रूप रेखिलें ॥ बाळ लेणें विराजलें । नयनचि गोविले देखतां ॥ ५ ॥ मग तें घेउनियां जवळी ।

स्तनीं लावितांचि तात्काळीं ॥ सुरसुरा शोषुनियां वेलहाळी । न सोडी-
जिवें प्राण जातां ॥ ६ ॥ निळा म्हणे त्या सोडवितां । न सुटे पूतना आक्रं-
दतां ॥ आह्मीही स्वशक्ति ओढितां । हरिले तत्वता प्राण तिचे ॥ ७ ॥

॥ २०८ ॥ स्नेह सरतां जैसा दीप । सूक्ष्म होत होतचि हारपे ॥ तया
परी बाईचें स्वरूप । तेणें शोषुनी घेतलें ॥ १ ॥ नाहीं उरविलें शरीर ।
अवघेंचि केलें निराकार ॥ ऐसें देखोनियां सत्वर । आह्मी निघालों तेथुनी
॥ २ ॥ राया साची भेटी गोष्टी । न व्हावी तुम्हाही शेवटीं ॥ अकस्मात
झालिया राहाटी । करील पूतनाबाई सारिखी ॥ ३ ॥ ऐसें ऐकतांची
श्रवणीं । राजा पडे मुर्छित धरणीं ॥ ह्मणे गेली गेलीरे मायबहिणी । माझी
पूतनेसारिखी ॥ ४ ॥ महाबळें अति उत्कंठ । मंत्रियांमाजि परमश्रेष्ठ ॥
आतां कायसी पाहों वाट । गेली नये सा निजपथें ॥ ५ ॥ मग रायातें संबो-
धून । प्रधान आणि नागरीक जन ॥ म्हणती नव्हे भलें हें महा विघ्न । उदेलें
देखत देखत ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे याहीवरी । श्रीहरिचरित्राची थोरी ॥
अधिकें अधीक ते कुसरी । परिसावी सज्जनीं सादर ॥ ७ ॥

॥ २०९ ॥ घोरोघरीं हेचि कथा । येरयेरा सांगती वार्ता ॥ ह्मणती
रायासी पडिली थोर चिंता । पूतनाबाई निमालिया ॥ १ ॥ नवलचि तें
ऐकतां परी । कैसी शोषिली निमिषावरी ॥ सांगती दासी सा परिचारी ।
एका अपूर्व हे कथा ॥ २ ॥ म्हणती स्तना लावितांची वदन । शोषि-
यले जीव प्राण ॥ पूतना रडे आक्रंदोन । ह्मणे धांव धांव ओढी यशोदे
॥ ३ ॥ ओढितां न सुटेचि शोषिली । मुक्तिपथेंचि ते लाविली ॥ अवघीं
देखोनियां तेथ भ्यालीं । सेवकें आलीं पळोनियां ॥ ४ ॥ येउनी रायातें
जाणवलें । पूतनाबाईतें बोळविलें ॥ बाळें शोषुनियां घेतलें । परम
आश्चर्य हें वाटे ॥ ५ ॥ राया घरीं दुःख थोर । वाढलें झाला चिंतातुर ॥
पुढें काय करील विचार । तें पाहावें नारीनर बोलती ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे
यावरी आतां । अपूर्व आहे पुढील कथा ॥ माभळभटासी गोकुळा जातां ।
होईल पूजा पिढीयांची ॥ ७ ॥

॥ २१० ॥ न कळेचि अदृष्टाची गती । न कळे कर्माकर्माची संभूती ॥ न कळे
मृत्यूचीही रीती । कैसी घडवील कोण वेळ ॥ १ ॥ न कळे होणार तें
बळिवंत । भोगणें भोगवील अकस्मात ॥ न कळे विधीचेंही लिखित । जें कां
रेखियलें निदळीं ॥ २ ॥ कौंसराव चिंताग्रस्त । उठुनी बैसला सभेआंत ॥

प्रधान सेनाधीप समस्त । म्लान वदनं भासती ॥ ३ ॥ पुढील विचार
 सुचीतां । न सुचे कांहींची सा तत्वता ॥ कृष्ण धाकेंचि साचिया चित्ता ।
 भरचि कोठें न सांपडे ॥ ४ ॥ मग बोले कौंसासुर । सेना सिद्ध करा भार ॥
 जाऊनियां अति सत्वर । वधा हो कुमर नंदाचा ॥ ५ ॥ तंव ते ह्यणती
 रायाप्रती । बळाची तेथें न चले युक्ति ॥ पहा ते पूतनेची शक्ति । इंद्रादि-
 कांसी अलोट ॥ ६ ॥ निमिषमात्रें तिची शांती । ठेला करुनियां श्रीपती ॥
 तंव सां माभळभट बोलती । नव्हे हें कार्यं स्त्रियांचें ॥ ७ ॥ आह्मां ब्राह्म-
 णाचें हें कृख । जाणे सकळांचेंही घटित ॥ घाल आज्ञा तरी मी तेथें ।
 जाऊनियां साधीन कार्यार्थ ॥ ८ ॥ निळा ह्यणे बोलतां ऐसें । अवघे
 उल्हासले मानसें ॥ ह्यणती यथार्थ हें ऐसें । ऋषि बोलिले माभळ ॥ ९ ॥

॥ २११ ॥ मग वस्त्रें देउनी गौरविला । रायें बहुत सन्मानिला ॥
 चालतां मार्गी विचार सुचिला । ह्यणे टाकवीन तान्हुला निर्जनीं ॥ १ ॥
 टिळे माळा टोपी शिरीं । श्रीमुद्राचि बोली पंचांग करीं ॥ धोकटी घेउ-
 नियां खांदियावरी । शुद्ध मुहुर्ते चालिला ॥ २ ॥ आला गोकुळासन्निधी ।
 शुद्धाचमन केलें विधी ॥ मनीं कापट्याची बुद्धी । साक्षी तियेचा परमात्मा
 ॥ ३ ॥ नंदगृहीं प्रवेशला । येतां यशोदे देखिला ॥ पाट बैसावया दिधला ।
 नमूनि पूजिला उपचारीं ॥ ४ ॥ स्वस्थ स्वस्थानीं बैसले । पंचांग काढु-
 नियां उकलिलें ॥ वाचुनी चंद्रवळ दाविलें । आणि दिधलें आशीर्वादा
 ॥ ५ ॥ मग पुसे यशोदेप्रती । प्रसूतिकाळ कोणती तिथी ॥ तंव ते आणूनियां
 श्रीपती । द्विजातें दाखवी उल्हासें ॥ ६ ॥ देखतांची तो मदनमूर्ती ।
 ठकल्या ठेल्या इंद्रियवृत्ती ॥ निळा ह्यणे समाधीस्थी । पावली प्रतीति
 ब्राह्मणा ॥ ७ ॥

॥ २१२ ॥ परि तें कर्म बळोत्तर । नेदीं राहों वृत्ती स्थिर ॥ स्वार्थ
 झोंबोनियां विखार । आणिला ओढोनी लोभावरी ॥ १ ॥ मग ह्यणे वो
 सुंदर बाळ । यशोदे नागर हें वेल्हाळ ॥ परि याचा जन्मकाळ । कैसा
 असेल पाहों तो ॥ २ ॥ कृष्ण पक्ष श्रावणमास । रोहिणी नक्षत्र अष्टमी
 दिवस ॥ मध्यरात्रीचा जन्म यास । दशा तों क्रूर दिसताहे ॥ ३ ॥ जन्म-
 कार्ळी या बारावा गुरु । शनी भोम हानिस्थानीं स्थिरु ॥ राहो केत
 आणि दिनकरु । देशागातें सूचिती ॥ ४ ॥ याचेन सकल वंशहानी ।
 करील कुळाची बुडवणी ॥ नये आलोकूं यातें नयनीं । टाकावा नेउनी

अरण्यांत ॥ ५ ॥ यशोदे न लावीं यासी उशिर । बाळ नव्हे हा मायावी
खेचर ॥ कालचि पाहेपा केला संहार । पूतनेचा क्षणही न लागतां ॥ ६ ॥
निळा म्हणे ऐकोनि ऐसें । मांडिलें विद्वान परम पुरुषें ॥ जयाचें कर्म
देखिलें जैसें । दिल्लें तया तैसें दानफळ ॥ ७ ॥

॥ २१३ ॥ बैसला होता पाटावरी । तोचि थरारिला ते अवसरी ॥
निष्ठोनियां पृष्ठीवरी । बैसला अवचिता निघातें ॥ १ ॥ पडिला पुढें दांत-
घर्शी । उठितां बळी अति आवेशीं ॥ तंव वेढिला येउनियां चौपार्शी ।
घरोघरींच्या पिढियांनीं ॥ २ ॥ मग ह्मणे धांवा धांवा । याचिये हातींचें
मज सोडवा ॥ नाडलों आपुल्या कापट्यभावा । नाहीं स्मरलों चांडाळ
॥ ३ ॥ अचेतन हे धांवती काष्ठें । लक्षानुलक्ष कोट्यानुकोटे ॥ आतां कैचें
जिणें येथें अदृष्टें । मारावया आणिलें ॥ ४ ॥ लोक हांसताती भोंवताले ।
ह्मणती कैसें हें नवल झालें ॥ आमुचेहि पाट येथें आले । माळूंचि बैसले
माभळभटा ॥ ५ ॥ येथें न चले कोणाचेंचि कांहीं । ईश्वरइच्छेची हे नवाई ॥
ब्राह्मण ह्मणोनी सोडिला पाहीं । नागवा उघडा माभळभट ॥ ६ ॥ निळा
ह्मणे लवडसवडी । पळतां भुय सा झाली थोडी ॥ येउनियां कौंसाचिये
देवडी । शंखस्फुरणें उभा ठेला ॥ ७ ॥

॥ २१४ ॥ ऐकोनी गजबजिली दैत्यसभा । धाकेंचि कौंसही ठाकला उभा
॥ तंव बीभत्स माभळभटाची शोभा । देखते झाले सकळही ॥ १ ॥ नागवा
उघडा आणि बोडका । जीवत्वपांगें बुडाली शंका ॥ भोंवते देखतांही
विषयालोकां । ह्मणे धांवा धांवा सोडवा ॥ २ ॥ पाटेंचि पुरविली माझी
पाठी । लक्षानुलक्ष आले कोटी ॥ उठा उठा पळारे शेवटीं । मारिले जाल
व्यर्थची ॥ ३ ॥ दैत्य पाहाती चहूंकडे । शस्त्रपाणी वेंघले हुडे ॥ दुर्गा
सांभाळिती चहूंकडे । ह्मणती न दिसे विघ्न डोळियां ॥ ४ ॥ राजा ह्मणे
झांका त्यासी । पुसा काय तें वार्तेसी ॥ मग नेसउनियां वज्रासी । आणिला
सभेसी पूसती ॥ ५ ॥ तो ह्मणे राया बळिया बाळ । उपजला तो आमुचा
काळ ॥ विचित्र पाहातां त्याचा खेळ । लाविलीं पिढींची मज पाठीं ॥ ६ ॥
निळा ह्मणे रूपाकृती । सुंदरपणाची ओतली मूर्ती ॥ कोटी भदनाची अंगी
दीप्ती । न दळती पार्ती अवलोकितां ॥ ७ ॥

॥ २१५ ॥ ऐसें सांगतां माभळभटा । राया दचक बैसला मोठा ॥ मग
पाचारुनियां मथटा । त्रैलोक्यी काय बोटे ॥ १ ॥ ह्मणे नागबजिलेनी बहना

मार्ने । अपार संपदा देजनियां धनें ॥ आजि माझिया उपेगा येणें । बाळ कृष्ण बंधणें भलत्यापरी ॥ २ ॥ नाना विद्या तुमच्या अंगीं । रूपें पालटुनी विचरतां जर्गी ॥ मायारूपी ह्मणउनियां स्वर्गीं । देवही भिती तुझांसी ॥ ३ ॥ ऐसें असोनी माझिये गांठी । कायसी बाळका जळुची गोठी ॥ तुमचेनी बळें हे सकळही सृष्टी । आर्चित झाली मजलागीं ॥ ४ ॥ पूतना गेली ते तंव नारी । दुसरा भट तोहि भिकारी ॥ काय जाणों कैशापरी । देखोनी सळली तयासी ॥ ५ ॥ तो तंव अत्यंत सकुमार । सांगती अवघे लहान थोर ॥ सुंदरपणाचीही बहार । रूपा आली कृष्णाकृती ॥ ६ ॥ तरी तुझी जाउनियां तथें । प्रेतरूपचि आणावा यथें ॥ निळा ह्मणे पाहोनियां त्यातें । करजं अक्षवाणे आपणा ॥ ७ ॥

॥ २१६ ॥ ऐसा चिंतावोनियां मनीं । ह्मणे निमाली पूतना भगिनी ॥ माझिया राज्या आली हानी । ह्मणोनी माभळभट पाठविला ॥ १ ॥ तंव पिडे-दान त्या प्राप्त झालें । नवलचि अपूर्व हें ऐकिलें ॥ येउनी आह्मातें जाण-विलें । नव्हे बाळ हें तान्हुलें श्रीहरी ॥ २ ॥ मग ह्मणे वो रिठासुरा ॥ जाउनी तुझी बाळकासी मारा ॥ देईन अर्धराज्य भारा । कार्यसिद्धी झालिया ॥ ३ ॥ मग रिठासुर तो मायावी । गुंफिली रिठेमाळ अति बरवी ॥ करीं घेउनियां सादावी । नंद चौबारा जाउनी ॥ ४ ॥ ह्मणे हें बाळका खेववितां । सर्व काळीं कंठीं असतां ॥ कोण्याहि भयाची तया वार्ता । स्पशौंचि नेणे सामर्थ्यगुणें ॥ ५ ॥ कदापिही नव्हे भूतबाधा । दिठीचें भय नाहीं त्या कदा ॥ ऐसें ऐकोनियां यशोदा । आवडी घाली हरिकंठीं ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे पालखी बाळ । निजउनियां यशोदा वेल्हाळ ॥ मेळउनियां खिया सकळ । हास्यविनोदें बैसली ॥ ७ ॥

॥ २१७ ॥ तंव त्या रिठीयासी निघालीं वदनें । अति विक्राळ दाढा दशनें ॥ श्रीकृष्ण कंठींचें रुधिरपान । करावया उदितें ॥ १ ॥ कृत्रिमें जाणोनियां ते श्रीहरी । कवलुनि धरिलीं दोहीं करीं ॥ आणि घालुनियां मुखाभीतरी । चावुनी धरणिये टाकिलीं ॥ २ ॥ त्याचें सिष्टकृत केलिया-वरी । आक्रोशें पाळणियांत रुदन करी ॥ तें ऐकोनी यशोदा सुंदरी । धांवली झडकरी काय झालें ॥ ३ ॥ तंव देखे शोणिताचे पुर । मांस मेदाचे संभार ॥ मग ह्मणे गे मरमर । बाळ महासर्पें खादलें ॥ ४ ॥ धांविल्या नगरनारी बाळ । घात केला ह्मणती सकळ ॥ ऐशी कैशी गे तूं

बेल्हाळा । यशोदे मारविलें बाळका ॥ ५ ॥ बाहाती शोणिताचे पुर ।
 इतुकें कैचें मे त्या रुधिर ॥ काढूनियां पहा मे सत्वर । आहे प्राण कीं
 गेलासा ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे जाउनी जवळी । काढुनी आणिला जों वन-
 माळी ॥ तव हास्यवदन निस काळीं । नाहीं कोमाइला ना दचकला ॥७॥

॥ २१८ ॥ मग ह्मणती अवघ्या जणी । धांवोनी पाहागे आणा पाणी
 ॥ हास वरखडा न्याहाळुनी । रक्त कोढुनी श्रवलें हो ॥ १ ॥ पाहाती तंव
 तो उत्तम अंगें । जेंवि कां उठियलें अनंगें ॥ नभापरी अलिप्त संगें । काय
 करिती आघात सा ॥ २ ॥ नानापरीचीं अक्षवाणें । करी यशोदा बांटी
 दानें ॥ यथाविधी द्विजभोजनें । केलें जिताणें श्रीहरिचें ॥ ३ ॥ ह्मणती
 नवीचि रिठियाची माळा । घातली होती त्वां याचिया गळां ॥ ते काय
 झाली मे याचि वेळा । तेंचि अरिष्ट यासि होतें ॥ ४ ॥ ऐसा झाला घोष-
 गजर । ऐकोनियां तो कौंसासुर ॥ ह्मणे बोळविला महावीर । केला चका-
 चुर रिठाही ॥ ५ ॥ करितां उपाय न चले यासी । कौंस भयाभीत मानसीं
 ॥ ह्मणे काळ हा जन्मला आह्मासीं । करील संहार काळाचा ॥ ६ ॥
 निळा ह्मणे न चले युक्ती । यापुढें कापड्या समाप्ती ॥ सर्वांतरवासी हा
 श्रीपती । कर्मफळदाता निजसत्ते ॥ ७ ॥

॥ २१९ ॥ यावरी कौंस ह्मणे दैत्यादिकां । वधुनी येईल जो बाळका ॥
 सासी अर्धराज्याची टिका । देईन छत्र सिंहासन ॥ १ ॥ मग तृणावृत धेनु-
 कासुर । बग केसिया शकटासुर ॥ अघासुर सर्प विखार । चालिले
 भार दैत्यांचें ॥ २ ॥ कृष्णें ते ते संहारिले । नवल अद्भुतचि वो केलें ॥
 निळा ह्मणे आहे वांगलें । श्रीवेदव्यासें पुराणीं ॥ ३ ॥

॥ २२० ॥ आतां पुढें बाळचरित्र । कृष्णाक्रिडा अति विचित्र ॥ ऐकतां
 श्रवणीं होती पवित्र । गातां वक्र शुचिर्भुत ॥ १ ॥ एक अजर एक अक्षर हे
 भगवत्कथा । श्रवणीं पडतांचि अवचिता ॥ कैवल्यपदप्राप्तीची योग्यता ।
 पावे श्रोता वक्ता तात्काळ ॥ २ ॥ श्रीकृष्णाची हे बाळलीळा । अद्भुत
 सुखाचा सोहळा ॥ वेधूनियां नरनारी बाळा । गाई आणि गोवळा ब्रह्म-
 प्राप्ती ॥ ३ ॥ ब्रह्मादिक दर्शना येती । सकळही देव आणि सुरपती ॥
 गगनीं विमानें दाटती । सुमनें वरुषति सुरवर ॥ ४ ॥ श्रीकृष्णाचें नामक-
 रण । विधिविधानें द्विजभोजन ॥ नंदयशोदे उल्हास पूर्ण । सुवासिनी
 ब्राह्मण सर्व जना ॥ ५ ॥ मंगळघोषाचिया गजरीं । निशाणें हुमदुमिलिया

भेरी ॥ टाळ मृदंग झणत्कारी । नाचती वैष्णव पदें गाती ॥ ६ ॥ निळा
ह्मणे नगरवासी । प्रांतवासी देशवासी ॥ आले द्वीपांतरनिवासी । कृष्ण
सोहळा पहावया ॥ ७ ॥

॥ २२१ ॥ रत्नखचित पालख । सूर्या ऐसा निर्मिला चोख ॥ निरालंबी
गोउनी देख । महा उत्साह मांडिला ॥ १ ॥ महर्षि ऋषीही सकळिक ।
आले पहावया कवतुक ॥ अवलोकुनियां यदुनायक । करिती प्राणें कुर-
वंडीया ॥ २ ॥ आले गौळियांचे भार । नाना याती नारीनर ॥ नाना
परीचे शृंगार । लेणीं लुगडीं मिरविती ॥ ३ ॥ वाणें घेऊनियां नारी ।
रत्नजडितें तबकें करीं ॥ देवांगना तैसियापरी । कृष्णें वैभवं मंडिता ॥ ४ ॥
पालखीं घालितां चक्रपाणी । नाना आल्हादें गाती गाणीं ॥ नाना स्वरें
उमटल्या ध्वनी । उठती गगनीं पडिसाद ते ॥ ५ ॥ नामें ठेउनियां पाचा-
रिती । गोविंदा गोपाळा यदुपती ॥ सच्चिदानंदा आनंदमूर्ती । जगपती
श्रीपती अमरपिता ॥ ६ ॥ अच्युता अनंता अपारा । देवकीनंदना जगदो-
द्धारा ॥ मुनिमनमोहना सर्वेश्वरा । आत्मया श्रीवरा सर्वगता ॥ ७ ॥ सुंदरा
राजीवलोचना । जगदाधीशा पंकजवदना ॥ योगीमानसमनोरंजना ।
सुखनिधाना सुखमूर्ती ॥ ८ ॥ मधुमाधवा मधुसूदना । त्रिविक्रमा वामन
शंकर्पणा ॥ मुकुंदा मंदारा शेषशयना । राजीवाक्षा जनार्दना श्रीकृष्णा
॥ ९ ॥ निळा ह्मणे ऐशिया नामें । गर्जती गौळणी सप्रेम प्रेमें ॥ ऐको-
नियां ते पुरुषोत्तमें । केलिया संभ्रमें अति वाड ॥ १० ॥

॥ २२२ ॥ पुढें ऋषीश्वरांची मांदी । वैसली होती सभासंधी ॥ तेही
आशीर्वाद शब्दां । मंत्रघोषीं गर्जिल्ले ॥ १ ॥ मंगळ तुराचे घोपगजर ।
दुंदुभी वाजविती सुरवर ॥ नंदरायाचें भाग्य थोर । देव वर्णिती निज
मुखें ॥ २ ॥ निगम येउनी मूर्तिमंत । श्रीकृष्णाचीं स्तवनें करित ॥ काम-
धेनुहि क्षीरें स्रवत । तृप्ति सकळांसी द्यावया ॥ ३ ॥ देवगुरु जे बृहस्पती
। तेहि आशीर्वादे कृष्णातें स्तविती ॥ शुक्राचार्यही प्रज्ञामूर्ती । कृष्णाचे
वर्णिती कीर्तिघोष ॥ ४ ॥ उमा रमा रेणुका सती । लोपामुद्रा अरुंधती ॥
अक्षवाणें घेउनियां हातीं । आत्मया ओंवाळिती श्रीकृष्णा ॥ ५ ॥ अनु-
सूया परम पतिव्रता । अग्निदेवाची जे कांता ॥ जीचिये उदरीं श्रीअवधूता ।
दत्तात्रया जन्म महामुनी ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे तेही येउनी । हरीतें बोसंगा
घेउनी ॥ आशीर्वादे अमृत बचनीं । गौरविती यशोदे ॥ ७ ॥

॥ २२३ ॥ ऐसे देव आणि ऋषेश्वर । हर्षे होउनियां निर्भर ॥ नंद-
 यशोदेचे वारंवार । वर्णिती भाग्य निजमुखें ॥१॥ न संपडे जो योगसाधनें ।
 नाना तपें वेदाध्ययनें ॥ तो हा सगुणरूपें नारायण । ऋीढा करी याच्या
 घरीं ॥ २ ॥ यावरी गौळणीही अति सुंदरा । कडिये घेउनी सारंगधरा ॥
 नेती उल्हासें निजमंदिरा । चुंबनें देउनी खेळविती ॥ ३ ॥ म्हणती कृष्णा
 रामा मेघःशामा । योगी मुनिजन मनोरमा ॥ सुलभ झालासी आजि तूं
 आम्हां । आवडी ऐसा वर्तसी ॥ ४ ॥ पूर्वाजितें उत्तमें होती । मुकृतें
 सांचिया फळनिष्पत्ती ॥ मोडोनी आलिया तुझी हे मूर्ती । डोळेभरी
 अवलोकूं ॥ ५ ॥ ऐशिया उत्साहें त्या प्रमदा । नेती खेळविती गोविंदा ॥
 मग पावोनियां परमानंदा । शयनीं परियंकीं निजविती ॥ ६ ॥ निळा म्हणे
 भुख विश्रांती । पावल्या ऐशिया सत्संगती ॥ पुढील कथा अपूर्व ख्याती ।
 बाळपर्णीचि हरिकीर्ती ॥ ७ ॥

॥ २२४ ॥ कौंसा मनीं भयसंचारु । झाला तेणें चिंतातुरु ॥ बैसोनियां
 करी विचारु । कृष्णवधार्थ प्रयोग ॥ १ ॥ तें ऐकोनी उत्पात वार्ता ।
 गोकुळींचिया लोकां समस्ता ॥ धैर्य नुपजेचि म्हणती आतां । जावें पळोनी
 दुरिदेशा ॥ २ ॥ तंव नंद म्हणे ऐका मात । जावोनी वसों दरकुटी
 आंत ॥ सोडुनियां जातां आपुला प्रांत । घरें दारें नुरतील ॥ ३ ॥ विचार
 मानला सकळांसी । गेलीं पळोनी दरकुटियेसी ॥ गांवीं नाहीं मुंगी माशी ।
 ऐसे वोस पडियेले ॥ ४ ॥ उष्णा वारियाचे आघात । साउली न मिळेचि
 त्या वनांत ॥ तंव देखिल्या अकस्मात । माईक गाडा शकटामुर ॥ ५ ॥
 यशोदा देखोनियां ते वेळीं । बाळकृष्ण निजवी गाडियातळीं ॥ तंव हा
 लाघविया वनमाळी । पदघातेंचि उडविला ॥ ६ ॥ तेणें तो आक्रंदला ।
 घोषें दणाणिला ॥ जाउनी मथुरेमाजि पडिला । कौंसा सन्मुख शतचूर्ण
 ॥ ७ ॥ झाला शोणिताचा सडा । मांस विखुरलें चडूंकडा ॥ कौंस म्हणे रे
 शकटहि गाढा । आजि लाविला मृत्युपंथें ॥ ८ ॥ निळा म्हणे गौळिये
 म्हणती । गाडा उडाला कैतिया रीती ॥ तळीं होता हा श्रीपती । थोर
 भाग्यें वांचला ॥ ९ ॥

॥ २२५ ॥ मग ओवाळुनियां मृत्तिका । घेतलें उचळुनी यदुनायका ॥
 यशोदा म्हणे हें बाळका । वरुनी अरिष्ट चुकलें ॥ १ ॥ नव्हे शकट तो
 मायावी दैत्य । आळा होता करावया घात ॥ कृष्णें ताडिला तो यथार्थ ।

पूतने ऐशी परी केली ॥ २ ॥ तेणें दिधली आरोळी । न्याहा उठे तो अंत-
 राळीं ॥ परी नाही भयाची काजळी । सावध वनमाळी सर्व गुणें ॥ ३ ॥
 ऐसे ऋमिले कांहीं दिवस । तंव रायें पाठविलें लोकांस ॥ मग येउनी गोकु-
 लास । पुनरपी वस्ती राहिले ॥ ४ ॥ कृष्ण खेळतां अंगणी । गडी म्हणती
 सारंगपाणी ॥ हाराळी नूतन हे कापुनी । चारूं वत्सासी आपुलिया ॥ ५ ॥
 तंव तो तृणावृत दैत्य । हाराळिरूपें होता तेथ ॥ इच्छूनियां कृष्णघात ।
 तंव तो हरीनें ओळखिला ॥ ६ ॥ म्हणे पळारे तुम्ही अवघे गडे । येथें
 दिसत असे हें कुडें ॥ रहा अवघे मागिलीकडे । आपण पुढें संचरला
 ॥ ७ ॥ तेणें देखतांचि श्रीहरी । वदनें काढिलीं तृणांकुरीं ॥ शतें सहस्र
 लक्षवरी । रूपें धरुनी ठाकला ॥ ८ ॥ भयानकें अति विक्राळे । दाढा दंत दीर्घ
 सिसाळे ॥ आवाळुवे चाटित आवेशबळें । कृष्णा अंगीं झगटला ॥ ९ ॥
 निळा म्हणे कवळुनी मुष्टी । मुख्य तृणामुराची झोटी ॥ उपटुनियां भूमि
 नेहटी । शतचूर्ण करुनी सांडिला ॥ १० ॥

॥ २२६ ॥ ऐसा वैरिया मुक्तिदानीं । कृपावंत हा सारंगपाणी ॥ कींसें
 ऐकोनियां श्रवणीं । परम खेद मानिजे ॥ १ ॥ कृष्णाजवळी होतीं मुलें ।
 तिहीं तें आश्चर्य देखिलें ॥ वडिलां सांगती नवल झालें । कृष्णें मर्दिलें अपार
 दैत्यां ॥ २ ॥ कोट्यावत पसरुनी मुखें । आले कृष्णासन्निध तंव ते ॥ तेणें
 अति लाघवें कौतुकें । भूमीसी आपटुनी मारिले ॥ ३ ॥ त्यांचीं शरीरें
 पर्वतराशी । पडिल्या आहेत गांवापार्शीं ॥ चला दाखवितों तुम्हांसी ।
 म्हणउनी सकळिकांसी हाकारिलें ॥ ४ ॥ तिहीं तें देखोनियां दिठी । भयें
 कांपती आपुल्या पोटीं ॥ म्हणती अतुर्बळि हा जगजेठी । लेंकरूं कैसा
 म्हणावा ॥ ५ ॥ नंदाहि विस्मयापन्न चिर्तीं । म्हणे हे कोटुनी असुर येती ॥
 याचिया हातें पावोनी शांती । जाताती मुक्तीपदातें ॥ ६ ॥ निळा म्हणे
 गांवींचे लोक । करिती अवघेचि कौतुक ॥ परी कौसा अधिकाअधिक ।
 क्षतें उमटती दुःखार्चीं ॥ ७ ॥

॥ २२७ ॥ यावरी कोणे एके दिवशीं । कृष्णें घेउनी सौंगडियांशीं ॥
 आला यमुनेचे प्रदेशीं । तंव गाईं खिल्लारें देखिलीं ॥ १ ॥ तयामाजि
 आत चोखडे । वत्स गाईचे ते पाडे ॥ साचि ऐसें धरुनी रूपडें । वत्सा-
 मुर तेथ उभा ॥ २ ॥ कृष्ण ह्मणे रे हो गडिहो एका । एकएक वत्स घरा
 नेटका ॥ मीही धरितों ह्मणउनी तंव कां । धांवला वत्सामुरावरी ॥ ३ ॥

तंव तो मायावी असुर । सिंगें पसरुनी पातला समोर ॥ मार्गें करित लचा-
प्रहार । आडवाचि उडे हाणावया ॥ ४ ॥ गौळी करिताति हाहाकार ।
मारिला मारिला नंदकुमर ॥ अचपळ हा नव्हेचि स्थिर । कासया वत्स
धरूं गेला ॥ ५ ॥ याचिये वदनीं निघती ज्वाळ । नासापुटींहुनी धूम्रकल्लोळ ।
बरे नव्हे हा पातला काळ । प्राण घ्यावया प्रगटला ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे
धरिला कर्णी । मुरगालुनियां पाडिला धरणी ॥ मुष्टीघातेंचि चक्रपाणी ।
मोक्षपदातें पाठवी त्या ॥ ७ ॥

॥ २२८ ॥ महा वैरी निर्दाळिला । पैल वत्तासुर निवटिला ॥ ह्मणती
अचोज हा बळिया झाला । नंदरायाचा कुमरु ॥ १ ॥ मात गेली काँसा-
सुरा । ऐकोनी झाला तो घावरा ॥ विचारी आपुलिया कैवारा । न दिसे
दुसरा ऐसा बळी ॥ २ ॥ जो तो जाउनी घातचि पावे । नये परतोनियां
जीवें ॥ यावरी आतां शरण जावें । कवणिया वीरा महीतळीं ॥ ३ ॥ तंव
तो उठोनी आघासुर । करी रायासी जोहार ॥ ह्मणे न व्हावें चिंतातुर
विद्या अपार मजपार्शी ॥ ४ ॥ राया तुझिया हितावरी । करीन गोकु
ळाची बोहरी ॥ अवघेचि घालुनियां उदरीं । येईन कृष्णासमवेत ॥ ५ ॥
ऐसें तोपउनियां राया । ह्मणे न धरीं आतां भया ॥ कैशी रचूनियां माया
करितों संहार सकळांचा ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे गर्वारूढ । यापरी होउनिय
मूढ ॥ काळासवें मांडुनियां होड । खेळों पाहे मश्यक ॥ ७ ॥

॥ २२९ ॥ येरीकडे आनंद गोकुळीं । गोप उठोनी प्रातःकाळीं ।
मिळाले नंदाच्या राउळीं । करिती जागें श्रीकृष्णा ॥ १ ॥ दसवंती ह्मणें
गोवळांसी । निद्रित आहे हृषीकेशी ॥ पुढें जा घेउनी गोधनाशी । जाग
झालिया येईल ॥ २ ॥ काल बहुत श्रमला कृष्ण । वत्सेसी करितां संघ
टण ॥ बळें वांचला सांगती जन । केलें मर्दन मग त्याचें ॥ ३ ॥ तेव्ह
कळला तो असुर । होउनी वत्स आला क्रूर ॥ कृष्णें ताडितां निशाचर
एक योजन पडियला ॥ ४ ॥ ऐकोनी म्हणती गोरक्षक । सत्वर पाठव
यदुनायक ॥ आम्ही जातों अवश्यक । पश्चिम दिशेसी सांगावें ॥ ५ ॥ म
ते हांकुनियां खिल्लारें । सवेग चालिले एकाचि भारें ॥ चौताळती गोधं
थोरें । आवेशेसी धांवती ॥ ६ ॥ निळा म्हणें नेणती पुढें । आघें पसरितें
ते जाभाडे ॥ तळीं महीवरी जेवढे । मेघमंडळापर्यंत ॥ ७ ॥

गोवळे आपोआप । जाती वदनामाजी त्याच्या ॥ १ ॥ पुढें चालतां मार्ग न दिसे । अंधःकारी पडिले ऐसे ॥ मार्गें फिरावें तंव तो स्वासें । ओढुनी नेतसे पैलीकडे ॥ २ ॥ मग म्हणती येर येरासी । प्रातःकार्ळीचि झाली निशी ॥ गडदे पडिले न दिसे शशी । ग्रह तारांगणें ना भानु ॥ ३ ॥ पडिलों दरकुटिमाझारी । किंवा धुई दाटली भारी ॥ अथवा मेहुडे आले वरी । कांहींचि न दिसे न तर्क ॥ ४ ॥ जाभाडी मेळवितां अघासुर । परि मार्गें राहिला सारंगधर ॥ म्हणोनियां तो झाला स्थिर । तयाही सगट गिळावया ॥ ५ ॥ तंव दिवस घटिका चारी । आला चढोनियां वरी ॥ गाई गोवळे भिन्न अंधारीं । पडिली अघासुरा पोटीं ॥ ६ ॥ निळा म्हणे यावरी आतां । जाग्रूत झालिया कृष्णनाथा ॥ पुढें कैशी वर्तली कथा । ते परिसावी सात्विकीं ॥ ७ ॥

॥ २३१ ॥ कृष्ण बळराम उटिले । मुखमार्जनातें सारिलें ॥ तंव दसवंतिया बोले । जेउनी जावें गोधनापाटीं ॥ १ ॥ गाई गोवळ खोळंबले होते । पुढें गेले ते निरुते ॥ मग आणुनियां भोजनातें । पुढें ठेविलीं रत्नताटें ॥ २ ॥ उभयतां जेउनियां उटिले । गोपशृंगार आणविले ॥ विचित्र चोळणे कसिले । काचे वेष्टिले सुरंग ॥ ३ ॥ शिरीं मोरविसा टोप । कर्णी कुंडलां तेज अमूप ॥ केशर चंदनाचे विलेप । टिळे लल्लाटीं रेखियले ॥ ४ ॥ गुंजाहार घातले कंठीं । खांदीं कांबळी हातीं वेताटी ॥ मोहरी पावा गांजिवा पाटीं । माजि दिव्यान्नें भरियेलीं ॥ ५ ॥ दंडीं रुमाल करीं कंकणें । पाई वाहाणा शोभलें लेणें ॥ ऐसे चालतां अतिसत्राणें । पुढें अघयातें ओळखिलें ॥ ६ ॥ एक चाभाडें गगनावरी । दुजें पृथ्वीची ऐसें निर्धारी ॥ गाई गोपाळ गेले भीतरी । निळा म्हणे हें जाणवलें ॥ ७ ॥

॥ २३२ ॥ मग ह्मणे गिळिले गोप । गाई खिल्लारांचे कळप ॥ तरि हा चिरुनियां सांडीन सर्प । घेईन सूड या सकळांचा ॥ १ ॥ कृष्ण शिरतां त्याच्या वदर्नी । अघासुरा हर्ष न समाय मेदिनी ॥ ह्मणे कार्य साधलें हा चक्रपाणी । गिळिलीयावरि सर्व माझें ॥ २ ॥ ऐसा आनंदला अघ । तंव हा लाघविया श्रीरंग ॥ वाढला पाताळवरी स्वर्ग । नेदी चाभाडी मेळजं सा ॥ ३ ॥ नुगळवेचि तो उगळूं जातां । पुढेंहि न चलेचि तत्वता ॥ फाडुनी वदन केल्या चळथा । द्विभाग करुनी सांडियले ॥ ४ ॥ तेंणें उघड्या पडिल्या गाई । गोवळ ह्मणती थोर नवाई ॥ निमिषमात्रेंचि गेली धुई ।

पाहा रे प्रकाश पडियला ॥ ५ ॥ कान्हो आतां येईल केव्हां । वृत्तांत तथा
हा नाही ठावा ॥ ऐसें स्मरणचि करित खेवा । देखिला श्रीहरि दृष्टीपुढें ॥ ६ ॥
निळा ह्मणे सांगती नवल । आजि आंधारिमाजी गाई गोवळ ॥ पडिले
होते आणि वायो प्रबळ । माघारेंहि सरों नेदी ॥ ७ ॥

॥ २३३ ॥ मग हांसोनियां बोलिजे कृष्णें । बेटे हो तुम्ही आवघेचि
शाहणे ॥ सपें गिळिले होतेती प्राणें । कैसे तरी वांचतेती ॥ १ ॥ बरें
झालें होतों मागें । तेणें वांचलेती रे प्रसंगें ॥ पैल पाहारे महा भुजंगें ।
चिरुनी सांडिला त्याच्या फाळी ॥ २ ॥ पाहाती तंव भरोनियां दरा । पडिला
वाहती शोणितधारा ॥ ह्मणती नवल हें सारंगधरा । कैसा चिरुनियां
टाकिला ॥ ३ ॥ येणेंचि आह्मां गिळिलें होतें । नेणों देखोनी अंधःकारातें ॥
थोर विस्मय करिती तेथें । ह्मणती दाऊं वडिलांतें नवल हें ॥ ४ ॥ ऐसा
अघासुर मर्दिला । कृष्णें पवाडा हा केला ॥ गोवळ नाचती विजयी झाला ।
श्रीहरी आला आमुचा सांगाती ॥ ५ ॥ कौंसातेंहि विदीत झालें । जाउ-
नी वार्तिकी सांगितलें ॥ तेणें चकपक साचें गेलें । ह्मणे ओढवलें दुर्मरण ॥ ६ ॥
निळा म्हणे इकडे गाई । चरतां फांकल्या दिशा दाही ॥ वळसा करुनियां
त्या लवलाही । आणिल्या वृंदावनासमीप ॥ ७ ॥

॥ २३४ ॥ तंव पातला माध्यान्हकाल । गोवळा भुकेची झाली वेळ ॥ मग
पाहोनियां उत्तम स्थळ । सुरतरु शीतळ छायातळी ॥ १ ॥ तेथें बैसविल्या
पंगती । घोंगडी घालुनियां खालती ॥ कृष्ण ह्मणे गडियांप्रती । सिदोच्या
एकत्र कालऊं ॥ २ ॥ गोवळ म्हणती बहुत बरें । कृष्णां तुझिया निज करें ॥
होईल अमृतचि तें दुसरें । जेऊं आदरें शेष तुझें ॥ ३ ॥ नारदें तें ऐकिलें
कानीं । सांगे सत्यलोका जाउनी ॥ ब्रम्हयातें म्हणे चक्रपाणी । आजि
ब्रम्हरस वांटितो ॥ ४ ॥ देवा जाउनियां तेथें । शेष घ्यावेंजि कृष्णहातें ॥
तरी हें पद राहेल निरुतें । नाही तरी आल्पायु ॥ ५ ॥ कृष्णशेषाचा हा
महिमा । सांगतां अति निरोपमा ॥ पावोनियां निष्काम कामा । पद अच्युत
सुखप्राप्ती ॥ ६ ॥ निळा म्हणे नारदवचनीं । ब्रम्हदेव चालिले तेथुनी ॥
पाहाती तंव वृंदावनीं । गोवळ नाचती चौफेरी ॥ ७ ॥

॥ २३५ ॥ मध्यें परमात्मा श्रीहरी । दधिओदन घेउनी करीं ॥ कवळ
खांचिये मखी भरी । आणि स्त्रिकाणी आपणही ॥ १ ॥ हें त्रेळोनियां

न करिती गोवळ ॥ २ ॥ आम्ही याचें शेष घेणें । तें ब्रम्हत्वा मुकणें ॥
 यज्ञी अग्रपूजेचें आवतणें । कैचें येईल मग आम्हां ॥ ३ ॥ यातें नाहीं
 यज्ञाचार । दीक्षा अथवा शिखासूत्र ॥ आम्ही सोंवळे निरंतर । करूं उच्चार
 वेदाचा ॥ ४ ॥ सोवळें वोवळें नाहीं यासी । केलें अपोषण कर्मासी ॥
 सेवितां याचिया उच्छिष्टासी । होईल प्रत्यवायासी निज मूळ ॥ ४ ॥ मग
 प्रायश्चित्तेही घेतां । न फिटे विटाळ तो तत्वता ॥ ऐसें विचारुनियां विधाता ।
 पालटी तत्वता ब्रम्हपण ॥ ६ ॥ निळा म्हणे ज्याचा तया । संदेह बांधी
 त्या नांव माया ॥ मग तो रूप पालदूनियां । झाला गोवळ वेषधारी ॥ ७ ॥

॥ २३६ ॥ यज्ञोपवित सांडिलें दुरी । शिखासूत्राची बोहरी ॥ करुनियां
 मोहरी करीं । काठी कांबळी गांजिवा ॥ १ ॥ ऊफराटी पडदणी खोविली
 टिरी । सुक्ष्म शेंडी बोडक्यावरी ॥ दृष्टि चोरुनियां माझारी । माजि
 गोवळांच्या नाचतो ॥ २ ॥ येउनियां कृष्णाजवळा । मुख पसरी इच्छुनि कवळा ॥
 तंव हा दाउनियां आणिका गोवळा । मुखी भरी स्वानदें ॥ ३ ॥ सर्वांग
 देखणा श्रीहरि । व्यापक सकळांचे अंतरी ॥ ब्रह्मा पाडियला फेरी । नेदी
 शितबोटी आतळों ॥ ४ ॥ म्हणे ठकुनियां घेऊं आला । कैसेनि अधिकारी तो
 झाला ॥ नव्हे सोंगादि नमी दादुला । भल कोणाचा सांगाती ॥ ५ ॥ मग
 म्हणे वांकुल्या दावा यासी । न पवे भाग कृत्रिम वर्षी ॥ तुम्ही सेवा रे
 सावकाशी । आजिचिया सुखासी पार नाहीं ॥ ६ ॥ ऐसे जेविले समस्त ।
 ब्रह्मा राहिला टोकत ॥ निळा म्हणे हा हृद्गत । जाणे सकळां अंत-
 रिंचें ॥ ७ ॥

॥ २३७ ॥ ब्रह्मा विचार करी मनीं । ठकडा मोठा हा चक्रपाणी ॥
 आतां येईल आंचवणी । तेथें उच्छिष्ट स्विकारूं ॥ १ ॥ एकचि सित चंदड
 याचें । पोटभरणें नाहीं साचें ॥ वचन पुजणें नारदाचे । म्हणोनी विरोळा
 झाला डोहीं ॥ २ ॥ तंव गोवळासी म्हणे श्रीकृष्ण । आजिचिया जेवणा
 आंचवण ॥ न घेई तो आह्मां सज्जन । जिवलग प्राण निजाचा ॥ ३ ॥
 गोवळ म्हणती भला भला । मनींचाची हेत जाणीतला ॥ आजिचिया धणी
 जोजो धाला । तो तो पावला समाधीसुखा ॥ ४ ॥ ऐसें बोलोनियां गोवळ ।
 बैसले आत्मस्थितीची निश्चळ ॥ तंव ब्रह्मा डोहीं करी तळमळ । कां पां
 न येती चि आशुनी ॥ ५ ॥ मग डोकाउनी बाहेरी पाहे । मागती जळीं
 लीन होये ॥ म्हणे मी ब्रह्मा आणि विचंबला ठाय । धिग महत्व तें

माझें ॥ ६ ॥ चोरुनियां वत्सें गोवळ । नेऊं आडवूं हा गोपाळ ॥ सत्ताबळें
घेउनी कवळ । मग ते देऊं याचे या ॥ ७ ॥ ऐसें विचारुनियां परमेष्ठी ।
राहिला निश्चळ कातरदृष्टी ॥ निळा ह्मणे हेंही जगजेठी । कळलें हृद्रत
तयाचें ॥ ८ ॥

॥ २३८ ॥ यावरी म्हणे सवंगडियासी । वत्सें फांकलीं रे चौपासी ॥
बळुनी आणा धांवा खांसी । मग सावकासि बैसा सुखें ॥ १ ॥ तंव ते म्ह-
णती हो वनमाळी । आजिचि वळती तुमची पाळी ॥ जाउनियां तूंचि सांभाळीं ।
आम्ही निष्काम आजिचेनी ॥ २ ॥ तुझिया शेषाची हे नवलाई । देहभाव
आम्हा नुरेचि देहीं ॥ जाणें येणें कैचें काई । राहिलों ठायीं निश्चळ-
पणें ॥ ३ ॥ देव म्हणे हे पावले खुणे । गडी माझे झाले शहाणे ॥ समाधी
सर्वही गुणें । काय चतुराननें कीजे यांचें ॥ ४ ॥ यांचिये संगती वत्सें
धालीं । ब्रम्हसुखातें पावलीं ॥ वियोगवार्ता नेणती भुली । निजस्थिती
राहिली स्वरुपीची ॥ ५ ॥ ऐसें जाणोनियां श्रीपती । ह्मणे मी जातो
आजिचे वळती ॥ तुम्ही निश्चळ रहा वृत्ती । कोणी सांगाती फांकों
नका ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे सांगोनी ऐसें । मोहरी पावा घेतला हर्षें ॥ वादन
करितांचि पूर्व दिशे । वत्सेंहि सांडुनी चालिला ॥ ७ ॥

॥ २३९ ॥ दुरी फांकला हा श्रीहरी । ब्रह्मया जाणवलें अंतरी ॥ मग
धांवोनि झडकरी । वत्सें गोवळें उचलिलीं ॥ १ ॥ ते तो होती समाधिस्थ ।
ब्रह्मा नेतो हें नेणती चि मात ॥ मग ते नेउनियां समस्त । सत्यलोकीं
बैसविलीं ॥ २ ॥ यावरी येउनियां श्रीरंग । पाहे तंव न दिसे संग ॥ भलें
झालें ह्मणतुसे मग । अवघे आपणचि हो सरला ॥ ३ ॥ ब्रह्मा आडवूं
पाहे मज । तरी मी सांडीन त्याची पैज ॥ ऐसें म्हणोनियां श्रीराज ।
वैष्णवी माया विस्तारिली ॥ ४ ॥ आपण वत्सें आपण गोवळ । मोह्या
पावे घोंगडीं सकळ ॥ काठ्या पावे पाईतणे मेळ । झाला ते केवळ एकला
एक ॥ ५ ॥ लुडे खुडे मुडके कान । गोरे सांवळे राजीवनयन ॥ बोलिका
तोतिरे म्लान वदन । दैदिप्यमान तोही झाला ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे होतें
तैसें । होउनी ठेला तेवढेंचि जैसें ॥ नव्हती पाहिले कोणी ऐसे ।
ओळखोंचि नेणती अवलोकितां ॥ ७ ॥

॥ २४० ॥ तैशींच वत्सें जिचीं जैसें । ह्योतीं होउनी ठेला तैसीं ॥

मिसकीणे लातिरी । एके खाविरी ढिंविरी ॥ एके अचपळें काविरी ।
 झाला श्रीहरि सर्व रूपें ॥ २ ॥ देखतां गाईसी फुटे पान्हा । घरिंचिया
 लोभ उपजे मना ॥ ऐसे स्वरूपें होउनी नाना । खेळे वृंदावना चौ-
 पासी ॥ ३ ॥ येउनी ब्रह्मा पाहे डोळां । तंव पहिलीया ऐसाचि सोहळा ॥
 ध्वजा कुंचे घागरमाळा । तोरणें पताका उभविलीया ॥ ४ ॥ सिंगें काहाळा
 मोहऱ्या पावे । गोवळ नाचताती सुहावे ॥ वरी धरुनियां चांदिवे ।
 भोंवती खिल्लारें वत्सार्ची ॥ ५ ॥ ब्रम्हा म्हणे आणिलीं केव्हां । म्यां तो
 लपविलीं होती एकिसवा ॥ जाउनियां पाहे तंव तो मेळवा । जेथिल तेथें
 तैसाची ॥ ६ ॥ निळा म्हणे लाविलें पिसें । ब्रम्हया येण्याजाण्याचाचि
 वळसे ॥ मग लज्जित होउनियां मानसें । करीत स्तवनें श्रीहरिचीं ॥ ७ ॥

॥ २४१ ॥ तंव कृष्णाभोंवते गोवळ । भासती चतुर्मुखचि सकळ ॥ करीत
 वेदघोष कल्लोळ । पदें क्रमें निरुक्ते ॥ १ ॥ ब्रह्मा ह्मणे हें नवल झालें । ते
 तेथिल येथें हे कोडुनी आले ॥ चतुर्मुखहि दिसती भले । न कळे महिमान
 श्रीहरिचें ॥ २ ॥ मग जोडुनियां पाणीतळ । चरणीं ठेज्ं इच्छी निदळ ॥
 त्राहें त्राहें जि मी केवळ । दास डिंगर कृष्णा तुझा ॥ ३ ॥ ऐसा एक संवत्सर ।
 करीत होता नमस्कार ॥ ह्मणे वत्सें आणि कुमर । आणवाल तरी
 आणितो ॥ ४ ॥ इकडे कृष्ण गोवळमेळीं । आपणासवें आपण धुमाळी ॥
 खेळत आला पर्वतातळीं । आणि वत्समुखें हुंबरला ॥ ५ ॥ चरतां पर्वत
 मस्तकीं गाई । ऐकोनी हुंकारल्या ते ठायीं ॥ मग उड्या घालुनियां पाही ।
 पाजविती पान्हा वत्सार्सी ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे जगत्रयजीवन । वत्सें झाला
 असे आपण ॥ यालागीं स्नेहाचें महिमान । अधिका अधिक गाई
 पोटीं ॥ ७ ॥

॥ २४२ ॥ गवळी होते राखणाईत । ते ते ह्मणती झाला घात ॥ गाई
 बुजाल्या अकस्मात । पडणपात त्यां झाला ॥ १ ॥ मग ते आले पायवाटा ।
 पाहाती गाई तंव सुभटा ॥ वत्सें पान्हा घेती घटघटा । पूर लोटले क्षीराचे
 ॥ २ ॥ नेणों क्षीरसिंधु सोहळा । पाहों आला कृष्णलीळा ॥ तेणें क्षीरा-
 चिया सुकाळा । केलें वत्सा आणि गौळियां ॥ ३ ॥ ऐसा झाला संध्या-
 काळ । तंव पातले गौळणीचे मेळ ॥ सांजवणी दुडिया घेउनि सकळ ।
 करित गायनें सुस्वरें ॥ ४ ॥ गौळी ह्मणती पिंजल्या गाई । गोविंद ह्मणे
 दोहा साही ॥ आजि दुधासी उणेंचि नाहीं । न पुरती पात्रें तैसिचि क्षीरें

॥ ५ ॥ गोवळ आपुलालीये घरीं । रात्रीं वसती मुखशेजारी ॥ दिवसा
जाती वनांतरीं । वत्सापाठीं हरिसंगें ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे चतुरानन ।
आला गोवत्सें घेऊन ॥ ह्मणे नेणतां मढिमान । चुकी झाली क्षमा कीजे ॥ ७ ॥

॥ २४३ ॥ तंव ते आणिले मागिले गोपाळ । सारिखेंचि धैर्य वीर्य प्रताप-
बळ ॥ हें देखोनियां विस्मित सकळ । ह्मणती द्विविध कैसेनि हे झाले
॥ १ ॥ तैसेचि वत्सें दोनी दोनी । एकएक गाईलागुनी ॥ सुखें पिऊं देती स्तनीं ।
आणि दुभती वोरसोनी यथेष्ट ॥ २ ॥ तंव ते आसुमाई गोटी । होती
अघासुराचि पोटी ॥ तेचि सांगती वडिलावोटी । ह्मणती नवल वितलें
॥ ३ ॥ आजि आह्मां अवधियां वनीं । घातलें होतें सर्पें वदनीं ॥ मागें
होता सारंगपाणी । तेणें तो चिरुनी टाकिला ॥ ४ ॥ मग वत्सें आणि
गोवळ । आह्मी वाहेरी पडिलों सकळ ॥ त्याचे पाहाहो करवाळ । रक्तें
पूर वाहाती ॥ ५ ॥ नवल तें ऐकोनि कानीं । लोक चालिले पाहावया
नयनीं ॥ तंव ते पडिले वाळोनी । गंगाओघा सारिखे ॥ ६ ॥ ये गोष्टीसी
झालें वर्ष । गोवळां वाटे एकचि निमिष ॥ निळा ह्मणे सेविलें शेष । तेणें
सर्वदा समाधी ॥ ७ ॥

॥ २४४ ॥ ऐशीं अगाध चरित्रें याचीं । वर्णितां भागला शेष विरंची ॥
लोक ह्मणती हा सर्प विलेंचि । कैसेनि पां वांचला ॥ १ ॥ मग खां सांगे
नारायण । यासी गेलें वर्ष होउन ॥ गोवळ वत्सें ब्रह्मसदन । पावोनी
होते वैसले ॥ २ ॥ कालिची ते आले यथें । ह्मणोनी सांगती नूतन वार्ते ॥
द्विगुणपणें हे कैसेनि तुमतें । प्राप्त झाले कां नेणा ॥ ३ ॥ ऐसें सांगतां
श्रीहरी । अवघ्यां जाणवलें अंतरीं ॥ परम लाघविया मुरारी । खेळ खेळे
विचित्र ॥ ४ ॥ अघासुरा वधिल्यावरी । पुढें धेनुका बोहरी ॥ कैसी
केली याचि परी । तेंहि मुजाण परिसतु ॥ ५ ॥ एकैक याचें कथानक ।
श्रवण भवबंधा मोचक ॥ म्हणोनियां सात्विक लोक । हेंचि ऐकती अनु-
दिनी ॥ ६ ॥ निळा म्हणे हे वाळक्रीडा । परी परमार्थसाधनाचा हुंडा ॥
श्रवण मनन होतांचि फुडा । ब्रह्मसाक्षात्कार पाविजे ॥ ७ ॥

॥ २४५ ॥ वत्सें वत्सप वनांतरीं । माजि परमात्मा श्रीहरी ॥ खेळतां
खेळ नानापरी । पुढें धेनुक देखिला ॥ १ ॥ सांगतां अंगींची बरव ।
मृणाळिके ऐसी लव ॥ शृंगें सुवर्णाची ठेव । रत्नापरी नयन दोन्ही ॥ २ ॥

कर्ण जैसी केतकीदळें । अति राजस पादतळें ॥ खुर शोभती रातोत्पळें ।
 जेंवि जडुनी ठेविलीं ॥ ३ ॥ चारी चरण कर्दळीस्तंभ । हृदयावकाशीं
 सुक्ष्म नभ ॥ पाठीवरी त्रिवेणी भांव । पुच्छ स्वयंभ शेषफणी ॥ ४ ॥
 कांबळी लोंबे कंठातळीं । विद्युत्प्राय टिळकु भाळीं ॥ वोसंड लवथवित मांस-
 मेळीं । देखतां नव्हाळी डोळियां ॥ ५ ॥ गोवळ म्हणती कृष्णा पाहें ।
 नवल वृषभ आला आहे ॥ चुकारिचाचि नवल नाहे । न्यावा धरुनी
 मंदिरा ॥ ६ ॥ निळा म्हणे ऐकोनि हरी । दृष्टि घालुनियां सामोरी ॥
 म्हणे धेनुक हा निर्धारी । आलासे मुक्ती मागावया ॥ ७ ॥

॥२४६॥ ऐसें विचारुनियां मनीं । ह्मणे सौंगडीयां सारंगपाणी ॥ बैल चांगला
 दिसतो नयनीं ॥ परी धरूं कैसा देइल ॥ १ ॥ तुह्मी व्हारे पैलीकडे । दुरी
 परते वेघोनि हुडे ॥ चौताळतां हा चहूंकडे । करील रगडा सकळांचा ॥ २ ॥
 ते ह्मणती बरें कृष्णा । परी तूं सांभाळीं हो आपणा ॥ ऐसें ह्मणोनियां
 पळती राणा । गिरिशिखरीं वैसले ॥ ३ ॥ मग कास घालुनी गोपीनाथ ।
 चालिला पुढें चुचकारित ॥ तंव तो म्हणे आजी कार्यार्थ । बरा साधला
 एकांतीं ॥ ४ ॥ जवळी यावयाची वाट पाहे । उगाचि स्तब्ध उभा राहे ॥ हें
 जाणोनियां यादवराय । अंग राखोनी चमकतु ॥ ५ ॥ ऐसा आटोपिला
 हरी । तंव तो मायावी आसुरी ॥ धाविन्नला तयावरी । शिंगें पसरुनी
 विस्तीर्ण ॥ ६ ॥ निळा म्हणे फुंपात उठी । चौताळ लागे पाठीं ॥ तंव हा
 परमात्मा जगजेठी । गांठी पडों नेदीचि ॥ ७ ॥

॥ २४७ ॥ शृंगे पसरिले जैसे शूळ । नेत्रींहुनि निघती ज्वाळ ॥ श्वास-
 रंध्रीं धूम्रकल्लोळ । डरकिया अंतराळ दुमदुमितो ॥ १ ॥ मागें सरे पुढें
 धांवे । आडवाचि उडे उंचउंचावे ॥ ऐशीं दाउनियां लाघवें । हरिसिन्नध
 पातला ॥ २ ॥ देव हाणे मुष्टीघातें । तेणें आर्ढाय दुखवोनि तेथें ॥ सर्वेचि
 सरसावोनियां वरिते । उपसों धांवे गोविंदा ॥ ३ ॥ दोघां मांडलें महार्णव ।
 दाविती बळ प्रौढी गौरव ॥ मग धेनुकें करुनियां माव । कृष्णातळीं
 संचरला ॥ ४ ॥ येरें रगडुनी तेथेचि धरिला । दोहीं शिंगीं हात
 घातला ॥ मग ते उपटुनी त्राहाटिला । निघात घातें खडकावरी ॥ ५ ॥
 ऐसा करुनियां शतचूर्ण । रक्त मांस त्वचा भिन्न ॥ अस्ति तिळप्राय
 होऊन । गेल्या उडोनी दाहिदिशा ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे ऐशियापरी ।

धेनुका मुक्तीची सिदोरी ॥ देउनी पाठविला श्रीहरी । आपुलिया निजधामा
सुखवस्ती ॥ ७ ॥

॥ २४८ ॥ हें देखोनियां गोवळ । आले धांवोनियां तें सकळ ॥
कृष्णासी ह्यणती युद्ध तुंबळ । केलें तुवां वृषभेसी ॥ १ ॥ आह्मी देखिलें
दुरुनी । होतो डोंगरीं वसोनी ॥ तो बैल नव्हे आह्मांलागुनी । कृष्णा
कोण तो सांग पां ॥ २ ॥ येरु ह्यणे तो असुरु । तुह्यां भासला होता ठोरु ॥
कौंसरायाचा तो हेरु । जाता वधुनी सकळांतें ॥ ३ ॥ ऐसा जाणोनियां
निभ्रांत । शांति पावविला तो आतां ॥ तुह्मी भयातें न धरितां । सुखें
विचरा मत्सर्गें ॥ ४ ॥ माझिये भजनीं जे राहाती । सांचिया विघ्नांची मी
शांती ॥ करूनियां सुखविश्रांती । तयां अपीं सर्व सिद्धी ॥ ५ ॥ ऐसें
ऐकोनियां हरिवचन । संतोपले सकळही जन ॥ मग नमस्कारूनियां उभय
चरण । गोकुळप्रती चालिले ॥ ६ ॥ निळा ह्यणे सांगती वडिलां । वनीं
वर्तमान जो देखिला ॥ धेनुकासुर तो निपातिला । आजि कृष्णें
युद्धसंधी ॥ ७ ॥

॥ २४९ ॥ पूर्वील कथा अनुसंधान । राहिलें होतें करितां कथन ॥
मतिविस्ताराचें महिमान । स्फूर्ति फांकोन वाहावली ॥ १ ॥ माभळभट
गेलियावरी । कागासुर तो माव करी ॥ येउनियां गोकुळाभीतरी । विंब-
वृक्षावरी बैसला ॥ २ ॥ ह्यणे फोडूनियां दोन्ही डोळे । वाळका करीन मी
आंधळे ॥ चुंचिघातें कंठनाळें । फोडीन वक्षस्थळीं वैसोनी ॥ ३ ॥ काय
करील तें लेंकरूं । मनुष्य मानवी ते ईतरु ॥ आम्हां दैत्यांचा अहारु ।
कैसेनि येती ते मजपुढें ॥ ४ ॥ कौंसाचिये आझेभेणें । करितों मनुष्यांचीं
संरक्षणें ॥ आतां तो प्रेरिलेसे तेणें । आड आलिया निवटीन ॥ ५ ॥
आलिया साचिया कैवारा । आकळूं शकें मी इंद्रादिमुरां ॥ मज कोपलिया
कृतांतवीरा । कोण सामोरा येऊं शके ॥ ६ ॥ निळा म्हणे ऐशिया मदें ।
मातला मनेसींचि अनुवादें ॥ कौंसा तोपवीन या आनंदें । प्रतीक्षा करी
कृष्णाची ॥ ७ ॥

॥ २५० ॥ ऐसें जाणोनियां श्रीहरी । पालखी निजविल्या रुदन करी ॥
न राहे अंकींही क्षणभरी । निजवितां सेजारी तैसाची ॥ १ ॥ काय करूं मे
यशोदा ह्यणे । कां हें करिताहे रूदन ॥ दिठावलें माझें तान्हें । निंबलोणे

उतरी तथा ॥ २ ॥ तरी न राहे रूदतां । अधिका अधिक आक्रंदतां ॥
 यशोदा ह्मणे बाहेरी आतां । नेऊं तरी कोणीकडे ॥ ३ ॥ मग घेउनियां
 कडियेवरी । काग दाविला निंबावरी ॥ तथा देखोनियां हास्य करी । मग ते
 सुंदरी हरिखली ॥ ४ ॥ ह्मणे निजउनियां येथें । करीन कामकाज भोंवतें ॥
 ऐसैं विचारुनियां चित्तें । ह्मणे कागातें अवलोकीं ॥ ५ ॥ ऐशापरी
 निजविला । क्षण एक काजकामीं गेला ॥ तंव काग तेथुनियां उठिला । झडपूं
 आला गोविंदा ॥ ६ ॥ देखोनी यशोदा घावरी । हाहाकार केला इतरीं ॥
 निळा ह्मणे तो असुरी । हरिचीवरी झेंपावला ॥ ७ ॥

॥ २५१ ॥ रूप विक्राळ भयानक । चुंचु वाढिले अधिका अधिक ॥
 पक्ष पसरोनियां अधोमुख । रक्तवर्ण द्विनेत्र ॥ १ ॥ क्रोधें झगटतां कृष्णशरिरीं ।
 येरें पक्ष धरिले करीं ॥ उपटून सांडी पृथ्वीवरी । अपार वातें उसळले ॥ २ ॥
 लोक मिळाले भोंवते । परी भिताती देखोनियां त्यातें ॥ मग धरूनियां
 चुंचूतें । दोनी फाळीं करूं पाहे ॥ ३ ॥ अनंत हस्ताचा श्रीधर । काय ते
 काउळे किंकर ॥ परि तो मायावी असुर । खर्ग वोडणेसी ठाकला ॥ ४ ॥
 कृष्णें लत्ताप्रहरें त्यासी । पाडियलें तोंडघसी ॥ धरूनियां निजकेशीं ।
 आपणापासीं ओढियला ॥ ५ ॥ दक्षिणकरें मुष्टिप्रहरीं । हाणितलें त्या
 शिरावरी ॥ मस्तक फुटतां मेंदूवरी । शोणित वाहे भडभडा ॥ ६ ॥ निळा
 ह्मणे दीर्घपापी । कागरूपिया अतिविकल्पी ॥ परि हा परमात्मा पुण्यप्र-
 तापी । मोक्षपदासी पाठविला ॥ ७ ॥

॥ २५२ ॥ मग धांवोनियां यशोदा । हृदयीं आळंगी गोविंदा ॥ बारे
 तूतें अरिष्टेंची सदा । जें पासुनी जन्मलासी ॥ १ ॥ प्रथम पूतनेचा घात ।
 दुजा भटाचा विपरितार्थ ॥ तिजा कागाचा हा अनर्थ । आम्हीं देखिला
 समस्ती ॥ २ ॥ यावरी काय काय होईल । न कळे आह्मातें तें पुढिल ॥
 मार्गें शकटाचेंही नवल । मारिलेंचि होतें तुज कृष्णा ॥ ३ ॥ कैसे घरासचि
 पुसती । नाना परीचे उत्पात येती ॥ काय करूं रे श्रीपति । कैसा वांच-
 सील काय जाणें ॥ ४ ॥ किती चिंता करूं खेद । मज हे न देखवती
 प्रमाद ॥ तंव गगनवाणीचे शब्द । ऐकती झाली निज कर्णी ॥ ५ ॥ पर-
 मात्मा हा पूर्ण अवतार । उतरावया धराभार ॥ तुझीये उदरींचा कुमर ।
 निवटिल असुर अपरमित ॥ ६ ॥ जे जे 'पापी' अतुर्बळी । आहेत हे
 भूमंडळीं ॥ तितुकियांसिहि मांडुनी फळी । पाठवील खां यमपंथें ॥ ७ ॥

निळा ह्यणे ऐकोनि कार्नी । यशोदा संतोषली मनीं ॥ टाळी पिटिली सकळही जनीं । थोर आश्चर्य वाटलें ॥ ८ ॥

॥ २५३ ॥ अवघे करुनी जयजयकार । हर्षे झाले सुखनिर्भर ॥ ह्यणती आतां वारंवार । भयसंकोच न धरावा ॥ १ ॥ तंव यशोदा ह्यणे पूर्वीही ऐसें । गर्गाचार्ये कथिलें विन्यासें ॥ राशिनक्षत्राचेनिया मिसें । उदंड भाषार्थ सांगितला ॥ २ ॥ पुढें वधील कौंसासुरा । सोडवील हा मातापितरां ॥ मथुरेसी उग्रसेना नृपवरा । भद्र सिंहासनीं बैसवील ॥ ३ ॥ करील धर्माचें पाळण । सकळ पांडवांचें संरक्षण ॥ भीमकीचेंही पाणिग्रहण । करील अरिवीरां मर्दुनी ॥ ४ ॥ वधूनियां भोमासुरा । सोळा सहस्र अंतःपुरा ॥ प्रणुनियां हा एकसरा । पुत्रापौत्रीं नांदेल ॥५॥ कौरवां वधील पांडवहातें । राज्यीं स्थापील हा धर्मातें ॥ उतरुनी भूभारातें । अवनी उत्फुल्लित करील ॥६॥ गोकुळींचिया नगरनारी । रंजवील हा नानापरी ॥ गोवळ गाईचा मनोहरी । ऋडा करील कौतुकें ॥७॥ अतुर्वळिया नारायण । यशोदे तुझा हा नंदन ॥ नाटकी कौसाल कान्ह । करील पवाडे अगणित ॥ ८ ॥ निळा ह्यणे ते प्रसंगीं । स्मरलें अवघे यशोदेलार्गीं ॥ मग नाना वस्तु पदार्थ चांगी । वरुनी सांडी श्रीकृष्णा ॥ ९ ॥

॥ २५४ ॥ यावरी वगासुराची कथा । विचित्र आहे ते ऐकतां ॥ कृष्णकरें पावोनि घाता । महामुक्तीतें वरील ॥ १ ॥ मग तो वगरूपिया असुर । ध्यानस्त यमुनातीरीं स्थिर ॥ झांकुनियां उभय नेत्र । एकाचि पायावरी उभा ॥ २ ॥ कृष्णघातावरी चित्त । मनीं चितुनियां तिष्ठत ॥ ह्यणे केव्हां देखेन तो येथ । येतां खेळत जवळी कैं ॥ ३ ॥ बाळलीळे येतांचि जवळी । गटकाळीन जेवि मासोळी ॥ हें जाणोनियां वनमाळी । आला खेळिमेळीं गडियांसवें ॥ ४ ॥ तंव तो पक्षिया देखिला कैसा । राजहंस कां सरोवरींचा जैसा ॥ शोभायमान निश्चळ ऐसा । लेंकरें ह्यणती चला धरूं ॥ ५ ॥ कृष्ण ह्यणे रे पक्षी क्रूर । नका जाऊं त्यासमोर ॥ मत्स्याहारी महा निष्ठुर । पापकर्मा दुरात्मा ॥ ६ ॥ तुह्मी रहा एकीकडे । मार्गेचि लपोनियां गडे ॥ जाउनी मी पाहातों पुढें । उघडितो नेत्र कीं नाहीं ॥ ७ ॥ पहा लपत लपतचि जातों । आणि देईल धरूं तरी आणितों ॥ परि तुह्मी करा जें सांगतों । दुरिची असा पैलाडी ॥ ८ ॥ तंव पानवथाचे अवघे लोक । पाहाती कृष्णाचें कौतुक ॥ ह्यणती नंदाचा

हा बाळक । पाहारे कैसा पिलंगतो ॥ ९ ॥ निळा ह्मणे जैसा चित्ता । हरणी देखोनियां तत्वता ॥ सुरके भूमिची आतौता । तैसाचि हाही वेग करी ॥१०॥

॥ २५५ ॥ साचिपरी हा मुरारी । पसरला न दिसेचि ऐसा दुरी ॥ चालतू उरगाचिया परी । परि तो असुरी लक्षित ॥ १ ॥ येतां देखो-
नियां कृष्णासीं । दैख हारखला मानसीं ॥ ह्मणे साधुनियां निजका-
र्यासी । जाईन अति त्वरेसी उडोनियां ॥ २ ॥ ऐसें विचारुनियां मानसीं ।
पक्ष झाडी अति आवेशी ॥ ह्मणे कौंसाचिया पुण्यराशी । झालिया सन्मुख
या काळें ॥ ३ ॥ आतां गिळुनियां नंदकुमारा । खोवीन मस्तकीं यशाचा
तुरा ॥ मात जाणवीन राजेश्वरा । मथुरेसी जाउनी उलहासें ॥ ४ ॥ ह्मणेन
आतां राहें सुखी । माझिया वळें तूं इह लोकीं ॥ तोपवीन नृपति पुण्य-
लोकीं । आह्मा पाळक दैसांचा ॥ ५ ॥ परी हा मृत्युचि आला हें नेणतु ।
वृथाचि मनोरथ वाढवितु ॥ आपआपणासिची श्लाघवितु । महा मूर्ख तो
पापराशी ॥ ६ ॥ मग अति आवेशें धांविला । कृष्णा झगटावया पातला ॥
तंव तो तेणें आसुडिला । तोंडघसी पडिला चरणातळीं ॥ ७ ॥ पक्ष
धरुनियां दोहीं हातें । उपटुनियां सांडिले परीते ॥ लोला करुनियां
गोपिनाथें । चरणघातें तुडविला ॥ ८ ॥ ऐशियापरी घाबिरा केला ।
चुंचीं धरुनियां घोळसिला ॥ ह्मणे मायाविया दाखवी आला । माया
प्रतापु या काळें ॥९॥ बहुत दिवस मामाचें अन्न । भक्षिलें झाडा तो घेईन ॥
आजि मृत्युपंथें पाठवीन । गौरव करून ताडणाचा ॥ १० ॥ ऐसें
बोलोनियां श्रीहरी । सोडिला तंव तो दीर्घ स्वरीं ॥ गर्जोनियां
कृष्णावरी । अति तवकें उठीला ॥ ११ ॥ आधिच तंव तो निशाचर । रूप
धरुनियां भयंकर ॥ कृष्णा गिळावया सत्वर । मुख पसरुनी धांविला
॥ १२ ॥ हें देखोनी लोक ह्मणती । गिळिला गिळिला रे श्रीपती ॥ वेगीं
जाउनियां नंदाप्रती । मात जाणवा दसवंतिये ॥ १३ ॥ ऐसा झाला हाहा-
कार । कृष्णें तेचि क्षणीं अति सत्वर ॥ फोडुनियां भांडे दंतावळि चुर ।
करुनियां पाडिला ॥ १४ ॥ मग रगडुनियां पादघातें । मुरगाळिली मुंडी
हातें ॥ दैख सागितां निज देहातें । शब्द केला अचाट ॥ १५ ॥ ह्मणे
धांव धांव कौंसासुरा । तुझिये कार्जी वेंचलों पुरा ॥ निळा ह्मणे मग सारंग-
धरा । वरुनी प्राणा ओंवाळिले ॥ १६ ॥

॥ २५६ ॥ यापरी करुनियां साची गती । निज धामा पाठविला

श्रीपती ॥ लोकही विस्मय पावोनि चिर्ती । न कळे ह्यणती हरिलीळा ॥१॥
 हाचि ईशाचाही ईश । जगाचा आदी हा जगदीश ॥ येथें दिसतो मानुष-
 वेष । परि हा अध्यक्ष भुवनत्रया ॥ २ ॥ याचिया चरित्राची नवाई ।
 एकेक सांगावी किती काई ॥ अगाधपर्णेचि बाळत्वही । प्रथमचि
 पूतना शोषिली ॥ ३ ॥ पाठी माभळभटासी पिढेदान । शकट पादघातेचि
 उडवून ॥ यावरी कागवग निर्दाळून । रिठामुरा चाऊन सांडियेला ॥ ४ ॥
 आघामुरही वर्नी चिरिला । वत्सामुर तो धोपटिला ॥ धेनुक प्राणेसी
 विघडाविला । तृणावृत लाविला मृत्युपर्णे ॥ ५ ॥ ऐसी दिव्य चरित्राचिया
 खाणी । उघडिलिया येणें बाळपर्णी ॥ पुढें जें करील तेंही नयनीं ।
 पाहों आइकों निवाडे ॥ ६ ॥ निळा ह्यणे ऐसे जन । गोकुळींचे विस्मया-
 पन्न ॥ पुढें केशियाचें आख्यान । तेंही सकळिक आइका ॥ ७ ॥

॥ २५७ ॥ अश्वरूपिया केसामूर । ठाणमाण अति सुंदर ॥ जैसा उच्चै-
 श्रवा रहंवर । देवलोकीं इंद्राचा ॥ १ ॥ शोभिवंत तयाहुनी आगळा । असु-
 माई अवलोकितां डोळां ॥ पहावाचि ऐसा वेळोवेळां । आठवों नेदी
 आणिक ॥ २ ॥ शोधितांही समद्रीपांतरु । नाढळेचि कोठें ऐसा वारु ॥
 सुंदराहुनि अति सुंदरु । रूपें नागरु भुलवणा ॥ ३ ॥ दांडिमान कळाव्या
 डोळे । कर्ण जैसे केतकिदळें ॥ गुडघे सुंव मेजागळे । सर्वहि शृंगारमंडित ॥४॥
 खोगिर जीन लगाम तोंडीं । इलाखे रिकेवियांची जोडी ॥ गाशा वागदोर
 दुमचिया दांडी । खुरुस नवरत्न खचित्तांचे ॥ ५ ॥ तंव संवगडियांसी
 खेळत । आले अकस्मात गोपीनाथ ॥ वारु देखोनि गडियां ह्यणत । पैल
 पहारे विचित्र तेजी ॥ ६ ॥ आह्मा रायें कंसासुरें । वैसावया अति आदरें ॥
 धाडिलें हें वहन खरें । अनुवादिजे गडियासी ॥ ७ ॥ आतां यावरी
 घालुनी स्वारी । पाहों वैसोनियां घटिका चारी ॥ नये मना तरी माघारी ।
 देऊं पाठउनी साचा त्या ॥ ८ ॥ परी तुह्मी राहोनियां दुरी । वैसोनि पहावें
 गोपुरावरी ॥ ऐसें सांगोनियां श्रीहरी । मग सांवरी आपणियां ॥ ९ ॥ आइता
 साज आहे वरी । रूपाकृती ही साजिरी ॥ मायावी हा जाणोनियां
 हरी । कास कसिली बळकट ॥ १० ॥ निळा ह्यणे मनोगत । आर्त केशियाचे
 उत्कंठित ॥ वरी वैसलिया कृष्णनाथ । नेईन दिगांता उडवुनी ॥ ११ ॥

॥ २५८ ॥ ह्यणोनियां तेंथें उगाचि उभा । यावया जवळी पद्मनाभा ॥
 तोहि सर्वसाक्षी बोथंबा । जाणे त्दहत केशियाचें ॥ १ ॥ मग चालत

चालत मंजुळ चाली । हळु हळुचि गेला जवळी ॥ लगाम धरुनियां निज करतळीं । हातें कुरवाळी मुखांतरा ॥ २ ॥ मग रिकेवी देउनी पावो । चढला वरी यादवरावो ॥ हालों नेदितांचि नवलावो । घातला भार त्रिभुवनाचा ॥ ३ ॥ केशिया पाहे उडावया । तंव ओझें भारी नुचलवे पायां ॥ ह्मणे गेली व्यर्थचि माया । रचिलें एवढें लाघव तें ॥ ४ ॥ मग न चलवे ऐसें जाणोनि हरी । बरवा फोडिला चाबुकावरी ॥ केशिया त्ददर्यांचि रुदन करी । ह्मणे घेतला प्राण निश्चयेंसी ॥ ५ ॥ हालों नेदीचि हा गोवळ । महाबळिया आमुचा काळ ॥ कृष्ण ह्मणे हें मुसळ । व्यर्थची पोसिलें बेटिया नें ॥ ६ ॥ चारुनियां दाणा चारा । पुष्ट केला बहू थोर ॥ नाहीं मिनला चाबुकस्वार । तोंचिवरी शोभला ॥ ७ ॥ मग उतरला झडकरी । हातीं धरिली लगामदोरी ॥ तंव तो उपाई येउनियां वरी । हाणों धांवे टापेनें ॥ ८ ॥ मागें पेरवाळे झाडित । आडवाचि उडे मग कुकात ॥ तोंड पसरुनियां विचकी दांत । डसावया श्रीहरी ॥ ९ ॥ येरु आतळोंचि नेदी त्या अंगा । धरिलें आवरुनियां तुरंगा ॥ घायांतळीं आणुनि चांगा । ताडिला मुष्टिप्रहरें करूनी ॥ १० ॥ तेणेंचि तया आली तंव । ह्मणे कौसा वेगीं धांव धांव ॥ वेंचलों जिवें करीं कणव । सोडवीं मज याच्या हातीं ॥ ११ ॥ तुझिया काजा वधावा हरी । ह्मणोनियां आलों येथवरी ॥ तंव हा लाघविया मुरारी । वैसला जिव्हारी काय करूं ॥ १२ ॥ पायीं बांधोनियां टाकिलें । माझियाचि भूषणीं मज गोंविलें ॥ नाहीं अंतरीं हें मज कळलें । कैसें करूं त्ददयासी ॥ १३ ॥ ऐसिया विलापें आक्रंदतां । प्राण सोडिले तत्वतां ॥ ह्मणे मी फिरोनियां मागुता । न येचि येथें श्रीकृष्णा ॥ १४ ॥ निळा ह्मणे ऐकोनी कृष्ण । ह्मणे वाग्देवी तुझी तुज प्रसन्न ॥ जा रे मुक्तिपर्दी बैसोन । वस्ती करीं तेथें सुखें ॥ १५ ॥

॥ २५९ ॥ ऐसें केशियाचें हनन । केलें देखोनियां सकळ जन ॥ गोकुळींचे विस्मयापन्न । ह्मणती न कळे महिमान श्रीहरिचें ॥ १ ॥ कृत्रिम वेषिया तुरंगम । आला इच्छूनियां संग्राम ॥ कैसा जाणोनियां मेघःशाम । तयावरी सरसावला ॥ २ ॥ साची केलीचि कार्यसिद्धी । तोडूनियां आधिव्याधी ॥ बैसविला तो सभासंधी । मुक्तिस्थानीं मुक्तांचिये ॥ ३ ॥ वार्ता गेली कंसासुरा । मर्दिलें केशिया महावीरा ॥ गोकुळीं आनंद नारीनरा । हर्षें साखरा वांटिती ॥ ४ ॥ कंस ह्मणे विपरीत भाग्य । झालें

ओढवलें उपसर्ग ॥ गेले माझे हे अंगलग । आतां विश्वास कोणाचा ॥५॥
 गगन वाणी ऐकिली जेव्हां । सुत देवकीचा आठवा ॥ तोचि वधील दैत्यां
 सर्वा । तों हें विपरीत वर्तलें ॥ ६ ॥ गोकुळामाजि तुझा वैरी । नाहीं
 ऐकिलें हें भविष्यांतरीं ॥ एकचि वदली ते कुमारी । जे कां निष्ठिली हातीं ची
 ॥ ७ ॥ व्यर्थाचि पिडियेली देवकी । आणि वसुदेवही पुण्यश्लोकी ॥
 होणार न चुकेचि कीं सेखीं । विघ्न आणिकचि उदेलें ॥ ८ ॥ निळा ह्मणे
 ऐसिया परी । कंस निमग्न दुःखसागरीं ॥ गेली ऐश्वर्याची थोरी । पडिला
 शरिरीं निचेष्टित ॥ ९ ॥

॥ २६० ॥ यावरी गौळणी सुंदरी । नेउनियां निजमंदिरीं ॥ खेळविती पर-
 मात्मया श्रीहरी । नाना उपचारीं पूजिती ॥ १ ॥ देउनियां चंदनउटी ।
 केशरी टिळक लाविती लळाटीं ॥ नाना सुमनहार कंठीं । घालिती बरवंटी
 श्रीकृष्णा ॥ २ ॥ गुंफुनी सुमनटोप शिरीं । विचित्र तुरे खोंविती वरी ॥ लेवउनियां
 दिव्य आळंकारीं । वस्त्रें परिधानें गौरविती ॥ ३ ॥ एकी जाणविती विंजण-
 वारा । एकी चवरी विंजिती सुंदरा ॥ ह्मणती वो नंदकुमरा । दासी आह्मी
 तुमचिया ॥ ४ ॥ शर्करा घृत परिपक लाडू । नाना स्वाद फळांचे घडू ॥
 आणुनियां करिती सुरवाडू । कृष्ण वदनीं समर्पिती ॥ ५ ॥ एकी उचळुनियां
 कडिये घेती । एकी खांदिये बैसविती ॥ एकी हृदयींचि आळंगिती । चुंबन देती
 पै एकी ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे परब्रह्म सेजे । आवडी घेउनी निजती निजे ॥
 ऐसिया सुखाचीं नाचती भोजें । परमात्मा आप्त झालिया ॥ ७ ॥

॥ २६१ ॥ आमुचा जिवलग सांगाती । जन्मोजन्मीचा हा श्रीपती ॥
 एकीसवें एकी बोलती । आणि आळंगिती त्ददयेंसी ॥ १ ॥ नाना परीच्या
 विनोदवार्ता । सांगती बोलविती अनंता ॥ तुझेनि भाग्यें भण्यवंता ।
 ह्मणती आह्मी संसारीं ॥ २ ॥ कृष्णा आत्मया सुखानंदा । परात्परा जी
 आनंदकंदा ॥ निसा अर्चिता अभेद्या । देवत्रया तूं वंध ॥ ३ ॥ ऐसा
 असोनियां आह्मां आरजा । खेळणें झालासी आजिच्या काजा ॥ धन्य
 आह्मीही गरुडध्वजा । तुझे पादपद्म देखतों ॥ ४ ॥ आणिसीही एक नवल
 थोर । परमात्मा तूं परात्पर ॥ आह्मांलागीं रूप साकार । आवडी ऐसेंचि
 धरियलें ॥ ५ ॥ कृष्णा ह्मणोनियां पाचारितां । वो ह्मणोनियां येसी
 धांवता ॥ येरवीं वेदाचियाही संमता । उरविसी रूप निर्धारिं ॥ ६ ॥

निळा ह्यणे ऐसिया प्रेमें । अनुसरल्या त्या भक्तिसंभ्रमें ॥ तैसेंचि जाणें
नियां त्या परब्रह्में । पुरविले त्यांचे सोहळे ॥ ७ ॥

॥ २६२ ॥ मग त्या मिळोनियां सकळ जनीं । मध्यें बैसउनियां सारंग
पाणी ॥ भोंवत्या खेळताती खेळणीं । नाचती नाचणीं गीतस्वरें ॥ १ ॥
कृष्णा ह्यणोनियां आळविती । मधुर स्वरें गायनें गाती ॥ तेणेंचि मिसें त्या
कृष्णासि स्तविती । आणि रंजविती परमात्मया ॥ २ ॥ ह्यणती गे नंद
यशोदेचें पुण्य । उरलें त्रैलोक्या पुरोन ॥ आह्यां झालें तें सुप्रसन्न । कृष्णा-
कृती या काळें ॥ ३ ॥ ह्यणोनियां जिवेंप्राणें । ओंवाळिती तनुमनें ॥ घालू-
नियां दिव्यासनें । वरी कृष्णातें बैसविती ॥ ४ ॥ करूनियां आनंद
सोहळा । खेळती नानापरीच्या खेळा ॥ लई लई लखोटे पिंगे सकळा ।
फुगळ्या घालिती निज वारें ॥ ५ ॥ हेटि मेटी कपाळ झेटी । पके घालिती
नमन लल्लाटीं ॥ टोकर खडेही झेलिती बेटी । नाचती टिपरी घेउनियां
॥ ६ ॥ निळा ह्यणे ऐसियापरी । रंजविती जगदात्मयाहरी ॥ आणि
घेउनियां अंकावरी । क्रीडा विनोदें खेळविती ॥ ७ ॥

॥ २६३ ॥ ह्यणती कृष्ण आवडे कैसा । जीवप्राण कापटिये जैसा ॥
एकी ह्यणती गे हा मानसा । भुलवणाचि सुंदरपणें ॥ १ ॥ यातें पाहों जातां
दिठी । पहाते पहाणेंचि नुरे शेवटीं ॥ संचरोनियां हा पाठीपोटीं । करी
आपणासारखें ॥ २ ॥ वेधुचि लावियला मना । येणें गोविलें वो लोचना ॥
आमुच्या चित्ताचिया वासना । येणेंचि हिरोनियां घेतली ॥ ३ ॥ वाटे
तयासिची परिचार । करुनी असावें निरंतर ॥ क्षणाहि एक न व्हावा दूर ।
माया माहेर आमुचा हा ॥ ४ ॥ विनोद चर्चा याशींच करणें । आवडे
कृष्णासीं बोलणें ॥ यावीण दुजें नावडे मनें । हाचि पढिये सर्वस्व ॥ ५ ॥
न पडो याविण दुजें दृष्टी । नावडो याविण आणिखी गोष्टी ॥ विश्वआधि
हा शेवटीं । पहावा पोटीं हेचि अवस्था ॥ ६ ॥ निळा म्हणे ऐशीं कृष्णें ।
हिरोनी घेतलियाचि मनें ॥ मग या राजीवलोचनें । मांडिलीं विदानें
आणिखी ही ॥ ७ ॥

॥ २६४ ॥ घरीं आपुलिये मातेपाशीं । देखोनियां मागे शशी ॥ ह्यणे
देईवो खेळावयासी । आणुनी तो मज हातीं ॥ १ ॥ येरी ह्यणे परिसें
ताता । गगनींचा तो नये हाता ॥ नको छळूं रे कृष्णनाथा । नाहीं तेंचि

येरी ह्मणे असाध्य तें असे । नाहींपणाचि सारिखें ॥ ३ ॥ राया घरींची संपदा । दुर्बळा घरीं कैची सदा ॥ येरु हांसोनियां गदगदा । मुखचंद्रातें दाखवितु ॥ ४ ॥ म्हणे पाहें दसवंतिये । हा गे जवळीच चंद्र आहे ॥ तारे तुटती लवलाहे । षोडशकर्ळी प्रकाशला ॥ ५ ॥ यशोदा म्हणे न कळे महिमा । तुझा आम्हां पुरुषोत्तमा ॥ दिटावमीलरे मेघःशामा । नको विदानें करूं ऐसीं ॥ ६ ॥ निळा म्हणे ओंवाळून । सांडी वरुनी निंबलोण ॥ मग सा वोसंगा घेउन । म्हणे भोजन करीं वापा ॥ ७ ॥

॥ २६५ ॥ मग बैसउनियां पाटावरी । ताटीं वाढिल्या नानापरी ॥ दूध दहीं तूप साय वरी । शर्करा तेही ठेवियली ॥ १ ॥ कृष्ण ह्मणे कालवीं आतां । जेववीं मज तें वो जेवितां ॥ येरी ह्मणे परिसें ताता । रुची त्याच्या भिन्नभिन्न ॥ २ ॥ येरु ह्मणे रसनायक । भिन्न कैचे वो आणिक ॥ येरी म्हणे तुझी एकैक । नवाईच शब्दाची ॥ ३ ॥ मग कालउनी एके ठायीं । ह्मणे कृष्णा आतां घेई ॥ येरु ह्मणे वेगळें देई । करुनियां हें ठाईचें ॥ ४ ॥ तंव ते ह्मणे नचले युक्ती । नको छळूरे श्रीपती ॥ त्वांचि एकत्र करविलें अंतीं । मज कां ह्मणसी निवडीं हें ॥ ५ ॥ ऐसें कोणा आहे ज्ञान । मिश्रित झालें तें करीं भिन्न ॥ येरें पालवे झांकून । दाविले पदार्थ वेगळाले ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे देखोनि माता । आश्चर्य मानी ते तत्वता ॥ ह्मणे याचिये हातीं सर्वही सत्ता । आहे सकळ विश्वाची ॥ ७ ॥

॥ २६७ ॥ यावरी गडियासी खेळत । आला यमुनेतीरा आंत ॥ क्रीडा करितां करितां आर्त । देखिलें ऐसें यमुनेचें ॥१॥ जैशा येउनियां गौळणी । कृष्णमुखीं घालिती लोणी ॥ मीचि अंतरलें गे पापिणी । होउनियां पाणी वाहातुसे ॥२॥ कृष्ण ह्मणे तुझिये पोटीं । आहे ती नवनिताचिया खोटी ॥ काढुनी गाळ तो जगजेटी । सुखें भक्षितु बैसला ॥ ३ ॥ हें देखोनियां ते गडे । ह्मणती बैसोनि एकीकडे ॥ माती खातो हा निवाडे । सांगों धांविले यशोदे ॥ ४ ॥ ह्मणती मृत्तिका आणुनी हरी । बैसला भक्षित आवडी करी ॥ ऐसें ऐकोनियां सुंदरी । धांवली क्रोधें आवेशें ॥५॥ हातीं घेउनियां सिपुटी । आली जवळीकें नेहटी ॥ येरें देखोनियां ते दिठी । मृत्तिका लपउनी पळतुसे ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे ह्मकारित । माया धांवे आटोपित ॥ नाटोपेचि मग ते ह्मणत । घरा आलिया ताडीन ॥ ७ ॥

॥ २६७ ॥ येरें शब्द ते ऐकोन । उभा ठाकला जगज्जीवन ॥ माता ह्यणे हे अवगुण । कां रे ऐसे करितोसी ॥ १ ॥ ठायीं वाढिलिया न जेविसी । आणि येथें माती खाशी ॥ येरु ह्यणे नाही ऐशी । प्रतिज्ञा मी दावीन ॥ २ ॥ तंव ते ह्यणे दावीं मुख । येरु ह्यणे तरी हें देख ॥ पाहे तंव माजी त्रैलोक्य । चंद्रसूर्य तारांगणें ॥ ३ ॥ मेरुकुळाचळ पर्वत । नदादि नदीयांचे ओघ वहात ॥ सप्तहि सागर भरते येत । ऐसे देखत वदनामाजी ॥ ४ ॥ भोवंडी आली पहातां नयना । मग ह्यणे निमटी निमटी आतां वदना ॥ माव तुझी रे जगज्जीवना । न कळे चि आम्हां परारुतां ॥ ५ ॥ मग धरूनियां तो करतळीं । आलिंगिला हृदयमेळीं ॥ विस्मयें दाटोनियां वेल्हाळी । आली घेउनी मंदिरा ॥ ६ ॥ निळा म्हणे सांगे लोकां । अपूर्व देखिलें म्यां कौतुका ॥ मृत्तिकामिसें माजी त्रैलोक्या । पाहिलें वदनीं हरिचीया ॥ ७ ॥

॥ २६८ ॥ गोवळसंगें चोरिया करी । शिंकीं उतरुनीयां वाहेरी ॥ आणी फोडी आणि गोवळकरीं । कवळ देत लोणियाचे ॥ १ ॥ दूध तूप साय लोणी । दही हुडकुनियां आणी ॥ खाय लंवडी आणि पोरालागुनी । देउनियां धणी सुखी करी ॥ २ ॥ देउनी समर्थ हा घेणार । सर्वां सर्वात्मा ईश्वर ॥ म्हणोनियां हा हुडकुनियां घर । आणी वाहेरी लपविले ॥ ३ ॥ कोठेंहि उरों नेदिचि संचित । आणी वाहेरी ते अकस्मात ॥ वांटुनियां सौंगडियां देत । आपणहि स्वीकारित खांच्या संगें ॥ ४ ॥ देखोनियां ते वृद्ध नारी । बोभाट करिती यशोदे द्रारीं ॥ म्हणती गे कुमरा आवरी । नवहाडी केली गोरसाची ॥ ५ ॥ निस संवकलासे आमुचे घरीं । धांवोनी तो निशीच्या भरीं ॥ निद्रिस्त असतां सिंकींचि उतरी । आणि गोवळां चारी गोरस ॥ ६ ॥ निळा म्हणे न सोसवे आतां । निस उपद्रव याचा होतां ॥ आणखीही गुह्य गोष्टी सांगतां । हाईल लौकिक आमुचाची ॥ ७ ॥

॥ २६९ ॥ सुना कुमरी आमुचे घरीं । खांतेही चाळउनियां निर्धारीं ॥ लोळे सेजे बाजावरी । आणखीही करी काय नेणों ॥ १ ॥ तयां नावडती ची भ्रतार । सामूसासरे भाऊ दिर ॥ करूनियां यासींचि परिचार । रतल्या निरंतर याचि संगें ॥ २ ॥ खातां जेवितां स्मरती यातें । लेतां नेसतां यापेंचि चित्तें ॥ कामकार्जीं जैशी भ्रमितें । तैसिया उदास वर्तती ॥ ३ ॥ यशोदे याणेंचि लाविल्या चाळा । वेड्याचि केल्या सुनावाळा ॥ देखतां

याचिया श्रीमुखकमळा । मग त्या नव्हतचि कोणाच्या ॥ ४ ॥ ऐसा चोर हा शिनळ । यशोदे आवरीं आपुला बाळ ॥ येणें बुडविलें आमुचें कुळ । न कळे आकळ खेळ याचा ॥ ५ ॥ सांगतां हे ऐशी गोष्टी । क्रोधचि उपजे तुझ्या पोटीं ॥ परी हा भला नव्हेचि शेवटीं । उभय कुळा बुडवणा ॥ ६ ॥ निळा म्हणे त्यांचीं वचनें । ऐकोनी यशोदा क्रोधें म्हणे ॥ काय मे बोल त्या माझे तान्हे । बाळक हें नेणें चोऱ्या करूं ॥ ७ ॥

॥ २७० ॥ नाहींचि तुम्हां भीडचाड । येथें करूं आल्याती वडवड ॥ कृष्ण माझा अवघ्यांसी गोड । तुम्हांसी कां मे वीट याचा ॥ १ ॥ जाऊं नेणेंचि बाहेरी । तयावरी घालितां मे तुम्ही चोरी ॥ आलगटा अवघ्याचि नारी । नसतींचि गाऱ्हाणीं आणितां ॥ २ ॥ घरीं काय त्या उणें झालें । जें तुम्हां घरीं दूध दहीं चोरिलें ॥ नेउनियां कोठें सांठविलें । कृष्ण खाणार तें किती ॥ ३ ॥ लेंकरूं माझे कोडिसवाणें । विकारमात्र कांहींची नेणे ॥ तयासी शिनळ चोर हें म्हणणें । फजीत पावणें आहे तुम्हां ॥ ४ ॥ जा मे आतां धरूनि आणा । खोटें शिनळिय येरी श्रीकृष्णा ॥ नाही तरी फजीतपणा । व्यर्थची पावाळ या बोलीं ॥ ५ ॥ कृष्ण तो अंतर्बाह्य निर्मळ । जैसी का शुद्ध स्फटिक शिळ ॥ तया चोरियेचा लावितां मळ । जिव्हा काटतील तुमचिया ॥ ६ ॥ निळा म्हणे परिसोनी येरा । क्रोधेंचि चालिल्या आपुल्या घरा ॥ म्हणती चोरिये धरूनियां श्रीवरा । आणूं तैसाचि इयेपाशीं ॥ ७ ॥

॥ २७१ ॥ मग लाउनी सिंकिया चाहरी । बैसल्या जागत आपुल्या घरीं ॥ कवाडा आड आणि माजघरीं । सिंकिया जवळी भोंवतालया ॥ १ ॥ पाटीये तळीं झांकोनी दीप । बैसल्या दवडोनियां झोंप ॥ तंव हा सच्चिदानंदस्वरूप । आला चोरिये त्याचि घरा ॥ २ ॥ गडी ठेऊनियां बाहेरी । चाहुली मारुनियां संचार करी ॥ तंव त्या सिंकियाचिया हारी । चांचपडतां सांपडल्या ॥ ३ ॥ तेणें हरिखेला अंतरीं । म्हणे आतां साधली चोरी ॥ बरा निवाड फावला वरी । निजल्या नारी नेणती ॥ ४ ॥ गोड चाखोनियां तें पाहे । हातोहातीं लांबवीत जाय ॥ दूध लोणी वरील साय । दहीं साजुक विरजलें ॥ ५ ॥ आपण खाये गडियां चारी । गोड आहे म्हणे हरी ॥ कुचकुचीती हळुची करी । म्हणती बाहेरी निघाबें ॥ ६ ॥ तंव साचल ऐकोनियां गौळणी । आवेशें धांविल्या अवघ्या जणी ॥

दीप उघडिला तंव हा नयनीं । देखियला चोरियें भक्षितां ॥ ७ ॥
झडा घालुनियां वरी । कवळिला अवघ्या नारीं ॥ म्हणती कैसी करूनी
चोरी । घरें आमुचीं बुडविलीं ॥ ८ ॥ निळा म्हणे बोलोनि ऐसें । चरणीं
बांधती आवेशें ॥ तया कींव दावितुसे । म्हणे मी आलों भुलोनियां ॥ ९ ॥

॥ २७२ ॥ कालि माजुम घेतला होता । गडियांसवें म्यां नेणतां ॥
तेणेंचि आजि माझिया चित्ता । झाला विभ्रम ऐशापरी ॥ १ ॥ न ये
सोडाल आजि तरी । तुमचे घरीं न करीं चोरी ॥ मस्तक ठेवितों पायांवरी ।
करा उपकार आजि मज ॥ २ ॥ एकी म्हणती विश्वास नाहीं । याचिया
शब्दाचा वो कांहीं ॥ आजि सोडितां हा उद्यांही । ऐसेंचि करिल येउनी ॥ ३ ॥
अवघाचि चोरुनी गोरस । नित्य खातो सावकाश ॥ आमुचे घरीं नुरवी
लेश । पहा माणसें रोडेळीं ॥ ४ ॥ आपुलिये हा सुटिकेसाठीं । उदंड सांगेल
ऐशिया गोष्टी ॥ परि निष्ठुर आणि कपटी । या ऐसा नाहीं भूमंडळीं
॥ ५ ॥ आतां यासी न्यावें तेथें । यशोदे दावावें निरुतें ॥ तियेसि सत्य
वाटत नव्हतें । फेडावा संदेह तियेचा ॥ ६ ॥ निळा म्हणे मग बांधोनी
गळा । घुलकाविती अवघ्या बाळा ॥ गाळी वोपुनियां सकळा । आणिला
धरुनी यशोदेपें ॥ ७ ॥

॥ २७३ ॥ म्हणती दसवंतीये देख देख । वोजे पाहें याचें मुख ॥
लोणी माखलें साजुक । आणि दर्हींही गिरबडलें तें वरी ॥ १ ॥ पाहे
यशोदा जंव निर्धारीं । तंव माग देखे मुखावरी ॥ मग झडपिती अवघ्या
नारी । कैसें बोलत होतीसी ॥ २ ॥ याचिपरी आमुच्या सुना । कुमारीही
लाविल्या ध्याना ॥ सांगतां हें तुमच्या मना । सत्य नव्हतें वाटत ॥ ३ ॥
आतां शासन करिशील तरी । खोडी सांडील हा वो निर्धारीं ॥ नाहीं तरी
नाकळे हरी । नित्य कलह तुम्हां आम्हां ॥ ४ ॥ लाडिका तरी बांध गळां ।
परी नको सोडूं हा मोकळा ॥ आम्ही उत्तीर्ण आपुल्या बोला । सांगोनियां
या काळें ॥ ५ ॥ यावरी चोरिये देखतां । न सोडूं जिवें या तत्वता ॥ नेऊ-
नियां निज एकांता । बांधों गांठीं जिवाचिये ॥ ६ ॥ येणें गोरसाची धुणी ।
करुनी फोडियेली दुधाणी ॥ त्याचाहि हिशेब तुज लागुनी । न देवचे यशोदे
सर्वथा ॥ ७ ॥ ऐसिया निकुरेसी त्या नारी । शिव्याहि देती तोंडचिवरी ॥
म्हणती यशोदे तुझी ही थोरी । नुरेल यावरी जाणपां ॥ ८ ॥ निळा म्हणे

खादलें वित्त । देणें लागेल तुज तें सत्य ॥ ऐसेंहि दाउनियां संकेत । ताडिती कृष्णा निज करें ॥ ९ ॥

॥ २७४ ॥ देखोनि तें यशोदा ऐकोनि गोठी । क्रोधें संतप्त झाली पोटी ॥ म्हणे हा चोरिया करितां महा हाटी । न राहेचि मी काय करूं ॥ १ ॥ किती तरी हे अपवाद । सोमूं जनाचे वेवाद ॥ उदंड सांगतांहि हा गोविंद । न संडिचि खोडी आपुली ॥ २ ॥ मग म्हणे तूं गोपाळा । न संडिशीची आपुला चाळा ॥ शिक्षा लावीन याचि वेळा । मग तूं शहाणा होशिल ॥ ३ ॥ यावरी नेदीं घरांत येऊं । तुजला न घालीं खाऊं जेऊं ॥ तुझिया खोडी माझा जिऊ । बहुत पितला या काळें ॥ ४ ॥ मग लाउनियां दावें गळां । नेऊनि बांधला त्या उखळा ॥ म्हणे न संडितां ऐसा चाळा । तुज सर्वथा न सोडीं ॥ ५ ॥ हांसती भोंवत्या अवघ्या नारी । म्हणती करिशील आतां चोरी ॥ नासिलें खादलें तें आजिवरी । फावलें ऐसें म्हणों नको ॥ ६ ॥ यावरी येशी आमुच्या घरा । चोरिये जरी दधीक्षीरा ॥ तरी नेउनियां कौंसासुरा । हातीं देऊं तुजलागीं ॥ ७ ॥ ऐसें बोलोनियां सुंदरा । गेल्या आपुलालिया मंदिरा ॥ यशोदा म्हणे रे चक्रधरा । घरीं काय उणें तुज ॥ ८ ॥ निळा ह्मणे बोले हरी । गोड न लागेचि तें निर्धारी ॥ चोरियेचेंची आवडे भारी । करीन याहिवरी चोरिया ॥ ९ ॥

॥ २७५ ॥ ऐसें ऐकोनियां यशोदा । म्हणे तरी मी न सोडीं तूतें कदा ॥ अंतरलें काम माझा धंदा । राहें गोविंदा ऐसाचि ॥ १ ॥ बोलोनियां ते ऐसें गेली । आपुल्या कामावरी पडि झाली ॥ पुढें कृष्णें युक्ति केली । अति विचित्र ते ऐका ॥ २ ॥ मग त्या उपडुनियां उखळा । आला बाहेरी तया वेळा ॥ दावें तैसेंचि असतां गळां । उखळ आडकवी वृक्षेसी ॥ ३ ॥ विमलार्जुन कुबेरानंदन । नारदवचनें शाप पावोन ॥ होते राहिले वृक्ष होऊन । कृष्णचरणस्पर्शें उद्धरावया ॥ ४ ॥ त्याचें उदित झालें भाग्य । यालागीं येउनियां श्रीरंग ॥ करिते झाले तो प्रयोग । सावध मनें परियेसा ॥ ५ ॥ ते उभयतांहि शेजारी । वाढले होते दिव्य सहस्र वर्षेवरी ॥ उंची पाहातां गगनोदरी । शाखापल्लव डोलती ॥ ६ ॥ त्या उभयतां माजी उखळ । आडकडनी कृष्ण गोपाळ ॥ तया नेटी देउनी चरणतळ । हेलावा देउनी उपटिले ॥ ७ ॥ तिहीं गर्जना केली कैसी । प्रळयकाळींची विशुद्धता जैसी ॥ उद्धार पावोनियां हरिचरणासीं । वंदूनियां ते गेले ॥ ८ ॥ ऐको-

नियां तो घोषगजर । यशोदा धांवली अति सत्वर ॥ पाहे तंव तो सारंगधर । माजि वृक्षा पडियला ॥ ९ ॥ मग उचलुनियां करतळीं । आळंगिला हृदय मेळीं ॥ निदळ मेळउनी निदळीं । अवलोकी वदन क्षणक्षणा ॥ १० ॥ म्हणे भ्यालिसी गे माझी माय । थोर केला म्यां अन्याय ॥ उखळी बांधलीसी हा अपाय । थोर वरूनी चूकला ॥ ११ ॥ मग सोडुनियां कंठींचें दावें । मुख पुसी निज पल्लवें ॥ निळा ह्मणे यार्ची लाघवें । नेणवतीचि ब्रह्मादिकां ॥ १२ ॥

॥ २७६ ॥ तेणें दणाणिलें गोकुळ । उतरंडीहि खचल्या सकळ ॥ धांविले गौळी आणि गोवळ । ह्मणती हा रवकल्लोळ कशाचा ॥ १ ॥ तंव ते देखती अवघे नयनीं । वृक्ष पडिले ते उन्मळोनी ॥ आश्चर्य करिती आपुलाले मनीं । ह्मणती हे कैसेनी उलंडले ॥ २ ॥ यशोदा सांगे तयांप्रती । बांधला होता म्यां श्रीपती ॥ तेणें येउनियां अवचित्ती । उखळ वृक्षाबुडीं अडकविलें ॥ ३ ॥ गौळणी सांगतां गाऱ्हाणें । मीहि मंतापलें मनें ॥ तेणें गळा बांधोनियां तान्हें । उखळेंसी म्यां गोविलें ॥ ४ ॥ गेलें आणिकिया कामासीं । कृष्णें उपडुनियां उखळासी । वृक्ष मोडियले आवेशीं । माजी आपणही पडियेला ॥ ५ ॥ थोर चुकलें हें अरिष्ट । तळीं सांपडतां होता पिष्ट ॥ ऐसें बोलोनियां अदृष्ट । ताडी आपुलिया निज करे ॥ ६ ॥ निळा म्हणे घेउनी त्यासी । स्फुंदे यशोदा उकसाबुकसी ॥ ह्मणे माझिया हृषीकेशी । कोणीही देखों न शकती ॥ ७ ॥

॥ २७७ ॥ ह्मणे वा गौळणीचिया रागें । तुज म्यां बांधलें रे प्रसंगें ॥ तंव त्वां उपडुनियां श्रीरंगें । उखळ येथें आडकविलें ॥ १ ॥ परी तें नयेचि तुज उगवितां । म्हणोनियां बळें ओढिलें ताता ॥ तंव हे वृक्ष पडिले रे भाग्यवंता । अदृष्टें आमुच्या बांचलासी ॥ २ ॥ मग सा म्हणती गौळणी नारी । खेद न करीं वो मुंदरी ॥ त्वांचि हा परमात्मा श्रीहरी । मारिला होता निज हस्तें ॥ ३ ॥ गत गोष्टी काय ते आतां । न करीं यावरी जिवा परता ॥ उदंड गाऱ्हाणीही सांगतां । तूं तें तत्वता मानूं नको ॥ ४ ॥ आजिचाचि पाहें पां अनर्थ । केवढा चुकला अवचित घात ॥ अदृष्टाचा हा कृष्णनाथ । म्हणोनियां बांचला निज भाग्यें ॥ ५ ॥ आतां तरी सांभाळुनी । पहा हा भ्याला असेल मनीं ॥ हे केवढे वृक्ष पडिले अवनीं ।

घोर घोषें दणाणिले ॥ ६ ॥ निळा म्हणे यावरी यशोदा । पुसे भ्यालासी
बारे गोविंदा ॥ तंव तो हांसोनियां गदगदां । म्हणे मज भय कोणाचें ॥ ७ ॥

॥ २७८ ॥ देशें काळें वर्तमानें । न धरीं संकोच कांहीं मनें ॥ मी तो
ऐसाचि हें शहाणे । जाणती सकळ सर्वद्रेष्टे ॥ १ ॥ तंव तो आला अक-
स्मात । नारदमुनी गात नाचत ॥ वंदुनियां श्रीकृष्णनाथ । कीर्ति वर्णित
कृष्णाची ॥ २ ॥ ह्मणे उद्धरिले विमलार्जुन । शापदग्ध हे कुबेरनंदन ॥
भविष्य जाणोनियां दर्शन । ध्यावया तुझे पातलों ॥ ३ ॥ परात्पर तूं पर-
मानंद । योगी हृत्कमळींचा मकरंद ॥ सगुणरूपिया सच्चिदानंद । यशोदे
अंकी क्रीडसी ॥ ४ ॥ स्तवितां तूतें भागल्या श्रुती । मग त्या ठेलिया
निवांती ॥ त्या गोपिकारूपें गोकुळा येती । तुजसी अंगसंग करावया ॥ ५ ॥
मग नमुनी यशोदेप्रती । म्हणे धन्य तूं वो भाग्यवंती ॥ परमात्मा हा
विश्वतोमूर्ती । तुझिये अंकी विराजला ॥ ६ ॥ निळा म्हणे वदोनी ऐसें ।
नारद गेला निज उदेशें ॥ यशोदा ऐकोनियां निज मानसें । परम संतोष
पावली ॥ ७ ॥

॥ २७९ ॥ पुढें गाईचीं खिल्लारें । मागें गोवळ आपण भारें ॥ मुरली-
वादन सप्तस्वरें । करीत चालत आनंदें ॥ १ ॥ पांवयाच्या तलालोरी ।
डफहुडूक त्या भीतरी ॥ शंख कहाळा वाजवित कुसरी । गोवळ नाचती
भोंवते ॥ २ ॥ गाई चरती पांगोनी वनीं । सुख संतोष चारा वदनीं ॥
कृष्णा दृष्टी अवलोकुनी । तृप्त जीवनीं यथाकाळें ॥ ३ ॥ सितळ छाया
देखती जेथें । विलासें नाचत ठाकती तेथें ॥ टिपरी रुमाल घेउनी हातें ।
मोडिती अंगें नाना परी ॥ ४ ॥ हुतुतु हमामा विटीदांडू । मुरकाड्या
लगोरिया घेउनी चेंडू ॥ झोंविया घेउनी दाविती वाडू । आपुलालिया
निज शक्ती ॥ ५ ॥ नाना उमाणी उगविती कोडी । सांगती काहाण्याही
कडोविकडी ॥ गाती गार्णी अति आवडी । करिती उद्धार रागांचे
॥ ६ ॥ निळा ह्मणे माध्यान्ह काळीं । बैसोनी कळंबाचे तळीं ॥ काढिल्या
सिंदोच्या माजी वनमाळी । करिती आरोगणा स्वानंदें ॥ ७ ॥

॥ २८० ॥ गोवळ देती उष्टावळी । ह्मणती गोड हें वनमाळी ॥ घालू-
नियां श्रीमुख सा कमळीं । परम संतोषें स्वीकारी ॥ १ ॥ आवडीचें
तेंचि तें गोड । भाव देखे ज्याचा वाड ॥ साचेंचि घे ये रानीं चाड । दांभीक
अभिमानियांचें वासंडी ॥ २ ॥ ऐसा करिती गदारोळ । घालिती येर-

येरा मुखीं कवळ ॥ ब्रह्मानंदाचा सुकाळ । हास्यविनोदें जेविती ॥ ३ ॥
 नाना लवणशाखाच्या परी । नाना पत्रशाखा वाढिल्या वरी ॥ नाना
 अन्नाअन्नाच्या कुसरी । जेविती मुरारीसमवेत ॥ ४ ॥ ह्यणती आजच्या
 जेवणा । आह्नां श्रीहरी हा पाहुणा ॥ न ह्यणे उचिष्ट शिलें कोणा ।
 अवधियांचें स्वीकारितु ॥ ५ ॥ ऐसे जेउनियां धाले । तंव गाईंचे
 कळप देखिले ॥ पाहती तंव नवल वर्तलें । बुजाल्या पळती जीवधाकें
 ॥ ६ ॥ निळा ह्यणे उठिला पाळा । अवलोकित्ती जो अवघे डोळां ॥ तंव
 त्या देखियल्या ज्वाळा । वणवा जळत चौफेरी ॥ ७ ॥

॥ २८१ ॥ पळावया न दिसे मार्ग । पक्षी जळताती भुजंग ॥ श्वाप-
 दांचे कोंडले तुंग । मृगव्याघ्रें कालवती ॥ १ ॥ वृक वराह पंचानन ।
 ससे जंबुक सामर भेवन ॥ रानम्हैसे रोही हरीण । जीवधाकें मिसळती
 ॥ २ ॥ ज्वाळा लागती आकाशी । धूम्रें कोंडिले रविशशी ॥ वृक्ष जळ-
 ताती तेणें त्यासी । तडक फुटती सर्वांगी ॥ ३ ॥ प्रचंड वाताच्या
 लोरी । तुटती तेणें गगनोदरी ॥ शिखा आंदोळती अंवरी । तेणें फड-
 त्कार वाजती ॥ ४ ॥ देखोनियां भ्याले सकळ । गवगविले अवघे
 गोवळ ॥ म्हणती आला अंतकाळ । गाई गोधना समवेत ॥ ५ ॥ ठिण-
 गिया उडती असंख्यात । इंगळ येउनी पडती आंत ॥ आतां कैचा
 गोकुळप्रांत । मार्गचि नाही पळावया ॥ ६ ॥ निळा ह्यणे घालिती कंठी ।
 येरयेराच्या धांवोनी मिठी ॥ हें देखोनियां तो जगजेठी । ह्यणे रे
 कोणी भिऊं नका ॥ ७ ॥

॥ २८२ ॥ अग्नीची व्हावया शांती । उपाय आहे तुमच्याचि हातीं ॥
 लावोनियां बैसा पातीं । डोळेची झांकुनी बळकट ॥ १ ॥ उघडे ठेवितं
 चेतल वन्ही । मग तो नाटोपे आह्नां लागुनी ॥ सांडील अवधियांसीच
 जाळुनी । झांका ह्यणउनी निज नेत्र ॥ २ ॥ गोवळ ह्यणती कैसे डोळे ।
 झांकउनी मारवितोसी रे सकळे ॥ येरूं ह्यणे तुह्मां हें नकळे । तोटका या
 काळें ऐसाची ॥ ३ ॥ यथें न धरितांची विश्वास । जळाल अवघेही
 निःशेष ॥ ऐसैं सांगोनियां त्यांस । डोळे निज करें धरविले ॥ ४ ॥ मग
 आपण वाढोनियां श्रीहरी । जहाला विराटरूपिया गगनवरी ॥ मुखपस-
 रूनियां स्वासेंची करी । वोढियल्या अग्निज्वाळा ॥ ५ ॥ पोटीं घालुनियां
 दावानळ । जहाला पहिल्याचि ऐसा गोपाळ ॥ हें देखोनी अवघेची

गोवळ । बोटांसंधीं लक्षितां ॥ ६ ॥ तयां ह्मणे उघडा नेत्र । ऐकोनी बोलती ते सर्वत्र ॥ ह्मणती देखिलें हें चरित्र । तूंचि गगनवरी वाढलासी ॥ ७ ॥ निजमुखें गिळिले ज्वाळ । तूंचि तूं काळाचाही काळ ॥ आजी देखिला तुझा खेळ । आह्मी आपुलिया निज दृष्टी ॥ ८ ॥ निळा ह्मणे बोलोनी ऐसें । लोळती पायांवरी उल्हासें ॥ मनीं जाणोनियां विश्वासें । हाचि परमात्मा ईश्वर ॥ ९ ॥

॥ २८३ ॥ नेत्र झांकविले ते हरी । कारण इतुलेंचि अभ्यंतरीं ॥ मज विराट झालियावरी । छळतील हे देखतां ॥ १ ॥ तंव ते भावार्थी चोखडे । त्यांणीं देखिलें तें निवाडें ॥ मग नाचती कृष्णापुढें । कीर्ति त्याची वर्णित ॥ २ ॥ ह्मणती मार्गेंही याचिपरी । केलीं चरित्रें तुवां हरी ॥ शोषिली पूतना निशाचरी । अघावगांतें चिरिलें तें ॥ ३ ॥ तुझिये अंगीं सर्व कळा । नेतां ब्रह्म्यानें आह्मां सकळां ॥ तैसेंचि होउनियां गोपाळा । दोहीं ठाई राखिलें ॥ ४ ॥ आजि कळला तुझा महिमा । नेणतिया गोवळां जि आम्हां ॥ करीं अपराध आमुचे क्षमा । तुज उच्छिष्टें चारिलीं ते ॥ ५ ॥ वेव्या ह्मणोनी बोभाडलें । शिव्या देउनी आळविलें ॥ खेळतां डावहि मागितले । भांडण केलें नेणतां तुज ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे सहस्रवरी । नमस्कार केले ऐसे हरी ॥ तेणेंचि तोषोनियां उत्तरीं । बोले तुह्मी सखे माझे ॥ ७ ॥

॥ २८४ ॥ ह्मणती आजि वांचलों जिवें । जवळी श्रीहरी होता सर्वें ॥ तंव ते गाईचे मेळावे । वाडियाकडे मोहरले ॥ १ ॥ मग ते चालिले गोवळ । वांजवीत वाद्यें खेळत खेळ ॥ शिंगें काहाळा घागरघोळ । चांदिवे ध्वजा उभारुनी ॥ २ ॥ ऐशिया परमानंदकळोळीं । गाई आलिया वाडिया जवळी ॥ तंव सा गौळणीही सकळी । आलिया तुडिया घेउनी ॥ ३ ॥ गौळी वत्सा पाचारिती । गोधना दुहावेते करिती ॥ गाई सुरवाडें दुभती । वत्साहि पाजिती तृप्तीवरी ॥ ४ ॥ संवगडे ह्मणती चला घरा । जाऊं आतां सारंगधरा ॥ मग महा मोहच्छायें मंदिरा । चालिले गजरें मिरवत ॥ ५ ॥ तंव त्या तलगा गौळणी नारी । नानापरीच्या आरत्या करीं ॥ घेउनियां आत्मया श्रीहरी । ओंवाळिती निजभावें ॥ ६ ॥ विचित्र पुष्पांचिया माळा । आवडी घालिती हरीचिया गळां ॥ ऐसे मिरवत आले राउळा । येतां यशोदा देखिलें ॥ ७ ॥ तिणें करुनियां अक्षवाणें । ओंवाळिलें जिवें मनें ॥

तंव गोवळ बोलती बोलणें । झालें अपूर्व वनीं तें ॥ ८ ॥ निळा ह्यणे तें
 ऐकावया । निवाडें बैसली यशोदा माया ॥ गोवळ सांगती लागोनी पायां ।
 थोर कौतुक देखिलें ॥ ९ ॥

॥ २८५ ॥ माते बळिया शिरोमणी । कृष्ण नाटक हा विदानी ॥ आह्मां
 जळत जळतां वनीं । येणें रक्षिलें निमिपार्थें ॥ १ ॥ आह्मां जाळित आला
 वोणवा । विराटरूपी हा झाला तेव्हां ॥ मुखचि पसरुनियां अघवा । प्राशन
 केला दावानळ ॥ २ ॥ आह्मीं देखिलें तें नयनीं । दिव्य रूप याचें अवघ्या
 जणीं ॥ ऐसें ऐकोनियां ते जननी । परम आश्चर्यातें पावली ॥ ३ ॥ घरो-
 घरीं हेचि वार्ता । विस्तारली गोवळ सांगतां ॥ एक ह्यणती हो श्रीअनंता ।
 न ह्यणवी मानव यावरी ॥ ४ ॥ जे ते याचे अचाट खेळ । देखिले ऐकिले
 तुह्मीं ते सकळ ॥ कृष्ण हा परमात्मा केवळ । आह्मीं मानूं आपुलाची ॥ ५ ॥
 सकळांतरीं याचा वास । वसविले ते येणेंचि देश ॥ याविण रिताचि
 अवकाश । न दिसे कोठेंही धुंडितां ॥ ६ ॥ निळा ह्यणे प्रतीत ऐसी ।
 वाणली गोवळां आदि सकळांसी ॥ मग ते तयातेंचि मानसीं । ध्याती
 पूजिती सर्वदा ॥ ७ ॥

॥ २८६ ॥ येरें दिवशीं घेउनी सर्वें । गोवळ खिल्लारांचे थवे ॥ यमुना-
 तटाकीं नित्य नवे । खेळ खेळती विचित्र ॥ १ ॥ ह्यणे यारें चेंदूफळी ।
 खेळों अवघे मिळोनी बळी ॥ ऐसें बोलोनियां वनमाळी । कास घालित
 नेटकी ॥ २ ॥ चेंडु घेउनियां श्रीहरी । हाणे डाव मागे वरी ॥ कान पिळा
 मग ते सारी । पाठीवरी बैमोनी ॥ ३ ॥ न सोडीची डाया तळीं येतां ।
 मग तो हो कां कोणीहि भलता ॥ म्हणे विचारुनियां तत्वता । खेळा खेळ
 अवघेही ॥ ४ ॥ चितुनियां बरव्यापरी । चेंडू टाकीला कळंवावरी ॥ अड-
 कलासा देखोनी हरी । अभ्यंतरीं संतोपला ॥ ५ ॥ होतें आधींचि आर्त
 मनीं । काळया आणावा नाथुनी ॥ मग म्हणे कैसरे करुनी । चेंडू तळीं
 उतरावा ॥ ६ ॥ निळा म्हणे म्हणती गडे । डोहो तळीं वृक्षही अवघड ॥
 न धरीं कृष्णा याची चाड । करूं दुसरा नवा घरीं ॥ ७ ॥

॥ २८७ ॥ तंव खां ह्यणे रे गडिहो एका । उतरुनी हाचि आणूं निका ॥
 असेल चपळ गडी जो नेटका । तेणें चढावें वृक्षावरी ॥ १ ॥ तंव ते ह्यणती
 नहो बाहेरी । आह्मी वळकट चढावया वरी ॥ वृक्षही उंच गगनोदरीं ।

डोहो भ्यासुर अक्षोभ हा ॥ २ ॥ ह्यणे गडिहो तरी तळींचि रहा । आणितों जाउनी चेंडू पहा ॥ ते ह्यणती रे अचपळा रहा । निमित्त आह्मांवरी आणूं नको ॥ ३ ॥ एका दो कर्मी वांचलासी । तैसेंचि येथेही पहातोसी ॥ परी हे बुद्धी नव्हे ऐसी । वेळा सारिखिया नसताती ॥ ४ ॥ पाय निसरो-नियां जाईल । अथवा खांची उपटी उपटेल ॥ हांसें इतरांचें होईल । आपणही जिवें घातावें ॥ ५ ॥ ऐसें न करिती शहाणे । विचारुनी पहाती सर्वगुणें ॥ मग हितावह तोचि धरणें । दृढ निश्चयें मानसीं ॥ ६ ॥ निळा ह्यणे सांगतां ऐसें । न मानिजे कृष्ण मानसें ॥ मनींचें कार्य जें अनारिसें । तें नेदिचि कळों कोणामी ॥ ७ ॥

॥ २८८ ॥ यावरी आपण वृक्षातळीं । जाउनियां वरी न्याहळी ॥ तंव ते ह्यणती अरे वनमाळी । आतुर बुद्धी करूं नको ॥ १ ॥ येथें हा आघाताचा ठावो । नेणसी तूं साचा भावो ॥ अणुमात्र निसरतां पावो । होईल निर्वाहो जीवित्वाचा ॥ २ ॥ आपुला घात दुर्जना हरिख । हें तो न करिती मूर्खही देख ॥ तुजपुढें तो शहाणे आणिक । नाहळेचि इये भुवनत्रयीं ॥ ३ ॥ नाइकोनियां आमच्या उत्तरा । व्यर्थचि वेंचावें आत्मशरीरा ॥ दुःखी करुनी मातापितरां । समागमियां देशवटां ॥ ४ ॥ ऐसा विचार होईल हरी । नको चढों या वृक्षावरी ॥ ठेवितों तुझ्या पायांवरी । आह्मी सकळही मस्तक ॥ ५ ॥ परी तें नाइकोनियां कृष्ण । चढला वरी वैसे जाऊन ॥ तया ह्यणती अवघेजण । करीं हो सावधानपणें कार्य ॥ ६ ॥ तयांप्रति बहु वरें ह्यणे । जाणता त्रैलोक्याचे खुणे ॥ निळा ह्यणे चरित्र करणें । आहे दाखवणें तेंचि करी ॥ ७ ॥

॥ २८९ ॥ मग पाय ठेउनी खांदियेवरी । चेंडा झेंपावला हरी ॥ ऐसें देखोनियां इतरीं । केला कोल्हाळ खालुता ॥ १ ॥ ह्यणती रे नको नको हरी । जाऊं तिये खांदियेवरी ॥ आह्मां तुझी आई घरीं । गांजील ऐसें करूं नको ॥ २ ॥ तयांप्रती ह्यणोनी वरें । खांदी मोडियली भारें ॥ ते आपण एकचि सरें । पडियेला डोहांत ॥ ३ ॥ देखोनियां तें अवघे गडी । शंख करिती थडोथडी ॥ अंगें घालुनियां गडवडी । लोळती भुईं आक्रंदत ॥ ४ ॥ ह्यणती गेला गेला रे महदाश्रय । तयाविण आह्मी पोरटीं काय ॥ नाहीं दावावया ठाय । तोंड आतां कोणीकडे ॥ ५ ॥ काय ह्यणेल ते दसवंती ; लोकही आह्मां फजित करिती ॥ ह्यणती कां जाऊं

दिला श्रीपती । तुझीं तया झाडावरी ॥ ६ ॥ हाणोनी घेती उरावरी । मस्तका ताडिती निज करीं ॥ गाई हांबरडे हाणती वरी । दुःख भारी न सोसवे ॥ ७ ॥ गांवामाजी गेली वार्ता । लोकही धांविले ऐकतां ॥ नंद यशोदे प्राणांत अवस्था । हो सरली तेचि क्षणीं ॥ ८ ॥ घरोघरीं हाहाकार । शोक करिती नारी नर ॥ ठाकूनी आलीं तीर । तंव तो कहार गोवळांचा ॥ ९ ॥ यशोदा ह्मणे दावा हरी । केउता गेला गे मुरारी ॥ नंद ही दीर्घ रुदन करी । ह्मणे हारपला गोविंद ॥ १० ॥ दरिद्रिया हातीं रत्न । लागलें न थरे करितां यत्न ॥ तैसी परी झाली ह्मणोन । नंद लोळे गडबडां ॥ ११ ॥ असो तो दुःखार्णव सांगतां । पापाण फुटती तत्वता ॥ मग संबोखुनियां उभयतां । लोक घेउनी घरा आले ॥ १२ ॥ एका कृष्णाविण नगर । ओस दिसे भयंकर ॥ दुःखार्णवीं नारी नर । पडिले तैसेचि मातापिता ॥ १३ ॥ निळा ह्मणे इकडे हरी । रिघोनियां सर्प विवरीं ॥ विखार काढिला बाहेरी । काळया तो नाथुनी ॥ १४ ॥

॥ २९० ॥ मग अहोरात्र होतां । तेथें कृष्ण जळा आतौता ॥ सांगतां युद्धाची ते वार्ता । सर्पीं विखारीं वेष्टिला ॥ १ ॥ बोलिला उदंड विरुद्ध वचनें । युद्धहि केलें अति सत्राणें ॥ परी या त्रैलोक्यजीवनें । लाविली दौरी तया नार्की ॥ २ ॥ मग धरूनियां तें करीं । केल नृत्य पृष्ठीवरी ॥ सर्वेचि आणिला बाहेरी । आपण वरी वैसोनियां ॥ ३ ॥ देखोनियां अवघे गडी । हर्षे नाचती वागडी ॥ घेऊनियां गोकुळा गुढी । जाणविली वार्ता सकळांसी ॥ ४ ॥ ऐकतां हर्षले नागरीक । सामोरे आले ते सकळिक ॥ देखोनियां यदुनायक । लोटांगणें घालिती ॥ ५ ॥ देऊनियां आलिंगन । कृष्णें हरिला खांचा शिण ॥ मग समागमें अवघे जण । आले कृष्णमंदिरा ॥ ६ ॥ गाई वत्सा आणि गोवळां । आनंद नरनारी बाळां ॥ झाला ब्रह्मानंद सकळां । ह्मणे निळा हरीभेटी ॥ ७ ॥

॥ २९१ ॥ मग पाचारुनियां प्रांतवासी । द्विज आणिले भोजनासी ॥ जिताणें करुनियां श्रीकृष्णासी । ओंवाळिती अक्षवाणें ॥ १ ॥ काळया सर्प स्थापिला वरी । कळवा तळीं यमुने तीरीं ॥ देखोनी सोहळा तो नरनारी । करिती आश्चर्य मानसीं ॥ २ ॥ पहा रे हें कृष्णचरित्र । एकाहुनी एक विचित्र ॥ नवलचि देखती आमुचे नेत्र । नित्यानिख नूतन ॥ ३ ॥ हेचि घरोघरीं वार्ता । कथिती कृष्णचरित्र कथा ॥ गुढिया उभउनियां

चित्ता । माजी हर्ष न समाय ॥ ४ ॥ गाती नित्य नामावळी । तुळसी वृंदावना वैमोनि पाळी ॥ अवलोकुनियां मूर्ती सांवळी । करिती जिवें कुरवंडिया ॥ ५ ॥ म्हणती आमचें थोर भाग्य । भाग्यें जोडला हा श्रीरंग ॥ याचा नित्य घडतां संग । काय करावें वैकुंठ ॥ ६ ॥ निळा म्हणे उत्साह ऐसा । मानुनियां निज मानसा ॥ करिती पूजां स्तविती ईशा । जगत्रयाच्या श्रीकृष्णा ॥ ७ ॥

॥ २९२ ॥ तंव आली वार्षिक यात्रा । करणें इंद्रपूजा सर्वत्रां ॥ गोरभें काढुनी कावडी भरा । हाकारी तराळ नंदआज्ञा ॥ १ ॥ जाऊनियां पर्वतासी । गुरपती पुजावा प्रतिवरुपीं ॥ जागोनियां त्याची दिवसासी । निदृशुरियां देती आठव ॥ २ ॥ म्हणती उच्छिष्ट न करावें गोरम । दूध देहीं तृष मायम ॥ लोणी भरुनियां कावडीस । रंग लावावा घागर माळा ॥ ३ ॥ ध्वजा कुंचे सिद्ध करा । वाद्या लावुनियां अपारा ॥ जावें परिव्रागेसी सत्परा । प्रातःकाळीं देवपूजे ॥ ४ ॥ गोवर्धनीं मुरारावो । पूजा इच्छी देखोनि भावो ॥ यालागीं सकळही समुदावो । जावें आपुल्या कल्याणा ॥ ५ ॥ मेघा तोपोनी यावरी । इच्छिल्या ऐसी वृष्टी करी ॥ तेणें पिकती घुमरी । आणी गोधनेंही दुभती ॥ ६ ॥ निळा म्हणे ऐकोनि श्रवणीं । विस्मय मानी चक्रपाणी ॥ म्हणे मज प्रत्यक्षा सांडुनी । कैचा इंद्र आणियला ॥ ७ ॥

॥ २९३ ॥ मग सांगे गडियां मुजाणां । जाता कावडी हिरोनी आणा ॥ काय करितो देवराणा । पाहों चरित्र तयाचें ॥ १ ॥ ऐसें सांगोनियां गडियांसी । प्रातःकाळींचि हृषिकेशी ॥ जाउनियां मार्ग प्रदेशीं । रोखुनियां वैसला ॥ २ ॥ तंव ते लोक सकळही । स्नानें करुनियां लवलाहीं ॥ वस्त्रें आळंकार घालुनी देहीं । वाद्यें वाजवित सुस्वरें ॥ ३ ॥ करुनि सकळिकां आरोळी । चला चला म्हणती उतावेळी ॥ मग मिरवित कावडी कळोळीं । नाचवितचि चालिले ॥ ४ ॥ वानीं पढती इंद्र प्रतापें । ठाईं ठाईं नाचती पडपे ॥ सोहळा देखोनियां तो गोप । म्हणती कृष्णा अवलोकीं ॥ ५ ॥ कैसा करीतुची हे गजर । आले अवघे नारीनर ॥ तंव कृष्ण म्हणे रे निर्भर । होउनी लुटा कावडी ॥ ६ ॥ निळा म्हणे ऐकोनि ऐसें । गोपाळ चौताळले आवेशें ॥ म्हणती आणा रे कृष्णपरे ईशें । कावडी इकडेचि आणविल्या ॥ ७ ॥

॥ २९४ ॥ ते म्हणती रे हे सुरपतीची । पूजा आजी देवदेवाची ॥ उच्छिष्ट
करूं नये हे कुंलिची । आली पद्धती चालत ॥ १ ॥ ऐसें ऐकोनियां
गोवळ । धांविले जैसे कृतांतकाल ॥ कावडी हिरोनियां सकळ ।
आणिल्या त्या हरिपार्शी ॥ २ ॥ तेणें जहाला हाहाकार । जहाले घाविरे
नारीनर ॥ म्हणे केला केला विक्षेप थोर । पृजेभाजी इंद्राचिये ॥ ३ ॥
अविवेकी हे धांवोनी आले । वळेंचि इंद्रभाग हिरोनी नेले ॥ यावरी
आतां नव्हे भलें । क्षोभलिया सुरपती ॥ ४ ॥ कृष्णें उघडुनियां कावडी ।
गोवळ बैसविले परवडी ॥ म्हणे रे गडिहो सेवा गोडी । अवघियाचीच
निवाडे ॥ ५ ॥ आजि आम्हीच इंद्र जहालों । पूजा घेउनियां तोपलों ॥
वरे उत्तम धणी धालों । तृप्तीवरी स्वीकारा ॥ ६ ॥ निळा म्हणे कृष्ण
चंद्रु । आदी इंद्राचाही इंद्रु ॥ यावरी कृपेचा ममुद्रु । करील कौतुक
आसुमाई ॥ ७ ॥

॥ २९५ ॥ यात्रा फिरोनियां माघारी । आली गोकुळाभीतरी ॥ उद्रेभ करिती
घरोघरीं । म्हणती अनर्थ बोढवला ॥ १ ॥ इंद्र कोपलिया वरी । अणुमात्रही
वृष्टी न करी ॥ वरग पाडुनियां दारीं । उरों नेदिल सेपुट ॥ २ ॥ अनावृष्टी
नव्हतां पीक । मरती दुष्काळें पिडती लोक ॥ अथवा अति वृष्टी करुनी
सकळिक । बुडवील निमिपार्थें ॥ ३ ॥ भयचि अणुमात्र न वाटे कृष्णा । परी हा
कोपलिया देवराणा ॥ करील एकाचे एक क्षणा । पळमात्रही न लगतां ॥ ४ ॥
हें असो भक्षिला गोरस । तृप्ती सांडी उद्वारास ॥ वाकुल्याही गोवर्धनास ।
कृष्ण म्हणे रे दाखवा ॥ ५ ॥ हें इंद्र देखोनियां दृष्टी । क्रोधें संतप्त झाला
पोटीं ॥ मेघा पाचारुनियां म्हणे वृष्टी । करा निर्घातें गोकुळावरी ॥ ६ ॥
पाचारुनी संवर्तका । म्हणे गोकुळींची नुरवी मृत्तिका ॥ घुसळधारी वर्षोनी
उदका । मेळवी जेउनी सागराच्या ॥ ७ ॥ येरु म्हणे बहुत वरें । आज्ञा
केली ते सुरेश्वरें ॥ करीन परी एक दुसरें । पाहिजे मज साहाय्य ॥ ८ ॥
घावा सवें प्रचंड वात । करावया गोकुळाचा घात ॥ इंद्रें पाचारुनियां
खातें त्वरित । म्हणे जावें याच्या संगें ॥ ९ ॥ निळा म्हणे स्वमुखें त्यासी ।
सांगे जाउनी गोकुळासी ॥ मोडुनियां तेथिचिया वृक्षार्मीं । घरां खोपटांसी
उडवावें ॥ १० ॥

॥ २९६ ॥ संवर्तक वर्षेल जळधारीं । तुवांहि झगटावें तंत्र त्यावरी ॥ ऐसें
सांगोनियां प्रेरिले वरी । पांचहि जण अति क्रोधें ॥ १ ॥ आज्ञा होतांचि

चालिले मेघ । पवन त्याही पुढें सवेग ॥ तेणें अश्रें दाटली अनेग । पाडिला अंधःकार गोकुळावरी ॥ २ ॥ विजुवा झमकती लक्षवरी । कल्पांत कार्ळीच्या जैशा हारी ॥ देखोनियां हे गजवज भारी । झाली गोकुळीं सर्व जनां ॥ ३ ॥ म्हणती कालिचि याचि इंद्रपुजे । विध्वंसिलें या नंदात्मजें । तेणेंचि क्षोभोनियां महस्रांबुजें । मेघ धाडिले गर्जती ॥ ४ ॥ आतां जावें कौणीकडे । पळोनियां देवक्षोभापुढें ॥ अकस्मात अरिष्ट हें एवढें । आणिलें कृष्णें आम्हांवरी ॥ ५ ॥ मागिल्या अरिष्टांत वांचला । तेणेंचि बहुत बळ घेतला ॥ घात आमुचा येणें केला । गाईगोवळांसमवेत ॥ ६ ॥ तंव सुटला झुंजात वारा । मेघें घातल्या सरळ धारा ॥ निळा म्हणे नंद-कुमरा । करणें त्याचा अवमान ॥ ७ ॥

॥ २९७ ॥ मग म्हणे गडियां आपण । उचलूं चला गोवर्धन ॥ तथा तळीं सकळहि जन । घालूनियां संरक्षूं ॥ १ ॥ मग ते उभे करुनी फेरी । धरविला त्यांचे हातें गिरी ॥ आपणहि तेथें निमित्यावरी । एकी आंगोळी लावियली ॥ २ ॥ हाका देउनी उचलिती । एकचि हिल्लारी करा म्हणती ॥ उर मस्तक नेटीं लाविती । एक पाठी देती निजवळें ॥ ३ ॥ एक पडोनियां उचलिती पाय । एक म्हणती न धरारे भय ॥ एक उभे राहती ठायीं ठाय । कृष्ण बळिया आमुचा ॥ ४ ॥ तंव तो अनंतकोटीब्रम्हांडधीश । परमात्मा हा कृष्ण परेश ॥ विश्वालाघवी परम पुरुष । न करी तें काय स्वलीळा ॥ ५ ॥ आपोआप चालिला वरी । अंतरिक्षची निजसत्तागिरी ॥ धरुनी सकळांतें हाकारी । म्हणे वसा तळीं याचिये ॥ ६ ॥ आप भयेंचि धांविळीं सकळें । गाई गौळणी आणी गोवळें ॥ निळा म्हणे श्वापदें पक्षीकुळें । मुंगिया आदीकरुनी ॥ ७ ॥

॥ २९८ ॥ प्राणिमात्र पर्वतातळीं । राहिले ते निजानंदमेळीं ॥ निस हरिकीर्तीची नव्हाळी । श्रवण मनन करिताती ॥ १ ॥ सप्त आहोरात्रेवरी । पर्जन्यवृष्टी केली भारी ॥ विजा कडाडिती गगनोदरीं । तेणें ब्रम्हांड फुटों पाहे ॥ २ ॥ मुमळधारा खळखळाटें । नदियां पूर वहाती नेटें ॥ पवनवातें झडझडाटें । पापाण जाती उडोनियां ॥ ३ ॥ परी तथा पर्वतातळीं । पर्जन्य-वात न पवेचि बळी ॥ हिपुटी होउनियां ते जवळी । गेले इंद्रा सांगती ॥ ४ ॥ सप्त आहोरात्र पडिलों वरी । खणोनी सांडिली ते नगरी ॥ खडकावांचुनियां दुसरी परी । नुरेचि मृत्तिका-ऐसें केलें ॥ ५ ॥ ऐकोनी हरिखेला सुरपती । बहुत मानवला साधे शक्ती ॥ परी गोकुळींच्या लोकांप्रती । नार्हीचि

आहळला पर्जन्यवात ॥ ६ ॥ निळा म्हणे हरि दादुला । सकळिकां म्हणे
वाहेरी चला ॥ अवघा मेघ ओसरोनि गेला । उन्हे पडिलीं खडखडाट ॥ ७ ॥

॥ २९९ ॥ लोक सकळहि वाहेरि येती । तंव निर्मळ गगन शुद्ध गभस्ती ॥
नवे चार धेनुवा चरती । आणि दुभती यथेष्ट ॥ १ ॥ तंव गडी अवघे मस्त-
कावरी । धरूनियां होते गिरी ॥ गर्वारूढ ते अंतरीं । आम्हीं पर्वत उच-
लिला ॥ २ ॥ कृष्ण येथें टाळाटाळी । करूनियां म्हणवी आपणा वळी ॥
ओझीं आमुचिये निढळीं । आपण मोकळा फुल झळका ॥ ३ ॥ कृष्णें
जाणोनी मनोगत । म्हणे रे गडिहो काढा हात ॥ येरु म्हणती तूंचि त्वरित ।
जाईं येथुनी वेगळा ॥ ४ ॥ ओझें आमुचिये निढळीं । उगीचि टेकिली तुवां
आंगोळी ॥ यश घेउनियां वनमाळी । वाउगाचि भिरवसी आम्हांत ॥ ५ ॥
मग त्यांतें म्हणे श्रीहरि । मस्तक तुम्हीं काढा तरी ॥ सोडुनी पहातां
नखाचि वरी । धरिल्या देखती सकळही ॥ ६ ॥ मग म्हणती उतरा आतां ।
एकल्या नुरवेचि तत्वतां ॥ चौफेरी मस्तकीं धरितां । कृष्णें काढिली
आंगोळी ॥ ७ ॥ तंव ते दडपिलीं खांच्या भारें । मेलों मेलों म्हणती पोरें ॥
कृष्ण म्हणे तुम्ही वळिये कीं रे । धरा उचलुनी निज शक्ती ॥ ८ ॥ निळा
म्हणे पुरुषोत्तमा । नेणवे म्हणती तुझा महिमा ॥ धांव धांव रे मेघःशामा ।
आम्हां वांचवीं खचता हा ॥ ९ ॥

॥ ३०० ॥ मग तो उतरूनियां गिरी । आले गोकुळाभीतरी ॥ तंव
धांवोनियां नरनारी । लोटांगणें घालिती ॥ १ ॥ मेघीं सांगतां सुरपती ।
आनंदला होता चिर्ती ॥ तोचि आला गोकुळाप्रती । निज नयनीं पहा-
वया ॥ २ ॥ तंव तों गोवळ पहिलियाची ऐसे । केळवती कां नोवरे जैसे ॥
गाईं चौताळताती हर्षें । तैसेचि पाडे व्रज गोप हर्षें ॥ ३ ॥ गोवळ नाचती
आनंदें । लाऊनियां नाना वाद्यें ॥ तैसेचि गोकुळींहि स्वानंदें । गौळीगौळणी
भिरवती ॥ ४ ॥ इंद्र देखोनियां तें दृष्टी । विस्मयापन्न झाला पोटी ॥ ह्मणे
संवर्तकाचिये वृष्टी । पुढें कैसीं वांचलीं हीं ॥ ५ ॥ तस्मात परमात्मा हा
श्रीहरि । कृष्णवेशें महीवरी ॥ अवतरला जाणोनियां अंतरीं । स्तवन करी
निजमुखें ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे शरणांगत । ह्मणवी घाली दंडवत ॥ त्राहें त्राहें
म्यां महिमा नेणत । केला अपराध क्षमा कीजे ॥ ७ ॥

॥ ३०१ ॥ इंद्र ह्मणे गा देवदेवा । न कळती आम्हां तुझिया मावा ॥

कळामूत्री तूं विश्वलाघवा । करिसी घडामोडी स्वर्गाच्या ॥ १ ॥ निर्मिला
 तुवां चतुरानन । आपुलिये नाभीं देऊनि स्थान ॥ तुझिया सत्ता मही गगन ।
 पंच महाभूतें वाढलीं ॥ २ ॥ तूं या आदिचिही आदीं । विश्वां विश्वात्मा
 तूं त्रिशुद्धी ॥ तुजवांचुनियां मना बुद्धी । कैचें बोधव्य मंतव्य ॥ ३ ॥ तुवां
 अंतरिक्षीं धरिल्लें गगन । तुझिया आज्ञे विचरे पवन ॥ तुझिया सत्ता दैदी-
 प्यमान । सर्वदा हुताशन नवेचि ॥ ४ ॥ तुझिया तेजें प्रकाशे रवी ।
 तुझिया क्षमा अचळ पृथ्वी ॥ तुझिया द्रावें सदा टवटवी । आपापती
 गंगोदकां ॥ ५ ॥ समर्थीं समर्थ तूं ईश्वर । होउनी नंदाचा कुमर ॥ केला
 पवाडा हा थोर । गोवर्धन उचलिला ॥ ६ ॥ आर्द्धीं तुझीं ह्यण्यागतें । महिमा
 नेणोनियां येथें ॥ पाठविलें जें पर्जन्यातें । त्या अपराधा क्षमा कीजे ॥ ७ ॥
 कोणा नेणवे तुझी लीळा । देवत्रयां तूं आगळा ॥ निजानंदाचा पुतळा ।
 सगुणरूपीया श्रीहरी ॥ ८ ॥ निळा ह्यणे ऐसी चाञ्जय पूजा । करूनियां
 कृष्णाविराटध्वजा ॥ आज्ञा घेउनियां अमरराजा । गेळा आपुलिया
 भुवनामी ॥ ९ ॥

॥ ३०२ ॥ यावरी कौंस भयाभीत । कृष्णभयें उद्विग्नचित्त ॥ वैसळा
 असतां निजमंदिरांत । तंव आळा अकस्मात रजक वळिया ॥ १ ॥ वस्त्रें
 आणिलीं धोवट । उंच धोउनियां चोखट ॥ ह्यणे राया राय तूं वरिष्ठ ।
 शोभती विशिष्ट तुज अंगीं ॥ २ ॥ मग ते लेऊं जो वैसळा । तंव तो झगा
 पोकळ झाला ॥ ह्यणे थोर हा वेतियेला । व्यर्थचि नासिला ये शिव-
 पारें ॥ ३ ॥ राजा हांसोनि बोले त्यासी । शिवणार काय करील यासी ॥
 चितें व्यापिलें शरीरासी । तेणें हें कृशत्वासीं पावलें ॥ ४ ॥ गोकुळीं नंदा-
 चिये घरीं । वाळ वाढे आमुचा वैरी ॥ पहा तो भाचाचि निर्धारी । परी
 मुळावरी आमुचिया ॥ ५ ॥ तया वधिलिया वांचून । निश्चळ नव्हे आमुचें
 मन ॥ रजक वळिया तें ऐकोन । ह्यणे न करा चिंता महाराजा ॥ ६ ॥ निळा
 ह्यणे गर्वारूढ । मंदबुद्धी जल्पवाड ॥ ह्यणे मी वारीन हें सांकड । एकदां
 डोळां मज दावीं ॥ ७ ॥

॥ ३०३ ॥ जरी तो येईल येथें हरी । तरी मी सहसा विलंब न करीं ॥
 धोपटुनियां शिलेवरी । तेच क्षणीं टाकीन ॥ १ ॥ काळासम तुल्य माझें
 बळ । काय तें करील कृष्ण गोवळ ॥ लागों नेदितां एकही पळ । निमिपा-
 र्थेची उपदीन ॥ २ ॥ गोकुळाचिये वाटेवरी । धुणें माझें निरंतरी ॥ परी तो

आलाचि पाहिजे वैरी । तुझा आणि माझाही ॥ ३ ॥ मागें पाठविले
असुर । मायावी ते निशाचर ॥ ते काय वापुडे किंकर । माझिये वळ शक्ती-
पुढें ॥ ४ ॥ राया येथें एक वेळा । आणवीं पां तया गोवळा ॥ मग तूं कौतुक
पाहें डोळां । मृत्युपंथें लावीन ॥ ५ ॥ आह्मी तुझे अंगलग । सेवक आणि
वळिये चांग ॥ रोखुनियां असों मार्ग । माझें धुणें साचि पंथें ॥ ६ ॥ निळा
ह्मणे ऐशा वचनीं । राजा संतोपविला मनीं ॥ मग तो उचितार्ते घेउनी ।
आला आपुलिया मंदिरा ॥ ७ ॥

॥ ३०४ ॥ राजा ह्मणे रजकहि गांठी । आहत पांचशें आणिक जेठी ॥
मातंगकुळवई ही उग्र दृष्टी । सोडितां वरी झगटेल ॥ १ ॥ परी तो येथें
येईल कैसा । आलिया कदाचित करील वळसा ॥ ऐमें विचारी जंव
मानसा । तंव प्रधानहि पातले ॥ २ ॥ राजा तयांतें विचारी । आणवितों
कैमें येथें हरी ॥ तंव ते ह्मणती युक्ति माझारी । हेचि उत्तम दिसतमे ॥ ३ ॥
येथें आपुले सैन्यक । अपार काळाहुनी अधिक ॥ कृष्ण येईल एकला
एक । चारी अर्भकें घेउनी ॥ ४ ॥ तया मागें कैची सेना । गोवळ गाईचा
राखणा ॥ करितो घरींचि चार नाना । येथें काय वळ साचें ॥ ५ ॥
येतांचि आपुले शिवे आंत । शस्त्रपाणी करिती घात ॥ ऐमाचि साधावा
कार्यार्थ । विचार हाचि मानला ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे आणिती काळ ।
घरा प्रार्थुनियां ते सकळ ॥ ओढवळिया निदान वेळ । अघटितचि सहज
घडे ॥ ७ ॥

॥ ३०५ ॥ ह्मणती पाठवावा अकुर । कृष्ण साचा मित्राचार ॥ साचें
नुलंघी तो उत्तर । सहसा प्राण गेलिया ॥ १ ॥ देऊनियां उत्तम रथ । मूळ
पाठवावा तो त्वरित ॥ सांगावें भेटीसी उद्यत । मामा तुझे कौमरावो ॥ २ ॥
अकुरा सांगावा हाचि अर्थ । जरी तूं नाणिसी कृष्ण येथ ॥ तरी ममहस्तें
तुझा घात । होईल जाण तेच क्षणीं ॥ ३ ॥ रायें अकुर पाचारिला । रथ
देउनियां गौरविला ॥ ह्मणे जाउनियां आतां वहिला । भाचा आणीं
भेटीसी ॥ ४ ॥ तयालागीं प्राण फुटे । घटिका पळहि निमिप न लोटे ॥
नाणितां लावीन मृत्युवाटे । तुज हें निर्धारें जाण पां ॥ ५ ॥ आजिचि घेउ-
नियां तूं येसी । जरि कां आपुल्या निजमित्रासी ॥ तरि देउनियां निजभा-
ग्यासी । गौरवीन तुज बहुमानें ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे अकुर मनीं । ह्मणे हा पापी
पापियाहुनी ॥ आणवितो कृष्ण निदानीं । आपुलिया प्राणा घातावया ॥ ७ ॥

॥ ३०६ ॥ कृष्ण बलियामाजि बलिष्ठ । कृष्ण अवाधिया देवां श्रेष्ठ ॥
 तैसाचि बलिरामही उद्धट । भरील घोट देखतां ॥ १ ॥ एक नवनागसहस्र-
 वळी । दुजा तंव तो कल्पांत शुळी ॥ येतांचि येथें निमिष मेळीं । करितील
 संहार कंसाचा ॥ २ ॥ कृष्ण परमात्मा ईश्वर । अनंतकोटीब्रह्मांडधर ॥
 गायानियंता परात्पर । तथा हा पामर आणवितो ॥ ३ ॥ पतंगा वडवान-
 ठेसी खेळणें । दर्दुर शेपातें गिळूं ह्मणे ॥ उलुकें रवितें संघट्टणें । केंवि जीवें
 राणी वांचिजेल ॥ ४ ॥ तैसाचि परी झाली यातें । जेंवि खद्योत झगटूं
 साहे रवितें ॥ अरण्यमृगें शार्दूलतें । कैमेंनि भेटीसी आणजे ॥ ५ ॥ परी
 येथें प्रालब्धचि वळी । घडवील घडावें तें तात्कार्ळीं ॥ पहा सा हिरण्य-
 ऋश्यपें आपुलियेचि नळीं । वैसविला नृसिंह पाचारुनी ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे
 गोणार होइल । बुद्धीही तैसीच प्रवर्तवील ॥ क्रियाहि शरीरीं उमटेल ।
 योगणें भोगवील प्राचीन ॥ ७ ॥

॥ ३०७ ॥ आठउनियां श्रीकृष्णचरण । अक्रुरें रायातें पुमोन ॥ चालिला
 थावरी वैसोन । मार्गी हरिगुण आठवितु ॥ १ ॥ गोकुळा पाठविला
 प्रकुर । परी कंसामनीं दचक थोर ॥ तेणें पाचारुनियां धनुर्धर । चौकिये
 साहेर वसविले ॥ २ ॥ ह्मणे येतां देखोनियां कृष्णासी । युद्ध करावें अति
 प्रावेशीं ॥ उतरुनी साचिया मस्तकासी । मजपार्शीं आणावें ॥ ३ ॥ रजका
 सांगे निजमुखें । कृष्ण येतांचि धोपटीं मुखें ॥ तुझिये पाठीसि हे आसीके ।
 सावध ठेविले धनुर्धर ॥ ४ ॥ मग बोलाउनियां मल्लजेठी । वैसविले ते
 पारवंटीं ॥ मातला हस्ती साचिये पुष्टी । कुळवई ठेवियेला ॥ ५ ॥ तथा
 गोंवते आणिक कुंजर । उभे केले ते दळभार ॥ तंव इकडे जाउनियां अक्रुर ।
 टला नंदयशोदेसी ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे पुमे कृष्णा । तंव ते ह्मणती गेला
 णा ॥ मग रथ तेथेंचि ठेउनी जाणा । चालिला दर्शना कृष्णाचिया ॥ ७ ॥

॥ ३०८ ॥ जातांचि गोकुळा वाहेरी । कृष्ण पाउलाचिया हारी ॥ उम-
 ल्या देखोनी महीवरी । प्रेमा अंतरीं न संडे ॥ १ ॥ चरणमुद्रांकित चिन्हें ।
 खोनि घाली लोटांगणें ॥ अंतर निष्ठेचें हें लेणें । लेउनी निमग्न ते ठाई ॥ २ ॥
 मानंदाश्रु गळती नेत्रीं । स्वेद रोमांच उठती गार्वीं ॥ कंप स्फुंदनें विकळ
 पार्वीं । सद्गदितु मुरकुंडें ॥ ३ ॥ सर्वसाक्षी नारायण । जाणोनियां त्याचें
 चेन्ह ॥ आला अति त्वरें धांवोन । तथा उमजउन आलिंगी ॥ ४ ॥ दौघां-
 ने सरली भेटी । पडिली आनंदाची मिठी ॥ मग अचळ पुसोनियां मुख-

वटी । परम कृपेने न्याहाळी ॥ ५ ॥ पुसे अंतरीचें गुज । तयापार्शी अधो-
क्षज ॥ येरें वंदुनियां चरणरज । मंजुळा उत्तरीं बोलतु ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे
स्तवन करी । मग ती स्तब्ध निमिषवरी ॥ अवलोकुनियां चरणावरी ।
ठेवी मस्तक क्षणक्षणा ॥ ७ ॥

॥ ३०९ ॥ मग सांगे गुह्य गोष्टी । मामा पाचारितो भेटी ॥ ईतुकेंचि
ऐकोनियां पोटीं । कृष्णा आनंद नसमाय ॥ १ ॥ मग म्हणे बळिरामासी ।
जाऊं मामाचिये भेटीसी ॥ कृपा करुनियां अक्रुरासी । मूळ आम्हांसी
पाठविला ॥ २ ॥ म्हणती बळिरामहि चलावें । वोरसें मामामी भेटोनी
यावें ॥ आपणासिही जिवेंभावें । आर्त तयाचें अखंड ॥ ३ ॥ घेऊनि
पांचशें गोवळ । समागमें आपुलें दळ ॥ निघते झाले उतावेळ । आले
घरासी पुसावया ॥ ४ ॥ मग नंदयशोदे प्रती । उभयतांहि नमस्कार करिती ॥
मामासी भेटी जाऊं म्हणती । द्यावी आज्ञा आशीर्वादिं ॥ ५ ॥ ते म्हणती
कंस द्वेषी । महादुष्ट पापराशी ॥ देखतांचि घेतील रे दोघांसी । सर्वथा
तेथें न जावें ॥ ६ ॥ निळा म्हणे ऐकोनी हरि । म्हणे न चिंतावें हें अंतरीं ॥
आम्हांसी आप्त या संसारीं । कोण मामाहुनी जिवलग ॥ ७ ॥

॥ ३१० ॥ आम्ही लेंकुरें लळेवाडें । तुमचीं तैसीं त्याहि पुढें ॥ क्रीडा
करुनी वाडे कोडें । येऊं भेटोनियां वोरसें ॥ १ ॥ नाहीं तया पोटीं मैल ।
अत्यादरें धाडिलें असे मूळ ॥ अक्रूर सांगताहे केवळ । भेटी आमुची
इच्छितो ॥ २ ॥ तुम्ही न धरावा संशय । तेथें आम्हां नाहीं भय ॥ मामा
भेटी जातां काय । उद्रेग घडती भाचिया ॥ ३ ॥ ते म्हणती रे नव्हे कृष्णा ।
तुम्ही त्याचा भावार्थ नेणा ॥ कालिचि पहा पां पूतना । आली होती
घातावया ॥ ४ ॥ केवढी दाउनियां माया । बसली तूतें स्तन द्यावया ॥
कृष्ण म्हणे मी धालों तिचिया । स्तनपानेंची आजिवरी ॥ ५ ॥ तिणें वेंचो-
नियां कायाशक्ती । आम्हांचि तोपविलें प्राणांतीं ॥ उपकार तिचेहि
श्रीपती । म्हणे मुखें मी काय वानूं ॥ ६ ॥ निळा म्हणे बोलोनि ऐमें ।
न रहातीचि चालिले उद्देशें ॥ गोपिका गौळणिही ऐकोनि ऐमें । आल्या
धांवत हरिपार्शी ॥ ७ ॥

॥ ३११ ॥ म्हणती नको नको जाऊं हरी । सांडोनी आम्हां कोठें दुरी ॥
तुज वांचुनियां संसारीं । कोण आम्हां जिवलग ॥ १ ॥ जातील प्राण तुतें

तातां । वियोग न साहवे ते व्यथा ॥ पळमात्राचि वेगळे पडतां । जेविं कां
 ॥सोळी जळांतील ॥ २ ॥ नव्हे अकूर हा ढीवर । करूं आला येथें
 ंहार ॥ जीवन नेलिया यदुवीर । आम्हां सहजाचि प्राणांतु ॥ ३ ॥ इतु-
 त्यांचीही येईल हत्या । जरि तूं कृष्णा नेसील आतां ॥ ऐसें वोलोनियां
 मस्तां । लोळती कृष्णचरणावरी ॥ ४ ॥ वधूनि आम्हां आपुल्या हातें ।
 राई मग तूं जाणें तेथें ॥ करुनियां दीर्घ रुदनातें । उकसा बुकसी स्फुंदती ॥ ५ ॥
 मामुचा जीव तूचि प्राण । तुजविण न वांचों तुझीची आण ॥ नको आमुचें
 ं निर्वाण । पाहों आपुलें निज नेत्रीं ॥ ६ ॥ निळा म्हणे यावरी हरी ।
 तांतवी तया निज उत्तरीं ॥ म्हणे आम्ही वरावरी । येऊं भेटोनी मामासी ॥ ७ ॥

॥ ३१२ ॥ नका होऊं खेदक्षीण । ध्या भाप माझे वंधन ॥ तुम्हांवांचु-
 नेयां मजही कोण । आहे तें आम इहलोकीं ॥ १ ॥ जैसा तुमचा मजवरी
 राव । माझाही तैसाचि तुम्हांवरी जीव ॥ नाहीं येथें संदेहा ठाव । चित्ता
 चेत साक्ष असे ॥ २ ॥ तुम्हीं निरंतर मातेंचि ध्यातां । मीही न विसवें
 ं म्हीचि देखतां ॥ ऐसें परस्परें वोलतां । लोटती उभयतां नेत्रीं पुर ॥ ३ ॥
 वयोग न साहवे कृष्णासी । साहि होती कासाविसी ॥ परी धैर्याचिया
 प्रति आवेशीं । पुढील माथिती कार्यार्थु ॥ ४ ॥ भक्त कृपालु श्रीहरी ।
 भवघा प्रेमा भक्ताचि वरी ॥ त्याचि कार्या अवतार धरी । न विसवें क्षण-
 री नव्हे परता ॥ ५ ॥ अनावरा आवरिलें जिहीं । जीवप्राण ठेऊनि पायीं ॥
 ाही तयातें निज हृदयीं । सर्वकाळ आठवितु ॥ ६ ॥ निळा म्हणे संवो-
 खल्या । ऐसिया उत्तरीं स्थिराविल्या ॥ मनोहर करुनियां ठेविल्या ।
 आपुलिये चितनीं सादर ॥ ७ ॥

॥ ३१३ ॥ मग लेइले दिव्य आलंकार । उभयतांहि बंधु अति नागर ॥
 गुगुट कुंडलें एकावळी हार । झळकती पदकें जडितार्ची ॥ १ ॥ वाहुभुषणें
 िरकंकणें । मुद्रिका अंगुळिया शोभल्या लेंणें ॥ वेदुनी पीतांवराचीं
 िरिधानें । घेतलीं विशाणें निज करीं ॥ २ ॥ आधींचि मदनाचे हे वाप ।
 देव्य तेज प्रभा अमुप ॥ सकळहि लावण्य साटोप । धरुनियां आली निज
 िस्ती ॥ ३ ॥ अवघेचि सुख मुसावलें । कृष्णाकृति तें वोटलें ॥ नयना पाहु-
 गेर देऊं आलें । जे जे देखती तयाच्या ॥ ४ ॥ कृष्ण लावण्याची मूर्ती ।
 िळिदेवहि तैसीचि आकृती ॥ ठाणें माणें समान दीप्ती । प्रतापकीर्ति यश-
 ंत ॥ ५ ॥ दंडी मुडपी विराजमान । शोभले राजीवलोचन ॥ पाहों येती

मथुराजन । म्हणोनियां अधिक ठकारले ॥ ६ ॥ निळा म्हणे चांगुल-
पण । मूळ तें आधीं हेंचि जाण ॥ याहिवरी दिव्य भूषण । वोपिलें तेज
अंगकांती ॥ ७ ॥

॥ ३१४ ॥ ऐसे वैसले रथावरी । भोंवते गोवळ चालती फेरी ॥ हें
देखोनियां नगर नारी । असंत प्राण विकळ खांचें ॥ १ ॥ आतां कृष्णा
येसील केव्हां । भेटसील प्राण शितळ तेव्हां ॥ आठव आमुचाहि
धरावा । तेथें पाहुणेरीं गुंततां ॥ २ ॥ ऐकोनियां त्यांचीं वचनें । संतोपीजे
उभयतां मनें ॥ मग त्या देउनी आश्वामनें । आज्ञा करिती ते अक्रुरा
॥ ३ ॥ आतां रथ चालवीं वेगीं । विलंब नव्हे ऐसा मार्गीं ॥ माता पिता
गौळणी लागीं । रहाविलें अत्यादरें ॥ ४ ॥ मार्गीं चालतां परम संतोपीं ।
करिती संवाद येरयेरांसी ॥ ह्यणती धरिलिया अवतारामी । आजि झालें
सार्थक ॥ ५ ॥ होतां मामामवें भेटी । पडेल जिवें जीवा गांठी ॥ परमा-
नंद होईल सृष्टी । दुष्ट कंठक निमालिया ॥ ६ ॥ निळा ह्यणे ऐमिया
लाभा । उभयतांदि अंगीं शौर्यशोभा ॥ दाटली तेणें ऐश्वर्य क्षोभा ।
जातमे हें अक्रुरा जाणवले ॥ ७ ॥

॥ ३१५ ॥ करितांचि सीमा उल्लंघन । ह्यणती अक्रुरा ऐकें वचन ॥
तुवां जावें रथ घेउन । सांगावें वर्तमान रायासी ॥ १ ॥ तेणें आज्ञा वंदुनी
शिरीं । चालिला पुढें वेगें करी ॥ वळराम कृष्ण गोवळ भारी । आले
बळिया रजकापें ॥ २ ॥ तंव तो वस्त्रें वाळवीत । उभा असे वळ प्रमत्त ॥
गोवळांतें असे पुसत । तुह्मी आलेती कोटुनी ॥ ३ ॥ ते ह्यणती गोकुळ-
वासी । जातो रायाचे भेटीसी ॥ आदरें बोलाविलें कृष्णासी । आणि
बळीरामा मुजाणा ॥ ४ ॥ येरु ह्यणे कोणता कृष्ण । गोवळ तुह्मी अवघे
जण ॥ आलेती घोंगडी पांपरोन । जाल कैसेन रायापुढें ॥ ५ ॥ तंव
कृष्ण बळिराम ह्यणे त्यांसी । आह्मां देई उत्तम वस्त्रांसी ॥ भेटोनी
आलिया रायासी । देऊं उचित आणि तुझीं वस्त्रें ॥ ६ ॥ तंव तो ह्यणे
भाग्यासी याल । बोलातांचि ऐमें ताडण पावाल ॥ राजवस्त्रें हीं तुह्मी ल्याल ।
तैचि वेंचाल जिवें प्राणें ॥ ७ ॥ बळिरामें हें ऐकतांचि कानीं । ह्यणे
वस्त्रें आणा रे लुटूनी ॥ शंका मात्र न धरितां मनीं । हरा आवडती ज्यां
जैसीं ॥ ८ ॥ निळा ह्यणे धांवले सकळ । बळिये आतुर्वळी गोवळ ॥ तेथें
झाला हालकल्लोळ । रजक बळिया धांवित्रला ॥ ९ ॥

॥ ३१६ ॥ येतां देखोनियां बळिरामें । आकळिला तो अति विक्रमें ॥
 ह्मणे पापिया तुवां अधमें । बहुत केली कृष्णनिंदा ॥ १ ॥ तया दोषाचें
 प्रायश्चित्त । आजि घे पां यथोचित ॥ होई देहापामूनि मुक्त । ह्मणोनी
 टांगेसी धरियला ॥ २ ॥ तेणेंहि उदंड वेंचिली शक्ती । परि तया पुढें
 न चलेचि युक्ती ॥ मग बोभाइला अदृष्टाप्रति । ह्मणे नाडलों रे अभि-
 मानें ॥ ३ ॥ बळिया बळिष्ठ शिरोमणी । बळिराम आणि चक्रपाणी ॥
 नेणतां महिमा वेंचिली वाणी । पावलों फळ तें सध्याचि ॥ ४ ॥ ऐसें बोलो-
 नियां निश्चळ । अवलोकिलें स्वरूप सकळ ॥ ज्ञांकूनियां मग नेत्रकमळ ।
 ध्यान हृदयीं दृढाविलें ॥ ५ ॥ तंव बळरामें वेग केला । अंगा भोंवता
 ओंवाळिला ॥ आणि तेथेंचि पहा हो मोवकिला । प्रचंड खडकीं निघातें
 ॥ ६ ॥ निळा म्हणे दिधली मुक्ती । उत्तम कैवलयाही परती ॥ कृपावंत
 हा श्रीपती । भक्तां वैरियां सारिखाचि ॥ ७ ॥

॥ ३१७ ॥ चिरे आणुनियां वेष्टले । गोवळ अवघेचि शृंगारले ॥ येरयेरां
 म्हणती भले । गौरव द्यारे ममाचा ॥ १ ॥ चिरे गुंडिती माजेसी । उंच
 पटके ते पायासी ॥ झगे वेष्टुनियां शिरासी । विजारा टाकिती खांधावरी
 ॥ २ ॥ ऐसें शृंगारले गोवळ । पुढें चालिले भार सकळ ॥ तंव ते धनु-
 र्यागींचे वीर प्रवळ । द्या द्या म्हणोनी धांविले ॥ ३ ॥ कृष्णें बळरामें
 देखिले । अवघ्यांपुढें मग ते झाले ॥ धनुर्धारी वेग केले । परी तें
 न चले वळ खांचें ॥ ४ ॥ द्या द्या म्हणोनी हाका देती । शंखस्फुरणें
 टाईचि करिती ॥ परी ते गोवळची समस्तीं । वेष्टुनियां घेतले ॥ ५ ॥
 धनुष्या लाडनियां वाण । विधावे तों माजि मिरान ॥ गोवळीं घेतली
 ते द्विरोन । आणि मोडुनी सांडिली ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे एक एका । न
 पुरतीची युद्ध तवका ॥ निपातिले फेडिली शंका । आणि पुढें संचरले ॥ ७ ॥

॥ ३१८ ॥ मोडियला धनुर्भाग । हाहाकार झाला मग ॥ आला आळारे
 श्रीरंग । वंधु बळिरामा समवेत ॥ १ ॥ आले ग्रामद्वारापासीं । धांविले
 सकळहि नगरवासी ॥ कृष्णरामाच्या सौंदर्यासी । पहावया उतावेळ ॥ २ ॥
 उभयांचेंहि स्वरूप अति नागर । ऐकिलें होतें वारंवार ॥ आणि बळियेहि
 महा वीर । तेजप्रतापी आगळे ॥ ३ ॥ सदा निर्भय मानसीं । आले
 चौवारा हाटवटिसी ॥ जेवि कां सिंह गजशाळेसी । शिरतां शंका न
 धरिती ॥ ४ ॥ उभे रंगशिलेवरी । अवलोकिती नरनारी ॥ चढोनी माळ्या

गोपुरी । गवाक्षद्वारीं पैं एकी ॥ ५ ॥ एक चढली भितीवरी । एक सन्मुखचि शेजारी ॥ कृष्णदर्शनीं आवडी भारी । नर बाळा नारी सारिखीचि ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे ह्त्कमळवासी । पूर्णब्रह्म तेजोराशी ॥ सगुणरूपिया हृषीकेशी । कोण मात यासीं नावलोकी ॥ ७ ॥

॥ ३१९ ॥ आले सन्यासी तापसी । योगी मुनिजन प्रांतवासी ॥ पंडित पुराणिक ज्योतिषी । वेदाभ्यासी याज्ञिक ॥ १ ॥ शस्त्रपाणि रिक्तपाणि । पहाती कृष्णातें ते दुरुनी ॥ अवलोकुनियां निज नयनीं । परम विस्मयातें पावती ॥ २ ॥ घरे सांडुनियां नारी । आल्या कोणीचि नसतां घरीं ॥ ह्मणती सर्वेचि जाइल गे श्रीहरी । आह्मी त्या दृष्टी न देखतां ॥ ३ ॥ मग जें उद्विग्न व्हावें मनीं । तें आतांच कां न यावें पाहोनी ॥ ऐशिया निश्चयातें करुनी । आलिया एकांतवासीहि त्या ॥ ४ ॥ जिया वाहेरी येणेंचि नाही । आपुलिया सभाग्यपणें कदा ही ॥ आल्या धांवोनियां त्या त्याही । कृष्णा दृष्टी अवलोकूं ॥ ५ ॥ निळा ह्मणे घरा भाग्य । आलिया अवेहेरी कोण त्या मग ॥ अधिका अधीक लाहो सवेग । करुनियां संग्रहिती ॥ ६ ॥

॥ ३२० ॥ कृष्ण परमात्मा श्रीहरी । वळिराम शेषअवतार निर्धारी ॥ केसे शोभले अळंकारीं । निजांगाचिये निज प्रभे ॥ १ ॥ मुगुट कुंडलें विशाल डोळे । जैसीं विकासलीं सूर्यकमलें ॥ अंगकांती रूप मांवलें । पीतांबराचीं परिधानें ॥ २ ॥ कंठीं पदकें मुमनमाळा । कौस्तुभ एकावळी रुळती गळां ॥ वाहुभूषणें मुद्रिका सकळां । कांडोवाडी मुशोभित ॥ ३ ॥ सकुमार नागर अंगकांती । ज्याचिया तेजें रविशशीदीप्ती ॥ हुताशनीं रत्नीं प्रकाश फांकती । ज्याचेनियां झगमगती तारांगणें ॥ ४ ॥ सुवर्ण म्हणती जें उत्तम । तें याचिये अंगकांती सुमहिम ॥ ऐमें सौंदर्य निरुपम । कृष्णाकृती वोसंडलें ॥ ५ ॥ जैमिया परी तैसा भासे । हेंहि अपूर्वचि एक असे ॥ कृष्णरूपें लाविलें पिसें । न स्मरती पहातां देहगेहा ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे बैमली दृष्टी । कृष्णरूपीं ते सहसा नुठी ॥ नरनारी विस्मित पोटीं । अवलोकित्ती श्रीकृष्णा ॥ ७ ॥

॥ ३२१ ॥ निपुण म्हणती हा आमुचा गुरु । ज्ञानी म्हणती हा परात्परु ॥ योगी म्हणती योग साचारु । याचि पासुनी जन्मला ॥ १ ॥ याज्ञिक ह्मणती भासे कृष्ण । यज्ञरूपी हा नारायण ॥ वैदिकांही लागलें ध्यान ।

महणती वेद मूर्तिमंत हाचि दिसे ॥ २ ॥ मल्ला भासे वस्ताद जेठी । शासन-
कर्तिया नृपवर श्रेष्ठी ॥ शस्त्रपाणिया उग्रदृष्टी । संहारकर्ताचि कृष्ण
दिसे ॥ ३ ॥ वृद्धां भासे सकुमार बाळ । तरुणांगीयां मदनमूर्तिचि केवळ ॥
ऐसा सर्वां सर्व हा सकळ । भासे जैसिया तैसाचि ॥ ४ ॥ कृष्णाकृती भुललीं
लोकें । जाऊंचि विमरलीं स्त्रिया वाळकें ॥ तंव ते कुळा भरुनी तवकें ।
घेउनी आली मुपरिमळें ॥ ५ ॥ उत्तम मुवाम चंदनगंध । केशर कुंकुम
कस्तुरी शुद्ध ॥ मुमनहार गुंफिले विविध । मुमनतुरे नानापरी ॥ ६ ॥ जात
होती राजसंदिता । तंव खा देखिलें नंदकुमरा ॥ म्हणे आजिचि हे पूजा
मुंदरा । चर्चू श्रीकृष्णा निजहस्तें ॥ ७ ॥

॥ ३२२ ॥ कौमराया पुजितें निस । परि तो अमुरचि उन्मत्त ॥ काय
पुरवीळ मनींचा हेत । दासी किंकर मी त्याची ॥ १ ॥ परमात्मा हा सर्वे-
श्वर । कृष्ण मुंदरां अति मुंदर ॥ चर्चनयिसें लावीन कर । अति मनोहर
करिन पूजा ॥ २ ॥ मग येऊनियां ते निकट जवळी । मस्तक ठेवी चरण-
कमळीं ॥ ह्यणे चंदन चर्चीन हा करतलीं । जरि तूं आज्ञा देसील ॥ ३ ॥
नित्य रायातें चर्चितां । चातुर्य आलें माझिया हाता ॥ आतांही तेथेंचि
जात जातां । तूतें देखिलें निज दृष्टी ॥ ४ ॥ मग तैसीचि मी येथें आलें ।
तुझिया चरणातें पावळें ॥ दासी विदुपचि परी मज ठेविलें । रायें याचि
कार्यावरी ॥ ५ ॥ जाणोनी तिचा अंतर्भावो । प्रसन्न झाले देवाधि-
देवो ॥ म्हणती तरी तूं अवश्यमेवो । चर्ची चंदन निज हस्तें ॥ ६ ॥ निळा
ह्यणे आली पूजा । नाहीचि त्यागणें गरुडध्वजा ॥ जैसिया तैसे मग हा
वोजा । करी देणें यथोचित ॥ ७ ॥

॥ ३२३ ॥ रेखिले निहळीं केशरी टिळक । तयावरी कस्तुरी परम
सुरेख ॥ उत्तम कुंकू जाउली देख । लाविलिया आरक्त अक्षता ॥ १ ॥
मग तो चंदन मलयगर । चर्चिला मुवासित अति परिकर ॥ यावरी
काहुनी मुमनहार । उभयतां कंठी ओपिले ॥ २ ॥ तुरे खोविले मस्तकावरी ।
तेणें शोभले वळरामहरी ॥ मग ठेवुनियां चरणावरी । मस्तक नमूं उभी
ठेली ॥ ३ ॥ कृष्ण बोलिले प्रसन्नोत्तर । कुब्जे तुझा केला अंगिकार ॥
यावरी मुख निर्भर । सध्यांचि फळ पावसी ॥ ४ ॥ मग चरणीं चरण
देउनी नेटीं । हातें धरुनियां हनुवटी ॥ उपटितांचि ते गोरटी । झाली
नीट फोकसी ॥ ५ ॥ रंभेहुनियां रूप अधिक । झालें देखती अवघे लोक ॥

विस्मयें तेणें पडिले ठक । करिती कवतुक अंतरी ॥ ६ ॥ निळा ह्यणे
याचिये हातीं । सकळ ब्रह्मांडाच्या उत्पत्ती ॥ न करी तें काय एक
श्रीपती । निमिषमात्रें निज सत्ता ॥ ७ ॥

॥ ३२४ ॥ राया जाणविती सेवक । अकुरें आणिळा नंदवाळक ॥
तेणें मर्दुनी वळिया रजक । धनुर्यागहि भंगिला ॥ १ ॥ आतां येऊनियां
चौवारी । उभा रंगशिलेवरी ॥ अवघ्या पहाती नगरनारी । लोकपरि-
वारीं मिळोनी ॥ २ ॥ उभयतां वंधु अति सुंदर । वळिराम आणि सारंग-
धर ॥ आणिखीही गौळियांचे कुमर । संवगडे भार पांच शतें ॥ ३ ॥ कृष्ण
लावण्य रूपाकृती । चंद्रमूर्यां दवडी परती ॥ अनंग तोही उपभूषती । ऐसें
सौंदर्य हरि अंगीं ॥ ४ ॥ लोक मिळाले भोंवते । पाहातां धणी न पुरे
खातें ॥ जाऊंचि विमरले मागुते । शोधले चिचें हरिरूपा ॥ ५ ॥ आणिक
एक वितलें राया । कुब्जे चंदनें चिचिलें तया ॥ करूनियां ते दिव्य काया ।
ठेविली कृष्णें क्षणार्थें ॥ ६ ॥ निळा म्हणे मांगतां ऐसें । थकित रावो निज
मानसें ॥ देहीं देहातें नुमसे । चित्रीचे लेप तयापरी ॥ ७ ॥

॥ ३२५ ॥ यावरी पुढील कार्यार्थु । साधावया श्रीकृष्णनाथु ॥ चालिले
राजभुवना आंतु । तंव दारवंटा समस्त मळ उभे ॥ १ ॥ ह्यणती कोठें रे
करूनियां मेळ । चालिले ते अवघेहि गोवळ ॥ नेणोनियां राजाज्ञा वळ ।
जैसे टोळ सैराट ॥ २ ॥ पाठवा पुढें कृष्ण तोचि । आणील परवानगी तो
रायाची ॥ तंव गोवळ ह्यणती रे हें वांयाची । जल्पतां मराल येचि क्षणीं ॥ ३ ॥
परवानगिये एकचि ठावो । वळिराम अथवा कृष्णदेवो ॥ सांडुनियां कंम-
रावो । रिघारे शरण वांचाल ॥ ४ ॥ तंव ते ह्यणती हीं कर्ची पोरें । चण-
चणा बोलती न्यायनिष्ठुरें ॥ भयाचि नेणती हे गव्हारें । आपटा एकदोनी
धरूनियां ॥ ५ ॥ खांचिया केवारा कृष्णनाथ । येईल आपोआप धांवत ॥
मग करूनियां वरवळा समस्त । सासीहि वधूं निमिषार्थें ॥ ६ ॥ निळा
ह्यणे चितुनी ऐसें । धांविले गोवळावरी अति आवेशें ॥ तंव ते ओहिले
नागरपाशें । वळिरामें एकदांचि कवळिले ॥ ७ ॥

॥ ३२६ ॥ तंव कृष्ण ह्यणे वळिरामदेवा । आमुचाहि वांटा कांहीं ठेवा ॥
ते ह्यणती यावरी अवघा । तुमचाचि भाग निश्चितार्थें ॥ १ ॥ कुळवई
आणि राजा कंस । अर्थार्थी हे दिधले तुहांस ॥ कृष्णजी ह्यणती हें नये

चिचास । यांतहि वांटा पाहिजे ॥ २ ॥ बरें ह्यणोनियां बळिराम । यांतहि
 घ्या हो निमेनिम ॥ मग मिसळले जेंवि निरसावया तम । चंद्रसूर्य पौर्णिमेचे ॥ ३ ॥
 तेथें झाला हाहाःकार । घ्या घ्या शब्द उठिला थोर ॥ कृष्ण नेटका
 झुजार । आणि बळिरामहि महाबळी ॥ ४ ॥ करूनियां मल्लां महामारी ।
 निर्दाळिले एका निमिषावरी ॥ तंव तो कुळवई लोटिला निशाचरी ।
 कृष्णें सोंडेसीचि धरियला ॥ ५ ॥ आसडुनियां तो महीवरी । उपटुनी दांत
 घेतले करीं ॥ ठोकितां तेणेंचि मस्तकावरी । ठिकरिया केळीं गंडस्थळें ॥ ६ ॥
 निळा ह्यणे वळियावळी । माजि ब्रह्मांडा एक वनमाळी ॥ यापरी करूनियां
 रवंदळी । निर्दाळिले असुर ॥ ७ ॥

॥ ३२७ ॥ कुळवई मर्दुनियां उन्मत्त । उपटुनियां घेतले सांचे दांत ॥
 बळिराम आणि कृष्णनाथ । आनंदें नाचत रणसौरे ॥ १ ॥ दोघेहि बंधु
 अति सुंदर । लावण्यगुणें गुणगंभीर ॥ हें देखोनियां महावीर । मुष्टीक
 चाणुर उठावले ॥ २ ॥ ते रायाचे परम आप्त । आतुर्वळी बळ प्रताप ॥
 जयां देखतांचि अहा कंप । देवां दैत्यां मानवां ॥ ३ ॥ दंडी मुडपी उर्गी
 शिरीं । अद्रुत वळाची उजरी ॥ काळा सम तुल्य ते निशाचरी । जेठिया
 वस्ताद मल्लाचे ॥ ४ ॥ तयाचिये दृष्टीपुढें । मेरुमांदार भामती खडे ॥
 मल्लविद्येमाजी निधडे । वीर उन्नत शिव्रकोपी ॥ ५ ॥ जयाचा सदा
 आडदरा । समुद्रवल्यांकिता वीरा ॥ धाकें त्याचिया कौंसासुरा । देती कर-
 भार सर्वही नृप ॥ ६ ॥ निळा ह्यणे ते अग्रगण । जेठियां माजी शिरोरत्न ॥
 भुजादंडांतें थोपटून । राहिले उठोन पुढें उभे ॥ ७ ॥

॥ ३२८ ॥ कृष्ण वळिरामातें ह्यणती । गोवळे तुह्मीं अर्भक जाती ॥
 मारिला ह्यणोनी कुळवई हस्तीं । तेणेंचि स्फुंदें स्फुंदूं नका ॥ १ ॥ बहुत
 दिवस खादलें लोणी । चोरिये वोसिल्ली दुधाणी ॥ भितरूनियां भोगिल्या
 गौळणी । त्याचीहि झडती निघेल ॥ २ ॥ न विचारित पतंग जैसा । झडपूं
 धांवें दीप प्रकाशा ॥ तैसे तुह्मी नेणत कौंसा । राया सन्निध पावलेती ॥ ३ ॥
 पिपीलिके फुटतां पक्ष । ह्यणे गगन लंघीन मी अंतरिक्ष ॥ परी मृत्यु पातलाहे
 प्रत्यक्ष । न लक्षेचि परी ते झाली तुह्मां ॥ ४ ॥ रजक मर्दुनियां वलौता ।
 निदसुरियां धनुर्धरां समस्तां ॥ यश मानियेलें परि तें आतां । येचि क्षणीं
 जाणवेल ॥ ५ ॥ पूतना वाई माभळ भट । एक ते स्त्री एक ते भट ॥ काग
 बगादिदैस आदट । नेणती मल्ल संग्रामा ॥ ६ ॥ निळा ह्यणे ठाकिलें

त्यांसी । तेचि पाहों येथ आलेसी ॥ ऐमें बोलोनियां अति आवेशीं ।
भुजा थापटोनी ऊठिले ॥ ७ ॥

॥ ३२९ ॥ ऐसें बोलोनियां ते उन्मत्त । ठोक फोडिले सक्रोधयुक्त ॥
आले सन्मुखचि धांवत । कृष्णबळिरामेसी झगटावया ॥ १ ॥ त्यां
देखोनियां बळिराम । आणि हांसोनी बोलती मेघःश्याम ॥ तुह्मी करूं
आलेती संग्राम । तरी निरउनियां स्त्रियां बाळां ॥ २ ॥ आजिवरी
भोगिलिया संपत्ती । ज्यांच्या संगें मुख विश्रांती ॥ खांसी न पुसतां
जाणें अंतीं । महा पंथीं हें उचित नव्हे ॥ ३ ॥ कौंसरायाचें वैभव ।
भोगिलें चिरकाळ वरी सर्व ॥ साचिये कार्जी वेंचितां जीव । पावाल स्वमेव
उत्तम गती ॥ ४ ॥ परी एक सांगतों विचार । संग्रामीं न सांडावा धीर ॥
जें जें वमउनियां शरीर । अमेल विद्या ते ते दावा ॥ ५ ॥ बहुत बलगना
केली आतां । वस्तादातें न पुसतां ॥ या वरी तरीं निश्चळ चित्ता ।
करूनियां आठवा तयातें ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे बोलोनी ऐसें । युद्धीं उठावले
सरिसे ॥ मातंगा देखोनियां जैसे । मिह पाडे भुकाळ ॥ ७ ॥

॥ ३३० ॥ मेळवितांचि हातीं हात । आमुडिले ते अकस्मात ॥ हें
देखोनियां लोक समस्त । ठेले विस्मित अवलोकिते ॥ १ ॥ एक एका
धरिती करीं । दाविती चिकाटियाच्या परी ॥ दंडिमुंडपी उरीं मिर्रीं ।
मारिती थडका परस्परें ॥ २ ॥ पायीं पाय आडवे तिडवे । गोउनी
दाविती शक्तिवैभवं ॥ वज्र मिठियांचीं लाघवें । दाविती मुहावे येरयेरां
॥ ३ ॥ कोणीचि नाटोपती कोणा । चक्राकार भेदिती खुणा ॥ रगा
लाविती चाऊनि दशना । आक्रोशें माना मुरगाळिती ॥ ४ ॥ शेंड्या
उपडुनियां सांडिती । घे घे ह्मणोनियां झोंवती ॥ येरयेरां पृष्ठीवरी
ताडिती । मिठिया घालिती येरयेरां ॥ ५ ॥ एक वरदी एक ईश्वर ।
उभय युद्धाचा परिचार ॥ परी लाघविया हा मारंगधर । आणि
बळिराम अवतारिया ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे वर्मभेदका । पुढें कवणाचा
आवांका ॥ पाहोनी मृत्युकाळ नेटका । उपटुनी भूमीतें त्राहाटिले ॥ ७ ॥

॥ ३३१ ॥ नार्कां तोंडीं वाहे रुधिर । हातापायांचा झाला चुर ॥
मस्तक मेंदु उसळे वाहेर । मुष्टिक चाणुर निर्दाळिले ॥ १ ॥ तया देऊनि
उत्तम गती । आनदें बळिरामकृष्ण नाचती ॥ तांडव-विसरे उमापती ।

कौसल्य तयांचें देखोनी ॥ २ ॥ मोहित होऊनियां नारी नर । अवलोकिती
 वळिराम आणि श्रीवर ॥ परम सुंदरा सुंदर । नागरा नागर भुलवणे
 ॥ ३ ॥ अवलोकितां कृष्णाकृती । लवोचि विसरलीं नेत्रपार्ती ॥
 वळिराम देवाचीही मूर्ती । राजम सकुमार त्याचिपरी ॥ ४ ॥ अंगीं
 यशाचें गौरव । रूप लावण्याची ठेव ॥ पहातां नयना न पुरे हांव ।
 मना स्वमेव तेंचि होणें ॥ ५ ॥ यापरी तटस्थ सकळा । लागले नरनारी
 वाळा ॥ तेंपें ब्रह्मानंद मुकाळा । झाली अधिकारी भोगिती ॥ ६ ॥
 निळा ह्मणे यावरी रावो । पावेल मुक्तीचा गौरवो ॥ सोलीव सुखाचा
 स्वानुभवो । ममर्षाल कृष्ण तयामी ॥ ७ ॥

॥ ३३२ ॥ मभे कंस सिंहासनीं । वैमल्याचि आश्चर्य देखिलें नयनीं ॥
 गेले चक्रपक अंगींचे निघोनी । मंचरला मनीं श्रीकृष्ण ॥ १ ॥ राव भ-
 याचिये भक्ती । कृष्णाचि देखे सकळां भूर्ती ॥ आपआपणामी ही अंतीं ।
 कृष्णरूपेंचि देखतु ॥ २ ॥ जें जें देखे चाखे एके । तें तें कृष्णाचिया रूपें
 एके ॥ ऐसा वेधोनियां निष्टंके । ठेला निजमुखें निजकृष्णीं ॥ ३ ॥ सैन्य
 संपदा घरें दारें । स्त्रिया आदि करूनियां लेंकुरें ॥ कृष्णावांचुनियां दूरें ।
 नाहळेचि जागृतीं निद्रे स्वप्नांत ॥ ४ ॥ कृष्णदेव आले जवळी । हेंही नेणे
 तो ते काळीं ॥ कृष्णावलोकनीं हे नव्हाळी । लाधली भयें आणि द्रुपें ॥ ५ ॥
 कृष्णाचि या आसनीं शयनीं । कृष्ण भोजनीं त्या प्राशनीं ॥ कृष्णामी देखे
 जनीं वनीं । घेतला वेष्टुनी कृष्णरूपें ॥ ६ ॥ कृष्णावांचुनी नुरेचि कांहीं ।
 जिवीं मनीं बुद्धीं देहीं ॥ कृष्णाचि होउनियां लवलाहीं । कृष्णामाजी मिस-
 ळळा ॥ ७ ॥ कृष्णीं कृष्ण तदाकार । होउनियां राजा कंसासुर ॥ पावला
 विश्रान्तीचें घर । योगी साचार न लाहती जें ॥ ८ ॥ निळा ह्मणे निजात्म-
 ज्योती । कंसाहृदयीं जे बहु काल होती ॥ ते कृष्णें शोपुनियां निगुती ।
 ठेविला आपुलिये निजहृदयीं ॥ ९ ॥

॥ ३३३ ॥ अग्निमंस्कार देउनी खासी । संपादिलें उत्तर विधीसी ॥
 मग निजगजरें उग्रसेनासी । स्थापिलें राज्यसिंहासनीं ॥ १ ॥ नवाचि
 ध्वज नवें छत्र । द्राही फिरविली सर्वत्र ॥ साखरा वांडुनियां नगरांत ।
 केले दानपात्र परम सुखी ॥ २ ॥ रायाचे पूर्वीं जे प्रधान । सन्मानिले ते
 गौरऊन ॥ प्रजेसी भिरपाव देऊन । अधिकारी जन सुखी केले ॥ ३ ॥
 यावरी मातापिता वंदिखानीं । होतीं सां वाहेरी काडुनी ॥ वाघें लाउनी

मंगलस्नानी । बरव्या प्रकारीं पूजिलीं ॥ ४ ॥ बखें अळंकारें गौरविलीं ।
निजमंदिरातें आणियेलीं ॥ सिबकायानीं वैसविलीं । घोषगजरें मिरवित ॥ ५ ॥
तये कार्ळींचा तो आनंद । सांगावया मी मतिमंद ॥ जेथें परमात्मा गोविंद ।
संतोषवित मातापिता ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे वोवड्या बोलीं । हरीची कीर्ती
हे वाखाणिली ॥ संतीं पाहिजे उपमाहिली । नेणतें लळिवाड ह्मणोनियां ॥ ७ ॥

॥ ३३४ ॥ मी तों नेणें व्यासवाणी । अर्थ गुह्यार्थ जें जें पुराणीं ॥ बोळिले
कवी प्रसाद वाणी । तेही अर्थ मी नेणें ॥ १ ॥ आपुलिये आवडीचिये भरी ।
गौरविली म्यां हे वैखरी ॥ श्रवण करावी हे चतुरीं । ऐशी नव्हेची मुग्ध
वाणी ॥ २ ॥ परी एक आहे विश्वास थोरु । स्वामी तुकया हा सद्गुरु ॥
न करील कदाही अव्हेरु । भाव माझा जाणोनी ॥ ३ ॥ कृष्णचरित्रीं हे
वाग्वाणी । बदविली तिहींचि वर देउनी ॥ पुरविली माझी हे आयणी ।
आर्त जाणोनी अंतरिचें ॥ ४ ॥ निळा ह्मणे कृष्णार्पण । होतु कथिले ते
कृष्णगुण ॥ ऐसी हे प्रार्थना करून । ठेविला मस्तक चरणावरी ॥ ५ ॥

लळित.

॥ ३३५ ॥ गोड माझी वाणी तुम्ही करुनि श्रीहरी । लावावी वैखरी
कीर्तनस्तवनीं आपुलिये ॥ १ ॥ इतुलेंनिचि सार्थक माझ्या होईल जन्माचें ।
अभयदान तुमचें ऐमें झालियावरी ॥ २ ॥ बहुत दिवस आस्था मनीं
वाहिली हेचि । करावी तुमची सेवास्तुती निजभावे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
चरणावरी ठेविली डोई । अपराध ते माझे कांहीं मना नाणावे ॥ ४ ॥

॥ ३३६ ॥ उचित अनुचित आह्मी नेणों नेणतीं । सर्वांविशीं मूढचि
मती विदीत असावें ॥ १ ॥ ह्मणोनियां आतां कृपाट्टी अवलोका ।
वैकुण्ठनायका नका उपेक्षा करूं ॥ हीन दीन मूर्ख परि शरण तुह्मांसी ।
आलों हृषिकेशी अंगिकारावा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तुह्मी देवा कृपासागर ।
मी तंव किंकर लवण रेणु सानासा ॥ ४ ॥

॥ ३३७ ॥ तुमचीया बळें तुह्मांसवें खेळावें । आपुल्या नाडावें मतिवादें
धांवतां ॥ १ ॥ याचिसाठीं क्षणक्षणा विनंती करीं । ठेकावें मजवरी अवलो-

कन कृपेचें ॥ २ ॥ तुह्यांसी न भजतां योग याग सायास । तेचि भवपाश होती फळें देउनी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जप तप ध्यान संपत्ती । रूपेविण तुमचे होती बंधना मूळ ॥ ४ ॥

॥ ३३८ ॥ ऐसिया वेगडी नका गोऊं आह्यांसी । अनुसरलों सेवेसी तुमचे नामचिंतनीं ॥ १ ॥ नाना मतांतरें त्यांचे अर्थ विपरीत । नेऊनियां घालित मुखीं काळाचे सर्व ॥ २ ॥ नाना तर्कवाद भेदबुद्धी जल्पन । कैचें समाधान तेथें दर्शन तुमचें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देखोनी ऐमें वाटतसे भय । न सोडूं ते पाय तुमचे सांपडले विटे ॥ ४ ॥

॥ ३३९ ॥ असों चरणावरी तुमच्या ठेउनियां मन । करुनियां कीर्तन रूपीं तुमचिया दृष्टी ॥ १ ॥ होईल ते हो कैसी आमुची गती । नेणों योग-युक्ती तप साधन दुसरें ॥ २ ॥ सांगितलें संतीं करा नामाचा घोळ । नलगे मग आणिक कृपा करील श्रीहरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे विश्वामें त्या राहिलों ठायीं । ठेउनियां पार्यीं जीवभाव सकळ ॥ ४ ॥

॥ ३४० ॥ न मागों कांहीं तुम्हां धन वित्त संपत्ती । सोसुनी विपत्ती नाम गाऊं आवडी ॥ १ ॥ न घेऊनियां भार जाणीव शाहाणीव माथां । करूं तुमची कथा निखकाळ आवडी ॥ २ ॥ वसउनी संतसमुदाय भोंवते । गाऊं नाचूं प्रेमें आठउनी तूमतें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ऐशापरी सारूं आयुष्य । करुनियां दास्य राहों तुमचे चिंतनीं ॥ ४ ॥

॥ ३४१ ॥ पावो माझी हेचि सेवा । करितों नित्यानित्य देवा ॥ १ ॥ तुजचि आवडीच्या सुखें । गातों वाणितों तें मुखें ॥ २ ॥ पढतों ज्या ज्या नामावळी । वाजऊनियां हातें टाळी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ध्यानीं मनीं । जे कां चिंतीतों चिंतनीं ॥ ४ ॥

॥ ३४२ ॥ तुजें नेणोनियां कांहीं । आठवितों तूतें देहीं ॥ १ ॥ यामी साक्षी तूंचि कीं गा । अंतरीचा पांडुरंग ॥ २ ॥ जेजे उठीती संकल्प । मनीं ते ते तुमचें रूप ॥ ३ ॥ निळा म्हणे चिचें वित्तें । होतें जें जें कांहीं जातें ॥ ४ ॥

॥ ३४३ ॥ नामीं गोंवियली वाचा । मनीं संकल्प हा तुमचा ॥ १ ॥ ऐसा वेष्टलों जी हरी । हातें पायें अवच्यापरी ॥ २ ॥ देखों जायें रूप तें दिठी । श्रवणीं त्याही तुमच्याचि गोठी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे घरीं दारीं । देशीं तूंचि देशांतरीं ॥ ४ ॥

॥ ३४४ ॥ देतां घेतां येतां जातां । सदा तुझी सन्निधता ॥ १ ॥
नाहींचि कल्पांती वियोग । ऐसें व्यापियलें अंग ॥ २ ॥ स्वप्न निद्रे आणि
जागृती । अवघे ठायीं तुझीचि स्तुती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देखे एके । संगें
तुझ्या जें जें चाखे ॥ ४ ॥

॥ ३४५ ॥ ठेउनियां भाव तुमचिये चरणीं । वैसेन श्रवणीं वैष्णव करितां
कीर्तन ॥ १ ॥ याचिपरी सार्थक हा करीन काळ । जाऊं नेदीं निर्फळ ऐसें
आयुष्य नरदेह ॥ २ ॥ यथामती वर्णान तुमचे कीर्ति पवाडे । नाचोनी
वागडे निर्लज्ज होउनी मानसीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हेंचि आर्त निरंतर माझें ।
चरण यासी साक्ष तुझे पंढरीनाथा ॥ ४ ॥

॥ ३४६ ॥ राहो ध्यानीं मनीं हेंचि नित्य रूपडें । जे कां वाडें कोडें
आलें पुंडलिका भेटी ॥ १ ॥ ठेउनियां इटे दोन्ही चरण सकुमार । विराजले
कर सुंदर कटिप्रदेशीं ॥ २ ॥ ज्यातें चिंतीताती योगी मुनिजन मानसीं ।
संत ज्यातें भजती निख कीर्तन आवेशीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे साविण दुजें
नलगे मज कांहीं । जाणें अंतरींचें पांडुरंग सकळही ॥ ४ ॥

॥ ३४७ ॥ याचिया रूपाचें चिंतन । करितां तनुमन वेधलें ॥ १ ॥
देहीं नुरतां देहभाव । झालों स्वयमेव तेंचि रूप ॥ २ ॥ नाईकती शब्दा
श्रवण । दुजिया नयन न देखती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वाविरी ऐसी । दिसे
लोकांसी प्रीती वरी ॥ ४ ॥

॥ ३४८ ॥ परि हा लावी वाटे श्रुतीचिये ॥ १ ॥ वेदविहितासी न
पाडी अंतर । लाघविया थोर सूत्रधारी ॥ २ ॥ भोगुनी गौळणी होय
ब्रम्हचारी । अलिप्तपणें चोरी दहीं दुध ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सर्व अग्नि-
संगें जळे । परि दोषा नातळे अग्नी जेंवी ॥ ४ ॥

॥ ३४९ ॥ त्रिवेणीसंगर्मीं बुडती बहुत । नेघे प्रायश्चित्त त्यांचें गंगा
॥ १ ॥ ज्यांचें कर्म जैसें भोगिती ते फळ । गंगा तों निर्मळ जैसी तैसी
॥ २ ॥ बुडती जहाजें वायुचिया संगें । परि दोष नलगे वायूमी तो ॥ ३ ॥
निळा म्हणे तैसा परमात्मा श्रीहरी । वर्ते सर्वांतरीं अलिप्तपणें ॥ ४ ॥

॥ ३५० ॥ मागें पुढें अवघा हरी । घरीं दारीं हृदयांत ॥ १ ॥ या-
विण रितें न दिसे कोठें । सानें मोठें अणुरेणु ॥ २ ॥ अगन दिशा मही-

तळी । माजि पोकळी तोचि तो ॥ ३ ॥ निळा म्हणे मनावुद्धी । माजी संधी इंद्रियांच्या ॥ ४ ॥

॥ ३५१ ॥ निःमिम भाव देखोनी हरी । केळी स्वीकारी पूजा साची ॥ १ ॥ पत्र पुष्प तोय फल । घाली सकळ मुखींचि तें ॥ २ ॥ कांहींचि नेदी जाऊं वायां । पाहे भक्तांचिया हाताकडे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे संतोष मानीं । क्षीरा-ब्धीहुनी परमामृता ॥ ४ ॥

॥ ३५२ ॥ भाविकाचें अवघेंचि गोड । करुनि कोड स्वीकारी ॥ १ ॥ भोळानाथ पंढरीचा । न करी दासाचा अतिक्रम ॥ २ ॥ न ह्मणे रुक्ष थोडें कांहीं । घाली अवघेंही मुखींचि तें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कृपावंत । उभा तिष्ठत इटेवरी ॥ ४ ॥

॥ ३५३ ॥ राजा जाय तिकडे ऐश्वर्य संपत्ती । वैभवं चालती समागमें ॥ १ ॥ वसे वनामाजी तेथें सर्व सिद्धी । घेउनी समृद्धी वसती पार्शी ॥ २ ॥ नाही उणें धना वस्त्रा आणि भूपणा । अन्ना काष्ठा जीवना तृणा सैन्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देवा तुह्मी लक्ष्मीधर । उभे कटीकर जयापार्सी ॥ ४ ॥

॥ ३५४ ॥ यात्रे अलंकापुरा येती । ते ते आवडती विठ्ठला ॥ १ ॥ पांडु-रंगें प्रसन्नपणें । केले देणें हें ज्ञान ॥ २ ॥ भूवैकुंठ पंढरपुर । साहुनी थोर महिमा या ॥ २ ॥ निळा ह्मणे जाणोनी संत । येती धावंत प्रतिवर्षीं ॥ ३ ॥

॥ ३५५ ॥ वर्णितां महिमा तो अगाध । जेथें सिद्ध अवतरले ॥ १ ॥ पशुमुखें वदउनी श्रुती । निर्जाव भिंती चालविली ॥ २ ॥ सन्मुख पुढें अजाण वृक्ष । पिंपळ प्रत्यक्ष सोन्याचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐकोनी कीर्ति । चांगदेव येती दर्शना ॥ ४ ॥

॥ ३५६ ॥ पंढरपुरीं ज्ञानेश्वरी । मुक्तीकामारी वोळगती ॥ १ ॥ तेथें देव येथें भक्त । महिमा अद्भुत दोहींचा ॥ २ ॥ तेथें ध्यान येथें ज्ञान । परलोकसाधन दो ठाई ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तेथें गरुड । येथें झाड अजाण तरु ॥ ४ ॥

॥ ३५७ ॥ एक भूवैकुंठ एक शीवपीठ । महीमा वरिष्ठ दोहींचा ॥ १ ॥ तेथें पेरिलें नुगवे शेती । अस्थी विरती येथें उदकीं ॥ २ ॥ चंद्रभागा चक्र-

तीर्थ । भीमा समर्थ इंद्रायणी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तेथें हनुमंत । येथें अश्वत्थ
कनकाचा ॥ ४ ॥

॥ ३५८ ॥ पंढरिये अनुष्ठान केलें चंद्रें । अलकापुरीं इंद्रें तपश्चर्या ॥ १ ॥
तेथें इंद्रु निष्कलंक अंगें । येथें आरोग्यभगें भुरेंद्रता ॥ २ ॥ हरिहररूपें
पंढरिरावो । येथें तिन्ही देवो सिद्धरूपें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तेथें भक्ती ।
येथें विरक्ती प्रगटली ॥ ४ ॥

॥ ३५९ ॥ ऐसा दोहीं स्थळींचा महिमा । अगाध उपमा नाही त्या ॥ १ ॥
पंचक्रोशीमाजी भार । छविने अपार मिरवती ॥ २ ॥ वैष्णव करिती
नामघोष । नाचती उदास कीर्तनी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भक्ती मुक्ती ।
जोडती विरक्ती अनायासें ॥ ४ ॥

॥ ३६० ॥ येऊनियां कृपावंतें । तुकयास्वामी सहुरुनाथें ॥ १ ॥ हात
ठेविला मस्तकीं । देउनी प्रमाद केलें मुखी २ ॥ माझी वाढविली मती ।
गुण वर्णावया स्फूर्ती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे मी बोलतां । दिमे परी हे त्याची
सत्ता ॥ ४ ॥

॥ ३६१ ॥ नाही माझा उरविला । मंदेह अवघाचि फेडिला ॥ १ ॥
ह्मणोनियां साच्या मुखें । नाचें कीर्तनीं मी हरिखें ॥ २ ॥ बोलविती जें जें
वाचे । तें तें अक्षर निश्चयाचें ॥ ३ ॥ निळाह्मणे मी नेणें गती । अर्थ त्याचा
ते जाणती ॥ ४ ॥

करुणा.

॥ ३६२ ॥ चिंतीतों मी चिंतनीं । रूप तुमचें अनुदिनीं ॥ १ ॥ कराल
कृपा ह्मणोनीयां । विठो पंढरीच्या राया ॥ २ ॥ मार्गें उद्धरिले बहुत ।
लहान थोरले पतीत ॥ ३ ॥ नेले वैकुंठासी । महा पापी महा दोषी ॥ ४ ॥
ऐसी ऐकोनियां मात । चरणीं विगुंतला हेत ॥ ५ ॥ निळा ह्मणे याचि
लागीं । घेतों लाहो करितों सलगी ॥ ६ ॥

॥ ३६३ ॥ पायापार्शी जीव । ठेवियला तुमच्या भाव ॥ १ ॥ न्याल
ह्मणोनियां सदना । विठ्ठल देवा कृपाघना ॥ २ ॥ आळवितों नामें । लाहो
करुनियां प्रेमें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दिवसराती । दुजें नेणोनियां चिर्त्ती ॥ ४ ॥

॥ ३६४ ॥ आणिसी उपाय । सांडीयले ते अपाय ॥ १ ॥ तुमच्या नामा-
विण हरी । नेणों दुजी कांहीं परी ॥ २ ॥ सांगती साधनें । परी ते वाटती
बंधनें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देवा । जैसी तैसी ध्याहो सेवा ॥ ४ ॥

॥ ३६५ ॥ भोळा भाव माझा । जाणा तुझी गरुडध्वजा ॥ १ ॥ काय
जाणें वेदोनीती । योगकळा आत्मस्थिती ॥ २ ॥ करितों कीर्तन । नामीं
तुमचें अनुसंधान ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कराल कृपा । ह्मणोनियां वैकुंठ भूपा ॥ ४ ॥

॥ ३६६ ॥ कळासलें मनीं । तेंचि उपदेशा तों कानीं ॥ १ ॥ भवाब्धी
हा तरावया । नाम तुमचें पंढरिराया ॥ २ ॥ आपणा आणि आणिकां ।
आड येऊं नेदूं शंका ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जीवेंसाठीं । करितों करुनीयां
आटी ॥ ४ ॥

॥ ३६७ ॥ आटी तो आटणी । करुनी इंद्रियां दाटणी ॥ १ ॥ कवळु-
नियां नामापाशीं । तुमच्या ठेवितो सायासी ॥ २ ॥ नेदी घेऊं वावो । तुजा
न देऊनियां ठावो ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ज्योती । जागवीतो दिवसरती ॥ ४ ॥

॥ ३६८ ॥ असो त्याची मात । गाऊं गीतीं पंढरिनाथ ॥ १ ॥ जेणें मनासीं
विश्रांती । फावे इंद्रियां सुखशांती ॥ २ ॥ आळवितं नामें । भुवनें चौदाही
संगमें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वैकुंठवासी । करी कृपा राहे पासीं ॥ ४ ॥

॥ ३६९ ॥ एकचि अक्षर वाचेसी येतां । पुढें वाढवितं विस्तारें ॥ १ ॥
कां हे चेष्टविली वाणी । माझी चक्रपाणी मी नेणें ॥ २ ॥ आईता जोडुनियां
रस । लावितं सारांश निवडूनी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आतां तर जाणा ।
तुम्हीं सुजाणा कृपाब्धी ॥ ४ ॥

॥ ३७० ॥ जे जे बोलवितं बोल । अर्थ सखोल त्यामाजी ॥ १ ॥
आवडी ऐमें आपुले देवा । वदवा रंजवा आपणीया ॥ २ ॥ सारुनियां
लौकिक लाज । नाचवा भोज कवतुकें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कृपातरणी ।
प्रकाशवाणी करुनीयां ॥ ४ ॥

॥ ३७१ ॥ एकाक्षरीं विस्तार करा । अर्थातरा मेळवूनी ॥ १ ॥ हे तों
माझी नव्हे युक्ति । चेतवणें स्फूर्ति तुमची हे ॥ २ ॥ वसंताच्या ईक्षण-
मात्रें । पल्लव पत्रें फळें वृक्षा म ३ ॥ निळा ह्मणे रविकीर्णें । विकाशवणें
कमळासी ॥ ४ ॥

॥ ३७२ ॥ कृपावंता दया मोठी । आदर पोटीं दासाचा ॥ १ ॥
ह्यणोनियां सांभाळ करा । नेदा अविचारा आतळों ॥ २ ॥ आपुलीये
सेवेवीण । न ठेवा क्षण पळ एक ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे प्रेमरसें । जेववा सरिसें
सांगातें ॥ ४ ॥

॥ ३७३ ॥ आतां याचा घेउनी त्रास । आलों तुम्हांस शरण हरि ॥ १ ॥
ध्याल तरी सोडवून । या काळापासून पुण्य तुमचें ॥ २ ॥ आह्मासी तो
न कळे गति । कैसी निर्गती करावी तें ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे ध्या हो धर्म ।
काढा अकर्म कर्मातुनी ॥ ४ ॥

॥ ३७४ ॥ तुम्हांविण कोणां सत्ता । आहे अनंता यदर्थी ॥ १ ॥ जन्म-
मरणा हरूनियां । करीं निज छाया कृपेची ॥ २ ॥ कोण ऐसा आहे त्राता ।
भवभयहर्ता तुजविण ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे ह्यणोनि आलों । तुमचा झालों
शरणांगत ॥ ४ ॥

॥ ३७५ ॥ मार्गें उदंड साधनें केलीं । उत्तीर्णते झालीं कर्मफळें ॥ १ ॥
परि तुमचें नेदिती च प्रेम । वाढविती श्रम संसारिंचा ॥ २ ॥ जया नाहीं
मार्गचि ठावा । काय तें गांवा पावविती ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे काटवणीं ।
घालिती घालणीं जाणिवेच्या ॥ ४ ॥

॥ ३७६ ॥ म्हणोनियां विटलें मन । आलें परतोन माघारिया ॥ १ ॥
तुमचिया नामस्मरणीं । रतलें चरणीं मुखावळें ॥ २ ॥ नाहीं येथें घात पात ।
पाववी निभ्रांत निज ठाया ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ऐसिया आशा । राहिलें
भरंवसा मानूनियां ॥ ४ ॥

॥ ३७७ ॥ माझिया भावाचें खंडण । नव्हे ऐसें करा दान ॥ मुखीं नाम
तुमचें स्मरण । राहो चरणावरी दृष्टी ॥ १ ॥ आणखी मी न मार्गें कांहीं ।
वसो प्रेम तुमच्या ठायीं ॥ करुनी कृपा आठव देई । आवडी कीर्तनीं
सर्वदां ॥ २ ॥ सुखें भोगीन प्रालब्ध ठेवा । येईल तैसा वोढवोनी देवा ॥
मानामान न करीं हेवा । विसर न पडावा तुमचा चि ॥ ३ ॥ काय करतील
निंदक जन । आसना ठायीं सावधान ॥ तुमचें करितां निख चिंतन । कैचें
बंधन आम्हां दासां ॥ ४ ॥ गाईन गुण तुमचे गीतीं । विषयवासनादिकां
शांती ॥ तुमच्या पार्यीं जडतां प्रीती । निळा विनंति करी ऐसी ॥ ५ ॥

॥ ३७८ ॥ कृपा करुनी माझी मती । वाढती केली तुम्हीं प्रीती ॥१॥
तरी पाववाजी पार । केलिये कथेचा विस्तार ॥ २ ॥ वदवावी वैखरी ।
देहा अवमान तोंवरी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे न सांडावा । अभिमान आपुला
जी देवा ॥ ४ ॥

॥ ३७९ ॥ अवलोकुनी माझिया भावा । करावा देवा अंगीकार ॥ १ ॥
जेणें तुमची घडेल सेवा । होईन देवा पात्रभृत ॥ २ ॥ धरिल्या जन्माचें
सार्थक । घडेल लोक मानवती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ऐसें करा । अहो
दातारा पंढरीच्या ॥ ४ ॥

॥ ३८० ॥ दीनबंधु आत्मयारामा । सुखविश्रामा विश्वजनका ॥ १ ॥
परात्परा पुरुषोत्तमा । आगमानिगमा जगबंध्या ॥ २ ॥ निर्विकल्पा निरंजना ।
सुखनिधाना गुणमूर्ती ॥ ३ ॥ अगा ये निळ्याच्या दातारा । रुक्मिणीवरा
श्रीविठ्ठला ॥ ४ ॥

॥ ३८१ ॥ गोपीवल्लभा कमलाकांता । अनाथनाथा श्रीविठ्ठला ॥ १ ॥
तुमचा दास झालों आतां । करा जि सरता पायापें ॥ २ ॥ गाऊनियां ना-
मावळी । नाचेन टाळी वाजवित ॥ ३ ॥ निळा म्हणे घ्याल सेवा । पात्र
देवा तें झालों ॥ ४ ॥

॥ ३८२ ॥ केव्हां भेटी देसी जीवाच्या जीवना । मुखाच्या निधाना
पांडुरंगा ॥ १ ॥ बोरसलें मन निख वाट पाहे । नयनीं निज नये दिवसरार्त्री
॥ २ ॥ आला जातो दिवस मास घटिका पळ । प्राण हा विव्हळ तुजलागीं
॥ ३ ॥ हुरहुरी चित्त सदा उत्कंठित । न पुरेचि हा हेत चिंता वाटे ॥ ४ ॥
केव्हां येईल सार्थकाची वेळ । येसी कृपाल धांवोनियां ॥ ४ ॥ निळा
म्हणे आतां न लावावा उशीर । भेटोनी अंतर निववावें ॥ ५ ॥

॥ ३८३ ॥ पाहावीं पाउलें नयनीं हेंचि आर्त । देखिलिया चित्त समा-
धान ॥ १ ॥ क्षणभंगुर हा येथींचा पसारा । याचिलागीं करा त्वरा
आतां ॥ २ ॥ पाहोनी श्रीमुख धरीन हृदयीं । मग हो भलतें कांहीं देहा
प्राणा ॥ ३ ॥ आल्याचें सार्थक हेंचि नरदेहा । नाहीं तरि हे हा भूत
सर्व ॥ ४ ॥ म्हणोनी लवलाहो करितों याचिसार्ठी । तुमच्या व्हावी भेटी
पायासवें ॥ ५ ॥ निळा म्हणे आतां विलंब न करावा । येऊनियां देवा
सांभाळावें ॥ ६ ॥

॥ ३८४ ॥ धांवोनी मी येतों परि नेणें मारग । तूंचि लागवेग करीं
आतां ॥ १ ॥ अनाथ मी दीन रंक शरणांगत । म्हणऊनियां त्वरित सांभा-
ळावें ॥ २ ॥ अहोदीनानाथा दीनबंधु देवा । मनींचा हा उगवावा हेत माझा ॥ ३ ॥
तुम्हां तो येविशीं न लगती सायास । प्रगटावया दिवस माम पळ ॥ ४ ॥
मी तों सर्व भावें आहे बुद्धीहिन । नेणें करूं ध्यान स्तवन पूजा ॥ ५ ॥
निळा म्हणे तुम्ही कृपेचे सागर । जाणतां अंतर सर्वसाक्षी ॥ ६ ॥

॥ ३८५ ॥ धराल जरी चिर्ची न लग्गेचि तरी वेळ । आहेती सकळ
कळा हातीं ॥ १ ॥ क्षणेंचि सगुण क्षणेंचि निर्गुण । क्षणेंचि प्रमन्न
होतां दासा ॥ २ ॥ क्षणेंचि निर्मिले चतुर्दश लोक । देव ब्रम्हादिक्र चौदा
मनु ॥ ३ ॥ झकवाल तरी टकडे देवां ब्रम्हादिकां । भेटाल तरि भाविकां
नलगे वेळ ॥ ४ ॥ ऐसें संत मुनी जाणती सकळ । कीडा तुमचा खेळ ठावा
तयां ॥ ५ ॥ निळा म्हणे माझें अंतरींचें आर्त । जाणतां मतत साक्ष तुम्ही ॥ ६ ॥

॥ ३८६ ॥ कळामूत्री तुम्ही नाटका नटक । देव ब्रम्हादिक्र आज्ञा-
धार ॥ १ ॥ न सांगतां कळे सर्व अंतरींचें । सकळहि जीवाचें मनोगत
॥ २ ॥ बाझेविशीं कां हा मांडिला आळस । भेटीचा वोरस वांया धाडा ॥ ३ ॥
जीवित्वाची ऐसी मांडिली फरारी । झालों भूमीवरी भार वृथा ॥ ४ ॥
श्लाघ्यचि न वाटे जिणें झालें ओस । धगिलें उदाम तुम्ही देवा ॥ ५ ॥
निळा म्हणे धीर नुपजे चि आतां । तुम्हीं तों अनंता मोकळिलें ॥ ६ ॥

॥ ३८७ ॥ अनाथाची कोण पाववील हांक । तुम्हीं तो नाईक ब्रम्हां-
डाचे ॥ १ ॥ मी एक दुर्वळ येतों काकुलती । नेणा चि श्रीपात काय
करूं ॥ २ ॥ कोण तुम्हांपामीं जाणवील मात । होऊनि कृपावंत मज-
वरी ॥ ३ ॥ तुम्हांमी तो धंदा बहुत बहुतांचा । तयामाजि कैचा आठव
माझा ॥ ४ ॥ जेथें थोर थोर संत मुनीश्वर । सनकादिक्र मुरवर भीड
त्यांची ॥ ५ ॥ निळा म्हणे व्यर्थ गेलों वांयाविण । केला उगला सिण
जन्मवरी ॥ ६ ॥

॥ ३८८ ॥ सांभाळिलें बहुतां ऐकिली प्रशंसा । तुम्हीं जगदाधीशा
युगायुगीं ॥ १ ॥ म्हणऊनियां आसे लागलों नेणता । बुडऊनि याथितां
संसार ॥ २ ॥ आतां माझी कोण करील बुझावण । तुम्ही उदासीन
झाल्यावरी ॥ ३ ॥ कोणिये ब्रम्हांडीं रहिवास तुमचा । लाग माग त्याचा

न पडे ठायीं ॥ ४ ॥ अंतरलों बहु दूर दूर देशीं । कोण सांगायासी येईल
तेथें ॥ ५ ॥ निळा म्हणे माझे प्रालब्धचि खोटें । म्हणऊनि वैकुण्ठें त्याग
केला ॥ ६ ॥

॥ ३८९ ॥ लाज वाटे जीव करी तळमळ । चिंते वक्षस्थळ व्यापियेलें ॥ १ ॥
पडिलों निदळ न सुचेचि विचार । तुम्हीं तो निष्ठुर धरियेलें ॥ २ ॥
कैसेनि भेटी होईल पायामी । उवडल्या राशी पापाचिया ॥ ३ ॥ काय
नेणें पूर्वीं केलें आचरण । तें आलें मोडोन फळभारें ॥ ४ ॥ नामाच्या
चिंतनें नव्हे त्याची शांती । ऐशी काळगती विपरित ॥ ५ ॥ निळा म्हणे
नेणें आपुलिया मती ॥ परि तुम्ही श्रीपति सर्व जाणा ॥ ६ ॥

॥ ३९० ॥ गेलें वेंचोनियां वय याचिपरी । चिंता महापुरीं वाहा-
वलों ॥ १ ॥ धरियेला होता तो विश्वास मानसीं । येणें काळें त्यासी क्षय
आला ॥ २ ॥ आतां कोठवरी धरावा तो धीर । न दिसे पायीं थार तुम-
चिये ॥ ३ ॥ मागें किलेकासी तुम्ही उठाउठीं । येऊनि धरिलें पोटीं निव-
विलें ॥ ४ ॥ माझे वेळे कांहो पडिला ऐमा फेर । कर्म बल्योत्तर ओढ-
वळें ॥ ४ ॥ निळा म्हणे करूं किती तरी शोक । वचनाचाहि एक
आश्रय नये ॥ ६ ॥

॥ ३९१ ॥ नाहीचि केलें समाधान । माझे म्हणवून क्षिती वाटे ॥ १ ॥
आतां कधीं समोखाल । हातीं धराल प्रीतीनें ॥ २ ॥ मागें बहुतां सांभा-
ळिलें । आजि तें केलें त्रिद मिथ्या ॥ ३ ॥ निळा म्हणे निवडलें खोटें ।
माझेचि वोखटें अदृष्ट ॥ ४ ॥

॥ ३९२ ॥ नाही घडली कमाई तैसी । मागें जैसी संतांची ॥ १ ॥ म्ह-
णोनियां उपेक्षीलें । ऐमिये लोटिलें भवार्णवीं ॥ २ ॥ जे काम क्रोधा ऐसें ।
कवळती भासे जलचर ॥ ३ ॥ निळा म्हणे काढिल कोण । येथें धांवोन मज
आतां ॥ ४ ॥

॥ ३९३ ॥ नाही भजन पूजन केलें । पुर्वीं हें आलें स्वानुभवा ॥ १ ॥
तुम्हीं अचेहरिलें देवा । करितां धांवा नाईका ॥ २ ॥ कैमेनि करुणा
कराल आतां । मजवरी अनंता मी नेणें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे गेलों वायां ।
आजि या ठाया पावोनी ॥ ४ ॥

॥ ३९४ ॥ गोमटा म्हणती मानव देहो । केला उपाव फळ देतो ॥ १ ॥
तरी कां माझा विफळ गेला । धांवा केला तुमचा तो ॥ २ ॥ कांहीं च न
करा आश्वासन । उद्विग्न मन यासाठीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे यावरि काय ।
कीजे उपाय तो नेणें ॥ ४ ॥

॥ ३९५ ॥ शोकार्णवीं पडिलें मन । तुमचें न देखोन स्वागत ॥ १ ॥
उदासीन धरिलें देवा । तुम्ही बांधवा दीनाच्या ॥ २ ॥ माझेंचि कर्म
बलोत्तर । नेघा समाचार म्हणोनी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पडलों सांदीं ।
संसारवंदीं न सुटेची ॥ ४ ॥

॥ ३९६ ॥ तुम्ही तों कृपेचे सागर । परि दुस्तर कर्म माझें ॥ १ ॥ म्ह-
णोनियां नये करुणा । माझीया दुर्गुणा देखोनी ॥ २ ॥ नेणें जप तप ध्यान
कांहीं । पडिलों प्रवाहीं प्रपंच्या ॥ ३ ॥ निळा म्हणे केली सेवा । माझी हे
देवा न पवे चि ॥ ४ ॥

॥ ३९७ ॥ किती तरी चिंता करूं । धीर धरूं कोठवरी ॥ १ ॥ आला
दिवस बुडोनी जातो । अतिशयचि रहातो केला तो ॥ २ ॥ निश्चयें माझा
अव्हेर केला । यावरी विठ्ठला कळों आलें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आधार
नेंदा । कांहींचि गोविंदा चित्तासी ॥ ४ ॥

॥ ३९८ ॥ निंदील कोणी मज तो निदू । अथवा स्तुतिवाटु करोत
मुखें ॥ १ ॥ परि मी गाइन पंढरिनाथा । गुण तत्वता तुमचंचि ॥ २ ॥
आवडी आईक तूं कार्नी । अथवा त्यागुनी वोसंडीं तूं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे
देउनि वळ । वदवीतो कृपाळ विश्वजनिता ॥ ४ ॥

॥ ३९९ ॥ आळवीन क्षणक्षणा । नारायणा या नामें ॥ १ ॥ या हो
या हो पंढरिनाथा । कृपावंता सामोरे ॥ २ ॥ आलियाचा हरा सिण । द्या जि
आलिंगन धांवोनी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे परस्परें । असादरें आदर ॥ ४ ॥

॥ ४०० ॥ सोरत आलों तुमच्या नामें । पुरें ग्रामें ठाकित ॥ आतां
चरण दावा दिठी । घाला कंठीं निर्माल्य ॥ २ ॥ उंसतितां रानें वनें ।
पुरलें पेणें येथवरी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आलिंगन । द्या हो घालून कर
कंठीं ॥ ४ ॥

॥ ४०१ ॥ आतां पुरवा मनींचा हेत । करा हे उदित भोटिसी ॥ १ ॥
रूप पहावया डोळे । माझे भुकेले बहुकाळ ॥ २ ॥ चरण वदांवया भाळ ।
करी तळमळ अखंड ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पुरवा कोड । जाणा चाड
अंतरींची ॥ ४ ॥

॥ ४०२ ॥ कोण भाग्याचे ते लोक । केलें कौतुक तुम्ही ज्यांचें ॥ १ ॥
वागडनियां काडिये खांदीं । निजात्मपदीं स्थापियलें ॥ २ ॥ ज्याचिया
वचनासाठीं उडी । घालुनी तातडी उभें ठाके ॥ ३ ॥ निळा म्हणे दिवस
राती । जयाप्रती न विमंवा ४ ॥

॥ ४०३ ॥ काय नेणों आचरण केलें । जया आलिंगिलें हृदयेंसी ॥ १ ॥
हें तो न कळे माझिये मती । याचि लागीं चिर्तीं व्याकुळ ॥ २ ॥ कोण्या
भजनें प्रसन्न व्हाळ । आपुला म्हणवाल शरणांगत ॥ ३ ॥ निळा म्हणे
दिवाभीता । जेंवि कां सविता उवगला ॥ ४ ॥

॥ ४०४ ॥ आंधळिया उगवोनी रवी । न दिसेचि तेंवि मज झालें ॥ १ ॥
तेंवी तुम्ही स्वतःसिद्ध हरी । परि मी माझारी भ्रांतीतमा ॥ २ ॥ रोग्या
रसने केंची गोडी । जे ते निवडी रम स्वाद ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वेडिया
गोत । नाहळे धन वित्त दरिद्रिया ॥ ४ ॥

॥ ४०५ ॥ तुम्ही देवा प्रत्यक्ष असा । परि मी कैमा ओळखों ॥ १ ॥
जेव्हां प्रगटोनी भेटी द्याळ । तेव्हांचि फावाळ सुरवाडे ॥ २ ॥ निर्धना
निक्षेप असोनी धन । जेंवि तें न देखोन दैन्य भाकी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे
झाली परी । तैसीच मज हरि नेणतां ॥ ४ ॥

॥ ४०६ ॥ एकदां तरी देखिल्याविण । कैसेनि मी कोण ओळखें ॥ १ ॥
अमृताची ऐकिल्या गोडी । रसने ते फुडी केंवि लाभे ॥ २ ॥ क्षीराब्धी
हे शेषशयन । जर्गी न देखोन अनोळखा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे त्यापरी देवा ।
नये स्वानुभवा काय करूं ॥ ४ ॥

॥ ४०७ ॥ एकदां तरी दाखवा डोळां । तेचि वेळोवेळां आठवीन ॥ १ ॥
स्वरूप तुमचें पुरुषोत्तमा । अहो मनोरमा विश्वाचिया ॥ २ ॥ मग मी तुम्हां
न करीं पीडा । संदेह येवढा निवारिल्या ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अंतर जाणा ।
यदर्थी कृपणा नये होऊं ॥ ४ ॥

॥ ४०८ ॥ अंतर्रीचें जाणा वर्म । कर्माकर्म फळ दाते ॥ १ ॥ तरि कां
माझा अव्हेर केला । काय तो देखिला स्वभाव दुष्ट ॥ २ ॥ नेणें करूं तुमची
सेवा । परि मी देवा नाम जपें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे यावरि आतां । येईल
चित्ता तैसें करा ॥ ४ ॥

॥ ४०९ ॥ मी तो दीन नेणें रंक । परि तुम्ही चाळक ब्रम्हांडा ॥ १ ॥
केले अपराध क्षमा करा । काय म्यां दातारा विनवावें ॥ २ ॥ येवढेंचि
आहे माझे हातीं । यावें काकुलती तुम्हांसी तें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे उचिता
जागा । आपुल्या हो श्रीरंगा पंढरिच्या ॥ ४ ॥

॥ ४१० ॥ आपुलें तुम्हीं न संडावें । कर्म स्वभावें आहे तें ॥ १ ॥
सांभाळावें नामधारका । निरमुनी पातका भेटी द्यावी ॥ २ ॥ सूर्य न संडी
प्रकाश जेंवी । रक्षी पदवी जे आहे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे त्यापरी देवा ।
आमुचा करावा प्रतिपक्ष ॥ ४ ॥

॥ ४११ ॥ जया जो वांटा भागा आला । पाहिजे केला जतन तोचि
॥ १ ॥ आम्ही कराव्या पापरासी । निरसन तयासी तुम्ही कीजे ॥ २ ॥
लोहो न संडितां लोहपणा । परिसें ततक्षणा पालटावें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे
अंधार निशी । रवी सा प्रकाशी निज तेजें ॥ ४ ॥

॥ ४१२ ॥ ऐकिला तुमचा अगाध महिमा । दोषियां अधमां तारि-
तसां ॥ १ ॥ म्हणोनियां जि आलों शरण । सत्य मानूं संतवाणी ॥ २ ॥
यावरी कराल अव्हेर तरी । लागेल श्रीहरि बोल तुम्हां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
आमुचें जिणें । आहे हें वायां ये ठायींचें चि ॥ ४ ॥

॥ ४१३ ॥ असतें उत्तम सुकृत जरि गांठी । तरी कां ऐसी आटी
पडती देवा ॥ १ ॥ लाजोनियां आजि पळतसां माघारे । ऐकोनी उच्चरें
करुणेचीं हीं ॥ २ ॥ नये कांहीं मना सेवा माझी भक्ति । तरिच धरिलें
चिर्त्ती उदासीन ॥ ३ ॥ निळा म्हणे माझा पुरता आला वीट । देखोनी
आदट कर्मबळी ॥ ४ ॥

॥ ४१४ ॥ गेलेती आपुल्या ब्रिदाते विसरोनी । ऐसें धरिलें मनीं
निष्ठुरपण ॥ १ ॥ येरवीं ऐकोनि धांवतसां धांवा । तें आजि केशवा
काय झालें ॥ २ ॥ आटाहास्य तुम्हां मारितां आरोळी । नाईकाचि

टाळी बैसउनी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे माझें कर्म आलें आड । न चले चि कैवाड तुमचा देवा ॥ ४ ॥

॥ ४१५ ॥ दाटलिया धुई आच्छादी रवी तेजा । त्याचिपरि माझा दोष बळी ॥ १ ॥ न चले चि पुढें तुमची ही युक्ति । सुदर्शन हातीं असोनियां ॥ २ ॥ काय चाले बळ सागराचें वडवानळीं । करित उठी होळी जीवनाची ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तैशा परी जी अनंता । माझीया संचिता न जिंकावें ॥ ४ ॥

॥ ४१६ ॥ दोरिचाचि सर्प परि होय मारक । संदेहकारक नोळखतां ॥ १ ॥ तैसी परी केली तुह्मां माझ्या कर्में । सांडविलें नेमें स्वध-
र्मासी ॥ २ ॥ लटिक्याचि झकवणें दचक बैसला । परि तो प्राणा गेला हरुनियां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तुह्मां कुंठितचि केलें । ऐसें माझें झालें कर्म बळी ॥ ४ ॥

॥ ४१७ ॥ लटिक्या भूताची लटिकी भूतवाधा । झाली करवी खेदा जाणतिया ॥ १ ॥ तैसैं तुह्मां केलें माझिया संचितें । देवपणहि थितें ही रचिलें ॥ २ ॥ लटिकीचि जळीं दाऊनियां छाया । झकविलें राया श्वाप-
दाच्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे स्वप्नीं सिहाचें रुपडें । देखोनियां पडे मदोन्मत्त ॥ ४ ॥

॥ ४१८ ॥ लोभियानें धन केलें भूमिगत । दगडही थित घालुनी वरी ॥ १ ॥ तैसैं तुह्मी देवा केलें आपणासी । कळंक यशासी लावियला ॥ २ ॥ बुडविलें राज्य रायें सुरापानें । नसतां सावधान राज्यकार्या ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आळसैं बुडविला संसार । न गमतां व्यवहार साउकारें ॥ ४ ॥

॥ ४१९ ॥ देवपण तुह्मी गमाविलें देवा । नाईकोनी धांवा येणें काळें ॥ १ ॥ न करा धांवणें केल्या कंठस्फोट । क्रिया ऐशी नष्ट धरियेली ॥ २ ॥ प्रेतापार्सी हांका देतां तें नाईके । थोटावला ठाके शोक नाना ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नये करूं आतां आस । तुमची हें चित्तास कळों आलें ॥ ४ ॥

॥ ४२० ॥ नेणा कांहीं तुम्ही आपुलिया मुखें । इतरांचीं दुःखें पिडीती तें ॥ १ ॥ यातना बहुवस संसार कांचणी । जाचती जाचणी जन्म जरा

। २ ॥ व्याधीचे वळसे दरिद्राची पीडा । मृत्यूचा येवढा होतां मार
। ३ ॥ निळा म्हणे सांपडली काळा हातीं । नुगवती गुंती उगवीतां ॥ ४ ॥

॥ ४२१ ॥ मृत्यूची अवस्था नेणेंचि अमृत । पीडा भाग्यवंत दरिद्राची
। १ ॥ तैसे तुह्मी नेणा आमुचे तळमळे । भोगितां सोहळे आपुलेचि ॥ २ ॥
संधु काय जाणे तहानेची बाधा । पयोनिधी क्षुधा कैसी असे ॥ ३ ॥
नेळा ह्मणे रवी न देखे अंधारें । उष्मा सुधाकरें कवणे कार्ळी ॥ ४ ॥

॥ ४२२ ॥ सूर्य प्रकाशाचा नेणेचि महिमा । रात्रीचिया तमा न
। १ ॥ क्षीरसिंधु नेणे तृप्ती कैसी असे । क्षुधेचे वळसे ईतरांसी
। २ ॥ कल्पतरु नेणे औदार्य आपुलें । दैन्यचि देखिलें नाहीं तेणें ॥ ३ ॥
प्रमृता नाठवे अमरत्व कैसेंही । मृत्युचि त्या नाहीं ह्मणोनियां ॥ ४ ॥
हामधेनु नेणे कामनेचा मोस । अपूर्णता तीस नातळतां ॥ ५ ॥ निळा
प्रणे तैसे तुह्मी पांडुरंगा । नेणां चि वियोगा व्यापकपणें ॥ ६ ॥

॥ ४२३ ॥ एक देशी आह्मी एकट एकले । आशेचे बांधले जन्मोजन्मीं
। १ ॥ ह्मणउनी इच्छूं तुमचा आश्रय । पाहावेमे पाय वाटताती ॥ २ ॥
। ३ ॥ काळवरी वियोगें पीडलों । जराव्याधी केलों कामाविस ॥ ३ ॥
नेळा ह्मणे न या सोडवणें हरि । तरि मज संसारीं हेंचि भवे ॥ ४ ॥

॥ ४२४ ॥ आशाबद्द देखोनियां विटताती लोक । द्यावयासी भीक
। १ ॥ तैसे तुम्ही नव्हे लक्ष्मीचे कांत । सदा भाग्यवंत
। २ ॥ आपुल्या संसारें आपणाचि दुःखी । करिती काय
। ३ ॥ निळा म्हणे येतों तुम्हां काकुळती । नुपेक्षाल
। ४ ॥

॥ ४२५ ॥ नाहीं तुम्हांपार्सी कवणेविसी उणें । नांदतसां गुणें संपत्तीच्या
। १ ॥ न करावा अढेर तुम्ही अनाथाचा । बडिवार तुमचा हाचि असे
। २ ॥ देऊं म्हणाल तरी ब्रम्हांड तुमचें । अंगीं ऐश्वर्याचें सामर्थ्य ही
। ३ ॥ निळा म्हणे भेटी न लावा उशिर । क्षणेंचि अवतार धरुनी
। ४ ॥

॥ ४२६ ॥ पाचारितां यात्रें बोळवितां जात्रें । हें तों न संभवे तुम्हां-
। १ ॥ जेथील तेथेंचि प्रगटाल रूपडें । आपुलें सुरवाडें भक्तां-

चिया ॥ २ ॥ जाणें येणें नाहीं तुह्मां कदाकाळीं । असां भूमंडळीं व्यापू-
नियां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐसें जाणोनियां मनीं । करितों अनुदिनीं स्तवन
तुमचें ॥ ४ ॥

॥ ४२७ ॥ कराल सांभाळ तरि ते तुमची कीर्ति । मी तो बाळमति नेणें
दुजें ॥ १ ॥ बैमलों विश्वासें आळवित नांवा । तुमच्या दयार्णवा निरंतर ॥ २ ॥
नुपेक्षाल मज हा वाटे भरंवसा । आहे कीर्तिठमा तुमचा जर्गी ॥ ३ ॥
निळा ह्मणे नेणें दुजी परी आतां । येईल तें चित्ता मुखें करा ॥ ४ ॥

॥ ४२८ ॥ न सांडाल तुह्मी आपल्या विहिता । परि मी करितों चिंता
मूर्खपणें ॥ १ ॥ रवि केंवि सांडी आपला प्रकाश । अमृता मिठांश जिव-
वीता ॥ २ ॥ परी मी अधीर न धरितां धीर । करीं करकर रुसोनियां
॥ ३ ॥ निळा ह्मणे झाले अपराध ते क्षमा । करा पुरुषोत्तमा विनवृं
काय ॥ ४ ॥

॥ ४२९ ॥ ब्रह्मादिकां न लभे तुमचें दर्शन । तेथें काय दीन अनाथ मी
॥ १ ॥ रुमोनी इच्छीतों भेटीचें गौरव । भक्तिहीन भाव अपुरता ॥ २ ॥
काजवे पाचारी जेंवि दिनकरा । निज परंपरा नाठउनी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
तैसे अपराध हे माझे । न धरावे श्रीराजें मनावरी ॥ ४ ॥

॥ ४३० ॥ अहो अज्ञानतिमिरनाशा । जगदाधीशा आदिसूर्या ॥ १ ॥
देवा विठोजी कृपाघना । लेववा अंजना निज नेत्रीं ॥ २ ॥ आपुलिये रूपीं
सोरसु करा । हातीं धरा मज आतां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे चिंतन चिर्ची । हेंचि
दिवस राती राहिलें ॥ ४ ॥

॥ ४३१ ॥ भोगायतन शरीर माझें । व्यर्थचि ओझें वागविलें ॥ १ ॥
सार्थक होय याचें तैसें । करा जि सौरसें आपुलिया ॥ २ ॥ करूनियां
कृपादान । सांभाळा दीन अनाथा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे चरणीं ठेवा ।
स्मरणीं देवा नामाचे ॥ ४ ॥

॥ ४३२ ॥ त्रिभुवनपति अहो देवा । दीनबांधवा विठोजी ॥ १ ॥
भावा माझ्या घाजी थार । आपुल्या निरंतर चरणार्पें ॥ २ ॥ तेणें सार्थक
होईल काळ । सुमंगळ देह माझा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सुफळ जीणें । होईल
स्मरणें नामाचिया ॥ ४ ॥

॥ ४३३ ॥ हेचि चिंता दिवस राती । राहिली चिर्ची न ढळे ते ॥ १ ॥
कराल माझा अंगीकार । किंवा दूर भोवंडाल ॥ २ ॥ बहुत जन्म घेतां
कष्टी । झालों हिंपुटी दुःख शोकें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे यावरी आतां ।
राखा अनंता चरणार्पें ॥ ४ ॥

॥ ४३४ ॥ तुमच्या पार्यी माझें हित । होईल निश्चीत हें चि वाटे ॥ १ ॥
आणखी कोणा शरण जाऊं । आहे उपावू तुम्हां हातीं ॥ २ ॥ सहज कृपा
अवलोकाल । तरि पाववाल निज ठाया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे संचित माझें ।
आड श्रीराजें न घालावें ॥ ४ ॥

॥ ४३५ ॥ विजयध्वज उभारला । तुमचा भिरवला तिहीं लोकीं ॥ १ ॥
करितां दासाचें धांवणें । एकाचि स्मरणें नामाच्या ॥ २ ॥ संतहि बडि-
वार वर्णिती । हाचि श्रीपति नित्यानी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐकोनि वचनें ।
धरिला मनें विश्वास ॥ ४ ॥

॥ ४३६ ॥ भवाब्धीचें सखोल पाणी । बुडाले प्राणी बहुसाल ॥ १ ॥
येथें उतार न दिसे कोणा । थोरा लहाना नागवण ॥ २ ॥ मत्त्व कर्म स्वर्गा
जाती । तमें पडती अधःपार्ती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे रजतमात्मक । पावती
लोक नरदेहा ॥ ४ ॥

॥ ४३७ ॥ शुद्ध मत्त्व कैचा गांठीं । जेणें संवसाटी तुम्हांसी ॥ १ ॥
ह्मणोनी देवा वाटे भय । कैसेनि अपाय चुकती हे ॥ २ ॥ यज्ञें स्वर्ग न चुके
कदा । अध्ययनें संपदा सख लोक ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे रजतमें योनी ।
भोगायतर्नी चौऱ्यायशीं ॥ ४ ॥

॥ ४३८ ॥ ऐसिये सांपडलों संदी । सर्वदा द्रंढ्रीं काळाचे ॥ १ ॥ कैमी
सुटका होईल आतां । न लक्षे चि सत्ता कर्मगती ॥ २ ॥ नैष्कर्म्य ऐमें भासे ।
परि तें नेतुसे सकामीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देखोनि भ्यालों । ह्मणोनि आलों
शरण तुम्हां ॥ ४ ॥

॥ ४३९ ॥ आतां यावरी संदेहपुरीं । नका श्रीहरी लोटूं मज ॥ १ ॥
लाऊनियां आपुलिये कासे । न्या मज तैसे परपारा ॥ २ ॥ कर्माची तो
न कळे गती । नेणों पावविती कोण्या ठाया ॥ ३ ॥ निळा म्हणे तुमचे
हातीं । आहे श्रीपति मौकळिक ॥ ४ ॥

॥ ४४० ॥ आतां पुरवा मनींचा हेत । करा हें उदित भेटीसी ॥ १ ॥
रूप पहावया डोळे । माझे भुकेले बहु काळ ॥ २ ॥ चरण वंदावया भाळ ।
करी तळमळ अखंड ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पुरवा कोड । जाणा चाड अंत-
रींची ॥ ४ ॥

॥ ४४१ ॥ न घालीं मी सांकडें । तुम्हां संसाराचें कोडें ॥ १ ॥ नामें
गाईन आवडी । पुढें नाचोनी वागडी ॥ २ ॥ ध्याईन मानसीं । रूप तुमचें
अहर्निशी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे यावरि करा । कृपा रूक्मादेवीवरा ॥ ४ ॥

॥ ४४२ ॥ ठेवा पायांपासीं । राहेन मी सावकाशी ॥ १ ॥ करूनियां
तुमचें ध्यान । मुखीं नामाचें चिंतन ॥ २ ॥ नेदीं कांहीं आड येऊं । आशा
कल्पनेचा भेऊ ॥ ३ ॥ निळा म्हणे तुमची करूं । सेवा चरण त्दर्यां धरूं ॥ ४ ॥

॥ ४४३ ॥ दंभ मान नका । देऊं वैकुंठनायका ॥ १ ॥ तुमचीं गाऊं घा
निश्चळ । गुण नामें सर्व काळ ॥ २ ॥ शांती क्षमा दया । सा हि नका पंढ-
रिराया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे निरूपाधी । ठेवा माझी चरणीं बुद्धी ॥ ४ ॥

॥ ४४४ ॥ सर्वकाळ चित्त ठायीं । राहो पायीं तुमचिये ॥ १ ॥ ऐसें करा
कृपादान । कर जोडून विनवितों ॥ २ ॥ सर्वकाळ ध्यानीं मनीं । न पडो
चिंतनीं विसर ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पंढरिराजा । करा हो माझा अंगि-
कार ॥ ४ ॥

॥ ४४५ ॥ अनुसरलों जिवें भावें । नेणों आपुलें परावें ॥ १ ॥ तुम्हां-
विण पंढरिनाथा । नाठवे कांहींचि सर्वथा ॥ २ ॥ चित्तें मनें काया वाचा ।
जिवीं संकल्प हा तुमचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दिवस राती । नाहीं विस-
राची भ्रांती ॥ ४ ॥

॥ ४४६ ॥ उमटलें वरी । होतें तैसें तें अंतरीं ॥ १ ॥ आतां नवजाय
ज्ञांकीलें । बुद्धी वाचे वीसंडलें ॥ २ ॥ दीप अंधारीं ठेविला । प्रकाश न
ज्ञांके फांकला ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पांडुरंगें । चेतविलीं माझीं अंगें ॥ ४ ॥

॥ ४४७ ॥ मग हळुचि बोले अमृतवाणी । मागा म्हणोनी निज
भक्तां ॥ १ ॥ मुक्त होइन सेवाकृणा । द्या हो वरदाना इच्छेच्या ॥ २ ॥
तुम्हांसी जें जें वाटे गोड । मागा कोड पुरतें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे भक्त
सा म्हणती । आम्हांसि प्रीति तुमची चि ॥ ४ ॥

॥ ४४८ ॥ काय द्याल तुम्हीं देवा । ध्यावी सेवा आयुचीच ॥ १ ॥
पूर्वीपासुनि करित आलों । कळासलों अभ्यासें ॥ २ ॥ द्याल तें तें
अवघे मिध्या । आम्ही सत्या न संडूं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे जीवन आम्हां ।
पुरुषोत्तमा दास्यत्व ॥ ४ ॥

॥ ४४९ ॥ नामें तुमचीं गाऊं मुखें । राहों सुखें चिंतनीं ॥ १ ॥
आणखी नेघों द्याल तरी । पढों वैखरी गुण तुमचे ॥ २ ॥ ठाकों उभे
संतमेळीं । करूं धुमाळी हरिकथा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे निख नवी । सेवा
ध्यावी कृपाळुवा ॥ ४ ॥

॥ ४५० ॥ सेल दिली मागा ऐसी । जें जें तुम्हांसी आवडे ॥ १ ॥
तरी द्या हो आपुलें नाम । अखंडित प्रेम नैसर्गीक ॥ २ ॥ सर्व काळ
राहो चिर्तीं । सगुण मूर्तीं तुमची हे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नित्य नवी ।
कीर्तनीं द्यावी निज आवडी ॥ ४ ॥

॥ ४५१ ॥ अहो निर्विकल्प तरु देवा । फळें पुरवा इच्छिलीं ॥ १ ॥
तरी द्या हो चतुर्भुज । स्वरूप निज निजाचें ॥ २ ॥ करीन पूजा समाधान ।
निश्चल मनें आपुलीया ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आवडी ऐसी । पायांपाशीं
जाणविली ॥ ४ ॥

॥ ४५२ ॥ निरंतर नाम वदनीं । निज रूप ध्यानीं आठवितों ॥ १ ॥
आणखी देवा कांहीं नेणें । मिरवूं भूषणें भक्तीचीं ॥ २ ॥ योग साधन
न कळे मंत्र । निगमशास्त्र व्युत्पत्ती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अज्ञान हरि ।
आहें परी सर्व मी ॥ ४ ॥

॥ ४५३ ॥ सर्व गुणीं गुणमंडिता । सर्व रूपां रूप शोभिता ॥ सर्वां सर्व
तूं अनंता । यश वागविता निज कीर्ति ॥ १ ॥ ऐसी असोनियां शक्ति ।
दवडा ना कां माझी आतीं ॥ चरण पहावया चिर्तीं । वतें चिंता अनि-
वार ॥ २ ॥ काय नाहीं तुमच्या हातीं । सकळ ब्रह्मांडांच्या व्यक्ती ॥
घडा भोडा निमिषाप्रती । धरा आवडती रूपें तैसीं ॥ ३ ॥ मासा कांसव
डुकर होणें । नृसिंह वामन रूप ठेंगणें ॥ ब्रह्मचर्य आणि फरश धरणें ।
वंश निपातनें क्षत्रियाचा ॥ ४ ॥ परमात्मा आणि राज्य करी । एक-
पत्निव्रत शिळा, तारी ॥ सखवचनीं एक बाण धरी । रावणारि मदन-

मूर्ती ॥ ५ ॥ नंदानंदन गुणातीत । लीलाविग्रही ऐश्वर्यनाथ ॥ कामिनी
भोगुनी कामातीत । उच्चिष्टे स्वीकारित गौळियांची ॥ ६ ॥ बौध्य कलं-
किया ह्यग्रीवा । नामें रूपें नटलेति देवा ॥ निळा म्हणे माझिया भावा ।
रूप भेटवा चतुर्भुज ॥ ७ ॥

॥ ४५४ ॥ सर्वकाळ खंती वाटे । कै तो भेटे मज आतां ॥ १ ॥ न लोटे
पळ युगा ऐसें । रात्रि दिवसें सम झाली ॥ २ ॥ करुणामुखें भाकीं किवो ।
येवो येवो ह्मणउनी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जाणवा मात । तुम्ही संत
एकांती ॥ ४ ॥

॥ ४५५ ॥ भक्तप्रिये येवो आई । विठावाई कृपाळे ॥ १ ॥ न साहे
वियोग प्राण फुटे । उदास वाटे तुजविण ॥ २ ॥ कोणा जीवन भोजन
मागों । कोणा सांगों जड भारी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे धांवोनि यावें । मज
हें द्यावें जीवदान ॥ ४ ॥

॥ ४५६ ॥ मोकलितां धाय । नाईकसी कैसी माय ॥ १ ॥ सांडियलें
दूर देशीं । नये करुणा कांहीं ऐशी ॥ २ ॥ वेष्टिलें श्वापदीं । अहंकार मोह-
मदीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे यावरि आई । धांव घाली वो विठाई ॥ ४ ॥

॥ ४५७ ॥ आतां येउनी सांभाळीं । केला माझा लळा पालीं ॥ १ ॥
होसील तूं कृपावंत । तरि कां ऐसें विपरित ॥ २ ॥ बाळकासी मोहे ।
नीति पाळावीसी आहे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आतां । नाही धीर माझ्या
चिंत्ता ॥ ४ ॥

॥ ४५८ ॥ प्रेमभाते तुम्हां हार्तीं । आम्ही नेणती भुकेलों ॥ १ ॥ झड-
करी आतां भोजन घाला । उसिर झाला मग काय ॥ २ ॥ क्षुधा पिडलों
जातील प्राण । मग धांवोन काय फळ ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कृपावंते ।
येवो माते विठले ॥ ४ ॥

॥ ४५९ ॥ वियोगाच्या दुःखें । आळवितों करुणा मुखें ॥ १ ॥ कृपा-
वंते माझे आई । धांव घालीं वो विठाई ॥ २ ॥ देउनियां भेटी । आतां
अवलोकावें दिठी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे प्रेमपान्हा । पार्जी लाऊनियां
स्तना ॥ ४ ॥

॥ ४६० ॥ पाळुनीयां लळे । बहुते वाढविलीं बाळें ॥ १ ॥ मजचि
कां वो मोकलिलें । विउनी उदास चि टाकिलें ॥ २ ॥ नाही दिलें स्तन-

पान । नेणें खाऊं जेऊं अन्न ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दुजें कोण । करील सांगा
प्रतिपाळण ॥ ४ ॥

॥ ४६१ ॥ धांवोनियां येसी । प्रेम पान्हा तूं पाजिसी ॥ १ ॥ तरिच
वांचतील प्राण । नाही तरी आलें मरण ॥ २ ॥ मायेविण बाळा । वरी
कोणाचा कळवळा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे निज निगुती । पाळण पोषण
तुझ्या हार्ती ॥ ४ ॥

॥ ४६२ ॥ नेणसी अव्हेरु । तरि कां केला वो उसीरु ॥ १ ॥ माझे
विकळ झाले प्राण । वियोग न साहे दारुण ॥ २ ॥ किती करूं शोक ।
तान लागलीसे भूक ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वेगें । धांव घालीं पांडुरंगें ॥ ४ ॥

॥ ४६३ ॥ नको पाहों अंत । उडी घालीं वो त्वरित ॥ १ ॥ माझे
वांचतील प्राण । क्षुधे तृषे बोलवण ॥ २ ॥ बाळा जाणसी उचित ।
माउली तूं कृपावंत ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गंगे । माये माझे पांडुरंगे ॥ ४ ॥

॥ ४६४ ॥ कोठें विगुंतली । नेणों कोणें गोंवियली ॥ १ ॥ माझी
न करीं आठवण । गेली बाळका विसरोन ॥ २ ॥ न लावावा उसीर । नेणों
कां झाली निष्ठुर ॥ ३ ॥ निळा म्हणे काय माझें । फार मानियलें
ओझें ॥ ४ ॥

॥ ४६५ ॥ अवगुणी देखीलें । म्हणोनियां उपेक्षीलें ॥ १ ॥ माझें बोट-
वलें कर्म । करी आळी नेणें धर्म ॥ २ ॥ तेणेंचि नेणों संतापली । क्षोभें
करुणा हारविली ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नये । मोहें पाळावया माय ॥ ४ ॥

॥ ४६६ ॥ सांडियलें बाळा । कैसी निष्ठुर हे वेलहाळा ॥ १ ॥ ऐसीं
बोलतील सकळें । नारी नरें हांमती वालें ॥ २ ॥ माय नव्हे म्हणती
लांव । ऐसे उपहासिती सर्व ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सर्व जनीं । ऐसी होईल
देहणी ॥ ४ ॥

॥ ४६७ ॥ राग आला तरी । माय बाळा ते नाव्हेरी ॥ १ ॥ राखे
त्याची भूक तान । न मारी कापूनियां मान ॥ २ ॥ शांतउनी स्तनीं ।
लावी तया न्याहाळणी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे धरी । अंकीं तया माया
करी ॥ ४ ॥

॥ ४६८ ॥ जरी अवगुणी आन्यायी । बाळा नुपेक्षी कीं आई ॥ १ ॥
झाल्या अपराधाच्या कोटी । घालुनियां साहे पोटी ॥ २ ॥ कुरवाळुनी
मोहें । तया पाजी प्रेमपेहे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अंकी । घेउनी पहुडे त्या
परियंकी ॥ ४ ॥

॥ ४६९ ॥ न विसंबेचि माउली बाळा । अद्भुत स्नेहाचा कळवळा ॥ १ ॥
तुम्ही तो जाणतसां नित्य । तरि कां ऐसें विपरित ॥ २ ॥ आजि निष्ठुर
मानसें । आम्हां पीडियलें उपवासें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे शोकें सिण ।
झाला जाऊं पाहे प्राण ॥ ४ ॥

॥ ४७० ॥ बरें जाणवलें मग । करी येऊनियां लगवग ॥ १ ॥ अव-
लोकुनी कृपादृष्टी । धरी कवळुनियां पोटी ॥ २ ॥ वोरसली मोहें । लावी
स्तनीं पाजी पेहे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे दुरी । न वजे वैसोनियां घरीं ॥ ४ ॥

॥ ४७१ ॥ जाणे पाळूं लळा । आदि अवसान सोहळा ॥ १ ॥ आपु-
लिया बाळकातें । मोहें प्रतिपाळी खातें ॥ २ ॥ खाऊं जेऊं घाली । ऐसी
कृपालु माउली ॥ ३ ॥ निळा म्हणे दुरी । न वचे सांडुनियां क्षणभरी ॥ ४ ॥

॥ ४७२ ॥ कृपावंत माये । तान्हयाचे झटे साहे ॥ १ ॥ नेदी चि हे
रागा हातीं । करी बुझाउनी प्रीती ॥ २ ॥ पुरउनियां आळी । कृपादृष्टी
खा न्याहाळी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे झणें । दिसेल हें केविलवाणें ॥ ४ ॥

॥ ४७३ ॥ खेळवी चालवी । हातीं धरुनियां नाचवी ॥ १ ॥ ऐसी
कृपेची ओतली । माझी विठार्ई माउली ॥ २ ॥ जाणे भुक तहान । वारा
लागों नेदी ऊन ॥ ३ ॥ निळा म्हणे लाड । पुरवी करुनियां कोड ॥ ४ ॥

॥ ४७४ ॥ बहुतें आळिकरें । इनें वाढविलीं लेकुरें ॥ १ ॥ आहे
आधिलाचि अभ्यास । नव्हे कोणा ही उदास ॥ २ ॥ अपत्य पाळवी ।
तया खाववी जेववी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे घरीं । तया न विसंबे दारीं ॥ ४ ॥

॥ ४७५ ॥ देउनी भातुकें । पुहें नाचवी कौतुकें ॥ १ ॥ हांसोनियां
नवल करी । कृपादृष्टी तयावरी ॥ २ ॥ बोवडें बोलणें । त्याचें ह्मणे
कोडिसवाणें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे प्रीती करी । खेळविसा उरावरी ॥ ४ ॥

॥ ४७६ ॥ गाउनियां आलहर मुखें । निजीं निजवी त्या सुखें ॥ १ ॥

आवडि ते नीच नवी । वखें अळंकार लेववी ॥ २ ॥ माझे दिठावेल झणे ।
उतरीं वरुनी निंबलोणे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आई । परम कृपाळु
विठाई ॥ ४ ॥

॥ ४७७ ॥ देश काळ वर्तमान । तया नाहळे चि भिन्न ॥ १ ॥ जया
कृपावंत माय । विठाई कवलुनी राहे ॥ २ ॥ आपुले पारिखे । नेणती
ते इच्या मुखें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे केली । ओळखी ठायींची ते भली ॥ ४ ॥

॥ ४७८ ॥ निरंतर तुमच्या नामाचें स्मरण । आठवीन गुण वेळो-
वेळां ॥ १ ॥ रूप दृष्टी पाय ध्याईन मानसीं । हाचि अहर्निशीं निज-
ध्यास ॥ २ ॥ आवडी वैसली अविट अंतरीं । नव्हे क्षणभरी विसरु
ते ॥ ३ ॥ निळा म्हणे चित्ता चिंतनाचा लाहो । रुक्मादेवीनाहो साह्य
झाला ॥ ४ ॥

॥ ४७९ ॥ करीन कैवाड हाचि अनुदिनी । तुमच्या चिंतनीं पांडु-
रंगा ॥ १ ॥ नेदी जाऊं वांया घटिका एकी पळ । करूं सर्वकाळ हेचि
चर्चा ॥ २ ॥ संतसमागमें गाऊं निख नामें । आपुलिया प्रेमें आव-
डिच्या ॥ ३ ॥ आठवूं सुंदरु रूप मनोहर । कटावरी कर ठेविले ते ॥ ४ ॥
निळा म्हणे माझी मनींची आवडी । दाविली उघडी करूनियां ॥ ५ ॥

॥ ४८० ॥ सत्य आणि मिथ्या जाणा अंतरींचें । तुह्मी सकळांचे
सर्व जाणा ॥ १ ॥ म्हणउनियां करा अनाथाचा धांवा । उठाउठी देवा
पाचारितां ॥ २ ॥ न चले झांकिलें तुह्मांपुढें कांहीं । असा अंतर्वाही
व्यापुनियां ॥ ३ ॥ जिवीं एक दावी बोलोनि आणीक । तरि मज सक-
ळिक दुषिती संत ॥ ४ ॥ निळा ह्मणे माझे सवाह्य अंतर । तुह्मी निरंतर
जाणतसां ॥ ५ ॥

॥ ४८१ ॥ सर्वज्ञ सर्वदा तुह्मी सर्वसाक्षी । ह्मणउनि कै पक्षीं हरिभ-
क्तांचे ॥ १ ॥ खरें खोटें कळे तुम्हां वारावरी । संकल्प अंतरीं उठितां
चि ॥ २ ॥ जया तैसें फळ नेमुनी ठेवितां । जोडुनियां देतां काळा हातीं
॥ ३ ॥ कर्मा ऐसें फळ भोगविता सकळ । करुनियां काळ पुढें सत्ता ॥ ४ ॥
निळा म्हणे जैसें माझे आचरण । तैसें करा दान कृपानिधी ॥ ५ ॥

॥ ४८२ ॥ आम्ही नेणां भाव कैसा भक्तिरस । म्हणवूं तुमचे दास
एक्या गुणें ॥ १ ॥ मुखें गाऊं नाम पवाडे श्रीहरी । उभे महाद्वारीं

ठाकोनियां ॥ २ ॥ नेणों ज्ञान ध्यान मंत्र योगकळा । आसन मुद्रा डोळा लक्ष कैसें ॥ ३ ॥ तत्व संख्या नेणों नित्यानित्य ज्ञान । आठऊं चरण सकुमार ते ॥ ४ ॥ निळा म्हणे अगा रुक्मादेविवरा । आतां उचित करा आपुलें तें ॥ ५ ॥

॥ ४८३ ॥ आह्मी तों आपुलें निवेदिलें पार्यां । अंतरींचें नाही वंचि-यलें ॥ १ ॥ तुह्मी सर्व जाणा जाणतां अंतर । काय परिहार वाउ-गाची ॥ २ ॥ सोडविलीं ऐशीं बहुतें अनाथें । अनुसरतां नामातें तुम-चीया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे मी ही ज्ञालों शरणांगत । ऐकोनियां मात मागि-लाची ॥ ४ ॥

॥ ४८४ ॥ याचिलार्गीं तुमचा करितसें धांवा । रात्रंदिवस देवा आळउनी ॥ १ ॥ नेणें जप तप स्नान संध्या विधी । जड माझी बुद्धी प्रज्ञाहीन ॥ २ ॥ नाहीं आश्रमाचें घडलें विहीत । न कळे उचित निसा-दिक ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे माझा कैसा परिपाक । वैकुंठनायक तुह्मी जाणा ॥ ४ ॥

॥ ४८५ ॥ सांगावें उगउनी न कळे तयासी । तुह्मी तो मानसीं साक्ष माझे ॥ १ ॥ विश्वाचे व्यापक चालक चित्ताचे । साक्षी अंतरींचे जेथें तेथें ॥ २ ॥ ब्रह्मादिक देव तेहि आज्ञाधार । तुमचे किंकर काळ काम ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे माझा करा अंगिकार । हेंचि निरंतर विनवितसें ॥ ४ ॥

॥ ४८६ ॥ नका पाहूं माझे क्रिया आचरित । भक्त भागवत नव्हे ज्ञानी ॥ १ ॥ आठवितों नाम नेणें दुजी परी । मी माझे श्रीहरि नाहीं गेलें ॥ २ ॥ गुंतलों-से पार्शी मोह ममता आशा । अहो जगदाधीशा पांडुरंगा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे करा यावरी कैवार । आहां करुणाकर ह्मणोनियां ॥ ४ ॥

॥ ४८७ ॥ सोडविली ऐसीं बहुतें आयकें । भूतळीं पातकें तरलीं नामें ॥ १ ॥ बोलियले संत पुराणीं व्याख्यानें । तारिलीं चितनें महा-पापी ॥ २ ॥ अजामेळ गणिक पौंड्रिक जरा व्याध । नाहीं अपराध विचा-रिले ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तोचि धरिला विश्वास । घालुनियां कास नाम गातों ॥ ४ ॥

॥ ४८८ ॥ आणिक तों युक्ति नाहीं माझ्या हातीं । आहें मूढमति म्हणनियां ॥ १ ॥ वारंवार तद्वां करितों मचना । नामें दयाघना उच्चा-

रुनी ॥ २ ॥ पतितपावन ऐसी त्रिदावळी । रुळते पायांतळीं प्रति-
झेची ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तिचा प्रताप दाखवा । माझा हा निरसावा अहं-
भाव ॥ ४ ॥

॥ ४८९ ॥ गाईन कीर्तनीं गुण नाम पवाडे । तुमचे तुह्यांपुढें आव-
डीनें ॥ १ ॥ भावा ऐसे माझ्या व्हाजी पांडुरंगा । मग मी आलें भागा
करीन तें ॥ २ ॥ नाचेन सन्मुख चरणावरी दृष्टी । धरुनी प्रेम पोटीं आळ-
वीन ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तुह्मी चरितें अपार । केलीं ते प्रकार आठवीन ॥ ४ ॥

॥ ४९० ॥ आम्ही न मागों ऐसा कधीं । कृपानिधी वर द्याल ॥ १ ॥
आपुल्या पार्यीं वसवा चित्त । माझे अखांडित दुजें न मगों ॥ २ ॥ युगें
जातां कल्प कोडी । न करूं जोडी आणिक ॥ ३ ॥ निळा म्हणे राहो
ध्यानीं । तुमचें मनीं रूपडें ॥ ४ ॥

॥ ४९१ ॥ दृष्टी देखावासाचि वाटे । हृदय फुटे त्यालागीं ॥ १ ॥
उभा कटावरी कर । मूर्ती सकुमार गोमटी ॥ २ ॥ भेटीलागीं मन
व्याकुळ । न लोटे पळ युग वाटे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे न तुटे आधी । कृपा-
निधी न भेटतां ॥ ४ ॥

॥ ४९२ ॥ येउनी केव्हां भेटी द्याल । समोखाल मज आतां ॥ १ ॥
वाट पाहें दिवसराती । न लगे चिर्तीं अन्न गोड ॥ २ ॥ धन मान गोत-
वित्त । न रुचे मात मज साची ॥ ३ ॥ निळा म्हणे जीवदान । द्या मज
भेटोन आतां ॥ ४ ॥

॥ ४९३ ॥ माझे बोल नव्हती फोल । जाणे विठ्ठल अंतरींचे ॥ १ ॥
पुरवील तोचि मनिंचा हेत । येईल धांवत करुणाब्धी ॥ २ ॥ वागवितो
दया पोटीं । आम्हांसाठीं कृपाळु ॥ ३ ॥ निळा म्हणे भरंवसेनि । नामें
वदनीं आळवितां ॥ ४ ॥

॥ ४९४ ॥ नाही लौकिकासीं काज । माझे गुज तो जाणे ॥ १ ॥
अंतर्बाह्य ठावें तथा । येईल बाह्या पसरुनी ॥ २ ॥ हाचि निश्चय माझां
मनीं । विश्वास वचनीं संतांच्या ॥ ३ ॥ निळा म्हणे निर्भय चित्तें । भेटी
सातें पाचारी ॥ ४ ॥

॥ ४९५ ॥ नाही उपेक्षिलें कोणा । थोरा लहाना निवडुनी ॥ १ ॥
ऐसी संत देती ग्वाही । पुराणेंही गर्जती ॥ २ ॥ आम्ही आतां न फिरों
मागें । करूं वेगें वेगुची ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पळे पळ । साधूं काळ
भेटीचा ॥ ४ ॥

॥ ४९६ ॥ आम्ही दासीं कीजे दास्य । सहसा उपहास न करावे ॥ १ ॥
नेणों कां हे पडिले दृष्टी । आली गोष्टी वाचे ते ॥ २ ॥ निरोपाध तुमचें
लेणें । निर्विकार गुणें संपन्न ॥ ३ ॥ निळा म्हणे गुणातीता । रूपमंडिता
विठोवा ॥ ४ ॥

॥ ४९७ ॥ मागण्याची न करूं गोष्टी । तुम्हां पोटीं भय वाटे ॥ १ ॥
नामचि तुमचें पुरे देवा । न करूं हेवा आणिक ॥ २ ॥ माझें आहे स्वाधीन
मन । न इच्छी मान धन कांहीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सत्य साचा । हाचि
संकल्पाचा निर्धार ॥ ३ ॥

॥ ४९८ ॥ तुम्ही जाणा अंतरींचें । लटिकें साचें श्रीहरी ॥ १ ॥ आतां
माझी कांहीं नका । मनीं शंका वागवूं ॥ २ ॥ नाही पदरा घालित पिळा ।
द्या जि गोपाला म्हणउनी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वदनीं राहो । नाम अहो
विठ्ठला ॥ ४ ॥

॥ ४९९ ॥ मागें उदंड जोडी केली । कोठें आली सांगातें ॥ १ ॥ आतां
पुरे नाम वाचे । सार्थकाचें कारण ॥ २ ॥ कोठें जाऊं खाऊं फेरे । मतां-
तरें अनेक ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नारायणा । भाव जाणा अंतरींचा ॥ ४ ॥

॥ ५०० ॥ माझी बुद्धी झाली वेडी । दिधली बुडी हरिनामीं ॥ १ ॥
नुमजे येथें विगुंतली । न करीं बोली आणिक ॥ २ ॥ सांडियेले वादावाद ।
छंद बंद आणीक ॥ ३ ॥ निळा म्हणे तुमच्या पार्यां । जडली ठार्यां न ढळे चि ॥ ४ ॥

॥ ५०१ ॥ आवडोनि रूप मनीं । धरिलें वदनीं हरिनाम ॥ १ ॥ नलगे
आणिक कांहीं चिंता । गोड चि आतां यावरी ॥ २ ॥ काय करूं ते
आसनमुद्रा । कृपासमुद्रा तुजविण ॥ ३ ॥ निळा म्हणे दिधलें संतीं ।
नाम एकांतीं तें चि गोड ॥ ४ ॥

॥ ५०२ ॥ कराल तरी कृपा देवा । हात ठेवा मस्तकीं ॥ १ ॥ मग मी

राहीन निश्चितें । तुमच्या दानें वरदाच्या ॥ २ ॥ धरुनियां राहेन कंठीं ।
नामें पोटीं उच्चार ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ऐसा हेत । उत्कंठित मानसीं ॥ ४ ॥

॥ ५०३ ॥ गोड नाम तुमचें देवा । गोड सेवा तुमची ते ॥ १ ॥ गोड
तुमची कीर्ती वाणी । गोड श्रवणीं ऐकतां ॥ २ ॥ गोड तुमचें रूप दृष्टी ।
गोड पोटीं प्रेम तें ॥ ३ ॥ गोड निळा तुमचे पायीं । गोड डोयी ठेविता ॥ ४ ॥

॥ ५०४ ॥ गोडा गोड तुमचें नाम । गोड जन्म स्मरणें सा ॥ १ ॥
गोड वाचा पढतां गीत । गोड चित्त चित्तनें ॥ २ ॥ गोड ध्यानें तुमच्या
मन । गोड स्तवनें गुण वाणी ॥ ३ ॥ गोड निळा कीर्तन संगीं । गोड रंगीं
नाचता ॥ ४ ॥

॥ ५०५ ॥ गोड तुमची व्रीदावळी । गोड गातां नित्य काळीं ॥ गोड
भक्तभावे बळी । तूं वनमाळी सापार्शी ॥ १ ॥ गोड तुमचीं नामें गाती ।
गोड कीर्तनीं उभे ठाकती ॥ गोडा गोड तूं श्रीपती । साची भुक्ति मुक्ति
तुंचि तूं ॥ २ ॥ गोड साचें स्वानुभव । तुमच्या पायीं ठेविला जीव ॥ गोड
भक्ति दृढ भाव । तुमचे चरणीं लिगटले ॥ ३ ॥ गोड साचें याती कुळ ।
गोड सत्कर्म तें सोज्वळ ॥ गोड साचें बुद्धीबळ । तुज धरिलें निश्चयें ॥ ४ ॥
निळा म्हणे साची मती । गोड कीर्तनीं नवी स्फुर्ती ॥ गोड तुमची सगुण
मूर्ती । हृदयीं साचे स्थिरावली ॥ ५ ॥

॥ ५०६ ॥ माझिया मनें धरिला विश्वास । तुमच्या नामीं घातली कास ॥
नाहीं उपेक्षा आणि आळस । तुमच्या ठायीं शरणांगता ॥ १ ॥ बहुतां
सांभाळिलें देवा । केला बहुतांचा कुढावा ॥ बहुतां दानें वाढल्या सेवा ।
बहुतां स्थापिलें निजपदीं ॥ २ ॥ बहुतीं गाईलें तुम्हां गीतीं । बहुतीं
स्तविलें तुम्हां स्तुति ॥ बहुतां ध्यानीं तुमची मूर्ती । आळंगिली हृदयांत
॥ ३ ॥ बहुतीं तुम्हां आराधीलें । बहुतीं पूजनीं तुम्हां पूजिलें ॥ बहुतीं
यज्ञावदानीं यजिलें । बहुतीं पाहिलें ज्ञानदृष्टी ॥ ४ ॥ बहुतीं वेद स्तवन-
मिसें । तुमचे कवळीले मानसें ॥ बहुतीं योगादि सायासें । लाविलें पिसें
आपणीयां ॥ ५ ॥ तुम्ही पुरलेती त्याचिया भावा । सर्वज्ञपणें जि व्यापका
देवा ॥ घेउनी सेवा आपुलिया गांवा । नेलें केशवा निज वस्ती ॥ ६ ॥
ऐसी ऐकोनियां संतवाणी । मिठी विश्वासें घातली चरणीं ॥ निळा म्हणे
माझी आरुषवाणी । लांवावी गुणीं आपुलिये ॥ ७ ॥

॥ ५०७ ॥ माझी पूजा हेंचि अर्चन । तुमचें नाम संकीर्तन ॥ नेणें करूं वेदाध्ययन । नेणें आसन योगाचें ॥ १ ॥ म्हणोनि येतों काकुळती । अत्यंत मूढ आहे माझी मती ॥ नेणें करूं तुमची स्तुती । अहो जगत्पती पुराणपुरूषा ॥ २ ॥ कैसें होइल तें मी नेणें । भूत भविष्य वर्तमानें ॥ अल्प-बुद्धी माझे जिणें । मूढपणें वर्तणुक ॥ ३ ॥ यालागीं तुमचें धरिलें नाम । तुमचे स्तवनीं ठेविलें प्रेम ॥ न कळे आणिक न चले नेम । साधन दुर्गम मज वाटे ॥ ४ ॥ नेणें तिर्था पलाटण । नेणें मंत्राचें पुरश्चरण ॥ नेणें योगंग्याग सांख्यज्ञान । नेणें करूं ध्यान तुमची पूजा ॥ ५ ॥ नेणें कैसी माझी करुणा । येईल तुम्हां नारायणा ॥ नेणें वर्णुं तुमच्या गुणा । नेणें धारणा व्रत निष्ठा ॥ ६ ॥ नाही वाचा संस्कार । नाही घोकिलें जी अक्षर ॥ नेणें करूं यज्ञाचार । स्वधर्म तोहि विधीयुक्त ॥ ७ ॥ निळा ह्यणे सर्वापरी । आहे मूर्ख मी श्रीहरि ॥ ताराल ऐसिया नवल तरी । तुमची थोरी प्रगटेल ॥ ८ ॥

॥ ५०८ ॥ बहुतां देउनि अभयदानें । गौरविलें आपल्या मानें ॥ घालुनी शांतीचीं आसनें । ब्रह्मसाम्राज्यां बैसविलें ॥ १ ॥ ध्यान तन्मयाचीं छत्रें । माथां झळकती विचित्रें ॥ अगाध कीर्तीचीं दिव्य वस्त्रें । प्रल्हादादिकां समर्पिलीं ॥ २ ॥ नारदा निर्लोभ वागेश्वरी । नाम स्मरणाची वैखरी । देउनी दिव्य आळंकारी । देवां दैत्यांमाजि मिरविला ॥ ३ ॥ व्यासा वाल्मीका अगाध मती । देउनी वंद्य केलें त्रिजगतीं ॥ जनक पृथु हे भूपती । आपुले पंगती बैसविले ॥ ४ ॥ अर्जुनादिकांसी आपुलें । ऐश्वर्य देउनी थोराविलें ॥ सांख्य सिद्धांत उपदेशिले । रणीं वागविले रथवार ॥ ५ ॥ उद्धवा मैत्रेया कृपा वोगरिली । निजात्मज्ञानें तृप्ति केली ॥ भक्त कृपालु माउली । गौरविली निज बाळकें ॥ ६ ॥ निळा नेणते निपटणें कांहींचि खाऊं जेऊं नेणें ॥ वाढविलें ते स्तनपानें । नामचिंतने आपु लिया ॥ ७ ॥

॥ ५०९ ॥ निवृत्तीनाथासि ठेविलें उन्मनीं । सोपानदेवा नामरांकीर्तनीं ॥ मुक्ताबाई निजमुक्तिस्थानीं । निजानंदीं गौरविलें ॥ १ ॥ ज्ञानदेव दिधली समाधी । नामदेवा स्थापिलें निज पर्दीं ॥ परसा भागवताची वाग-नदी । सुस्नात केली कीर्तनें ॥ २ ॥ वछरा आणि विसोबा खेंचर

कानुपात्रा मिराबाई परम सुंदर ॥ अंतोबा नरहरि सोनार । चरणीं थार
दिधला खां ॥ ३ ॥ गोरा सांवता कूर्मदास । सगुण स्वरूप भेटले त्यांस ॥
नरसी मेहता पिपा भानुदास । केला वास त्यांच्या हृदर्यां ॥ ४ ॥ एका
जनार्दन स्वरूप स्थिती । जनजसवंताची परम प्रीति ॥ कबिराचीं पुष्पें
करुनी अंती । निजधामाप्रती पाठविलें ॥ ५ ॥ तुक्यासीं विमानीं वाहिलें ।
संतोबासीं वैराग्यें न्हाणिलें ॥ निजस्थान पालखीं निजविलें । निज भुवर्नी
आपुलिये ॥ ६ ॥ निळा म्हणे आपुलीं वाळें । कडिये घेउनी पुरवी लळे ॥
स्नेहाळु माउली कळवळे । प्रेम देउनी वाढवी ॥ ७ ॥

॥ ५१० ॥ प्रेम देउनी सरतें केलें । आपुल्या नामें गौरविलें ॥ माझिये
वाचे शृंगारिलें । गुणरत्नीं अमोघीं ॥ १ ॥ सर्व गुणीं गुणभरिता । सर्व
रूपीं रूपमंडिता ॥ सर्व कळा तूं कुशलता । साजती अनंता घ्रीदें चरणीं ॥ २ ॥
सर्व गोमटा धरी त्या नामें । सर्व गोमटा करी त्या कर्में ॥ सर्व गोमटा
जाणत्या घर्में । सर्वां सर्व गोमटा तूं ॥ ३ ॥ मुख सुंदर अंगकांती । रूप सुंदर
मदनमूर्ती ॥ यश सुंदर तुमची कीर्ति । अहो जगत्पती जगदात्मिया ॥ ४ ॥
निळा तुमचा शरणांगत । तुमचे नार्मी ठेविलें चित्त ॥ तुमच्या ब्रीदावळी
पढत । करावा सनाथ म्हणउनी ॥ ५ ॥

॥ ५११ ॥ गाइलेचि गातां गीतीं । पवाडे तुमचे जि श्रीपती ॥ सहसा
घणी न पुरे चित्तीं । सारितां रातिदिवस युगें ॥ १ ॥ अनंता युगीं अनंत
खेळ । अनंत नामां रूपांचे मेळ ॥ अनंत संपादिले जे निर्मळ । पढतां
वाचे उल्हासु ॥ २ ॥ क्षीराब्धिशयन वैकुण्ठवास । अमरावती सखलोक
कैलास ॥ अष्टाहि दिक्पाळांचे वेप । भरले सावकाश निजात्मरूपें ॥ ३ ॥
मच्छ कच्छ वराह रूपें । नृसिंह वामन परशुराम प्रतापें ॥ राम कृष्ण
बौध्यादि अमूर्पें । मिरविलीं स्वरूपें झुल्लाकादी ॥ ४ ॥ नाना स्वर्गें सृष्टी
रचना । नाना ऋषीं रूपें वसउनी स्थाना ॥ नाना संतरूपा नारायणा ।
निळा विज्ञापना करी तुमची ॥ ५ ॥

॥ ५१२ ॥ अगा ये पद्मण भाग्यवंता । समग्र लक्ष्मीचिया कांता ॥
समग्र यशातें तूं धरिता । समग्र ऐश्वर्यता तुज अंगीं ॥ १ ॥ समग्र औदार्य
लक्षणीं । समग्र वैराग्याची खाणी ॥ समग्र ज्ञानशिरोमणी । समग्र पद्मणीं
संपन्ना ॥ २ ॥ यशें ओराविला मारुती । विभीषण केला लंकापती ॥

भौदार्य देउनी कर्णाहार्ती । कीर्ति दिगांती फांकविली ॥ ३ ॥ ज्ञानें उप-
देशिला चतुरानन । ऐश्वर्यें वाढविला अर्जुन ॥ वैराग्यशुकार्तें बोधून । ब्रह्म-
सनातन पावविला ॥ ४ ॥ निळा ह्मणे ईर्ही अगाध लक्षणी । वंघ सुरा-
सुरां तूं त्रिभुवनी ॥ माझी अळंकारुनिया वाणी । प्रवर्तवावी स्तवनीं
आपुलिया ॥ ५ ॥

॥ ५१३ ॥ आतां माझिया भक्तिभावा । पालटा देवा नेंदावा ॥ १ ॥
मग मी नाचेन कीर्तनमेळीं । नामावळी आळवित ॥ २ ॥ ओंवाळुनी
सांडीन काया । वरुनि पायां जिव प्राण ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वाढता प्रेमा ।
पुरुषोत्तमा करावा ॥ ४ ॥

॥ ५१४ ॥ विश्वास माझा जतन करा । विश्वंभरा पायांपें ॥ १ ॥ मग
मी तुम्हां न वचें दुरी । ठेवीन वरी जीवभाव ॥ २ ॥ आळवीन उत्तम
नामें । तुमचींच प्रेमें सन्मुख ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कूर्मदृष्टी । करा वृष्टी
अमृतें ॥ ४ ॥

॥ ५१५ ॥ बहुतां दिवसां भेटी आलों । सांभाळिलें पाहिजे ॥ १ ॥
आलिंगनें निवती प्राण । सुफळ जिणें मग माझे ॥ २ ॥ हेत मनींचा होईल
पूर्ण । दृष्टी चरण देखतां ॥ ३ ॥ निळा म्हणे हरेल सीण । बौळवण
जन्माची ॥ ४ ॥

॥ ५१६ ॥ अवघ्या चि दुःखाचा परिहार । चरणीं थार झालिया ॥ १ ॥
आतां देवा नुपेक्षावें । आश्वासावें प्रीतीनें ॥ २ ॥ बहुत श्रमित होउनी
आलों । वांयां धाडिलों न पाहिजे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कृपावंता । चरणीं
आतां मज रक्षा ॥ ४ ॥

॥ ५१७ ॥ पाचारितां धांवोनि यावें । ऐसें द्यावें वरदान ॥ १ ॥ मग
मी तेणें राहेन मुखें । चिंतन मुखें करीं तुमचें ॥ २ ॥ आळवीन आवडी
नामें । गाईन प्रेमें गुण गीतीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे उदारपणें । करा हो देणें
कृपेचें ॥ ४ ॥

॥ ५१८ ॥ मूढमती परि मी वाचे । नाम तुमचें उच्चारिं ॥ १ ॥ नेणें कांहीं
न कळे हित । परि मी भक्त ह्मणवितों ॥ २ ॥ अज्ञान चि परि मी दास ।

धारिली कास न सोडी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भलखा परी । अंगीकारीं
विठोबा ॥ ४ ॥

॥ ५१९ ॥ जे जे तुह्यां शरण आले । ते ते नेले निज धामा ॥ १ ॥ पुढें
जे आणिक भजती नवे । त्यांच्या भावें त्यां देसी ॥ २ ॥ ऐसे अपार युगा-
युगीं । करितां जर्गी उपकार ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे माझी चिंता । असों द्या
अनंता विनवितों ॥ ४ ॥

॥ ५२० ॥ वाचा नाम संकीर्तनीं । मानस तुमच्या निश्चयो ध्यानीं ॥
नेत्र हे तुमच्या अवलोकनीं । चालावें चरणीं तीर्थयात्रे ॥ १ ॥ करीं करावें
तुमचें पूजन । श्रवणीं करावें गुणांचें श्रवण ॥ चित्तें सदा तुमचें चिंतन ।
घ्राणीं अवघ्राण निर्माल्य तुळसी ॥ २ ॥ बुद्धीसी तुमची बोधकता । जीवीं
तुमची राहो आस्था ॥ तुमचे चरणीं निश्चळ माथा । अखंडता अखंड ॥ ३ ॥
सकळ इंद्रियां तुमची प्राप्ती । भगवद्भावना राहो भूतीं ॥ द्वेषाद्वेष तो तुमटो
चित्तीं । द्यावें श्रीपति हें दान ॥ ४ ॥ कामक्रोधाचें न व्हावें दर्शन । नका
आसे तृप्णेचें बंधन ॥ ठेवा आपुल्या पार्यां जीवन । द्यावें समाधान सर्वदा
मना ॥ ५ ॥ कीर्तन नित्य काळ देवा तुझें । उतरीं मी हें माझें ओझें ॥
आपुल्या गुणीं नाचवी भोजें । जिव्हा नामीं रंगों द्या ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे
कृपानिधी । माझी मोडावी द्वैतबुद्धि ॥ अवघी तोडुनियां उपाधी । स्थापा
निज पर्दीं शरणांगता ॥ ७ ॥

॥ ५२१ ॥ भाव भक्ति विलासिया । परिसा विनंती पंढरिराया ॥ १ ॥
आम्हां दासां सांभाळिजे । देउनी प्रेम गौरविजे ॥ २ ॥ जैसी तुमची
आहे ख्याती । तैसी चि चालों द्या जि पुढती ॥ ३ ॥ नाही तरी होईल
हांसें । लोकीं ब्रीद लटिकें दिसे ॥ ४ ॥ तुझी आह्मां उपेक्षिलें । तरी
हीनत्व सांगा कोणा आलें ॥ ५ ॥ निळा ह्मणे पुढिला चाली । वाट
पाहिजे रक्षिली ॥ ६ ॥

॥ ५२२ ॥ धर्म तरी आहे ऐसा । मार्ग सहसा रक्षावा ॥ १ ॥ नाही
तरी भांवावती । अवघी भरती आडरानें ॥ २ ॥ ह्मणोनियां माझा करा ।
विश्वंभरा सांभाळ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे येतां लोकां । अनुभव शंका
फिटेल ॥ ४ ॥

॥ ५२३ ॥ बोलिलों तें तुम्हां उणें । कीजे क्षमा नारायणें ॥ १ ॥
आपुलिये मी तळमळें । दुःखें चावळलों तें कळे ॥ २ ॥ समर्थाची गति
मति । कोण जाणे कैसी रीति ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे उचित करा । जैसे
आपुले ते दातारा ॥ ४ ॥

॥ ५२४ ॥ कांहीं मानदंभासाठी । नाहीं केली म्यां हे अटी ॥ १ ॥
तुम्हीं तो जाणतां अंतर । काय तथें परिहार ॥ २ ॥ लोकनिदा वाटे
बरी । आम्हां भूषण तें श्रीहरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वहाती करा । वाट
पुढें जगदोद्धारा ॥ ४ ॥

॥ ५२५ ॥ आह्मां ताराल जरि श्रीहरि । कीर्ति तुमची वाढेल तरि
॥ १ ॥ पुढें हि चोखाळती वाटा । भाव भक्तीचा चोखटा ॥ २ ॥ विश्वासें
त्या दृढावती । आमुची देखोनि उत्तम गती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जी सर्व
जाणा । हार्ती तुमचे अवघ्या खुणा ॥ ४ ॥

॥ ५२६ ॥ आह्मी नेणतीं नेणतीं । सुजाण तुम्ही कमळापती ॥ १ ॥
अवघे अंतरांचे जाणा । सर्वसाक्षी तूं देखणा ॥ २ ॥ माझें करितां समा-
धान । लाभ कोणा होईल मान ॥ ३ ॥ कां हें बोलियेला निळा । तुम्ही
जाणतां कळवळा ॥ ४ ॥

॥ ५२७ ॥ कां जी कृपावंता झालेति निष्ठुर । नाईका उत्तर करुणें
॥ १ ॥ काय अजामेळा होता पुण्यरासी । नेला वैकुंठासी नाभोच्चारें
॥ २ ॥ गणिका ते वेश्या काय आचरली । राघ ह्मणतां नेली निजधामा
॥ ३ ॥ जराव्याधें पार्यी विधीयला वाण । तो तुम्ही आपण तारियेला
॥ ४ ॥ निपाद तो कोळी श्रीरामा सन्मुख । येतां दिलें सुख निवविला
॥ ५ ॥ पूतना ते पाजी विष स्तनपानीं । ते सायोज्यसदनीं वैसविला
॥ ६ ॥ गजेंद्र तो काय तथ आचरला । धांवा ह्मणतां नेला सोडवूनी ॥ ७ ॥
वैरियाचा बंधु केला लंकापती । चिरंजीव पद्धती वैसउनी ॥ ८ ॥ निळा
ह्मणे माझा नाहीं पुरविला । हेत चि राहिला दर्शनाचा ॥ ९ ॥

॥ ५२८ ॥ अहो देवा कृपामूर्तीं । गुणसंपत्ती निधाना ॥ १ ॥ पिंड
पर्दी समर्पिला । आह्मी अपुला जीवभाव ॥ २ ॥ न मागों कांहीं अणुमात्र ।
कृपापात्र करावें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे विज्ञापना । परिमत्त दीना रंकाची ॥ ४ ॥

॥ ५२९ ॥ नाही कोणा उपेक्षिलें । बहुतां केलें सनाथ ॥ १ ॥ माझे-
चि विशीं आळस केला । कांजि विठ्ठला मी नेणें ॥ २ ॥ प्रालब्धाचा ठेवा
जैसा । आम्हां तैसा ओढवला ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गेलों वांया । तुमच्या
पायां न देखतां ॥ ४ ॥

॥ ५३० ॥ आतां कर्धी सांभाळाल । आम्हां ठेवाल चरणार्पें ॥ १ ॥
दिवसरात्रि खंती वाटे । हृदय फुटे वियोगें ॥ २ ॥ येउनी आतां भेटी
द्यावी । यावरी गोसावी प्रीतीनें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे चरणीं माथा ।
कृपावंता ठेवितों ॥ ४ ॥

॥ ५३१ ॥ महर्षी देव स्तविती ज्यातें । कृतांजुळी हातें जोडुनियां
॥ १ ॥ तो हा उभा विटेवरी । रम्य तीरीं चंद्रभागे ॥ २ ॥ शुक नारद
गाती कीर्तनीं । ज्यातें अनुदिनीं सुस्वरें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ब्रम्हादिक ।
ज्याचिये सेवक आन्नेचे ॥ ४ ॥

॥ ५३२ ॥ जाणे पाळूंलळा । माता स्नेहातुर बाळा ॥ १ ॥ ऐसें जाण-
तसां सकळ । तरि कां लावियला वेळ ॥ २ ॥ उपेक्षिलें ये परदेसी । एक-
लें चि मज उपवासी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे यावरी करा । समाधान हृदयीं
धरा ॥ ४ ॥

॥ ५३३ ॥ दोहीं डोळां घालुनी वाती । पाहे वाट दिवसराती ॥ १ ॥
केव्हां येसिल वो धांवोनी । प्रेमपान्हा पाजिसी स्तनीं ॥ २ ॥ पांचिह प्राण
ठेविले कंठीं । तुज चि भेटावयासाठीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे माझी आई ।
न धरी निष्ठुर वो विठावाई ॥ ४ ॥

॥ ५३४ ॥ मार्गे पाळिलीं पोसिलीं । अपत्यें त्वां वाढविलीं ॥ १ ॥
ऐसें बोलिले संत । लटिकी वाटे ते ते मात ॥ २ ॥ हेंगे मज चि उपेक्षिलें ।
नाहीं समाधान केलें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे येऊनियां । भेटें पुरवीं माझा
थाया ॥ ४ ॥

॥ ५३५ ॥ संतवचनें खरी होती । वाढेल जर्गी तुमची कीर्ती ॥ १ ॥
जरी माझे समाधान । कराल देउनी आलिंगन ॥ २ ॥ नाही तुम्हां जाणें
येणें । कांहीं कोडुनियां धांवणें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे विश्वंभरा । प्रगटा हृदयीं
वास करा ॥ ४ ॥

॥ ५३६ ॥ काय करूं तैसें ज्ञान । जेणें अभिमान खवळे तें ॥ १ ॥
राहो भाव तुझ्या चरणीं । गर्जो वाणी गुणकीर्ति ॥ २ ॥ काय करूं
च्युत्पत्ती तैसी । जेणें वादासी मूळ होय ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अहंकार
वाढे ॥ नलगे वेढें वैराग्य तें ॥ ४ ॥

॥ ५३७ ॥ अगा ये भूवैकुण्ठपीठा । सकळां वरिष्ठा देवांचिया ॥ १ ॥
अनाथ मी शरणांगत । करा स्थापित निज सेवे ॥ २ ॥ षड्गुण ऐश्वर्य
भाग्यवंता । अहो रमाकांता श्रीविठ्ठला ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे विश्वंभरा ।
करुणाकरा मज तारीं ॥ ४ ॥

॥ ५३८ ॥ गोपाळपुरनिवासिया । अगा ठाकलीया विदेवरी ॥ १ ॥
पद्मनाभा शेषशयना । अगा ये सूदना दैत्यकुळा ॥ २ ॥ चतुर्दश भुवना
व्यापका देवा । माझिया भक्तिभावा चित्त द्यावें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अपर-
मिता । अगा ये अनंता महदादी ॥ ४ ॥

॥ ५३९ ॥ करा माझा अंगीकार । पतीतपावन थोरब्रीदा ॥ १ ॥
उपेक्षितां हांसती लोक । म्हणती सेवक जड झाले ॥ २ ॥ मग ते तुम्हां
होईल लाज । अंतरेल काज पुढील ही ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अपकीर्ती
अंगा । न ये पांडुरंगा करावें तें ॥ ४ ॥

॥ ५४० ॥ आठवला तो माझिये मनीं । कटीं कर दोन्ही वसविता ॥ १ ॥
न गमे दिवस न गमे राती । लागते खंती प्राण फुटे ॥ २ ॥ जीव ही होतो
कासावीस । कै तें रूप देखेन ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भेटवा आतां । ठेवितों
माथा चरणावरी ॥ ४ ॥

॥ ५४१ ॥ दीन मी अनाथ तुमचे रंक । मागतों भीक मज द्यावी ॥ १ ॥
नेउनि घाला पायांवरी । निरवा श्रीहरि कृपाघना ॥ २ ॥ नुपेक्षावें शरणां-
गता । जरी मी नेणता दास तुमचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अवघे संत । मिळोनि
स्वहित करा माझे ॥ ४ ॥

॥ ५४२ ॥ विनवूनियां विठ्ठलदेवा । हातीं धरवा मज आतां ॥ १ ॥
तुमचिया भिडा अंगीकार । करील साचार ततक्षणीं ॥ २ ॥ जरि मी-
अन्यायी अपराधी । तरी कृपानिधि तुझी संत ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे विनवूं
काय । तुझी बापमाय अपस मी ॥ ४ ॥

॥ ५४३ ॥ पोटींचेंचि परी नेणतें बाळ । नेणें काळ वेळ मागतां ॥ १ ॥
आळी साची देखोनियां । पुरवित्ती थाया मायवापें ॥ २ ॥ जरी उदंड
आहेती पोरें । तरी ते थोरे जाणती चि ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे मी निपटणें
वेडें । बोलणें वोवडें कानीं घ्यावें ॥ ४ ॥

॥ ५४४ ॥ सेवक चि परि स्थापिला पर्दी । मग त्याचिये बुद्धी कोण
तुके ॥ १ ॥ तैसें चि केलें मज ही देवा । निक्षेप अवघा दावूनियां ॥ २ ॥
आईता वांटा दिधली जोडी । कवडीनें कवडी सांचिली ते ॥ ३ ॥ निळा
ह्मणे देवा आभार चि केले । मज सेवका गौरविलें आपुलिया ॥ ४ ॥

॥ ५४५ ॥ प्रताप तुमचा आहे चि जैसा । करितां जी तैसा वडिवारही ॥ १ ॥
नव्हे जें कोणा तें करुनी दावीतां । अघटित घडवीतां निमिषमात्रें ॥ २ ॥
स्त्रियांचे पुरुष पशुमुखें श्रुती । चालविल्या भिती उदकीं वहा ॥ ३ ॥
निळा ह्मणे माझा करा अंगीकार । तरी महिमा थोर वाढेल तुमचा ॥ ४ ॥

॥ ५४६ ॥ कीर्ति ऐकोनि आळों दारा । माझा करा सांभाळ ॥ १ ॥
जतन करीन तुमचें नाम । धरुनी प्रेम निज कंठी ॥ २ ॥ भाव माझा
वोलेसी ठेवा । घ्या हो सेवा दिननिसी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे संकल्पेसी ।
पायांपासीं कंठीन ॥ ४ ॥

॥ ५४७ ॥ सर्वकाळ जागवीन । आळवीन सुस्वरें ॥ १ ॥ नामें तुमचीं
अहो देवा । श्रीमाधवा गोविंदा ॥ २ ॥ करीन हें चि दास्य कोडें । कीर्तन
पुढें आवडी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे येईल मना । द्या हो वरदाना तेव्हां मज ॥ ४ ॥

॥ ५४८ ॥ हा तों तुमचा सहज गुण । करावें पाळण दासाचें ॥ १ ॥
नेणपणें म्यां विनविलें । पाहिजे क्षमा केलें तें ॥ २ ॥ धीर नाहीं माझे
मनीं । केली ह्मणोनि विज्ञापना ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे रमावरा । क्षमा
करा अपराध ॥ ४ ॥

॥ ५४९ ॥ उणें पुरें बोलिलों आधीं । तें आपुलिये बुद्धि सारिखें ॥ १ ॥
तुम्ही तो देवा रूपामूर्ती । सकळां अर्थी पुरवितां ॥ २ ॥ पशु पक्षी सांभा-
ळिले । स्मरतां नेले निजधामा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तुमच्या घरीं । वाढे
थोरी दासाची ॥ ४ ॥

॥ ५५० ॥ काळया सर्प गजेंद्र नाग । जटायु पतंग उद्धरिला ॥ १ ॥
कुब्जा दासी गणिका वेश्या । व्याध हि मांसाहारि तो ॥ २ ॥ भिल्ल पापी
अजामेळ दोषी । पूतना राक्षसी उद्धरिली ॥ ३ ॥ निळा म्हणे तुमचा
ऐसा । कीर्तीचा ठसा तिहीं लोकीं ॥ ४ ॥

॥ ५५१ ॥ आह्मी देवा भक्तीहीन । नेणों ज्ञान योगाचें ॥ १ ॥ ह्यणोनि
येतों काकुळती । पुढतोपुढतीं तुह्मांसी ॥ २ ॥ भाव नाही न कळे ज्ञान ।
कैसें साधन करावें तें ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे दिवस राती । उद्रेग चिर्ती
राहिला हा ॥ ४ ॥

॥ ५५२ ॥ माझिया मना समाधान । घावें वचन अभयाचें ॥ १ ॥
निर्भय तेणें राहेन सुखें । हरिनाम मुखें आळवित ॥ २ ॥ नलगे महिमा मान
प्रतिष्ठा । न म्हणे वैकुंठा मज न्या हो ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आपुल्या पार्यां ।
ठेवाल ठार्यां राहेन ते ॥ ४ ॥

॥ ५५३ ॥ अथवा विनंती परिमा देवा । मज या निरवा संतजना ॥ १ ॥
राहेन त्यांचिया सहवासेसी । सेवा मिरासि करुनियां ॥ २ ॥ देतील तो
सेवीन ग्रास । होइल सपोस तेणें तनु ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे ते सांगती गोष्टी ।
धरीन कर्णपुटीं अर्थ सांचे ॥ ४ ॥

॥ ५५४ ॥ उगा चि राहेन संतापार्सी । सेवुनी चरणांसी निरंतर ॥ १ ॥
पुसेन तया सांडुनी लाज । आपुलीये गुज अंतरांचें ॥ २ ॥ फेडतील ते
मनिची शंका । वचनें चि एका क्षणमात्रें ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे उणें चि नाही ।
साचिये पार्यां निजानंदा ॥ ४ ॥

॥ ५५५ ॥ भाग्यें जोडे सत्संगती । जरि होये हातीं सुकृत ॥ १ ॥
भाव शुद्ध संचित गांठीं । तरिच भेटी तयासर्वें ॥ २ ॥ शुद्धचर्या आच-
रण । लाभती चरण तरि हातीं ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे सज्जनसंग । देवा भाग
दुर्लभ तो ॥ ४ ॥

॥ ५५६ ॥ विश्वास अंतरांचा जाणोनी । नाम ठेवा माझ्या वदर्नी ॥ रूप
मनाचें आसनीं । कृपा करुनी बैसवा ॥ १ ॥ करीन तैसी घ्यावी सेवा ।
विश्वास पालटों न घावा ॥ आईका विनविलें तें देवा । अहो पंढरीनि-
वामा ॥ २ ॥ माझिये बुद्धीसी धैर्य घावें । सेवेसी इंद्रियां राबवावें ॥ आपु-

लीये कीर्तनीं राखावें । प्रेम माझे सर्वदां ॥ ३ ॥ गर्व अभिमान दवडावा ।
आळस निद्रा परती ठेवा ॥ विसर तुमचा न पडे देवा । देई सेवा हें
दान ॥ ४ ॥ निळा ह्मणे कृपासिंधु । तुम्ही साचार दीनबंधु ॥ अहा ह्मणोनि
घेतला छंदु । येवढें आर्त पुरवावें ॥ ५ ॥

॥ ५५७ ॥ अगा ये नरकामुरमर्दना । कुशदैत्यनिकंदना ॥ अगा कौम-
मधुकैठसूदना । अगा मर्दना हिरण्याक्षा ॥ १ ॥ अगा वृत्रामुरनिहंत्या ।
हिरण्यकश्यपा विदारित्या ॥ अगा रावण संहारिया । कुंभकरणादी
राक्षसां ॥ २ ॥ अगा रिठामुराच्या वैच्या । सहस्र भुजांच्या वधणारा ॥
अगा निवटिया भोमामुरा । सत्यभामावरा गोविंदा ॥ ३ ॥ अगा ये काळिया-
दमना । शकटामुरविध्वंसना ॥ अगा शिशुपाळवक्रदंतहनना । जरासंध
भंजना कागवगा ॥ ४ ॥ अगा वळीबंधना अमुरारी । अगा अरिमन्मथ
तमारी ॥ अगा ताटिकापूतनारी । गोवर्धनधारी बळिवंता ॥ ५ ॥ अगा ये
केशियादमना । तृणामुरधेनुकहनना ॥ अगा मरिची सुवाहु उद्धरणा ।
त्रिशिरा खर दूषण प्राणहत्या ॥ ६ ॥ अगा ये विरोचन जळांधरअंतका ।
अहिरावणमहिरावणघातका ॥ कबंध वाळीच्या हंतका । रघुकुळटिळका
सांबहरणा ॥ ७ ॥ अगा ये शंखामुरचिरणारा । मच्छरूपिया पोहणारा ॥
शुंभनिशुभांचिया घातणारा । मोहनीरूपधरा दैत्यांतका ॥ ८ ॥ अगा ये
अपार भक्तपाळका । पंढरी भूवैकुण्ठनायका ॥ विश्वचराचरव्यापका ।
अभय वरदायका निळयाच्या ॥ ९ ॥

॥ ५५८ ॥ नरकामुरा वधिलें जेणें । मरुसी मर्दनी घेतलें ठाणें ॥ वृत्रा-
मुराचें हरिलें जिणें । तारकामुरा प्राणहानी केली ॥ १ ॥ मधुदैत्याचें
सूदन । हिरण्याक्षाचे घेतले प्राण ॥ हिरण्यकश्यपा विदारून । काळयवन
दग्ध केला ॥ २ ॥ रिठामुर दाढे चाविला । अघा वगामुर तो चिरिला ॥
तृणामुर सहजेंचि मर्दिला । शकट मोडिला पादघातें ॥ ३ ॥ उपटिलीं
धेनुकामुराचीं शिंगें । कंस चाणुर तें वधिले रागें ॥ केशियाचीं मोडिलीं
टांगें । गोकुळीं श्रीरंगें वाळपणीं ॥ ४ ॥ परशुरामें वधिला सहस्रार्जुन ।
एकवीस वेळां क्षत्रियांचें कंदन ॥ रामें ताटिका खरदूषण । नासीकछेदन
शूर्पनखे ॥ ५ ॥ रावणकुंभकर्ण रामें मर्दिले । कितेक निशाचरातें आटिलें ॥
ऐसे पवाडे संपादिले । बहु वेळां उतरिले धराभार ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे

जे ते अवतारी । भक्त रक्षुनी देसां मारी ॥ ऐसिया चरित्राची हारी । माळा
ळाविल्या कल्पादी ॥ ७ ॥

॥ ५५९ ॥ कृपालु भक्तांचा कैवारी । क्रोध दैत्यादानवांवारी ॥ एका
हारी एका मारी । एका उद्धरी नाममात्रें ॥ १ ॥ एका घरीं एका दारीं ।
एका हृदयीं एका परवरी ॥ एका धुंडितां अष्टही प्रहरीं । न संपडे माझारी
वेलोक्या ॥ २ ॥ एकपत्नीव्रत दशरथा घरीं । रेणुकानंदन हा ब्रम्हचारी ॥
गुंजिया बटु वळिच्या द्वारीं । महा व्यभिचारी नंदाचा ॥ ३ ॥ मोहनी
बपें संदोपसंद । मोहुनी परस्परें करवील वध ॥ वृंदेसी करुनियां शकट
वेद । वधिला जळांघर रणरंगीं ॥ ४ ॥ मत्स्यें केला शंखोद्धार । कूर्म
रतला धगभार ॥ वराहें हिरण्याक्ष असुर । मर्दुनी धरा धरिली निज
तीं ॥ ५ ॥ नृसिंहें हिरण्यकश्यप विदारिला । वामनें वळी पाताळीं
गातला ॥ परशुरामें सहस्रार्जुन वधिला । पृथ्वीचा केला दान धर्म ॥ ६ ॥
रामें रावणाचें मर्दन । केलें देवाचें बंदीमोचन ॥ कृष्णें काळयवना जाळून ।
स चाणुर निवटिले ॥ ७ ॥ बौध्यें मोडविला दैत्ययज्ञ । वेदनिंदा निज
मुखें करून ॥ कलंकिया म्लेंछाचेंनि कंदन । पुढील कार्यार्थ हा असो ॥ ८ ॥
सै अवतार घेउनी हरि । भृंगार हरिले नानापरि ॥ आपुलिया दासाचें
क्षण करी । संत चराचरीं गर्जती ॥ ९ ॥ चतुराननरूपें सृष्टीचें सृजन ।
वष्णुरूपें प्रतिपालण ॥ रुद्ररूपें परम क्षोभोन । करील संहार सक-
गांचा ॥ १० ॥ शंभु त्रिपुरातें संहारी । गजासुराचा मस्तक उतरी ॥ गणेश-
रूपें नृत्याच्या गजरीं । एका दैत्या चुरी पदघातें ॥ ११ ॥ ऐसीं हे चरित्रें
खण करितां । ठावो नुरे चि दोषा दुरिता ॥ ब्रह्मानंदें श्रोता वक्ता ।
क्ति सायोज्यता पावती ॥ १२ ॥ नाना रूपें नाना नामें । नाना अवतार
ाना कर्म ॥ धर्म रक्षिले ते सुखसंभ्रम ॥ निळा सप्रेमं गर्जत ॥ १३ ॥

॥ ५६० ॥ आम्ही तों जिवें वेंच केला । तुमच्या बोलावरी देवा ॥ १ ॥
वि तें तुम्हांसी नव्हे चि ठावें । किती वेळ दावावें वोलोनि ॥ २ ॥ जैसी
मसो तैसी चि तरी । कायसी थोरी मग तुमची ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
गायां चि शीण । केला यावरून दिसतसे ॥ ४ ॥

॥ ५६१ ॥ निवेदिलें पायांपाशीं । जें जें मानसीं होतें तें ॥ १ ॥ आतां
चित तेंमें करा । आम्ही तो संसारा आंचवलों ॥ २ ॥ काय नाही तुमच्या

हार्ती । वचनीं तिष्ठती महा सिद्धी ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे तुमच्या संगें । पांडुरंगें वर्तिजे ॥ ४ ॥

॥ ६६२ ॥ आतां माझा अंगिकार । करा थार पायापें ॥ १ ॥ लाउ-
नियां आपुल्या गुणीं । माझी वाणी रंजवा ॥ २ ॥ बाळी भोळी करीन
सेवा । तुमची देवा ते ध्यावी ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे विनवूं नेणें । तरी
पोसणें मी तुमचें ॥ ४ ॥

॥ ६६३ ॥ अगाध महिमा तुमचा दवा । काय म्यां वाणावा मूढ-
मति ॥ १ ॥ उगा चि म्हणवीं तुमचा दास । करुनियां आस पायांची ॥ २ ॥
शब्द चातुर्य कांहींचि नेणें । बोवडे वोलणें ध्या कार्नी ॥ ३ ॥ निळा
ह्यणे आपुला म्हणवा । भलतैसा देवा भलतैथें ॥ ४ ॥

॥ ६६४ ॥ जेववाल तें चि जेवीन मुखें । पांघरवाल मुखें पांघरेन ॥ १ ॥
वैसवाल तेथें चि वैसेन उगा । निजवाल जागा न सोडीं तो ॥ २ ॥ जैसैं
कराल मी होईन तैसा । न करुनियां आशा आणिकांची ॥ ३ ॥ निळा
ह्यणे जें कराल तें तें । होईन आज्ञेतें नुलंघीं ॥ ४ ॥

॥ ६६५ ॥ पांडुरंगा दयाघना । गुणनिधाना मुखसिधु ॥ १ ॥ भाव माझा
जाणोनियां । देवा जि पायां जवळीकें ॥ २ ॥ भक्तवत्सल मनमोहना ।
राजीवनयना निजात्मया ॥ ३ ॥ निळा म्हणे करुणाकरा । विश्वभरा
विश्वजनिखा ॥ ४ ॥

॥ ६६६ ॥ अहो देवा कृपावंता । करा मज अनाथा सनाथ ॥ १ ॥
निरउनियां संतजना । करा मना बोध माझ्या ॥ २ ॥ अरुप वाणी
बोवडीं वचनें । केलीं स्तवनें परिसावीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आवडी
जाणा । करीं विज्ञापना म्हणउनी ॥ ४ ॥

॥ ६६७ ॥ निस नूतन गाऊं गुण । कळुं जागरण कीर्तनीं ॥ १ ॥ तेणें
तुमची होईल कृपा । निरसन तापा भवरोगा ॥ २ ॥ जाती खंडोन जन्मां-
तरें । पुढें हि फेरे खाबे ते ॥ ३ ॥ निळा म्हणे विश्वास चिर्ची । हा चि
श्रीपती मानियेला ॥ ४ ॥

॥ ६६८ ॥ उदंडाचें धांवणें केलें । तुम्ही तें ऐकिलें पुराणीं ॥ १ ॥
म्हणोनियां विश्वास झाला । संती ही सांगितला बहुतां परि ॥ २ ॥ माझें हि

मज हित चि वाटे । करितां गोमटे कीर्तन ॥ ३ ॥ निळा म्हणे न सोडीं
पाय । होईल काय हो तें मुखें ॥ ४ ॥

॥ ५६९ ॥ अहो तुम्ही कृपावंता । किती आतां विनवावें ॥ १ ॥
न द्या चि कांहीं प्रत्युत्तर । ऐसे निप्रुर केंवि तरी ॥ २ ॥ नेणों दासाचा
त्रास आला । दिसे मांडिला अब्हेर ॥ ३ ॥ काय करुणा चि हारविली ।
विपरीत झाली दशा दिसे ॥ ४ ॥ निळा म्हणे म्हातारपण । आलें दारुण
नुठवेसें ॥ ५ ॥

॥ ५७० ॥ ठेवाल तेथें राहेन मुखें । यावरी हरिखें आपुलिया ॥ १ ॥
न वंचीं मी हे सेवेसी काया । धाडाल ठाया जाईन सा ॥ २ ॥ द्याल त्रास
तो घालीन मुखीं । न करीं आणिसी सोस कांहीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
कराल आज्ञा । न मोडीं प्राज्ञा तुमची ते ॥ ४ ॥

॥ ५७१ ॥ ठेउनी चित्त पायांवरी । करीन चाकरी मनोभावे ॥ १ ॥
भोगवाल ते भोगीन भोग । न वंचीं अंग तिळतुल्य ॥ २ ॥ आज्ञा तुमची
वंदीन शिरीं । धरीन अंतरीं सांगितलें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अखंड निरत ।
राहेन सतत सेवेचिये ॥ ४ ॥

॥ ५७२ ॥ धाडाल तेथें जाईन देवा । सांगाल सेवा ते चि करिन ॥ १ ॥
लेववाल तें लेईन लेणें । मिरवीन भूषणें कराल तें ॥ २ ॥ सांगाल ते चि
ऐकेन गोष्टी । धरुनियां पोटी राहेन अर्थ ॥ ३ ॥ निळा म्हणे येईन
पागें । तुम्ही न्याल संगें त्या चि स्थळा ॥ ४ ॥

॥ ५७३ ॥ करूं येईल अंगिकार । तरि करा फार काय बोलों ॥ १ ॥
नाहीं घोकिलें ऐकिलें कांहीं । सेवा घडली नाही वैष्णवांची ॥ २ ॥
स्वधर्म विधी न कळे आचार । कैसा तो प्रकार साधनाचा ॥ ३ ॥ निळा
म्हणे आहें मूढ दगड । टारींचीच जड बुद्धी माझी ॥ ४ ॥

॥ ५७४ ॥ असाधारण माझे बोल । तुमचे फोल कृपेविण ॥ १ ॥
म्हणोनियां धावा करीं । करा सामोरी दृष्टी आतां ॥ २ ॥ काय करूं
तैशा व्युत्पत्ती । तुम्हां जल्पती नेणोनियां ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नामोच्चारीं ।
तुमचीये मोहरी कृपें ॥ ४ ॥

॥ ५७५ ॥ तुम्ही संत दयाघन । आम्हां म्हणऊन विनवितों ॥ १ ॥

सलगी केली पायांपासीं । करा अपराधासी क्षमा खा ॥ २ ॥ मी तों
नेणतें चि अपत्य । तुम्ही संत मायवाप ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वोवडे बोल ।
बोलेन शिकवाल तुम्ही ते ॥ ४ ॥

॥ ५७६ ॥ कवळुनियां कृपामोहें । माझे संदेह निरमिले ॥ १ ॥ लांचा-
विली माझी वाणी । आपल्या गुणीं वळुनियां ॥ २ ॥ नाचों शिकवितां
पुढें । धरुनियां कोडें करकमळीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे माझीं गात्रें । तुम्ही
मूत्रें चेष्टविलीं ॥ ४ ॥

॥ ५७७ ॥ नाम सांडुनी मुक्ती घेणें । हीं तों लक्षणें अधमाचीं ॥ १ ॥
आह्मां विष्णुदासां धर्म । नित्य नेम कथेचा ॥ २ ॥ काय करूं त्या व्युत्पत्ती ।
वडील हांसती पूर्वज ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे करावी सेवा । आवडी देवा हे
माझी ॥ ४ ॥

॥ ५७८ ॥ राहोनियां सत्संगती । गावी कीर्ती तुमचीच ॥ १ ॥ हें चि
देई नलगे दुजें । अंतर माझें जाणोनी ॥ २ ॥ धन मान नलगे देवा । अवघा
ठेवा गुंडुनी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जगदाधीशा । हे चि आशा बहु काळ ॥ ४ ॥

॥ ५७९ ॥ नाहीं लौकिकासी काम । गाईन नाम सर्वदा ॥ १ ॥ हें चि
माझें भांडवल । विठ्ठल विठ्ठल खरें नाणें ॥ २ ॥ नेघों भुक्ती नेघों मुक्ती ।
प्रेम विरक्ती हरिनामीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे साधन सार । तुमचा उच्चार
नामाचा ॥ ४ ॥

॥ ५८० ॥ काय काज कोणासवें । विठ्ठल देवें वांचुनी ॥ १ ॥ काय
नाहीं चरणांपासीं । पाहिजे ज्यासीं तें तेथें ॥ २ ॥ ह्मणोनियां जीवेंसाठीं ।
करुनी नेहटी बैसलों ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सभाग्य धणी । पुरवील आयणी
सकळ ही ॥ ४ ॥

॥ ५८१ ॥ तुमचे पार्यीं आमुचें निज । नाहीं काज लौकिकीं ॥ १ ॥
रिद्धी सिद्धी फुकासाठीं । नेघों गोठी नाईकों खा ॥ २ ॥ लेववा भक्तीचीं
लक्षणें । तीं चि भूषणें आवडती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कृपानिधी । फेडा
आधीं हे माझी ॥ ४ ॥

॥ ५८२ ॥ सुखें जन्मांतरें घेऊं । नामें आळवूं श्रीहरिचीं ॥ १ ॥ नाहीं

आत्मां त्याचें कोडें । संसार वापुडें तें काय ॥ २ कळीकाळाचें भय तें
किती । पायां पडती यमधर्म ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सर्व हि सिद्धी । रुळती
पर्दी हरिनामें ॥ ४ ॥

॥ ५८३ ॥ नामेंचि तुमर्ची आळवितां । न पुरे धणी पंढरिनाथा ॥ १ ॥
या चि सुखें कल्पकोडी । जातां वेळ वाटे घडी ॥ २ ॥ जडतां नामी निज-
ध्यास । नाहीं काळ गणना त्यास ॥ ३ ॥ निळा म्हणे निश्चय माझा ।
जाणतां तुम्ही पंढरिराजा ॥ ४ ॥

देवभक्तांचें परस्पर प्रेम.

॥ ५८४ ॥ निज भक्ताची आवडी । सांभाळी त्या घडीघडी ॥ १ ॥
राखोनियां भूक तान । करी साचा बहु मान ॥ २ ॥ वस्त्रें भूपणें पुरवी ।
चिंता त्याची वाहे जिवी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे साचें उणें । नेदी पडों
कवण्या गुणें ॥ ४ ॥

॥ ५८५ ॥ परम कृपेचा सागर । भक्तवत्सल करुणाकर ॥ १ ॥ ऐसीं
वागवितो नांवें । भक्तिलार्गी निज वैभवं ॥ २ ॥ म्हणवी दासाचा अंकित ।
शरणांगतां शरणांगत ॥ ३ ॥ निळा म्हणे साच चि करी । न वजे पासुनी
तया दुरी ॥ ४ ॥

॥ ५८६ ॥ जिहीं जोडिला विश्वासें । निज निष्ठेच्या मानसें ॥ १ ॥
मुखें आळविलें नाम । याचें धरूनियां प्रेम ॥ २ ॥ बैसली आवडी । याच्या
पार्यी दिली बुडी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे त्याच्या घरा । धांवे करी
येरझारा ॥ ४ ॥

॥ ५८७ ॥ न पडे विसर । याचा जया निरंतर ॥ १ ॥ हा ही न विसवे
तयासी । जवळी राहे अहर्निशी ॥ २ ॥ चर्चा करिती याच्या गोष्टी ।
देव तया पाठीपोटी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अन्नपान । तया पुरवी
आच्छादन ॥ ४ ॥

॥ ५८८ ॥ ऐकोनियां संतवाणी । चक्रपाणी संतोषे ॥ १ ॥ म्हणे यारे

भिऊं नका । माझिया सेवकां भय नाही ॥ २ ॥ नाम मुर्खी न संडावें ।
भजा भावें संतांसी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐसी हरी । आज्ञा करी
निज दासां ॥ ४ ॥

॥ ५८९ ॥ निर्भय असा माझ्या वळें । कळिकालें ते रंके ॥ १ ॥ मुखें
करा हरिची कथा । तुमची चिंता मज आहे ॥ २ ॥ पाचाराळ ते चि घडी ।
येइ न तांतडी धांवत ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अमृतवचनें । दे वरदानें
दासांसी ॥ ४ ॥

॥ ५९० ॥ सोडुनी तया न वचे दुरी । त्याचा करी प्रतिपक्ष ॥ १ ॥
म्हणे मी खांचा ते ही माझे । नव्हती तुजे कल्पांती ॥ २ ॥ मी तूं म्हणतां
वेगळें न हो । मुर्खीचे आहों एकएकीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे देवभक्तां । एकात्मता
ठायींची ॥ ४ ॥

॥ ५९१ ॥ स्वामी एक म्हणवी दास । आवडीस रूप केलें ॥ १ ॥
मुर्खीचें दोघां एकपण । परी हें भिन्न दाखविलें ॥ २ ॥ एक म्हणे धांवा
धांवा । एक कुडावा करी खाचा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नवल वाटे । साने
मोठे नव्हती हे ॥ ४ ॥

॥ ५९२ ॥ एक बैसे सिंहासनीं । कर जोडुनी एक उभा ॥ १ ॥ एक
पूजा स्वीकारित । एक करित निजांगें ॥ २ ॥ मुर्खी पाहतां दोघे एक ।
परी कौतुक दाखविलें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सेवक स्वामी । पुरुषोत्तमीं
हें मिथ्या ॥ ४ ॥

॥ ५९३ ॥ बोलिलों तें क्षमा करा । विश्वंभरा अपराध ॥ १ ॥ सेवकांनीं
कीजे सेवा । तुम्ही तों देवा देवो चि ॥ २ ॥ चावळलों ते सळगी केली । उपसा-
हिली पाहिजे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे न कळे लीला । अकळ कळा तुमची
ते ॥ ४ ॥

॥ ५९४ ॥ प्रवेश राउळाभीतरीं । केला संतमुनेश्वरीं ॥ १ ॥ तंव तो
घननीळ सांवळा । उभा विटेवरी देखिला ॥ २ ॥ कासे मिरवे पीतांबर ।
विराजित कटीं कर ॥ ३ ॥ मुख सुहास्य चांगलें । केशर निढळीं रेखिलें
॥ ४ ॥ अंग प्रत्यांगीं भूपणें । दिव्य माळा, करकंकणें ॥ ५ ॥ निळा
म्हणे संत भेटी । उताव्हेळ घाली मिठी ॥ ६ ॥

॥ ५९५ ॥ धांवोनियां झोंबे कंठी । कृपादृष्टि अवलोकी ॥ १ ॥ म्हणे श्रमलेती मार्गी येतां । बैसा आतां अविश्रम ॥ २ ॥ घडीघडी जिर्विची मात । सांगे पुसे आर्त आवडीचें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कृपाघनें । बहुत मानें गारविलें ॥ ४ ॥

॥ ५९६ ॥ पुसे क्षेम भक्तांलार्गी । म्हणतसे मार्गी श्रमलेती ॥ १ ॥ प्रति वरुषी भेटी देतां । सांभाळितां येउनी ॥ २ ॥ नाही तुमचे उत्तीर्ण झालों । कधीं आलों गांवासी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आभारला । प्रसन्न झाला दासासी ॥ ४ ॥

॥ ५९७ ॥ म्हणे मी येइन तुम्हांसर्वें । गांवा न्यावें आपुलिया ॥ १ ॥ ठाकेल ते करीन सेवा । माझा न करावा अव्हेर ॥ २ ॥ राहेन तुमचिये संगती । सुख विश्रांती कारणें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे येणें रूपा । तुमची कृपा देव म्हणे ॥ ४ ॥

॥ ५९८ ॥ भक्त सेवेच्या उपकारें । बहुत आभारें दाटलों ॥ १ ॥ काय उत्तीर्ण व्हावें यासी । रुक्माईसी विचारी ॥ २ ॥ देतां कांहींच न घेती । उदास वृत्ती सर्वदा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे जिर्वी चि जडलें । तिहीं मज केलें अंकित ॥ ४ ॥

॥ ५९९ ॥ मज हि भीड नुलंघवे । जें त्या पुसावें मनोगत ॥ १ ॥ सर्वही भावें सेवाकृणी । मजचि करुनी सोडियलें ॥ २ ॥ आशा मात्र नाही यासी । जे कां देहासी नाठविती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे घातली मिठी । कल्पकोटी न सुटेसी ॥ ४ ॥

॥ ६०० ॥ देतां कांहीं चि न घेती । भुक्ति मुक्ति रिद्धी सिद्धी ॥ १ ॥ म्हणोनियां संकट थोर । वाटे दुस्तर मज यांचें ॥ २ ॥ वैकुंठासी नेऊं म्हणतां । विटती तत्वतां ऐकोनी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे रंगले रंगी । माझिया निजांगीं लिगटले ॥ ४ ॥

॥ ६०१ ॥ निरोप मागावया संत । आलों राउळा समस्त ॥ १ ॥ चरणीं ठेऊनियां माथा । विनविती पंढरिनाथा ॥ २ ॥ म्हणति कृपा असों द्यावी । उपेक्षा आमची न करावी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पंढरिनाथा । वियोग न साहे सर्वथा ॥ ४ ॥

॥ ६०२ ॥ सदृष्टित झाले कंठ । नेत्रीं अश्रु चालती लोट ॥ १ ॥

एकी चि परी देवा भक्तां । बाधी वियोगाची व्यथा ॥ २ ॥ देव स्फुंदे भक्त रडे । एक पहाती एकाकडे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे न सुटे मिठी । येरयेरां पडली गांठी ॥ ४ ॥

॥ ६०३ ॥ पंढरिहुनी गांवा जातां । वाटे खंती पंढरिनाथा ॥ १ ॥ आतां बोळवीत यावें । आमुच्या गांवा आम्हांसर्वें ॥ २ ॥ तुम्हांलागीं प्राण फुटे । वियोगदुःखें पूर लोटे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पंढरिनाथा । चला गांवा आमुच्या आतां ॥ ४ ॥

॥ ६०४ ॥ देव चालिला सांगातें । भक्त जाती ज्या ज्या पंथें ॥ १ ॥ परम आनंद उभयतांसी । देवभक्तां सुखाच्या रासी ॥ २ ॥ चालतां मारगीं । कथा कीर्तन प्रसंगीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे देवभक्तां । परम विश्रांती चालतां ॥ ४ ॥

॥ ६०५ ॥ भक्तांचिया गांवा आला । देव परमानंदें धाला ॥ १ ॥ म्हणे नवजायें येथुनी । आतां भक्तांसी टाकुनी ॥ २ ॥ सिण माझा हरला भाग । गोड वाटे याचा संग ॥ ३ ॥ निळा म्हणे विजयी झाले । देवा भक्त घेउनी आले ॥ ४ ॥

॥ ६०६ ॥ यात्रेहुनि आले गांवा । घेउनियां विठ्ठल देवा ॥ १ ॥ भक्त पूजिती आदरें । टाळ विणे मृदंगस्वरें ॥ २ ॥ दिंड्या पताका छविने । नृत्य हरिकथा गायनें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे निज भुवनीं । पूजिती स्तविती अनुदिनीं ॥ ४ ॥

॥ ६०७ ॥ देव घरा आला । भक्ति सन्मानें पूजिला ॥ १ ॥ पाहुणोर पंगती । संत द्विजवृंदें शोभती ॥ २ ॥ पुढें आरंभुनी कथा । बुके माळा गंधाक्षता ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ब्रम्हानंदें । नाचती उभयतां आनंदें ॥ ४ ॥

॥ ६०८ ॥ देव आदरें म्हणे भक्तां । घ्या हो भुक्ति मुक्ति आतां ॥ १ ॥ भक्त म्हणती नेघो देवा । पुरे आम्हां तुझी चि सेवा ॥ २ ॥ रिद्धी सिद्धी तरी घ्यारे । भक्त सागिती धिःकारें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे करुनी साटी । बैसले चरणीं घालुनी मिठी ॥ ४ ॥

॥ ६०९ ॥ भक्त पहावया तांतडीं । नाम.चि ऐकोनि घाली उडी ॥

निज दासार्ची हा सांकडी । न देखे नाईके सर्वथा ॥ १ ॥ ऐसा भक्तां ऋणा-
 इत । सर्वदा सेवेसी तिष्ठत ॥ मागें पुहें सांभाळित । त्याच्या प्रेमासी
 भुलला ॥ २ ॥ गजेंद्रा संकटीं सोडविलें । इच्छित उपमन्या दिधलें ॥ ध्रुवासी
 नेउनियां स्थापिलें । गगनीं वैसविलें अढळपदीं ॥ ३ ॥ गणिका पक्षियातें
 बोभातां । घालुनी विमानीं ते तत्वता ॥ नेली वैकुंठासी त्वरिता । निज
 भुवनीं सन्मानिली ॥ ४ ॥ तैसा चि पुंडलिकासाठीं । उभाचि इट्टेच्या
 नेहटी ॥ युगें गेलीं परि हा गोठी । न करी चि कदा ही वैकुंठीची ॥ ५ ॥
 बळिचा झाला द्वारपाळ । यशोदेनंदाचा हा वाळ ॥ कंसचाणुरादिकां
 काळ । सारथी कृपाळ अर्जुनाचा ॥ ६ ॥ धर्मा घरीं तरि हा मंत्री । विवेक
 युक्ती प्रमाणमूत्री ॥ गुण लावण्याचा धात्री । विचार सांगे स्वहि-
 ताचा ॥ ७ ॥ भीष्म द्रोणाचा हा प्राण । सांगाती विदुराचा भगवान ॥
 द्रौपदिलज्जेचें निवारण । वस्त्रें अपार पुरविलीं ॥ ८ ॥ निळा ह्मणे भक्ता-
 साठीं । नित्य करुणा वाहे पोटीं ॥ शंख चक्रादि आयुधें मुष्टी । भक्त-
 रक्षण करावया ॥ ९ ॥

॥ ६१० ॥ भाव भक्तीचा भुकेला । दास दासांचा अंकिला ॥ न वजे
 दुरी उभा ठेला । अवघा झाला सांचा चि ॥ १ ॥ भक्तवचनें ऐके कानीं ।
 भक्त आवडी पाहे नयनीं ॥ भक्त हृदयीं अळिगुनी । निज ऐश्वर्य अपीं सां
 ॥ २ ॥ भक्तां मानी जिवप्राण । त्यांसीं न विसंवे एक हि क्षण ॥ सांचें
 वागवी हा भूपण । निवलोण उतरी त्यां ॥ ३ ॥ जीव भाव देवावरी ।
 जिहीं ठेविला निज निर्धारीं ॥ देवावीण दुसरी परी । तुच्छ मानिलें
 संमारा ॥ ४ ॥ नलगे वैकुंठ साचिये चिर्ती । कैवल्यातें परतें करिती ॥
 देवाविण ते नेघों ह्मणती । मोक्ष मुक्ती फुकटा ॥ ५ ॥ देवाविण रिद्धी
 सिद्धी । ओंवाळुनी सांडिती सा उपाधी ॥ देवा वेगळी साचिये बुद्धी ।
 नाहींचि विश्रांती आणिक ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे त्यांचिये घरीं । राहे होउनी
 अंकित हरी ॥ भक्तकाज हा कैवारी । ब्रीदें वागवी सर्वदा ॥ ७ ॥

॥ ६११ ॥ वोरसोनियां भक्तासाठीं । धांवे वैकुंठींहुनी उठाउठी ॥ हात
 ठेऊनियां कटीं । उभा द्वारीं ठाकला ॥ १ ॥ देखोनियां पुंडलिकासी । वास
 केला तयापाशीं ॥ अवलोकुनियां निज भक्तांसी । परम विश्रांती पावला ॥ २ ॥
 जे जे येती दर्शनासी । भुक्ति मुक्ति वांटी त्यांसी ॥ गाती वाणिती जे यासी ।
 त्यां ने वैकुंठासी निज गजरें ॥ ३ ॥ ने घे त्यांची अतिशय सेवा । जिहीं आळ-

विलें याचिया नांवा ॥ धांवोनि त्यांचा करी कुडावा । आपुलिया गांवा ने
त्यासी ॥ ४ ॥ न ह्मणे चि दिवस रात्री कांहीं । सदा भक्ताचिये वाही ॥
निळा ह्मणे त्याच्या चि देहीं । प्रगटे नव्हे निराळा ॥ ५ ॥

॥ ६१२ ॥ अवघा कळा याचे हातीं । न करी काय एक श्रीपती ॥
विष पाजितां अमृतीं । केली तृप्ती प्रल्हादा ॥ १ ॥ चंद्रहास्याचा कैवारी ।
रक्षिलें त्या महामारी ॥ राज्य देऊनियां मुरारी । वैष्णवांमाजि श्रेष्ठ केला
॥ २ ॥ आर्जुनाची प्रतिज्ञा गहतु । देखोनि दिवसा लोपिला भानु ॥
जयद्रथासी यमसदनु । प्राप्त केला तात्काळीं ॥ ३ ॥ गर्भीं रक्षिला परि-
क्षिती । सुदर्शन चक्र घेउनी हातीं ॥ उदरीं प्रवेशोनियां श्रीपति । छेदिली
शक्ति अनिवार ॥ ४ ॥ द्रौपदीच्या वस्त्रहरणीं । उडी घालुनी ततक्षणीं ॥
केली वस्त्राची पुरवणी । लाजविलीं कौरवें ॥ ५ ॥ गजेंद्रें संकटीं धांवा
केला । वैकुंठीं यातें तो जाणों आला ॥ येउनी तांतडी मग सोडविला ।
विमानां नेला वैसवुनी ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे ऐसीं किती । तारिलीं ताराल
तुल्ली पुढती ॥ ज्यां तुमच्या नाहीं प्रीती । ते ते होती आस तुम्हां ॥ ७ ॥

॥ ६१३ ॥ कांहीं चि सदैव दुबळे । न म्हणे हा वाले नारीनर ॥ १ ॥
जयापरी तैसा होय । वापमाय सकळांचा ॥ २ ॥ शरणांभताचिया नांवें ।
पशु हि उद्धरावे पक्षिया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जीव जीवा । वंद्य हा देवां
मानवांसीं ॥ ४ ॥

॥ ६१४ ॥ परम विश्रांती पावली । अवघी येणें सुखी केली ॥ १ ॥
आवडी वंदिती पूजिती । दर्शना जे याच्या येती ॥ २ ॥ नाम उच्चारिती
वाचे । नित्य कोड करी त्यांचे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भक्तांसाठीं । धरी
रूपें अनंतकोटी ॥ ४ ॥

॥ ६१५ ॥ भक्तांलागीं पुढारला । येउनी पुढें उभा ठेला ॥ १ ॥
सिण भाग ही न विचारी । युगानयुगीं विटेवरी ॥ २ ॥ सोहळा अधिकें
अधिक । करी भक्ताचें कौतुक ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे बहुमानें । संतां पूजी
वांटी दानें ॥ ४ ॥

॥ ६१६ ॥ भक्तांचिया घरा आला । सुख विश्रांति पावला ॥ १ ॥
उपकार ते वेळोवेळां । आठवी घननीळ सांवळा ॥ २ ॥ नाहीं कळिकाळा

हे भ्याले । अग्नि विष वाटुनी प्याले ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आभारला ।
ह्मणवी भक्तांचा आंकिला ॥ ४ ॥

॥ ६१७ ॥ न विसंवे त्यां घटिका पळ । साचिपासीं सर्वकाळ ॥ १ ॥
उत्तीर्णत्वा लागीं हरि । साची परिचर्या करी ॥ २ ॥ न ह्मणे दिवस रात्री
कांहीं । संचरोनी वसे त्याच्या देहीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भक्तां घरीं ।
गुणें नामें रूपें हरी ॥ ४ ॥

॥ ६१८ ॥ भक्त देव देवतार्चन । भक्त माझे पूजा ध्यान ॥ १ ॥ भक्ताविण
भजों कोणा । ह्मणे वैकुंठींचा राणा ॥ २ ॥ भक्त माझा विधी जप ।
भक्त चि योग याग तप ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भक्तावरी । ऐसी निष्ठा सांगे
हरी ॥ ४ ॥

॥ ६१९ ॥ भक्त पूजिती भगवंता । भगवंत पूजी आपुल्या भक्तां ॥ १ ॥ ऐसा
प्रीतीचा कळवळा । परस्परें हा सोहळा ॥ २ ॥ भक्त देवातें चि उमगी ।
देव हि धांवे तयालागीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे एकीएक । वमोनि भिन्नत्वाचें
वीक ॥ ४ ॥

॥ ६२० ॥ भक्ती देवातें पूजिलें । देवें भक्तां सन्मानिलें ॥ १ ॥ ऐसे
भजती येरयेरा । जैमे जळ आणि जळगारा ॥ २ ॥ भक्त देवाजवळी
वैसे । देव भक्तां घरीं वसे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देवा भक्तां । सर्वकार्ळीं
एकात्मता ॥ ४ ॥

॥ ६२१ ॥ देवामाजी भक्त असे । भक्ता अंगीं देव दिसे ॥ १ ॥ ऐशी
परस्परें मिळणी । जेविं प्रभा आणि तरणी ॥ २ ॥ भक्त देवातें चि भजती ।
देवें भक्तीं ठेविली प्रीति ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे एक वंकी । जैसा अळंकार
कनकीं ॥ ४ ॥

॥ ६२२ ॥ आमोद न सोडी कर्पूर । किंवा प्रभेतें रविकर ॥ १ ॥
तैसे चि देव आणि भक्त । येरयेरीं विराजित ॥ २ ॥ जेंवि साखरेतें गोडी ।
चंदन सौरभ्या न सोडी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अवकाश नभ । दोन्ही
एक चि ते स्वयंभ ॥ ४ ॥

माउलियेतें बाळ । माय बाळातें स्नेहाळ ॥ २ ॥ येरयेरां नव्हती भिन्न । सर्व-
काळीं सन्निधान ॥ ३ ॥ निळा म्हणे लवणा नीरा । जेंवि सोंनें अळंकारा ॥ ४ ॥

॥ ६२४ ॥ भिन्न दावूनियां एक । एकीं भिन्नत्वाचें वीक ॥ १ ॥ जेंवि
विंव प्रतीविंव । दोन्ही एक चि ते स्वयंभ ॥ २ ॥ जैसी गोडी आणि गुळ ।
कापुर तो चि परिमळ ॥ ३ ॥ निळा म्हणे देवा भक्ता । निवडी कोण
भिन्न आतां ॥ ४ ॥

॥ ६२५ ॥ वेडें वांकुडें वोलिलें । निळा पाहिजे उपसाहिलें ॥ १ ॥
देवा तुम्ही रमाकांत । भक्त तुमचे चरणांकित ॥ २ ॥ मूर्य जेंवी नव्हे
कीर्ण । सागर लहरी तो समान ॥ ३ ॥ निळा म्हणे तूं व्यापक । भक्त
एकदेशी क्षुल्लक ॥ ४ ॥

॥ ६२६ ॥ पुंडलीक पूजा करी । विधी षोडश उपचारीं ॥ १ ॥
देखोनियां साचा भावो । उभा वैकुंठीचा रावो ॥ २ ॥ बुका अर्पो तुळसी-
माळा । केशर चंदनाचा टिळा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे स्थिरावला । देखोनि
भक्तातें भुलला ॥ ४ ॥

॥ ६२७ ॥ पुंडलीक म्हणे देवा । आतां करावा वास येथें ॥ १ ॥
असों एका जिवें प्राणें । मीतूपणें वोसंडुनी ॥ २ ॥ बहुत वरें म्हणती देव ।
ठेविले पाव विदेवरी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नव्हे तुटी । युगापाठीं युग
जातां ॥ ४ ॥

॥ ६२८ ॥ अनुरागें भजती देवा । सांच्या भावा साक्षी तो ॥ १ ॥
म्हणोनियां मार्गें पुढें । धांवे कोडें सांभाळी ॥ २ ॥ भुके ताने करी
चिंता । लागों नेदी त्यां ऊनवारा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अंतरसाक्षी ।
सदा कै पक्षी दासाचा ॥ ४ ॥

॥ ६२९ ॥ भेटावया भक्तजनां । उभा चि राणा पंढरीचा ॥ १ ॥ अवलो-
कितो दिशा चारी । येती वारकरी ज्या पंथें ॥ २ ॥ आलियाचा राखे
मान । करी समाधान यथाविधी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे दोषा खंड । चुकवी
दंड यमाचा ॥ ४ ॥

॥ ६३० ॥ ज्याचां केला अंगीकार । न मानी भार त्याचा हा ॥ १ ॥

चंद्रहास्य अर्जुनाचा । पुंडलीकाचा कैवारी ॥ २ ॥ नामदेवा कविरासी ।
वाग्वी सांवत्यासी निज अंकी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे एकनाथा । न विसंवे
सर्वथा तुकयासीं ॥ ४ ॥

॥ ६३१ ॥ गणगोत अवर्धे धन । आम्हां चरण विठोवाचे ॥ १ ॥
आणिखी दुजे नेणों कांहीं । चाड चि नाही धनमानें ॥ २ ॥ देवाविण
वाटती ओम । वैकुंठ कैलास नावडती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आवडी जाणें ।
पुरवी खुणें जिर्वीचें तो ॥ ४ ॥

॥ ६३२ ॥ कांहीं काय मांडेल जेव्हां । मज चि प्रगट होणें तेव्हां ॥ १ ॥
जवळि च आहे भेऊं नका । माझिया वळें दुर्जन लोकां ॥ २ ॥ तुह्या गांजिती
द्रेपिती । सांची समूळ विनशती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भगवद्राणी । ऐसी ।
प्रविष्ट झाली श्रवणी ॥ ४ ॥

॥ ६३३ ॥ भक्तद्रेपार्ची उत्तरें । ऐकतां चि कर्णद्वारें ॥ १ ॥ सांचें करी
निर्दाळण । हरूनियां जीव प्राण ॥ २ ॥ दुर्योधन दुःशासना । ससैन्य
निःपातिलें कर्णा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भक्तद्रेपें । हिरण्यकश्यपा झालें
कैभें ॥ ४ ॥

॥ ६३४ ॥ देवादेव मुगुटमणी । करी देहणी दामा घरीं ॥ १ ॥ शिण
सा होऊं नेदी भाग । वोढवी अंग त्या अंगीं ॥ २ ॥ शुभाशुभ त्याचीं
कर्में । वारुनी दुर्मिें सुखी करी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आपणामरी । करु-
नियां करी बहुमान ॥ ४ ॥

॥ ६३५ ॥ गाय वत्सा देखतां दृष्टी । मोहें उठी पान्हा ये ॥ १ ॥ चाटी
तया देउनी धणी । भरी दुधाणी इतरांची ॥ २ ॥ तैसा चि हा पंढरिनाथ ।
करी मनाथ निज वत्सा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दासासंगें । तारी जगें
त्रिविध ॥ ४ ॥

॥ ६३६ ॥ पापी आणि दुराचारी । सहपरिवारी संतांच्या ॥ १ ॥
तरले आणिक तरली पुढें । दिधलें येवढें सामर्थ्य त्या ॥ २ ॥ तुह्मी देवा
कृपावंत । केले निज भक्त आपणासे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जगदोद्धारा ।

॥ ६३७ ॥ संतरूपें तुह्मी चि धरा । विश्वंभरा अवतार ॥ १ ॥ ह्यणोनि
महिमा कीर्ती जर्गी । वागवित्ती अंगी सामर्थ्य ॥ २ ॥ वोलउनी रेडा चाल-
वित्ती भित्ती । विमानीं होती उपविष्ट ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे मानवी तनु ।
जाती घेऊन वैकुंठा ॥ ४ ॥

॥ ६३८ ॥ अगाध कीर्ति वाढले संत । केलीं विख्यात चरित्रें ही ॥ १ ॥
अग्नीत उभे विष चि प्याले । नाहीं ते भ्याले महा शस्त्रा ॥ २ ॥ वंदुनि
आज्ञा बोले पशु । करी श्रुतिघोषु दीर्घ स्वरे ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे ठेऊनी
उदकीं । कागद हि मेखी कोरड्या वहा ॥ ४ ॥

॥ ६३९ ॥ आळी करितां नामदेव । जेवित्ती स्वयमेव सांगातें ॥ १ ॥ सांव-
त्याचे उदरीं वैसे । पुंडलीका वसे दृष्टीपुढें ॥ २ ॥ कुर्म्याचिये धांवे भेटी ।
मेहत्या कंठीं माळ ओपी ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे निर्जनवासी । संतोवासी
न विसंवे ॥ ४ ॥

॥ ६४० ॥ तुकोवाचे कीर्तनमेळीं । नाचे कळोळी स्वानंदें ॥ १ ॥
क्षिरापती वाटी हातें । काळा हि सांगातें कळू धांवे ॥ २ ॥ उदकामाजि
रक्षी वहा । आळिगी वाहा पसरुनी ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे ऐशा कीर्ती ।
वाढवी श्रीपती दासांच्या ॥ ४ ॥

॥ ६४१ ॥ एकोवाची सेवा करी । वाहे घरीं जीवन ॥ १ ॥ गंधाक्षता
तुळसीमाळा । पुरवी सोहळा करी ऐसा ॥ २ ॥ करुनी सडा संमार्जन ।
पाळित वचन आज्ञेचें ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे यापरि हरी । विराजे घरीं
दासांचे ॥ ४ ॥

॥ ६४२ ॥ वैराग्याचा मेरु तो गोरकुंभार । तोडियले कर आणे-
सार्थी ॥ १ ॥ महाद्वारीं कथा श्रवण करितां । टाळी वाजवितां निघती
नवे ॥ २ ॥ तुह्मी देवा कृपादृष्टी अवलोकिला । त्दर्यां तो धरिला प्रीति-
कर्री ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे तुह्मां दासाचा अभिमान । अवतार ह्यणऊन
धरणें लागे ॥ ४ ॥

॥ ६४३ ॥ केला प्रतिपक्ष आपुल्या अभिमानें । तोडिलीं वंधनें बहु-
तांचीं ॥ १ ॥ जिहीं उच्चारिलें अनुतापें नाम । त्यांचें मरणजन्म निवा-
रिलें ॥ २ ॥ कोणीयें यातीचा हो कां कोणी एक । केलें कवतुक त्याचें

तुह्मी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सजना जातीचा कसायी । रंका वंका तीं हि उद्धरिलीं ॥ ४ ॥

॥ ६४४ ॥ नरसिंह मेहता गुजराती ब्राह्मण । धरिला अभिमान त्याचा तुह्मी ॥ १ ॥ द्वारकेसी त्याच्या हुंड्या भरियेल्या । सोभनासी नेल्या वस्त्रें पेट्या ॥ २ ॥ जन जसवंत राय राजेश्वर । केला त्याचा थोर बहुमान ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कुवा कुलाल हरिभक्त । पीपा रजपुत प्रिय तुह्मां ॥ ४ ॥

॥ ६४५ ॥ सुरदास आंधळा पंजाबी ब्राह्मण । गातां तुमचे गुण अन्य झाला ॥ १ ॥ विसोवा खेचर चांगा वटेश्वर । नरहरी सोनार पाटक नामा ॥ २ ॥ जिवलग तुह्मां सांगाती जीवाचे । विभागी भाग्याचे केले तुह्मी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भेद नाहीं तुह्मां संतां । दाविली भिन्नता प्रीती-सार्थी ॥ ४ ॥

॥ ६४६ ॥ ह्मणउनि तुह्मां नित्य आठविती । या हो या हो ह्मणती पांडुरंगा ॥ १ ॥ तुह्मी धांवोनियां येतां वरावरी । पुरवितां श्रीहरि आर्त त्यांचें ॥ २ ॥ न साहे वियोग तुह्मां उभयतां । देवा आणि भक्ता एक वंकी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दोन्ही पिंड एक जीव । जाणती हा भाव निगमादीक ॥ ४ ॥

॥ ६४७ ॥ अमृत गोडिये नाहीं भिन्नपण । प्रभा रविकीर्ण जयापरी ॥ १ ॥ अळंकार सोनें काय तें वेगळें । डोळियां बुवळें वेगळिक ॥ २ ॥ नभा अवकाशा कोण भिन्न करी । वस्त्रतंतुपरि देव भक्त ॥ ३ ॥ निळा म्हणे प्राण तो चि प्रभंजन । नव्हती ते भिन्न एक एका ॥ ४ ॥

॥ ६४८ ॥ देव तो चि भक्त नाहीं वेगळिक । जळगार उदक जयापरी ॥ १ ॥ येरयेरामाजि एकपर्णी भिन्न । करुनी सौजन्य भोगिताती ॥ २ ॥ सौरभ्य चंदन परिमळ सुमन । नव्हती ते भिन्न एक एका ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे रत्ना जेंवि रत्नकीळ । दोनांवी निर्मळ एकी सिळा ॥ ४ ॥

॥ ६४९ ॥ तुह्मां आह्मां नित्य भेटी । नाहीं तुटी कल्पांतीं ॥ १ ॥

कैंचा पटु तंतुविण ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे आम्हांवीण । नाहीं चि देवपण
तुह्मांसी ॥ ४ ॥

॥ ६५० ॥ आधीं भक्त पाठी देव । प्रगटे भाव देखोनी ॥ १ ॥ काचोळी
पाठी कण । भुस निकण मग दाणा ॥ २ ॥ आधी तंतु पाठी वस्त्र ।
कनका अळंकार रूप करी ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे भक्ताविण । कैंचें देवपण
देवासीं ॥ ४ ॥

॥ ६५१ ॥ आदि मग हे अनादि बोली । निशीनें प्रगटिली सूर्य-
महिमा ॥ १ ॥ अर्थ याचा आणा चित्ता । मग विचारितां कळेळ ॥ २ ॥
कडु चि नसतां कैंचें गोड । उप्पेविण सुरवाड छायेचा ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे
पुत्रोविण । न शोभे वापण वायाणें ॥ ४ ॥

॥ ६५२ ॥ देव अंगें निराभास । भक्त रूपस चांगळा ॥ १ ॥ म्हणो-
नियां ते आणित्ती रूपा । दर्पणीं पहा पां जेंवि नभ ॥ २ ॥ नामें रूपें
मंडित केला । शृंगारिला अळंकारें ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे भक्त जनक । देव
वाळक या हेतु ॥ ४ ॥

॥ ६५३ ॥ भक्त करिती तैसा होय । ठेविला ठाय तया स्थळीं ॥ १ ॥
पाचारिती भाविती जेथें । प्रगटे तेथें रूप धरी ॥ २ ॥ जेजे उपचार करिती
भक्त । ते ते स्वीकारित वाळापरी ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे भक्तापासीं । नाहीं
यासी दुराग्रह ॥ ४ ॥

॥ ६५४ ॥ भक्तांचिये मनीं जैसैं । करी हा तैमें वर्तन ॥ १ ॥ नेदि
होऊं आज्ञाभंग । बोढवी सर्वांग सेवेसी ॥ २ ॥ स्तंभीं पाचारितां हाके ।
होउनी ठाके नरहरी ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे उभा द्वारीं । केला विटेवरी मग
ठाके ॥ ४ ॥

॥ ६५५ ॥ ठार्यांचा हा ऋणानुबंध । प्रीतिवाद उभयतां ॥ १ ॥ ह्यणोनि
एक एकाधीन । जाणती उण खुण येरयेरां ॥ २ ॥ देव जाणे अंतरींचें ।
केलें भक्ताचें प्रतिपादी ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे भिन्न भाव । नाहीं देव-
भक्तांचा ॥ ४ ॥

॥ ६५६ ॥ देवा भक्तां भिन्नपण । देखती जन मूर्ख ते ॥ १ ॥ सविता

तोचि नारायण । वेद प्रमाण हा अर्थ ॥ २ ॥ म्हणती व्यासोनारायण । मिथ्या वदती हें काय ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अर्जुन कृष्ण । नरनारायण भिन्न तनु ॥ ४ ॥

॥ ६५७ ॥ भक्तांचिया मनोभावा । सारिखे देवा तुम्ही वर्ता ॥ १ ॥ आवडीचा न करा भंग । अंतरंग म्हणोनियां ॥ २ ॥ धर्मा घरीं उच्चिष्ट काढा । अर्जुना पुढा सारथ्य ॥ ३ ॥ निळा म्हणे बळिच्या द्वारीं । होउनी भिकारी भिक मागा ॥ ४ ॥

॥ ६५८ ॥ श्रुती देवाच्या कणिया खाणें । श्लाघ्य अन्नं विदुराच्या ॥ १ ॥ द्रौपदी हातींचें भाजीपान । मानी समान पंचामृता ॥ २ ॥ मुद्रला घरींचा वेचक पाक । मानी अधिक क्षीराब्धीहुनी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नामयासवें । वैसोनि जेवावें परम प्रीती ॥ ४ ॥

॥ ६५९ ॥ नीच कार्मीं न धरी लाज । भक्तकाज कैवारी ॥ १ ॥ सेवकांचा हा शिरोमणी । म्हणवी करुनी दामत्व ॥ २ ॥ उगाळी गंधें पुरवी माळा । वाहे जळा मस्तकीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे होउनी वाण्या । आणि गोण्या भक्तां घरीं ॥ ४ ॥

॥ ६६० ॥ सांगतां महिमा पंढरीचा । अपार वाचा वेदांचिये ॥ १ ॥ सहज चि क्षेत्रा जाईन म्हणतां । धांवे सायोज्यता सामोरी ॥ २ ॥ विठ्ठलराज देखतां दिठी । वाम वैकुंठीं ते चि क्षणीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आळिगन । देतां समाधान जिवशिवा ॥ ४ ॥

॥ ६६१ ॥ गुण लावण्याची खाणी । विठोजी मुगुटमणी सकळांचा ॥ १ ॥ जाणे अंतरींचा भाव । देवादिदेव पूजनीय ॥ २ ॥ ब्रम्हादिक लागती पार्यीं । मुरपती तो हि आज्ञांकित ॥ ३ ॥ निळा म्हणे लागला भाग्यें । हातीं अनुरागें गीतीं गातां ॥ ४ ॥

॥ ६६२ ॥ जयाची तुम्हांसी करणें चिंता । तयातें पुरवितां आनकलित ॥ १ ॥ आळिया गेलियाचेनि हातें । सभाग्य तयातें धरूं धांवा ॥ २ ॥ कांहीं चि उणें साचिये घरीं । न पडावें अंतरीं हे इच्छा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ऋणवईपणा । होतसां नारायणा उत्तीर्ण ॥ ४ ॥

॥ ६६३ ॥ न कळे चि प्रेम याची गोडी । धांवे तांतडी नाम घेतां ॥ १ ॥

रानीं वनीं । साउली धरुनी चाले सर्वे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पुरवी भुके ।
वागवी भातुकें खांद्यावरी ॥ ४ ॥

॥ ६६४ ॥ मत्य भोळा देव कृपेचा सागर । न मोडी उत्तर संत आज्ञा
॥ १ ॥ भाविकाची सेवा न म्हणे फार थोडी । स्वीकारी आवडी आपुलीये
॥ २ ॥ अनन्य प्रीतीचें तुळसीपत्र जळ । मानी सर्व काळ तृप्ती तेणें ॥ ३ ॥
निळा म्हणे साचा करी बहुमान । अनाथ म्हणऊन सांभाळी सा ॥ ४ ॥

॥ ६६५ ॥ आलें शरण साचा करी प्रतिपाळ । न म्हणे हा दुर्वळ सदैव
कांहीं ॥ १ ॥ नेदी लागों वारा कल्पनेचा तथा । न वजे पासोनीयां दुरी
कोठें ॥ २ ॥ ब्रह्मरस मुखीं घाली नामामृत । नेदी तुटों आर्त आवडीचें ॥ ३ ॥
निळा म्हणे यामीं भक्ताचा अभिमान । उभा म्हणऊन युगें जातां ॥ ४ ॥

॥ ६६६ ॥ देवामी दासाचा कळवळा । माये वाळावरी जैसा ॥ १ ॥
नेदी मोडों भूक तहान । करें कुरवाळून स्तन पाजी ॥ २ ॥ दिठावेल
म्हणोनी प्राण । निंबलोण उतरी त्या ॥ ३ ॥ निळा म्हणे करुनी कोड ।
पाळी लाड प्रीतीनें ॥ ४ ॥

॥ ६६७ ॥ लेवविले अलंकार । केलें थोर वाहउनी ॥ १ ॥ आपुली
दृष्टी निववीतां । मी तों नेणतां लळेवाड ॥ २ ॥ गोड घांस मुखीं भरा ।
जेवितां पाचारा आवडी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे शिकवा वोलों । पुढें चालों
आपणा ॥ ४ ॥

॥ ६६८ ॥ खेळविलें अंगावरी । अलंकारीं शोभविलें ॥ १ ॥ मी तों
नेणें नेणपणें । होती शहाणे विस्मित ॥ २ ॥ परस्परें अनुवादती । एक
सांगती एकापें ॥ ३ ॥ कैसा निळा भाग्यवंत । मायवाप संत जवळी सा ॥ ४ ॥

॥ ६६९ ॥ पोसणा चि परी आवडला । मानु दिधला पुत्रपणा ॥ १ ॥
मागें पुढें सांभाळिती । त्याचें चि करिती कोड सदा ॥ २ ॥ खांदीं
कडिये घेउनी मुखें । वोलों हरिखें शिकविती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ऐसे
लोकें । वाणिती कौतुक परस्परें ॥ ४ ॥

॥ ६७० ॥ कोटी जन्म घेईन देवा । करीन सेवा तुमची च ॥ १ ॥ भुक्ति
मुक्ति नका आड । घालूं सांकड मज वाटे ॥ २ ॥ काय करूं ते आत्म-

स्थिति । खंडण करिती भजनाचें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे राहो ठायीं । विश्वास
पार्यीं तुमचिये ॥ ४ ॥

॥ ६७१ ॥ जिहीं भाव धरिला ठायीं । बुडी दिधली तुमच्या पार्यीं ॥ त्यासी
करुणेची करुनी सोई । आपणापार्यीं वैसविलें ॥ १ ॥ प्रल्हादा संकटी
रक्षिलें । ध्रुवासीं अक्षयपदीं वैसविलें ॥ उपमन्या नेउनियां रक्षिलें । क्षीराब्धी
वैभव देउनी ॥ २ ॥ उद्धवासी ब्रह्मरस पाजिला । अर्जुना निजबोध
अर्पिला ॥ द्रौपदीचा लळा पाळिला । वस्त्राभरणें पुरविलीं ॥ ३ ॥ गौळ-
णींचे प्रिय संवाद । नित्य भक्षणें त्यांचें दुग्ध ॥ गोवळासवें हुंबरी साद ।
हमामा हुतुतु खेळणें ॥ ४ ॥ जिहीं तुमचें धरिलें प्रेम । आवडी वदनी
गाइलें नाम ॥ त्यांचा करुनियां संभ्रम । निजानंदा पात्र केलें ॥ ५ ॥
नामदेवा ज्ञानदेवा । निवृत्तिनाथा चांगदेवा ॥ एकोवा तुकोवाचिया भावा
तैसे चि वर्ता श्रीहरी ॥ ६ ॥ निळा म्हणे मी तों दीन । सकळ संतांचा
चरणरेण ॥ तुमच्या स्तवनें ठेविलें मन । येईल उचिता तैसें करा ॥ ७ ॥

॥ ६७२ ॥ नाहीं कोणा उपेक्षिलें । सकळां सन्मानें स्थापिलें ॥ आपु-
लिये पदीं वैसविलें । देणें दिधलें अपार ॥ १ ॥ चुळा एका दुधासाठीं ।
स्तवितां चि उपमन्यें जगजेठी । करुनियां क्षीराब्धीची वाटी । लाविली ओठी
तयाचिये ॥ २ ॥ वापा अंकीं वैसावया । ध्रुवानें स्तविलें विनवूनियां ॥
निश्चळपद त्यासीं देउनियां । अक्षयपदीं वैसविलें ॥ ३ ॥ सुदामदेव तो
वरासाठीं । आला मागावया द्वारके भेटी ॥ त्यासी रचुनियां गोमटी ।
सुवर्ण नगरी समर्पिली ॥ ४ ॥ पक्षियासी पाचारिलें । तिथे गणिकेशीं
विमानीं वाहिलें ॥ नक्रा भेणें हांकारिलें । त्या गजेंद्रा नेलें निजधामा ॥ ५ ॥
विभीषण भेटी धांवोनी आला । लंकेचें राज्य दिधलें त्याला ॥ चिरंजीव
करुनियां वैसविला । आपुला शरणांगत म्हणउनी ॥ ६ ॥ पहा हो वर्नीचीं
ते वनचरें । निळा ह्मणे रिसें आणि वानरें ॥ आलिगुनियां रघुवीरें ।
आपुले पंगती जेवविलीं ॥ ७ ॥

॥ ६७३ ॥ खग मृग राक्षस वानर । दैत्य दानव निशाचर ॥ सिद्धचा-
रण विद्याधर । नागनी खार कीटकादी ॥ १ ॥ चतुष्पदें जळचरें मनुष्य-
याती । दासी वेश्या भिल्लिणी किती ॥ कोळी अंसज अधम जाती । उद्ध-

शरण येतां चि ते निश्चिती । निजधामाप्रती पाठविले ॥ ३ ॥ न ह्यणोनी
नरनारी बाळकें । उत्तम अधम कनिष्ठ लोके ॥ नामें चि पाचारितां मुखें ।
नेले ते निजमुखें वैकुंठा ॥ ४ ॥ निळा ह्यणे ब्रीदें चरणीं । वागवी ह्यणवी
भक्तांचा ऋणी ॥ ऐसी आख्या जे वेदीं पुराणीं । ते चि राहाटी चालवी ॥ ५ ॥

॥ ६७४ ॥ नामें आळवितां ओठीं । तुम्हां पोटीं भय वाटे ॥ १ ॥ नेणों
कांहीं मागतील । किंवा येतील वैकुंठा ॥ २ ॥ काय वांटू किती देऊं ।
म्हणोनियां जिऊ निर्बुजला ॥ ३ ॥ ऐसें जाणोनी लपालेती । घेतलें चिर्चीं
भय वाटे ॥ ४ ॥ याचि लागीं उत्तर न द्या । कळलें गोविंदा मनोगत ॥ ५ ॥
निळा म्हणे सुखी असा । न मागों सहसा आण तुमची ॥ ६ ॥

॥ ६७५ ॥ ऐकोनि संत हांसतील । तुम्हांसी येईल मग लाज ॥ १ ॥
कौल दिला राहे मुखें । न म्हणों मुखें दे ऐसें ॥ २ ॥ मागावें तें आम्हां चि
जवळी । आहे नामावळी पदों मुखें ॥ ३ ॥ आणिसी तुमची नाही आशा ।
ठेवा कैशा मुक्तिहि त्या ॥ ४ ॥ निळा म्हणे आपुल्या चि मुखें । असों
हरिखें अखंडित ॥ ५ ॥

॥ ६७६ ॥ ऐसें ऐकोनियां उत्तर । देव म्हणे उदार धीर तुम्ही ॥ १ ॥
तुमच्याचि काजा रूपासी येणें । मजलागीं धरणें अवतार ॥ २ ॥ तुम्ही
माझे मी तुमचा । आहे चि ठायींचा ऋणानुबंध ॥ ३ ॥ निळा म्हणे देवा-
भक्तां । ऐसी एकात्मता हो सरली ॥ ४ ॥

॥ ६७७ ॥ देव म्हणे भक्तराजा । अन्हेर माझा न करावा ॥ १ ॥ भोज-
नकाळीं पाचारारवें । मज ही घ्यावें सांगातें ॥ २ ॥ भोजनीं तुमच्या तृप्ती
मज । काजें काज तुमच्या ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अंतर नका । अमो एक-
एका माझारी ॥ ४ ॥

॥ ६७८ ॥ राहेन आतां तुमच्या संगें । हें चि मागें भक्तासीं ॥ १ ॥ हें चि
द्या आतां उदारपणें । माझें करणें रूप नांव ॥ २ ॥ विश्रांतीचें माझें घर ।
तुम्ही जें शरीर धरिलें तें ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे भक्तांपासीं । भाकीं ऐशी
कीव देव ॥ ४ ॥

॥ ६७९ ॥ तुम्ही दिधलें वैकुंठभुवन । शेषशयन मजलागीं ॥ १ ॥ नाहीं
तरी जाणता कोण । होतों निर्गुण निराभास ॥ २ ॥ नामरूप कैचें मज ।

तुझी चित्ते सहज वाढविलें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आपुल्या दासां । देतो
ऐसा वाडिवार ॥ ४ ॥

॥ ६८० ॥ भक्तां घरींचें करीन काम । त्यांचेंच नाम वागवीन ॥ १ ॥
भक्तरूपें विराजलों । स्थिरावलों हृदयीं त्या ॥ २ ॥ भक्तमुखें सुखावत ।
यांच्या चि क्रीडत देहसंगें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐसा देव । दाखवी प्रभाव
आपुला ॥ ४ ॥

॥ ६८१ ॥ भक्तावीण देवा कोण । सोयरा सज्जन तिहीं लोकीं ॥ १ ॥
यालागीं त्याची च वास पाहे । आज्ञेत राहे भक्तांचिया ॥ २ ॥ आवडी
ऐसीं रूपें धरी । भक्तांचें करी सांगितलें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे लोकीं तिहीं ।
भक्तांविण आप्त नाही देवा ॥ ४ ॥

॥ ६८२ ॥ भक्ताविण देवालागीं । पुसतें जर्गी कोण दुजें ॥ १ ॥ नाम हि
नव्हतें रूप हि नव्हतें । कैसेनि जाणतें कोण तया ॥ २ ॥ परे हि परता पर-
देसी होता । केला भक्तीं सरता आपुल्या वळें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे तो
देव सा केला । भक्ति आणिला नामरूपा ॥ ४ ॥

॥ ६८३ ॥ देवावीण भक्तांचें संकट । कोण तें अरिष्ट निवारितें ॥ १ ॥
कोणासी शरण जातें तेव्हां । कळीकाळ जेव्हां आकळूं येतां ॥ २ ॥
संसार जेव्हां करितां ओढी । तडातोडी भंवताली ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तें
चुकविलें । अनर्थ वारिले कृपावंतें ॥ ४ ॥

॥ ६८४ ॥ देव नसतां भक्तांचीं विघ्नें । कोण जन्ममरणें निवारितें ॥ १ ॥
कोणासी म्हणते धांवा धांवा । करितां कुडावा कोण दुजा ॥ २ ॥ कोण
नेता वैकुंठासी । आपुले विश्रांतीसी निज घरा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देवा-
वीण । संसार बंधन न तुटतें ॥ ४ ॥

॥ ६८५ ॥ चौऱ्यायशी लक्ष योनिप्रती । फेरे खाती यातना ॥ १ ॥ संक-
टापासुनी सोडविता । कोण हो होता देवावीण ॥ २ ॥ निष्काम करुनी
ठेविता दासां । कोण होता ऐसा देवावीण ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे निर्लीभ
शांती । कोण देता हातीं भक्तांचिये ॥ ४ ॥

॥ ६८६ ॥ कैसेनि आकळतें मन । देवावीण भक्तांचें ॥ १ ॥ काम

क्रोधा लोभा शांती । कैसेनि होती मग खाची ॥ २ ॥ काळदंड चुकविता ।
कोण होता दवविण ॥ ३ ॥ निळा म्हणे मोकळा भक्तां । करुनी ठेवित्ती
कोण पर्दी ॥ ४ ॥

॥ ६८७ ॥ कोण करितें समाधान । देवावीण भक्तांचें ॥ १ ॥ ब्रम्ह-
सनातन पावविता । कोण या होता भक्तांसी ॥ २ ॥ नाना कल्पनेचीं
व्यसनें । तोडितें बंधनें कोण सांगा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे जन्मजरा । यातना
अघोरां न चुकत्या ॥ ४ ॥

॥ ६८८ ॥ म्हणवीते शरणांगत । कोणाचे भक्त देवावीण ॥ १ ॥
कोणापासीं हा परिहार । देते संसारयातनेचा ॥ २ ॥ कोण देवाविण
येते । भक्तांसी सोडविते भयांतुनी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे देव आणी भक्त ।
येरयेरा होत साह्य सदा ॥ ४ ॥

॥ ६८९ ॥ भक्त म्हणती अहो देवा । वियोग न व्हावा तुम्हां आह्मां ॥ १ ॥
इतुकेनि चि दोघे ही सुखी । मिसळतां एकएकी संतुष्ट ॥ २ ॥ आम्ही गाऊं
तुमचे गुण । करावें श्रवण सादर तुम्ही ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कमळापती ।
आहे हातीं तुमचे हें ॥ ४ ॥

॥ ६९० ॥ तुमचीं नामें गाऊं मुखें । तुम्ही तीं मुखें ऐकावीं ॥ १ ॥
नका यासी व्यवधान । मेळवा नयन नयनासी ॥ २ ॥ हाके सवें धांवोनि
यावें । नुपेक्षावें सर्वथा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे हृदयीं वास । करा सावकाश
आमुचिये ॥ ४ ॥

॥ ६९१ ॥ तुम्ही देवा कृपावंत । आम्ही अनाथ दुर्वळें ॥ १ ॥ म्हणो-
नियां थोरपण तुम्हां । येतें पुरुपोत्तमा आमुचेनि ॥ २ ॥ समानपणें असतों
तरी । तुमची थोरी न दिसती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे लोखंडें जैसा । दिधला
परिसा बडिवार ॥ ४ ॥

॥ ६९२ ॥ तुमचे चरणीं राहो मन । करा हें दान कृपेचें ॥ १ ॥
नामीं तुमचे रंगो वाचा । अंगीं प्रेमाचा आयुर्भावो ॥ २ ॥ हृदयीं तुमचीं
राहों मूर्ति । वाचे कीर्ति पवाडे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ठेवा ठायीं । जीवभाव
पार्यीं आपुलीये ॥ ४ ॥

॥ ६९३ ॥ भक्तीं आराधिला देव । जाणवला भाव देवासी तो ॥ १ ॥

बहुत बरें म्हणती भक्ता । न वजे परता जवळुनियां ॥ २ ॥ सुखी असा
माझ्या बळें । पुरवीन लळे इच्छाल ते ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कृपालु हरी ।
भक्तांवरी तुष्टमान ॥ ४ ॥

॥ ६९४ ॥ मार्गे पुढें उभा राहे । भरुनी पाहे डोळे त्या ॥ १ ॥ प्रेमासी
दृष्टी लागेल झणें । उतरी निवलोण वरुनियां ॥ २ ॥ पोटीं खाला परम
प्रीती । आळंगी श्रीपती त्ददयेसी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे करुणा बहुत । झाला
या मोहित भक्तांसी ॥ ४ ॥

॥ ६९५ ॥ भक्तां चि साठीं रूपें धरी । पवाडे करी असंख्य ॥ १ ॥
भक्तांसी मानी आपुले सखे । नेदी पारिखे दिसों त्या ॥ २ ॥ कृपावस्त्र
पांगुरवी । जवळी वैसवी आपणा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे तृप्तीवरि । ब्रह्मरस
भरी मुखांत ॥ ४ ॥

॥ ६९६ ॥ जिणें मरणें नाहीं आतां । हरिच्या भक्तां कल्पांतीं ॥ १ ॥
त्याच्या ध्यानें तैसें चि आलें । आपुला विसरले देहभाव ॥ २ ॥ जडोनि
ठेली अखंडता । एकात्मता हरिरूपीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे झाले संत । गुणा-
तीत निजबोधें ॥ ४ ॥

॥ ६९७ ॥ पूर्ण कृपा झाली तया । गेलों लगटोनियां निज चरणीं ॥ १ ॥
न देखती ते हरिवीण । जनीं जनार्दन कोंदला ॥ २ ॥ आनंदें त्या आळ-
विती । वोसणती हरिनामें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे देव चि झाले । भावा आले
तयाचिया ॥ ४ ॥

॥ ६९८ ॥ कैसी सांपडली वेळ । तया केवळ लाभाची ॥ १ ॥ देव चि
झाले चित्तें वित्तें । गण गोतें सहीत ॥ २ ॥ न ये चि विकल्पाचा वारा ।
त्याचिया शरिरा आतळों ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पहाती तेथें । देवापरतें
न देखती ॥ ४ ॥

॥ ६९९ ॥ एकीं देव अनेकीं देव । नेणे चि भाव पालटों ॥ १ ॥ देव चि
भासे धरामंडळ । सुक्ष्म स्थूल महदादी ॥ २ ॥ अन्न जीवन भूक तहान ।
देव चि भोजन तृप्तीचें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अंगें मनें । जीवें प्राणें देव चि
ते ॥ ४ ॥

॥ ७०० ॥ आपपरते नोळखती । अवघा चि देखती विट्टल ॥ १ ॥

पूर्ण होउनी ठेलें काम । आत्मराम देह त्याचा ॥ २ ॥ विठ्ठल कार्नी
विठ्ठल घार्णी । विठ्ठल नयनी मनामाजी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे विठ्ठल अंगें ।
रंगलें रंगें विठ्ठलाच्या ॥ ४ ॥

देवारोबर लडिवाळपणाचे बोल.

॥ ७०१ ॥ बरें होणार ते झाली माझी गती । हळहळ किती वाढ-
वावी ॥ १ ॥ परि तुमच्या ब्रीदा लागला कळंक । दुराविल्या एक
मश्यक मी ॥ २ ॥ होती वाढविली कीर्ति तिहीं लोकीं । ते आजी निष्टुकी
वाढविली ॥ ३ ॥ ह्मणती शरणागत येणें उपेक्षिला । लौकिक हा झाला
भला काय ॥ ४ ॥ समर्था चुकल्या भला कोणिहि हांसे । अनाथासी नसे
शंका कांहीं ॥ ५ ॥ निळा ह्मणे जागा आपुल्या उचिता । आह्मी तो संचि-
ताधीन झालों ॥ ६ ॥

॥ ७०२ ॥ लाभ अथवा हानी करितां व्यवसाय । आह्मां ते विपाय
फळा आले ॥ १ ॥ एका लाभा पात्र केलें तिहीं लोकीं । आह्मां नेलें सेखी
ऐसा थरा ॥ २ ॥ फजितीसी उणें नाहीं लोकांमाजी । अंतरविलें कार्जी
संसारिकां ॥ ३ ॥ नव्हता कळों आला निश्चयाचा भावो । येणें काळें देवो
निष्टुरसा ॥ ४ ॥ गेले होऊनियां न चले आयुक्ति । होणार ते गति हो कां
सुखें ॥ ५ ॥ निळा ह्मणे लाजे झाली प्राणसंधी । न ये करुणानिधी रुपा
तुह्मां ॥ ६ ॥

॥ ७०३ ॥ लाजविली सेवा लाजविली भक्ति । वैराग्य विरक्ति लाज-
विली ॥ १ ॥ ऐसा चि घडोनि आला हा प्रसंग । हांसविलें जग आपुल्या
ब्रीदा ॥ २ ॥ आमुचें होणार तें चि बोढविलें । तुमचे कीर्ती आलें हीन-
पण ॥ ३ ॥ कैसे दीनानाथ ह्मणवाल जि आतां । आह्मां उपेक्षितां अना-
थांसी ॥ ४ ॥ सिणलों भागलों संसारें गांजिलों । ह्मणोनियां आलों
शरण तुह्मां ॥ ५ ॥ निळा म्हणे काय जाणोनि नेणते । झालेति यशातें
दवडुनियां ॥ ६ ॥

॥ ७०४ ॥ निख नूतन तुह्मी नवे । आह्मी तो जिवें वेंचतों ॥ १ ॥ जाणें
येणें आह्मां आटी । कल्पकोटी तुह्मां जिणें ॥ २ ॥ सुखदुःख आह्मां

भोग । तुह्मी तो अनंग निजरूपें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे जगदाधीश । आम्ही
आशा वांधलों ॥ ४ ॥

॥ ७०५ ॥ आणिकांसी सांगे आशेचें बंधन । सदाचा वराडी असोनी
आपण ॥ १ ॥ काय म्हणावें यावरि आतां । नष्टाचा परम नष्ट हा चि हा
पहातां ॥ २ ॥ भक्ताच्या हाताची पहातसे वास । कांहीं देतील म्हणुनी
टोकत चि वैसे ॥ ३ ॥ जळ फळ पुष्प देतां कांहीं चि न सोडी । देऊं जातां
चि घाली हा तोंडीं ॥ ४ ॥ आशेचा वांधला देव हा कैसा । काय निवारील
आमुची आशा ॥ ५ ॥ भक्त नेदिती तैं उपवासी चि वैसे । काय खाईल
जवळी कांहींचिया नसे ॥ ६ ॥ निळा म्हणे हा अनाथ वापुडा । जाणती
संत परि न बोलती भीडा ॥ ७ ॥

॥ ७०६ ॥ याज्ञिक मंत्रें अवदान देती । त्याहुनि अधिक या उच्छिष्टा
बोराची प्रीती ॥ १ ॥ हे काय अवगुण नव्हती सांगा । प्रसन्न ठाउके चि
आहेती जगा ॥ २ ॥ सांडुनियां सेजे लक्ष्मी ऐसी । भोगितो विद्रुप
कौंसाची दासी ॥ ३ ॥ घरींचीं दहीं दुधें या न लगती गोडें । चोरटा
लोकांचीं मोडितो कवाडें ॥ ४ ॥ श्रुतिस्मृतींचीं हीं वचनें नेघोनियां
कार्नी । हांसे श्लाघे शिव्या देतां गौळणी ॥ ५ ॥ निळा ह्मणे याची
खोडी चि हे ऐशी । ते वोलोनि काय मानली यासी ॥ ६ ॥

॥ ७०७ ॥ आणखिही यार्ची उदंड वर्में । बोलतां चि ते नासी आमुर्ची
कर्म ॥ १ ॥ ह्मणोनियां याचें भय चि वाटे । बोलों जाय तंव बोलणें चि
कुंटे ॥ २ ॥ वेद हि ना बोले चि भेउनी याला । देखोनि यातें मग मौन्यें चि
ठेला ॥ ३ ॥ काळ हि कांपे याचिया धाकें । सासिहि गिळुनी आपण चि
ठके ॥ ४ ॥ ना बोलती योगी याचिया भेणें । ध्यानीं चि बैसले वसउनी
रानें ॥ ५ ॥ संत हि याची न करित गोठी । धरुनी राहिले उगले चि
पोटीं ॥ ६ ॥ अणुमात्र यार्ची बोलतां चि कर्म । मरणासि चि मारुनी हरि
तो जन्में ॥ ७ ॥ धीटपणें निळा बोलिला कांहीं । बोलतां चि लाविला
आपुला वाही ॥ ८ ॥

॥ ७०८ ॥ एवढासा माझा भाव तो कायी । तेवढा चि तुमचिये ठेविला
पार्यी ॥ १ ॥ परी तुमचें अगाध देणें । जाणवलें यावरि उदारपणें ॥ २ ॥
एवढिसी माझी मति ते किती । तेवढि चि वाढवुनी केली सरती ॥ ३ ॥

एवढेसे तुह्यां गाईलें जि देवा । तेवढे चि स्वीकारुनी तोपलेती भावा
॥ ४ ॥ एवढी शी माझी वाचा ते किती । तेवढि चि आपुलिये लाविली स्तुति
॥ ५ ॥ एवढासा निळा एवढीसी भक्ती । अपार चि तुह्मी मानिली
प्रीती ॥ ६ ॥

॥ ७०९ ॥ कांहीं चमत्कार देखती । विश्वासें तरि वाटे प्रीती ॥ १ ॥
ऐसा विपरित आहे मोळा । जाणा येथींचा जी गोपाळा ॥ २ ॥ येव्हवीं
कोणी फुकासाठी । नाम तुच्चरिती ओंठी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नारायणा ।
ह्मणोनि दाविली सूचना ॥ ४ ॥

॥ ७१० ॥ आधीं च अविश्वासी जन । ह्मणती कैचा नारायण ॥ १ ॥
कोण तारिले या काळें । लटिकीं बोलती पाल्हाळें ॥ २ ॥ लटिके संत
लटिका देव । लटिकें चि पाप पुण्य सर्व ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आमच्या
त्यागें । तुह्यांसी निदिजेल जगें ॥ ४ ॥

॥ ७११ ॥ भक्तिपंथें न चले कोणी । वाट जाईल मोढोनी ॥ १ ॥ जरि
अनाथा धांवणें । न कराल तुह्मी थोरपणें ॥ २ ॥ आमचा जन्म वायां गेला ।
शब्द तुह्यांसी लागला ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नव्हे भली । पुढें वाट खोळं-
बली ॥ ४ ॥

॥ ७१२ ॥ येईल चित्तासी तें करा । तुह्मी आतां विश्वंभरा ॥ १ ॥
आमुचें वायां गेलें जिणें । नांदा तुम्ही देवपणें ॥ २ ॥ केली आम्ही
तोंडपिटी । फजित व्हावया शेवटी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे निजाभिमान ।
तुम्ही सांडिला इमान ॥ ४ ॥

॥ ७१३ ॥ बायां संतांची ही बोली । वचनें त्यांचीं लाजविलीं ॥ १ ॥
लटिका चि केला कीर्तिघोष । येथें तो आवघी च निरास ॥ २ ॥ माझा चि
मज अनुभव झाला । नाहीं सावाभावा केला ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पालट
बुद्धि । दिसे तुमचे कृपानिधी ॥ ४ ॥

॥ ७१४ ॥ येईल चित्तासी तुह्यां उचित । आपुलें संचित भोगूं आह्मी
॥ १ ॥ काय समर्थासी विनवावें रंकें । कोण त्याचें एके वचन तेथें ॥ २ ॥
थोरा घरीं थोरा होतो बहु मान । कोण पुसे दीन याचकासी ॥ ३ ॥ निळा
ह्मणे आम्ही मानिला विश्वास । तो दिसे निरास अवघी येथें ॥ ४ ॥

॥ ७१५ ॥ एकपणाचा घेउनी त्रास । नेदी च दुसऱ्यास आड येऊं ॥ १ ॥
ऐसा मुर्ळीचा चि चोरटा हरि । चोरीचिवरि मन याचें ॥ २ ॥ पंचामूर्ते
पांच हि विपर्ये । चाटुनियां जाय वरावरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे याचे शोधि-
तांहि मार्ग । न लगे चि अनंग हार्ती चि हा ॥ ४ ॥

॥ ७१६ ॥ येतो जातो न दिसे परी । निस व्यभिचारी चित्ताचा ॥ १ ॥
ऐसा चि याचा चोरटा खेळ । आहे चक्रचाळ मुर्ळीचा चि ॥ २ ॥ नेदि कळों न
दावी च अंग । उमटों चि माग कैसा तो ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सायास करितां ।
होताती वृथा आमुचे ते ॥ ४ ॥

॥ ७१७ ॥ हरुनियां ध्यावें चित्त । आवर्षे चि वित्त धन मार्लें ॥ १ ॥
हे तों नव्हे उचित तुह्मां । पुरुषोत्तमा विचारा ॥ २ ॥ दर्शनाचें हें चि फळ ।
सोडावें निढळ करुनियां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे होईल टीका । माजि या लोकां
तुमची च ॥ ४ ॥

॥ ७१८ ॥ गोविलें इंद्रियां । पाय दिठी दावूनियां ॥ १ ॥ ऐसा लाघवी
नाटकी । चोर चैतन्य चेटकी ॥ २ ॥ गुर्णी गुणाचा वोतला । रूपाकृती
उभा ठेला ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पुंडलीकें । आणिला भुलवावया लोके ॥ ४ ॥

॥ ७१९ ॥ बहुतां येणें नागविलें । हरुनी सर्वस्वहि नेलें ॥ १ ॥ करूं
जातां याची गोठी । जिवीं जिवा घाली मिठी ॥ २ ॥ पाहिला चि पुरे ।
उरों नेदी त्या दुसरें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे चेटकी ऐसा ॥ स्वभाव याचा
सांडिल कैसा ॥ ४ ॥

भक्ति व भाव यांचें सामर्थ्य.

॥ ७२० ॥ आवडोनि रूप मनीं । धरिलें वदनीं हरिनाम ॥ १ ॥ साचें
सांग झालें सकळ । आलियाचें फळ नरदेहा ॥ २ ॥ रुचला संतसमागम ।
आपुलिया धर्म कुळाचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भगवत्कथा । गातां ऐकतां
निज मोक्ष ॥ ४ ॥

॥ ७२१ ॥ याचि लागीं हरी । उभा चंद्रभागे तीरीं ॥ १ ॥ भक्तां-
चिये हांके सवें । उडी घालोनियां पावे ॥ २ ॥ नेदी पंडों दिठी । काळाची

सा घाली पोटी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नामावरी । सर्वस्वें हा उदार हरी ॥ ४ ॥

॥ ७२२ ॥ भाव शुद्ध तरी । प्रगटे येउनी अंतरी ॥ १ ॥ उरों नेदी तथा भिन्न । करी आपणा समान ॥ २ ॥ भरोनियां सृष्टी । आपण चि सा पाठीपोटी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे राहे । कवलुनियां अंतर्वाहे ॥ ४ ॥

॥ ७२३ ॥ नेंदी त्या दुसरें । लागों आणिकाचें वारें ॥ १ ॥ युगायुगीं त्याचा । म्हणवी सोयरा निजाचा ॥ २ ॥ लेवउनी लेणीं । मिरवी, अळं-कार भूषणी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे शांती दया । वोपी भुक्ति मुक्ति तथा ॥ ४ ॥

॥ ७२४ ॥ अंतरीचा जाणे भेद । प्रगटी आनंद सा तैसा ॥ १ ॥ देव माझा चतुर ऐसा । जैसा तैसा क्षणमात्रें ॥ २ ॥ भाविकांचे अंगी चि लोळे । शहाण्या नाढळे अभाविकां ॥ ३ ॥ निळा म्हणे परी । सर्वांतरीं साक्षी हा ॥ ४ ॥

॥ ७२५ ॥ जिहीं धरुनी हरी मनीं । हृदयीं वदनीं रंजविला ॥ १ ॥ त्याचा झाला अंकित ऐसा । घरिंचा जैसा म्हणियारा ॥ २ ॥ नसंगतां करी सर्व । जाणे गौरव दासाचें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे दिवसनिर्शा । त्याचपार्शीं सर्वदा ॥ ४ ॥

॥ ७२६ ॥ निज ध्यास लागला मनीं । हा चि चिंतनीं दिवसरात्रीं ॥ १ ॥ न सुटे चि करूं कैसें । लाविलें पिसें गोवळें ॥ २ ॥ येउनि जाउनि पुढें चि उभा । लाविलें भांवा मन माझें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे न वचें दुरी । भरला शरीरीं न सुटे चि ॥ ४ ॥

॥ ७२७ ॥ नेंदी करूं काज काम । स्मरवी नाम आपुलें ॥ १ ॥ मागें पुढें उभा चि असे । लाविलें पिसें श्रीरंगें ॥ २ ॥ खातां जेवितां जवाळि च राहे । परता चि नोहे काय करूं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे घातली मिठी । आपणासाठीं मज केली ॥ ४ ॥

॥ ७२८ ॥ भक्त हाका एकावया । पसरुनियां कान उभा ॥ १ ॥ कोणी गांजील एखादा । म्हणोनि गदा सांभाळी ॥ २ ॥ सर्व काळ साव-धान । निज जन रक्षणा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे घाली उडी । भक्त तांतडी देखोनी ॥ ४ ॥

॥ ७२९ ॥ जाणें सकळां अंतरींचा । भाव साचा मिथ्या तो ॥ १ ॥ तर
करी तैसा चि मान । जैसें भजन ज्यापासीं ॥ २ ॥ जेंवि एक चि स्वातीजळ
सर्पां गरळ हिरा भूमी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे एक चि हरी । जैशापर
तैसा चि ॥ ४ ॥

॥ ७३० ॥ परम कृपावंत हरी । दीनोद्धारीं तिष्ठतु ॥ १ ॥ भुक्ति मुक्ति
घेउनी हार्तीं । द्यावया प्रति निजदासा ॥ २ ॥ चारी मार्ग अवलोकित
येती वागवित आर्त त्यांचें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सगुण वेधें । उभा चि अं
ईटेवरी ॥ ४ ॥

॥ ७३१ ॥ ज्याची आस करिती लोक । देव सकळिक आणि ऋण
॥ १ ॥ तो हा येउनी इटे उभा । राहिला लोभा भक्तीचिया ॥ २ ॥ नि
काळ सिद्ध मुनी । ज्यातें चितनीं चितिती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वैष्ण
गाती । ज्यातें वर्णिती वेदशास्त्रें ॥ ४ ॥

॥ ७३२ ॥ यार्ची अनुष्ठानें ध्रुव आणि प्रल्हाद । भोगिताती पद वरि
तें ॥ १ ॥ जेथें नाहीं होणें निमणें संसारा । काळाचा आडदरा अनोळ
॥ २ ॥ शुका नारदासी हा चि नित्य जप । जिव्हेसी आलाप हरिनामा
॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ते हि झाले हरि चि ऐसे । नाम निज ध्यासें महिम
ऐसा ॥ ४ ॥

॥ ७३३ ॥ भाणें पाचारितां । विट्ठल नामें आळबितां ॥ १ ॥ येस
धांवत । माउली तूं कृपावंत ॥ २ ॥ देसी प्रेम पान्हा । मुखीं घालुनिय
स्तना ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे घेसी । तया अंकीं खेळविसी ॥ ४ ॥

॥ ७३४ ॥ भक्तांचिये भुके । प्रेम पागविसी भातुकें ॥ १ ॥ घालुनिय
निज मुखीं । एकाएकीं करिसी सुखी ॥ २ ॥ पुरउनी आळी । घेस
काडिये ते चि काळीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे बापमाय । एका अं
दोन्ही होय ॥ ४ ॥

॥ ७३५ ॥ आम्ही स्वामीचिया बळें । येथें असों खेळें मेळें ॥ १ ॥ ना
गाउनी आवडी । करूं पदाच्या घडमोडी ॥ २ ॥ करून कीर्त
सोहळा । रंजवूं नारीनरावाळां ॥ ३ ॥ निळा म्हणे दिवसराती । केळ
नेणों येती जाती ॥ ४ ॥

॥ ७३६ ॥ आठवितां याचे पाय । गेलें निरसोनी संसारभय ॥ १ ॥
अवघा काळ अवघी वेळ । स्मरणें याचिया सुमंगळ ॥ २ ॥ सदैव आह्मी
भूमंडळीं । पढों हरिच्या नामावळी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे यावरी आतां ।
नेणों जन्ममरणचिंता ॥ ४ ॥

॥ ७३७ ॥ ऐसा जोडियला दातार । करुनी नामाचा उच्चार ॥ १ ॥
आम्ही भाग्यवंतीं जनीं । पार्यीं याचे विश्वासोनी ॥ २ ॥ नेंदी जाऊं
कोठें दुरी । पुरवी अवघें चि हा घरीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे त्वरित आला ।
फळा अर्थ तो चिंतिला ॥ ४ ॥

॥ ७३८ ॥ न वजों यावरी आतां कोठें । सांडुनी चरण हे गोमटे ॥ १ ॥
जोडलें तें भाग्ययोगें । येणें काळें संतसंगें ॥ २ ॥ दुभिन्नले वरुषोनी
वरी । प्रेम अमृताच्या धारी ॥ ३ ॥ निळा म्हणोनी सांटी । केली जिवें
देउनी मिठी ॥ ४ ॥

॥ ७३९ ॥ धन्यरूप झाला काळ । करितां कथा गदारोळ ॥ १ ॥
आजि पोखल्या आयणी । प्रेम सुखाचिया जेवणीं ॥ २ ॥ होउनी ठेला
दिव्यरूप । पुण्य निरसोनियां पाप ॥ ३ ॥ निळा म्हणे निमग्रता । झाली
मन बुद्धी चित्ता ॥ ४ ॥

॥ ७४० ॥ होतें पूर्वार्जित । उत्तम संग्रहीं संचित ॥ १ ॥ तें चि उत्ती-
र्णत्वा लागीं । झालें सन्मुख ये प्रसंगीं ॥ २ ॥ भोग मोक्ष फळें । निवारलीं
शांतिबळें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सहज चि आला । ओघ अमृताचा हा
जिव्हाळा ॥ ४ ॥

॥ ७४१ ॥ ब्रह्मीभूत होते काया । श्रीहरि पायां अनुसरतां ॥ १ ॥ परि
हा विश्वास नुमटे मनीं । जाती म्हणउनी निरया गांवा ॥ २ ॥ जिहीं
केला हा सायास । पावले पदास ते संत ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अनुभवसिद्ध ।
ऐसा प्रसिद्ध कलियुगीं ॥ ४ ॥

॥ ७४२ ॥ धराल तरी धराल चिर्तीं । संशयनिवृत्तीं करुनियां ॥ १ ॥
या हो विठोबाच्या नामें । साधनें दुर्गमें लाजविलीं ॥ २ ॥ सहज चि उच्चार
करितां वाचे । सायोज्याचे अधिकारी ॥ ३ ॥ अनन्य भावें शरणांगत ।

होता पतित उद्धरिले ॥ ४ ॥ न मागोनियां धन संपत्ती । भाव भक्ति
भुकेला ॥ ५ ॥ निळा म्हणे अंतर जाणे । अधम न म्हणे उत्तम हा ॥ ६ ॥

॥ ७४३ ॥ आईका हो संत तुम्ही मुनेश्वर । माझिये निर्धार अंतर्रीचा
॥ १ ॥ विठोबावांचुनी न मनीं चि दैवत । न धरी माझे चित्त भाव कोठें ॥ २ ॥
काय मतांतरें करूं ते साधनें । हरिनाम कीर्तनें वांचुनियां ॥ ३ ॥ निळा
म्हणे न लगे वायूची धारणा । तत्त्वसंख्या कोणा कामा आली ॥ ४ ॥

॥ ७४४ ॥ भोळा माझा पंढरिनाथ । धांवे त्वरित पाचारिल्या ॥ १ ॥
न पाहे मान प्रतिष्ठा खाची । घेतली ज्याची स्तुति येणें ॥ २ ॥ अनार्थें
दिनें भाविकें ते । आवडती चित्तें जीवापरी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पाळी
लळा । अखंड सोहळा करुनियां ॥ ४ ॥

॥ ७४५ ॥ वाचा वेधली हरिकीर्तनी । श्रवण श्रवणीं गोडावले ॥ १ ॥
नेत्रीं वैसलें हरिचें रूप । पूजनीं पडप उभय करां ॥ २ ॥ प्रदक्षणे सोकले
चरण । अष्टांग आर्लिंगन नमस्कारा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे हेंचि कोड । अव-
धिया चाड विठ्ठलीं ॥ ४ ॥

॥ ७४६ ॥ अवधीं च अंगें वेष्टोनि ठेलीं । हरिचिये रंगलीं निज सेवे ॥ १ ॥
तेणें चि वाटे कृतकृत्यार्थ । चुकले अनर्थ जन्मजरा ॥ २ ॥ सर्व काळ सुखीं
सुख । हरिखीं हरिख कोंदला ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पुरले नवस । आलिया
नरदेहास फळ झालें ॥ ४ ॥

॥ ७४७ ॥ सुफळ जिणें हरिच्या भजनें । चुकलीं पतनें यमजाच ॥ १ ॥
नित्य करितां हरिकीर्तन । गातां गुण निज आवडी ॥ २ ॥ घडतां संत-
समागम । हरिचें प्रेम दुणावलें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे साधिली वेळ । सकळां हि
मंगळ मंगळाची ॥ ४ ॥

॥ ७४८ ॥ ऐकोनियां दासवाणी । चक्रपाणी संतोषे ॥ १ ॥ म्हणे
तुम्ही प्राणसन्ने । बोलतां मुखें प्रीतिवादे ॥ २ ॥ सर्वही काळ माझी चि
चाड । तरि मजहि कोड तुमचें चि ॥ ३ ॥ निळा म्हणे न फिटे धणी ।
भक्ता आणि देवाची ॥ ४ ॥

॥ ७४९ ॥ ईसारेणें गोविला । अवघा आंखुनी ठेविला ॥ १ ॥ देउनियां

अहंभावो । भक्ति सांठविला देवो ॥ २ ॥ नामार्चे चिंतन । करुनी केला
हा स्वाधीन ॥ ३ ॥ निळा म्हणे जिवेंसाठी । करुनी सामाविला पोटी ॥ ४ ॥

॥ ७५० ॥ देव चि झाले अंगें । देवा भजतां अनुरांगें ॥ १ ॥ शुक्र
मल्हाद नारद । अंवरूपी रुकमांगद ॥ २ ॥ निवृत्ती ज्ञानेश्वर सोपान । नामा
सधना आणि जाल्हण ॥ ३ ॥ कूर्मा विसोवा खेचर । सांवता चांगा वटे-
श्वर ॥ ४ ॥ कबीर सेना सूरदास । नरसी मेहता भानुदास ॥ ५ ॥ निळा
म्हणे जनार्दन एका । देव चि होउनी ठेला तुका ॥ ६ ॥

॥ ७५१ ॥ एकाहुनी आगळे एक । झाले हरिभक्त अनेक ॥ १ ॥
भक्ती निजज्ञानें वैराग्यें । देव चि होउनि ठेले अंगें ॥ २ ॥ प्रेमभक्ति अनु-
सरले । विठ्ठल देवें ते पूजिले ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सांगों किती । न पुरे अल्प
माझी मती ॥ ४ ॥

॥ ७५२ ॥ हरिरूप ध्यानीं हरिनाम वदनीं । हरिच्या चिंतनीं तद्रू-
पता ॥ १ ॥ हरी तयां अंतरीं हरी तयां वाहेरी । रक्षी निरंतरीं श्रीहरी
यां ॥ २ ॥ हरी तयां आसनीं हरी तयां भोजनीं । हरी तयां शयनीं निद्रा
करी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हरी देह गेह दारा । हरी दुजा वारा लागों
नेदी ॥ ४ ॥

॥ ७५३ ॥ ऐसे हरिचे दास हरिनामीं रंगले । हरी चि होउनी ठेले
एकाएकीं ॥ १ ॥ आपपर तयां न दिसे चि पाहतां । विश्वीं एकात्मता
अवलोकित्ती ॥ २ ॥ काम क्रोध लोभ मोह ममता माया । पळताती देखो-
नियां आशा तृष्णा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे त्यांच्या दर्शनें चि मुक्त । होताती
पतीत महापापी ॥ ४ ॥

॥ ७५४ ॥ नित्य वदनीं हरिचें नाम । अंतरीं प्रेम विसावले ॥ १ ॥
यांच्या भाग्या नाही सीमा । पुरुषोत्तमा प्रिय झाले ॥ २ ॥ आवडती ते
सर्वदा हरी । न वचे दुरी पासुनी त्यां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे मेघःशाम ।
पुरवी काम सर्व त्यांचे ॥ ४ ॥

॥ ७५५ ॥ भक्ति भाव बळकाविला । देव धांविला सोडवणें ॥ १ ॥
ह्मणे मज घ्या पालटासी । सोडा भावासी जाऊं द्या ॥ २ ॥ ते म्हणती तूं
उटिका देवो । आझी धरिला भावो न सोडूं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भावा-
साठी । पडली मिठी देव न सुटे ॥ ४ ॥

॥ ७५६ ॥ भ्याला देव देखोनि भक्तां । ह्मणे मी आतां केउता पळों
। १ ॥ जीवेंसी चि इहीं केली सांटी । सोडवितां मिठी न सोडिती ॥ २ ॥
मुक्तिमुक्ति देतों यासी । परि हे उदासी न घेती त्यां ॥ ३ ॥ निळा म्हणे
मुक्ति मोकलीतां आशा । देव चि फांसां पडिलों म्हणे ॥ ४ ॥

॥ ७५७ ॥ देव म्हणे भक्त हो कांहीं तरी घ्यारे । ते म्हणती उरे सीण चि
। तां ॥ १ ॥ याल तरि नेईन वैकुंठलोका । ते म्हणती नका बंदीखान तें
। २ ॥ रिद्धि सिद्धि देईन तुम्हां । ते म्हणती आम्हां विटाळ तो ॥ ३ ॥
बेचारी देव करावें कैसें । कैवल्याही ऐसें नेघों म्हणती ॥ ४ ॥ आतां
मावडेल तरी तें मागा । देईन सांगा जीवींचें तें ॥ ५ ॥ निळा म्हणे हृदयीं
यान । द्या हो जीवन नाम तुमचें ॥ ६ ॥

॥ ७५८ ॥ भक्ति भाव चि बांधिला गांठीं । आला उठाउठी देव तेथें
। १ ॥ म्हणे मज घ्या सोडायासी । ते म्हणती ठकिसी नेघों तुज ॥ २ ॥
श्टिकी च माया धरिसील रूपें । लपसील खोपे रिघोनियां ॥ ३ ॥ न सोडूं
राव जाई तूं आतां । विनवी देव भक्तां काकुळती ॥ ४ ॥ भावही घ्यारे
भक्तिही घ्यारे । मजही घ्यारे तुमचा चि मी ॥ ५ ॥ निळा म्हणे साधिलें
नाज । भक्ति आपुली पैज जिंकीयेली ॥ ६ ॥

॥ ७५९ ॥ देवाचें वर्म सांपडला भाव । नव जाये जवळुनी आडकला
देव ॥ १ ॥ देव म्हणे माझी नव्हे चि सुटका । भावेंविण म्हणती देवो चि
श्टिका ॥ २ ॥ वर्म हें यासी दाविलें कोणे । संतासी ठाउकें येर कोणीही
नेणे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे भक्तासी तिहीं चि दाविलें । न सोडिती आतां
जिवेंसी बांधलें ॥ ४ ॥

नामाचा महिमा.

॥ ७६० ॥ काय करावीं तपसाधनें । हरिनाम चितनें सर्व सिद्धी ॥ १ ॥
हागे वाल्मीक राम चि झाला । प्रलहादें जिंकिला द्वंद्वसमूह ॥ २ ॥ गजेंद्र
पशु नाम चि जपतां । मुक्ति सायोज्यता भोग भोगी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे
हरिनाम वाड । मुक्तिचें सांकड नाहीं आम्हां ॥ ४ ॥

॥ ७६१ ॥ नेघों आम्ही कदा भुक्ति आणि मुक्ति । हरिनामीं विश्रांती सर्व जोडे ॥ १ ॥ काय कराव्या त्या रिद्धी आणि सिद्धी । वाउग्या उपाधी भजना गोंवा ॥ २ ॥ न लगे आम्हां कांहीं मान्यता बहु मान । जेणें अभिमान खवळे अंगीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे दुरी दुराऊ जाणीव । न लगे शहाणीव नाडील ते ॥ ४ ॥

॥ ७६२ ॥ एक गाऊं आम्ही विठोबाचें नाम । सकळ हि धाम मंगळाचें ॥ १ ॥ इतर साधनें फळ काम देती । पुनरपी आणिते गर्भवासा ॥ २ ॥ योग याग स्वर्ग काम फळदाते । ह्यणोनियां त्यांतें दूषिती संत ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नाहीं विकार हरिनामा । पाववी निज धामा स्वस्तिसेम ॥ ४ ॥

॥ ७६३ ॥ आळा स्वानुभवा । बहुतांसी हा आहे ठावा ॥ १ ॥ उच्चार या हरिनामाचा । तरणोपाव चि भवसिंधूचा ॥ २ ॥ सांगितला संतीं । प्रतिती पाहोनियां अंतीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे निश्चयाचा । सुगमोपाव हा मोक्षाचा ॥ ४ ॥

॥ ७६४ ॥ हरिचें नाम चि एक पुरे । सकळां साधनांचिये धुरे ॥ १ ॥ पावावया वैकुंठासी । लहान थोरां विश्वासी यांसी ॥ २ ॥ न लगे जाणें वनांतरा । सांडोनियां घरादारा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे मुक्तिपदा । जावयाची हे संपदा ॥ ४ ॥

॥ ७६५ ॥ नामाचे चि घोष । करुनी निर्दालिले दोष ॥ १ ॥ वाट घेणा बालहाकोळी । अजामेळा पडतां जळी ॥ २ ॥ गणिका आणि पशु गज । प्रलहाद दैत्याचा आत्मज ॥ ३ ॥ निळा म्हणे प्रसिद्ध ख्याती । नामापासीं भुक्ति मुक्ति ॥ ४ ॥

॥ ७६६ ॥ तरले तों असंख्यात । सांगों जातां न लगे अंत ॥ १ ॥ एका हरिच्या नामासाठीं । भरल्या विमानाच्या कोटी ॥ २ ॥ नाना याति स्त्रिया पुरुष । बनचर श्वापदादी राक्षस ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कीटक पतंग । पावले नामें पद अभंग ॥ ४ ॥

॥ ७६७ ॥ आतां हि जे गाती नामें । ते पावती निजात्मधामें ॥ १ ॥ ऐसी नामा अंगीं शक्ती । आहे ठेविली श्रीपति ॥ २ ॥ मुख्य पाहिजे

विश्वास । निद्रा सांडुनियां आळस ॥ ३ ॥ निळा म्हणे जे जे गाती । ते ते परमपदा जाती ॥ ४ ॥

॥ ७६८ ॥ जेथुनियां येणें चि नाहीं । फिरोनियां कांहीं संसारा ॥ १ ॥ तया नांव परमपद । लाभती मुग्ध हरिनामें ॥ २ ॥ पहा नवलाव हा कैसा । वानरां रिसां पदप्राप्ती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे श्रीराम सेवे । नामानुभावें मर्कट ते ॥ ४ ॥

॥ ७६९ ॥ आम्हां सांपडलें वर्म । हरिभक्तीचें सुगम ॥ १ ॥ साचें आळवावें नाम । हृदयीं धरुनियां प्रेम ॥ २ ॥ वाजवुनी टाळी । मुखें नाचावें राउळीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे संती । दाविलें हें कृपावर्ती ॥ ४ ॥

॥ ७७० ॥ म्हणवी कामारी । दास्य करी सांच्या द्वारीं ॥ १ ॥ ऐसा भक्तांसी भुलला । नाम गातां आतुडला ॥ २ ॥ नेणे साविण आणीक । शेषशाई वैकुंठ लोक ॥ ३ ॥ निळा म्हणे निःसीम भावें । भजले विके त्यांच्या नावें ॥ ४ ॥

॥ ७७१ ॥ अखंड भूतदया मानसी । वाचे नाम अहर्निशी ॥ तया न विसंबे वृषिकेशी । मार्गें मार्गें हिंडतसे ॥ १ ॥ जिहीं परकारणीं वेंचिलें । शरीर आयुष्य आपुलें ॥ धन वित्त ही वंचिलें । तयां विठ्ठलें सन्मानिजे ॥ २ ॥ जिहीं गाइलें नित्य नाम । अंतरीं धरुनियां प्रेम ॥ तया वसिंसी निज धाम । निर्मुनियां ठेविलें ॥ ३ ॥ जिहीं धरिला संतसंग । दुराविलें त्रिविध जग ॥ तया सखा पांडुरंग । निजानुभवं जोडला ॥ ४ ॥ निळा म्हणे सद्गुरु भक्ति । दास्य ब्राह्मणांचे अनुरक्ती ॥ तया लागीं हा श्रीपति । करी सांगाती आपुला ॥ ५ ॥

॥ ७७२ ॥ जे जे होउनियां अनुरक्त । झाले विरक्त हरिनामें ॥ १ ॥ त्यांचे अंगीं विसावला । हृदयीं चि राहिला प्रगटोनी ॥ २ ॥ नेदी उरों दुसरेपणें । त्याचेनि प्राणे जीवें जितु ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे घालुनी मिठी । सातें कल्प कोटी न विसंबे ॥ ४ ॥

॥ ७७३ ॥ लाजोनियां समाधी सुख । ठाके अधोमुख हरिभेटी ॥ १ ॥ म्हणोनियां रतले दास । करिती उल्हास नित्य नवा ॥ २ ॥ ऐकोनियां नामावळी । धांवोनी कवळी हृदयीं सां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जवळी ठाके । नेदी पारिखें दिसों चि ॥ ४ ॥

॥ ७७४ ॥ सहज चि नाम आलें वाचे । करीत दोपांचें निर्मूळ ॥ १ ॥
ऐसी व्यास गर्जे वाणी । महिमा पुराणीं विख्यात ॥ २ ॥ पापी चांडाल
दुरात्मे ते । नामें चि सरते वैकुंठी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गणिका वाल्हा ।
अजामेळ उद्धरिला गर्जेद्र ॥ ४ ॥

॥ ७७५ ॥ तरले नामें अनेक तरती । वैकुंठा जाती घोषगजरे ॥ १ ॥
ऐसा याचा कीर्तिमहिमा । उत्तमा अधमा सारेसाची ॥ २ ॥ कलियुगीं
तो सुगम सार । नामोच्चार हरीचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अनुतापेंसी । गाती
वैकुंठासी ते जाती ॥ ४ ॥

॥ ७७६ ॥ नाहीं संदेह करी हा पाठ । पावसी वैकुंठ हरि म्हणतां ॥ १ ॥
जैसे प्रल्हाद उपमन्या धुरु । करितां नामोच्चार वरिष्ठ पर्दी ॥ २ ॥ नेदी
हा आघात लागों वारा । धांवेळ सामोरा स्वामी माझा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
घेईल वोंसंगा । नेईल जेथें जगा गम्य नाहीं ॥ ४ ॥

॥ ७७७ ॥ हें चि परमार्थाचें सार । हरिचिया उच्चार नामाचें ॥ १ ॥
जिहीं केला पावले ते । वैकुंठी सरते सुखी झाले ॥ २ ॥ गातां वानितां
हरिगुण रासी । झाले त्रैलोक्यासी पूज्य ते ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे निका
उपावो । सांपडला टावो वैष्णवां ॥ ४ ॥

॥ ७७८ ॥ निजात्मप्राप्तीलागीं सार । हरिचिया उच्चार नामाचा ॥ १ ॥
हें चि बीज हें चि गुज । हें चि निज निजाचें ॥ २ ॥ ऐसें मंतीं पुरस्करुनी ।
सांगितलें कार्नी येऊनियां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे परम प्राप्ती । नामीं चि
विश्रांति हरिचिया ॥ ४ ॥

॥ ७७९ ॥ ऐकोनियां हरिनाम घोष । पळती दोष दिगंता ॥ १ ॥ जेंवि
हनुमंताचिये हांके । कांपती धाकें निशाचरें ॥ २ ॥ अथवा पडतां चि रवि-
कीर्ण । जाय हारपोन अंधःकार ॥ ३ ॥ निळा म्हणे घोकिलें जिहीं ।
घेतला तिहीं अनुभव हा ॥ ४ ॥

॥ ७८० ॥ नामें तुमर्ची गाउनी छंदें । ब्रम्हानंदें नाचेन ॥ १ ॥ धरु-
नियां दृष्टीपुढें । पाहेन रूपडें सुरेख ॥ २ ॥ वारंवार क्षणक्षणा । ठेवीन
चरणावरी माथा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पुरवा- कोंड । तुम्ही चि चांड
जाणोनी ॥ ४ ॥

॥ ७८१ ॥ केला माझा अंगीकार । ठेविले कर जेणें कटीं ॥ १ ॥ आतां
सुखा नाही उणें । नामस्मरणें याचिया ॥ २ ॥ तीर्थें व्रतें तपोवनें । वसती
स्थानें भासती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे साधन सिद्धि । दर्शनें उपाधी निर-
सिल्या ॥ ४ ॥

॥ ७८२ ॥ आठवितां नामें सुखाची संतुष्टी । लाभें लाभ कोटी सुकृ-
ताचा ॥ १ ॥ म्हणउनि ह्या चि घेउनियां छंद । गातुसे गोविंद विद्वल
हरी ॥ २ ॥ ज्याचिया स्मरणें हरे द्वैतबाध । अवघा चि उपाध माया
भ्रांती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नित्य वैष्णवां साधनु ॥ हें चि अनुसंधान दिव-
सराती ॥ ४ ॥

॥ ७८३ ॥ नित्यानंद घोषें करितां हरिचें कीर्तन । श्रोते आणि वक्ते
होती परम पावन ॥ १ ॥ आणिक हि लोक तरती त्यांच्या सहवासें ।
बाळ्याभोळ्या भाविकांसी लाभ अनयासें ॥ २ ॥ जेथें निस नाम घोष
टालिया गजर । तेथें रंगीं नृत्य करी रुक्मिणीवर ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तो चि
प्रसन्न होउनी दासासी । भुक्ति आणि मुक्ति ठेवी त्याच्या सहवासीं ॥ ४ ॥

॥ ७८४ ॥ केले सुखी फार । काहीं न करितां विचार ॥ १ ॥ कोण
याती कैसें कुळ । नामें आळवितां कृपाळ ॥ २ ॥ केले बरिष्ठ सकळां । प्रेम
देउनियां गळां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वाढविले । वैकुंठीं ते सरते केले ॥ ४ ॥

॥ ७८५ ॥ जिन्हार्शीं ठेवितां चि गोड । पुरे कोड सकळही ॥ १ ॥ तें या
विठोबाचें नाम । सर्वदा निष्काम फळदातें ॥ २ ॥ उच्चार चि करितां ओंठीं ।
जाळित कोटी पापाच्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे साधन ऐसें । सुलभ चि नसे
दुजें आन ॥ ४ ॥

॥ ७८६ ॥ विठोबा विठोबा नामोच्चार गोड । सरें येथें चाढ सकळि-
कांची ॥ १ ॥ गाखा आईकत्या एक चि नव्हाळी । वैकुंठ राजळीं वसावया
॥ २ ॥ न लगती सायास करणें योगाभ्यास । नाचतां उदास कीर्तनमेळीं
॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जन्म चुके थोड्यासार्ठीं । उच्चारितां ओंठीं ऐशीं
नामें ॥ ४ ॥

॥ ७८७ ॥ रात्रि पळे येतां चि सविता । सिंहगर्जनें कुंजर चळता ॥ १ ॥
तैसें हरिभक्तां सांकडें । येतां चि पळे दृष्टिपुढें ॥ २ ॥ महालक्ष्मीचें वारें ।

येतां चि दरिद्र घे माघारें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे हरिच्या स्मरणें । हारपोनि
जाती जन्ममरणें ॥ ४ ॥

॥ ७८८ ॥ काय सांगों सुखानंद । झाला अंतरीं तो बोध ॥ १ ॥
भजतां तुम्हांसी विठ्ठला । मनीं प्रेमा वोसंडला ॥ २ ॥ नाठवे चि कांहीं
आतां । ऐसा वेध झाला चित्ता ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ऐशी परी । झाली
नवल चि वाटे हरी ॥ ४ ॥

॥ ७८९ ॥ केला जिहीं नामपाठ । तयां वैकुंठ मोकळें ॥ १ ॥ न साधे
जें योगयागें । कथाप्रसंगें सुलभ तें ॥ २ ॥ कीर्तनाचे घोष जेथें । होती तेथें
हरि उभा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सुलभ ऐसें । आन साधन चि नसे कलि-
युगीं ॥ ४ ॥

॥ ७९० ॥ जो जो काळ कीर्तनीं जाय । तो तो होय सार्थक ॥ १ ॥
घटिका पळही न वचे वांया । चुकवी अपायापासुनी ॥ २ ॥ न लगे जन्मां-
तरा येणें । पुढती मरणें मागुती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ऐसा निका । उपाय
नेटका सकळांसी ॥ ४ ॥

॥ ७९१ ॥ पतना न्यावे जिहीं दोषी । कीर्तनीं तयासी हा रस ॥ १ ॥
जैसैं बीज भाजिल्या अंतीं । नुगवे चि शेतीं पेरिल्या ॥ २ ॥ तैशीं जळती
कर्माकर्में । एका हरिनामें गर्जतां ॥ ३ ॥ निळा म्हणे श्रोता वक्ता । होती
उभयतां शुचिर्भूत ॥ ४ ॥

॥ ७९२ ॥ जेणें कीर्तनीं धरिली निष्ठा । झाला वरिष्ठां वरिष्ठ तो ॥ १ ॥
पहा प्रल्हाद दैखवंशी । झाला देवासी परम पूज्य ॥ २ ॥ नामाशिपी
विष्णुदास । यवन कविरास बहुमान ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कीर्तनरंगीं । रंगले
जगीं धन्य झाले ॥ ४ ॥

॥ ७९३ ॥ नारद वैष्णवांचा शिरोमणी । नाचे कीर्तनीं सर्वदा ॥ १ ॥
देवो चि साची पूजा करी । आणि नमस्कारी भेटतां ॥ २ ॥ दैसा घरीं
बहुमान त्याचा । ऐसा कीर्तनाचा बडिवार ॥ ३ ॥ निळा म्हणे तिहीं
लोकांत । कीर्तनें विख्यात हरिभक्त ॥ ४ ॥

॥ ७९४ ॥ यमधर्मही इच्छी भेटी । हरिभक्तां दृष्टी पहावया ॥ १ ॥
झणे त्यांच्या मुखें कथा । होईन ऐकतां पावन मी ॥ २ ॥ जिहीं भुलविला

हरी । कीर्तन गजरीं करूनियां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे धन्य ते वाणी । गर्जत
गुणीं सर्वदां ॥ ४ ॥

॥ ७९५ ॥ इंद्र चंद्र महेंद्र सर्व । मानवती देव हरिभक्तां ॥ १ ॥ म्हणती
इहीं चि केला ऋणी । चक्रपाणि कीर्तनें ॥ २ ॥ नेदि तिये वैकुंठासी । आपणा
चि पार्शीं गोवियला ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हे सदैव सदां । कीर्तनें गोविंदा
रंजविती ॥ ४ ॥

॥ ७९६ ॥ कीर्तन केलें ब्रह्मानंदें । ध्रुव प्रल्हादें एकनिष्ठ ॥ १ ॥ तयां
केलें सुखसंपन्न । त्रैलोक्यां मान वाढउनी ॥ २ ॥ तैसे चि शुक नारदमुनी ।
पावले कीर्तनीं समाधिसुख ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे बहुतां संतां । कीर्तनें अद्वैता
मेळविलें ॥ ४ ॥

॥ ७९७ ॥ कीर्तनाचा घोष गजर । ऐकतां अपार उद्धरले ॥ १ ॥ ऐसे
किती सांगावे ते । कीर्तनें सरते वैकुंठीं ॥ २ ॥ आदिकरुनी स्त्रिया वाळें ।
कीर्तनकळोळें हरिपर्दी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे श्रोते वक्ते । एकात्मतेतें
पावले ॥ ४ ॥

॥ ७९८ ॥ सांगों जातां न कळे वाचा । महिमा कथेचा अपार ॥ १ ॥
श्रवणें पठणें हरिची कीर्ति । नाना याति उद्धरल्या ॥ २ ॥ चतुष्पदें श्वान
सुकरें । श्रवणद्वारें मुक्ति खां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कीटक पक्षा । कीर्तनें
वृक्षा हरिप्राप्ती ॥ ४ ॥

॥ ७९९ ॥ कीर्तनरंगें रंगलें जें जें । तें तें सहजें हरिप्रीय ॥ १ ॥ येर
मुमुक्षु जे जे होती । कीर्तनें पावती ते लाभा ॥ २ ॥ महा अनुष्ठान हरिची
कथा । नित्य जोडतां सुखप्राप्ती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कैवल्यपद । पाववी
अभेद हरिकीर्ति ॥ ४ ॥

॥ ८०० ॥ सुखें भिक्षा मागोन खावें । हरिचें करावें कीर्तन ॥ १ ॥ कलि-
युगीं हें साधनसार । भवसिंधु पार पाववितें ॥ २ ॥ नेघोनियां गुणदोष ।
करावे घोष हरिनामें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सुगम सिद्धी । तुटती उपाधी
सकळही ॥ ४ ॥

॥ ८०१ ॥ कोणाची हि न धरुनी आशा । भजावें जगदीशा कीर्तनें ॥ १ ॥
मग तो कृपेचा सागर । उतरील पार भवसिंधु ॥ २ ॥ तोडुनियां ममता

जाळ । करील कृपाल वरी कृपा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आवडी खासी ।
कीर्तनापाशीं तिष्ठतु ॥ ४ ॥

॥ ८०२ ॥ हरिच्या पदोनियां नामावळी । करिती होळी महा दोषा
॥ १ ॥ ते चि धन्य देहधारी । या माझारि कलियुगा ॥ २ ॥ सत्य वाणी
सख चि क्रिया । जे आचरोनियां वर्तती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे खांचिया संगें ।
उद्धरीजे जगें अनायासें ॥ ४ ॥

॥ ८०३ ॥ नामापाशीं भुक्ति मुक्ति । ज्ञान विरक्ति हरिनामीं ॥ १ ॥
नामापाशीं दया शांती । साधना समाप्ती हरिनामीं ॥ २ ॥ नामें प्राप्त
नित्यानंद । स्वरूपावबोध हरिनामों ॥ ३ ॥ नामीं तिष्ठती रिद्धी सिद्धी ।
तुटती उपाधी हरिनामों ॥ ४ ॥ निळा ह्मणे हरिनाम सार । उतरी भव-
पार हरिनाम ॥ ५ ॥

॥ ८०४ ॥ नाम तारक हें श्रीहरी । गर्जतां तुमचें भवसागरीं ॥ १ ॥
ऐसें जाणोन वैष्णवजन । करिती निसानी कीर्तन ॥ २ ॥ नलगे तया
खटाटोप । नामस्मरणें निरसे पाप ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वरवी युक्ति । झाली
भाग्य भाविकां प्राप्ति ॥ ४ ॥

॥ ८०५ ॥ अमृताहुनि गोड हरी । नाम उच्चारितां वैखरी ॥ १ ॥
घेतां न विटे चि हे रसना । अधिका अधिक आवडी मना ॥ २ ॥
चित्तासी विश्रांती । इंद्रियें सुखावलीं ठाती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गोडागोड ।
सेवितां सरे अवधी चाड ॥ ४ ॥

॥ ८०६ ॥ सकळ मंत्रा वरिष्ठ सार । विठ्ठल नाम त्रिअक्षर ॥ १ ॥ वाचे
उच्चार करितां जप । प्रगटे देहीं विठ्ठलरूप ॥ २ ॥ त्रिविध तापाचें हि हरण ।
विठ्ठल नाम उच्चारण ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सुगम सिद्धि । विठ्ठल नामाची
समाधी ॥ ४ ॥

॥ ८०७ ॥ संत एकांतीं बैसले । सर्वही सिद्धांत शोधिले ॥ ज्ञानदृष्टी
अवलोकिलें । सारांश काढिलें निवडुनि ॥ १ ॥ तें एक श्रीहरिचें नाम ।
सकळ पातकां करी भस्म ॥ अधिकारी उत्तम आणि अधम । चारी
वर्ण नरनारी ॥ २ ॥ विठ्ठलनामें उच्चार ओंठीं । मूर्ती पाहतां दृष्टी ॥ लाभे
ब्रह्मतेची पुष्टी । वाढे पोटीं निज शांती ॥ ३ ॥ देखतां कांपती सा काळ ।

हरिच्या ऐसें अंगी बळ ॥ प्रगटे वैराग्य अढळ । तुटती मळ ममतेचे ॥ ४ ॥
महा दोषाची झाडणी । अहंभावादिकांची गाळणी ॥ उभय कुळें बैसउनी ।
जाती विमानीं वैकुंठा ॥ ५ ॥ ऐसा नामाचा प्रताप । नेदी उरों पुण्यपाप ॥
भंगुनियां त्रिविध ताप । ठाकती सद्रूप होउनी ॥ ६ ॥ दृश्य नुरे साचिये
दृष्टी । ब्रह्मानंदें कोंदे सृष्टी ॥ निळा ह्मणे धरितां कंठी । बीजमात्र
हरिनाम ॥ ७ ॥

॥ ८०८ ॥ विठ्ठलनामाचा प्रताप । लेश उरों नेंदी पाप ॥ १ ॥ त्रिविध
तापाची बोहरी । विठ्ठलनामाच्या उचारीं ॥ २ ॥ दैन्य दुःख निर्दाळिलें ।
विठ्ठल नामें ऐसें केलें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे शांती मुखें । विठ्ठल विठ्ठल
ह्मणतां मुखें ॥ ४ ॥

॥ ८०९ ॥ लोंढा आळा सात्त्विकाचा । पूर अद्भुत या प्रेमाचा ॥ १ ॥
तेणें लागती बोसाणें । स्वानंद चि नामस्मरणें ॥ २ ॥ मनोमीन तळप-
ताती । गोड अर्थातें कवळिती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे उभय तीरें । श्रोते
वक्ते निर्मळ निरें ॥ ४ ॥

॥ ८१० ॥ श्रवणकथेचें सादर । करिती नर सभाग्य ते ॥ १ ॥ सुख
पावोनियां विश्रांती । मोक्षपदा जाती सुखरूप ॥ २ ॥ अगाध महिमा
भगवद्गुणीं । संत पुराणीं गर्जती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हरिचें नाम । सकळा
भस्म करी पापा ॥ ४ ॥

॥ ८११ ॥ नामें तारिले पातकी । मुक्त झाले मृत्युलोकीं ॥ १ ॥ ऐसे
बोलिले वाल्मीक । महाभारतीं व्यासादिक ॥ २ ॥ कलियुगीं हरिकी-
र्तन । करितां तरले अधमजन ॥ ३ ॥ निळा म्हणे असंख्यात । हरिच्या
नामें झाले संत ॥ ४ ॥

॥ ८१२ ॥ शिंधी सोनार चांभार । ब्राह्मणादि नारी नर ॥ १ ॥ हरिच्या
कीर्तनें हरिचे भक्त । होऊनि ठेले जिवन्मुक्त ॥ २ ॥ सुतार कुंभार यवन ।
अंखजादी हीन जन ॥ ३ ॥ निळा म्हणे क्षेत्रीं शूद्र । वैश्यहि पावले
मुक्तिपद ॥ ४ ॥

॥ ८१३ ॥ योगाभ्यास साधतां चि सांग । येती उपसर्ग सिद्धीचे ॥ १ ॥
कैची तेथें हरिसी भेटी । विवंचना शेवटीं काळाची ॥ २ ॥ विचारितां

ज्ञान अभिमान वाढे । नसते चि झगडे जाणिवेचे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे जे हरिनाम जपती । मुक्त चि ते होती निःसंशयें ॥ ४ ॥

॥ ८१४ ॥ एका हरिच्या नामा चि साठी । चढला वैकुंठी गजेंद्र पशु ॥ १ ॥ द्वंद्वाचिया महामारी । ओढितां जळचरीं जळा आंत ॥ २ ॥ तैसा चि प्रल्हाद नाम चि गातां । शस्त्र अग्नी घाता विष न करी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हरिचे भक्त । हरिनामें मुक्त बहुत झाले ॥ ४ ॥

॥ ८१५ ॥ शुक प्रल्हाद हरिच्या नामें । गातां सुख संभ्रमें निवाले ॥ १ ॥ सांणीं उघडुनियां हे मार्गा । दाविली जगा हरिभक्ती ॥ २ ॥ तैसा चि नामा विष्णुदास । पावला सौरस परब्रह्मी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दाउनी तुका । गेला एकाजनार्दन ॥ ४ ॥

॥ ८१६ ॥ आणिलीही उदंड संतजन । राहिले व्यापून महीतर्ली ॥ १ ॥ नामें चि पावन केले दोपी । उद्धार आणिकांशीं करुनियां ॥ २ ॥ गर्जती तेणें ब्रह्मानंदें । हरिनाम पदें आळविती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे निमग्न झाले । हरिपदा पावले हरिनामें ॥ ४ ॥

॥ ८१७ ॥ जन्म जरा तुटती रोग । धरितां अनुराग हरिनामीं ॥ १ ॥ ऐसा अनुभव सांगती संत । पावले प्रतीत आंगें चि ते ॥ २ ॥ तरोनि आपण आगिका तारिती । जड जीवा दाविती मार्ग सोपा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नाम वरिष्ठ साधना । माजी त्रिभुवना आरुया याची ॥ ४ ॥

॥ ८१८ ॥ नामें दोपी अजामेळ । परम चांडाळ तारियेला ॥ १ ॥ पुराणीं हा महिमा व्यासें । वाणिला उद्देशें वाल्मीकें हीं ॥ २ ॥ जे जे नामीं रतले प्राणी । वाहिले विमानीं श्रीहरिमें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पावले पार । नामें चि अपार भवसिंधुच्या ॥ ४ ॥

॥ ८१९ ॥ नाम चि एक विठोवाचें । अवघ्या साधनांचें शिरोरत्न ॥ १ ॥ उच्चार मात्र करितां ओठीं । प्रगटे पोठीं हरिरूप ॥ २ ॥ विश्वास चि पाहिजे आधीं । अंतर शुद्धी कारण हें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नुरवी दोष । हरी निःशेष जन्ममृत्यु ॥ ४ ॥

॥ ८२० ॥ ऐक्यरूपें हरिहर । उभा कटीं कर विठेवरी ॥ १ ॥ तो म्यां देखिलला दिठी । भूवैकुंठी पंढरिये ॥ २ ॥ तुळसीमाळ वैजयंती । वाढिला

सर्ती मुनिवरीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे विश्रांती मना । झालें लोचनं पारणें ॥ ४ ॥

॥ ८२१ ॥ हरिची कथा अमृतरस । गोड ग्रास नामावळी ॥ १ ॥ तें कंठं सर्वदा तृप्ती । क्षुधे निवृत्ती तृपेची ॥ २ ॥ अजर अमर होते काया । अविद्या माया निरसोनी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कीर्तनीं सिद्धी । लाभे समाधी हरिभक्ता ॥ ४ ॥

॥ ८२२ ॥ नामें चि पावन केली क्षिती । घोषें निज शान्ती पातका ॥ १ ॥ जये गांवीं जये देशीं । वसती खांसी मुख लाभ ॥ २ ॥ सुदर्शन फिरे वरी । विघ्ना बोहरी करावया ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कळीकाळ कांपे । नांदती प्रतापें हरिजन ॥ ४ ॥

॥ ८२३ ॥ अवघा काळ हें चि ध्यान । तुमच्या चिंतन नामाचें ॥ १ ॥ कंठ देवा हे मूदना । ठेउनी चरणांवरी दृष्टी ॥ २ ॥ गुण चरित्रें श्रवण कंठं । अर्थ विवरूं मानसीं ते ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अवघा धंदा । कीर्तन गोविंदा तुमचें तें ॥ ४ ॥

॥ ८२४ ॥ तप साधन हें चि माझें । गाईन तुझें नाम हरी ॥ १ ॥ आणिका साधनीं उवग आला । विश्वास उपजला येचि विशीं ॥ २ ॥ कळा कुसरी न येती मना । वांचुनी चिंतना तुमचिया ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वाचे बोली । पडिली चाली याची परी ॥ ४ ॥

॥ ८२५ ॥ न धरे धीर धरितां मनीं । न संडे वदनीं गुणनाम ॥ १ ॥ अष्टाहासें गर्जना करी । खवळली वैखरी नाटोपे ॥ २ ॥ चरित्राचे उठती भार । जिव्हे अक्षर न संडे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे लाविला चाळा । न कळे कळा हे तुमची ॥ ४ ॥

॥ ८२६ ॥ बरवा ओढवला हा रंग । भक्ती प्रसंग तुमचा ॥ १ ॥ तें सुखें मातली वाचा । निख कीर्तनाचा नट नाच ॥ २ ॥ गाऊं वानूं आपुल्या छंदें । तुमचीं पदें आवडी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे गळती नयन । प्रेभें स्फुंदन सद्गद ॥ ४ ॥

॥ ८२७ ॥ संत ऐकती निवाडे । बैसोनि पुढें गुण तुमचे ॥ १ ॥ तैसे चि गाऊं तयांपासीं । आर्त मानसीं धरुनियां ॥ २ ॥ अया जेथें पडेल रुची ।

बोलों तैसे चि सारांश ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे अपार पेणें । वोळ्ळें देणें तुमचें
हरि ॥ ४ ॥

॥ ८२८ ॥ सकळ मंत्रांमाजी मंत्र उत्तम । दोनी अक्षरें जपतां राम ॥
निरसोनियां मायादि भ्रम । पाविजे निज धाम अनायासें ॥ १ ॥ तैसा चि
मंत्रराज प्रसिद्ध । त्रि अक्षरीं जपतां गोविंद ॥ नरनारी वाळ्ळें शुद्ध ।
पावती अच्युतपदातें ॥ २ ॥ चतुराक्षरी मंत्र सरळ । जपतां नारायण
श्रीगोपाळ ॥ चतुर्भुज होती सकळ । स्वरूपता पावती ॥ ३ ॥ त्रि अक्षरी
मंत्रसार । विठ्ठल नामाचा उच्चार ॥ निळा ह्यणे करितां नर । न ये समोर
कळीकाळ त्या ॥ ४ ॥

॥ ८२९ ॥ असो आतां हें वोळ्ळें । आह्मी निर्भय एक्या गुणें ॥ १ ॥
सांगीतलें करूं काम । हातें टाळी मुखें नाम ॥ २ ॥ गुण वानूं नानापरी ।
आज्ञा खाची वंदुनी शिरीं ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे राजा धरी । हातीं तया
सभाग्य करी ॥ ४ ॥

॥ ८३० ॥ तुमच्या कीर्तनें पावलों पार । भवसिंधूचा लहान थोर ॥
पशुपक्षी दैत्य निशाचर । नारी नर वाळ्ळें ॥ १ ॥ पुण्यपावन तुमची
कथा । एकाक्षर श्रवणीं पडतां ॥ झाडा करुनियां दोषा दुरिता । कलि-
मल तत्वता विध्वंसती ॥ २ ॥ हरिनामाच्या घोष गजरीं । ध्वनी रिघतां
चि कर्णविवरीं ॥ भितील पातकांचिया हारी । दिशा लंगोनी पळ-
ताती ॥ ३ ॥ आनंदासी उणें चि नाही । कोंदोनी ठाके अंतर्वाही ॥ नाना
चरित्राची नवाई । श्रोते ऐकोनि संतोपती ॥ ४ ॥ गिरी उचलिला गोव-
र्धन । निज मुखें प्राशिला हुताशन ॥ काळया आणिला नाथून । मिसें जाऊन
चेंडुवाच्या ॥ ५ ॥ वत्सें गोवळे चतुराननें । नेतां अवयीं आपण चि होणें ॥
स्तनीं लावितां पूतनाशोषण । केलीं विदानें अघटित ॥ ६ ॥ परता
साहूनियां सागर । माजी रचिलें द्वारकापुर ॥ निद्रा न मोडितां नारीनर ।
मथुरा नेऊन सांठविली ॥ ७ ॥ काळयवनासी ठाकिलें कैसें । मुचकुंदावरी
नेला पळत्या मिसें ॥ जाळुनी त्याचे केले कोळसे । आपण निराळा साक्ष-
पणें ॥ ८ ॥ भाजीदेठें तृप्त होणें । पांडवां नेणतां ऋषी भोजनें ॥ परि-
क्षितीसी गर्भांच रक्षणें । अपूर्व विदानें श्रीहरिचीं ॥ ९ ॥ यशोदेचें
स्तनपान करित । नंदर कडिये विराजे तेथ ॥ गोपिकांचे मनोरथ । पूर्ण

करित रासक्रीडे ॥ १० ॥ गौळणी रंजवी नानापरी । दर्ही दूध लोणी
त्यांचें चोरी ॥ उणें पडतां त्यांचिये घरीं । अधिक चि करी वाहु-
नियां ॥ ११ ॥ गाईं मागें धांवें रानीं । घोंगडें काठी पांवा घेउनी ॥ नाना
परीचीं खेळे खेळणीं । लीलाविग्रही अवतारी ॥ १२ ॥ ऐशीं अगाध
दिव्य चरित्रें । गाती ऐकती त्यांचीं गात्रें ॥ अवर्षी होउनियां पवित्रें ।
जाती वैकुंठा निळा ह्मणे ॥ १३ ॥

संत महिमा.

॥ ८३१ ॥ धन्य त्याची तया माय प्रसवली । ज्याची निष्ठा जडली
विठ्ठलरूपीं ॥ १ ॥ विठ्ठल आसनीं विठ्ठल भोजनीं । विठ्ठल शयनीं नविंस-
वती ॥ २ ॥ त्याचे सर्वकाम पूर्ण मनोरथ । करील हा नाथ पंढरीचा ॥ ३ ॥
निळा ह्मणे ज्याचा हेत पांडुरंगीं । रंगले ते जर्गी धन्य झाले ॥ ४ ॥

॥ ८३२ ॥ काय त्यांचा महिमा वानूं वारंवार । हरिभक्त थोर भूमं-
डलीं ॥ १ ॥ ज्याचिये भेटीचें आर्त ब्रह्मादिकां । पूज्य सकळ लोकां विश्वा
झालें ॥ २ ॥ यमधर्म वास पाहे निख काळ । ह्मणे धन्य वेळ भेटती
ते ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सर्व भाग्यें चोजविते । रिद्धि सिद्धि येती वोळं-
गणें ॥ ४ ॥

॥ ८३३ ॥ कळिच्या काळा नागवती । जिहीं विठ्ठल धरिला चिर्चीं
॥ १ ॥ ते चि देव झाले अंगें । अहं मोह ममता सागें ॥ २ ॥ देहें चि
असोनि देहातीत । भोगीं अभोक्ते सतत ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नामासाठीं ।
विठ्ठल सांठविला पोटीं ॥ ४ ॥

॥ ८३४ ॥ नेणती ते आपपर । विश्वीं झाले विश्वंभर ॥ १ ॥ नाहीं
देहाची भावना । करितां नाम संकीर्तना ॥ २ ॥ हरिच्या नामामृतें धाले ।
गिळुनी ब्रह्मांडा राहिले ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अवघ्या चि परी । झाले
व्यापक चराचरीं ॥ ४ ॥

॥ ८३५ ॥ काभ क्रोध पळती दुरी । माया तृष्णा आपापरी ॥ १ ॥
विठ्ठल नामाचिया गजरें । दोष गेले दिगांतरें ॥ २ ॥ अहं ममता देश-

धडी । आशा चिंता झाली वेडी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐसें झालें । हरिच्या नामें हरि चि केलें ॥ ४ ॥

॥ ८३६ ॥ दृश्य नेणती आभास । अवघा ब्रह्मीचा प्रकाश ॥ १ ॥
तया नाहीं दुजी परी । एकाविण उरली हरी ॥ २ ॥ अवघे चि नेणोनी
जाणते । अवघ्यां राहिले आतौते ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जनीं वनीं । अवघ्या
अंगें जनार्दनीं ॥ ४ ॥

॥ ८३७ ॥ नाहीं भिन्नत्व उरलें । अवघ्या अंगें अवघें झालें ॥ १ ॥
नेणती ते मानामान । जन तैसें तयां वन ॥ २ ॥ न लगे साधन त्यां संपत्ती ।
देव चि झाले सर्वा भूर्ती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे एकाएकीं । एक चि होउनि ठेले
लोकीं ॥ ४ ॥

॥ ८३८ ॥ एक्या जिवें एक्या भावें । एक चि एकले एक्या देवें ॥ १ ॥
एकाएकीं एक चि झाले । एका अंगीं विरोनि गेले ॥ २ ॥ एक चि केलें
निजानुभवें । एक चि झाले एक्या नांवें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे एकाएकीं ।
एक चि झाले तिहीं लोकीं ॥ ४ ॥

॥ ८३९ ॥ उच्चारितां नाम वाचे । झालें त्याचें स्वरूप चि ॥ १ ॥ नाहीं
तया उरलें दुजें । आत्मतेजें जग भासे ॥ २ ॥ ब्रह्मानंदीं निमग्नवृत्ति ।
विराजती स्वानंदें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गुणातीत । अखंडित निज बोधें ॥ ४ ॥

॥ ८४० ॥ अंगीं ऐश्वर्य येउनी वाणे । तुमचे भक्तीचीं लक्षणें ॥ १ ॥
तैं तो मान्य होय जगीं । विश्व वंदी तयालागीं ॥ २ ॥ शांती क्षमा आलिया
वस्ती । संतलक्षणाची प्रशस्ती ॥ ३ ॥ काम क्रोध मोडली चाली । सर्व भूर्ती
साम्यता झाली ॥ ४ ॥ तुटोन गेले आशापाश । नुरोनि कल्पना निःशेष
॥ ५ ॥ निळा ह्मणे नाहीं ममता । कृपा तुमची ते अनंता ॥ ६ ॥

॥ ८४१ ॥ भूर्ती भगवंत देखिला । मानामान सहज चि गेला ॥ १ ॥
तुमचे कृपेची हे जाती । स्वरूपीं वेध झाला वृत्ती ॥ २ ॥ द्वेषाद्वेष निंदा
नेणें । चिंता असुया पळती भेणें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भूतमात्रीं । झाला
कृपेसीं तो धात्री ॥ ४ ॥

॥ ८४२ ॥ सर्वकार्ळी एकात्मता । जोडली त्या भांग्यवंता ॥ १ ॥
ज्याचा गेला अहंकार । गळोनियां मद मत्सर ॥ २ ॥ जें जें दृष्टीपुढें देखे ।

तें तें हरिरूपें ओळखें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नित्य केला । पूर्ण घोरें उदो
साला ॥ ४ ॥

॥ ८४३ ॥ आपणा सारिखे । देखे नाढळे पारिखे ॥ १ ॥ गुरु कृपा तो
लाधला । व्यापुनी चराचर एकला ॥ २ ॥ निंदा स्पर्धा द्वेषाद्वेष । तुटले
कामक्रोध पाश ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पात्र सुखा । झाला एकाएकी देखो ॥ ४ ॥

॥ ८४४ ॥ मानामान संकल्प आशा । तुटला मोहजाळ फांसा ॥ १ ॥
तया गुरुचिया भक्ता । नुरे चि कोठें गोंवा गुंता ॥ २ ॥ सर्वांतरीं आपुलें
रूप । देखती नेणतां विकल्प ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कर्मातीत । झाले होउनी
कर्मी रत ॥ ४ ॥

॥ ८४५ ॥ सुखाची च ओतली । मूर्ति याची ठसावली ॥ १ ॥ अविच्छिन्न
भगवद्बुद्धी । सर्व भूर्ती निरावधी ॥ २ ॥ मोह ममता कैची आतां । आशा
कल्पना हरिच्या भक्तां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सनकादिकां । अनुभव तैसा
साचा निका ॥ ४ ॥

॥ ८४६ ॥ विठ्ठल नामें वाहे टाळी । ब्रह्मानंदाच्या कल्लोळीं ॥ १ ॥
निजात्मसुखाचा सोहळा । विठ्ठल आला किती डोळां ॥ २ ॥ सकळ हि
सुकृतें ओळलीं । विठ्ठलरूपें उर्भीं ठेलीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जडली बुद्धी ।
निस हरिनामें समाधी ॥ ४ ॥

॥ ८४७ ॥ श्रीहरिच्या संकीर्तनें । तुटलीं बंधनें बहुतांचीं ॥ १ ॥
होउनियां उपरती । राजा परिक्षिती उद्धरला ॥ २ ॥ कीर्तनें नारद मुक्त
शुक । आणि सनकादिक प्रल्हाद ॥ ३ ॥ निळा म्हणे हरिची कथा ।
एकात्मता देवभक्तां ॥ ४ ॥

॥ ८४८ ॥ जडोनियां ठेली । वृत्ति पार्यीं लिगटली ॥ १ ॥ मुखीं
नामाची गर्जना । हरिचा आठव क्षणक्षणा ॥ २ ॥ रूपाचें चिंतन । तेथें चि
गुंतलें मन ॥ ३ ॥ निळा म्हणे दिलें । देह पार्यीं समर्पिलें ॥ ४ ॥

॥ ८४९ ॥ तेथें चि वैसलें । मन नुठी कांहीं केलें ॥ १ ॥ ईश्वरी
विराजती । चरण ते चि आठवती ॥ २ ॥ कटीं कर तुळसीमाळा ।
ध्यानीं वैसला तो डोळा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे भूकतान । गेली विसरो-
नियां मन ॥ ४ ॥

॥ ८५० ॥ मावळली खंती । देहीं देहाची विस्मृती ॥ १ ॥ पांडुरंग
ध्यानीं मनीं । रूप बैसलें लोचनीं ॥ २ ॥ न ये कळों दिवसराती । स्वा
निद्रा ना जागृती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अखंडता । विठ्ठलरूपीं तादात्म्यता ॥ ४ ॥

॥ ८५१ ॥ दिसे तो चि जनीं वनीं । विठ्ठल हृदयीं त्रिभुवनीं ॥ १ ॥
लेणें नेसणें भूषणें । विठ्ठल वस्त्रें परिधानें ॥ २ ॥ अन्न भोजन उदक पान ।
विठ्ठल सुपुत्री शयन ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वाचा बोली । विठ्ठल होऊनियां
ठेली ॥ ४ ॥

॥ ८५२ ॥ भूर्ती भूतात्मा देखतां । ठेली जडोनि एकात्मता ॥ नादळे
गुणदोष वार्ता । नमन नम्रता सां अंगीं ॥ १ ॥ धन्य सांचें जन्मकर्म । सम
नादळे ज्या विषम ॥ गळोनियां क्रोध काम । झाले निष्काम निलोभ ॥ २ ॥
संकल्प नासले विकल्प । पुण्य कैचें तया पाप ॥ ठेलें स्वरूपीं स्वरूप ।
विठ्ठल रूप विठ्ठलीं ॥ ३ ॥ अहंकार नुरे उरीं । झाले व्यापक चराचरीं ॥
निजानंदाची उजरी । सन्मुख तयां सर्वदा ॥ ४ ॥ निळा ह्मणे स्थैर्य
बुद्धी । निर्द्वंद्व झाले निजात्मसिद्धी ॥ सच्चिदानंद पदोपदीं । कैवल्य मुखें
हुल्लतो ॥ ५ ॥

॥ ८५३ ॥ बोलणें त्याचें तें निःशब्द । देखणें देखती सच्चिदानंद ॥
करणें चाळितां आत्मबोध । विषयीं विषय ब्रह्मरूप ॥ १ ॥ जाणें येणें आणिकां
दिसे । अचळपणें तें जैसें तैसें ॥ कल्लोळ सागरीं उससे । रश्मि जैसे निज
बिंबीं ॥ २ ॥ न मोडे सा अखंडता । घेतां देतां सर्व ही करितां ॥ हांसतां
खेळतां बोलतां । निर्जां निजतां यथा मुखें ॥ ३ ॥ लेणीं अळंकारिह मिर-
विती । जयापरि तैसे चि दिसती ॥ न मोडतां स्वरूप स्थिती । चिर्तीं
चितन सर्वदा ॥ ४ ॥ निळा ह्मणे गुणातीत । देही देहातें नातळत ॥
होऊनियां ठेले संत । अखंडित अखंड ॥ ५ ॥

॥ ८५४ ॥ अखंडता ते झाली ऐसी । विठ्ठल राहिला मानसीं ॥ ध्यानीं
मनीं लोचनारीं । अहर्निशीं निज बोध ॥ १ ॥ जनीं वनीं जनार्दन । नादळे
त्या भिन्नाभिन्न ॥ एकात्मता अनुसंधान । नित्य दर्शन विठ्ठलीं ॥ २ ॥
देहीं असोनी देहातीत । गुणीं गुणातें नातळत ॥ विषयीं विषयापासुनी
मुक्त । भोगी भोगासक्त नव्हती ते ॥ ३ ॥ नित्य निरामय निर्गुण । जग-
दात्मा जो आनंदघन । विटेवरी पाउलें समान ॥

॥ ४ ॥ निळा म्हणे विठ्ठल जपें । सांडिले ते पुण्यपार्षे ॥ संकल्प सोडिले
विकल्पें । त्रिविध तार्षे स्वानुभवी ॥ ५ ॥

॥ ८५५ ॥ देतां कांहीं चि न घेती । संत उदासीन चिर्त्ती ॥ १ ॥ त्रैलो-
क्यांचा मान धन । नावडे तथा देवाविण ॥ २ ॥ नाहीं आस्था देहावरी ।
आशा तृष्णा कैची उरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ते देवचि झाले । कल्प-
कल्पांतीं संचले ॥ ४ ॥

संतांचें स्तवन.

॥ ८५६ ॥ माझें माझें हातीं हीत । दिधलें संत मुनेश्वरीं ॥ १ ॥ काय
उत्तीर्ण होऊं कैसा । उपकारें आकाशा झांकोळिलें ॥ २ ॥ जिहीं पाजिले
अमृत धणी । तयां कांजवणी काय देऊं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे रत्न पालटा ।
सागरगोटा काय तुके ॥ ४ ॥

॥ ८५७ ॥ जीवभाव ठेऊं पार्यां । तरि तो काय लटिका चि ॥ १ ॥
याचिलागीं लिगटलों । पार्यां जडलों न ढळेसा ॥ २ ॥ जेथें संतचरणरज ।
पडती सहज मी तेथें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे याविण आतां । न दिसे अपितां
उत्तीर्णपणा ॥ ४ ॥

॥ ८५८ ॥ जेणें छत्र सिंहासन । दिधलें आसन तृणाचें सा ॥ १ ॥
काय उत्तीर्ण होइजे रंकें । तेंवि म्यां मशकें संतचरणा ॥ २ ॥ ज्याचिया
कृपा ब्रह्मानंद । पावलों अगाध अक्षयी तो ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सामराज्यें
लेणें । लेवविलें ईक्षणें कृपेचिया ॥ ४ ॥

॥ ८५९ ॥ अंतरीचें मनोगत । तुह्मी तों संत जाणतसां ॥ १ ॥ तरी
वियोग नका आतां । तुमच्या भजना भजनासी ॥ २ ॥ आठव करितां
दिवसराती । उल्हास चिर्त्ती मना घावा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कृपाघना ।
विज्ञापना हे माझी ॥ ४ ॥

॥ ८६० ॥ भाग्याची उजिरी । दिसे यावरि वोढवली ॥ १ ॥ ह्मणो-
नियां कृपावंत । झाले संत मायबाप ॥ २ ॥ पाचारुनी देती मोहें । प्रेम पेहे
पाजिती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सांगती कार्नी । माझें मजलागुनी स्वहित ॥ ४ ॥

॥ ८६१ ॥ निज सायासैं जोडुनी । होते निक्षेपुनी ठेविले ॥ १ ॥ तें चि दिधलें माझ्या हातीं । आजि संतीं कृपादान ॥ २ ॥ कल्पादीचें पुरातन । जे महा धन परमार्थिक ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पोटा आलों । ह्मणोनि झालों अधिकारी ॥ ४ ॥

॥ ८६२ ॥ उपायाच्या करितां श्रेणी । परि जेथ कोणी न पवे चि ॥ १ ॥ तथा पावविलों ठायां । संतीं करूनियां निज कृपा ॥ २ ॥ ज्याचे प्राप्तीलार्गी योगी । धांवती मार्गीं सुपुम्नेच्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सिद्ध मुनी । ज्यातें अनुदिनी चित्तिती ॥ ४ ॥

॥ ८६३ ॥ सुखी केलें सुखी केलें । संतीं दाविलें निज हित ॥ १ ॥ जन्मोजन्मी दास सांचा । पोसणा ठार्यांचा पुरातन ॥ २ ॥ निख आपुळा आठव देती । आणि पुरस्कारिता निज सेवे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हें चि सांचें । वर्तन ठार्यांचें पूर्वापार ॥ ४ ॥

॥ ८६४ ॥ हरिभक्त माझे जिवलग सांगाती । सांभालुनि नेती परलोका ॥ १ ॥ वचनें चि त्यांच्या होय महा लाभ । करी पद्मनाभ कृपादृष्टी ॥ २ ॥ मोहादि बंधनें जाती तुटोनियां । कळिकाळहि पायांतळीं दडे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे मुक्त मोकळिया वाटा । जावया वैकुंठा सांच्या संगें ॥ ४ ॥

॥ ८६५ ॥ धरिती ज्या हातीं संत कृपावत । पाळी पंढरिनाथ लळा त्याचा ॥ १ ॥ न विसंवे त्या घडी पळ युग मानी । दिसों नेदी जर्नी किविलवाणे ॥ २ ॥ पाजी प्रेमपेहे वाहे तथा अंकी । ह्मणे हे लाडकी तान्ही माझी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दावी स्वहिताचा पंथ । नेदी त्या आघात येऊं आड ॥ ४ ॥

॥ ८६६ ॥ गर्जेद्राच्या संगें नाडीया उद्गार । प्रलहादें अमुर उद्धरीले ॥ १ ॥ हनुमंतें जुत्पत्ती रिस आणि वानर । पावले पार भवसिंधु ॥ २ ॥ विभीषणें-राक्षस लाविले भक्ती । केली पावन क्षिती धर्मराजें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तैसे संतीं उद्धरिले । नव जाती बोलिले संख्यारहित ॥ ४ ॥

॥ ८६७ ॥ म्हैसीपुत्रा मुखें बोलवणें श्रुती । चालवणें भिती बैसोनियां ॥ १ ॥ नव्हे हा सामान्य माहिमा संतांचा । नैवेद्य हातींचा मूर्ति जेवी ॥ २ ॥ उदकामाजि वहा ठेऊनि कोरड्या । दाखवणें रोकड्या विश्वजना ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तिहीं संगें चि तारणें । दीनें उद्धरणें नवल कोण ॥ ४ ॥

॥ ८६८ ॥ जिहीं निमिषमात्रें देह पालटिला । स्त्रियेचा चि केला पुरुष उभा ॥ १ ॥ साचें नवल कोण तारिती जड जीवा । यालागीं घडावा संत-संग ॥ २ ॥ जिहीं फिरविलें आँढ्याचें देवालय । बोलविले बोल मूर्तिकरवीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जिहीं प्रेतें जिवविलीं । वरदें उपजविलीं बाळें स्त्रिया ॥ ४ ॥

॥ ८६९ ॥ ते चि संत ते चि संत । ज्यांचा हेत विठ्ठलीं ॥ १ ॥ नेणती कांहीं टाणे टोणें । नामस्मरणें वांचुनी ॥ २ ॥ काया वाचा आणि मनें । धाले चिंतनें डुल्लती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे विरक्त देहीं । आठव चि नाहीं विपयांचा ॥ ४ ॥

॥ ८७० ॥ साचे पार्यीं माझी बुद्धी । जडली कधीं न ढळेसी ॥ १ ॥ ज्याचे ध्यानीं मनीं हरी । नामें बैखरी उच्चार ॥ २ ॥ निख कीर्तनांचे घोष । करिती उरहास आवडी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सांची गोठी । ऐकतां पोटीं मुख वाटे ॥ ४ ॥

॥ ८७१ ॥ जया नाहीं आपपर । सांगतां विचार स्वहिताचा ॥ १ ॥ जेणें देव जोडे जोडी । दाविती परवडी सा साचा ॥ २ ॥ संदेहाचे तोडिती पाश । सहज उपदेश बोलणें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अनुताप उठी । ऐकतां गोठी भाविकां ॥ ४ ॥

॥ ८७२ ॥ सुदिन होय साधकांसी । जरि ते अनायासी भेटती ॥ १ ॥ बोध प्रतापाची वाणी । गर्जविती गुर्णी श्रीहरिच्या ॥ २ ॥ ऐकती सांचें हरे पाप । निरसे ताप त्रिविध ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भूतळींचे । देव चि साचे बोलते ते ॥ ४ ॥

॥ ८७३ ॥ हरावया कलिचे दोष । साच हे अंश श्रीहरिचे ॥ १ ॥ ह्मणोनियां सामर्थ्य अंगीं । वागविती जगीं निभ्रांत ॥ २ ॥ भक्तिलेणें लेऊ-नियां । विचरती माया लाघवी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे संदेह नाहीं । इदर्थी कांहीं त्रिसस ॥ ४ ॥

॥ ८७४ ॥ बोलिले शब्द निश्चयाचे । प्रतीती साचे आले ते ॥ १ ॥ माझा मज चि परिचय झाला । संतीं दाविला हितार्थ ॥ २ ॥ निमिषमात्रें सावध केलें । आपुलिये लाविलें निज सेवे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे उपकार साचा । सहस्र वाचा न वर्णवे ॥ ४ ॥

॥ ८७५ ॥ तो चि वाणिती आनंद । परमानंद अंतरींचा ॥ १ ॥ जर्नी
लावावया गोडी । कीर्ती परवडी पोकारिती ॥ २ ॥ आपण पावोनिया
सुखा । आणिकां हरिखा मेळविती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे निगमादिक ।
ज्याचें कौतुक वानिती ॥ ४ ॥

॥ ८७६ ॥ पाहोनियां झाले ठाव । संत गांव सुखाचा ॥ १ ॥ त्या चि
दाविताती वाटा । सुगमा वैकुंठा जावया ॥ २ ॥ बाळ्या भोळ्या सात्विक
लोकां । करुनी नेटका उपदेश ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे परोपकारा । लागीं वसुं-
धरा विचरती ॥ ४ ॥

॥ ८७७ ॥ हें चि त्यांचें नित्य काम । दावणें धर्म विहिताचे ॥ १ ॥
ज्याचें तथा स्वहित जोडे । ऐमें उघडें बोलती ॥ २ ॥ निःसीम पांडुरंगी
भक्ति । उपजे विरक्ति भाविकां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐसी वाणी । वदती
पुराणीं प्रतिपाद्य ॥ ४ ॥

॥ ८७८ ॥ वैष्णव वसती जये स्थळीं । तेथें धुमाळी कथेची ॥ १ ॥
विठ्ठल देव नाचे उभा । दाटे सभा संतांची ॥ २ ॥ सुखी होती महानुभाव ।
पावती ठाव तत्पदी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नारीनर । होती तत्पर पर-
मार्थी ॥ ४ ॥

॥ ८७९ ॥ संतांपासीं अपार सुख । हरिखा हरिख वोसडे ॥ १ ॥
बोलती वचनें ते चि वेद । शास्त्रानुवाद विहिताचे ॥ २ ॥ पुरातन ज्या ज्या
उत्तम वाटा । दाविती चोखटा भाविकां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे यांचा धंदा ।
हा चि सर्वदा गुण वाणीं ॥ ४ ॥

॥ ८८० ॥ हरिकीर्तनाच्या योगें । आह्वांसी जगें जाणीजे ॥ १ ॥
नाहीं तरी होतों ठावा । कोठें देवा कोणासी ॥ २ ॥ जेंवि वोहळासी
प्रतिष्ठा । पावतां तटा गंगोदका ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे प्रकाश दीप्ति । चंद्र-
ज्योती वन्हीसगें ॥ ४ ॥

॥ ८८१ ॥ संतांचा वास जये स्थळीं । तेथें रवंदळी पापाची ॥ १ ॥
कामं क्रोध जाती विलया । ममता माया देशधडी ॥ २ ॥ तृष्णे कल्पनेचा
गांव । वोस ठाव संदेहा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अहंकारा । मद मत्सरा
उरी नुरे ॥ ४ ॥

॥ ८८२ ॥ गर्जविती भगवद्गुणी । सर्वदा वाणी नीति घोषे ॥ १ ॥
तेणें चि पावन करिती जगा । भवभयभंगा पावउनी ॥ २ ॥ भाग्याचे ते
पावती तेथें । वसती जेथें हरिभक्त ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे त्यांच्या गोठी ।
ऐकतां कोटी सुखाच्या ॥ ४ ॥

॥ ८८३ ॥ ऐश्वर्याचीं वचनाक्षरें । वदती मधुरें तत्वदार्ती ॥ १ ॥ श्रवण
करिती सात्त्विक लोक । पावती सुख कैवल्य ॥ २ ॥ भोगुनियां नित्यानंदा ।
सुखें निज पदा लिगटती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हे संतसाधु । अर्तबंधु
दीनाचे ॥ ४ ॥

॥ ८८४ ॥ मार्ग दाउनी गेले आधीं । दयानिधी संत पुढें ॥ १ ॥ तेणें चि
पंथें चालों जातां । न पडे गुंता कोठें कांहीं ॥ २ ॥ मोडुनियां नाना मते ।
देती सिद्धांतें सौरसु ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐमे संत । कृपावंत सुखसिंधु ॥ ४ ॥

॥ ८८५ ॥ सांपडली वाट । आम्हां वैकुंठाची नीट ॥ १ ॥ सहज
वचनीं विश्वासता । संत संगती लागतां ॥ २ ॥ वारलें दुर्घट । होतें
भ्रांतीचें कचाट ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सुखी । झालों पूर्विली ओळखी ॥ ४ ॥

॥ ८८६ ॥ सहज चि होतो उभा । संतसेवेच्या लोभा ॥ १ ॥ तंव
काढिला निक्षेप । हातीं दिला तो अमूप ॥ २ ॥ नाही चि अंत जया ।
किती माप लाजं तया ॥ ३ ॥ निळा म्हणे दिवसराती । न पुरे करितां
गणती ॥ ४ ॥

॥ ८८७ ॥ केली पायवाट । उल्लंघिला मायाघांट ॥ १ ॥ जिहीं हरी
आठविला । जिवें हृदयी धरिला ॥ २ ॥ जिंकोनियां काळा । वरि गेले
भूमंडळा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ब्रह्मेशान । पावोनी लाविलें निंशाण ॥ ४ ॥

॥ ८८८ ॥ ऐशिया सुखाची मांदुस । झाली रूपस विठाई ॥ १ ॥
मांडुनियां इटे ठाण । धरिला जघन द्रयकरि ॥ २ ॥ रूपाकृती मानव वेप ।
ईशाईश जननी हे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे भक्तांसाठीं । फिरे वाळुवंदी
उघडी हे ॥ ४ ॥

॥ ८८९ ॥ देखोनियां संतमेळा । कीर्तन सोहळा धांव घाली ॥ १ ॥
आईकावया आपुली नामें । गुणसंभ्रमें निस नवे ॥ २ ॥ वैसोनियां प्रेम

वांटी । नाचे परवडी मग सर्वे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आपुल्या मुखें । वांटी
हारिखें भुक्ति मुक्ति ॥ ४ ॥

॥ ८१० ॥ संतांपासीं आर्त याचें । सांगे जिवींचें निज गुज ॥ १ ॥
उपदेशिला चतुरानन । तें चि ब्रह्मज्ञान अनुवादें ॥ २ ॥ उद्धवा आणि
अर्जुनासी । सांगितलें संतांसी तें देत ॥ ३ ॥ निळा म्हणे भुल्लासी
भक्ति । वाढवी प्रीति यालागीं ॥ ४ ॥

॥ ८११ ॥ भक्तांचा चि वोरस देवा । धांवे सेवा करूं खांची ॥ १ ॥ जें जें
गोड वाटे मनीं । तें तें वदनीं भरी तयां ॥ २ ॥ अपूर्ण तेथें पूर्ण करी ।
पुरवी कामारी होउनी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे रक्षी हेत । उभा तिष्ठत
त्यांपासी ॥ ४ ॥

॥ ८१२ ॥ कोठें फावों येतां मग । निश्चळ ऐसा हा प्रसंग ॥ १ ॥
आजि संतसंगगुणें । हरिचीं नामें उच्चारणें ॥ २ ॥ अनायासें चि कथा
कीर्ति । जोडली याची संगती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे फळोन्मुख । झालें परमा-
र्थिक सुख ॥ ४ ॥

॥ ८१३ ॥ अंधःकारी प्रकाश दावी । दीप रवीपुढें मिथ्या ॥ १ ॥ तैशीं
प्राप्तापुढें ज्ञानें । युक्तीचीं दिनें लेवासे ॥ २ ॥ जिवे मेवे गोडिये निके ।
परि ते फिके परमामृतीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे दाविती भाव । परि ते
स्वमेव संत भिन्न ॥ ४ ॥

॥ ८१४ ॥ पाहोनियां सकळ मतांतरें । वैसला धुरें जाणतियां ॥ १ ॥
परि ते दुर्लभ निपुण ज्ञानी । जे कां जाणोनी नेणते ॥ २ ॥ बोलती उदंड
सारांश गोष्टी । परत्वीं भेटी विरुळे ते ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वरदळवेसी ।
नुतरती कसीं तयापुढें ॥ ४ ॥

॥ ८१५ ॥ सूर्य न देखे अंधःकारा । अग्नि जेंवी सीत ज्वरा ॥ १ ॥
तेंवि हरिभक्तां सांकडें । येऊं चि न शके तयापुढें ॥ २ ॥ हनुमंतासी भूत-
बाधा । नव्है कल्पांतीही कदा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे दत्तात्रया । न वाधी
मोह ममता माया ॥ ४ ॥

॥ ८१६ ॥ उष्णें न तपे चि सुधाकर । सीतें न पिडे वैश्वानर ॥ १ ॥

तेवि हरिभक्तांतें हरी । नेदी बुडों भवसागरी ॥ २ ॥ गगन न पडे स्तंभे-
विण । तान्हा न फुटे चि जीवन ॥ ३ ॥ निळा म्हणे उदया येतां । न देखे
अंधःकारातें सविता ॥ ४ ॥

॥ ८९७ ॥ सांडुनी गुणदोषाची मात । करावा संघात संतांचा ॥ १ ॥
साधकां हे सुगम वाट । वस्ति वैकुंठ पावावया ॥ २ ॥ निस करितां हरिची
कथा । दोषा दुरिता संहार ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे धरिल्या चिर्ती ।
भाविकां लाभती स्वानुभव ॥ ४ ॥

॥ ८९८ ॥ देवासाठीं घेउनी जोग । अवघा चि भोग खजियला ॥ १ ॥
ते चि एक बळिये गाढे । कांपे त्यांपुढें कळिकाळ ॥ २ ॥ आशा मात्र
नाहीं ज्यांसी । शांतिमुख्यासी लिंगटले ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हरिच्या
ध्यानें । गेले विसरोन देहभावा ॥ ४ ॥

॥ ८९९ ॥ ते चि धन्य ते चि धन्य । सुकृती जन नरदेहीं ॥ १ ॥ जिहीं
करुनी नामपाठ । भरला घोट द्वैताचा ॥ २ ॥ निरसुनियां ममता माया ।
कीर्तनें काया प्रक्षाळिली ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अंतरसाक्षी । केला कें पक्षी
जगाचा ॥ ४ ॥

॥ ९०० ॥ गर्जत जाती ब्रह्मानंदें । हरिर्ची पदें हरिभक्त ॥ १ ॥
धाक त्यांचा कळिच्या काळा । कांपे चळचळां देखोनी ॥ २ ॥ विबुद्ध
अवघें करिती मान । तीर्थें वंदन चरणाचें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे धन्य ते
जर्गी । झाले श्रीरंगी रंगतां ॥ ४ ॥

॥ ९०१ ॥ हरिच्या नामें हरिचे दास । झाले सकळिकांस वंध जर्गी
॥ १ ॥ समोर त्यांच्या नये काळ । कळिचा अमंगळ म्हणउनी ॥ २ ॥
वदनीं त्यांच्या निघतां घोष । पळती दोष इतरांचे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
केली वाट । सोपी वैकुंठप्राप्तीची ॥ ४ ॥

॥ ९०२ ॥ मुक्ति येती धांवोनियां । प्रीतिं वरावया हरिभक्तां ॥ १ ॥
रिद्धी सिद्धी वोळगे येती । समागम इच्छिती पुरुषार्थ ॥ २ ॥ शांति क्षमा
दया सिद्धी । सारिती उपाधी येऊनियां ॥ ३ ॥ निळा म्हणे निरहंक्रुंती ।
न ढळे परती नैराश ॥ ४ ॥

॥ ९०३ ॥ हरिच्या भजनें हरिचे भक्त । झाले विख्यात भूमंडळीं ॥ १ ॥

तरोनी आपण तारिलें आणिकां । वैकुण्ठनायका भिय झाले ॥ २ ॥ ज्यांचे
ध्यानीं मनीं हरी । राहिला निरंतरी दृष्टिपुढें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अवघे चि
सांग । केले उभय भोग भोगुनियां ॥ ४ ॥

॥ १०४ ॥ सांपडली हे सुगम वाट । हरिचिया पाठ नायाचा ॥ १ ॥
ब्रह्मानंदें करिती घोष । कीर्तनीं उल्हास नित्यानी ॥ २ ॥ हरिचिया प्रेमें
रंगोनियां गेले । देहींचे विसरले देहभाव ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जिंकोनि
काळा । भोगिती सोहळा वैकुण्ठीचा ॥ ४ ॥

॥ १०५ ॥ पुण्यपावन त्यांची वाणी । जगदोद्धरणीं प्रवर्तली ॥ १ ॥
सद्विवेक अमृतपूर । चालती उद्गार वाचे ते ॥ २ ॥ भगवद्भजन परमार्थ
वाणी । जे वेदीं पुराणीं बहु मान्य ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अद्भुत रस । गोड
सारांश हितकर्ता ॥ ४ ॥

॥ १०६ ॥ ऐकतां श्रवणीं परमानंद । उपमर्दे कंद मायेचा ॥ १ ॥ घोष-
गजरें गर्जे वाचा । जो श्रुतिशास्त्राचा गुह्यार्थ ॥ २ ॥ परम रसाळ मधुराक्षरें ।
चालती सुस्वरें हरिभजनें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सुमंगळ । ऐश्वर्य कळोळ
प्रेमाचे ॥ ४ ॥

॥ १०७ ॥ घडो खाचा समागम । ज्याचें प्रेम विठ्ठलीं ॥ १ ॥ सहज
त्याच्या ऐकतां गोठी । परमार्थ पोटीं दृढावे ॥ २ ॥ अनुतापासी दुणीव
चढे । वैराग्य वाढे चढोवढी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वाढे भाव । संचरे स्वानु-
भव निजांगीं ॥ ४ ॥

॥ १०८ ॥ हरिचिया भजनें हरिचे जन । करिती पावन पतितांसी ॥ १ ॥
ऐसा खांचा अगाध महिमा । निरुपमा तो न वर्णवे ॥ २ ॥ देऊनियां पर-
मार्थ सिद्धी । पावविती पर्दीं श्रीहरिच्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सत्संगसुख ।
गणितां अधिक परमामृता ॥ ४ ॥

॥ १०९ ॥ अलभ्य लाभ ते सत्संगती । घरासी चि येती चोजवित ॥ १ ॥
ज्याचे ध्यानीं मनीं देव । राहिला राव पंढरीचा ॥ २ ॥ त्याहुनि अधिक
आहे कोण । काळहि आपण सेवा करी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तिष्ठती द्वारीं ।
होउनी कामारी रिद्धी सिद्धी ॥ ४ ॥

॥ ११० ॥ नित्यानंदाचिया घरा । विवेक पैल तीरा पावविती ॥ १ ॥

ते चि सद्गुरु संतजन । निजात्मज्ञान फळ दाते ॥ २ ॥ वदनीं वसविली वेदो-
निती । स्वधर्म स्थापिती सकळांचे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नेती धामा । वैकुं-
ठग्रामा विश्रांती ॥ ४ ॥

॥ ९११ ॥ संता ऐसा उदार एक । त्रैलोक्यनायक श्रीविठ्ठल ॥ १ ॥
आणिस्त्री नये तुळणे दुजा । धुंडितां समाजा त्रिभुवनीं ॥ २ ॥ ज्याच्या
वचनें भवमिधु नुरे । माया भुर रे दूरी पळे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सगुणाव-
तार । ते चि परात्पर श्रीहरिचे ॥ ४ ॥

॥ ९१२ ॥ बहुत भाग्यें भूसंडळा । आले सकळां उद्धराया ॥ १ ॥
वर्तोनियां दाविती लोकां । पाविती परिपाका आणिकांही ॥ २ ॥ सहज
सांचा क्रीडा खेळ । हा चि मंगळ सुखकर्ता ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हें महीतळ ।
ज्यांच्या अढळ धर्म क्रिया ॥ ४ ॥

॥ ९१३ ॥ हरिभक्तीच्या जाणोनी नीति । सा चि उपदेशिती भाविकां
॥ १ ॥ पडों नेदिती अडचणी गोवा । जातां देवा भेटिती ॥ २ ॥ वैसउ-
नियां सुखासनीं । पाविती धानीं वैकुंठा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देउनी संग ।
ठेविती अभंग हरिपर्दी ॥ ४ ॥

॥ ९१४ ॥ सारुनी अवर्षी च मतांतरें । जे लटिक्यासी खरें मानिती
॥ १ ॥ एक चि दहाविती भावो । जेणें देवो जोडे तो ॥ २ ॥ सख भजन
सख भक्ती । सत्य चि बोधिती परमार्थ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे एका चि वचनीं ।
ब्रह्मसनातनीं भेळविती ॥ ४ ॥

॥ ९१५ ॥ धन्य साचा शुद्ध भावो । आराधीला देवो पंढरिचा ॥ १ ॥
धन्य त्याचें जन्मकर्म । गाईलें नाम विठोवाचें ॥ २ ॥ धन्य त्याची देह-
क्रिया । आन उपाया नातळती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे धन्य झाले । जे या
गेले शरण हरी ॥ ४ ॥

॥ ९१६ ॥ कल्पनातीत झालें मन । जैसें गगन निरभ्र ॥ १ ॥ ह्मणो-
नियां ऐक्या आलें । स्वरूपीं ठेलें निश्चळ ॥ २ ॥ नित्यानंदें झाली तृप्ती ।
देखतां भूर्ती भगवंत ॥ ३ ॥ निळा म्हणे जडलें पर्दी । निरावधी
विठ्ठली ॥ ४ ॥

॥ ९१७ ॥ भोळा देव दाखविला । आम्हां केला सन्मुख ॥ १ ॥ पंढ-

रिये ईटेवरी । उभा द्वारी पुंडलिका ॥ २ ॥ संती केला परोपकार ।
आम्हां उद्धार दीनांचा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे जवळी नेलें । हातीं दिलें
निरउनी ॥ ४ ॥

॥ ९१८ ॥ न हों अविश्वासी तैसे । अधम जैसे कृतघ्न ॥ १ ॥ केले
उपकार ते संती । आठवूं चिर्ती प्रीतीनें ॥ २ ॥ ते चि करिती साभिमार्नें ।
सख वचनें आपुलीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे न सांडूं वाट । दाविली नीट
संती ते ॥ ४ ॥

॥ ९१९ ॥ शोधुनियां आले संत । हिताहित जगाचें ॥ १ ॥ ते चि
वचनें अनुवादती । सकळां नीति प्रमाणें ॥ २ ॥ मसामस ठावें तयां ।
पाहोनियां ठेविलें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे गुंता गोवा । कांहीं चि जिवा न
करिती ॥ ४ ॥

॥ ९२० ॥ उचीर्ण त्याचें नविहजे आतां । जीव हि अर्पितां थोडा चि
॥ १ ॥ ओंवाळुनी सांडूं काया । बरुनी पायां संतांच्या ॥ २ ॥ मायवापा
काय घाबें । कैसें व्हावें उतराई ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ज्याची कृपा ।
जन्म खेपा निवारी ॥ ४ ॥

॥ ९२१ ॥ ज्यांचीं वचनें एके देव । पंढरिराव प्रीतीनें ॥ १ ॥ भेटविती
भेटे तया । पसरुनियां निज कर ॥ २ ॥ जें जें तया वाटे गोड । तें तें कोड
पुरउनी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे जवळी राहे । सांची पाहे निज वास ॥ ४ ॥

॥ ९२२ ॥ दृढ विश्वासें हरिसी भजतां । सायोज्यता पावले ॥ १ ॥
ऐसे भक्त नेणों किती । झाले बानिती पुराणें ॥ २ ॥ जिहीं केलें पिंडदान ।
पर्दी मन प्राणेंसी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे त्यांची कीर्ति । संतहि गाती
कीर्तनी ॥ ४ ॥

॥ ९२३ ॥ भवसिंधु सां पायवाट । माया घाट उतरले ॥ १ ॥ गर्जत
विठोबाच्या नामें । गेले व्योमं निज पथें ॥ २ ॥ परब्रह्मा वरावरी ।
भेटले हरि विश्वात्मया ॥ ३ ॥ निळा म्हणे जोडलीं पदें । ब्रह्मानंदें
हुळतीं ॥ ४ ॥

॥ ९२४ ॥ नामचिंतनें जडली प्रीति । भगवद्भावनां सर्व भूर्ती ॥ १ ॥
हें चि परमार्था साधने । मुखीं नाम हृदयीं ध्यान ॥ २ ॥ विषयभोगीं

विलोभता । मोह न बाधी त्या ममता ॥ ३ ॥ निळा म्हणे निज ध्यासें । झाले मुक्त शुका ऐसे ॥ ४ ॥

॥ ९२५ ॥ मी चि माझा विस्मय करीं । नवल परि देखोनी ॥ १ ॥ कैसीं येणें पांडुरंगें । अंगीं अंगें लपविलीं ॥ २ ॥ पळही मात्र विसर देहीं । न पडे चि ठायीं व्यापियलें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नाम वाचे । गुण साचे आठवती ॥ ४ ॥

॥ ९२६ ॥ कैची आतां जिवा उरी । आंत वाहेरी कोंदला ॥ १ ॥ नेदी पडों कोठें उणें । वाचा करणें चाळितु ॥ २ ॥ भोग भोक्ता आपण झाला । वाटुनी प्याला अभिमाना ॥ ३ ॥ निळा नामें रूपें नाहीं । भासे देहीं विट्टल ॥ ४ ॥

॥ ९२७ ॥ अवध्या अंगें अवघे झालों । अवघे चि ल्यालों अळंकार ॥ १ ॥ अवध्या ठायीं अवध्या देहीं । अवध्यां नाहीं वेगळा ॥ २ ॥ अवध्यां जवळी अवध्यां दुरी । अवध्यां परि सारिखा ॥ ३ ॥ अवघा निळा अवध्यां संगें । अवध्या रंगे रंगला ॥ ४ ॥

॥ ९२८ ॥ संतांचिया समागमें । गाऊं नामें आवडी ॥ १ ॥ काय आमचें करील काळ । कळीचे मळ नातळतां ॥ २ ॥ हरिच्या नामें शुचिभूत । वाचा पुनीत करचरण ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे घडी घडी । करूं हे जोडी निस नवी ॥ ४ ॥

॥ ९२९ ॥ अपार संत झाले क्षिती । ऐकिले ऐकाल पुढेही होती ॥ १ ॥ जे जे झाले हरिचे दास । करितां कीर्तनें सांडुनी आस ॥ २ ॥ दर्शनें मुक्ति आणिकां देती । उदंड पावन केल्या याती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सनकादिक । आदि करुनी अनामिक ॥ ४ ॥

॥ ९३० ॥ पशु पक्षी श्वापद याती । भृंग पतंग कीटक जाती ॥ १ ॥ हरितें भजतां हरिरूप झालीं । निजानंदीं निमग्न ठेलीं ॥ २ ॥ दैस दानव निशाचर । मानव याती नारीनर ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भजतां हरी । अगाधपणें पावले थोरी ॥ ४ ॥

॥ ९३१ ॥ एक एकाहुनी आगळे । ओंविले संत कंठमाळे ॥ १ ॥ नेणें विराजलेती हरि । प्रभा फांकली दिगांतवरी ॥ २ ॥ संत चरित्रें सुंदरें ।

परिधान केलीं दिव्यांवरें ॥ ३ ॥ संतनामें निळा ह्मणे । मुगुट कुंडलें करकं-
कणें ॥ ४ ॥

॥ ९३२ ॥ पुरातन मी शरणांगत । आहें स्थापित सदुरुचा ॥ १ ॥
ह्मणोनि संत पाळिती मातें । देउनी भातें प्रेमरस ॥ २ ॥ जेउनी उरला
प्रसाद देती । निकट वैसविती जवळीकें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे क्षणक्षणा ।
देती स्मरणा श्रीहरिच्या ॥ ४ ॥

॥ ९३३ ॥ मस्तक माझा पायांवरी । राहो निरंतरी संतांच्या ॥ १ ॥
इतुलेन मी कृतकृत्य । होईन निश्चित संसारीं ॥ २ ॥ धरिल्या जन्माचें
सार्थक । प्रवभयमोचक साधन हें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नलगे फार । करणें
विचार यावरी ॥ ४ ॥

॥ ९३४ ॥ एक चि आशीर्वाद देती । जरि अवलोकिती कृपेनें ॥ १ ॥
तरि खा पावविती पदा । जेथें सर्वदा रमती मुनी ॥ २ ॥ निश्चयाचें देणें त्याचें ।
हरिती जीवाचें जीवपण ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अगाध वाचा । संत वरदाचा
महिमा हा ॥ ४ ॥

॥ ९३५ ॥ पावले ते झाले सुखी । ज्यांची वोळखी संतचरणीं ॥ १ ॥
कीटक पतंग पशुयाती । मानस सत्संगती उद्धरले ॥ २ ॥ जिहीं विश्वास धरिला
पायीं । तरले ते डोहीं भवाब्धीच्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे निर्वाणरूप ।
पावले स्वरूप श्रीहरिचें ॥ ४ ॥

॥ ९३६ ॥ नामधारक हरिचे दास । करिती नाश पापाचा ॥ १ ॥
वसती त्यांच्या सहवासें ते । होताती सरते वैकुंठीं ॥ २ ॥ यमधर्म लागती
पायां । लोकत्रया माजी धन्य ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हरिहर देव । करिती
राणीव त्यांच्या घरीं ॥ ४ ॥

॥ ९३७ ॥ धन्य काळ आजिचा दिवस । हरिचे दास भेटले ॥ १ ॥
दंडवत घालीन पायां । करीन काया कुरवंडी ॥ २ ॥ पाप ताप दैन्य गेलें ।
येथुनी पाउलें देखतां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पावलों फळ । केलिया निर्मळ
सुकृतातें ॥ ४ ॥

॥ ९३८ ॥ संतसंगें हरे पाप । संतसंगें निरसे ताप ॥ संतसंगें निर्विकल्प ।
होय मानस निश्चळ ॥ १ ॥ संतसंगें वैराग्य घडे । संतसंगें विरक्ती जोडे ॥

संतसंगें निज शांती वाटे । साधन हृदर्यी अखंडित ॥ २ ॥ संतसंगें हरिची भक्ति । संतसंगें ज्ञान विरक्ति ॥ संतसंगें भुक्ति मुक्ति । साधकां वरिती अनायासें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे साधुसंग । महाभाग्याचें हें भाग्य ॥ सेविती ते स्वरूप चांग । पावती आत्मया श्रीहरिचें ॥ ४ ॥

॥ ९३९ ॥ ब्रह्म संपत्ती वरी तया । आवडे जया संतसंग ॥ १ ॥ त्रिकाळज्ञानी होय तो नर । आत्म साक्षात्कार भोग प्राप्ती ॥ २ ॥ शांती दया क्षमा सिद्धी । बोलतां समाधी चालतां त्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे एवढा लाभ । जोडे त्या स्वयंभ भाग्यवंता ॥ ४ ॥

॥ ९४० ॥ अढळ वैराग्य प्रगटे अंगी । वसतां संगी संताचिया ॥ १ ॥ दिव्य भोगीं विटे मन । मृत्तिकेसमान सौनें रुपें ॥ २ ॥ परमामृतीं नाहीं चाड । अप्सरा दुवाड वाटती त्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे इह लोकींचे । भोग ते साचे वमनापरि ॥ ४ ॥

॥ ९४१ ॥ सहस्रकृपा वोळली तयां । जे पंढरिराया अनुसरले ॥ १ ॥ भक्ति ज्ञान वैराग्यशिळ । शांती अढळ निर्वैरता ॥ २ ॥ भूतदया मानसीं वसे । मातले प्रेमरसें गर्जती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हृदर्यी ध्यान । मुखीं नामचिंतन अहर्निशी ॥ ४ ॥

॥ ९४२ ॥ कृपा केली संतजनीं । लाविलों भजनीं श्रीहरिच्या ॥ १ ॥ नाहीं तरी जातों वायां । लक्ष भोगावया चौऱ्यायसी ॥ २ ॥ आणिका साधनीं गुंता चि पडता । अभिमान वाढता नित्य नवा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे धांवणें केलें । सुपथें लाविलें नीट वाटे ॥ ४ ॥

॥ ९४३ ॥ बरें झालें शरण गेलों । संतीं लाविलों निज सोई ॥ १ ॥ म्हणती पंढरपुरींचा हाट । करीं बोभाट हरिनामें ॥ २ ॥ येईल तो वरावरी । धरील श्रीहरी हृदयेसी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे एके चि खेपे । खंडती पापें सकळही ॥ ४ ॥

॥ ९४४ ॥ ऐसा संतांचा उपकार । काय मी पामर आठवूं ॥ १ ॥ करुनियां अनुमोदन । दिधलें वचन अभयाचें ॥ २ ॥ ह्मणती करीं नामपाठ । न करीं खटपट याविण ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कृपावंत । करील सनाथ श्रीहरी ॥ ४ ॥

॥ ९४५ ॥ सुरवर इच्छा करिती खांची । नित्य हरिभक्तांची
भेटावया ॥ १ ॥ ह्मणती धन्य हरिचे दास । सर्वदा उदास देहभावीं
॥ २ ॥ दर्शनं यांच्या सर्वही सिद्धी । तुटती उपाधी जन्ममरणें ॥ ३ ॥
निळा ह्मणे वैकुंठवासी । रंगला प्रेमासीं यांचिया ॥ ४ ॥

॥ ९४६ ॥ ह्मणोनियां संतजना । देती आळिगना पूजिती ॥ १ ॥
खांचिया मुखें ऐकती कथा । मानिती परमार्था फळ आलें ॥ २ ॥ ह्मणती
आजी धन्य झालों । प्रसाद पावलों संतांचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे उत्साह
देवा । मानला वैभवा देखोनियां ॥ ४ ॥

॥ ९४७ ॥ उदार संत उदार संत । जया तैसा हेत पुरविती ॥ १ ॥
अपार देणें अपार देणें । पावती पणें वैकुंठीचें ॥ २ ॥ न सरे ऐसें न सरे ऐसें ।
देती सहवासें निजात्मसुख ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे यांचिये पार्थी । निज वस्ती
देई देवा मज ॥ ४ ॥

॥ ९४८ ॥ पूर्ण केला पूर्ण केला । पूर्ण केला मनोरथ ॥ १ ॥ घरा आले
घरा आले । घरा आले कृपालु ॥ २ ॥ सांभाळिलें सांभाळिलें । सांभाळिलें
अनाथा ॥ ३ ॥ केला निळा केला निळा । केला निळा पावन ॥ ४ ॥

॥ ९४९ ॥ अंतरींचा जाणती हेत । कृपावंत मग होती ॥ १ ॥ सर्व
जाण सर्व जाण । संत निपुण ये अर्थी ॥ २ ॥ देखोनियां आर्तिकांसी ।
करिती त्यांसी निज बोध ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे विठ्ठल मंत्रां । देती श्रोत्रां
उपदेश ॥ ४ ॥

॥ ९५० ॥ भाव भक्ती भाग्यवंत । तयां संत भेटती ॥ १ ॥ येर ते भाग्यें
जाती वायां । न भजतां पायां संतांच्या ॥ २ ॥ वचनीं यांचे विश्वास धरिती ।
धन्य ते होती उभय लोकीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे या सज्जनापार्यां ।
जीवभाव जिहीं समर्पिला ॥ ४ ॥

॥ ९५१ ॥ संतकृपा खांसी चि फळे । ज्यांचें चित्त वोळे परमार्थी ॥ १ ॥
काय उणें सुखा मग । संतसंग जोडतां ॥ २ ॥ देव चि हातीं लागे तयां ।
संत ज्यां प्रसन्न ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे संतांपासीं । आहे अनायासीं सर्व
सिद्धी ॥ ४ ॥

॥ ९५२ ॥ संत वारें आलें वरी । चराचरीं तो धन्य ॥ १ ॥ संत सेवा

घडली ज्यासी । प्रसन्न यासी देव सकळ ॥ २ ॥ संतवचनीं विश्वासला ।
पूज्य तो झाला त्रिभुवनीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे संतभेटी । निरसन कोटी
संदेहां ॥ ४ ॥

॥ ९५३ ॥ रंगले ते संतसंगें । झाले अंगें शुद्ध बुद्ध ॥ १ ॥ देव चि
संत देव चि संत । आणिकांहीं करित देव चि ते ॥ २ ॥ कैचें तेंथें व्यव-
धान । ब्रह्म सनातन पाववितां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे न लभे देवा । आणिती
भावा त्या संत ॥ ४ ॥

॥ ९५४ ॥ उभारुनी बाहो ध्वज । सांगती पैज घेउनी ॥ १ ॥ विठ्ठल
ह्मणा विठ्ठल ह्मणा । कळिकाळ आंकणा मग तुझां ॥ २ ॥ लहानां थोरां
नारीनरां । करिती हांकारा विश्वाचिया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तत्वता बीज ।
देताती सहज निवडुनी ॥ ४ ॥

॥ ९५५ ॥ नाहीं तरि संत झकवित कोणा । थोरलहाना सारिखे चि
॥ १ ॥ नाहीं तेंथें काने कोचे । उघड्या वाचे उच्चार ॥ २ ॥ न लगे पूज-
नासी धन वित्त । एक चि चित्त भाव पुरे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे उपदेश देती ।
कानीं सांगती विठ्ठल ह्मणा ॥ ४ ॥

॥ ९५६ ॥ एक चि वचन मानस पार्या । ठेविलें नवाईं काय सांगों ॥ १ ॥
धन्य ते संत धन्य ते संत । जाणती हृद्गत सकळांचें ॥ २ ॥ दवडुनी
अभिमान देवो चि देती । आणिकांही करिती आपणासे ॥ ३ ॥ निळा
ह्मणे अघटित चर्या । लागतां चि पायां पालटती ॥ ४ ॥

॥ ९५७ ॥ वर्णितां चरित्रें न पुरे धणी । वाचा लांचावली हरिच्या
गुणीं ॥ स्वानंदाची उघडली खाणी । नामस्मरणीं मातली ॥ १ ॥
अधिक अधिक स्फूर्तीचा प्रसर । आगळीं अक्षरें चालती भार ॥ नेणों
फुटले हे चिदांवर । भेघवृष्टी न्यायें होतसे ॥ २ ॥ आवरितांही नावरे
मती । लिहितां न पुरे हे दिवसराती ॥ न कळे काय केलें संतीं । देउनी प्रसाद
आपुला ॥ ३ ॥ अवघें चि उघडुनियां भांडार । दृष्टी दाविलें सारासार ॥
लेवउनियां ते अळंकार । केले समोर बोलावया ॥ ४ ॥ अक्षरें वाचे येती ।
ते ते प्रमयेसीचि उठती ॥ नेणों गुंफुनी ठेविलीं होतीं । ते चि प्रसादीं
बोपिलीं ॥ ५ ॥ नाहीं वाचेसी गुंता गोवा । तात्पर्यार्थ चि हा अघवा ॥
ऐसा योजुनियां बरवा । मुहुर्त दिधला समर्थी ॥ ६ ॥ निळा आईसा पिठावरी ।

रेघा ओढीत बैसला घरीं ॥ दैव मोडोनी आलें वरी । होतें संचितीं
ह्मणउनी ॥ ७ ॥

॥ १५८ ॥ भावें ओजावली भूमिका । वरी कृपाघन वोळळा निका ॥
संतीं बीज दिधलें फुका । तें चि पेरिलें ते चि क्षणीं ॥ १ ॥ वाफलें ते
वरावरी । कणसें दाट आल्या घुमरी ॥ पिकलें न समाये अंबरीं । चहुं कोनीं
सारिखें चि ॥ २ ॥ निळा केला भाग्यवंत । सवंगीतां नावरे पीक अद्भुत ॥
राशिवा केला न लगे अंत । माप करितां नावरेसा ॥ ३ ॥ उमाणूं जातां
अधिक चि वाढे । दिसों चि लागे पुढें पुढें ॥ सांजे भरलें सीग न मोडे ।
मोडती गाडे ओढितां ॥ ४ ॥ नवल पिकाची हे धणी । होती संतकृपेची
पेरणी ॥ पुरे उरे नव्हे चि उणी । पदरीं भरुनी बैसलों ॥ ५ ॥ निळा झाला
सदैव आतां । अपार लेखा चि नव्हे चित्ता ॥ सांठवूं जाणतां नेणतां ।
राहो भरितां उरलें तें ॥ ६ ॥

॥ १५९ ॥ सोडोनियां चाती पोतीं । कृपा करुनी दिधलीं हातीं ॥ १ ॥
संत उदार उदार । लुटविलें निज भांडार ॥ २ ॥ होतें सायासें जोडिलें ।
निक्षेपीचें तें दाविलें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे उदारपणा । मेरु संतांच्या
ठेंगणा ॥ ४ ॥

॥ १६० ॥ न करिती चि कांहीं वाणी । देतां पुरविती आयणी ॥ १ ॥
म्हणती ध्यारे ध्या निज मुखें । अवध्यां एक चि धन सारिखें ॥ २ ॥ नाहीं
वांटितां भागले । सदासर्वदा हरिखले ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पूर्णपणें ।
नेदिती पडों कोठें उणें ॥ ४ ॥

॥ १६१ ॥ खाती आपण जें जेविती । तें चि आणिकां ही वाढिती ॥ १ ॥
आजि बहुता भाग्यें भेटी । झाली चरणीं पडली मिठी ॥ २ ॥ नाहीं चि
आम्हांसी वंचिलें । निज गुज अवघें चि आपुलें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कृपा-
वंत । केलें अनाथा सनाथ ॥ ४ ॥

॥ १६२ ॥ अर्थ अवघे चि याचे हातीं । जया देऊं जे बोलती ॥ १ ॥
तों ते तात्काळ चि पावले । जगामाजी धन्य झाले ॥ २ ॥ नाहीं चि वेळ
काळ गुंती । देतां रंक थोर नेणती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अवलोकनें ।
तोडिती भवाचीं बंधनें ॥ ४ ॥

॥ ९६३ ॥ ते चि भक्त भागवत । संतसेवे जे निरत ॥ १ ॥ शुद्ध सांचा भक्तिभावो । संत वरदें लाभे देवो ॥ २ ॥ संतवचनीं विश्वासती । सत्य परमार्थ त्यांचे हातीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे संतसेवा । घडे खा उदयो झाला देवा ॥ ४ ॥

॥ ९६४ ॥ संतीं जयां हातीं धरिलें । ब्रह्मसनातन ते पावले ॥ १ ॥ आणिकां दुर्लभ जें साधनें । यांच्या प्राप्त अवलोकनें ॥ २ ॥ फळ अनापेक्ष पावती । प्राणियांचिये संगती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कल्पतरु । सामान्य दाते हे ईश्वरु ॥ ४ ॥

॥ ९६५ ॥ संतीं केला अंगीकार । मज हा निर्धार वाणला ॥ १ ॥ सांचिया वोलें अभयदानें । निःशंक वचनें हीं ऐसीं ॥ २ ॥ नाहीं कोठें गोवागुंती । अक्षरें चालती गुंफिलीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सखासाठीं । जाणती चावटी माझी ते ॥ ४ ॥

॥ ९६६ ॥ संतीं ठेविलें निश्चळ ठायीं । चित्त हें पायीं आपुल्ये ॥ १ ॥ तेणें समाधान वृत्ती । नव्हे चि स्थिती पालट ॥ २ ॥ अखंडता राहिलें ध्यान । होउनी उन्मन मनाचें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कृपा केली । जाणों आली या अर्थें ॥ ४ ॥

॥ ९६७ ॥ अवलोकिलें कृपादृष्टी । केली वृष्टि वचनामृतें ॥ १ ॥ अंकुरले भाववीज । कारण निज अंतरींचें ॥ २ ॥ संतांची हे सहज स्थिती । आठव देती स्मरणाचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे धांवोनि येती । आणि उपदेशिती निज गुह्य ॥ ४ ॥

॥ ९६८ ॥ आपण चि ते येती घरा । देखोनि वरा निज भाव ॥ १ ॥ आप्तपणें आलिंगिती । मनींचा पुरविती हेत सकळ ॥ २ ॥ अनाथ अनन्य देखोनी रंक । करिती कौतुक खेळविती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे लाविती सेवे । आपुलिया वैभवं गौरविती ॥ ४ ॥

॥ ९६९ ॥ चोजवीत घरा येती । ज्याचा देखती शुद्ध भाव ॥ १ ॥ ऐसे करुणाघन हे संत । करिती हेत परिपूर्ण ॥ २ ॥ पाचारुनियां हृदयीं धरिती । निकट वैसविती । जवळी सा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अनुभव झाला । तो चि दाविला बोलोनी ॥ ४ ॥

॥ ९७० ॥ मी तों संतांचें पोसणें । देती समयीं तें चि खाणें ॥ १ ॥
अवघी चुकली जाचणी । उण्या पुण्याची सोसणी ॥ २ ॥ करूं सांगितलें
काज । चिंता दवडुनीयां लाज ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे फिटली खंती । जिणें
मरणें सांचे हातीं ॥ ४ ॥

॥ ९७१ ॥ मस्तक माझा पायांवरी । या वारकरी संतांच्या ॥ १ ॥ प्रति-
वर्षी पंढरपुरा । जाती महाद्वारा हरिभेटी ॥ २ ॥ भेटी सांची इच्छी मन ।
करिती कीर्तन अनुदिनीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे लोटांगण । घालित जाईन
सामोरा ॥ ४ ॥

॥ ९७२ ॥ एवढा मनिचा पुरवा हेत । पंढरिनाथ भेटवा ॥ १ ॥ मग
मी तुमच्या न सोडीं पायां । करीन काया कुरवंडी ॥ २ ॥ कृपासिंधु तुझी
संत । पुरवा आर्त हें माझें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे झालों दास । नका उदास
धरूं आतां ॥ ४ ॥

॥ ९७३ ॥ तुमच्या पार्यीं ठेविलें मन । एवढें चि धन मजपार्शी ॥ १ ॥
जरि हा देव दाखवाल । अभय घाल वचनाचें ॥ २ ॥ तरि हा प्राण ओंवा-
ळीन । जिवें चरण न सोडीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कृपा करा । यावरि धरा
मज हातीं ॥ ४ ॥

॥ ९७४ ॥ जाणोनियां मनोगत । ठेवा हात मस्तकीं ॥ १ ॥ करा माझें
समाधान । देउनी वचन अभयाचें ॥ २ ॥ आहे देवा तुम्हां हातीं । उगळूं
गुंती जाणतां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वचनाधीन । नारायण तुमचिया ॥ ४ ॥

॥ ९७५ ॥ भेटवाल पंढरिनाथ । तुझी चि संत कृपालु ॥ १ ॥ ह्मणोनि
येतों काकुळती । पुढतोपुढतीं कीव भार्की ॥ २ ॥ इतरांची मी न करीं
आस । झालों दास तुमचा चि ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ठेवा पार्यीं । यावरि
कायी विनवूं मी ॥ ४ ॥

॥ ९७६ ॥ जाणतसां जरी अंतरीचें । तरि कां हो वाचे वदवितां ॥ १ ॥
केविल्लावाणे तुमचे दास । देखतां उपहास होतील ॥ २ ॥ जग निघ
आधीं करा । मग तुझी धरा निज करीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐशी रीत ।
नाहीं चि शोभत संतांसीं ॥ ४ ॥

॥ ९७७ ॥ आणिका ते ही विट्ठल करिती । लागले संगती भाविक त्या

॥ १ ॥ यांचा वारा लागेल ज्यासी । येती खासी मुक्तीही वरू ॥ २ ॥
घडतां खांचें अवलोकन । होती पावन महा पापी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
त्यांची भेटी । ते चि गांठी विट्टलेसी ॥ ४ ॥

॥ १७८ ॥ उत्तम संचित होतें गांठी । तेणें चि या भेटी संतांसर्वें ॥ १ ॥
सुकृतासी आलीं फळें । भाववळें लगटोनी ॥ २ ॥ खाच्या भाग्या आले
भाग्यें । लाधले संग संतांचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पृणते आले । जिहीं
या सेविलें संतचरणा ॥ ४ ॥

बोधपर अभंग.

॥ १७९ ॥ नको बोलों शब्द वावगे विवाद । आठवा गोविंद ध्यानीं
मनीं ॥ १ ॥ सकळही तुमचें होईल कल्याण । जरि या गाल गुण विटो-
वाचे ॥ २ ॥ लटिका चि वडिवार बोलों जाल वाचा । तरि होईल काळाचा
अति क्रोध ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पहा विचारुनी दृष्टी । धरा हित पोटीं
होईल तें ॥ ४ ॥

॥ १८० ॥ सांगेन तें हित धरा अवघे मनीं । नका मानूं कोणी विट
याचा ॥ १ ॥ वरें शिकवितां वरें तें मानावें । वाईटा सागावें त्याग-
वितां ॥ २ ॥ पुढें सुख विश्रांती मागें राहे कीर्ति । ऐसिया पद्धति संतां-
चिया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देवें बोलविलें बोल । घ्याल ते ते व्हाल
सुखीअर्थ ॥ ४ ॥

॥ १८१ ॥ परस्त्रीसंगें घडती दोष । बुडे वंश पापें त्या ॥ १ ॥ यमधर्म
घाली बंदीं । नव्हे कधीं सुटिकासी ॥ २ ॥ पूर्वज अधःपतना जाती । मग
ते शापिती अति क्रोधें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पातित्य ऐसें । वरी संग दोषें
परस्त्रीच्या ॥ ४ ॥

॥ १८२ ॥ पापें पूर्वज नरका जाती । पापें चि बुडती धर्म सकळ ॥ १ ॥
पापें चि कुळ भंगा जाय । वंशासी होय अपघात ॥ २ ॥ पापें चि यश कीर्ति
पळे । पापें चि सोहळे दरिद्राचे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे घडतां पापें चि पतनीं ।
पतडी यातनीं पूर्वजेसी ॥ ४ ॥

॥ ९८३ ॥ पाप तथा नांव परदारा गमन । पाप तें परधन अपहार ॥ १ ॥
पाप तेंचि निंदा परपीडा द्वेष । पाप तें चि उपहास पुढिलांचे ॥ २ ॥ पाप
तेंचि जीवीं विषयाची आसक्ति । पाप तें अभक्ति कुळाचारी ॥ ३ ॥ निळा
ह्मणे पाप मुख्य तें चि साचें । नावडे देवाचें नाम मुखीं ॥ ४ ॥

॥ ९८४ ॥ किंचित् सुख आगळें दुःख । पावती अवश्यक व्यभिचारी
॥ १ ॥ क्षयो व्याधी भगें पडती । जगनिंद्य होती हे आर्धी ॥ २ ॥ पुढें
राजा दंड करी । सर्वस्व हरी देखतां ॥ ३ ॥ निळा म्हणे हांसती लोक ।
थुंकित्ती थुंक तोंडावरी ॥ ४ ॥

॥ ९८५ ॥ भीड भाड जाय उडोनी लौकिक । शेवटींचा रंक तोही
दापी ॥ १ ॥ दावितां तो तोंड लाजे भरले सभे । मग वाले उभें सल चि
जैसैं ॥ २ ॥ सुहृद जन ते अवमान करिती । निधुर वोलती त्रासवचनें ॥ ३ ॥
निळा ह्मणे मग होय दैन्यवाणें । हो काय तैसें जिणें भूमिभार ॥ ४ ॥

॥ ९८६ ॥ आहारे काय जोडी केली । नर्कासी धाडिलीं उभय कुळें
॥ १ ॥ उपजतां तुज संतोपले सर्व । बुडविलें नांव त्यांचें ही त्वां ॥ २ ॥
असत्याची वाचे सदा रावणुक । चोरी सिनळिक न संडसी ॥ ३ ॥ निळा
ह्मणे वृथा हाहाभूत जन्म । केला ऐसैं अकर्म आचरोनी ॥ ४ ॥

॥ ९८७ ॥ पापासर्वें जिणें ज्याचें । वृथा चि त्याचें झालेपण ॥ १ ॥
भोगितां भोग रडे मग । ह्मणे मी जगनिंद्य झालों ॥ २ ॥ सांगतां हित
नाहीं ऐकिलें । वडिलीं दाविलें विहित तें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आतां पडि-
येला खोळे । गिळीयेला काळें व्याधी सर्पें ॥ ४ ॥

॥ ९८८ ॥ अभीशापासीं कारण । मुख्य संभाषण परस्त्रीचें ॥ १ ॥
सहज एकांती बोलूं जातां । उपजे विकल्पता सकळांसी ॥ २ ॥ मग तें अप-
घातासीं मूळ । करी तात्काळ नावरत ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे प्रमादी ऐसी ।
प्रमदेपासीं अखंड ॥ ४ ॥

॥ ९८९ ॥ बाप बंधु वेगळा करुनी । इतरां लागुनी बाधक ॥ १ ॥
ह्मणोनि परांगनेसर्वें । सलगी नव जावें एकांती ॥ २ ॥ जरी उदंड दंडक
झाला । तरी तो त्याला नाडक चि ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ते विकल्पखाणी ।
प्रमदा सज्जनीं वाळावी ॥ ४ ॥

॥ ९९० ॥ जरी झाला तपस्वी थोर । तरी अमावें दूर परस्त्रीसी
॥ १ ॥ गुरुनीही एकांतामी । नव जावें स्त्रियांसीं उपदेशा ॥ २ ॥ वमतां
एकत्र आनोविन । होईल जघन्य निमीषें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जतन करा ।
शाहाणे विचारा ऐसें आतां ॥ ४ ॥

॥ ९९१ ॥ याचिलार्गी परांगना । मानिती हुताशनापरी ज्ञाते ॥ १ ॥
जवळी गेल्या जाळूं शके । ह्मणोनि धाकें पळती सा ॥ २ ॥ आर्धी तों
न करिती संभाषण । मां एकांत दर्शन कैचें सां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे शुचि-
र्भूत । वसती निर्भूत जनीं वर्नी ॥ ४ ॥

॥ ९९२ ॥ शहाणे ते चि परस्त्रीपार्शी । क्षणहि सहवार्सीं न वैसती ॥ १ ॥
येती जाती तरी ते दुरी । चौघांभीतरिं साचिमवें ॥ २ ॥ तेथें कैचा
विकल्प वाढे । शूर ते गाढे निवडले ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे काळासी धाक ।
इतरांचा लेख काय तेथें ॥ ४ ॥

॥ ९९३ ॥ इतर साधनीं उपाव । करिनी ते ते आह्मां देव ॥ १ ॥ काय
जाणिलें तिहीं । पडिले साधनांचे वाहीं ॥ २ ॥ कोण ल्याभ कैसी गती ।
काय पावती ते अंती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नेणों आर्हीं । तुमच्या नामेंविण
स्वामी ॥ ४ ॥

॥ ९९४ ॥ वाउग्या खटपटा । नावडती तैशा चेष्टा ॥ १ ॥ जेणें भ्रंश
पावे बुद्धी । न पाववी स्वरूप सिद्धी ॥ २ ॥ घालिती घालणी । काय करूं
ते बोलणी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे मिथ्या वाद । काय करावे ते छंद ॥ ४ ॥

॥ ९९५ ॥ एका हरिच्या नामेंविण । कळी दुर्गम साधन ॥ १ ॥ ह्मणो-
नियां न येती मना । करोत जैसी ज्या भावना ॥ २ ॥ आह्मां हरिभक्तां
दूषण । छंदें वंद अवलक्षण ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नाणूं दृष्टी । ऐसी
अभागी करंटी ॥ ४ ॥

॥ ९९६ ॥ घेऊनियां कृत्रिम सोंगें । नानापरिच्या नटती रंगें ॥ १ ॥
आपण बुडोनियां बुडविती । लाबुनि आणिकांही संगती ॥ २ ॥ जडउनि
एकांतीं वैसणें । करूनी चावटी बोलणें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे उपदेशिती ।
विषय आत्मरूप शिष्यांप्रती ॥ ४ ॥

जे या दूषिती नामासी । कृत्रिम करिती उपदेशासी ॥ २ ॥ सांगती पाखांड । बोल बोलोनियां वितंड ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जाती । घेउनी नर्का शिष्यांप्रती ॥ ४ ॥

॥ ९९८ ॥ विठ्ठल विठ्ठल वदतां वाणी । चक्रपाणी संतोपे ॥ १ ॥ ह्मणोनियां लाहो करा । अहो अवधारा अवघे ही ॥ २ ॥ येणें चि नामें वैकुंठासी । गेले पापरासी बहु मार्गें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सांगती संत । उभवुनी हात पुराणांतरीं ॥ ४ ॥

॥ ९९९ ॥ येणें चि साधनें । तुटती संसारबंधनें ॥ १ ॥ ह्मणोनियां करा लाहो । स्मरा रकुमादेवी नाहो ॥ २ ॥ येईल धांवता । धांवोनियां पाचारितां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हरी । कृपावंत दीनावरी ॥ ४ ॥

॥ १००० ॥ रानीं वनीं घरीं दारीं । वसतां उच्चारीं हरिनाम ॥ १ ॥ तेणें चि माया उतरोनि घांट । पावसी वैकुंठ महज वृत्ती ॥ २ ॥ नलगे करणें खटाटोप । करीं हा चि जप नामाचा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे होईल ऋणी । हा चक्रपाणी तुझा मग ॥ ४ ॥

॥ १००१ ॥ होय अंतरीं पालट । करितां पाठ हरिनामें ॥ १ ॥ देवा ऐसे देव चि होती । जे या भजती विठ्ठला ॥ २ ॥ ऐसा याचा प्रताप ठसा । प्रगटे सरिसा नामजपें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे लटिकें नव्हे । पहा स्वानुभवे आपुलिया ॥ ४ ॥

॥ १००२ ॥ आंतु वाहेरी सर्वापासीं । परि हा कोणासी नाहळे ॥ १ ॥ मोहियलीं मायाभ्रमों । संसार संभ्रमों ह्मणोनियां ॥ २ ॥ विस्मरणें चि हा न पडे दिठी । स्वार्थ पोटीं विपयाचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गेलीं वांया । ऐसा पावोनियां नरदेह ॥ ४ ॥

॥ १००३ ॥ येथें येउनी केलें कायी । विठ्ठल नाहीं आठविला ॥ १ ॥ आहा रे मूढा भाग्यहीना । नेलासी पतना मोहभ्रमों ॥ २ ॥ नाहीं केली सुटिका कांहीं । ये चि प्रवाहीं पडिलासी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे लाहोनि हातीं । केली माती आयुष्या ॥ ४ ॥

॥ १००४ ॥ आतां तरी विचार करीं । ध्यायीं अंतरीं विठ्ठला ॥ १ ॥ नाहीं तरी व्यर्थ चि ज्ञासी । पुढें चौऱ्यायशी भोगावया ॥ २ ॥ जिणें मरणें

याहुनी दुःख । कोणतें अधिक सांग पा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जरा व्याधी ।
नाना उपाधी दरिद्रे ॥ ४ ॥

॥ १००५ ॥ ऐशा सोसुनियां यातना । कांरे मना वीट न ये ॥ १ ॥
बुद्धिहीना मतिमंदा । किती आपदा ऊसंतिसी ॥ २ ॥ कधी पावेल
परिपाक । बुद्धि विवेका स्पर्शेल ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे रिखा मापें । विषय
संकल्पें मवितोसी ॥ ४ ॥

॥ १००६ ॥ जें जें करिसी तें तें वृथा । पंढरिनाथा न भजतां ॥ १ ॥
दिसे पुढें परी ते माया । जाईल विलया क्षणमात्रें ॥ २ ॥ पुत्र पत्नी बंधु
पशु । भासे आभासु परि मिथ्या ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वित्त गोत । नेणसी
नाशवंत हे सकळ ॥ ४ ॥

॥ १००७ ॥ सुख वाटे परी हें दुःख । भोगविल नर्क परिपाकीं ॥ १ ॥
ह्मणोनियां सांडीं आशा । भजें सर्वेशा विठ्ठला ॥ २ ॥ जेणें कधीं चि न ये
तुटी । लाभे कोटी कल्प जिणें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पावसी पदा । जेथें
आनंदा निजवस्ती ॥ ४ ॥

॥ १००८ ॥ सांगतां आतां न वाटे खरें । भोगितां वरें जाणवेल ॥ १ ॥
तेव्हां कोणी न ये कामा । हिरोनी श्रमा घ्यावया ॥ २ ॥ यमजाच होतां
दंड । न चले खंड धन देतां ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ऐसी गती । होउनि पुढती
गर्भवास ॥ ४ ॥

॥ १००९ ॥ भवसिंधु तरावया । भजावें राया पंढरिच्या ॥ १ ॥
करील तो चि तरणोपावो । दाविल ठावो निजाचा ॥ २ ॥ जेथें वाजतां
नलगे वारा । दिशा अंवरा शिवों नेदी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ऐसिये घरीं ।
निजवील वोवरी पर्यकीं ॥ ४ ॥

॥ १०१० ॥ एकलें चि यावें एकलें चि जावें । जोडिलें नये सर्वें देखती
सर्व ॥ १ ॥ परि या मायाभ्रमें कैसा केला गुंता । न पुरती संचिता भोगितां
भोगा ॥ २ ॥ पुन्हा जन्म पुन्हा मरण चि सांगाती । यमदंड पावती गर्भ-
वास ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नये विकृति कंटाळा । टोके जेंवि काउळा
वमनासाठीं ॥ ४ ॥

॥ १०११ ॥ मगधार् मर्गिं काय । कर्मिनां मर्गिं काये काय ॥ १ ॥ काय

देईल भिकारी । कोण सेवा खाची करी ॥ २ ॥ जाती तया घरा । जेथें लक्ष्मीचा वारा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हीना । आड टाकिली कल्पना ॥ ४ ॥

॥ १०१२ ॥ भाग्यहीन द्राड । तया बुद्धि करी नाड ॥ १ ॥ सुख तें सन्मुख । तया तेंचि भासे दुःख ॥ २ ॥ हित अनहिता वारी । देखोनियां पळे दुरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे उफराटें । प्राक्तन होऊनियां भेटे ॥ ४ ॥

॥ १०१३ ॥ नष्टा सज्जना एक चि वाट । परि अनिष्ट इष्ट फळें ॥ १ ॥ एका उत्तम वैकुंठ वास । जाणें निरयास हें एका ॥ २ ॥ जातां येतां सारिखे चि दिसती । परि ते पावती पद भिन्न ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अचित फळ । भोगवी कपाळ ज्याचें त्या ॥ ४ ॥

॥ १०१४ ॥ आपणा समान केलें त्यामी । धरिलें ज्यासी निज हातीं ॥ १ ॥ ऐसा देवो कृपासिंधु । ह्मणोनि वंधु दीनांचा ॥ २ ॥ हीनत्व देखोनि भक्तां अंगीं । लाजे जर्गीं खाचेनि ॥ ३ ॥ निळा म्हणे करुनी थोर । चालवी बडिवार निजांगें ॥ ४ ॥

॥ १०१५ ॥ आंवरुनियां ज्यांनीं चित्त । ठेविलें सतत हरिचरणीं ॥ १ ॥ झाली खाची कार्यसिद्धी । तुटल्या व्याधि जन्म जरा ॥ २ ॥ एकविध भजले देवा । उतरले भव समुद्रातें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे निश्चळ पदा । पावले गोविंदा आठवितां ॥ ४ ॥

॥ १०१६ ॥ हा चि उपाव सुगम सार । तरणें संसार जया नरा ॥ १ ॥ नाम गातां गोविंदाचें । फिटें जिवाचें जिवपण ॥ २ ॥ भुक्ति मुक्ति वोळगे येती । अंगीं चि ठाकती दया क्षमा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अवघीं च सुखें । येती हरिखें चोजवित ॥ ४ ॥

॥ १०१७ ॥ गुंतली ते आशा । पडिली मोहजाळ फांसा ॥ १ ॥ नदेखो-नियां श्रीहरी । कर्ता भोक्ता या संसारीं ॥ २ ॥ अवघीं चि खाची सत्ता । करवी करितो तत्वता ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ऐसी । नेणोनि होती कासाविसी ॥ ४ ॥

॥ १०१८ ॥ अभिमानाच्या भुली । ज्या त्या कर्मीं लिप्त झाली ॥ १ ॥ नेणोनियां ज्ञान मूढें । भोगासक्त पुढें पुढें ॥ २ ॥ ह्मणती अंगें आम्हीं केलें । सहजें जें जें घडोवनि आलें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे मत्तें ऐसीं । गुंतलीं ते काळपारीं ॥ ४ ॥

॥ १०१९ ॥ एकला चि हरि । नेणोनियां चराचरीं ॥ १ ॥ करिती निंदा आणि द्वेष । घेऊनियां गुणदोष ॥ २ ॥ क्षणीक पमारा । मायीक मानियेला खरा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे गेलीं । ऐशीं च कितेकें नाहलीं ॥ ४ ॥

॥ १०२० ॥ प्रसक्ष जनीं जनार्दन । नेणोनियां कथी ज्ञान ॥ १ ॥ काय तैसीं ते वाच्याळें । करिती चावटी तोंडवळें ॥ २ ॥ नाहीं अंगीं हरिची भक्ति । दाविती कौरडी च विरक्ति ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नेणतां वर्म । केलें पाठी लागे कर्म ॥ ४ ॥

॥ १०२१ ॥ लुगड्या नांव चंद्रकळा । परि तो काळा रंग वरी ॥ १ ॥ नांवा ऐमें कर्तृत्व नाहीं । तरि तें कायी नपुंसक ॥ २ ॥ घोळण्या नांव लक्ष्मण । करितें भर्जन लाद्यांचें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे गुसळिती रवी । परि ते न दावी प्रकाश ॥ ४ ॥

॥ १०२२ ॥ अश्व पाहतां तो सोज्वळा । म्हणती निळा शुभ्रासी ॥ १ ॥ तैसैं नांवापासीं काये । करणी आहे विचित्र ॥ २ ॥ केश विचरिती फणी । तरि काय बहिणी शेपाची ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सुगरणी । नांवें केरसुणी झाडिती ॥ ४ ॥

॥ १०२३ ॥ सोंवळ्या नांव क्षीरमागर । वृथा चि मांजर गाजरीं ॥ १ ॥ काय तैसीं तें वायाणें । लटिकीं च भूषणें विरविती ॥ २ ॥ शुभा नांवें विकती शेणी । मृगजळ पाणी काय खरें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पाखांड करिती । जर्गी म्हणविती गोसावी ॥ ४ ॥

॥ १०२४ ॥ सांगती एक करिती एक । जोडिती पातक दुर्बुद्धी ॥ १ ॥ हिताहित न विचारिती । दुर्भरा भरिती महा पापें ॥ २ ॥ यम प्रहार होती पुढें । नेणोनियां मूढें वर्तती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अंगा येईल । तेव्हां जाण-वेल भोगितां ॥ ४ ॥

॥ १०२५ ॥ वाचे शब्द असखाचे । हें चि दुर्जनाचें भांडवल ॥ १ ॥ पुढिलांतें उपहासिती । आणि मानिती संतोष ॥ २ ॥ निंदा द्वेष अहंकार । मद मत्सर वाढते ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नर्का जाणें । आहे पुरश्चरणें सार्ची हे ॥ ४ ॥

॥ १०२६ ॥ विद्यामानें गर्वताठा । धरुनी प्रतिष्ठा वाढविती ॥ १ ॥

नेणती जेणें देव हातीं । लागे ते युक्ति हारविली ॥ २ ॥ काम्यनिशिद्धीं
आदर थोर । जप ते अघोर मंत्रांचे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे यातना थोरी ।
नकीं अघोरीं पडावया ॥ ४ ॥

॥ १०२७ ॥ जारण मारण स्तंभन मोहन । वशीकरण उच्चाटण आव-
डती ॥ १ ॥ येणें चि सिद्धी मिरविली जर्गी । अशुचि अनुरागी निरं-
तर ॥ २ ॥ जड्या बुड्या हातीं मिरां । ताईताभीतरीं वागविली ॥ ३ ॥
निळा ह्मणे चिरकाळ नकीं । वसावया कुंभपार्कीं पुर्वजेंसी ॥ ४ ॥

॥ १०२८ ॥ सपें मुखीं च धरिलें विप । मानुनी पियूष अत्यादरें ॥ १ ॥
आणिका डंखुनी वधवी प्राणा । तैसी त्या दुर्जना चाहाडी गोड ॥ २ ॥
नागवूनि भलियां संतोष मानी । कैसा तो पतनीं न पडेल सांगा ॥ ३ ॥
निळा ह्मणे जें जोडिलें सायासें । तें चि तया हि ऐसें भोगणें पुढें ॥ ४ ॥

॥ १०२९ ॥ दुर्जन तो चि पुढीलांचें मुख ! देखोनियां दुःख मानी
जिर्वी ॥ १ ॥ तापल्या तेळीं पडतां चि मीतळ । जैसा उठी ज्वाळ भडका
करी ॥ २ ॥ पुढीलांचे उत्तम गुण । ऐकोनियां उत्थापन करूं धांवें ॥ ३ ॥
निळा ह्मणे यातना त्यासी । केंचि नर्कवासी नव्हती सांगा ॥ ४ ॥

॥ १०३० ॥ विंचु नांगी विपधरी । खोमडे वरी मृत्यु सा ॥ १ ॥ जैसें
कर्म तैसें फळ । हें तों अढळ नचुकेचि ॥ २ ॥ चोऱ्या करितां तुटती हात ।
पावती घात जिवितेंसी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सिनळीकरितां । झुरती उभ-
यतां नाक कान ॥ ४ ॥

॥ १०३१ ॥ आजिवरि काळ वृथा चि गेळा । जेथुनियां झाला सृष्टी-
क्रम ॥ १ ॥ ऐसे चि नाना धरितां वेप । न तुटती पाश कर्मांचे ॥ २ ॥
केव्हां स्वर्ग केव्हां नर्क । केव्हां दुःखदायक संसार ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
न पुरे घडी । ओढाओढी कल्प जातां ॥ ४ ॥

॥ १०३२ ॥ स्वप्नीं देखिलें तें जागृतिये नाहीं । हारपोनियां ठायीं
ठावो चि नुरे ॥ १ ॥ ते चि परी झाली माझिया मानसा । संसार तमासा
क्षणें चि विरे ॥ २ ॥ कैची हे संपत्ति धन वित्त पशु । लट्टिका चि आभासु
मायीक तो ॥ ३ ॥ निळा म्हणे एक सत्य हरिचें नाम । येर अवघा
चि श्रम मिथ्याभूत ॥ ४ ॥

॥ १०३३ ॥ सोनें असे सोनेपणें । अळंकार लेणें होय जाय ॥ १ ॥
तैसें चराचर होतां जातां । वस्तु अखंडता अखंड ॥ २ ॥ नाना मृग-
जळ दिसे भासे । भूमिका ते असे कोरडी च ॥ ३ ॥ निळा म्हणे घटमट
मोडी । अवकाश परवडी नाहीं तया ॥ ४ ॥

॥ १०३४ ॥ येती जाती वर्षती मेघ । गगन तें अभंग जैसें तैसें ॥ १ ॥
तैसीं च ब्रह्मांडें अनेक होती जाती । स्वरूप तें अद्वैतीं अद्वैत ॥ २ ॥ नाना
नटिया नट वेप । परि तो आपणांस भिन्न नव्हे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नाना
वस्त्राकार तंतु । दाडनी आपणातु आपण ॥ ४ ॥

॥ १०३५ ॥ जिवाचाही जीव माझ्या शिवाचा शीव । पंढरीचा देव
मन बुद्धी इंद्रियें ॥ १ ॥ आईका हो श्रोते तुझी संत सज्जन । मी माझे हें
जतन कोण करी यावरी ॥ २ ॥ नयनाचे हि नयन माझ्या घ्राणाचें घ्राण ।
श्रवणाचे हि श्रवण तो चि रमनेची रसना ॥ ३ ॥ त्वचेचीही त्वचा माझे
वाचेची वाचा । बोळविसी बोळाचा तो चि अर्थ तात्पर्य ॥ ४ ॥ कराचे हि
कर माझ्या चरणाचे चरण । चैतन्याचें चैतन्य तो चि मनाचें मन ॥ ५ ॥
निळा ह्मणे भुक्ति मुक्ति विरक्ति ज्ञान । शांति क्षमा दया तो चि सिद्धी
साधन ॥ ६ ॥

॥ १०३६ ॥ सुखानंदाची राणिव । भागा आली फावली सर्व ॥ १ ॥
ध्याल ते ध्या रे धणीवरी । असाल जे जे या अधिकारी ॥ २ ॥ फुकासाठीं
बोळोनि आलें । घरासी दैव हें चांगलें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे उवग नका ।
मानूं अवघे हि ऐका ॥ ४ ॥

॥ १०३७ ॥ न सांपडे ऐसी कर्त्री । वेळ लागली ते संधी ॥ १ ॥
हरिचे गुण वाचे यावे । श्रवणीं श्रवण ते करावे ॥ २ ॥ गेलीं जातील
वर्षे काळ । आयुष्या वेंचुनियां निर्फळ ॥ ३ ॥ निळा म्हणे यालागीं
करा । वेगें आतां चिर्त्ती धरा ॥ ४ ॥

॥ १०३८ ॥ गेला फिरोनियां दिवस । न ये घटिका लव निमिष ॥ १ ॥
आहे तो चि भरा हार्ती । महा लाभाची संपत्ती ॥ २ ॥ मार्गें नागवलीं
फारें । गेलीं वांया नारीनरें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे म्हणोनि जागा । सांडनी
शोरबार वाउगा ॥ ४ ॥

॥ १०३९ ॥ संत आज्ञा सादवित । जातों सकळांचें हि हित ॥ १ ॥
नाईकोनी सोडाल । फळ कनिष्ठ तरी पावाल ॥ २ ॥ आह्मी उत्तीर्ण
आपुलिया । उचिता ठेलों सांगोनियां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे यावरि आतां ।
बोल न ठेवावा मागुता ॥ ४ ॥

॥ १०४० ॥ आज्ञापिलें जें श्रीहरी । ते चि बदली हे वैखरी ॥ १ ॥
नाहीं माझें येथ वीर्य । जाणे ज्याचें तो चि कार्य ॥ २ ॥ येईल जरी हे
प्रतीति । धरा तरी हें हित चि चिर्ती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सांडिजे येरी ।
नास्तिक वादी परते दुरी ॥ ४ ॥

॥ १०४१ ॥ याच पायीं मनोरथ । पूर्ण काम सकळ हि आर्त ॥ १ ॥
ह्मणोनियां धरिला जिवें । हा चि संतीं मनोभावे ॥ २ ॥ इच्छिलिया
पदा । नेतो देउनी सुख संपदा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे खंडी मूळ । वासनात्म-
काचें तात्काळ ॥ ४ ॥

॥ १०४२ ॥ अवधिया चि ज्ञानें अवधीं चि जाणें । परि एक नेणें
आत्मज्ञान ॥ १ ॥ बोल तितुके बोल चि वरी । परि न चढे पायरी प्राप्तीची
॥ २ ॥ आपुलें चि हित आपण नेणे । वरी आणिकां शाहाणें करूं
धांवें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ठकुनी लोकां । आपण हि नर्का जात
सवें ॥ ४ ॥

॥ १०४३ ॥ चाडिया मुखें दाणा पडे । तरि तो निवडे कणभारें ॥ १ ॥
तैसें कडवळ फोकिलें नोव्हे । सोंपट चि राहे वाढोनियां ॥ २ ॥ तैसें
सद्गुरुमुखींचें वचन । पाववी निज स्थान पदातें ॥ ३ ॥ वाचाळ ज्ञानें ऐकतां
गोष्टी । वाउण्या चि शेवटीं भरोवरी ॥ ४ ॥ निळा म्हणे सांप्रदाय शुद्ध ।
उपजवी बोध गुरु शिष्या ॥ ५ ॥

॥ १०४४ ॥ नाहीं वारी पळमात्र घडी । गेले कल्पकोडी याचिपरी
॥ १ ॥ आतां कधीं मोकळा होसी । मग या पावसी परमार्था ॥ २ ॥
पावोनि उत्तम नरदेहा ऐसी । बहुवेळा आयुष्यासी नासियलें ॥ ३ ॥ निळा
म्हणे 'अध्रमा हिंडोनी योनी । त्रास नुपजे मनीं अद्भुत कैसा ॥ ४ ॥

॥ १०४५ ॥ आशावद्धा नाहीं मान । बहुत सन्मानं नैराश्या ॥ १ ॥
याचिलार्गी विचार करा । हित तें धरा मानसीं ॥ २ ॥ भजतां देवा

देव चि होती । विस्मरणें जाती अधःपाता ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ममता बाधी । निख समाधी निःसंगा ॥ ४ ॥

॥ १०४६ ॥ अंतर कोणा नेदी सहसा । आपुलिया दासा सांभाळी ॥ १ ॥ परम कृपावंत हरी । नामोच्चारीं प्रगट होय ॥ २ ॥ याची निष्ठा बाणली ज्यासी । कदाहि सासी न विसंवे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे जवळ चि राहे । ऐसा भक्त मोहें मोहितु ॥ ४ ॥

॥ १०४७ ॥ विश्वास याचा न वाटे जया । विन्मुख तया नरदेहो ॥ १ ॥ जाईल भोगावया योनी । दुःखदायिनी चौऱ्यायशी ॥ २ ॥ पुढती जन्म पुढती मरण । पुढती पतन अधःपात ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पडती फेरा । यातना थोरा भोगावया ॥ ४ ॥

॥ १०४८ ॥ जाईल तेथें तें चि फळ । दुःख कळोळ यमजाच ॥ १ ॥ हरिभक्तीसी विन्मुख होती । ते ते जाती अधःपाता ॥ २ ॥ दुःख शोक व्याधी पीडा । अपघात रोकडा हा चि सासी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सुकृत नेणें । वेष्टिले गुणें मायेचिया ॥ ४ ॥

॥ १०४९ ॥ सार्थकाचा ऐसा काळ । केला अमंगळ मूढ जर्नी ॥ १ ॥ येउनियां नरदेहासी । नेणें स्वहितासी आपुलिया ॥ २ ॥ धिक साचें झालें जिणें । विना स्मरणें श्रीहरिचिया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे साची जोडी । अवधी कुळवाडी पापात्मक ॥ ४ ॥

॥ १०५० ॥ ऐकोनियां भक्तवचनें । देव संतोपले मनें ॥ १ ॥ म्हणती आहे नामापासी । संदेह न धरावा मानसी ॥ २ ॥ संत बोलिले तें खरें । साच चि मानावें उत्तरें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे संतोपविलें । कृपावचनीं या विद्वलें ॥ ४ ॥

॥ १०५१ ॥ आतां अवघे हरिचे जन । करा हो चिंतन नामाचें ॥ १ ॥ देव नुपेक्षील सर्वथा । करा कथा कीर्तनें ॥ २ ॥ टाळ मृदंग लावा भेरी । नाचा गजरीं हरिनामें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वैकुंठवासी । येती भेटीसी तुमचीये ॥ ४ ॥

॥ १०५२ ॥ पाहोनियां हरिकीर्तन । होती प्रसन्न देव तुम्हां ॥ १ ॥ सनकादिक येती भेटी । कथा गोमटी एकावया ॥ २ ॥ संत महंत येउनी

पुढें । वैसती गाढे कीर्तनीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पांडुरंग । रंगीं रंग
मेळविल ॥ ४ ॥

॥ १०५३ ॥ सोहळा तो देखोनियां । लागती पायां मोक्ष मुक्ति ॥ १ ॥ जये
रंगीं नाचे हरि । कीर्तनगजरीं सत्संगें ॥ २ ॥ तेथें कोण पाड येरा । साधन
संभारा तर्कवादा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे योगयाग । ठाकती मुग आरोगुनी ॥ ४ ॥

॥ १०५४ ॥ कीर्तनें धुवट केलें लोकां । दोष कळंकापासुनी ॥ १ ॥
टालिया हरिनामाच्या घोषें । पळती त्रासें कलिमल ॥ २ ॥ स्वानुभवे
वेधल्या वृत्ती । श्रोते हि होती चतुर्भुज ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कीर्तन सुखें ।
हरिलीं दुःखें बहुतांचीं ॥ ४ ॥

॥ १०५५ ॥ कथाश्रवणें विरक्ति जोडे । निजशांती वाढे उल्हासें ॥ १ ॥
कथाश्रवणें परमानंद । प्रगटे स्वानंद निज हृदयीं ॥ २ ॥ कथाश्रवणें
उपाधी तुटे । भवाब्धी आटे निःशेष ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कथाश्रवणें ।
हरती मरणें जन्म जरा ॥ ४ ॥

॥ १०५६ ॥ कथा श्रवणें स्वरूप सिद्धी । लागे समाधी सात्विकां ॥ १ ॥
ऐसा लाभ जोडे जोडी । वैसतां आवडी हरिकथे ॥ २ ॥ कथाश्रवणें परि-
हार दोषां । होताती पाशमुक्त पापी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हरिकथा श्रवण ।
करी बोलवण जन्ममृत्सा ॥ ४ ॥

॥ १०५७ ॥ कथाश्रवणें उपजे विरक्ति । कथाश्रवणें वाढे शांति ॥
कथाश्रवणें परमानंदप्राप्ति । पापी उद्धरती कथाश्रवणें ॥ १ ॥ कथाश्रवणें
उपाधी तुटे । कथाश्रवणें भवाब्धि आटे ॥ कथाश्रवणें सच्चिदानंद भेटे ।
समूळ तुटे मायाजाळ ॥ २ ॥ कथाश्रवणें स्वरूपस्थिती । कथाश्रवणें विषय
समाप्ती ॥ कथाश्रवणें निजात्मप्राप्ती । होय उपरती कथाश्रवणें ॥ ३ ॥
कथाश्रवणें मीपण नुरे । कथाश्रवणें अभिमान विरे ॥ कथाश्रवणें कल्पना
हि झुरे । ब्रह्म साक्षात्कारें भेटिसी ये ॥ ४ ॥ निळा म्हणे प्रथम पायरी ।
हरिकथा श्रवण मनन वरी ॥ निजध्यासें आत्मया हरी । भेटिजे निर्धारी
साक्षात्कारें ॥ ५ ॥

॥ १०५८ ॥ संतोष तरुचें हें फळ । आलें रसाळ पक्कदशे ॥ १ ॥
सेविती ते तृप्त होती । ब्रह्मता पावती सनातन ॥ २ ॥ रुचि ऐसें आवडे

तयां । विरक्तां संसारियां मुखदाते ॥ ३ ॥ निळा म्हणे श्रवणपुटीं । लावि-
तां चि पुष्टीकारक ॥ ४ ॥

॥ १०५९ ॥ भवरोगें जे पिडले लोक । तिहीं अवश्यक सेवावें ॥ १ ॥
महा मात्रा हरिकीर्तन । उतरलें रसायण निज निगुती ॥ २ ॥ मार्गें बहुतां
गुणासी आलें । आरोग्य चि ठेविलें करुनियां ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सांगतां
फार । होईल विस्तार नामें त्यांचीं ॥ ४ ॥

॥ १०६० ॥ वंदुनि तुकया सद्गुरुचे चरण । ब्रह्मानंदें गर्जोनि पूर्ण ॥
स्वानुभवभरें हांकारुन । औषध ध्या ध्या म्हणतुसे ॥ १ ॥ निजात्म नगरी-
हुनी धडफुडा । वैद्य आलों गा या तुमच्या चाडा ॥ तोडीन नाना व्याधीचा
झगडा । करीन रोकडा अमरा ऐसा ॥ २ ॥ जे औषधीचेनि सुवासमेळें ।
द्वैत रोग उठोनि पळे ॥ अहं कुपिताचे पेटाळें । उमळोनियां सगळें तात्काळ
पडे ॥ ३ ॥ घेतां माझीं दिव्य औषधें । सनकादिकांसी निघालीं दोंदें ॥
महर्षि मातले ब्रह्मानंदें । जाणिजे नारदें प्रतीत हे ॥ ४ ॥ अहं विपानळें
घेरला । सदाशिवहि झिजणी पडिला ॥ त्रिविध तापें होता आहाळला ।
तो म्यां उपचारिला निजात्मवैद्यें ॥ ५ ॥ देउनि स्मरणाचें रसायण ।
हरिलें बद्धतेचें कठीणपण ॥ देहातीत करुनियां जाण । ठेविला करून पूर्वीं
जैसा ॥ ६ ॥ क्षराक्षरातीत वृक्षाची मुळी । ते म्यां प्रल्हादाचिये हृदय-
कमळीं ॥ घातली होती ह्यणोनि विपकळोळीं । वांचला अश्रुज्वालीं शस्त्र-
घातीं ॥ ७ ॥ ऐसे एकैक स्वानुभव । सांगतां नवल खाची ठेव ॥ कैचा
उरेल अहंभाव । जाईल ठाव सांडुनियां ॥ ८ ॥ ऐशा नाना प्रकारच्या
दिव्य औषधी । देउनि उपचारिलीं लक्षावधी ॥ भ्रमें भ्रमलीयांचिये
शुद्धी । उपाव त्रिशुद्धी मज हातीं ॥ ९ ॥ ह्यणोनियां आलों गा धांवत ।
विश्वास पहावया द्या हो हात ॥ नाडीं नाडिलेती केला घात । फुटली
धात ईतकारें ॥ १० ॥ विषय कुपथ्याचेनी भरें । त्रिविध तापें तापलेती
ज्वरें ॥ अहंमतेचें लागलें वारें । बद्धता थोर देहबुद्धी ॥ ११ ॥ ममा-
भिमानेंसी कुंथत । भेदबुद्धीचे नि विकारें वरळत ॥ मी माझें लटिकें चि
बोलत । पडिलेती लोळत शुद्धि नाही ॥ १२ ॥ विधीचा न साहे चि वारा ।
अविधी जातसां चाचरा ॥ तेणें चि सन्निपात विकारा । प्रबळ शरिरा
वाढली तृष्णा ॥ १३ ॥ न चलवे ऐक्याचिये भूमिके । विपरीत ज्ञानाचे
खातसे श्लोके ॥ अंधारी पडिलेती न देखोनी निकें । सत्यातें चि लटिकें

मानुनी ॥ १४ ॥ तयामी एक चि विचार । क्षणमात्रें चि होईल उतार ॥
 ध्या माझे वचन हें साचार । द्रैत कल्पना संचार न करावा ॥ १५ ॥ एक
 चमत्कारिक औपध देखेन । वैराग्यवल्लीचें रमायण ॥ वरी माझिये अभे-
 दमात्रेसी सेवन । चिदैक्यभावे करावें ॥ १६ ॥ मांडुनी रमने रसाची
 गोडी । नित्यानित्य विवेक आवडी ॥ प्रसगावृत्ति धारणा फुडी । निरसेल
 गाढी भ्रमभावना ॥ १७ ॥ पथ्येसी अमात्रें निरंतर । हो नेंदावा विपरीत
 ज्ञानाचा संचार ॥ माझिये वचनीं विश्वास धरा । धरितां साचार हरेल
 व्यथा ॥ १८ ॥ मागें म्यां थोरथोरांकारणें । दिधलीं होतीं हे रमायणें ॥
 नांवे मांगों तरी शाखें पुगणें । उदंड व्याख्यानें गर्जताती ॥ १९ ॥ अर्जुन
 वांचविला नाना मांकडीं । उद्धव उपचारिला काढाकाढी ॥ शुक्र वामदे-
 वादिक परवडी । ऋषींचीं भवभयमांकडीं निवारिलीं ॥ २० ॥ ऐसे उप-
 चारिले बहुत जन । संख्यारहित विचक्षण ॥ आतां ही हें रमायण । मेविति
 ते होऊन आरोग्य टाती ॥ २१ ॥ निळा ह्यणे वस्ताद् माझा । शिरीं अमतां
 सद्गुराजा ॥ निवारीन रोग घेउनी पैजा । धरितां वोजा विश्वास मनीं
 ॥ २२ ॥ यापरि सादाउनियां सकळां । जातों आपुलिया निजात्मस्थळा ॥
 रामराम करुनियां ह्यणे निळा । कृपा अखंडित असों द्यावी ॥ २३ ॥

॥ १०६१ ॥ चन्हाटिया दंतकथा । माजी अनर्था कारण ते ॥ १ ॥
 शुद्धभावे हरिकीर्तन । करितां जनार्दन संतोषे ॥ २ ॥ चातुर्यवाणी रंज-
 वण । थिखा खंडण प्रेमाचें ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे घडती दोष । निंदा उप-
 हाम इतरांचे ॥ ४ ॥

॥ १०६२ ॥ एक चि नाम विठोवाचें । उच्चारितां वाचे उणें काय ॥ १ ॥
 रिद्धी मिद्धी लोटांगणीं । येती धांवोनि चोजवीत ॥ २ ॥ भुक्ति मुक्ति
 जवळुनियां । नवजाती टाया आन कोठें ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे सर्व ही मुखें ।
 वमती हरिखें जवळी सा ॥ ४ ॥

॥ १०६३ ॥ उपदेशिला एक चि मार । मज ही उच्चार नामाचा ॥ १ ॥
 ह्यणती न पडे साधनकर्दी । होशिल दोंदी काळाचा ॥ २ ॥ करीं भंतस-
 मागम । गाई हरिनाम कीर्तनीं ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे ऐसा संती । केला निज-
 प्रीति उपदेश ॥ ४ ॥

॥ १०६४ ॥ नलगे जाणें वनाप्रती । अथवा एकांतीं बैसणें ॥ १ ॥

विट्टल विट्टल ह्यणा कां वाचे । सकालार्थचिं कारण हें ॥ २ ॥ नळगे आसन मुद्रा माळा । माधनें कळा योगस्थिति ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे उधळण सार । नळगे निराडार व्रतचर्या ॥ ४ ॥

॥ १०६५ ॥ मांगितले वर्म एव्हें चि करीं । नित्यता उच्चारीं हरिचें नाम ॥ १ ॥ नळगे कोठें जाणें येणें । कर्मबंधनें तुटतीळ ॥ २ ॥ योगसाधन पवनाभ्याम । न करीं मायाम अडचणी ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे हरिच्या नामें । चुकती जन्में यमप्रहार ॥ ४ ॥

॥ १०६६ ॥ सकळ माधनां वरिष्ठ मार । विट्टल नामाचा उच्चार ॥ आणखी नका वोरवार । शीण चि उरेळ पुढती ॥ १ ॥ धांवा ह्यणोनि अवघे वेगीं । चित्त चि ठेवा पांडुरंगीं ॥ संमाराची तुटेल मागी । फिटेल धगी त्रिविधा ॥ २ ॥ आवडी नाचतां पैं गातां । पांडुरंग प्रेमदाता ॥ अवघी तोडुनियां चिंता । करील माथां वैमणें ॥ ३ ॥ ऐमें जाणोनियां निरुती । करा हरिनाभें आवृत्ति ॥ मग हा कळिकाळाचे हातीं । नेदिल तुझां सर्वथा ॥ ४ ॥ निळा ह्यणे मुगम ऐमें । संतीं दाविलें सौरमें ॥ जतन करिती जे मानसें । ते तों पावती सर्वथा ॥ ५ ॥

॥ १०६७ ॥ कर्में वांटिलीं चहूं वर्णां । क्षत्रिय वैश्य आदी ब्राह्मणा ॥ वेद-पुरुषा नारायणा । गुणविवंचना तुज हातीं ॥ १ ॥ यज्ञ पदकर्म ब्राह्मणांसी । क्षात्रदान क्षत्रियांसी ॥ कृपीगोरक्षवाणिज्य वैश्यामी । सेवा शूद्रासी याचिते ॥ २ ॥ नामें स्तोत्रें स्त्रियांदिकांसी । सेवा वांटिली अधिकारेंसी ॥ संत सनकादिक योगियांमी । स्वानुभव सिद्धांत दिधले ॥ ३ ॥ कथा कीर्तन सकळ लोकां । आधिलांपामुनी अनामिकां ॥ तरणोपाय विश्वव्यापका । केळा नेटका विधिमागें ॥ ४ ॥ निळा ह्यणे ऐमिया परी । कृपा करुनियां श्रीहरी ॥ जीव तारिले भवमागरीं । भक्तकैवारी ह्यणोनियां ॥ ५ ॥

॥ १०६८ ॥ आतां निज प्रेमाची हे जाती । देहभावीं नुरे स्फूर्ति ॥ अव-धिया संसारें निवृत्ति । देवो चित्तीं सर्वदा ॥ १ ॥ आंकिलें अन्न जैसें राहे । कोणी फिरोनियां न पाहे ॥ विषय देखोनि तैसें होये । महा वैराग्य त्या नांवें ॥ २ ॥ एक आत्मा न दिसे दुजें । ज्ञान त्या नांव वोलिजे ॥ विरक्ति निर्लो-भता ते सहजे । देहममता न वाधी ॥ ३ ॥ साहे सर्वांचे अपराध । क्षमा त्या नांव तें अति शुद्ध ॥ सोसी अंगीं दुःखादिवाध । निर्द्वंद्व निर्मत्सर द्वेष

न करितो ॥ ४ ॥ निळा ह्यणे ते चि शांति । सर्वदा आनंदमय चित्तवृत्ती ॥
दया तें भजन सर्वा भूर्ती । भक्ती ते देवा न विसवै ॥ ५ ॥

॥ १०६९ ॥ भूर्ती उपद्रव दिधला । ताडिला अथवा निस्तेजिला ॥ तेणें
चिर्त्ता दाहो झाला । अधिभौतिक बोलिला तो ताप ॥ १ ॥ देहीं प्रगटे
रोग व्याधी । तेणें आहाळली तापें बुद्धि ॥ लोळे न पुरे दुःखावधी । अध्या-
त्मिक त्रिगुद्धी तो ताप ॥ २ ॥ दैवें अति वृष्टी कां अनावृष्टी । राजिकें
लुटिलें झाला कृपी ॥ आगीनें जळतां नावरे संकटीं । तो अधिदैव ताप
दोलिजे ॥ ३ ॥ ऐमे त्रिविधताप मत्संगती । विवेकश्रवणें विलया जाती ॥
ह्यणोनि कीर्तनीं बुद्धिमंती । अवश्य श्रवणार्थीं वैसावें ॥ ४ ॥ निळा ह्यणे
होईल लाभ । ब्रह्मानंदा निवती कोंव ॥ प्रमन्न होउनी पन्ननाभ । सीतळ
करील सर्वार्थी ॥ ५ ॥

॥ १०७० ॥ संचित प्रालब्ध क्रियमाण । न मुटे प्राणिया भोगिल्याविण ॥
यालागीं करावें हरिचें स्मरण । तुटेल बंधन मग साचें ॥ १ ॥ सत्कर्म
करितां विधियुक्त । माजी निषेधाचा पडे आघात ॥ मांग अथवा अव्यंग
होत । होय तें संचित निश्चयेंसी ॥ २ ॥ उत्तम अधम कर्म घडती । जाणतां नेणतां
पदरीं पडती ॥ ते चि संचितें होउनी टाती । पुढें भोग द्यावया ॥ ३ ॥
पापपुण्यात्मक कर्म घडलीं । भोगितां उर्वरीत जे राहिलीं ॥ फळ द्यावया
उभीं टाकलीं । प्रालब्धे लाभालाभदायकें ॥ ४ ॥ क्रियमाणें जें आतां
आचरे । सत्कर्म अथवा अकर्मकारें ॥ जें जें निपजे निस्य व्यवहारें । क्रिय-
माण ऐसें बोलिजे तें ॥ ५ ॥ आतां तिहींचें ही निस्तरण । घडे जेणें ते ऐक
खूण ॥ संचितें घडे जन्ममरण । उत्तम अधम योनिद्वारें ॥ ६ ॥ जे जे योनीं
धरी जो जन्म । तेथींचें विहित तो चि सा स्वधर्म ॥ सांग नव्हतां भोगणें
कर्म । नव्हे चि सुटिका कल्पार्ती ॥ ७ ॥ आतां भळते ही योनीं जन्म होतां ।
अनुतापें भजे जो भगवंता ॥ नामें सार्चीं गातां वानितां । दहन संचिता
भक्तियों ॥ ८ ॥ यावरी प्रालब्धें भोग येती अंगा । भोगितां स्मरे जो
पांडुरंगा ॥ निस्तरें प्रालब्धा तो वेगा । पावे अंतरंगा श्रीहरितें ॥ ९ ॥ जें जें
निसानी आचरत । तें ब्रह्मार्पण जो करित ॥ अहंकृती न धरी फळ काम-
रहित । क्रियमाण जाळीत निष्कामता ॥ १० ॥ याचिल्यागीं निळा ह्यणे ।
कर्मपाश तुटती येणें ॥ विठोवाचिया नामस्मरणें । यातायाती चुकती ॥ ११ ॥

॥ १०७१ ॥ मिळाले गोपाल वैसले पाळीं । मध्यें वनमाळी विराजला

॥ १ ॥ यारै ह्यणती खेळ मांडूं । विटीदांडू लगोरीचा ॥ २ ॥ हुंबरी वारै
नाचों फेरे । टिपरी अखरे भोंवताली ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे गाउनी वाचे ।
कान्होवाचे पवाडे ॥ ४ ॥

॥ १०७२ ॥ सांगितलें संतजनीं । उगवुनी कानीं बीजाक्षरें ॥ १ ॥
विठ्ठल जपतां विठ्ठल होमी । न धरीं मानमीं मंशय ॥ २ ॥ करीं कीर्तन
वाजवीं टाळी । राहेल वनमाळी हृदयांत ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे पडे आंठी ।
साधन संकटीं आणिकां ॥ ४ ॥

॥ १०७३ ॥ सांगतो हें मनीं धरा । हित करग आपुलें ॥ १ ॥ जा रे
पंढरीस आधीं । कृपानिधी भेटेल ॥ २ ॥ अवर्षाच मुखें अलौकिकें । देईल
एके दर्शनें ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे रिद्धी सिद्धी । मुक्तिपटीं लागती ॥ ४ ॥

॥ १०७४ ॥ न वाटे हें सांगतां खरें । न येतां वरें स्वानुभवा ॥ १ ॥
बुद्धि मलीन झाली कामें । संसारसंभ्रमं मन वेडें ॥ २ ॥ कैमेन येईल हें
प्रतिती । विश्वास चितीं नुपजतां ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे खरें कुडें । दृष्टी
निवडे पारखिया ॥ ४ ॥

॥ १०७५ ॥ पुढें जाणवेल हें पहातां । अंगा येतां क्षीणत्व ॥ १ ॥ मग
तो नलगे कांहीं हातीं । होईल माती आयुष्या ॥ २ ॥ ह्यणोनियां करग
वेग । धरा अनुराग हरिभजनीं ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे पुढिल वेळ । आहे
अति काल कटीण तो ॥ ४ ॥

॥ १०७६ ॥ मज तो सांभाळिलें संती । धरिलें हातीं दीन ह्यणू ॥ १ ॥
सांगतां न ये विश्वास लोकां । वाधी अशंका ज्याची सा ॥ २ ॥ मी तो
बोलें साचिया मत्ता । पुढें विचारितां कळेल ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे जुनाट
नाणें । नव्हे हें उणें पारखितां ॥ ४ ॥

॥ १०७७ ॥ अहां एका भाविक । संत आर्तक मुमुक्षते ॥ १ ॥ शुद्धचर्या
आचरण । हें चि पृजन संतांचें ॥ २ ॥ नलगे सांगावें मागावें । जाणती
स्वभावे हृद्गत ते ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे अकस्मात । भेटती संत भावशुद्धी ॥ ४ ॥

॥ १०७८ ॥ आर्त जीवींचें जाणती । तथा भेटती नस्वरीत ॥ १ ॥
करितां नामाचें चिंतन । देती वोरमोन निज लाभ ॥ २ ॥ भाव देखोनियां

चिर्त्ती । प्रसन्न होती तात्काळ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सर्व जाण । हे चि ओळखण संतांचें ॥ ४ ॥

॥ १०७९ ॥ संत कैसेनि भेटती । कैसेनि होती कृपावंत ॥ १ ॥ सांगा निगुती हें आह्मांमी । तुमच्या पायांमी लागतां ॥ २ ॥ काय तें करावें पृजन । काय तें धन समर्पावें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे शरण जावें । कैमें विनवावें कोण युक्ती ॥ ४ ॥

॥ १०८० ॥ आतं सर्वदां वाहती । संत भेटावेंमें चिर्त्ती ॥ १ ॥ तयांपासी सांचा भाव । संतभेटीचा उपाव ॥ २ ॥ नाहीं तयां धन वित्त । कांहीं वेंचावें लागत ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे निश्चयेंमी । संत भेटती तयासी ॥ ४ ॥

॥ १०८१ ॥ भाविकांची उत्तम जाती । विश्वास धरिती संतवचनीं ॥ १ ॥ तयां फळे सांचा भाव । प्रगटे देव हृदयांत ॥ २ ॥ जाणीवैचा नाहीं फुंद । शुद्धबुद्ध होती ते ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सांची स्थिती । न ये ते गती जाणतिया ॥ ४ ॥

॥ १०८२ ॥ संतप्रसाद लाधले । ते चि धाले ब्रह्मरमें ॥ १ ॥ सदा नामीं जडली प्रीति । ते चि करिती उच्चार ॥ २ ॥ भक्ति भाग्य वोसंडलें । वैराग्य आलें मोडोनी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अंगीं शांति । क्षमा विश्रांति ज्ञानाची ॥ ४ ॥

॥ १०८३ ॥ देव आलें सांचिया देवा । करितां सेवा आवडी ॥ १ ॥ तेही झाले संत चि अंगें । करिती मंगें आणिकां ॥ २ ॥ सहज त्यांची वर्तणुक । अवघ्यां अधिक माधनां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे बोलती गोष्टी । सा चि रहाटी वेदाच्या ॥ ४ ॥

॥ १०८४ ॥ ब्रह्मानंद मुसावला । अंगीं वाणला आयुर्भावां ॥ १ ॥ संतवचनामृतें तृप्ति । झाली विश्रांति इंद्रियां ॥ २ ॥ मन वैसलें ऐक्यासनीं । निश्चळ आसनीं मुखाचिये ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे लाभ ऐसा । जोडे सरिसा संतसंगें ॥ ४ ॥

॥ १०८५ ॥ नित्य कथाश्रवणीं प्रीति । चित्तवृत्ति अर्थातरीं ॥ १ ॥ ते चि अधिकारी या मुखा । स्वानुभव निका पावती ॥ २ ॥ जया बोलतां

चालतां । एकात्मता न खंडे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आलें घरा । मुख माहेरा
विश्रांति ॥ ४ ॥

॥ १०८६ ॥ ऐसी जोडलिया सत्संगती । परम विश्रांति भाविकां ॥ १ ॥
ब्रह्मानंदाचें पारणें । नित्य स्मरणें श्रीहरिच्या ॥ २ ॥ सकळ ही लाभाच्या
संपत्ती । सामोऱ्या धांवती परमार्थिक ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कृत्य झालें ।
ज्यालागीं आले नरदेहा ॥ ४ ॥

॥ १०८७ ॥ मी ज्या बोलिलों निगुती । संतकृपेच्या त्या युक्ती ॥ १ ॥
येरवी हें काय जाणें । प्रसादाचें करणें त्यांचिया ॥ २ ॥ छाया चित्र
नाचवितां । प्रकाशितां दीप त्यासी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे माझे कर्म ।
जाणती वर्म ते संत ॥ ४ ॥

॥ १०८८ ॥ ते चि माझे सर्वसाक्षी । आहेति कैपक्षीं ह्यणोनि ॥ १ ॥
काय केलें इतरां जनां । भरली भावना त्रिविधा ॥ २ ॥ ठावें ज्याचें तया
वर्म । आणिकां दुर्गम जाणतियां ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे व्याली जाणें ।
वांझे वायाणें तिडकांचें ॥ ४ ॥

॥ १०८९ ॥ अर्थ जाणती अनुभवी । खूण ठावी जयां ते ॥ १ ॥ संत-
कृपेची ते जाति । कवणे रिती ते कैसी ॥ २ ॥ कळे तया खरें खोटें ।
धीट पाटे प्रसादिक ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे अंतरींचें । प्रेम साचें कीं
लटिकें ॥ ४ ॥

॥ १०९० ॥ झगमगी काजीवे । रात्रीं दिवसा नव्हे ठावें ॥ १ ॥
म्हणोनियां नये मोला । नाश पदरीं असे त्याळा ॥ २ ॥ दिसे पतंगाचा
रंग । नाहीं धुतळा तोंवरी चांग ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे परमहंस । झाला
बहुरूपी परि ते फोस ॥ ४ ॥

॥ १०९१ ॥ ज्याचें अंतर तया ठावें । उमटेल बाहेरी क्रियाभावें
॥ १ ॥ ह्यणोनियां धीर करा । माजिघरींचें येईल दारा ॥ २ ॥ नव्हे
आघा तुरडा खेळ । सत्ता ज्याची त्याचें बळ ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे आहे
धणी । शिरीं संपन्न सर्वा गुणीं ॥ ४ ॥

॥ १०९२ ॥ ज्याचा आहे त्या अभिमान । मी तों रंक अनाथ दीन ॥ १ ॥
नलगे देणें हा परिहार । होईल सखाचा आदर ॥ २ ॥ जेणें केलेंसे

पुढारें । त्याचें तया उणें पुरे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे मी मापारी । उभा
धणी शिरावरी ॥ ४ ॥

॥ १०९३ ॥ नाठवी तो स्वयें द्यावी आठवण । हे तों आहे खूण सद्गु-
रूची ॥ १ ॥ ऐसीया प्रकारें बोधवितां शिष्या । अंतरीं प्रकाशा काय
उणें ॥ २ ॥ आपुलें स्वराज्य फावे आपणांसी । निख सदाभ्यासीं तद्रू-
पता ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐशी सद्गुरूपें कळा । परि आहे विरळा बोधक
तो ॥ ४ ॥

॥ १०९४ ॥ प्राणी प्राण अर्पें । तेथें अर्पी तें समर्पें ॥ १ ॥ ऐशी प्रेम
आहे कळा । परी तो बोधक विरळा ॥ २ ॥ दृश्याचिये पाठीं । दृश्य
लोपे द्रष्टाची उठी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ज्ञानें । ज्ञेय राहिजे होऊन ॥ ४ ॥

॥ १०९५ ॥ नाना मतांतरे शब्दाच्या व्युत्पत्ती । पाठांतर होती वाचाल
ते ॥ १ ॥ माझ्या विठोवाचें वर्म आहे दुरी । कैची तेथें उरी देहभावा
॥ २ ॥ यज्ञ योग जप तप अनुष्ठान । राहे ध्येय ध्यान ऐलाडी तें ॥ ३ ॥
निळा ह्मणे विपर्यी उपरती चित्ता । व्हावी सप्रेमता आवडीची ॥ ४ ॥

॥ १०९६ ॥ नाहीं शब्दाधीन वर्म आहे दुरी । नव्हे तंत्रमंत्रां अनुभव
तो ॥ १ ॥ हर्षामर्ष अंगीं आंदोलती लाटा । कामक्रोधें तंटा सांडियेलें
॥ २ ॥ न सरे ते भक्ति विठोवाचे पार्यीं । उपरती नाहीं जेथें चित्ता ॥ ३ ॥
निळा ह्मणे सुख देहनिरमनं । येर ते वचनें व्यर्थ वांया ॥ ४ ॥

॥ १०९७ ॥ सांगेन खूण परि हें नकळे । नुघडतां डोळे बुद्धीचे ॥ १ ॥
याचिलार्गी चित्तशुद्धी । करा हो उपाधी निरसुनी ॥ २ ॥ दावितां ही न
दिसे वर्म । ठाक त्या कर्म आड उभें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दोषा धुणी । गर्जवा
वाणी हरिनामें ॥ ४ ॥

॥ १०९८ ॥ तो चि जाणे अंतरींचें । लटिकें साचें सर्वद्रष्टा ॥ १ ॥
कैसें चाले तया पुढें । निवडी कुडें वरावरी ॥ २ ॥ हें तों आहे सकळां
ठावें । लटिक्या भावें न पविजे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अभिमान होतां ।
टकिला विधाता शेष नेदीं ॥ ४ ॥

॥ १०९९ ॥ त्रिविधाच्या बुद्धी तिन्ही । वर्तती गुणीं आपुलाल्या ॥ १ ॥
जैसी क्रिया तैसें फळ । हें तों सकळ जाणती ॥ २ ॥ उत्तम, मध्यम अधम

भेद । जाणती विषद जाणते ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आपुलाल्या परी । उमटती अंतरीं भाव भिन्न ॥ ४ ॥

॥ ११०० ॥ ज्याचें देणें त्याचें नाम । गावें प्रेम धरूनियां ॥ १ ॥ नाही तरी घडती दोष । अंगी निःशेष कृतघ्नता ॥ २ ॥ पिंड वाढे ज्याच्या अन्नें । त्याचे चि वानें वाढवावें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे माझे दाते । सरते पुरते संतजनीं ॥ ४ ॥

॥ ११०१ ॥ निर्वैरता सर्वा भूतीं । दया शांती आणि करुणा ॥ १ ॥ केली कृपा नारायणें । ऐसीं चिन्हें उमटतां ॥ २ ॥ क्षमा अंगीं निर्मत्सर । वाणी उच्चार नामाचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नम्रता अंगीं । मोहसागीं ममतेच्या ॥ ४ ॥

॥ ११०२ ॥ अवघें देखे ब्रह्मरूप । गुण दोष पाप नातळे ॥ १ ॥ साची झाली चितशुद्धी । कृपानिधी तोषला ॥ २ ॥ हरिच्या भजनीं असादर । पडेल विसर संसारें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे विठ्ठल ध्यानीं । चिचीं मनीं बैसला ॥ ४ ॥

॥ ११०३ ॥ उपाधीचा उवग आला । मनीं आवडला मत्संग ॥ १ ॥ तयासीं देवें चि कृपा केली । भ्रांति निरमली बुद्धीची ॥ २ ॥ कल्पनेचा पुसला ठाव । देहभाव हरपला ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे निराभिमान । झालें उन्मन मनाचें ॥ ४ ॥

॥ ११०४ ॥ फळलें तया जन्मांतर । न पडे विसर नामाचा ॥ १ ॥ असादरें हरिची भक्ति । झाली विरक्ति विषयाची ॥ २ ॥ कामक्रोधां गिळिलें शांति । अहंकार समाप्ति मदमत्सरा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अचिंतन । लागलें अनुसंधान हरिरूपीं ॥ ४ ॥

॥ ११०५ ॥ सुखें करावें भोजन । गर्जावे गुण श्रीहरीचे ॥ १ ॥ ल्यावें लेणें अलंकार । अमावें सादर हरिकथे ॥ २ ॥ यथाविधी भोगितां भोग । हृदयीं पांडुरंग आठवावा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे न लिपे कर्मा । हरिनाम धर्मा अवलंबितां ॥ ४ ॥

॥ ११०६ ॥ गर्जतां विठोवाच्या नामें । जाळिलीं कर्में शुभाशुभें ॥ १ ॥ रिघाले अवधियां बाहेरी । विठ्ठल अंतरीं धरूनियां ॥ २ ॥ कैचें तयां

मायाजाळ । विराली तळमळ कल्पनेची ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भोग खाग ।
खाचे पांडुरंग हो सरला ॥ ४ ॥

॥ ११०७ ॥ एका विठलीं चि ठेविला । जिहीं निश्चय आपुला ॥ १ ॥
ते चि विठल झाले आतां । मोह सांडुनियां ममता ॥ २ ॥ देवावीण सहसा
कांहीं । दुजें तयां उरलें चि नाहीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे स्वानुभव ल्याले ।
विठल चि अंगें होउनि ठेले ॥ ४ ॥

॥ ११०८ ॥ झाली भाग्याची उजरी । दृष्टी देखतां चि पंढरी ॥ १ ॥
ठेविले तों कर कटीं । जेणें अवलोकिला दिठी ॥ २ ॥ चंद्रभागे केलें
स्नान । भक्ता पुंडलिकाचें दर्शन ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वैकुंठवासी । प्राणी
होईल तो निश्चयेसी ॥ ४ ॥

॥ ११०९ ॥ याचे पार्यी धरिल्या भाव । भेटेल देव निश्चयें ॥ १ ॥
नव्हे अन्वथा भाषण । ठावी खूण संतांसी हे ॥ २ ॥ निज करें कुरवाळून ।
देईल आर्लिगन आत्यादरें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे येईल दारा । देव सामोरा
धांवोनियां ॥ ४ ॥

॥ १११० ॥ आपुली धणी पुरे तों ध्यावें । उरलें ठेवावें तेमें चि ॥ १ ॥
भरला आहे हा सागर । न लगे अंत पार कोणासी ॥ २ ॥ उदंड मार्गें
झाले सुखी । आतां ही आणखी पावतील ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नित्य
नवा । आहे हा ठेवा जगादीचा ॥ ४ ॥

॥ ११११ ॥ आहे आरुष बोलणें । नव्हे नाणें टांकसाळी ॥ १ ॥
नका घेऊं खऱ्यासाठीं । येईल तुटी एखादा ॥ २ ॥ पाहतां ठसा कळेवरी ।
अभ्यंतरीं गैरसाळ ॥ ३ ॥ निळा म्हणे निवडुनी ठेवा । आतां देवा
एकीकडे ॥ ४ ॥

॥ १११२ ॥ वाचे बोलविलें देवें । मज हें काय होतें ठावें ॥ १ ॥
सहज नामें आळवितां । ओघ आला हा अवचिता ॥ २ ॥ संत जाणती
अंतर । कीं हा रखुमाईचा वर ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पुसिली गोठी । न ये
सांगतां ते गोमटी ॥ ४ ॥

॥ १११३ ॥ उगा चि वदवितां कां गा । वाचा माझी पांडुरंगा ॥ १ ॥
कोणा न रुचे ऐकतां । हांसों लागती तत्वतां ॥ २ ॥ म्हणती रचिलें हें

पासांड । सैरा वाजविलें तोंड ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आतां देवा । दिव्हा
घोकार तो हा देवा ॥ ४ ॥

जनांस शिक्षा.

॥ १११४ ॥ आशाबद्धाचिया मुखें । निघे अक्षर तें तें फिकें ॥ १ ॥
श्रवणीं बैसोनियां श्रोता । विटे ऐकुनी साची कथा ॥ २ ॥ न करुनियां
नमस्कार । अब्हेरिती नारीनर ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जळो जिणें । मदां
साचें लाजिरवाणें ॥ ४ ॥

॥ १११५ ॥ भुंकोनियां उठी । श्वान लागे भलत्या पाठीं ॥ १ ॥
ऐसा देह स्वभावगुण । नेणें भला बुरा कोण ॥ २ ॥ तैसा चि तो अति
वादी । अविवेकी सदां क्रोधी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ओळखी सांडी । आलें
तैसें बरळे तोंडीं ॥ ४ ॥

॥ १११६ ॥ नेणोनियां आपपर । करी भलसासवें वैर ॥ १ ॥ वावधुक
ते कार्जेविण । तोडुनी सांडी सन्निधान ॥ २ ॥ सर्वकाळ अविवेक ।
करुनी प्रस्थावे वाधक ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भोगी फळें । दुःखार्चीच
प्राचीन बळें ॥ ४ ॥

॥ १११७ ॥ भलते वेळे भलतें चि करी । निर्भांड सर्वदा अंतरीं ॥ १ ॥
न ह्मणे कर्म हें निषिद्ध । आलें मना तें चि शुद्ध ॥ २ ॥ लाजेचापें
डोळा । खाणोनी सांडिला निराळा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अवाच्य बोले ।
छंदें आपुलिया चि डोले ॥ ४ ॥

॥ १११८ ॥ न राहे चि क्षण हि भरी । कदा निश्चळ अंतरीं ॥ १ ॥ वाचाळ
धांवे तैसें । कार्येविण निरुद्देशें ॥ २ ॥ करी बोलतां प्रमाद । वाढवूनि
वादावाद ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे महा मूर्ख । करी सकळांसवें दुःख ॥ ४ ॥

॥ १११९ ॥ नेणे आपुल्या हितावरी । बोले खासी चि विरुद्ध
करी ॥ १ ॥ जाणावा तो जन्मांतर । पूर्व दोषाचा विकार ॥ २ ॥ सर्व
काळ अल्प बुद्धी । नेणे बोलों सभासंधीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तथा दिसे ।
अवघें जग चि वेढें ऐसें ॥ ४ ॥

॥ ११२० ॥ नीच यातीसीं संगती । आवडे ज्या अहोराती ॥ १ ॥
तो चि ओळखावा दोषी । दुराचारी पापराशी ॥ २ ॥ नेणे आपुला
विधिधर्म । करी मना आलें कर्म ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नर्कवासी । करी
घालुनी पूर्वजांसी ॥ ४ ॥

॥ ११२१ ॥ आणिकाची संपत्ती । देखोनि दुःख मानी चिर्त्ती ॥ १ ॥
ऐसा पातकी चांडाळ । अशुचि तो सर्वकाळ ॥ २ ॥ करी सज्जनाची निंदा ।
आपण दरिद्री सर्वदा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सहजे गांठी । बांधी यातनेच्या
कोटी ॥ ४ ॥

॥ ११२२ ॥ वदवी असत्याची वाणी । माजि निंदेची पुरवणी ॥ १ ॥
जळो जळो साचें तोंड । पचतें पापाचें चि कुंड ॥ २ ॥ कुश्चिळ सर्वदा
अंतरीं । इतरांचिया घातावरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भोगिल पीडा । नर्क-
वासी होउनी किडा ॥ ४ ॥

॥ ११२३ ॥ वर्माचा चि स्पर्श करी । क्षुद्र धरुनियां अंतरीं ॥ १ ॥
न धरी पातकाचें भय । नेणे पुढें होईल काय ॥ २ ॥ इच्छी सदा अभ्यंतरीं ।
परधन पराचिया नारी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे साची भेटी । होतां मुकृताची
आटी ॥ ४ ॥

॥ ११२४ ॥ पिसाळलें श्वान । डसे भलत्या वसवसून ॥ १ ॥ नेणे
आपुले पारिखे । घराले ते आपल्या दुःखें ॥ २ ॥ सुरापानीं भुलोनि जैसा ।
भोगी आपणा आणिकासरिसा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तैसी परी । जिवितां
महा मूर्ख करी ॥ ४ ॥

॥ ११२५ ॥ नाहीं विठोबाचें प्रेम । गाणीव श्रम वृथा चि तो ॥ १ ॥
काय करिती आपुल्या दैवा । भुली वैभवा जाणिवेच्या ॥ २ ॥ भरावें
पोट हें चि जाणती । नरदेहा धाडिती व्यर्थ वांया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
गिळिलें कर्म । पुढें मरणजन्में अनिवारें ॥ ४ ॥

॥ ११२६ ॥ आतां अभक्त कातर । मळिन जयाचें अंतर ॥ १ ॥
दाऊनियां वरदळ वेष । मना अंगी आशापाश ॥ २ ॥ वाचे सात्विक
बोलणें । विषयीं वासनेचें ठाणें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे घेउनी सोंगें । यिरवे
चार करीत उगे ॥ ४ ॥

॥ १.१.२७ ॥ नावडे पंढरी । कथा करी दारोदारी ॥ १ ॥ नको साचें
संभाषण । वाटे भेटीसवें शीण ॥ २ ॥ सांगे ब्रह्मज्ञान वरी । नाही प्रेम
तें अंतरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पोटभरू । उगे चि करिती गुरुगुरु ॥ ४ ॥

॥ १.१.२८ ॥ नाढले कधी ही पंढरी । नका सांगों साची थोरी ॥ १ ॥
मिथ्या करिती ते चार । सोंग कथेचा विस्तार ॥ २ ॥ नाही प्रेमा पांडु-
रंगी । चिच विषयसेवा भोगी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दावी जैसैं । नाही
अंतर झालें तैसैं ॥ ४ ॥

॥ १.१.२९ ॥ ऐसी चि देखिली उदंडें । जळो सांची काळी तोंडें ॥ १ ॥
मुखें सांगती परमार्थ । स्वार्थ अंतरी अनर्थ ॥ २ ॥ अनुताप दाविती
वैराग्यें । वरी अंतरबाह्य रंगे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे उगी चि रीति । पडली
संसारी कुंथिती ॥ ४ ॥

॥ १.१.३० ॥ कोण तया लेखी । नाही विठ्ठली ओळखी ॥ १ ॥ करिती
तितुकें पोटासाठी । गाणें नाचणें आटाआटी ॥ २ ॥ कळा दाविती
व्युत्पत्ती । चातुर्य जाणिवेची संपत्ती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे संतांपुढें । येतां
लाजती तीं माकडें ॥ ४ ॥

॥ १.१.३१ ॥ निर्भांड वोलणें । ज्याचें आपस्वार्थी जिणें ॥ १ ॥
साचिये संगतीचें फळ । होय चित्तासी खळबळ ॥ २ ॥ परदुःख नेणतां ।
करी परात्रेणें पृष्टता ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दावी सोंग । ऐसा त्यजावा
मातंग ॥ ४ ॥

॥ १.१.३२ ॥ होईल अंगी वळ । तरी फजीत करावे ते खळ ॥ १ ॥
जे कां करुनियां पाखांड । लटिकें चि वाढविती वंड ॥ २ ॥ भोंदिती
भाविकां । कथुनी परमार्थ तो लटिका ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तोंडें सांगे । तैसे
नाचरोनियां अंगें ॥ ४ ॥

॥ १.१.३३ ॥ जाणिवेचा झाला फुट् । भाग्यमंद नेणे तो ॥ १ ॥ सांग-
तां हि न मानी हित । करी आघात आपुला ॥ २ ॥ मना आला अर्थ
काढी । ओढे ओढी अहंतेचे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे द्वैतबुद्धी । नये तो कधी
परिपाका ॥ ४ ॥

॥ १.१.३४ ॥ तत्वता न कळे । आलें मना तें चावळे ॥ १ ॥ खरियासी मानी

खोटें । खोटें खण्या ऐसें वाटे ॥ २ ॥ अंध न देखे निवाडु । तम तैसा
हा चि उजिवडु ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे बुद्धि मळिन । नेणे पाप कीं हें पुण्य ॥४॥

॥ १.१३५ ॥ चातुर्य मिरवी । कळा व्युत्पत्ति दाखवी ॥ १ ॥ परि तें
अवघें वांया गेलें । एका न भजतां विठ्ठले ॥ २ ॥ गायनाची कळा ।
आसनें मुद्रेचा सोहळा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जें जें करी । सोंग चि तें तें अवघें
वरी ॥ ४ ॥

॥ १.१३६ ॥ व्युत्पत्तीचें ज्ञान । सांचवणी तें जीवन ॥ १ ॥ नव्हे पांडुरंग
कृपा । नाना मंत्रें करितां जपा ॥ २ ॥ उपवास पारणी । नाम उच्चारितां
वाणी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे न पत्रे सेवा । ऐसी सर्वात्मका देवा ॥ ४ ॥

॥ १.१३७ ॥ जें जें बोले तें विकळ । नाहीं विठ्ठलीं कळवळ ॥ १ ॥
कोरडें चि शब्दज्ञान । नाहीं प्रेमाचें जीवन ॥ २ ॥ जाणे तर्क वितर्क मति ।
समर्पक समयीं स्फूर्ती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पडिली हातीं । जाणीवेच्या
नुगवे गुंती ॥ ४ ॥

॥ १.१३८ ॥ जाणिवेचें ज्ञान । तर्कवादाचें जल्पन ॥ १ ॥ काय करूं तो
गोमटा । भरला अहंकाराचा फांटा ॥ २ ॥ बोले तें तें ताये ताये । नेणे
परमार्थाची सोये ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तैसी चि गती । पात्रे आपुलिया
मती ॥ ४ ॥

॥ १.१३९ ॥ बोलणें परमार्थ । आशा अंतरीं अनर्थ ॥ १ ॥ काय करूं
ते व्युत्पत्ती । बहुरूप्याची संपत्ती ॥ २ ॥ रसाळ वाचेसी बोलणें । माळा
मुद्रांचीं भूषणें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गेली । वांया न भजतां विठ्ठलीं ॥ ४ ॥

॥ १.१४० ॥ आणिकांतें उपदेशी । आपण मळिन मानसीं ॥ १ ॥
बोले ते ते धूर्त वादें । लटिक्या चि प्रेमें रडे स्फुंदे ॥ २ ॥ सोंग परमार्थ हा
सार । आशा अंतरीं विखार ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देहाभिमानें । गेलीं भोगिती
ते पतनें ॥ ४ ॥

॥ १.१४१ ॥ नेणोनियां आत्महित । करिती घात अभिमानी ॥ १ ॥
नसतीच वाढवुनियां उपाधी । पडती मधीं संदेहा ॥ २ ॥ नाठवुनियां
विठ्ठल देवा । करिती सेवा भूतांची ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जन्मोनि गेला ।
वृथा चि पडिला निरयांत ॥ ४ ॥

॥ ११४२ ॥ आपणा नोळखे । झाले ठायीं चि पारिखे ॥ १ ॥ विस्मय हा वाटे मना । कैसी भ्रमाची भावना ॥ २ ॥ निज विसराचिया हातें । हारविले हो आपणीयातें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे घरिंच्या घरीं । आपआपणियासी चि चोरी ॥ ४ ॥

॥ ११४३ ॥ ठायीं मी चि नाहीं ह्मणे । हारपलों भ्रांतिगुणें ॥ १ ॥ लोकां ह्मणे धांवा धांवा । मज आपणा भेटवा ॥ २ ॥ प्रभा सूर्यातें गिवसी । गोडी पुसे साखरेसी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे लहरी साधु । भेटावया करी खेदु ॥ ४ ॥

॥ ११४४ ॥ सर्वां असतां सर्वपणें । मी हें ह्मणे अविद्या गुणें ॥ १ ॥ पाहतां आधीं अविद्या चि वावो । तेथें मीपणाचा कैचा ठावो ॥ २ ॥ मी ही नाहीं तूं ही नाहीं । एकीं एकत्व नुमसे पाहीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे न होनी कांहीं । नमोनी असे आपुल्या ठायीं ॥ ४ ॥

॥ ११४५ ॥ मी माझें पाहतां न देखे चि दिठी । आदि मध्य शेवटीं विचारितां ॥ १ ॥ टवाळ हे मिथ्या अविद्येचें भान । चेईलिया स्वप्न जैसें होय ॥ २ ॥ मृगजळ नदी आभासला पूर । न भिजे उखर कोरडें चि ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कांति दिसे ते वाउगी । वेगळा उरगीं पासुनी सा ॥ ४ ॥

॥ ११४६ ॥ पूर्णांपासुनी झालें आख । शेखीं पूर्ण चि नुरे लेख ॥ १ ॥ पूर्णां असतां पूर्णपण । नेणे आपणा आपण ॥ २ ॥ दशक वाढउनी शेवटीं । पूर्णपणें घाली पोटीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कांहीं चि नाहीं । तें चि या बीज विश्वा पाहीं ॥ ४ ॥

॥ ११४७ ॥ विटेवरी कैवल्यगाभा । राहिला उभा पंढरिये ॥ १ ॥ आलीयासी देतो धणी । सर्वां गुणीं संपन्न हा ॥ २ ॥ भुक्ती मुक्ती देतो रिद्धी । स्थापीतो पदीं अधिकारिया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पुरवी कोड । उरों चि सांकड नेंदी हा ॥ ४ ॥

॥ ११४८ ॥ नाहीं विश्वास जया गांठीं । न पाहती दिठी पंढरी ते ॥ १ ॥ अदृष्ट साचें हीन झालें । न देखती पाउलें विटेवरी ॥ २ ॥ लक्ष चौऱ्यायशीं यातना भोग । सोशित्ती अभंग दैन्यवाणे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नाडले बांया । दुर्लभ पावोनियां नरदेह ॥ ४ ॥

॥ ११४९ ॥ धिक् साचें जन्मांतर । न देखे पंढरपुर महा पापी ॥ १ ॥
अहारे कर्मा बलवत्तरा । नेला अघोरा भोगावया ॥ २ ॥ नेदी चि उपजो
विश्वास मनीं । पंढरी हे नयनीं देखावया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे संग्रह होतां ।
पापाचा आईता उघडला तो ॥ ४ ॥

॥ ११५० ॥ न देखे जो पंढरिनाथ । झाला हाहाभूत जन्म त्याचा
॥ १ ॥ वांया गेला पतना नेला । नाहीं आठविला हरि ह्मणुन ॥ २ ॥
कैचें तया पंढरपुर । पदरीं अपार दोषमळ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देईल झाडा ।
जाउनी पुढां यमदंड ॥ ४ ॥

॥ ११५१ ॥ वालिलें जें पंढरिनाथें । साचें कोण कार्य येथें ॥ १ ॥
घाला आपणा बाहेरी । नका सांगों साची थोरी ॥ २ ॥ आगम पाहिला
वेदांत । चित्त विषयापें सतत ॥ ३ ॥ धनें मानें केले वेडे । मुख नेणती
ते बापुडे ॥ ४ ॥ मान इच्छा चाड जीवीं । काय करूं ते गोसावी ॥ ५ ॥
जाती ह्मणोनी आना ठाया । निळा दुरी पासुनी तयां ॥ ६ ॥

॥ ११५२ ॥ पांडुरंगा न पाहाती । ज्ञान गाडेवर बोलती ॥ १ ॥ सांचें
न व्हावें दर्शन । देवा दुषीती ह्मणउन ॥ २ ॥ नाईकावे सांचे बोल । विठ्ठल
कृपेवीण फोल ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे करिती कथा । अवघी पोकळ सांची
वृथा ॥ ४ ॥

॥ ११५३ ॥ जया नावडे पंढरी । निरयवासी तो अघोरी ॥ १ ॥ विठो-
बासी निंदी वाचा । यमदंड तो पावे साचा ॥ २ ॥ न घे विठोवाचें नाम ।
वृथा गेला त्याचा जन्म ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे प्रेतरूप । साचें पुण्य तें चि
तें पाप ॥ ४ ॥

॥ ११५४ ॥ विठ्ठल नाहीं ज्या ठाउका । परमार्थ चि साचा लटिका
॥ १ ॥ करितो तें पोटासार्ठीं । बाष्कळ अवघीच चावटी ॥ २ ॥ दावील
तें जाणा सोंग । धरुनी परमार्थाचें अंग ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे टिळे माळा ।
धरिला वृथा तो भोंपळा ॥ ४ ॥

॥ ११५५ ॥ असोतु ऐसियाच्या गोठी । काय करुनी लाभा तुटी ॥ १ ॥
गाऊं विठ्ठल सांवळा । आठवूं तो वेळोवेळां ॥ २ ॥ जया चरणीं ब्रीदभार ।
वांकि किंकिणी झणत्कार ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तुळसीमाळा । पदक एका-
बळी गळां ॥ ४ ॥

पंढरीनाथ व पंढरीमहात्म्य.

॥ १.१५६ ॥ माझा बोल खरा चाल खरा । मति विस्तारा फांकविली
॥ १ ॥ विठ्ठल देवें केली कृपा । दाविला सोपा निज पंथ ॥ २ ॥ यावें
जावें पंढरपुरा । आपुल्या माहेरा वस्तीमी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे घातली सुती ।
माझिये हार्ती कृपाघने ॥ ४ ॥

॥ १.१५७ ॥ जाउनियां भीमातटी । नाचों बालुवंटी पंढरिये ॥ १ ॥
होतील लाभाचिया कोटी । पहातां दृष्टी विठ्ठला ॥ २ ॥ भुक्ति मुक्ति
आपुल्या मुखें । येती हरिखें मामोऱ्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे परमार्थ धणी ।
होईल आयणी फिटोनी ॥ ४ ॥

॥ १.१५८ ॥ जाईन ह्मणतां चि पंढरपुरा । कळिकाळा दरारा उपजे
मनीं ॥ १ ॥ यमधर्माचिया दंडासी चुकला । आणि पूज्यमान झाला तिहीं
लोकां ॥ २ ॥ विधी ह्मणे तया निषेधु चि नाही । कर्माकर्मप्रवाहीं न
पडे चि तो ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तेणें आनंदवुनी सकळां । नेलें आपुल्या
कुळा वैकुंठासी ॥ ४ ॥

॥ १.१५९ ॥ योगी चितिती चितनीं । ध्यानीं मनीं रूप ज्याचें ॥ १ ॥ तो हा
अकल्पीत चि आला । उभा केला पुंडलिकें ॥ २ ॥ त्दत्कमळीं चतुरानन ।
ज्यातें स्तवून पूजितु ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे शिव हि चिती । ज्यातें एकांतीं
सर्वदा ॥ ४ ॥

॥ १.१६० ॥ सांपडला ठेवा । आतां पात्र झालों दैवा ॥ १ ॥ माझ्या
वडिलांची हे जोडी । होती पुरातन चोखडी ॥ २ ॥ जगादीचें जुनें । टांक-
माळी खरें नाणें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे माझ्या दैवें । हार्तीं लागलें पडिल
ठावें ॥ ४ ॥

॥ १.१६१ ॥ हिंडवितां देश । न ये तुटी ज्या लाभास ॥ १ ॥ पाले
सर्व घेणें देणें । कोठें कांहीं न पडे उणें ॥ २ ॥ पारखीतां भलें । कसीतां ही
उतरलें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे निवडी नाही । एकसारिखें चि अवघें ही ॥ ४ ॥

॥ १.१६२ ॥ जुनाट पारखी । पारखिलें सनकादिकीं ॥ १ ॥ आतां

कोण काढी खोडी । मोडूं जातां फाडो वाडी ॥ २ ॥ दुरुनी देखतां चि कळे । निवती देखण्याचे डोळे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे खऱ्या वित्ता । बोल कोण ठेवी आतां ॥ ४ ॥

॥ ११६३ ॥ वजनीं ही नव्हे उणें । तुकुनी पहातां सुजाणें ॥ १ ॥ शिजलें ना कुहिजलें । निस नवें चि चांगलें ॥ २ ॥ नलगे घालावी निशाणी । वारंवार क्षणक्षणीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कोठें तरी । नेतां देश देशांतरीं ॥ ४ ॥

॥ ११६४ ॥ घडूं जातां अळंकार । होती अवये चि शृंगार ॥ १ ॥ नलगे उजळा ही देणें । शोभती अंगींच्या वरवेपणें ॥ २ ॥ आंतु बाढेरी सारिखें । न ये हीनपणा वीकें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सुधा माल । हातीं लागला सुढाळ ॥ ४ ॥

॥ ११६५ ॥ तिहीं लोकां जें दुर्लभ । होतें निक्षेपिलें स्वयंभ ॥ १ ॥ वेदराय सनकादिकीं । पोटाळुनियां एकाएकीं ॥ २ ॥ तें चि मुळिचें भांडवल । नांव पावलें विद्वल ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे इटेवरी । ठेविले पुंडलिकें तें द्वारीं ॥ ४ ॥

॥ ११६६ ॥ निस निरामय सागरीं । मथन करुनी विचार मुरीं ॥ १ ॥ काढिला नवनिताचा गोळा । तो हा इटेवरी सांवळा ॥ २ ॥ जया तया लागे गोड । हरी क्षुधा अवघी चाड ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देवें हातीं । लागला जिहीं गाडला गीतीं ॥ ४ ॥

॥ ११६७ ॥ वेद शोधितां शिणले । मग ते मौन चि राहिले ॥ १ ॥ देखोनि निजात्मा निर्मळा । नेणती गौरा कीं सांवळा ॥ २ ॥ हा ऋष्य दीर्घ न ये माना । वाळ वृद्ध किंवा तरुणा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तो हा यथें । आला भेटों पुंडलीकातें ॥ ४ ॥

॥ ११६८ ॥ उभा ठेला इटेवरी । प्रभा दाटली अंबरीं ॥ १ ॥ विठो कैवल्याचा गाभा । व्यापुनियां ठेला नभा ॥ २ ॥ नेणती कुमरी । ब्रम्हादिक ज्याची थोरी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे भक्तिसुखा । भुळोनियां आला देखा ॥ ४ ॥

॥ ११६९ ॥ चिमणें ठाण कटीं कर । मूर्ति सांवळी सकुमार ॥ १ ॥ होय डोळियां पारणें । पहातां दिसे राजसवाणें ॥ २ ॥ जडोनि ठेले

सनकादिक । चरणीं ठेबुनियां मस्तक ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ओंवाळिती ।
संत प्राणांचिया ज्योती ॥ ४ ॥

॥ ११७० ॥ निजानंद सुसावळा । विठ्ठल झाला रूपाकृती ॥ १ ॥ तेणें
लांचावळीं माननें । लाविलें पिसें संतजनां ॥ २ ॥ निस खातें चि अवलो-
किती । आणि वानिती गुण वाचे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नाचती रंगीं ।
करिती जर्गीं उत्साहा ॥ ४ ॥

॥ ११७१ ॥ टाळ विणे मृदंगेसीं । येती गजरेंसी मिरवत ॥ १ ॥
छविने पताका गरुड टंक । घेउनी हरिखें अवलोकिती ॥ २ ॥ म्हणती जन्म
सुकळ झाला । आजि देखिला परात्पर ॥ ३ ॥ निळा म्हणे विठ्ठल हरी ।
लेवुनी अंतरीं सुखावती ॥ ४ ॥

॥ ११७२ ॥ विठ्ठल मूर्ति पाहतां दिठी । पळती कोटी पापाच्या ॥ १ ॥
मग तो आविर्भवे अंतरीं । दिसे बाहेरी चहुंकडे ॥ २ ॥ दुजें येऊं चि नेंदी
आड । लपवी दुवाड मायाकृत ॥ ३ ॥ निळा म्हणे व्यापुनी दिशा ।
टाके सरिमा दृष्टीपुढें ॥ ४ ॥

॥ ११७३ ॥ कैसी वानूं खाची थोरी । ज्याची चराचरीं जीवनकळा
॥ १ ॥ आदिकरुनी ब्रम्हादिक । शेवटील कीटक धरुनियां ॥ २ ॥ चंद्र
सूर्य तारांगणा । दीप्ति हुताशना ज्याचेनी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे महिमा
ज्याचा । वर्णितां वाचा वेद भुके ॥ ४ ॥

॥ ११७४ ॥ नाना तर्के विचार केला । शेर्षी राहिला नेणवे चि ॥ १ ॥
ते हे निर्भुंग निराभाम । झाले रूपस इष्टेवरी ॥ २ ॥ वेद पुराणें नाना
शास्त्रें । शिणर्षीं वक्त्रें वानितां ॥ ३ ॥ निळा म्हणे भक्तांसार्थीं । उभा
करकटीं राहिला ॥ ४ ॥

॥ ११७५ ॥ नेमुनियां ठेविले जेथें । वसती तेथें ते देव ॥ १ ॥ ऐसा
समर्थ पंडरिनाथ । तो हा मोहित भक्तीसुखा ॥ २ ॥ जेणें निर्भुंगी पांच हि
तत्वे । राखिलीं समत्यें निज आज्ञा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ब्रह्मांडें भुवनें ।
स्वर्गे आनानें रचिल्लीं ॥ ४ ॥

॥ ११७६ ॥ अष्ट हि दिग्गज आणि दिग्पाल । थावरिले कुळाचळ

नैज सत्ता ॥ १ ॥ तो हा परमात्मा श्रीहरी । येउनी इडेवरी ठाकला ॥ २ ॥
जेणें सागर सप्ताघृती । भरिले उचंबळती सर्वदा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ज्याचे-
नी रवी । निस नवा मिरवी प्रकाश ॥ ४ ॥

॥ ११७७ ॥ सकळा मंगळाचें धाम । ज्याचेनि विश्राम विश्रांती ॥ १ ॥
तो हा पंढरीचा रावो । सकळां ठावो कल्याणा ॥ २ ॥ ज्याचेनि सुखा
सुखपण । ज्याचेनि त्रिभुवन रूपस ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ज्याचेनि निगमा ।
आणिली गरिमा जाणिवेची ॥ ४ ॥

॥ ११७८ ॥ ज्याचें मोक्षा मोक्षत्व देणें । बुक्तीसी स्थापणें सुकृतीं
॥ १ ॥ तो हा जगजनक सुरारी । उभा भीयातीर्ण पंढरिये ॥ २ ॥ जेणें
शांतिशी शांतीपद । दिधला आनंद आनंदा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जेणें वेद ।
केला प्रबुद्ध पदबुनी ॥ ४ ॥

॥ ११७९ ॥ धांवोनियां वाडेंकोडें । आळ्यो भेटी तुम्हांपुडें ॥ १ ॥ झड-
करी उठोनियां आतां । क्षेम द्या हो पंढरिनाथा ॥ २ ॥ न करितां उदास ।
बाटेल आगळा हा रस ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे प्रेमा । न खंडावा पुरुषो-
त्तमा ॥ ४ ॥

॥ ११८० ॥ विद्वट विद्वल ह्मणोनि छंदें । ब्रह्मानंदें जाचेन ॥ १ ॥ धरु-
नियां दृष्टीपुडें । रूप चौखडें सुरेख ॥ २ ॥ वारंवार क्षणक्षणा । ठेवीन चर-
णावरी माया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पुरवा कोड । जाणोवि चाड हे याशी ॥ ४ ॥

॥ ११८१ ॥ अहत्मा सकळांचा श्रीहरी । तो हा उभा पंढरपुरीं ॥ १ ॥
ह्मणोनियां देव येती । दर्शना ऋषींच्या पंगती ॥ २ ॥ प्रतिवर्षीं उपासक ।
येती यात्रे सनकादिक ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे त्रैलोक्यदाता । विठो लक्ष्मीचा
भर्ता ॥ ४ ॥

॥ ११८२ ॥ पाहोनि हरिकीर्तन । होती प्रसन्न देव तुळां ॥ १ ॥ सन-
कादिक येती भेटी । कथा गोमटी ऐकावया ॥ २ ॥ संत नहंत येउनी पुडें ।
बैसती गाढे किर्तनीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पांडुरंग । रंगीं रंग मेळवील ॥ ४ ॥

॥ ११८३ ॥ नाना मत मतांतरें । वेद सुस्वरें स्वधिती ज्या ॥ १ ॥
तो हा येउनी पंढरीसी । भक्तांपार्सी तिष्ठतु ॥ २ ॥ जयाऽर्गां आराधनें ।

योगयोगार्ची साधने ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कथा कीर्ती । जया हचे सत्स-
गती ॥ ४ ॥

॥ ११८४ ॥ वसवुनियां चराचर । उभा नागर इटेवरी ॥ १ ॥ सगुण
रूपें भासे लोकां । परि हा नेटका निरामय ॥ २ ॥ दैसांतक चि ह्मणती
यासी । परि हा सकळांसी भक्षक ॥ ३ ॥ भक्तांपासीं गुंतला दिसे । परि
हा वसे अणुरेणीं ॥ ४ ॥ कर्ता भोक्ता वाटे सकळां । परि हा वेगळा अलिप्त
॥ ५ ॥ निळा ह्मणे नये चि मना । करितां विवंचना श्रुति शास्त्रांसी ही ॥ ६ ॥

॥ ११८५ ॥ उमटलीं खडकावरी । पदें गोजिरीं विष्णूचीं ॥ १ ॥ देखो-
नियां ते सात्विक जन । करिती पिंडदान तये पदीं ॥ २ ॥ पंढरिये नारदा-
श्रमीं । भीमासंगमीं पुष्पावती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दक्षिण गया । उद्धरावया
पूर्वजां ॥ ४ ॥

॥ ११८६ ॥ नामस्मरणें चि श्रीहरी । दासां दुरिता दूरी करी ॥ १ ॥
तो हा पंढरिये ठाके । गुंतोनियां भक्तां भाके ॥ २ ॥ हरिभक्तां यां उद्वरी । तत्संगें
आणिकांतें तारी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐसी कीर्ती । सनकादिक संत
गाती ॥ ४ ॥

॥ ११८७ ॥ आळा स्वइच्छा पंढरपुरा । सांडुनियां क्षीरसागरा ॥ १ ॥
पुढें देखोनियां इटे । चरण ठेविले गोभटे ॥ २ ॥ दोन्ही हात कटावरी ।
ठेवुनी परमात्मा श्रीहरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जगदोद्धार । करीत उभा
निरंतर ॥ ४ ॥

॥ ११८८ ॥ सकुमार सुंदर । अंगकांति मनोहर ॥ १ ॥ विठो घननीळ
सांवळा । लावण्य मदनाचा पुतळा ॥ २ ॥ कसीयेला पितांबर । चरणीं
ब्रीदाचा तोडर ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे माळा कंठीं । मुगुटीं मोरविसावेटी ॥ ४ ॥

॥ ११८९ ॥ तापत्रयाचें हि हरण । ते हे गोजिरे श्रीचरण ॥ १ ॥ आले
पुंडलिकाचिये भेटी । ठेले इटेच्या नेहटी ॥ २ ॥ सकळ हि सामुद्रिका ओळी ।
शोभती उभय पादतळीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ज्यातें ध्याती । देवत्रयादि
ऋषी पंगती ॥ ४ ॥

॥ ११९० ॥ विठोजि कृपेचा सागर । दीनबंधु करुणाकर ॥ १ ॥ म्हणो-
नियां स्तविती संत । होउनी याचे चरणीं रत ॥ २ ॥ उपेक्षुनियां न सांडी

कोणा । शरणांगता थोरा लहाना ॥ ३ ॥ निळा म्हणे धरिलें हातीं । तया मग न सोडी कल्पार्ती ॥ ४ ॥

॥ ११२१ ॥ आम्हां सुखा नाही चि उणें । सेवा गुणें स्वामीचिया ॥ १ ॥ अवघ्या ब्रम्हांडाच्या सूत्रीं । गाऊं वक्त्रीं गुण त्याचे ॥ २ ॥ जेणें उदंड सभाग्य केले । निज दास आपुले भृमंडळीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे उपेक्षू नेणे । आपुलिया स्मरणें नामाच्या ॥ ४ ॥

॥ ११२२ ॥ अर्चूनियां पुंडलिका । विश्वव्यापका राहिलें ॥ १ ॥ थोर उपकार केला लोकां । भक्तां भाविकां तारियलें ॥ २ ॥ आणूनियां वैकुंठवासी । सगुण रूपेसी भेटविला ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ब्रम्हादिक । देव हि सकलिक मानवले ॥ ४ ॥

॥ ११२३ ॥ सुकाळ झाला नारीनरां । चराचरां मुक्तीचा ॥ १ ॥ विठोबाच्या दर्शनमात्रें । ऐकतां श्रोत्रें गुग साचे ॥ २ ॥ निख नवा चि उत्साह वाढे । हृदयीं न संडे आनंदतो ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जगदोद्धारा । उपाय वरा योजिला हा ॥ ४ ॥

॥ ११२४ ॥ सहज चि घरींहुनियां यावें । विठ्ठला पहावें रुक्मिणी ॥ १ ॥ न लभे चि जो कां ब्रह्मादिकां । तो या लोकां दाखविला ॥ २ ॥ भेटी चि घेतां वरावरी । सन्मानें करी गौरव ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भाग्यवंत । करी सनाथ अनाथा ॥ ४ ॥

॥ ११२५ ॥ गुणवर्णितां भागला शेष । महिमा विशेष न कळे तो ॥ १ ॥ वेद हि ठकोनि ठेले मौन । पार नेणोन स्वरूपाचा ॥ २ ॥ पुराणें हि कुंठित झालीं । अपार खोली नेणवे ते ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तो चि हा येथें । आणिला समर्थ पुंडलिकें ॥ ४ ॥

॥ ११२६ ॥ दर्शन याचें आदरें घेतां । ओपी सायुज्यता मुक्तितें ॥ १ ॥ न मानी कोणा साने थोर । दाता उदार जगदानो ॥ २ ॥ शरणांगताचा आदरी । वैपम्य अंतरीं असे चि ना ॥ ३ ॥ निळा म्हणे भाव चि गांठीं । देखतां सांटी करूं धांवे ॥ ४ ॥

॥ ११२७ ॥ बहुत याचक सांभाळिले । जे जे झाले शरणांगत ॥ १ ॥

नाना वर्ण नाना याती । धरिले हार्तां नुपेक्षुनी ॥ २ ॥ केले वरिष्ठ सकळा-
लार्गी । भिरविले निजांर्गी आपुलिये ॥ ३ ॥ निळा म्हणे उबग नेणे ।
करितां देणें कृपेचें ॥ ४ ॥

॥ ११९८ ॥ घांट गर्जे महाद्वारीं । विठ्ठलनाथें वागेश्वरी ॥ १ ॥ निळा
उभा रंगशिले । प्रेमें गळती दोन्ही डोळे ॥ २ ॥ इटे उभा तो देखिला ।
भाव भक्ति आलिंगिला ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आवडी पोटीं । हृदय सांठ-
विला संपुष्टीं ॥ ४ ॥

॥ ११९९ ॥ विजापोटीं महा तरु । होता फांकला तो थोरु ॥ १ ॥
सविताविध दिसे मान । प्रकाशिलें त्रिभुवन ॥ २ ॥ तेंचि विठ्ठल विटेवरी ।
भासे परि तो चराचरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जीवन जीवा । प्राण प्राणाचा
आघवा ॥ ४ ॥

॥ १२०० ॥ नाम रूप नातळे ज्यासी । परात्पर ऐसी वदती ॥ १ ॥
तो हा आळा पंढरपुरा । समाचारा भक्तांच्या ॥ २ ॥ ओळखिला पुंडलिकें ।
केलें निकें पूजन ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे इटेवरी । स्थापिला तीरीं चंद्रभागे ॥ ४ ॥

॥ १२०१ ॥ भक्त उचीर्णत्वालागीं । राहिला युगीं युगें जातां ॥ १ ॥
न फिट्टे चि तरी त्याचें ऋण । भक्त संपन्न वैभवं ॥ २ ॥ देती अन्न आच्छा-
दन । ह्मणती येथून नवजावें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे केला उभा । जो या
नभा व्यापक ॥ ४ ॥

॥ १२०२ ॥ म्हणती ज्यातें परात्पर । तो हा उभा कटीकर ॥ १ ॥ रूपें
गोजिरा सगुण । अवलोकितां निघे मन ॥ २ ॥ मुगुट कुंडलें भेळला । कांसे
विरवे सोनसळा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे संतभेटी । उतावेळ सदा पोटीं ॥ ४ ॥

॥ १२०३ ॥ संतभेटीचें आरत । उभा चि राहिला तिष्ठत ॥ १ ॥ वाप
कृपाळु श्रीहरि । वाट पाहे निरंतरीं ॥ २ ॥ धांव घालूनियां पुढें । आलिंगी
खा वाडेंकोडें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नवा चि नित्य । सोहळा भक्तांचा
करित ॥ ४ ॥

॥ १२०४ ॥ भक्तकृपाळु साउली । कटीं कर उभी ठेली ॥ १ ॥ मोहें
पाहे मुखाकडे । भेटावया वाडेंकोडें ॥ २ ॥ परम प्रीतिचा वोरस । सदा-
सर्वदा उलहास ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे मुप्रमन्न । भक्तांलागीं हास्यवदन ॥ ४ ॥

॥ १२०५ ॥ मुसावलें मुसैं । प्रेम भक्तांचे वोरसैं ॥ १ ॥ धरूनियां विडुळ-
रूप । इटे टाकले चिद्रूप ॥ २ ॥ सांवळे सुंदर । कसूनियां पीतांवर ॥ ३ ॥
निळा ह्मणे पदकें गळां । वैजयंती सुमनमाळा ॥ ४ ॥

॥ १२०६ ॥ गरूड हनुमंत । पुढें सेवेसी तिष्ठत ॥ १ ॥ उभा वैकुंठनिवासी ।
देव येती दर्शनासी ॥ २ ॥ महाद्वारीं गरूडध्वज । गगनीं झळके तेजःपुंज
॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कथा कीर्ति । संत सन्मुख नाचती ॥ ४ ॥

॥ १२०७ ॥ झाली कीर्तनाची दाटी । चंद्रभागे वाळुवंटी ॥ १ ॥ संत
गर्जती आनंदें । हरिचीं नामें नाना छंदें ॥ २ ॥ टाळ मृदंग झणत्कार । नामें
कोंदलें अंबर ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वैकुंठवासी । झाला सुलभ हरिभक्तांसी ॥ ४ ॥

॥ १२०८ ॥ देऊनियां आपुलें प्रेम । करी भक्तांचा संभ्रम ॥ १ ॥ आधीं
निष्काम संपत्ती । तथा वोपी भुक्ति मुक्ति ॥ २ ॥ निश्चळ शांति क्षमा दया ।
सेवेलागीं अर्पी तथा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे महा भाग्य । तें त्या सवर्षीं
बैराग्य ॥ ४ ॥

॥ १२०९ ॥ नाना अवतार धरिले जेणें । दैत्यांसी उणें आणियेलें ॥ १ ॥
तो हा संतांचिये भारीं । उभा तीरीं चंद्रभागे ॥ २ ॥ तुळसीपत्र वुका मागे
। धन वित्त नळगे ह्मणतसे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अंतरींचा । भाव साचा
ओळखे ॥ ४ ॥

॥ १२१० ॥ नाम चि एक उच्चारिलें । ते हि नेले निजधामा ॥ १ ॥ ऐसा
याचा कीर्तियोप । वर्णिती शेष निगमादिक ॥ २ ॥ जिहीं अवलोकिला
दिठी । धन्य रष्टीमाजि ते ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे यात्रे येती । ते ते पावती
इच्छिलें ॥ ४ ॥

॥ १२११ ॥ मार्गें तुह्मी वांटिलें लोकां । सनकादिकां पर्यंत ॥ १ ॥
अधम तेहि थोराविले । आपणा केले मारिखे ॥ २ ॥ नाहीं विचारिली
याती । धरिलें हातीं प्रीतीनें ॥ ३ ॥ काय त्याचें क्रियाकर्म । काहीं धर्म
न विचारा ॥ ४ ॥ उदारपणा नाहीं सीमा । पुरुषोत्तमा तुमचिया ॥ ५ ॥
निळा म्हणे सरते पुरते । केले किती वर्णावे ॥ ६ ॥

॥ १२१२ ॥ राहिला उभा इंद्रवरी । भक्तकैवारी ह्मणउनी ॥ १ ॥
जे जे येती ज्या ज्या भावें । तें त्या भावें नो बोळतां ॥ २ ॥ भुक्ति मुक्ति

बांटी एका । लाविल्या फुका रिद्धी सिद्धी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सर्वाधिकारी । प्रेम भांडारी भक्त केले ॥ ४ ॥

॥ १२१३ ॥ केली कीर्ति अलोलिक । फुटली हांक त्रैलोक्यी ॥ १ ॥ दोषी दुराचारी जन । केले पावन दर्शनं ॥ २ ॥ नामासाठीं मुक्ति फुका । हा ही नेटका बडिवार ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे यात्रेसी येती । ते ते होती कृतार्थ ॥ ४ ॥

॥ १२१४ ॥ सर्व तीर्थे चंद्रू भागें । होती अंगें मुस्नात ॥ १ ॥ देव उभा ह्मणोनी तीरीं । सरोवरीं महिमा हा ॥ २ ॥ सकळां तीर्था अधिष्ठान । ईटे चरण शोभले ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे विठ्ठल ह्मणतां । सायुज्यता घर रिघे ॥ ४ ॥

॥ १२१५ ॥ आले भेटी संत जन । गर्जे गगन हरिनामें ॥ १ ॥ टाळ विणे मृदंग भेरी । छविने अंवरीं झळकती ॥ २ ॥ विठ्ठलदेव धांवती पुढें । भेटती कोडें जिवलगा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आर्लिगनें । नव्हती भिन्न वेगळे ॥ ४ ॥

॥ १२१६ ॥ एक एका अवलोकिती । एक मिसळती एकांत ॥ १ ॥ संत तेचि झाले देव । संती देव विराजे ॥ २ ॥ येरायेरां मिठी पडे । आतां निवडे तें कैसें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भक्तिसुखें । झाले सारखे उभयतां ॥ ४ ॥

॥ १२१७ ॥ ज्याचें करुनियां चिंतन । संत चरणीं होती लीन ॥ १ ॥ तो हा चंद्रभागे तीरीं । ठेऊनी हात कटावरी ॥ २ ॥ उभा राहिला तिष्ठत । वाट भक्तांची पाहात ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे मुनिजनां । ज्याची निख उपासना ॥ ४ ॥

॥ १२१८ ॥ आराधिला पुंडलिकें । जननी पृजुनियां जनकें ॥ १ ॥ त्याच्या भावासी भुलला । भेटी धांवोनियां आला ॥ २ ॥ सहस्र सोळा परिवारेंसी । वसि केली तयापाशीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पाचारिले । देव-समुदाय आणिले ॥ ४ ॥

॥ १२१९ ॥ पाहा भूवैकुण्ठ पंढरी । धरिली सुदर्शनावरी ॥ १ ॥ कैमा महिमा वर्णावा । जेथें वास विठ्ठल देवा ॥ २ ॥ संत सनकदिका

योगी । निख कीर्तनीं ठाकती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सात्विक जन । तरती
पातकी पावन ॥ ४ ॥

॥ १२२० ॥ धन्य धन्य पुंडलिका । केला तरणोपाय लोकां ॥ १ ॥
एका दर्शनें चि उद्धार । केलें पावन बराचर ॥ २ ॥ चंद्रभागा पंढरपुर ।
भक्त आणि हरिहर ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सुलभ केलें । भूमी वैकुंठ
आणिलें ॥ ४ ॥

॥ १२२१ ॥ दर्शना धांवोनियां जे येती । तयां मुक्ति वोळंगती ॥ १ ॥
ऐसें जोडूनि ठेविलें । युगायुगीं उभें केलें ॥ २ ॥ हृत्कमळीं ब्रम्हादिक ।
ज्यातें पूजिती सनकादिक ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कीर्ति घोष । न संडे
त्रैलोक्यां उलहास ॥ ४ ॥

॥ १२२२ ॥ संत सनकादिक देव । भेटावया आले सर्व ॥ १ ॥ देवा
भक्तांतें पूजिती । महिमा अद्भुत तो वर्णिती ॥ २ ॥ पावन केलीं पुंडलिकें ।
म्हणती नरनारी बाळकें ॥ ३ ॥ निळा ऐकोनियां ते वाणी । मिठी घालूं
धांवे चरणीं ॥ ४ ॥

॥ १२२३ ॥ देवा भक्तांचा मोहळा । वाचे गाती वेळोवेळां ॥ १ ॥
म्हणती धन्य पंढरपुर । पुंडलीक मुनेश्वर ॥ २ ॥ चंद्रभागा पद्मतीर्थ ।
वेणुनादीं जन कृतार्थ ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पांडुरंगा । भेटी तापत्रय
भंगा ॥ ४ ॥

॥ १२२४ ॥ चंद्रभागे करितां स्नान । होती पातकी पावन ॥ १ ॥
पुंडलिकासी नमस्कार । करितां पूर्वजां उद्धार ॥ २ ॥ वेणुनादीं काला
वांटी । तुम्ही पूर्वजां वैकुंठीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पिंडदान । दक्षिण गया
अधिष्ठान ॥ ४ ॥

॥ १२२५ ॥ उमटलीं विष्णुपदें । गयावर्जनीं जे प्रसिद्धें ॥ १ ॥
नारद क्षेत्री पंढरपुरी । अद्भुत पदाची त्या थोरी ॥ २ ॥ ऋणत्रया मुक्त-
जन । देतां पदीं पिंडदान ॥ ३ ॥ निळा म्हणे गोपाळपुरीं । विद्वल वेणु
वादन करी ॥ ४ ॥

॥ १२२६ ॥ पुष्पवतीच्या संगमीं । नारद मुनीच्या आश्रमीं ॥ १ ॥
विष्णु आपण क्रीडा करी । उमटलीं पदें तें गोजिरीं ॥ २ ॥ गाई गोपाळ

संगती । वेणुवादनाची प्रीति ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वांटी काला । आपण
मध्ये अवघ्या मुलां ॥ ४ ॥

॥ १२२७ ॥ पांवा वाजवी मोहरी । वार हमामा हुंबरी ॥ १ ॥ नाचे
गोपाळाच्या छंदें । क्रिडा करी ब्रम्हानंदें ॥ २ ॥ सांगोनी येरयेरा
काहाणी । कोडी उगविती उमाणी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नाना सोंगें । संपा
दिलीं पांडुरंगें ॥ ४ ॥

॥ १२२८ ॥ यमुनेच्या जो विहारी । तो चि हा उभा पंढरपुरी ॥ १ ॥
दक्षां दुधाचा मुकाळ । कार्तीकीये पर्वकाळ ॥ २ ॥ नवनिताचे गोळे ।
क्षिरामृताचे कळोळे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अळंकार । वल्लें मिरवी
रमावर ॥ ४ ॥

॥ १२२९ ॥ वरी बुक्रियाचे धूसर । अत्तर कस्तुरी केशर ॥ १ ॥
तुळसी नाना सुमनमाळा । दिव्यांवराचा सोहळा ॥ २ ॥ पांडुरंगा ओंवा-
ळिती । नारीनरें अवलोकिती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे दिपावळी । सोडिती
चंद्रभागा जळीं ॥ ४ ॥

॥ १२३० ॥ ओंवाळिती विठोबामी । नितानिस परमादरेंसी ॥ १ ॥
नवनिताचीं विलेपनें । पंचामृतें आभिषेचनें ॥ २ ॥ नाना उपभोग अर्पिती ।
नेत्रेद्य माळा पुष्पयाती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नामघोषें । करिती आनंद
त्या उलहासें ॥ ४ ॥

॥ १२३१ ॥ भाग्याचे ते नारीनर । अवलोकिती निरंतर ॥ १ ॥ उजळु-
नियां ताटीं ज्योती । वधुवरतें ओंवाळिती ॥ २ ॥ नित्य पंढरीचा वास ।
उपमा नाहीं त्या मुखास ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वेकुंठवासी । नित्य हरि
जयापासी ॥ ४ ॥

॥ १२३२ ॥ भक्तां भाग्य घरा आलें । उभे चि ठेले सन्मुख ॥ १ ॥ म्हणे
विठ्ठल माझें नांव । सांगों गांव वेकुंठा ॥ २ ॥ भेटावया तुम्हां आलों । निर्बु-
जलों वियोगें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पुंडलिका । भेटे सखा प्रीतीनें ॥ ४ ॥

॥ १२३३ ॥ पुंडलीक म्हणे हरी । राहे वरी विटे उभा ॥ १ ॥ अव-
लोकन वेळोवेळां । श्रीमुख डोळां रूप तुझें ॥ २ ॥ अलभ्य लाभ लक्ष कोटी ।

झाले भेटी दिली तुम्ही ॥ ३ ॥ निळा म्हणे मग पुंडलिक । करी पूर्वक
विधी पूजा ॥ ४ ॥

॥ १२३४ ॥ भक्त देखोनियां श्रीहरी । केला घरीं वास पुढें ॥ १ ॥
म्हणे न वजे येथुनियां । युगें गेलिया कल्पकोटी ॥ २ ॥ प्रसन्न झाले निज
भक्तासी । म्हणती मुक्तिसी वांटीन येथें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कृपावंत ।
राहिले तिष्ठत मग उभे ॥ ४ ॥

॥ १२३५ ॥ भुक्ति मुक्तीचें माहेर । वसविलें पूर पंढरी ॥ १ ॥ सुख
वाश्रांतीसी आले । संतां पाचारिलें सज्जना ॥ २ ॥ कथा कीर्तनें मोहळा ।
छविने मेळा पताकांचा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पंचक्रोशी । नामें घोषीं दुम-
दुमित ॥ ४ ॥

॥ १२३६ ॥ जे जे येती वारकरी । भेटों हरि धावे सां ॥ १ ॥ म्हणे
माझे अंतरंग । आले जिवलग भेटीसी ॥ २ ॥ करुनी प्रीतीचा मोहळा ।
अवलोकी डोळां क्षणक्षणा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे आवडी ऐसा । होउनी
सरिसा ठाके पुढें ॥ ४ ॥

॥ १२३७ ॥ एकाचिया हुंड्या भरी । एका घरीं दास्यत्व ॥ १ ॥
एकाचीं हा पेरी शेतें । घरें हातें शाकारी ॥ २ ॥ एकीं केलीं फेडी रिणें ।
गोणिया दाणे एका घरीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पुरला सर्वा । देखोनि भावा
अंतरींच्या ॥ ४ ॥

॥ १२३८ ॥ पुंडलीक पांडुरंग । संतसंग पन्नाळे ॥ १ ॥ चंद्रभागा वाळ-
वंट । भूवैकुंठ पंढरी ॥ २ ॥ वेणुनाद गोपाळपुर । पुष्पावती सार संगम ॥ ३ ॥
निळा म्हणे झाला मेळा । या भूगोळा उद्दारा ॥ ४ ॥

॥ १२३९ ॥ पंढरिये केला वास । निज भक्तांस तारावया ॥ १ ॥ म्हणे
यारे अवघे वर्ण । आदि ब्राम्हण करुनियां ॥ २ ॥ जया वैकुंठासी जाणें ।
तया हें पेणें पंढरी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सुकाळ केला । भक्तां ओळला
कुवासा ॥ ४ ॥

॥ १२४० ॥ करुनी चंद्रभागे स्नान । अभिवंदन पुंडलीका ॥ १ ॥ पदं
जाती विठोबासी । वैकुंठबासी ते होती ॥ २ ॥ कथाश्रवण प्रदक्षणा ।

नाहीं गणना मुकृता सा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पूर्वजेसी । होती विमानेसी
प्रविष्ट ॥ ४ ॥

॥ १२४१ ॥ सहज गेलों पंढरपुरा । विश्वंभरा भेटीसी ॥ १ ॥ तो हा
उभा इटेवरी । देखिला श्रीहरि जगदात्मा ॥ २ ॥ ज्याचिया तेजें धवळलें
नभ । हा जगदारंभ अंगकांती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ब्रम्हादिकां । व्यापक
लोकां सकळां जो ॥ ४ ॥

॥ १२४२ ॥ कौलें पिकली परलोक पेठ । हे भूवैकुंठ पंढरी ॥ १ ॥ नाम
मुद्रा खरें नाणें । घेणें देणें लाभवरी ॥ २ ॥ ब्रम्हानंदें भरिलीं पोतीं ।
प्रेमें उथळती सीगवरी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे जाऊं हाटा । कळूं सांठा न
सरेसा ॥ ४ ॥

॥ १२४३ ॥ विठ्ठल केणें मागें पुढें । विके उघडें सुरवाडिक ॥ १ ॥ एक
ते घेती देती एक । तरि हें अधिक भरलेंमे ॥ २ ॥ युगें गेलीं करितां माप ।
निगमाहि अमूप नये माना ॥ ३ ॥ निळा म्हणे भाविकां जोगें । झालें हें
अनुरागें आवडिच्या ॥ ४ ॥

॥ १२४४ ॥ पुंडलिकें शेत केलें । पिकविलें अपार ॥ १ ॥ संवगिता
नावरे एका । मग सकळ लोकां हांकारी ॥ २ ॥ यारे म्हणे बांधा मोटा ।
करा सांठा न्या घरा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कल्पवरी । लुटिती परी सरेना ॥४॥

॥ १२४५ ॥ नाना लोक धांवोनि येनी । रामी भरिती आईसा ॥ १ ॥
घेउनी जातां विश्वजना । नव्हे चि उणा माल फार ॥ २ ॥ युगें गेलीं वहाती
लोक । न सरे चि पीक वीसंडलें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे पुंडलिकें । केलीं लोकें
सभाग्य ॥ ४ ॥

॥ १२४६ ॥ कण चि आले हे घनदाट । कणिमें ताट नाढळे ॥ १ ॥ लुंगी
भुस नाही कोंडा । पीक ब्रम्हांडा न समाये ॥ २ ॥ सनकादिकां आणि
देवां । पुरेसें मानवा प्राणिमात्रा ॥ ३ ॥ निळा म्हणे तिहीं लोकां । केला
पुंडलिकें सुकाळ ॥ ४ ॥

॥ १२४७ ॥ एक जोडी बहुतें खाती । भाग्यवंत म्हणती जन सासी
॥ १ ॥ परि सा आणिक साहित्यासी । नव्हे तैसा जोडी याची ॥ २ ॥

एकला एक चि पुंडलिका । जोडी त्रैलोक्या पुरविली ॥ ३ ॥ निळा म्हणे
न सरे तरी ! अद्यापि वरी तैसे चि ॥ ४ ॥

॥ १२४८ ॥ पुंडलीकें पिकविलें । विश्वा पुरलें न्यावया ॥ १ ॥ त्रैलो-
क्यमणि लागला हातीं । लोक ते किती नेतील ॥ २ ॥ विश्वनिर्माता
ज्याचे द्वारीं । निरंतरी तिष्ठत ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भाग्य साचें । अपार
वाचे न वर्णवे ॥ ४ ॥

॥ १२४९ ॥ महिमा याचा चतुर्मुखा । न करवे चि लेखा वर्णितां ॥ १ ॥
सनकादिक हि निख येती । पूजा करिती देवभक्ता ॥ २ ॥ मुरवर आणि
मुनिजन । संत सज्जन निख स्तविती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सकळ हि तीर्थे ।
होती कृतार्थे दर्शने ॥ ४ ॥

॥ १२५० ॥ विनंति माझी एकीं एका । अहो पुंडलिका महा मुनी ॥ १ ॥
ठाव द्यावा चरणापासीं । मज विठोबासी विनउनी ॥ २ ॥ अंगीकारा
रंका दीना । विज्ञापना हे माझी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सांभाळावें । मज हें
द्यावें वरदान ॥ ४ ॥

॥ १२५१ ॥ पंढरपुरा जाऊं चला । भेटों रखुमाई विठ्ठला ॥ १ ॥ जन्म-
मरणार्थे खंडण । अवलोकितां दृष्टी चरण ॥ २ ॥ पुंडलिका वंदनियां ।
लागों विठोबाच्या पायां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे घेउनी कडे । नेतील वैकुंठा
रोकडे ॥ ४ ॥

॥ १२५२ ॥ संत येताती सनकादिक । सोहळा पाहों तो कौतुक ॥ १ ॥
चंद्रभागे निमर्जन । परिसों हरिचें हरिकीर्तन ॥ २ ॥ संतमज्जनाच्या
भेटी । करूं स्वानंदाची लुटी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पंढरपुरीं । सेवूं काला
वांटिती हरि ॥ ४ ॥

॥ १२५३ ॥ काला करिती संतजन । सर्वें त्यांच्या नारायण ॥ १ ॥
वांटी आपुल्या निज हस्ते । भाग्याचा तो पावे तेथें ॥ २ ॥ लाही सित
लागे हातीं । दोष देखोनियां सा पळती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे क्षीराचा बुंद ।
लागतां पावे ब्रह्मानंद ॥ ४ ॥

॥ १२५४ ॥ मुखीं पडतां चि ते शेष । करी नाश कल्मषा ॥ १ ॥ पावु-

नियां ब्रह्मपदा । ओपी संपदा अनैश्वरा ॥ २ ॥ शांती क्षमा दया सिद्धी ।
येती ममृद्धी ओळंगण्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सर्व हि सुखें । वरिती हरिखें शेष
घेतां ॥ ४ ॥

॥ १२५५ ॥ श्रवणीं कुंडलें दाळ देती । हिरया पंगती दंत तैसे ॥ १ ॥
तुळसी वैजयंती माळा । पदकीं कीळा रत्नज्योती ॥ २ ॥ नेत्र जैशीं रातो-
त्पलें । दिव्य कमळें विकामलीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे । तत्पदवासी । भक्तराशी
भोंवताले ॥ ४ ॥

॥ १२५६ ॥ जडित मुद्रिका घाहुभूषणें । करीं करकंकणें सुशोभितें ॥ १ ॥
पितांबरें घातली कास । हेमरत्नाम जिंकीयलें ॥ २ ॥ उभा ठेडनी कटा-
वरी हात । दृष्टी न्याहाळित पुंडलिक ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हरिघनसांवळा ।
कमळमाळा डोलती ॥ ४ ॥

॥ १२५७ ॥ सुंदर उटी मलयागरे । वेढिलीं चिरे पापेचीं ॥ १ ॥
मोरपिसें मुकुटावरी । मुरली अधरीं वाजवितु ॥ २ ॥ घनःश्याम हा मदन-
मूर्ती । झळके दीप्ती पदकाची ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पांडुरंग । संतसंग भोंव-
ताला ॥ ४ ॥

॥ १२५८ ॥ अंगकांति प्रकाशली । सूर्या दिधली किंचितसी ॥ १ ॥
तेणें चि प्रकाशला भानु । झाला तो नयनू त्रैलोक्या ॥ २ ॥ तैसें चि चंद्रा
जीवनामृत । दिधलें किंचित श्रीहरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तेणें चि जगें ।
निववित अंगें मयंकु ॥ ४ ॥

॥ १२५९ ॥ ऐसा उदार देवादेवो । पंढरिरावो सुखमिंधु ॥ १ ॥ ज्याचें
देणें न सरे कधीं । कल्पावधी पर्यंत ॥ २ ॥ देवां देयां शेपादिकां । सप्त-
हिलोकां मानवासी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ठाया ठावो । जाणें भावो अंत-
रिंचा ॥ ४ ॥

॥ १२६० ॥ पहा ज्याचें तयाची परी । जीवन भातें याच्या करीं ॥ १ ॥
देऊं जाणे यथाविधी । जैसा भाव तैसी सिद्धी ॥ २ ॥ उंच नीच अधि-
कारें । पावती आपुलाल्या व्यापारें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ज्यापरि रवी ।
ज्याचे वेवमाय तया दावी ॥ ४ ॥

॥ १२६१ ॥ पांडुरंगा तुमची लीळा । विचित्र कळा जाणतीया ॥ १ ॥
 ह्यणोनियां शरणागत । देव हि ओकत ऋषी तुमचे ॥ २ ॥ हृत्कमळीं
 आराधिती । नित्य पूजिती दृढ निष्ठा ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे दर्शना येती ।
 नाना स्तविती स्तुतिवादे ॥ ४ ॥

॥ १२६२ ॥ तिहीं लोकीं फुटली हांक । वैकुण्ठलोक पर्यंत ॥ १ ॥ भेटों
 गेला पुंडलिकासी । हृदयनिवासी जगाचा ॥ २ ॥ दोषियां पापियां उद्ध-
 रीत । आणि हांकारित भाविकां ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे ठेवुनी हात । कटा-
 वरी तिष्ठत इटे उभा ॥ ४ ॥

॥ १२६३ ॥ भेटी गेला पुंडलिका । हें सनकादिकां जाणवलें ॥ १ ॥
 मग ते धांवोनि आले । उभयता भेटले देवभक्तां ॥ २ ॥ करूनियां पूजा-
 विधी । लागती पर्दीं स्वानंदें ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे मंत्रांजुळी । वोपिती निदळीं
 दिव्य सुमनें ॥ ४ ॥

॥ १२६४ ॥ सनकादिक ह्यणती देवा । भुललेति भावा भक्ताच्या ॥ १ ॥
 तरि जे येथें दर्शना येती । द्यावी सां मुक्ति सायुज्यता ॥ २ ॥ देव ह्यणती
 बहुत बरें । करूं आदरें मान त्यांचा ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे ऐसी मात ।
 ऐकिली साद्यंत संतमुखें ॥ ४ ॥

॥ १२६५ ॥ पुढरले विठ्ठलहरी । केली नगरी वैकुण्ठ ॥ १ ॥ सुदर्शन
 ठेविलें तळीं । ह्यणे कल्पजळीं बुडों नेदी ॥ २ ॥ तैसे चि धरिले क्षेत्रावरी ।
 ह्यणती हे नगरी रक्षावी ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे या पुंडलिकें । यापरी लोके
 उद्धरिलीं ॥ ४ ॥

॥ १२६६ ॥ एकंदर देवें आज्ञा केली । पुंडलिका दिधली निज भाक
 ॥ १ ॥ जे जे तुझिया क्षेत्रासी येती । सां सां उत्तम गति पाठवीं ॥ २ ॥ उत्तम
 अधम न ह्यणे कांहीं । रिगम चि नाहीं दोषा येथें ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे हे पंच-
 क्रोशी । जाणा वाराणसी समान ॥ ४ ॥

॥ १२६७ ॥ नारद येवुनी पंढरियेसी । स्थळ पुंडलिकासी मागती
 ॥ १ ॥ भीमा पुष्पावती संगम । योजिला आश्रम तयाप्रती ॥ २ ॥ विष्णु-
 पदें उमटलीं जेथें । करविला तेथें रहिवास ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे पिंडदान ।
 करिती मज्जन जे स्थळीं ॥ ४ ॥

॥ १२६८ ॥ क्रीडा करी गोपाळपुरी । आपण श्रीहरि गोवळांसवें ॥ १ ॥
वेणुवादन समस्वरें । वेधी जिव्हारें सकळांचीं ॥ २ ॥ नृत्य करी नाना छंदें ।
नाचवी विनोदें संवंगडियां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दधिओदन । काला काल-
वून जेवितु ॥ ४ ॥

॥ १२६९ ॥ मीत बुंद प्राप्त ज्यासी । निजात्ममुखासी तो पावे ॥ १ ॥ जेथें
उभे संतजन । नारायण समवेत ॥ २ ॥ तथा मुखा उणें नाहीं । लोकीं
तिहीं पूज्य तो ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हरिचे शेष । करित नाश कल्मषा ॥ ४ ॥

॥ १२७० ॥ वाढी कवळ श्रीहरि हातें । आड वैष्णवातें करुनियां ॥ १ ॥
ह्मणोनियां अभिमान सांडा । घ्या हो तोंडा भरुनी ॥ २ ॥ हिरोनियां
त्रिविध ताप । व्हाल निष्पाप सकळार्थें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दैवें आजी ।
पावलें तें माजी वैष्णवांच्या ॥ ४ ॥

॥ १२७१ ॥ येथिल लाभ घडे ज्यामी । तो त्या मुखासी अधिकारी
॥ १ ॥ जेथें वसती नारायण । लक्ष्मी आपण वैकुंठी ॥ २ ॥ तेथें चि तो हि
पावेल सख । भोगी अद्वैत निजमुखा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ब्रह्मादिकां ।
न लभे चि एका अभिमानें ॥ ४ ॥

॥ १२७२ ॥ पुंडलिकें आणिला घरा । त्रैलोक्य सोयरा कुटुंबाळु
॥ १ ॥ सोळा सहस्र आतां पुरे । कन्या कुमरे दास दासी ॥ २ ॥ गाई
गोधनाचे वाडे । गोपाळ संवंगडे समवेत ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वस्ती दाट ।
केली वैकुंठ पंढरी ॥ ४ ॥

॥ १२७३ ॥ विठ्ठल विठ्ठल ह्मणतां वाचे । स्वरूप त्याचें आठवे ॥ १ ॥ शाम-
मुंद्र कटिकर । रूप मनोहर तेजस्वी ॥ २ ॥ दिव्य मुमनें तुळसीमाळा ।
मळवट पिवळा रेखियला ॥ ३ ॥ निळा म्हणे मुगुटावरी । खोविल्या मंजुरी
कोंवळिया ॥ ४ ॥

॥ १२७४ ॥ राही रुक्मिणी सखभामा । पुरुषोत्तमा वामसव्य ॥ १ ॥
पुंडलिक दृष्टीपुढें । उभे देहुडे सनकादिक ॥ २ ॥ जय विजय महाद्वारीं ।
गरुड शेजारीं हनुमंत ॥ ३ ॥ निळा म्हणे भोंवते संत । कीर्तनें करित
चौफेरी ॥ ४ ॥

॥ १२७५ ॥ पंढरिये पांडुरंग । भोंवता संग संतांवा ॥ १ ॥ मिळउनियां

सुरवरपाळा । करवी सोहळा कीर्तने ॥ २ ॥ भुक्ति मुक्ति फुकासाठी ।
आलिया वांटी याचकां ॥ ३ ॥ निळा म्हणे जगदोद्धारा । लागीं नागरा
रूप धरी ॥ ४ ॥

॥ १२७६ ॥ भक्त आवडी ऐसें रूप । धरी हा वाप मदनाचा ॥ १ ॥
नेदीं पडों अंतर कोठें । पाहिजे नेटें खाचि ऐमा ॥ २ ॥ एकापुढें कटीकर ।
श्यामसुंदर इडेवरी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नृसिंहरूपें । प्रगटे प्रतापें शुष्क
कार्णी ॥ ४ ॥

॥ १२७७ ॥ जेणें आणियेली क्षिती । रमातळींहुनी वरुती ॥ १ ॥
तो हा उभा कृपावंत । ठेवुनी कटावरी हात ॥ २ ॥ ज्याचे नाभीकमळीं-
हून । जन्म पावे चतुरानन ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कमळानारी । ज्याचे चरणीं
वास करी ॥ ४ ॥

॥ १२७८ ॥ जेणें रचियेलें भूगोळा । एकवीस स्वर्ग लाउनी माळा
॥ १ ॥ तो हा इटे उभा ठेळा । भक्त पुंडलीकें पूजिला ॥ २ ॥ ज्याचे
चरणींहुनि गंगा । उद्धरीत चाले जगा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गति मति ।
माझी आहे ज्याचे हातीं ॥ ४ ॥

॥ १२७९ ॥ चौदा भुवनें पोटीं । सकळ तीर्थे ज्या अंगुष्ठीं ॥ १ ॥
तो हा देखियेला डोळां । विठो घननीळसांवळा ॥ २ ॥ जों जों दिसे
दृश्याकार । तों तों ज्याचा विस्तार ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे उत्पन्न होती ।
जीवें जेथें लया जाती ॥ ४ ॥

॥ १२८० ॥ अवघे वर्ण वावन्न परी । शब्दीं शब्दांच्या कूसरी ॥ १ ॥
आयते दिले जोडुनियां । स्वामी सद्गुरु तुक्या ॥ २ ॥ नलगे करणें चि
घडामोडी । अर्थी अक्षरें उघडीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कृपावंता । कैसेनि
उत्तीर्ण होऊं आतां ॥ ४ ॥

॥ १२८१ ॥ आठवितां चि रूप मनीं । जाय कल्पना विरोनी ॥ १ ॥
आतां तूं चि तूं अवघा । मी हें नुरे माझिया भागा ॥ २ ॥ बुदबुद आपुला
पाहे । तंव तो सिंधु चि होउनी राहे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे बोलवा बोली ।
बोला तुझी ते आपुली ॥ ४ ॥

॥ १२८२ ॥ महर्षि सिद्ध सनकादिक । संत ज्याचे उपासक ॥ १ ॥

तो हा पुंडलीका भेटी । आला उतावेळ पोटी ॥ २ ॥ शिवाचिये ध्यानी
मनी । योगी चिंतिते चिंतनी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे रमा दासी । ह्मणवी
सेऊनियां चरणासी ॥ ४ ॥

॥ १२८३ ॥ आळवूं आह्मी विठोवासी । नेणों आणिकासी रंजवूं
॥ २ ॥ राग कळा घात मात । स्वर संगीत मूर्च्छना ॥ २ ॥ ताल ग्राम छंद
बंद । गीत प्रबंध कंपित ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे प्रेमें वाणी । गर्जवूं गुणी
श्रीहरिच्या ॥ ४ ॥

॥ १२८४ ॥ वसती पायांपासी । रिद्धि सिद्धि मुक्ति दासी ॥ १ ॥
तो हा उभा कटीकर । राही रुक्माईचा वर ॥ २ ॥ भुक्ति मुक्ति दासी
वांटी । दर्शनें चि फुकामाटीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे चिंतिते मुनी । ज्यातें
ध्यानीं अनुदिनी ॥ ४ ॥

॥ १२८५ ॥ कैवल्याचा गाभा । व्यापुनियां ठेला नभा ॥ १ ॥ तो हा
सगुण वेपधारी । उभा चंद्रभागे तीरीं ॥ २ ॥ धुंडिते पुराणें । वेदश्रुती
ज्याकारणें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अवघे देव । ज्याचे ह्मणविताती अवयव ॥ ४ ॥

॥ १२८६ ॥ इंद्रादिकां देवां । पर्दीं स्थापुनी वांटी सेवा ॥ १ ॥ तो हा
येउनी पंढरिये । इट्टेवरी उभा ठाये ॥ २ ॥ चिंतिते चतुरानन । ईश्वराचें ध्येय
जो ध्यान ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ज्यातें गीतीं । सदा वेदश्रुती गाती ॥ ४ ॥

॥ १२८७ ॥ उपनिषदांच्या मती । ज्याच्या स्तुतीवादे घुमती ॥ १ ॥
तो हा सुंदर नागर । इट्टे उभा कटीकर ॥ २ ॥ रमा होऊनियां दासी ।
निस सेवीत चरणांसी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे लीला चि करी । ब्रह्मांडाच्या
भरोवरी ॥ ४ ॥

॥ १२८८ ॥ घोऊनी वेदा । जेणें आणियेलें बोधा ॥ १ ॥ तो हा
पंढरपुरनिवासी । निस उभा भक्तांपासी ॥ २ ॥ सूर्या अंगीं कांती ।
ज्याच्या प्रकाशाची दीप्ती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे दिलें । चंद्रासी अमृतें चि
भरिलें ॥ ४ ॥

॥ १२८९ ॥ नेऊनियां वळी । जेणें घातला पाताळीं ॥ १ ॥ तो हा
देवाचाही देवो । इट्टे उभा ठेउनी पावो ॥ २ ॥ शेपाचे शयनीं । होता
निडित अनडिनी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे करी । मंथन श्रीराचें सागरीं ॥ ४ ॥

॥ १२९० ॥ धरियेला गिरी । मात दिवस बोटावरी ॥ १ ॥ तो हा पुंडलीका वर । देऊनियां उभा स्थीर ॥ २ ॥ नाथीला काळिया । यमुने बुडी देऊनियां ॥ ३ ॥ निळा म्हणे झाला । वत्सें गोवळे जो एकला ॥ ४ ॥

॥ १२९१ ॥ उतरिला धराभार । जेणें घेउनियां अवतार ॥ १ ॥ तो हा भक्तें पुंडलीकें । गोत्रीयेला घेउनी भाकें ॥ २ ॥ शिळीं वांधिला सागर । निर्दाळिला दशाशीर ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नारी । सोडवृनि राज्य करी ॥ ४ ॥

॥ १२९२ ॥ शोपिली पृतना । त्रिपें भरुनी आली स्तना ॥ १ ॥ तो हा पुंडलीका द्वारी । उभा परमात्मा श्रीहरी ॥ २ ॥ कंस आणि जरासंध । जेणें मर्दाने मागध ॥ ३ ॥ निळा म्हणे फरशाधारी । केली क्षत्रियां बोहरी ॥ ४ ॥

॥ १२९३ ॥ मच्छ कर्म वराह झाला । नृसिंह वामन होउनी ठेला ॥ १ ॥ तो हा इट्टे सौम्यरूप । कोटीं कंदर्पाचा वाप ॥ २ ॥ परशुराम कृतांत काळ । अयोध्यावासी नृप गोवळ ॥ ३ ॥ निळा म्हणे बौध्य कलंकी । होउनी वेगळा नाटकी ॥ ४ ॥

॥ १२९४ ॥ अगाध महिमा पंढरीचा । काय तो वाचा कवळेळ ॥ १ ॥ येती यात्रे मुक्त होती । जे या देखती विठ्ठला ॥ २ ॥ नलगे दुर्जे तपसाधन । घडतां स्नान चंद्रभागे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भूषीवरी । क्षेत्र हें पंढरी वैकुंठ ॥ ४ ॥

॥ १२९५ ॥ तळींवरी मुदर्शन । करीत छेदन महा पापा ॥ १ ॥ प्रसन्न उभा देव चि भेटे । हें ही कोठें आन ठायीं ॥ २ ॥ एकी क्षेत्र प्रदक्षणा । तुळसी पानावरी तोखे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे चंद्रभागे । स्नानें भंगे पाप ताप ॥ ४ ॥

॥ १२९६ ॥ वेणुनादीं लाभे काला । उणें खाला मग काय ॥ १ ॥ ब्रह्मादिं कोद्रे सृष्टी । शीत चि ओंठीं लागतां ॥ २ ॥ देतां पर्दीं पिंडदाना । पितृगणा उद्धार ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देव चि ऋणी । एक स्नानीं पञ्चाळा ॥ ४ ॥

॥ १२९७ ॥ जो देखे एकदां तरी । हें पंढरी वैकुंठ ॥ १ ॥ सुती तथा

तेवां चि जोडे यात्रा सा ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे प्रत्यक्ष भेटी । ते तो लुटी
निजानंदा ॥ ४ ॥

॥ १.२९८ ॥ मिरवी अंगी अवतार लेणी । विराजित कीर्ति भूषणी ॥
मुगुट कुंडलें कोटी तरणी । तें तें तेज वंचाळ ॥ १ ॥ कटीं शोभला कौस्तु-
भमणी । पदकीं चरित्र रत्नाच्या खेवणी ॥ वाहुभूषणें दिव्याभरणी ।
जडित कंकणें सुशोभितें ॥ २ ॥ भक्त स्तवनाच्या मुमनमाळा । वेद-
मर्यादा कटीं मेखळा ॥ शास्त्रें वमनें मोनमळा । पुराणें ठसे उपटले ॥ ३ ॥
शंख चक्र पद्म गदा । शोभल्या भुजा सा सायुधा ॥ अमुरमर्दनीं झळकती
सदा । मोक्षदानीं वेरियां ॥ ४ ॥ संतमनकादिक उदरवामी । भरला आनंद
सावकासी ॥ नाभिकमळीं प्रजापतीभी । ठाव दिधला अखंड ॥ ५ ॥ लक्ष्मी
अर्धांगीं विराजली । चरण भेवितां निमग्न झाली ॥ तोडर दानवांचा सिसाळी ।
वाम चरणीं रुळतसे ॥ ६ ॥ गंगा वामांगुष्ठीहुनी । जन्मली उद्धरावया
अवनी ॥ महा दोषाची करीत धुनी । चालिली पूर्व समुद्रा ॥ ७ ॥ सकळ
देवांचे समुदाये । मिद्धही येती वंदिती पाये ॥ नारद कीर्तनीं उभा ठाये ।
नृत्य करी स्वानंदें ॥ ८ ॥ निळा ह्यणे उदार ऐसा । भक्त चकोरा चंद्रमा
जैसा ॥ पुंडलीकाच्या भावामरिसा । इटे उभा ठाकला ॥ ९ ॥

॥ १.२९९ ॥ मुदर्शन धरिल्लें शिरीं । क्षेत्रा भोंवते फिरे वरी ॥ जगदात्मा
राज्य करी । पांडुरंग तेथींचें ॥ १ ॥ शिव सांगे स्कंदाप्रती । पंचक्रोमीमाजो
वस्ती ॥ कृमी कीटकादि जीवयाती । ते ते होती चतुर्भुज ॥ २ ॥ नरनारी
तेथींचे जन । हरिसन्निध हरिची समान ॥ निख करिती अवलोकन । प्रत्यक्ष
रूप विष्णूचें ॥ ३ ॥ भूमंडळींचीं सकळ तीर्थें । होती चंद्रभागेसी सुल्लातें ॥
माध्यान्हकाळीं येउनी तेथें । करिती मार्जनें नित्यानी ॥ ४ ॥ पुंडलीक
मुनीश्वर । घेउनी पूजेचे संभार ॥ मातापिता आणि हरिहर । पूजी विठोबा-
रायातें ॥ ५ ॥ जे जे प्राणी यात्रेसी येती । ते ते वैकुंठीं चि वसती ॥ प्रत्यक्ष
श्रीहरितें भेटती । पुन्हा न येती संसारा ॥ ६ ॥ सकळ देवांचें देवतार्चन ।
मुनीजनांचें ध्येय जें ध्यान ॥ संतमनकादिकांचें जीवन । उभें असे ईश्वरी
॥ ७ ॥ नाम स्मरतां चि पावन करी । दर्शनानें चि पतितासी उद्धरी ॥ युगें
गेलीं परि हा दूरि । न वजे चि भक्तापामुनी ॥ ८ ॥ देव भक्त तीर्थ क्षेत्र ।
चारी सन्निध ऐसे विचित्र ॥ पाहतीयाचे धन्य नेत्र । स्वयें पंचवक्र

सोळासहस्र अंतःपुर । सहित रुक्मिणी रहिवासली ॥ १० ॥ निळा ह्यणे यात्रेसी येती । पुण्या त्यांचीया नाहीं मिती ॥ पाउला पाउलीं यज्ञ चि घडती । प्रत्यक्ष भेटती परब्रह्मा ॥ ११ ॥

॥ १३०० ॥ अचळ धरा तैसें पीठ । पायातळीं मिरवे ईट ॥ १ ॥ दोन्ही पाउलें समान । जैसे योगीयाचे नयन ॥ २ ॥ जानु जंघ ते स्वयंभ । जैसे कर्दळीचे स्तंभ ॥ ३ ॥ कसीयेलें पीत वसन । झळके विद्युल्लते समान ॥ ४ ॥ शेष वैसला वेटाळां । तैसा कटिवंध मेखळा ॥ ५ ॥ समुद्र खोलीये विशाल । तैसें नाभीचें मंडळ ॥ ६ ॥ तुळसी मंजरिया गळां । जैसा सुटल्या मेघमाळा ॥ ७ ॥ दिग्गजाचे शुंडादंड । तैसे कटीं कर प्रचंड ॥ ८ ॥ पूर्णि-मेचा उदो केला । तैसा मुखचंद्र शोभला ॥ ९ ॥ जैसीं नक्षत्रें झमकती । तैसीं कुंडलें चमकती ॥ १० ॥ मूर्ध मिरवे नभमंडळा । तैसा केशराचा टिळा ॥ ११ ॥ क्षीराब्धीचे चंचळ मीन । तैसें नेत्रां अवलोकन ॥ १२ ॥ जैसें मेरूचें शिखर । तैसा माथां मुगुट स्थिर ॥ १३ ॥ इंदु प्रकाशें वेढिला । तैसा क्षीरोदकें वेष्टिला ॥ १४ ॥ तृप्तीलागीं चातकपक्षी । निळा तैसा ध्यान लक्षी ॥ १५ ॥

॥ १३०१ ॥ निर्गुण निरामय संचलें । गुणातीत रूपा आलें ॥ परात्परातें सगुण झालें । उभें ठाकलें इष्टेवरी ॥ १ ॥ कोटी कंदर्पाची दीप्ति । विराजली अंगकांति ॥ गुण लावण्याची संपत्ती । विद्वलमूर्तीं गोजिरी ॥ २ ॥ पहातां चि प्रवेशे अंतरीं । मर्नां मनानें मोहरी ॥ चित्तीं चैतन्यातें भारी । देह-भावा उरी उरों नेदी ॥ ३ ॥ जीवाचें हरुनियां जीवपण । नेदी उरों मी-तूपण ॥ वंदितां चि याचे चरण । करी बोलपण अहंकारा ॥ ४ ॥ निळा ह्यणे भक्तपती । आला पुंडलिकाचिये आर्ती ॥ अवघी जाणती नेणती । केली सरती पायांपें ॥ ५ ॥

॥ १३०२ ॥ रूपीं गुंतलीं मानसें । ध्यानीं मुनिजना ज्याचें पिसें ॥ तें चि हें सुंदर स्वरूप कैसें । धरिलें भक्त कैवारा ॥ १ ॥ अंगीं चंदनाची उटी । तुळसीमाळा हार कटीं ॥ बुका शोभला लळाटीं । रत्नें मुगुटीं झळकती ॥ २ ॥ कर्णीं कुंडलें सुढालें । नेत्र उत्फुल्लित जैसीं कमळें ॥ दंत हिरियाचीं द्विदळें । सोलींव तैसें झळकती ॥ ३ ॥ कंठीं कौस्तुभ आणि पदकें । श्री-

॥ ४ ॥ हात ठेवुनी कटावरी । कामे पीतांवराची परी ॥ नाना ठसे उमटले वरी । मेखळा रत्ने वरवंटा ॥ ५ ॥ चरण मकुमार साजिरे । पाउले असंत गोजिरे ॥ वंकी घुंगरू झणकारें । करिती चेडरे आनंदा ॥ ६ ॥ संतस-मुदाये देवढे । गर्जती गुणनाम पवाडे ॥ वैष्णव नाचती वागडे । ब्रह्मानंद पिकला ॥ ७ ॥ राही रुक्मिणी सखभामा । परिवार वैष्टित पुरुषोत्तमा ॥ अगाध पंढरिये हा महिमा । देव विमानी दाटले ॥ ८ ॥ निळा ह्मणे पुरला हेत । ठेविलें पायांपासीं चित्त ॥ मांडवुनियां हृदयांत । रूप पावलों विश्रान्ति ॥ ९ ॥

॥ १३०३ ॥ हा गे पहा इटे उभा । सच्चिदानंदाचा हा गाभा ॥ १ ॥ देखे सकळांचे ही भाव । अध्यक्ष हें याचें नांव ॥ २ ॥ जेथें तेथें जैसा तैसा । नव्हे न्यून पूर्ण ऐसा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे माझ्या जिवीं । ठेला जडोनी तो गोसांवी ॥ ४ ॥

॥ १३०४ ॥ बोलाविल्यावांचुनी आला । उभा पाठीसी ठाकला ॥ अवचितां पुंडलिकें देखिला । मग पूजिला उपचारीं ॥ १ ॥ ह्मणे आजी हें नवल झालें । मज अनाथा सांभाळिलें ॥ ब्रीद आपुलें साच केलें । मुयाणें घडलें स्वामीचें ॥ २ ॥ देव ह्मणती तुझिया भावा । देखोनि पावलों विमांवा ॥ उभा राहोनि करीन सेवा । नवजें आतां येथुनी ॥ ३ ॥ पंच माहापातकी येती । ते ही येथें मुक्त होती ॥ ऐसा पुरस्करुनी पुंडलिकापती । वरू दिखला त्रि-वाचा ॥ ४ ॥ निळा ह्मणे सात्विक जन । करिती येथें हरिकीर्तन ॥ ते तों ब्रह्मसनातन । पावती वचन हें सख ॥ ५ ॥

॥ १३०५ ॥ वारकरी संत पंढरिमी जाती । सप्रेमं गर्जती नामघोषें ॥ १ ॥ लोटांगणीं त्यांसी जाईन आवडी । ओंवाळीन कुडी वरुनी पायां ॥ २ ॥ धन्य केला वंश तारिले पातकी । डोलतां पताकीं गगन शोभे ॥ ३ ॥ टाळ श्रुति वाद्यें मृदंगाच्या ध्वनी । क्रमिताती अवनी ब्रह्मानंदें ॥ ४ ॥ पढती ब्रीदावली करिती जयजयकार । टाळीया अंबर सादु देत ॥ ५ ॥ निळा ह्मणे माझे मखे विष्णुदास । जाताती पंढरीस प्रति वरुषीं ॥ ६ ॥

॥ १३०६ ॥ पावलों प्रसाद इच्छा केली तैसी । झालें या चित्तासी स-माधान ॥ १ ॥ मायवाप माझा उभा कृपादानी । इटे सम जोडनी पदांबजें

॥ २ ॥ सांभाळीसी येऊं नेंदी चि उणीव । अधिकार गौरव राखे तैसे
॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सर्व जाणे अंतर्वाहे । जया तैसा राहे कवळुनियां ॥ ४ ॥

॥ १३०७ ॥ देखतां चि इटेवरी । समान पाउलें साजिरीं ॥ १ ॥ माझे
लांचावलें मन । नुठी वैसलें वरून ॥ २ ॥ न मुटे मुंगीयेसी गुळ । जेंवि
भ्रमरा आमोद कमळ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तैमें झालें । मक्षिके मोहळें
गोविलें ॥ ४ ॥

॥ १३०८ ॥ सगुण स्वरूप तुमचें हरी । शोभलें तें इटेवरी ॥ १ ॥ तें
लागली टकमक । डोळियां नावडे आणिक ॥ २ ॥ मना बुद्धीसी ही भुली ।
इंद्रियें गुंफोनि राहिलीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तनु प्राण । गेलीं आपणा
विसरोन ॥ ४ ॥

ज्ञानपर अभंग.

॥ १३०९ ॥ छाया मंडपींचीं चित्रें दिमती । तैसी सृष्टि भासतसे ॥ १ ॥
परि सा आधार दीपज्योती । कातडी नुसती येहवी ते ॥ २ ॥ तेंवि आत्म-
प्रभा भासे । जग हें विलमे नानाकृती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गगनीं रवि ।
दावुनी जेंवि आलित ॥ ४ ॥

॥ १३१० ॥ निर्विकार असोनि आत्मा । अवध्या भूतग्रामा प्रकाशी
॥ १ ॥ एरवी करी ना करवी । जेंवि रवि निज व्योमीं ॥ २ ॥ लोह चळे
चुंबकयोगें । परि तो अंगें न सिवे सा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आत्मसत्ता ।
वर्तणें भूतां कर्मतंत्रीं ॥ ४ ॥

॥ १३११ ॥ जें जें कांहीं होय जाय । सा सा लय अद्वैतीं ॥ १ ॥
तें अद्वैत हि लोपल्या पाठीं । आपणा चि पोटीं आपण ॥ २ ॥ तथा नांव
स्वरूप ह्मणती । जें निज एकांतीं एकलें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दावुनियां
नामरूपा । नये चि पडपा विश्वाकृती ॥ ४ ॥

॥ १३१२ ॥ अवघें होउनी कांहीं चि नव्हे । आपुल्या स्वभावे आपण
॥ १ ॥ तथा नांव आत्मतत्व । शुद्ध सत्व मायादी ॥ २ ॥ ध्वनि बीज ओंकार

रूप । तें ही स्वरूप ऐलाडी ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे जाणों जातां । जाणोनि नेणता वेद जेथें ॥ ४ ॥

॥ १३१३ ॥ भेद चि याचा नये हाता । जाणिवा जाणतां नाना परी ॥ १ ॥ मत मतांतरे वृथा चि होती । याच्या न पवती दारवंटा ॥ २ ॥ पाहों जातां बुद्धीचे डोळे । होताती आंधळे समोर या ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे नेदी चि कोणा । देखों आपणां लपवितसे ॥ ४ ॥

॥ १३१४ ॥ आत्मा नाही चि देखिजे ऐसा । उजळितां प्रकाशा रवि-कीर्ण ॥ १ ॥ असोनियां पाठीं पोठीं । न देखेचि दृष्टी देखण्या ॥ २ ॥ लेउ-नियां सर्वागभरी । असोनि वाहेरी नाहळे ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे उगम जैसा । न देखे चि सहसा सागर ॥ ४ ॥

॥ १३१५ ॥ साचिमाजी होती जाती । जिव सा नेणती आत्मया ॥ १ ॥ नवल याची लाघवी माया । यातें नेंदेउनियां विस्तार ॥ २ ॥ जेथें तेथें उभी चि आड । होउनियां कवाड भ्रांतीचें ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे ब्रह्मादिकां । याचिपरी लोकां झकविलें ॥ ४ ॥

॥ १३१६ ॥ अवघियांचे असोनि देहीं । अंतर्वाही न दिसे चि ॥ १ ॥ जेंवि साखरेमाजी गोडी । न दिसे उघडी असतां ही ॥ २ ॥ वाद्य दिसती न दिसे नाद । जेंवि कां स्वाद भोजनीं ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे तैसा आत्मा । न दिसे चि भूतग्रामा कवलुनी ॥ ४ ॥

॥ १३१७ ॥ आंतु वाहेरि देखणा चि दिसे । परि तो आभासे दृश्य ऐसा ॥ १ ॥ ज्ञानेंचि विण वांया गेला । बोध मावळला सखाचा ॥ २ ॥ साविण दिसते देखते कोण । परि ये नागवण भ्रांतीची ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे आठ-व न धरे । तेणें चि अंतरे हातोहातीं ॥ ४ ॥

॥ १३१८ ॥ पदार्थमात्रीं आठवे जरी । नळगे चि तरी साधन ॥ १ ॥ एरवीं दिसे देखणा तो चि । पाहिजे साची परि कृपा ॥ २ ॥ अवघ चि वसोनि अवघे ठार्यां । दिसे दाखवी ही अवघ्यांतें ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे भोगी सागी । तो चि जर्गी जगदात्मा ॥ ४ ॥

॥ १३१९ ॥ नये चि साच हा प्रतीती । असोनियां भूर्ती भगवंत ॥ १ ॥

कर्माकर्म लागली पाठी । बैसले दृष्टी मळ सांचे ॥ २ ॥ सख चि परि तें
असत्ये वाटे । भोगिती अदृष्टें आपुलाळीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कर्मतंत्री ।
गुंतलीं यंत्रीं मायेच्या ॥ ४ ॥

॥ १३२० ॥ माया ह्मणिजे नसतें चि दिसे । गगनीं जैसे दोनी चांद
॥ १ ॥ असे एक भासे आणीक । तया नांव मायीक पसारा ॥ २ ॥ सत्या-
वरी न पडे दृष्टी । विकल्प परिपाठी व्यालितु ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे प्रत्यक्ष
लपवी । लटिकें चि रुढवी भ्रांतीजाळ ॥ ४ ॥

॥ १३२१ ॥ बुद्धिसि निश्चय नाही साचा । तो चि भ्रांतीचा मूळारंभ ॥ १ ॥
तया चि नांव ह्मणिजे वेडें । असोनि पुढें न देखे हित ॥ २ ॥ लज्जा मात्र
हारपोनि जाये । नागिवे चि ठाये उभे मग ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे न धरी
धीर । न मनीं उत्तर सांगितलें ॥ ४ ॥

॥ १३२२ ॥ जेथें जेणें केला वास । तो चि वाटे त्यास निज ग्राम ॥ १ ॥
एरवीं सर्व हि भूमंडळ । आहे हें स्थळ यांचें चि ॥ २ ॥ अवघें चि पाहोनि
फिरोनि आला । परि त्या विसरला निज ठाया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे घेतलें
सोंग । तें चि त्यासी मग गोड वाटे ॥ ४ ॥

॥ १३२३ ॥ कोठें वसे झाडाचिवरी । कोठें पोखरी विवरांत ॥ १ ॥ कोठें
जळीं वसे स्थळीं । कोठें अंतराळीं अंतरिक्ष ॥ २ ॥ कोठें पर्वतीं दरकुटी
आंत । कोठें वनांत झाडखंडीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे चिखलीं शेणीं । वसे
पापार्णीं काष्ठांत ॥ ४ ॥

॥ १३२४ ॥ कोठें ग्रामीं कोठें पुरीं । कोठें सागरीं दरियांत ॥ १ ॥ कोठें
सांदीं कोंदीं विळीं । कोठें वारुळीं धुळीमाजी ॥ २ ॥ कोठें बोले बोलवटीं ।
वसे तळवटीं शिखरावरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वसे शिरीं । केशाभीतरीं
कोठें वस्त्रीं ॥ ४ ॥

॥ १३२५ ॥ लवेमाजी उत्पन्न एक । रक्त शोक पशुदेहीं ॥ १ ॥ मांसाहारी
जळहारी । तृणाहारी फळभक्षी ॥ २ ॥ कोठें धान्य भक्षुनि अन्नें । कोठें
प्राशनें पवनाच्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जन्म जेथें । रुचे तेथें चि तया ॥ ४ ॥

॥ १३२६ ॥ अवघें चि हें कर्मफल । ओढवलें सकळ जगत्रया ॥ १ ॥ स्वर्ग

मृत्यु पाताळ लोक । कर्म वाधक ह्यणोनियां ॥ २ ॥ कर्मातीत झाले नर ।
तया लोकांतर मग कैचें ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे पृथक् होती । ह्यणोनि भोगिती
पृथकार्ते ॥ ४ ॥

॥ १३२७ ॥ एकीं च नसतां एकपण दुजेपण कैचें । ह्यणउनियां न चले
कांहीं तेथें शब्दाचें ॥ १ ॥ पहातेपहाणें जेथें विरमोनि जाय । घेणें देणें कैचें
तेथें सांगावें काय ॥ २ ॥ दृश्य चि नाहीं द्रष्टृत्वाचा फिटला पांग । काया
वाचा मन चि नाहीं धारणायोग ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे जेथें सुख सुखपणा
नये । निजानंदीं निजानंद हारपले ठाय ॥ ४ ॥

॥ १३२८ ॥ निर्माण चि नाहीं साचें काय वर्णावें । जाणिव चि न रिघे तेथें
काय जाणावें ॥ १ ॥ ह्यणउनियां येथें अवघा खुंटला वाद । विरोनियां
गेला अवघा अभेदीं भेद ॥ २ ॥ जागृति ना निद्रा जेथें नाहीं सुपुत्ती । तुर्या
ना उन्मनी कैची स्वप्नाची भ्रांती ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे अनुभव तेथें अनु-
भविते कैचें । निमोनियां गेलें ऐक्य उरलें मुळींचें ॥ ४ ॥

॥ १३२९ ॥ मूळ डाल वीर्जी अवघे शाखा पळव । फळीं पुष्पीं
विस्तारला परि तें ची सर्व ॥ १ ॥ तेमा एक वीजरूप इंदवरी उभा । विश्वा-
कारें प्रकटला व्यापुनियां नभा ॥ २ ॥ सर्वहि होउनि देवो देवी आपण चि
सकळ । भूत व्यक्ति नाना वर्ण सूक्ष्म स्थूल ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे एकाविण
नाहीं दुसरें । एकीं एकपण ही नुरे सेवटिलें मरे ॥ ४ ॥

॥ १३३० ॥ सदाचा हा धाव्या सदाचा भुकेला । सदाचा निजेला जागा
सदा ॥ १ ॥ ऐसीये परिचा आंगुला माजणी । वरिला सवासिणी सदा चि
मी ॥ २ ॥ सदाचा वोलिका सदाचा हा मुका । सदाचा हा लटिका खरा सदा
॥ ३ ॥ सदाचा हा वेडा सदाचा हा कुडा । सदाचा हा निर्भिडा भीड सदा
॥ ४ ॥ सदाचा हादाता सदाचा मागता । रुदाचा हा रिता भरला सदा ॥ ५ ॥
निळा ह्यणे सदा जवळी ना हा दुरी । सदा सर्वातर्रीं नसोनि वसे ॥ ६ ॥

॥ १३३१ ॥ ऐसियाचे घरीं ऐसी चि मी सदा । न करुनी कांहीं धंदा
सर्वहि करी ॥ १ ॥ सदा चि निष्काम सदा मी सकाम । सदा रूप नाम तूतन
माझें ॥ २ ॥ सदा नाहिपणें सदा माझें जिणें ॥ सदा होणें निभणें माझा
वांटा ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे ऐसें बोले मायादेवी । अबोलण्याची गांवीं
वसोनियां ॥ ४ ॥

॥ १३३२ ॥ कोठें चि हा नसे कोठें ही न दिसे । कोठेंचि अमुकासे न ह्मणे कोणी ॥ १ ॥ कोठें याचें होणें कोठें याचें निमणें । कोटुनी येणें जाणें न तर्केची ॥ २ ॥ कोठें याची स्थिति कोठें याची प्रीति । कोठें याची वसाति न कळे कोणा ॥ ३ ॥ कोटुनि याचें मूळ कोटुन याचें कूळ । वर्णावयास आढळ न कळे गोत्र ॥ ४ ॥ निळा ह्मणे याती न दिसे रूपाकृती । नयेचि कोणे व्यक्ती विचार करितां ॥ ५ ॥

॥ १३३३ ॥ आप आपणा नेणता । निर्मां ब्रह्मांडाच्या चळथा ॥ १ ॥ काय सांगों नवलपरी । ऐसी याची आकळ चोरी ॥ २ ॥ अंगें आपण निराकार । प्रकटोनि दावी जगदाकार ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे महार्पि देवा । न कळती ऐशा याच्या मावा ॥ ४ ॥

॥ १३३४ ॥ बहुरूपी हा एकला । नानाकारें नटें नटला ॥ १ ॥ पुरुपाकृति स्त्रिया वालें । होउनी कोणा ही नातळे ॥ २ ॥ नायें रूपें वस्त्राभरणें । रसस्वाद नाना खणें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे फळें पुष्पें । पर्णें मूळें भिन्न चि रूपें ॥ ४ ॥

॥ १३३५ ॥ इंद्रियांची पुरली धांव । मनासी ठाव विश्रांति ॥ १ ॥ तया नांव ब्रह्मप्राप्ति । जेथ उपरति चित्ताची ॥ २ ॥ बुद्धीची ही जाणीव विरे । तर्क मतांतरें मुरडलीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कुंठित गती । पांगुळले ठाती पंचप्राण ॥ ४ ॥

॥ १३३६ ॥ आत्मा करी ना करवी । अलिप्तपणें वर्ते जीवीं ॥ १ ॥ साक्ष नव्हे ना असाक्ष । उपेक्षा करीना कैपक्ष ॥ २ ॥ जैसें गगनीं अभ्र गळे । गगन अलिप्त त्या वेगळें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सन्निधानें । लोह चाले चुंबक नेणे ॥ ४ ॥

॥ १३३७ ॥ नाहीं चि उरला रिता । ठावो याविण तत्वता ॥ १ ॥ अणू रेणू महदाकाश । साहिमाजी याचा वास ॥ २ ॥ होतां जातां सहस्रवरी । ब्रह्मांडाच्या भरोवरी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अखंडता । नव्या जुन्याही हा परता ॥ ४ ॥

॥ १३३८ ॥ येती जाती होती मरती । नानाकार भूतव्यक्ती ॥ १ ॥ हा तो आहे जैसा तैसा । अनादिरूपें आपणा चि ऐसा ॥ २ ॥ नहोनियां

सूक्ष्म स्थूल । वृद्ध तरुण अथवा बाळ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे एकला एक ।
नहोनि एक ना अनेक ॥ ४ ॥

॥ १३३९ ॥ एकीं एकपणा ठाव । नसोनि झाला सर्वां सर्व ॥ १ ॥
जैसें गगन घटीं मठीं । दिसोनि आपण आपुल्या पोटीं ॥ २ ॥ येणें होणें
नाणीं मनें । आर्पीं आप संचलेपणें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे याची कळा । नेणे
हा हि न देखे डोळा ॥ ४ ॥

॥ १३४० ॥ ऐसा आर्पीं आपरूप । करूनि त्रैलोक्या साटोप ॥ १ ॥
नाहीं वेंचला उणा झाला । जैसा तैसाचि संचला ॥ २ ॥ दाउनीयां चरा-
चर । लपवी अंगीं न मानी भार ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नट लापवी । नेदीं
कळों ठेवाठेवी ॥ ४ ॥

॥ १३४१ ॥ एकापासुनीयां हरी । घाली आणीका पदरीं ॥ १ ॥ ऐसे
खेळ याचे निके । खेळे आलके सेलके ॥ २ ॥ रडवी हांसवी एका ।
दाऊनि लपवी पाडी चुका ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे खेळा । नाहीं रूप याच्या
ताळा ॥ ४ ॥

॥ १३४२ ॥ धन वित्त दारा सुत । गण गोन मृगांबु हें ॥ १ ॥ आपण चि
स्वयें दृश्यत्वा येतां । भासवी तत्वता दृश्यजात ॥ २ ॥ निजांगें जेविं
विलसे छाया । तेविं हे माया मिथ्यात्वे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे मुख्य विवे-
विण । भासविती कोण प्रतिविवा ॥ ४ ॥

॥ १३४३ ॥ गंगा पवित्र सर्वांगुणीं । स्पर्शें विटाळे रांजणीं ॥ १ ॥
तेविं चैतन्य अवयें एक । भूतभेदें त्या कळंक ॥ २ ॥ भूमिका नाहीं खंडण
केली । उत्तम अधम संगें झाली ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे धर्माधर्म । वर्णानुरूप
क्रियाकर्म ॥ ४ ॥

॥ १३४४ ॥ दोष वसे पात्रांतरीं । आत्मा निर्मळ चराचरीं ॥ १ ॥
सर्पासुर्ली वसे विष । मधुमक्षिके सारांश रस ॥ २ ॥ स्वातिजळें मुक्ताफळ ।
शुक्ति सर्पीं हाळाहळ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे उपाधिभेदें । दाविती निवाड
शुद्धाशुद्धें ॥ ४ ॥

॥ १३४५ ॥ ब्राह्मण सोंवळाचि सर्वकाळ । वसे अनामिकीं विटाळ
॥ १ ॥ हे तो याति स्वभाव गुण । इष्ट कनिष्ठ अनादि भिन्न ॥ २ ॥ अवघे

ठायीं पंचभौतिक । आत्मा सकळां व्यापक एक ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गुण बांटणी । योनी विभाग चहूंचणी ॥ ४ ॥

॥ १३४६ ॥ शुद्ध सात्विकी ब्राह्मण । सत्व रज मिश्रित क्षत्रिया जाण ॥ १ ॥ रजतमे वैश्य निर्माण । शूद्रा तमो गुण निर्माता ॥ २ ॥ नाना याति नाना भेद । यांपासुनी शाखा विविध ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे निपिद्ध तर्मी । अनामिकादि पापकर्मी ॥ ४ ॥

॥ १३४७ ॥ अवघे टाळूनी निमित्त । वरुनी बोलत आपणा ॥ १ ॥ ऐसी करितो हरि लाघवे । सर्व हि ठावे सर्वज्ञा ॥ २ ॥ बुद्धि बुद्धीचा हा जानिता । स्फूर्ति प्रसविता स्फूर्तीचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आपुल्या गोडी । तया आवडी स्तवनाची ॥ ४ ॥

॥ १३४८ ॥ नेणोनि पारिखे । आत्मा आपणा न देखे ॥ १ ॥ न देखोनि दुजे कांहीं । आपिआप असे पाहीं ॥ २ ॥ नामा रूपा येणे । नाहीं होणे ना निमणे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नव्हे जागे । निज स्वप्न ना वाउगे ॥ ४ ॥

॥ १३४९ ॥ कांहीं चि नहोनि विस्तारळा । बहुरूपी हा एकला ॥ १ ॥ नवल विचित्र हें चि वाटे । कैसा नटोनि ठेला नटे ॥ २ ॥ एका ऐसा नहोनी एक । नानाकारें हा अनेक ॥ ३ ॥ निळा म्हणे नट लाघवी । शेखी वेगळा गोसांवी ॥ ४ ॥

॥ १३५० ॥ नातळोनियां नामरूपा । येवढ्या वाढविलें संकल्पा ॥ १ ॥ न कळे याची माव कोणा । देवादैत्यां विचक्षणा ॥ २ ॥ वेद श्रुति धांडोळितां । कार्य कारणा हि हा परता ॥ ३ ॥ निळा म्हणे हा अनुमाना । नये योगिया मुनिजना ॥ ४ ॥

॥ १३५१ ॥ आपणा दाउनी धुरळे केले । ठकुनी माझे मीपण नेलें ॥ १ ॥ आतां जाऊं कोणीकडे । पळों तरी तो मार्गें पुढें ॥ २ ॥ धांबा म्हणोनी बोलों जाय । तंव बोलातें गिळुनी आपणचि ठाये ॥ ३ ॥ ऐकों जाय याच्या गोठी । तंव तो शब्दा पाठी पोटी ॥ ४ ॥ देखों जातां देखणें चि होय । दृश्यादृश्य हा नुरवीचि माये ॥ ५ ॥ सुगंध घेतां आपण चि नाक । गंधाचा गंध हा चि एक ॥ ६ ॥ मी माझे मज न दिसे चि कोठें । बहुता जुगाचे हरिले सांठे ॥ ७ ॥ ठकुनियां निळा अवघा चि नेला । सकळ ही त्याचें आपण चि झाला ॥ ८ ॥

॥ १.३५२ ॥ नवल चि एक वाटे मज । कैसें गुज अनुवादों ॥ १ ॥
आपुली आपण बाईल झाला । आपण चि व्याला आपणामी ॥ २ ॥
मार्गे पुढें एकला एक । दाविले अनेक परी मिथ्या ॥ ३ ॥ निळा म्हणे
हा चराचरा । वसवूं अंतरा वाहेरी ॥ ४ ॥

॥ १.३५३ ॥ कैची याला बाईल आई । नामरूप तेंही लटिकेंचि ॥ १ ॥
मूळ चि नाहीं डाळ ते कैचे । लटिके माचे काय म्हणों ॥ २ ॥ हात पाय
नाक ना ढोळे । देखणें आंधळे नातळे चि ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कांहीं चि
नव्हे । तोचि हा अवघें श्रुति बोले ॥ ४ ॥

॥ १.३५४ ॥ सत्याक्षरें माझी वाणी । प्रवर्तली गुणीं तुमचिया ॥ १ ॥
दाविले ते तुम्ही अर्थ । बोळी यथार्थ मांडियेले ॥ २ ॥ नाहीं कांहीं
मतांतरां । वदली वैखरी हे माझी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे हे वाक्य पूजा ।
गरुडध्वजा प्रीत्यर्थ ॥ ४ ॥

॥ १.३५५ ॥ जिऊडे जिऊडे चाले रवी । प्रभा नीच नवी सांगातें ॥ १ ॥
तैसें केलें माझे वाचे । तुम्ही सामर्थ्याचें बोलणें ॥ २ ॥ उजळिल्या दाही
दिशा । करुनी प्रकाशा निजबोधें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सया चाली ।
वाट दाविली तुम्ही ते ॥ ४ ॥

॥ १.३५६ ॥ माझें चि मज नवल वाटे । मी चि भेटें मजलागीं ॥ १ ॥
निजात्मबोधें उदो केला । प्रकाश दाटलाकोंदोनी ॥ २ ॥ कोठें कांहीं चि
न दिसे दजे । निजात्मतेजें जग भासे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अवघे ठायीं ।
मी चि नाहीं दुजीपरी ॥ ४ ॥

॥ १.३५७ ॥ पाहाणें पाहाते । गेले हारपोनियां निरुते ॥ १ ॥ मी हि
नाहीं तूँहि नाहीं । आर्पीआप अंतरवाहीं ॥ २ ॥ उदो अस्तु सविता नेणें । जेथें
तेथें आपुलेपणें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नर्भी नभ । जेवी दाऊनियां प्रतिविंब ॥ ४ ॥

॥ १.३५८ ॥ एकापासुनी झालें विश्व । विश्वामाजी एक चि अंश ॥ १ ॥
जैसे शून्यापासुनी अंक । झाले भांदितां नुरे चि लेख ॥ २ ॥ शून्या नुठितां
शून्यपणें । कैचें एकाएक होणें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भक्त चि नाहीं । कैचा
देव ही तये ठायीं ॥ ४ ॥

॥ १.३५९ ॥ विश्व अवघें मायाभास । माया ब्रम्हीं नाहीं चि मोस

॥ १ ॥ जेवि वन्हि सूर्यकांती । प्रगटतां कीर्ण त्या नेणती ॥ २ ॥ शुक्तिका प्रसवे मुक्ताफळ । जळिचें परी त्या नेणे चि जळ ॥ ३ ॥ निळा म्हणे धूझा वन्ही । नाही चि तयातें प्रसवोनी ॥ ४ ॥

॥ १३६० ॥ माया ब्रम्हींचा आभास । नाही ब्रम्हीं ते निःशेष ॥ १ ॥ यालागीं दिसे ते टवाळ । रत्न चि ते रत्नकीळ ॥ २ ॥ सूर्य चि सूर्यातें प्रकाशी । न देखोनियां तमतेजासी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे स्वसंवेद्या । नातळे विद्या ना अविद्या ॥ ४ ॥

॥ १३६१ ॥ आत्मा निघोट निर्मळ । नातळे तो मायामळ ॥ १ ॥ जेवीं मृगजळातें भानु । प्रगटूनियां वेगळा भिन्नु ॥ २ ॥ आत्मविंव नव्हे छाया । तैसी स्वरूपीं मिथ्या माया ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हे स्वानुभवे । विचारितां होईल ठावे ॥ ४ ॥

॥ १३६२ ॥ कृपा केली संतजर्नी । अर्थ दाविले उघडुनी ॥ १ ॥ ते चि प्रगट केले आतां । नाही वोलिलों सी स्वतः ॥ २ ॥ नेणों काय केलें संतीं । माझी चेतउनियां मती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ओढा वारा । नाही तोंडा ना अक्षरा ॥ ४ ॥

॥ १३६३ ॥ सर्वां माजी गगन आहे । परी धरितां चि नये काय ॥ १ ॥ तैसें नाकळे चि तें शब्दातें । जेवीं खद्योतें रवीभेटी ॥ २ ॥ सागरीं पडतांचि लवण कणू । निवडितां भिन्नु न निवडे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तैशा परी । बोलतां चि वैखरी लीन तेथें ॥ ४ ॥

॥ १३६४ ॥ नाही ह्मणतां अवघे तेंचि । आहे ह्मणतां चि दावितां नये ॥ १ ॥ ह्मणोनियां न चले शब्द । राहे वेवाद ऐलाडी तो ॥ २ ॥ डोळा देखणा देखे सर्व । न देखे वरव आपुली तो ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तेवी जाणों जातां । जाणणें चि तत्वता वस्तु होये ॥ ४ ॥

॥ १३६५ ॥ हात पाय इंद्रियें भिळोनी मेळा । चला ह्मणती पाहों डोळां ॥ १ ॥ देखणें चि नव्हती देखती काये । अवघीयाचा देखणा डोळा चि आहे ॥ २ ॥ आतां डोळिया डोळा पाहों ह्मणे । तंव आपआपणीया न चले पाहाणें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ऐसिया परी । जाणों जातां जाणणें चि हरि ॥ ४ ॥

॥ १३६६ ॥ वाचेतें वदवी रमनेतें चाखवी । नेत्रातें दाखवी परि त्या दुरी ॥ १ ॥ बुद्धी बोधविता चित्ता चेतवीता । देहीं देहातीता कैसेनि दाऊं ॥ २ ॥ भावा भावातीत अद्वैता अद्वैत । ज्यातें श्रुती ह्मणत नेती नेती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कांहीं नव्होनियां जें आहे । दाविती साचि सोय सदुरु संत ॥ ४ ॥

॥ १३६७ ॥ दृष्टिविण देखणें रसनोविण चाखणें । शब्देंविण बोलणें ऐसे आहे ॥ १ ॥ चरणेंविण चालणें निजकरेंविण घेणें । श्रवणेंविण ऐकणें तेथीचें गुज ॥ २ ॥ चित्तेविण चितणें बुद्धीविण जाणणें । मनेंविण अनुभवणें अनुभव्यातें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गगनं गगना आलिंगन । पवनासवें गमन पवना जेंवी ॥ ४ ॥

॥ १३६८ ॥ पाहों जातां देखणें तें चि । जाणतां जाणणें चि होईजे अंगें ॥ १ ॥ आतां तें कैसें सांगावें यावरि । बोलतां चि वैखरि गिळुनि जाये ॥ २ ॥ बुद्धीच्या प्रवेशें बुद्धी चि हरपे । मन जेथ संकल्पें सहित विरे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे चित्ता नुरे चित्तपण । आनंदा मुरवण आनंदें सा ॥ ४ ॥

॥ १३६९ ॥ ह्मणोनियां शब्द न पवे चि तत्वता । बुद्धिचिया माथा वळघे कोण ॥ १ ॥ मना पवना केंवि घडेल संचार । श्रुती परात्पर ह्मणती ज्यातें ॥ २ ॥ नाद बिंदु कळा ज्योती हे बोलणीं । आरौती निर्वाणीं विरती तेथें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वर्म नेणति ते सकळे । वाचके वाचाले संतावीण ॥ ४ ॥

॥ १३७० ॥ होऊनियां ते चि राहिले निवात । रूपीं अखंडित रमती संत ॥ १ ॥ नित्य निरामय अखंड अद्वय । ध्याती देवत्रय ज्यातें सदा ॥ २ ॥ एकविस स्वर्गातें कवळुनि राहिलें । सूर्या प्रकाशिलें जेणें तेजें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कृपा करूनियां सदुरु । देती अभय करु खासी फावे ॥ ४ ॥

॥ १३७१ ॥ हरीवीण आहे कोण । सान मोठें वेगळें ॥ १ ॥ सर्वांचा ही सर्वसाक्षी । अध्यक्षी हें नाम सा ॥ २ ॥ कर्मा ऐसें देता फळ । सत्ता केवळ हे ज्याची ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ईटे उभा । परि हा नभा व्यापक ॥ ४ ॥

॥ १३७२ ॥ समोर सदा सर्वांकडे । मार्गें पुढें वेष्टित ॥ १ ॥ कां हो नेणा हरि ऐसा । जैशा तैसा परिपूर्ण ॥ २ ॥ उदका अंगीं जैसा रसु । गगनीं अवकाशु घनदाट ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अंतर्बाहे । त्यादिण आहे कोण दुजें ॥ ४ ॥

॥ १३७३ ॥ सगुण निर्गुण कल्पनेचा भास । वस्तु अविनाश व्यापकत्वे ॥ १ ॥
स्वानुभवे पाहीं लटिके साच नाही । परिपूर्ण अवघा ही आत्माराम ॥ २ ॥
आपलाचि सादु अंतरार्द्धी जेवीं । दुजें नवीन दावी दुजेपण ॥ ३ ॥ लटिके
झणों जातां साच तया पोटीं । दर्पणींची भेटी आपणासर्वें ॥ ४ ॥ स्वप्नामाजी
जेवीं नाना परिवार । प्रबोधीं साचार एकला चि ॥ ५ ॥ निळा ह्मणे रज्जु
भासे सर्पपणें । झकवीलें तेणें नेणतीया ॥ ६ ॥

देवप्राप्ति.

॥ १३७४ ॥ जीवाचा ही जीव तूं चि प्राणांचा प्राण । नयनाचें हि नयन
तूंचि घ्राणाचें घ्राण ॥ १ ॥ सर्वहि इंद्रियभाव तूं चि माझे श्रीहरी । तुजविण
न दिसे पाहतां मज मी माझारी ॥ २ ॥ चित्ताचें हि चित्त तूं चि मनाचें
मन । श्रवणाचें हि श्रवण तूं चि रसनेची रसना ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तूं चि
माझा सर्वहि व्यापक । देहादेहीं शोधुनि पाहतां न दिसे आणिक ॥ ४ ॥

॥ १३७५ ॥ सकळांचिया नेत्रें तुम्हां सर्व ही देखणें । सकळांचिया श्रोत्रें
तुम्हां सर्व ही ऐकणें ॥ १ ॥ ऐसे सर्वज्ञ चि तुझीं सर्वदा देवा । जेथिल तेथे
ज्याच्या तैशा जाणतसा भावा ॥ २ ॥ सकळांच्या ही रसना सर्व ही रस
सेवितां । सकळांच्या ही चरणें लंगुनि जातां दिगंता ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
सकळांच्या हि जीवाचे जीव । होउनियां अलिप्त सेखीं रूपना नांव ॥ ४ ॥

॥ १३७६ ॥ ऐशा परि नमन माझें पंढरिनाथा । तूं चि होउनि तुजमाजि
झालों मी सरता ॥ १ ॥ न ये कळों कांहीं आतां एकानेक भाव । तुजमाजि
मी ही मजमाजि तूं सर्व ॥ २ ॥ नाम रूप तूं चि माझें क्रीया कर्तव्य । कायिक
वाचिक मानसिक जे निपजती भाव ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे मी तुं उपाधी
सारुनियां परती । राहों जैसे होतों तैसे निजरूप एकांती ॥ ४ ॥

॥ १३७७ ॥ ऐसा नीळा नित्यानंदीं निमग्न केला । देऊनीयां नामस्म-
रण चरणीं स्थापीला ॥ १ ॥ तेणें ब्रह्मानंदें गर्जे नाम वैखरी । आठवूनी
रूप तुमचें हृदय मंदिरीं ॥ २ ॥ नेणे आपपर नेणे जन विजन । नेणोनीयां
कांहीं चि नुखी देहाचें भान ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हा चि माझा ऐश्वर्य भोग ॥
काया वाचा मानस अदघा पांडुरंग ॥ ४ ॥

॥ १३७८ ॥ नुरउनि दुसरें आतां ठेलों चरणीं । निसानंद भोगी तूं ची
दिन रजनी ॥ १ ॥ आळउनि वाचे याचीं उत्तम नामें ॥ सारीन काळ
याचि परि मुख संभ्रमें ॥ २ ॥ धरूनियां रूप हृष्टी हृदय भुवनीं । सांठवीन
आपुलिया मनाचे मननीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जन्मोनियां केली हे जोडी ।
विठोवाची सेवा नित्य नविये आवडी ॥ ४ ॥

॥ १३७९ ॥ भावें आळवितां देवा । लागला हार्तीं जुनाट ठेवा ॥
दैव मोडोनि आलें दैवा । मुख विश्रांती पावलों ॥ १ ॥ आतां घेचूं
खाऊं जेऊं । शोभती अळंकार ते लेऊं ॥ आपुले सुहृद गौरवूं । हरिभक्त
वैष्णव सावडे ॥ २ ॥ अपार संपत्ति आलि घरा । नाहीं आतां वोढा
वारा ॥ नलगे जाणें आणिकाच्या घरा । कांहीं मागावें यासाठीं ॥ ३ ॥
खरें नाणें खरें कोणे । खरिया मोलें घेणें देणें ॥ खरें विके खरेपणें ।
न पडे उणें भरलेंसे ॥ ४ ॥ निळा ह्मणे माझिया दैवें । जोडिलें होतें पडिलें
ठावें ॥ कृपा केली विठ्ठलदेवें । आइतें दिधलें भांडार ॥ ५ ॥

॥ १३८० ॥ मागें बहुतांसि वांटिलें । पुढें आणिकां हि ठेविलें ॥ भावें
विश्वासिते वावलें । अधिकारिया दिधले अधिकार ॥ १ ॥ चतुरा चतुर
शिरोमणी । सकळां जाणतियांचा धणी ॥ करूं जातो वांटणी । भाग जैसे
त्यापरी ॥ २ ॥ एका वर्णाश्रम धर्में । एका यज्ञादिका कर्में ॥ एका वेदा-
ध्ययन नेमें । एक चतुर्थाश्रमें संन्यासे ॥ ३ ॥ एका नामस्मरण मात्रें ।
एका पढतां स्तवनें स्तोत्रें ॥ एका गुणानुवाद चरित्रें । वर्णितां हा तोपला
॥ ४ ॥ एका ध्यानें समजाविलें । एका पूजनचि वारिलें ॥ एका जपें बुझावि
लें । एका स्थापिलें योगावरी ॥ ५ ॥ एका तीर्थें यात्रा गमनें । एका
ब्रह्मचर्यादि अनुष्ठानें ॥ एका व्रतें पुरश्चरणें । गृहस्थाश्रमें वानप्रस्थें ॥ ६ ॥
निळा ह्मणे हा सर्व जाणें । सर्वसाक्षी सर्वज्ञपणें ॥ जयापरि तैसें देणें ।
करी हा उणें नाहिं यासी ॥ ७ ॥

॥ १३८१ ॥ ज्या ज्या भक्तीं जेथें जेथें । पाचारिलें ज्या ज्या आतें ॥
तुझी जाउनियां तेथें । साह्य केलें श्रीहरि ॥ १ ॥ आतें गजेंद्राचें स्तवन ।
ऐकतां चि पदाभिगमन ॥ करुनियां साची अर्ति हरण । निजधामाप्रति पाठ-
विला ॥ २ ॥ जिज्ञासता जनका आंगीं । तुमचे जाणावयालांगीं ॥ सासि
ज्ञान देउनिया विषय भोगीं । विदेही करुनि ठेविता ॥ ३ ॥ अर्थार्थी तो

बिभीषण । त्यासि लंकापति करुनि पूर्ण ॥ स्थापिला चिरंजीव पद देऊन ।
 अर्धदान सा दीधलें ॥ ४ ॥ शुक्रसनकादिक ज्ञानें । अनुसरले आत्मचि-
 तनें । सांसि देउनियां निजात्मज्ञान ॥ जीवन्मुक्तपदीं बैसविले ॥ ५ ॥
 चतुर्विधा भक्ति चारी भक्त । तुमचे कृपे परम मुक्त ॥ उपमन्या क्षुधार्त्ती
 आळवीत । तथा क्षीरसिंधु दीधला ॥ ६ ॥ ध्रुवें केलें तुमचें स्तवन । मागे
 बैसावया निजस्थान ॥ तयातें ध्रुवपदीं बैसवून । केला वरिष्ठ सक-
 लासी ॥ ७ ॥ सुदामदेव तो लाचारी । तीनचि मुष्टी पोहे हरी ॥ तेची
 घालुनियां मुखाभीतरी । सुवर्ण नगरी दिधली सा ॥ ८ ॥ स्तंभीं प्रल्हाद
 पाचारी । तत्काळ प्रगतोनियां नरहरी ॥ हिरण्यकश्यपातें विदारी । आणि
 कुरवाळी निजभक्ता ॥ ९ ॥ निळा ह्मणे ऐशी कीर्ति । केली चरित्रें श्रीपती ॥
 अपार हरिभक्ता अपार हस्ती । अपार दिधलीं वरदानें ॥ १० ॥

॥ १३८२ ॥ एका नामें बहुत तरले । एका भावें जे अनुसरले ॥ एका
 तुमतेचि ते पावले । एकाएकीं गोविंदा ॥ १ ॥ एका जाणोनियां तुमते ।
 एका रुसले अहंकारातें ॥ एका विसरोनियां संसारातें । एका सुखातें पावले
 ॥ २ ॥ एका तुमच्या निजध्यासें । एकाचि तुमच्या नामघोषें ॥ एका तुमच्या
 कृपालेशें । आपणा ऐसे तुझी केले ॥ ३ ॥ एका तुमच्या कीर्तिमेळें । एका
 तुमच्या भावबळें । एकाएकीं चि उठोनि पळे ॥ पाप सगळें गोविंदा ॥ ४ ॥
 निळा ह्मणे एकाएकीं । स्मरणमात्रें चि झाले सुखी ॥ एका नामोच्चारें
 मुर्खी । वैकुण्ठलोकीं बैसविलें ॥ ५ ॥

॥ १३८३ ॥ विठ्ठलनामें विठ्ठल झाले । देहभावा विसरुनि गेले ॥ १ ॥
 सर्वकाळ विठ्ठल चिर्त्ती । ब्रह्मानंदें ते दुल्लती ॥ २ ॥ विठ्ठल ध्यानीं मनीं
 जनीं । विठ्ठल लोचनीं चिंतनीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भोगीं सागीं । विठ्ठल
 तथा जडला आंगीं ॥ ४ ॥

॥ १३८४ ॥ नाम वाचे आठविलें । रूप मनीं सांठविलें ॥ १ ॥ आतां
 फिरूनियां घरा । येथी आपणचि माघारा ॥ २ ॥ लाविला मोकळ ।
 भाव मागें सर्व काळ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे आतुडलें । बरें वर्म हाता
 आलें ॥ ४ ॥

॥ १३८५ ॥ देखती ते विठ्ठलरूप । वाचे विठ्ठल नाम जप ॥ १ ॥ तेही
 विठ्ठलचि झाले आंगें । मोह ममता विषय त्यागें ॥ २ ॥ विठ्ठल कीर्ती

लेईले आंगीं । विठ्ठल झाले भोगीं सागीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे विठ्ठल झाले ।
द्वैतभावा ते मुकले ॥ ४ ॥

॥ १३८६ ॥ देवा भेटी संतपण दिसे । देवपण नुरे संतभेटी ॥ १ ॥ ब्रह्मान-
नंदें निमग्र झाले । आप विसरले आपणा ॥ २ ॥ भक्तीचे आवडी झाले
भिन्न । एकचि जीवप्राण उभयतां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे स्वमुखलोभा ।
एकिची प्रभा दोठाई ॥ ४ ॥

॥ १३८७ ॥ होतें तैसें पाई केलें निवेदन । अंतरलों दीन बहुत होतों
॥ १ ॥ संवोखून केलें समाधान चित्ता । वोगरूनि भाता प्रेमरस ॥ २ ॥
नाम रत्नमणी करूनी भूषण । अळंकारीं मंडण माळा दीली ॥ ३ ॥
निळा तेणें सुखें झाला निरामय । नामीं नाम सोये निमग्रता ॥ ४ ॥

॥ १३८८ ॥ पांडुरगें सख केला अनुग्रह । निरमुनीयां देह बुद्धी भेद
॥ १ ॥ येऊनी एकांतीं उपदेसीलीं कार्णी । बीजमंत्रें दोन्ही निजाक्षरें
॥ २ ॥ जीवशिवा सेज रचीली आनंदीं । आउटावें पदीं आरोहण ॥ ३ ॥
निर्जी निजरूपीं निजविला निळा । आनुहातें बाळा हल्लर गाती ॥ ४ ॥

॥ १३८९ ॥ शोधूनी अन्वय वंश वंशावळी । परंपरा कुळी उच्चारण
॥ १ ॥ ह्मणवीलें पूर्वीं जैसें होतें तैसें । केलें सामरस्यें समाधान ॥ २ ॥
एक छत्रझळके उन्मनी निशाणी । अनुहताचा ध्वनी गगनीं गर्जे ॥ ३ ॥
निळया स्वामी स्थापी निजपदीं दासा । करूनि उल्हास आवडीचा ॥ ४ ॥

॥ १३९० ॥ स्थीरावल्या वृत्ती पांगुळला प्राण । अंतरींचि खून
पावोनियां ॥ १ ॥ पुंजाळले नेत्र झाले अर्धोन्मीलित । कंठ सद्गदित रोमांच
आले ॥ २ ॥ चित्त चाकटलें स्वरूपा माझारि । न निघे वाहेरि सुखावलें
॥ ३ ॥ मुनिळ प्रकाशे उदेजला दीन । अमृताचें पान जीवनकळा ॥ ४ ॥
शशी सूर्या झाली जीवें वोवाळणी । आनंदा दाटणी आनंदाची ॥ ५ ॥
निळा सुखासनीं प्रेमसी डुल्लत । विराला निश्चित निश्चितीनें ॥ ६ ॥

॥ १३९१ ॥ उपरम झाला सर्वकाळ इंद्रियां । स्वरूपीं विलया मन
गेलें ॥ १ ॥ ऐसीया स्वानंदें बुझाविलें चित्त । राहिली आंचित वदनीं वाचा
॥ २ ॥ अष्ट आविर्भाव डडरले आंगीं ॥ प्राणी प्राण रंगीं नीजवासे ॥ ३ ॥
त्रयबंद ठसा पढीला शरीरा । वृत्ती गेली घरा निजाचीया ॥ ४ ॥ निमो

नियां गेलें शब्दाचें बोलणें । पवनूचि प्राणें शोषीयेला ॥ ५ ॥ निळा
सुखासुखीं पावला विश्रांती ॥ पदपिंडा समाप्ती करूनीयां ॥ ६ ॥

॥ १३९२ ॥ नीत नवा प्रेमा रूपेचिया वळें । अंतरीं हा वोळे आनंदघन
॥ १ ॥ नाचती मयूरे रोमांचीत दाही । अमृताची वृष्टी जीवनकळा ॥ २ ॥
आकाशे दुमदुमी गर्जे अनुहृत । सुनीळ तळपत विद्युल्लता ॥ ३ ॥ पिकली
भूमीका बीज आलें फळा । अद्रय निजकळा संवगीलें ॥ ४ ॥ भाग्यवंत
निळा सांठवी नीराळी । आत्माया जवळी निकटवासे ॥ ५ ॥

॥ १३९३ ॥ वेडा नव्हे मुका चतुर शाहणा । बोले अबोलणा
मौन्यावस्था ॥ १ ॥ विष्णुदाम निळा नाचे विदेहता । अंगीं सप्रेमता
आवडीची ॥ २ ॥ हृदईं चतुर्भुज भेषशाम मूर्ति । मुखीं नामकीर्ति ब्रीदावळी
॥ ३ ॥ नेणता ह्यणोनी संतीं आपंगीला । निळा निरवीला पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ १३९४ ॥ प्रवृत्ति निवृत्तीचे आढूनियां भाग । उतरिलें चांग रसा-
यण ॥ १ ॥ ज्ञानाग्नि हुतार्शी कडसीं वोजा । आत्मसिद्धी काजा
लागुनिया ॥ २ ॥ ब्रम्हरस ब्रम्हीं सिद्ध झाला पाक । घेतला रुचक प्रतीति
मुखीं ॥ ३ ॥ स्वानुभवे आंगीं झाला समरस । साधन निजध्यास ग्रासोग्रासीं
॥ ४ ॥ आरोग्यता निळा पावला अष्टांगीं । मीरवला रंगीं निजात्मरंग ॥ ५ ॥

॥ १३९५ ॥ जाणीवचि माझी गिळूनी ठेला । नेणवितें प्याला निपटु-
नियां ॥ १ ॥ निदळवाणें मज करूनी ठेविलें । जीवाचेंही हरिलें जीवपण
॥ २ ॥ ज्ञानासी तो हा वाढोंचि नेदी । ग्रासील्या उपाधी परमार्थीका
॥ ३ ॥ निळा म्हणे येणें नेलें आपपर । मोडीयेली थार दोर्हीकडे ॥ ४ ॥

॥ १३९६ ॥ नेटकेंचि दैव उघडलें आजी । तोहा मजमाजी संचरला
॥ १ ॥ आतां कैसें करूं मी यासी । नावरेची मनासी आवरितां ॥ २ ॥
सुदीन घटीका सांपडली होती । ते पडिली आवचिती हार्तीं याचें ॥ ३ ॥
निळा म्हणे मी मज माझें । हिरोनियां बोझें नेलें सकळ ॥ ४ ॥

॥ १३९७ ॥ उगेंची आतां बैसेन मी ह्यणें । तंव हा करण चेष्टवीतो
॥ १ ॥ दृष्टीपुढें हा उभाचि ठाये । ऐकणें होऊनी राहे श्रोत्रविर्झी ॥ २ ॥
मनही नेऊनी लपउनी ठेवी । चित्ताक्षी हा गोवी आपणापासीं ॥ ३ ॥
निळा ह्यणे बाई हृदयींच राहिला । अवघाचि रोधीला जागा येणें ॥ ४ ॥

॥ १३९८ ॥ अवघाची गुणी आहे हा भला । परि हा याला लोभ का ॥ १ ॥ कांहींचि उरो नेदी माझे । संचितपुजे भरियेलें ॥ २ ॥ बरें वाईट हा न झणे चि कांहीं । पाप पुण्य तेंही लुंचियेलें ॥ ३ ॥ निळा झणे जें जें देखे । तें तें हा सुखें भरितुची ॥ ४ ॥

॥ १४९९ ॥ उगाचि नसे क्षणही भरि । व्यभिचारी हरि चित्ताचा ॥ १ ॥ मन चि गोवी चरणापासी । अवघे चि यासी मग मुक्त ॥ २ ॥ घरिचे घरीं जीवीचें जीवीं । उघडी हा ठेवी जुगदीच्या ॥ ३ ॥ निळा झणे भरिली खोडी । मुळींची न सोडी कल्पवरि ॥ ४ ॥

॥ १४०० ॥ जडला जीवीं तो नव्हे चि परता । चिंत्तिचित्ता व्यापूनियां ॥ १ ॥ बुद्धी माझे याचेंचि ठाणें । राहटे करणें अहोरात्रीं ॥ २ ॥ अंतःकरणीं धरिला थारा । आंतु शरीरा वाहेरी हा ॥ ३ ॥ निळा झणे अवघा चि हरि । आह्मां घरीं दारीं दाटला ॥ ४ ॥

॥ १४०१ ॥ व्यापूनियां ठायीं ठावो । अवघा चि देवो प्रगटला ॥ १ ॥ संतकृपा फळा आली । ते वरूपली स्वानंदें ॥ २ ॥ अंकुरली भावबीजें । विस्तारली सहजे गुणचर्या ॥ ३ ॥ निळा झणे कणिसें दाटे । नाहीं फळ कटकण भारे ॥ ४ ॥

॥ १४०२ ॥ नव्हती माझे फुकट बोल । जाणे विठ्ठल सख मिथ्या ॥ १ ॥ संतकृपेची हे जाती । ओघें चि चालती अक्षरें ॥ २ ॥ कैची मती बोलावया । ठायीं चि पाया विदित ते ॥ ३ ॥ निळा झणे वाहेरी आले । होतें सांठवलें हृदयीं जें ॥ ४ ॥

॥ १४०३ ॥ केलें तैसें बदलों देवें । अनुभवं उद्गार ॥ १ ॥ नाहीं येथें चालों येत । तर्क मत पायांपें ॥ २ ॥ स्वामीसर्वें निकटवासें । जैसें तैसें केंवि सरे ॥ ३ ॥ खोटी याची नव्हे चाली । निवडिली पारखिता ॥ ४ ॥ निळा झणे केला धंदा । परमानंदा आझेचा ॥ ५ ॥

॥ १४०४ ॥ नेणें मी परिहार । देऊं कोणासी उत्तर ॥ १ ॥ झणो-नियां हें खरें खोटें । ठेवा बांधोनियां मोटे ॥ २ ॥ नेणोनियां तुमची मती । तंटा माझ्यांचि नावें करिती ॥ ३ ॥ निळा झणे प्रत्युत्तर । मज तो न सुचे उत्तर ॥ ४ ॥

॥ १४०५ ॥ देव हांसोनि बोलती । नको येऊं काकूलती ॥ १ ॥
आर्क्षी रंजवूं आपणीयां । तुझीये वाचे चेतउनीयां ॥ २ ॥ नलगे कांहीं
परिहार । देणें तुज धरीं धीर ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे चरणावरि माथा ।
ठेउनी करी पुढें कथा ॥ ४ ॥

॥ १४०६ ॥ न धरिं आतां शंका । काशासाठीं भेऊं लोकां ॥ १ ॥
ज्याचें ओझें तयावरी । मज हे ऐसी काय थोरी ॥ २ ॥ सांगीतळें कं
काज । ज्याची तया चिंता लाज ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गेला भेवो । जाणोनि
साह्ये पंढरिरावो ॥ ४ ॥

॥ १४०७ ॥ होवोनियां निश्चळ । स्थीर राहिलों अढळ ॥ १ ॥ नाहीं
भय शंका मनीं । विश्वास मानियेला वचनीं ॥ २ ॥ ज्याचें तया
पुढें । बोलिन वेढें हो वाकडें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे देवें । वदवीलें तें घदेन
भावें ॥ ४ ॥

॥ १४०८ ॥ चित्त ठेउनि पायावरि । रूप धरुनियां अंतरीं ॥ १ ॥
मुखें याच्या नामावळी । आठवीन निसकाळीं ॥ २ ॥ करीन ऐसाची
कैवाड । शंका येऊं नेदी आढ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे दिवसराती । तुझां
आठवीन श्रीपती ॥ ४ ॥

॥ १४०९ ॥ वरा केला अंगीकार । माझा तुझी घेतला भार ॥ १ ॥
नाहीं तरी जातों वार्यां । नाना योनि भोगावया ॥ २ ॥ गाईन यावरि
चोखाडे । तुमचे कीर्तीचे पवाडे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ध्यानीं चिर्ती । धरुनि
राहेन तुमची मूर्ती ॥ ४ ॥

॥ १४१० ॥ नपडे आतां दीवसराती । विसर तुमचा श्रीपती ॥
झाली इंद्रियां विश्रांति । रंगली नाम चिंतनें ॥ १ ॥ वदनीं सुंदर तुमचें
नाम । डोळियां रूप भेधश्याम ॥ श्रवणीं ऐकतां उत्तम । गुण तुमचे
गोविंदा ॥ २ ॥ हातें वाजवीतां टाळी । चरणें नृत्य कथाकार्ळीं ॥ गोजिरें
ध्यान हृदय कमळीं । तेंची ठसावोनि राहीलें ॥ ३ ॥ मस्तक ह्मणे चर
णावरी । माझा ठाव निरंतरीं ॥ जिव्हा रंगली नामोच्चारीं । न राहे क्षण-
भरी आठवीतां ॥ ४ ॥ निळा ह्मणे माझा हेत । होउनी ठेला मुद्रांकित ॥
सदासर्वदा गावें गीत । हें चि चितुनि राहीला ॥ ५ ॥

॥ १४११ ॥ ध्यानि रंगलें मानस । जिव्हे नामाचा उल्हास ॥ कीर्तन
आवडे श्रवणास । नेत्रही स्वरूपास भाळले ॥ १ ॥ वाचा लांचावली गुणा ।
तुमच्या नाम संकीर्तना ॥ देह घाली लोटांगणा । मस्तक चरणा सोकावला
॥ २ ॥ ऐसीं अवधीच अवघ्या ठाई । पडलीं तुमचीये प्रवाहीं ॥ तुम्हावीण
दुजे कांहीं । कोणा नाठवे सर्वथा ॥ ३ ॥ देखिलें तें ईडेवगी । राहिलें
ढोळीया भीतरी ॥ तेणें अवधीया एक चि सरि । वेधूनीयां ठेविलें ॥ ४ ॥
निळा झणे नव्हे आतां । पालट केली याही सर्वथा ॥ नामें रूपें पंढरि-
नाथा । लावीलें पंथः आपुलिया ॥ ५ ॥

॥ १४१२ ॥ बरवी आजी हे जोडी झाली । तुमचीं पाउलें देखिलीं ॥
अवधीच इंद्रियें निवालीं । आलिंगनीं तुमच्या ॥ १ ॥ वदनीं आठवलें
नाम । तुमचें सांपडलें प्रेम ॥ बरवा साधला हा नेम । मनही विश्राम
पावलें ॥ २ ॥ बरवा पंढरपुरा भेटो । सत्संगें महाद्वारा पावलें ॥ भीतरि
राज्या प्रवेशलों । बरवा भेटलों विठोवासी ॥ ३ ॥ तेणें पुरले सर्वही
काम । रूप ढोळां वदनीं नाम ॥ संतांचाही समागम । धणी घाय तो
पावलें ॥ ४ ॥ निळा झणे सर्वापरि । कृतकृत्य झालों हरि ॥ तुमचा
दास मी कामारि । ठेवा दारवटां राखोन ॥ ५ ॥

॥ १४१३ ॥ तुमच्या पाईं देवितां चित्त । पुरले हेत सकळही ॥ १ ॥
बरवें वर्म हें हाता आलें । संतीं दीधलें दाखडनि ॥ २ ॥ बरवें उच्चारिलें
नाम । जिव्हे काम मारुनी ॥ ३ ॥ निळा झणे आठव धरिला । बरवा
सांगितला तो संतीं ॥ ४ ॥

॥ १४१४ ॥ धन्य झालों कृपा केली । भेटी दिधली अवचिती ॥ १ ॥
सांभाळिलें तुझीं संतीं । केल्या आर्तीं परिपूर्ण ॥ २ ॥ मी तो दीन तुमचा
रंक । घातली भीक अभयाची ॥ ३ ॥ निळा झणे न भेणें आतां । सन्मुख
येतां कळिकाळ ॥ ४ ॥

॥ १४१५ ॥ तुमच्या वळें निःशंक मनीं । गाऊं वदनीं हरिनाम ॥ १ ॥
कळिकाळ तोही वंदी माथां । तुमच्या शरणांगता भिडनीयां ॥ २ ॥ जुपे-
क्षी खा पंढरिनाथा । जाणोनि स्थापित संताचा ॥ ३ ॥ निळा झणे
भूमंडळीं । संत महावळी विदित ॥ ४ ॥

॥ १४१६ ॥ ब्रह्मानंदें गर्जे वाणी । हरिच्या गुणीं मातली ॥ १ ॥

आंवरितांही नावरती । पूरचि लोटतो अक्षरांचे ॥ २ ॥ अवतार चरित्रें
जन्मकर्म । क्रीडा संभ्रमें केलीं ते ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे घडघडाट । चालती
लोट नावरती ॥ ४ ॥

चालक्रीडा.

॥ १४१७ ॥ खेळ मांडी गडियांसवें । आपण लपावे लपवी त्यां ॥ १ ॥
ह्मणे अवघे झांका डोळे । आपण पळे पळवी त्यां ॥ २ ॥ आला डाव
घावी पाळी । मागे जवळी गडियांही ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पाठीवरी ।
वैसे हरि वैसेवी त्यां ॥ ४ ॥

॥ १४१८ ॥ गडियां ह्मणे पाळतां घरे । नवनितें क्षिरें असती ते ॥ १ ॥
ह्मणती गोवळ एके कान्हा । आहेसि तूं देखणा पुढें होई ॥ २ ॥ आम्ही
नेणो थारेमारे । अवर्षीं घरें तुज ठावीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कार्दीं माग ।
आह्मी सवेग येऊं मार्गें ॥ ४ ॥

॥ १४१९ ॥ ऐकोनि बोल हांसे त्यांचे । ह्मणे हे वेच्याचे पोट पोसे ॥ १ ॥
आयतें आणुनि घावें हार्तीं । मग हे सेवीती स्वानंदें ॥ २ ॥ तयां ह्मणे यारे
लागे । माश्रिया मार्गें चोजवित ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पाळतिही करी । आपण
चि चोरी वाटिखा ॥ ४ ॥

॥ १४२० ॥ दहीं दूध तूप लोणी । आणि दुधाणी चोरुनी ॥ १ ॥
ह्मणे घ्यारे पोटभरी । आपणाहि स्वीकारी त्यां सवें ॥ २ ॥ नाचे हार्तीं
लोणिया गोळे । नाचवी गोंवळे भोंवताली ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे चाहाळी
करी । रिचवि वरी आणि हांसे ॥ ४ ॥

॥ १४२१ ॥ कान्होवाचें चाटुनियां आंग । ह्मणती मग पोट धालें
॥ १ ॥ रोज ऐसिची देई धणी ॥ लागती चरणीं गोपाळ ॥ २ ॥ ह्मणती
गोविंद मोठे व्हाल । मग तुम्ही सांडाल सोय माझी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ते
वाहाती आण । नेणों मुजाणा तुजविण ॥ ४ ॥

॥ १४२२ ॥ जन्मोजन्मीं तुमचे दाम । न करूं आस आणिकाची
॥ १ ॥ हे तों तुझी जाणा देवा । तरि कां ठेवा बोल आह्मां ॥ २ ॥

कान्हो ह्यणती पाहिलें मन । सखे सज्जन तुम्ही माझे ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे
देइन धणी । ऐसिच चक्रपाणी ह्यणे तया ॥ ४ ॥

॥ १४२३ ॥ आतां माझ्या सहवासें रहा । होईल पहा कौतुक तें
॥ १ ॥ चला जाऊं मांडू खेळ । ह्यणती गोपाळ बहुत वरें ॥ २ ॥ खेळां
हुतुतु वांटुनि गडी । पुढेंहि परवाडे विट्टिदांडू ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे श्रीहरि
शहाणा । नागवे चि कोणाडाया तळीं ॥ ४ ॥

॥ १४२४ ॥ विट्टियादांडू मांडिति खेळा । मेळवुनि मेळा संवगडियांचा
॥ १ ॥ सूं ह्यणोनियां मारिति टोळा । हांसति खाला डाव घेतां ॥ २ ॥
धांवति एक ते उभे चि टाकती । जिंकोनियां मानिति आपणा धन्य ॥ ३ ॥
निळा ह्यणे खेळ मोडरे गडिहो । कान्होवाचे पाहों पाय आतां ॥ ४ ॥

॥ १४२५ ॥ येउनियां गडी बंदिती कान्हया । आळंगितो तया बहुता
माने ॥ १ ॥ चला जाऊं घरा हरिसर्वे चालती । आनंदें नाचती भोंवताले
॥ २ ॥ इंद्रादिकां देवां नाहीं तैसें सुख । अवलोकिती मुख गोविंदाचें ॥ ३ ॥
निळा ह्यणे जन्म नाहीं तयां मरण । अवलोकिती सगुण रूपढोळे ॥ ४ ॥

॥ १४२६ ॥ घुमघुमिती मोहच्या नादें । पांवे छदें वाजविती ॥ १ ॥
शिर्गे काहाळा गजर झाला । श्रीहरि शोभला समुदायें ॥ २ ॥ अंगीं
चंदन बाणली उटी । कास ते गोमटी पितांबरें ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे केशर
भाळीं । तेज बंबाळी मुगुटाचें ॥ ४ ॥

॥ १४२७ ॥ यारे गडिहो घेऊं धणी । काला बदनीं श्रीहरिचा ॥ १ ॥
सांडुनियां आभिमान दुरी । नाचों फेरी गोविंदा ॥ २ ॥ देखोनि भाव
अंतरींचा । देईल हातींचा विभाग ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे ब्रह्मरस । उरले शेष
हरिचे ते ॥ ४ ॥

॥ १४२८ ॥ कावडी भरुनि आणिलीं क्षीरें । दहीं घृत सारें नवनीतें
॥ १ ॥ ओदनाचेही पर्वत आले । माजि ते केले मिश्रित ॥ २ ॥ भोवते
गोपाळ मध्यें हरी । दाविती कुसरी नृखाची ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे ब्रह्मानंद ।
लोटला सिंधु क्षीराचा ॥ ४ ॥

॥ १४२९ ॥ मोहच्या पांवे तलालोरी । नाचती गजरीं गीत गाती

॥ १ ॥ शिंगे काहाळा मृदंग विणे । गाणें नाचणें निजछंदें ॥ २ ॥ टिपारि
घागऱ्या एकची । उडिताती पाई झणत्कार ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे रंगले रंगें ।
केले श्रीरंगें आपणासे ॥ ४ ॥

॥ १४३० ॥ देखोनियां त्याचा अंतर्भाव । बोळला देव कृपासिधू ॥ १ ॥
येउनि जवळी हृदयीं धरी । आणी मुखीं भरी ब्रह्मरस ॥ २ ॥ देउनि विभाग
आपला मान । करी वाढवून मान्य जर्गी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे टाकुनि
आलेला वेळ । आवडी गोपाळ आळंगी सा ॥ ४ ॥

॥ १४३१ ॥ गोधनें घेउनी गोपाळ आले । छायेसी वैसले कळंबाचीये
॥ १ ॥ आतां ह्मणे मांडा खेळ । गोमटी हे वेळ सांपडली ॥ २ ॥ तंव
कृष्ण ह्मणती आधीं जेवा । रुचेल वरवा खेळ मग ॥ ३ ॥ पोटांत भुक सुकलें
मुख । कोणतें सुख खेळायार्चें ॥ ४ ॥ कोणा कैसा पाहोंद्या दीठी ।
यारे सोडा गांठी शिधोरियाच्या ॥ ५ ॥ सोडिती सिधोऱ्या दावीती
अवघे । तंव एका ऐशी नव्हे एकीपरि ॥ ६ ॥ अरुप एक ते बोलताती
बोल । परि अर्थ सखोल विचारितां ॥ ७ ॥ आधीं माझा घास भरी ।
मग मी श्रीहरि घेईन तुझा ॥ ८ ॥ कन्हा ह्मणे ऐकारे वोजा । आधीं
तुम्ही माझा घास भरा ॥ ९ ॥ गोपाळ ह्मणती शेवट गोड । पुरवी आधीं
कोड आमूचा घेई ॥ १० ॥ घाटा घुगऱ्या कोरळ्या भाकरी । एकाची
शिधोरी सीळीपाकी ॥ ११ ॥ कढण काला कालविलें ताक । एकाचा
साजूक दर्हीभात ॥ १२ ॥ एक ते ह्मणती आमूचें अंगीकारी । मुखीं
घास भरीं टाकूं नको ॥ १३ ॥ चांगलें कोणाचें आणावें गोपाळा ।
आमूचा हा दुवळा संसार ॥ १४ ॥ तव कान्हा ह्मणे आईकारे गडे ।
तुमचें चि आवडे घाला मुखीं ॥ १५ ॥ तुमचीये हातींचें भाजी देठ पान ।
तें आह्मां समान पंचामृता ॥ १६ ॥ आणखी अर्पिती उपाधी जाणीवा ।
विकृती त्याचीया भावा देखोनि मज ॥ १७ ॥ सर्व भावें आम्हां हें चि गोड
लागे । दांभिका न लगे भेदकांचें ॥ १८ ॥ मिटक्या देउनियां स्वीकारी
श्रीरंग । मग म्हणे विभाग घ्यावारे माझा ॥ १९ ॥ ब्रह्म रस वरि नामाचें
सिंचन । सेवारे सज्जन सखे माझे ॥ २० ॥ जेऊनीयां धाले गोविंदा पंगती ।
उद्गार ते देती स्वानुभवें ॥ २१ ॥ धन्य तो सोहाळा आनंदाचा खेळ ।
निळा ह्मणे गोपाळ सांगातीं ज्यां ॥ २२ ॥

॥ १४३२ ॥ गोपाळ ह्मणती कान्हा आमूची उमाणी । सांगसी तारि

चरणीं ठेवूं माथा ॥ १ ॥ यावरी श्रीहरि बोले मधुराक्षरीं । पुसारे झड-
करी विलंब नका ॥ २ ॥ मी चि मज न देखें । मी माझें नोळखें ॥ कान्हो
कोण्या मुखें सांगें आतां ॥ ३ ॥ तंव बोले गोविंदु ऐकारे सावधु । बोधी
विराला बांधु ह्यणोनियां ॥ ४ ॥ एक ह्यणती गोपाळा देखणा माझा
होळा । तरी न देखो मातें आंधळा कैसेनि झाला ॥ ५ ॥ तंव कृष्ण
ह्यणे द्योतक तूंची प्रकाशक । मृगजळ केंवी अर्क देखेल सांगे ॥ ६ ॥
एक ह्यणती गडी रमना रस निवडी । तरि काने घे गोडी आपुली आपण
॥ ७ ॥ निळा ह्यणे कान्हया बोले आमुच्या काजा । मिट्टी गेले गुज
पावलेती ॥ ८ ॥

॥ १४३३ ॥ आतां मी पुसेन तें सांगारे उमाणें । तुझी आलेती
कोटुनी जाणें कोठें ॥ १ ॥ मग विचारिती गोवळ ह्यणती नेणों मूळ ।
ऐसे चि आझी आढळ दास तुझे ॥ २ ॥ ह्यणतो नंदाच्या पोसण्या ।
दार सुण्या दासाच्या ॥ ३ ॥ जेथुनी तुझें येणें तेथुनि आमुचें जीणें ।
जाशील तेव्हां जाणें तुजची संगे ॥ ४ ॥ निळा ह्यणे ऐकोनीयां संतोषले
हरि । म्हणती यारे यावरि खेळ खेळों ॥ ५ ॥

॥ १४३४ ॥ चुचकारुनि गोधनें वैसवीलीं आखरीं । म्हणती याहो
श्रीहरि खेळों आतां ॥ १ ॥ धांवती वोढाले आवरिलीं सकळें । झालो
तुझीया बळें बळीवंत ॥ २ ॥ नाचवीसी तैसे नाचों मुखें आतां । काळा-
चिया माथां ठेवुनि पाय ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे केलों सांगाती दैवाचे ।
देउनि सुखाचें भोजन आजी ॥ ४ ॥

॥ १४३५ ॥ वैसवुनि आले गोधनें आखरि । खेळ नानापरी मांडीयेला
॥ १ ॥ वाजवीती पांचे मोहच्या घुमती । छंदें सा नाचती गाती ब्रीदें ॥ २ ॥
आलके सेलके हमामा हुंबरि । श्लोब्या घेती कुसरि निडुनि गडी ॥ ३ ॥
लगोरियाचें दुसुर काडीं मुरदांग । नानापरी आंग मोडुनियां ॥ ४ ॥
निळा ह्यणे हरि पाहोनी निराळा । अवधी याच्या खेळा साक्षपणें ॥ ५ ॥

॥ १४३६ ॥ गोपाळ विनोदें बोलती । तीरस्कारिती गोविंदा ॥ १ ॥
लाज ना भये नाहीं कामयासी । मोकाळ सकळांसी ठाउका असे ॥ २ ॥
उगा चि वैसे पाहे खेळ । भोवहा सकळ आपणानुनि ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे
भोगुनी सोळा सहस्र नारी । कैसा ब्रह्मचारि म्हणवीतसे ॥ ४ ॥

॥ १४३७ ॥ वळसा आम्हांसी पाठवी । त्याचा नाठवी उपकारही
॥ १ ॥ नका येऊं देऊं संगें । लावा मागें भोवंडुनी ॥ २ ॥ याचि वोढाले
धावती । सैरा नाटोपती ते आम्हां ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ऐकोनि हरि ।
सांचें करी समाधान ॥ ४ ॥

॥ १४३८ ॥ जिवलग माझे गडी । न गमे घडी तुम्हांवीण ॥ १ ॥
सांगा जे जे मनोरथ । पुरविन आर्त तुमचे ते ॥ २ ॥ नका आतां उदा-
सीन । करूं मन मजवरि ॥ ३ ॥ निळा म्हणे हरि ऐसा । करी लालसा
दासाची ॥ ४ ॥

॥ १४३९ ॥ यावरि बोलती गोवळ । तूंचि सकळ जाणता ॥ १ ॥
कैसें जाणें येणें आम्हां । पुरुषोत्तमा तुजवीण ॥ २ ॥ धन वित्त आमुचें
गोत । तुम्ही सतत जीवप्राण ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वरदळ बोली । केली
साहीली पाहीजे ते ॥ ४ ॥

॥ १४४० ॥ तुझीये संगती । आह्मी लागलों नेणती ॥ १ ॥ परि तूं कृपा-
वंत हरि । सांभाळीसी सर्वा परि ॥ २ ॥ शहाणे तूते चोजवीती उदासी तूं
तयां प्रती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे भावीकाला । ह्मणवी अंकीत मी त्याला ॥ ४ ॥

॥ १४४१ ॥ नाचती विनोदें । क्रीडा करी त्यांच्या छंदें ॥ १ ॥
गोवळ वाकुल्या दाविते । आलें वाचे तें बोलती ॥ २ ॥ म्हणती चोरच्या
शीनळा । दोघां वापांचिया वाळा ॥ ३ ॥ लटिकीया कपटिया कुचरा ।
निर्वळ नपुंसका निष्टुरा ॥ ४ ॥ तोंडें वांकुडी पिचके ढोळे । तयां माजी
आवडी खेळे ॥ ५ ॥ निळा ह्मणे विश्वाचीया । नवजे दुरिपासुनिया ॥ ६ ॥

॥ १४४२ ॥ गोड लागे जें आपणा । तेंचि वांटी सकळां जणां ॥ १ ॥
पोट भरे तों पुरवी । उरलें बांधोनियां ठेवी ॥ २ ॥ जतन आहे तुम्हां
साठीं । नका धांवो बारावाटी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सांगा । पाहीजे तें
जिवीचें मागा ॥ ४ ॥

॥ १४४३ ॥ धीट आधीकार कांपीरे । बधीर बोलिके तोतीरे ॥ १ ॥
भार्वाकाचा गोड भावो । देखोनी सर्वे नाचे देवो ॥ २ ॥ ह्मणे धन्य तुमचें
कर्म । अवघें माझेची टाईं प्रेम ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे तुम्हांवीण । दुजे
आप्त मज ते कोण ॥ ४ ॥

॥ १४४४ ॥ अंतरंग माझे गडी । न गमे तुझ्यावाचुनि घडी ॥ १ ॥
यारे जवळी फांकों नका । झकवल्यासवे कोणा लोका ॥ २ ॥ तुमचा गोड
घाटे संग । शहाणे उवग मज त्यांचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे भाविकां प्रती ।
येऊनी काकुळती बोलतु ॥ ४ ॥

॥ १४४५ ॥ पासुनी तुझ्यां न वजें टुरी । क्षण घटिका भरी वेगळा
॥ १ ॥ चालतां तुझ्यां धांवे पुढें । मार्गेही बोढे सरिसाचि ॥ २ ॥ निजल्या
जवळी तुझ्यां उभा । भक्तीलोभा गुंतलों ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे करुनि साटी ।
तुझ्यां कल्प कोटी न विमवें ॥ ४ ॥

॥ १४४६ ॥ देतां शिष्या हांसों लागे । निंदा श्लाघ्ये ऐकोनी ॥ १ ॥
करिती त्याचें अवघें चि गोड । करुनि कोड स्वीकारी ॥ २ ॥ जेवितां देती
उष्टावळी ॥ घाली कवळी मुखीं चि त्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे धनी वारे
धाले । ह्मणे मी पावलों पाहुणे ॥ ४ ॥

॥ १४४७ ॥ शिंगे काहाळा मोहारि पावे । नांदें हेलावे अंबर ॥ १ ॥
वाकी घागच्या तोरड पायीं । धांवती गाईं थाट पुढें ॥ २ ॥ मोर कुंचे चांदीवे
बारि । नाचती गजरीं हरिनामें ॥ ३ ॥ पढती ब्रीदेंसवे निळा । बहुत
गोपाळा आवडे ॥ ४ ॥

॥ १४४८ ॥ कैसा होतो ब्रह्मानंद । भाग्यमंद न देखति ॥ १ ॥ वाजतां
वाघें नाईके कार्नी । वीट मानी अभागी ॥ २ ॥ आह्मी सेवूं यारे
गडी । तोडूं वेडी संसार ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐसी वेळ । न लभे काळ
वेचलीया ॥ ४ ॥

॥ १४४९ ॥ आवघा टाकोनियां धंदा । यारे गोविंदा सांगातें ॥ १ ॥
आवघेचि लाभ येती घरा । तुमच्या एक मोहरा बोलोनि ॥ २ ॥ काय
कांडोनियातें भुस । न लभे लेश कणाचा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पुरे उरे । सवे
धुरे चालतां ॥ ४ ॥

॥ १४५० ॥ विश्वासी ते ऐकतां कार्नी । धरिती मर्नी आदरें ॥ १ ॥
पूर्वाजितें उत्तमं होती । आली सत्संगती भेटते ॥ २ ॥ मुखें मुख वाढतें
झालें । केलीया विट्टलें कृपा मग ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे निजात्म मुखा ।
पावळें एका क्षण मात्रें ॥ ४ ॥

॥ १४५१ ॥ भावीक गोवळ । अंगी विश्वासाचें बळ ॥ १ ॥ तेंपें
स्थीरावली बुद्धी । निश्चळ झाली हरिच्या पर्दी ॥ २ ॥ नाहीं ओढा वारा ।
चिर्त्ती चैतन्याचा थारा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हरिच्या संगें । करिती
क्रीडा नाना रंगें ॥ ४ ॥

॥ १४५२ ॥ पडतां चि तें वचन कानीं । धरिती मनीं असादरें ॥ १ ॥
सुकृताचीं उत्तम फळें । आलीं एक वेळे ओढवोनि ॥ २ ॥ सुखीं सांठवळें
सुख । हरिखा हरिख भेटला ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे कल्प कोटी । पडली गांठी
हरिसवें ॥ ४ ॥

॥ १४५३ ॥ हरिच्या पार्यीं विश्वासले । संवगडे झाले म्हणउनी ॥ १ ॥
दिवस राती नव्हतां तुटी । सांगती गोडी आलोलिका ॥ २ ॥ ब्रम्हानंदें
खेळती खेळ । करिती कल्लोळ गीतवाद्यें ॥ ३ ॥ निळा म्हणे निर्भय चित्तें ।
नाणिती काळातें निज दृष्टी ॥ ४ ॥

॥ १४५४ ॥ सांगीतली धरिती गोटी । आदर पोटीं भक्तांचा ॥ १ ॥
तया सन्मुख झाला हरि । संसार तमारी तिमिराचा ॥ २ ॥ निरसुनिर्या
भ्रांतीमळ । केले निर्मळ सहवासी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे झाला ऋणी । चक्र-
पाणी त्याचा चि ॥ ४ ॥

॥ १४५५ ॥ ज्याचा विश्वास जडला पार्यीं । हरि वीण कांहीं नेणती
॥ १ ॥ त्याचा करी अंगीकार । निरसी अंधार ममतेचा ॥ २ ॥ सत्या-
सख दाखवी तया । लावी आपुलीया निजसोई ॥ ३ ॥ निळा म्हणे ऐसें
वर्म । सांपडे सुगम एकनिष्ठा ॥ ४ ॥

॥ १४५६ ॥ एकनिष्ठ झाला भाव । आतां देव ते चि अगें ॥ १ ॥
द्वंद्वें सार्ची करिती काई । सर्वां ठार्यीं देव तयां ॥ २ ॥ ध्यानीं मनीं जनीं
वनीं । प्रगटे लोचनीं अहोरात्र ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वियोग वार्ता । नेणती
सर्वथा हरिभक्त ॥ ४ ॥

गोपिकांचें प्रेम.

॥ १४५७ ॥ श्रीकृष्णस्वरूपा वेथल्या त्या नारी । देखति अंतरीं तें

ची रूप ॥ १ ॥ गमनीं शयनीं आसनीं भोजनीं । देखति जनीं वनीं दृष्टीपुढें
॥ २ ॥ एकांतीं लोकांतीं घरिं दारीं बाहेरी । साविण निजाचारी नेणती
दूजे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सर्व साचा हा परिवार । होउनी शार्ङ्गधर
ठेला घरीं ॥ ४ ॥

॥ १४५८ ॥ बोलती बोलणें चालती चालणें । करिती घेणें देणें परि
तो ध्यानीं ॥ १ ॥ जेवीती जेवीणीं खेळती खेळणीं । मिरवती भूषणीं परि
चित्त तेशें ॥ २ ॥ गीतीं गाती गीत विनोदीं हांसत । रोदनीं रूदत परि
सा कृष्णीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सुखें भोगिती नाना भोग । परि सांचे
श्रीरंग ध्यानीं मनीं ॥ ४ ॥

॥ १४५९ ॥ चित्ताचे चितनीं मनाचे मननीं । जीवाचे जीवनीं कृष्ण
सांचे ॥ १ ॥ बुद्धीचे बोधनीं श्रोत्राचे श्रवणीं । आमोद घेतां घ्राणीं कृष्णीं
मन ॥ २ ॥ देहीं देहभावा नेणती स्वभावा । इंद्रियांचा धावा कृष्णरूपीं
॥ ३ ॥ निळा म्हणे सांचा वर्ततां व्यापार । अवघा शार्ङ्गधर होऊनि ठेला ॥ ४ ॥

॥ १४६० ॥ बोलती चालती देखती ऐकती । सर्वत्रीं श्रीपति सांचे
दृष्टी ॥ १ ॥ सामूरें माहेर सामू सासरा दीर । देखती सा भ्रतार हरिच्या
रूपें ॥ २ ॥ सोयरे सज्जन इष्ट मित्र जन । कन्या कुमरे धन कृष्ण गोत ॥ ३ ॥
निळा म्हणे त्यांचें संपत्ति वैभव । पश्वादिक सर्व झाला कृष्ण ॥ ४ ॥

॥ १४६१ ॥ पशु पक्षी जीव श्वापदें वनचरें । अवर्षीं कृष्णाकारें
झालीं तयां ॥ १ ॥ माड्या उपर माड्या वैसती वैसणी । नाना अळंकार
लेणीं झाला कृष्ण ॥ २ ॥ मनीं त्यांचे कृष्ण ध्यानीं त्यांचे कृष्ण । श्रवणीं
त्यांचे कृष्ण वदनीं वाचे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कृष्णीं झाल्या कृष्णरूप ।
अवघ्या नाम रूप क्रियासहित ॥ ४ ॥

॥ १४६२ ॥ नाहीं त्यां ऊरलें तुजें कृष्णें विण । बाह्य अतःकरण कृष्ण
झाला ॥ १ ॥ जीवाचाही जीव शीवाचाही शिव । देहीं देहभाव कृष्ण
झाला ॥ २ ॥ शब्दा शब्दविता बोधा बोधवीता । चित्ता चेतविता झाला
कृष्ण ॥ ३ ॥ निळा म्हणे कृष्णें केलें कृष्णाकार । सवाह्य अंतर रंग-
बीलें ॥ ४ ॥

॥ १४६३ ॥ मृदु मधुर वाजवीत वेणु । सावळा नंदनु नंदाचा ॥ १ ॥

तेणें गोपीका वेधल्या । पात्र झाल्या ब्रम्हसुखा ॥ २ ॥ रंजवील्या विनोद
वचनीं । हास्य करुनि हासवीतु ॥ ३ ॥ निळा म्हणे त्याचिया गळां ।
घाली वेळोवेळां करपळव ॥ ४ ॥

॥ १४६४ ॥ करितां तयां काम धाम । तमाळ उयाम ध्यानीं मनीं ॥ १ ॥
तेणें पावल्या आनंदा । वेधीं गोविंदा वेधलिया ॥ २ ॥ जागृति स्वप्न
सुषुप्ती आंत । नेणति मात आणिकांची ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे अहोरात्री ।
देखती नेत्रीं ते चि रूप ॥ ४ ॥

॥ १४६५ ॥ येतां देखोजियां भार । गाई मनोहर गोवळांचे ॥ १ ॥
धांव चि घेउजि शौळणी येती । पहावया श्रीपती मदन मूर्ती ॥ २ ॥ एकीस
न पुसतां एकी । माय लेकी मास्वा मुना ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे पाहोनि मुख ।
भोगिताती मुख कैवल्यपर ॥ ४ ॥

॥ १४६६ ॥ एकी ह्मणती हा आमुचा सांगाती । दुजी ह्मणे परती
भाऊ माझा ॥ १ ॥ तिजी ह्मणे हरि आमुचा मेहुणा । चौथी ह्मणे पैसुन्या
देखसी झणे ॥ २ ॥ एकि ह्मणती हा आमुचा गोवळ । साहावी ह्मणे वाळ
नंदाचा कीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जैशा श्रुती वेवाद्ती । तैशा या भांडती
परम्परें ॥ ४ ॥

॥ १४६७ ॥ एकी ह्मणती हरि आमुचा सोयरा । दुजी ह्मणे घरा पुसों
जाई ॥ १ ॥ तिजी ह्मणे काली आणिला पोसणा । चौथी ह्मणे तान्हा
यशोदेचा कीं ॥ २ ॥ एकी ह्मणे माझा नोवरा माजणी । एकी ह्मणे वहिणी
पाठीची मी ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे एकी ह्मणती आमुचा पिता । एकी ह्मणे
चुलना सखा माझा ॥ ४ ॥

॥ १४६८ ॥ एकी ह्मणे हरि आमुचा शेजारी । दुजी ह्मणे दुरी मित्र
माझा ॥ १ ॥ तीजी ह्मणे सखा आमुचा जिवलग । चौथी ह्मणे निःसंग
सदांचा हा ॥ २ ॥ एकी ह्मणे कुमारि देउनि आणिला । एकी ह्मणे
जन्मला यशोदे पोटीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे एकमेकां न मिलती । पुराणें
भांडती तैशापरि ॥ ४ ॥

॥ १४६९ ॥ ज्याचे जैसे भाव तैशा खा दावीती । स्वानुभवें बोलती
आपुलाल्या ॥ १ ॥ परी तो एकला सकळामि पुरला । ज्याच्या परि

झाला तैसा तेथें ॥ २ ॥ एकचि स्वातीजळ विमे मुक्ताफळ । पालटे स्थळा
स्थळ होय तैसे ॥ ३ ॥ निळा ह्यणे गंध उपाधी निराळा । दावी पुष्पी कळा
उमलता ॥ ४ ॥

॥ १४७० ॥ उत्तम अधम जया जे संगती । तैसी त्याचि मती फांकों
लागे ॥ १ ॥ सज्जना संगती धर्म क्रीया वाढे । पापीया आवडे पापबुद्धी
॥ २ ॥ ह्यणोनि जैसिया तैसा झाल्या हरी । भक्ता मित्र वैरि निंदकाला
॥ ३ ॥ निळा ह्यणे जाणे अंतरांवा भाव । तया तैसा देव फळदाता ॥ ४ ॥

॥ १४७१ ॥ सांगों नवरम लक्षण । तरी जृंगार हास्य करुण ॥
धीर वीर भयानक जाण । धीभत्स अद्भुत शान्त रम ॥ १ ॥ जृंगारिक तें
माधुर्य गाणें । हास्य तें विनोद करणें ॥ कारुण्य तें कीव भाकणें । धैर्य उप-
जवणें तें धीर ॥ २ ॥ वीर ते युद्धाच्या गाठी । शब्दामागें शब्द उठी ॥
भयानक रम भय घाली पोटी । धीभत्स त्यादनि कुट्टी उत्संकळ ॥ ३ ॥
अद्भुत रम ते नवल वाणे । जकां अयाट चि बोलणें ॥ श्रोतयातें विस्मय
दणें । ऐकतां शहाणे निर्बुजती ॥ ४ ॥ शान्त रस तो शुद्धभाविक । विकार
विवर्जित माजि विवेक ॥ निळा ह्यणे हे नवरम देख । जाणती गायक
चतुर ते ॥ ५ ॥

श्रीचांगदेवचरित्रप्रारंभः.

॥ १४७२ ॥ नमो ज्ञानेश्वरा नमो ज्ञानेश्वरा । निवृत्ती उदारा सोपान देवा
॥ १ ॥ मुक्तावाई नमो त्रिभुवनपायनी । आद्यत्रय जननी देवाचीये ॥ २ ॥
जगदोद्वाराळागीं धरिणे अवतार । भिरवीला बडिवार सिद्धाईचा ॥ ३ ॥
निळा शरणांगत ह्यणूनी आपुळा । संतां सीरवीला देउनी हातीं ॥ ४ ॥

॥ १४७३ ॥ वीतमो सिद्धानी नमस्कार केला । ग्रंथारंभ झाल्या ज्याचे कृपे
॥ १ ॥ त्याचीये कृपेचें अद्भुत सामर्थ्य । दावी सिद्धपंथ चालावया ॥ २ ॥
चलविला ग्रंथ ज्ञानेश्वराभेटी । आले उठाउठी चांगदेव ॥ ३ ॥ चांगदेव जन्म-
दिशाचा आयास । आगी योगाभ्यास मूळकथा ॥ ४ ॥ कथा हे विचित्र
करीतां श्रवण । पुण्यपरायण होती श्रोते ॥ ५ ॥ नारायण डोहो पुण्यक्षेत्र

ग्राम । वस्ती गृहस्थाश्रम मुधोपंत ॥ ६ ॥ ग्रामलेखन वृत्ति यजुर्वेदी ब्राह्मण ।
 पंचमहायज्ञ कूळवीळ ॥ ७ ॥ धर्मपत्नी झाली गर्भांत घरीती । गर्भा-
 धान रीती संस्कारें ॥ ८ ॥ आण्वनी कुळगुरू केलें पुंसवन । आले मरुद्गण
 उदरासी ॥ ९ ॥ होतां नवमास प्रसूतीचा काळ । उपजला बाळ कुळदीप
 ॥ १० ॥ स्वरूपें मुंदर सभार लक्षणी । देखतां लोचनीं मनोहर ॥ ११ ॥
 अनुलोभन केलें सीमंत नयन । जातीकर्म विधान नाम करण ॥ १२ ॥
 बहूत चि चांगलें चांगा ह्यणउनी । जनिता जननी नाम ठेवी ॥ १३ ॥ निष्क्र-
 मण आणि अन्न प्राशन झालें । पुढें आरंभिलें चौलोपनयन ॥ १४ ॥ व्रत-
 बंध दीक्षा अनुग्रह गायत्री । संध्या वेद संत्रीं संपादिली ॥ १५ ॥ प्रज्ञा
 सीळ बुद्धी गुरू मुखें ऐकतां । तीन आवृत्ती संध्या पाठ होय ॥ १६ ॥
 सांगतां नळगे गुरूसी आयास । त्रिकांड ग्रंथास संपादिलें ॥ १७ ॥ चारी वेद
 साही शास्त्रें अभ्यासीलीं । अर्थे विचारीलीं स्वानुभवे ॥ १८ ॥ उपवेद
 आणि उपशास्त्रें घोकीलीं । पुराणें अवगसीलीं अष्टादश ॥ १९ ॥ व्रतें उद्या-
 पनें कथानकें वोवसे । आध्यात्में इतिहासं निपुण जाला ॥ २० ॥ झुळका-
 दिक मंत्र झुळकादिक विद्या । अभ्यासील्या संध्या चमत्कृता ॥ २१ ॥
 चौदा विद्या आणि चांमष्टीही कळा । अध्ययनी आगळा दुजा नाही
 ॥ २२ ॥ अतीत ब्राह्मण येती दर्शनासी । वंदुनी चांगयासी करिती पूजा
 ॥ २३ ॥ ह्यणती विद्या सिद्ध अवतार जाला । नेणो ब्रह्मा आला येणे
 वेपें ॥ २४ ॥ सकळांसी हा पृथ्वी सकळांसी वंश । सकळांसी हा आद्य
 गुरू होय ॥ २५ ॥ एसा स्तुती वाद करिती ब्राह्मण । समर्पिती धन
 कनक वस्त्रें ॥ २६ ॥ आमर्याद धन चांगया बहुमान । ह्यणतो कन्या-
 दान द्यावें यासी ॥ २७ ॥ मत्पात्र जोडलें निज भाग्य योगेसी । करिती
 मुधोपंतासी विज्ञापना ॥ २८ ॥ वरासी दक्षिणा देऊं शें होत । तव दूजा
 ह्यणे द्विगुण देईन मी ॥ २९ ॥ एक ह्यणती सहस्र मुद्रांचा संकल्प । करितों
 तरी अल्प यथा शक्तया ॥ ३० ॥ महा नाम्नी व्रत महा व्रत गो दान ।
 जालें उपनयन चतुर्दश ॥ ३१ ॥ तव वेदमूर्ती गुरू वैमउनी पंगती ।
 पूजन करुनी स्तवीती चांगदेव ॥ ३२ ॥ या उपरी करा लघ्नाचा वीचार ।
 ह्यणती लहान थोर आप्त वर्ग ॥ ३३ ॥ विनवीत अती नम्र पूमती सकळांसी ।
 उदईक प्रारंभासी ग्रंथ कोण ॥ ३४ ॥ तव ते विस्मित होउनी बोलती
 ब्राह्मण । कुळासी मंडण जन्म तुझा ॥ ३५ ॥ आतां नाहीं ग्रंथ पाहावया
 ऊरला । एक तो राहिला योगाभ्यास ॥ ३६ ॥ तरी तो उपदेशा ह्यणती

चांगदेव । द्यावा अनुभव खाचा स्वामी ॥ ३७ ॥ तेव्हाडीच विद्या राहाते
 तें काय । पुरुष प्रश्ना नव्हे श्लाघ्यपण ॥ ३८ ॥ तत्र ते ह्यणती आम्ही
 नेणो योग मार्ग । नाही तो प्रसंग वीचारीळा ॥ ३९ ॥ काय आम्हा चाड
 तथा योगेवीण । करूं संध्या स्नान जपादि तप ॥ ४० ॥ युक्त अहारी जे
 का इंद्रियांचे जती । तेची योग्य होती तीये मार्गी ॥ ४१ ॥ मितलें बोलणें
 मितलें चालणें । मितलें ज्या घेणें अन्नरसां ॥ ४२ ॥ नैराश्य निर्लोभ
 लौकिका विरहित । तेचि प्रवर्तत अभ्यासीते ॥ ४३ ॥ हठयोगें करितां प्राण
 निरोधन । तो आव्हटा भरोन विटंबी देहा ॥ ४४ ॥ मग हाता तो साटा
 बोन नपवोनि साधक । पावती निष्टक क्षीणता देहे ॥ ४५ ॥ काळासी
 वंचन करितां क्षोभे काळ । मग तो नेदी पावां स्थळ विश्रांतीचें ॥ ४६ ॥
 नाना विघ्नें लय विक्षेप कपाय । रसा स्वादनें अपाय रची खासी ॥ ४७ ॥
 सिद्धीचा संभ्रम घालूनियां आड । करी खाचा नाड स्वहीताचा ॥ ४८ ॥
 ऐसीया संकटीं बळिया तोचि पावे । इतरासी नागवें दुर्जय पवन ॥ ४९ ॥
 तरी ह्यणती चांगदेव साधीन तो योग । उपदेशीला सांग जरी कोणी
 ॥ ५० ॥ तव ते ह्यणती मुझा ऐकावें वचन । आहे तें कारण निस्पृहाचें
 ॥ ५१ ॥ जे अखंड एकांती शुचिष्मंत चिर्ची । तेची दृढावती योगासनी
 ॥ ५२ ॥ तरी ते योग कोठें आहेती स्वामीया । सांगा जाईन पायां शरण
 खाच्या ॥ ५३ ॥ तव द्विज ह्यणती योगी नाहीत स्वदेशी । आसती
 वाराणसी साजी विरुळे ॥ ५४ ॥ तरी ह्यणती चांगदेव जाऊं मठा क्षेत्रां ।
 योग आणि यात्रा उभय कार्या ॥ ५५ ॥ मग तीर्थरूपा आज्ञा मागोनि
 यात्रेसीं । करीती मुहूर्तेसीं स्वस्त्ययन ॥ ५६ ॥ क्षौरकादिक विधी केलें घृत
 स्नान । दक्षिणा भोजन देउनी द्विजां ॥ ५७ ॥ गणपती पूजन पुण्या-
 हवाचन । केलें आवाहन पूर्वजांचें ॥ ५८ ॥ पूजीयेली माता पीता उभयतां ।
 आप्त वर्गा गोता गौरवीलें ॥ ५९ ॥ समपिलें तयां पुरे ऐसें धन । होय
 पुनरागमन आपूलें तों ॥ ६० ॥ क्षेत्र प्रदक्षिणा पूजीलें ब्राह्मणा । वंदीलें चरणा
 शिष्टांचीया ॥ ६१ ॥ निघाले वाहेरी मुहूर्ते प्रस्थान । आले बहुत जन
 बोळवीत ॥ ६२ ॥ ऐकोनि प्रांतवाभि आखमेदीन जने । विनवीती स्तवनें
 चांगयासी ॥ ६३ ॥ म्हणती आम्हा नाहीं घडली वाराणसी । आणी
 हेत तो मानसीं बहुत काळ ॥ ६४ ॥ तरी चला समागमें म्हणती चांगदेवो ।
 होईल निर्वाहो सर्वांवेसी ॥ ६५ ॥ मग अनार्थें दुर्बलें निघालीं वाहेरी ।
 चालिली परिवारी लक्षावत ॥ ६६ ॥ खर्चा व्यर्चा तथा देती चांगदेव ।

आणि सांभाळीती सर्व मागे पूर्वे ॥ ६७ ॥ सुभंग जडला म्हणती सकळ
 जन । नलजे घेण ऋण संगे याच्या ॥ ६८ ॥ भागल्या श्रमल्या जाणे हा
 ऊपाय । रोमें येउनये याचे दृष्टी ॥ ६९ ॥ चालतां मारगीं सामोरे जन येती ।
 ऐकोनियां कीर्तीं आलोकिक ॥ ७० ॥ महा व्याधीहारीं आंधळ्यासी
 डोळे । वांझा पुत्रकळें पंगुसी पाय ॥ ७१ ॥ जे जे रोगी येती त्यासी
 ऊपाय । करिती त्या काय उणे मग ॥ ७२ ॥ प्रार्थुनी करिती पुजासमर्पाती
 धने ॥ तोपवीती स्तवनें नारीनर ॥ ७३ ॥ भरिल्या गाड्या धनें वस्त्रांच्या
 समृद्धी । जाती राजपदीं मीरवत ॥ ७४ ॥ ऐसे आले वाराणसी
 ऐकोनि द्वीजवर । क्षेत्रवासी भार पाहो आले ॥ ७५ ॥ देखोनि योग्यता
 सकळीकीं पूजिआ । बहु मान जाला महाक्षेत्रीं ॥ ७६ ॥ केला तीर्थविधी
 यथा शास्त्रन्यायें । पृजीले समृद्धाये ब्रह्मवृंदा ॥ ७७ ॥ ग्रहप्रवृत्ती दानें मठ
 भिक्षा दीधली । अष्ट तीर्थां केली प्रदक्षिणा ॥ ७८ ॥ मग गंध अक्षता
 द्विजा करुनी पृजन । आतींचें वचन अनुवादती ॥ ७९ ॥ ह्मणती कोणा
 आहे योगाची धारणा । ते ह्मणती आपणा गम्य नाहीं ॥ ८० ॥ वेदाध्ययनी
 आह्मी स्वधर्मी निरत । नेणो कैसी मान योगाची ते ॥ ८१ ॥ यज्ञाचार
 आह्मा पदकर्मचा थंदा । नेणो उदावादा पवनाभ्यास ॥ ८२ ॥ माहा
 विवरीं एक आहे योगीराज । ऐकतसों सहज कर्णोपकर्णां ॥ ८३ ॥ परी
 तें स्थळ चि परम गुप्त अवघड भयंकर । न करवे संचार कोणा तेथें ॥ ८४ ॥
 तरी ह्मणती चांगदेव जाऊं दर्शनासी । केलें स्तंभनासी व्याघ्रसर्पा ॥ ८५ ॥
 पंचाक्षरी विद्या भारियेलीं भूतें । केलीं शरणांगतें वेताळादी ॥ ८६ ॥ तव
 प्रार्थीती द्वीजवर नवजावें आपण । काय सायोगें वीण खोळंबलें ॥ ८७ ॥
 सर्व विद्या तुह्या आहेती स्वाधीन । कोणेशीं न्यून पडिलें सांगा ॥ ८८ ॥
 त्या ह्मणती चांगदेवजी एवढीच ऊणीव । येते येर सर्व आलोटीले ॥ ८९ ॥
 तरी ते ह्मणति देवा ऐकावें वचन । जीवासी घेतन तेथें जाता ॥ ९० ॥
 दरकुटी विशाल आहे भयानक । जातां सकळ लोक मुकती प्राणा ॥ ९१ ॥
 पिशाचचें बहुवस असती विंचू सर्प । माजी गडदधुप अंधकार ॥ ९२ ॥
 घरामाजी घरें द्वारामाजी द्वारें । विवरांत वीवरें लक्षावरी ॥ ९३ ॥ गेलीया
 निर्गम नव्हेची कोणासी । वर्जातो स्वामिनी याचीलागीं ॥ ९४ ॥ समा-
 गमी सर्व येती काकूळती । अहो कृपामूर्ती चांगदेवा ॥ ९५ ॥ नव जावें
 आपण कदा वीवरांत । सांगती आघात सर्व तेथें ॥ ९६ ॥ परी चांग-
 देवा साधनें ह्मूत । ते नाईकती मात कोणाचीही ॥ ९७ ॥ ह्मणती

तुह्यां आहे खर्चाविया धन । एक माम पाहोन जावें मार्ग ॥ १८ ॥
 करुनीयां संचार शोधीलें वीवर । गेले योगेश्वर जेथें होता ॥ १९ ॥ लागो-
 नियां चरणा वेदाक्षरीं स्तविया । प्रसन्न तो केला तपोराशी ॥ २० ॥
 तो ह्मणे वालका कैसा तूं आलामी ॥ संचार पवनासी नसतां येथें ॥ १ ॥
 येरु ह्मणे स्वामी आपल्या प्रसादें । आलों आशीर्वादिं चरणापासी ॥ २ ॥
 संसारें पीडीलों जालों खेदक्षीण । ह्मणोन शरण आलों देवा ॥ ३ ॥
 स्वामीच्या वचनें जन्मांतरें फेरे । चुकती आणि दुस्तरें हरती कर्म ॥ ४ ॥
 करौनीयां कृपा ह्मणवा जी आपुला । सेवक धाकुला नेणती मी ॥ ५ ॥
 नुपेक्षावा कदा आला शरणांगत । हे तो धर्मनीत स्वामी खरी ॥ ६ ॥
 हृदत हें माझें पाववावें सिद्धी । अहो कृपानिधी गुरूराया ॥ ७ ॥ मज शर-
 णांगता करावा उपदेश । मांगा योगाभ्यास करीन मी ॥ ८ ॥ विचा-
 रीती गुरू आपल्या मानसीं । ह्मणती अनुनापेक्षी शरण आला ॥ ९ ॥
 अच्चेरितां यामी येईल दृषण । विरक्त हा पूर्णसुमुखु जाला ॥ १० ॥ अनु-
 पाताचें लेणें लेऊनियां अंगीं । जालासे वीरांगी देहगंहा ॥ ११ ॥ वयें तो
 लहान दिमतो मगुण । अध्ययनें संपन्न वेदवेत्ता ॥ १२ ॥ सच्छिष्य
 वीरळा जोडे भाग्ययोगें । महिमा ज्याच्या संगें गुरूवासी ॥ १३ ॥
 देउनी आळिगन आश्वासीला कृपा । ह्मणती केला बाप्पा अंगीकार ॥ १४ ॥
 यथा सांप्रदायें आज्ञा समावेश । दावीयला भौरम परंपरें ॥ १५ ॥ वैम-
 ऊनीं सन्मुख घालवीलें आमन । कळा स्थान मान उपदेशीती ॥ १६ ॥
 कृपावंत गुरू ह्मणती यमनियम । करी प्राणायाम प्रसादार ॥ १७ ॥
 ध्यान हे धारणा आसन हे मुद्रा । साधावी शिष्येद्रा सिद्धीलार्गी ॥ १८ ॥
 रेचक पूरक कुंभक त्राहाटक । पत्रनाभ्यास एक स्थीरबुद्धी ॥ १९ ॥
 सगर्भ आगर्भ दाविले प्रकार । करी पत्रन स्थीर मनोजयें ॥ २० ॥ देह
 सीतळ पडतां करी अग्रधारण । सोमधारण उत्पे पीडतां देह ॥ २१ ॥ प्राण-
 निगेधन सोहं मंत्रें जाण । करी प्राणापान ऐक्य दोषां ॥ २२ ॥ पट्ट-
 काचे भेद दाविले विशद । मुक्त ब्रह्मरंभ्र होय जेणें ॥ २३ ॥ काकी मुख-
 अग्रचक्र ओटपीठ गोलहाठ । सहस्र दळ श्रीहट पावावया ॥ २४ ॥ नाद
 त्रिदुकळा ज्योतीचा अनुभव । जेणें साधे सर्व ते ते आंगें ॥ २५ ॥
 जाळंधर भेद आंताळी अभ्याळी । भ्रमरगुंफा कंकाळी पावे जेणें ॥ २६ ॥
 ऐकतां सादर मुद्रा ठसावली । समाधी लागली चांगयासी ॥ २७ ॥
 सद्गुरूच्या वचनें ऐके ज्याज्या खणा । पावे त्या त्या स्थाना तेचि क्षणी ॥ २८ ॥

परी ते सविकल्प समाधी काष्टा ह्यणती तीसी । नावडे संतासी मूर्छा
 ह्यगोनी ॥ २९ ॥ वासनेचा क्षय नव्हे ऐशा रीती । न चुके पुनरावृत्ती
 जडत्व तें ॥ ३० ॥ देखोनि त्याची प्राप्ती विस्मय करिती गुरू । ह्यणती
 हा चमत्कार थोर झाला ॥ ३१ ॥ एकाची क्षणें कैसा झाला या अनु-
 भव । प्रज्ञा अभिन्नव वाळकाची ॥ ३२ ॥ बहूत दिवस मी ही करितो
 अभ्यास । परी न लभेची भौरत याच्या ऐसा ॥ ३३ ॥ नवल हें देखलें
 एकाचि उपदेशें । भेदीयेलीं निमिषें चौदा चक्रें ॥ ३४ ॥ भ्रमरगुंफे
 माजी केला रहीवास । गीळोनि निःशेष दश ही प्राण ॥ ३५ ॥ ऐसी
 सप्त वरुषें समाधी भोगिली । मन्वावी शोषिली आप्तकळा ॥ ३६ ॥
 जिकोनियां काळ घातला नोडरी । उभविशी गुढी विजयाची ॥ ३७ ॥
 झाली योगसिद्धी मांडिलें व्युत्थान । केलें उन्मज्जन इंद्रियांचें ॥ ३८ ॥
 देखोनी गुरुदेव आळिगन देती । आणी अनुभव मागती समाधीचा ॥ ३९ ॥
 वचनें तयासी आवस्था लावीली । कसोटी टाविली भिद्दाईची ॥ ४० ॥
 घेउनी अनुभव निघाले वाहेरी । ते आले घाटावरी मनकर्णिके ॥ ४१ ॥
 तव सा देखीयेलें तीरींच्या ब्राह्मणीं । ते लागले चरणीं धांवोनियां ॥ ४२ ॥
 ह्यणती समागमीं बहू झाले चुकुर । नव्हतां सत्वर तुमचें येणें ॥ ४३ ॥
 क्षेत्रवासी ब्राह्मणी करूनियां खेद । ह्यणती प्रमाद थोर झाला ॥ ४४ ॥
 गेले ते मांगाती तुमचे ग्रामवासी । न येतां तुह्मासी रूदन करित ॥ ४५ ॥
 नेले क्षेत्रामाजी वाद्याच्या गजरीं । घोष जयजयकारी करूनी हर्षें
 ॥ ४६ ॥ बाणळी अमृमाई आंगी योगकळा । गुरुत्वे आगळा भाभे
 लोकां ॥ ४७ ॥ उपरम झाला सकळ इंद्रियां । स्वरूपीं वीलया मन
 गेलें ॥ ४८ ॥ ऐभीया स्वानंदे बुझावीलें चित्ता । राढीली अचीत
 वदनी वाचा ॥ ४९ ॥ अष्टुदी आविर्भाव इडरले आंगीं । प्राणी प्राण-
 रंगीं निजवासे ॥ ५० ॥ वेदत्रई ठसा पडीला शरीरा । वृत्ती गेली घरा
 निजाचिया ॥ ५१ ॥ निमोनियां गेलें शब्दाचें बोलणें । पवनुची प्राणें
 शोषीयेला ॥ ५२ ॥ ऐसा मुखामुखी पावला विश्रांती । पद पिंडा समाप्ती
 करूनियां ॥ ५३ ॥ भिद्दाईचा वड वाढला वडीवार । पूजीती
 लहान गोर ख्रिया वालें ॥ ५४ ॥ देशोदेशीं वार्ता विस्तारीली ऐसी । ते
 येती दर्शनाती सिद्धाचीया ॥ ५५ ॥ राजे भेटी येती अनुगृहीत होती ।
 आशीर्वाद इच्छीती लहानथोर ॥ ५६ ॥ जया जें पाहीजे ते ते विद्या
 देती । ह्यगोनि शरण येती प्राणीमात्र ॥ ५७ ॥ नाना उपासना सीकती

विजे न्यास । मंत्रादि यंत्रास करिती साध्य ॥ ५८ ॥ वेदार्ची अध्ययनें
शास्त्राची परिज्ञानें । सिकती रमायने चिकित्सा नाडी ॥ ५९ ॥ ज्योतिष
आयुर्वेद निघंट वीकीती । कोश विचारिती पंचाक्षरा ॥ ६० ॥ जारण
मारणादि सप्तही प्रयोग । एक ते आगम योग करिती साध्य ॥ ६१ ॥
गारुडाचे दंश नृत्य संगीताम । घेती बहुत शिष्य बहुत विद्या ॥ ६२ ॥
असो आतां ऐसे शिष्य लक्षवत । जाले शरणागत करीती सेवा ॥ ६३ ॥
यावरी द्वितीय प्रकर्णाची कथा । परिभावी ते श्रोता देउनी चित्त ॥ ६४ ॥
निळा ह्मणे पुढें ज्ञानेश्वर आख्यान । अद्भुत महीमान सिद्धार्थें ॥ ६५ ॥
इती श्रीचांगदेवचरित्र जन्मकर्म विद्यायोगाभ्यास कथनो नास प्रथम प्रक-
र्णाह ॥ समाप्तः ॥

॥ १.४७४ ॥ ऐसा बहुत काळ कर्मांच्या क्षेत्रांत । सग धरिला पृथ्वी
हेत पलाटणी ॥ १ ॥ उत्तरदक्षीण मानस करावें । तीर्था अवलोकार्थें
आणी क्षेत्रां ॥ २ ॥ प्रांतोप्रांतीं शिष्यसांप्रदाय आपुला । वाढवावा हा
धरिला उद्देश मनें ॥ ३ ॥ मना आलें तेथें सप्ताधी वैशोनी । प्रगट व्हावें
जनीं दुर्जाये स्थळीं ॥ ४ ॥ सिद्धीसी खेळणें गगनेंसी वोलणें । पवनेंसी
धांवणें अट्टयगती ॥ ५ ॥ मखवाचासिद्धी मनोजयसिद्धी प्राणजयबुद्धी
निश्चयेसी ॥ ६ ॥ सर्वही पाहिलें सर्वही शोधिलें । सर्व अभ्यासिलें विद्या-
जात ॥ ७ ॥ वरिष्ठ सकळां व्याकरणीं आगळा । गायनाची कळा सप्त-
स्वरी ॥ ८ ॥ नृत्य करूं जाणे धैमाने संगीत । अनुकारें दावीत हाव-
भाव ॥ ९ ॥ दशावतार खेळें सोंगें नाना परी । विद्या नाही उरी ठेवीयेळी
॥ १० ॥ चौदाशें वरुपें काळाचा अतिक्रम । करुनि मठ आश्रम तप्तीतीरी
॥ ११ ॥ जेवीं मोरासी सर्वांगीं पिळावरी डोळे । परी एक आंधळे दृष्टीवीण
॥ १२ ॥ तथापरी विद्यासिद्धीचा सोहळा । अपरोक्ष आंधळा आत्म-
ज्ञानी ॥ १३ ॥ नेणे भक्तीप्रिय सुखाचें साधन । सींगे चढ्या मान सर्व-
ज्ञतेचा ॥ १४ ॥ चौदाशें वरुपांचे सिद्ध चांगदेव । स्वीकारिती भाव
पूजकाचे ॥ १५ ॥ विद्येचें मूळपीठ साधनी वरिष्ठ । स्वधर्मा कनिष्ठ व्रत-
धारी ॥ १६ ॥ आरोग्य शरीर आंगीं दिव्य कांती । नामे विराजती
चतुर्दश ॥ १७ ॥ चांगदेव चांगा वटेडवर चांगा । चक्रपाणीचांगा चांगा-
सिद्ध ॥ १८ ॥ शिवयोगीचांगा मणीसिद्धचांगा । अनकरचांगा नाह-
मानामे ॥ १९ ॥ नागेश नामें चांगा सुधेश नामें चांगा । सखसिद्ध चांगा

निश्चलदास ॥ २० ॥ चिंदादेवीचांगा ह्यणवि बुटीचांगा । चौदा नामें
 चांगा वर्तमान ॥ २१ ॥ राजे प्रजालोक अनुगृहीत झाले । विद्या अभ्या-
 सिले बहूसाल ॥ २२ ॥ सिद्धीचा साधक वास तप्तीतीरीं । पूजीती नर-
 नारी भावयुक्त ॥ २३ ॥ नित्य नूतन यात्रा येउनी लक्षावत । पावोनि
 मनोरथ फिरोनी जाती ॥ २४ ॥ वसवीले वाजार भोवते सवदागर ।
 वीकीताती संभार केणीयाचे ॥ २५ ॥ त्रीकाळ पूजन त्रीकाळ भोजन ।
 करिती शिष्यजन आरतीया ॥ २६ ॥ तव आला अतिथी पांथीक द्विजवर
 सांगे समाचार पैठणीचा ॥ २७ ॥ देखीलें अपूर्व चरित्र लोचनीं । विस्मय
 तो मर्नी नित्य वाटे ॥ २८ ॥ ह्यणे जी सिद्धराया नवलची वर्तलें । प्रति-
 ष्ठांनीं देखिलें सर्वजनी ॥ २९ ॥ ह्यैपीपुत्रामुखें बोलवील्या श्रुती । येउनी
 बाळमूर्तीं माहासिद्ध ॥ ३० ॥ आणूनी स्वर्गवासी पीतर जेववीले । ते पुढती
 बोळविले निजस्थाना ॥ ३१ ॥ तें ऐकोनिया सकळही धिःकारीती खासी ।
 ह्यणती जाला यासी बुद्धीभ्रंश ॥ ३२ ॥ सिद्धापासी ऐसें असत्य बोलतां ।
 भोगील हा निभ्रांता दुष्टफळें ॥ ३३ ॥ कैसा हा बोलीयेला भय चि न
 धरितां । आजगळी वार्ता अघटीत ची ॥ ३४ ॥ ह्यणती या मूर्खासी
 भोवंडा बाहेरी । पिशाच निर्धारी वरळे भलतें ॥ ३५ ॥ तंव तो ह्यणे
 स्वामी निजनेत्रीं देखीलें । आणी तुह्या हें वाटलें मिथ्या वाक्य ॥ ३६ ॥
 तव सिद्ध ह्यणती त्यासी येऊनीया जवळीं । सांगावी समुळी वितली कथा
 ॥ ३७ ॥ न वाटेचि हें सत्य अनुमानें सांगतां । केंवी झाला वदता पशूमूखें
 ॥ ३८ ॥ काय त्यार्ची नांवें जीहीं बोलवीला । ह्यैसा पढवीला निगमे केंवी
 ॥ ३९ ॥ तरि तो ह्यणे स्वामी परिसावें सादर । सांगेन सविस्तर वर्तमान
 ॥ ४० ॥ तेथें चौघी जणें बालें अकस्मात आलीं । अंगीं विराजली योगमुद्रा
 ॥ ४१ ॥ प्रायश्चित्तालार्गीं आलीं तया स्थळा । परि दाखविली लिळा असुमाई
 ॥ ४२ ॥ निवृत्ती ज्ञानदेवो सोपान मुक्ताई । नावाची नवाई विभी केली ॥ ४३ ॥
 सातवें वरुप विराजे निवृत्ती । साहा वरुपांची मूर्ती ज्ञानेश्वर ॥ ४४ ॥
 पांचवें वरुप सोपानेदेवासीं । चौथें मुक्ताईसीं कुमारित्व ॥ ४५ ॥ सां
 देखोनियां ब्राह्मण आश्चर्य मानीती । बाळकें ह्यणती नानीरगोंडी ॥ ४६ ॥
 ह्यणवीती पतीत नाही वडीलधारे । पातिस कवण्या द्वारें पुसावयासी ॥ ४७ ॥
 तंव ते ह्यणती स्वामी धाडीलें ब्राह्मणीं । तीहीं दीधळें लिहूनी सविस्तर
 ॥ ४८ ॥ मग तया दाविती वंशावळी पत्रीका । आणि ह्यणती कीजो रंका
 पावन आह्मां ॥ ४९ ॥ पत्र तें वाचिती सादर मानसें । ऐकती विन्यास

विप्रकुलें ॥ ५० ॥ आपे गावकर गोवींदपंत निराई । आणि सिदोपंत गिर-
 जाई आळंकापुरि ॥ ५१ ॥ ते श्रीगैनीनाथाची शुद्ध सांपदाई । परि येर-
 येरां नाहीं परिचय कदा ॥ ५२ ॥ सा गोविंदपंताउदरीं वंशाचा उद्धार ।
 उपजला कुमर विठ्ठलनामें ॥ ५३ ॥ केला व्रतबंध पढवीला अक्षर । वेदां-
 तादी सार सांख्ययोग ॥ ५४ ॥ परमार्थीक ग्रंथ पाहीले गुरुमुखें ।
 आध्यात्मी निजमुखें विराजला ॥ ५५ ॥ परम विरक्त ज्ञानीया सात्वीक ।
 ब्रह्मचर्य निष्टक व्रत चाली ॥ ५६ ॥ मातृपितृभक्त परम सुशीळ । नेदी
 अहंता मळ लागो आंगी ॥ ५७ ॥ परी जावें रामेश्वरा उत्कंडीत मनीं ।
 मग तीर्थरूपा पुसोनी निघतेझाले ॥ ५८ ॥ ब्रह्मचर्य व्रत त्रिकाळ साधन ।
 स्नान अर्घ्य दान करित चाले ॥ ५९ ॥ गोदा उभय तीरें तीर्थें अवलोकीलीं ।
 पुढें चाली केली भीमातीरें ॥ ६० ॥ मधुकर भिक्षा अनुतापें अथीला ।
 तो आळंकापुरा आला अकस्मात ॥ ६१ ॥ तत्र तेथें गिरजाई होते
 सिदोपंत । परम भागवत स्वधर्मशीळ ॥ ६२ ॥ तयासी संतती होतें कन्या-
 रत्न । रुक्माई आभीधान नाम तीये ॥ ६३ ॥ ती ही विठोवाची देखोनियां
 स्थिती । कन्या दिधली हातीं संकल्पूनी ॥ ६४ ॥ करूनियां लग्न शुद्ध
 कन्यादान । केली समर्पण रुक्माई सा ॥ ६५ ॥ मग ते तीर्थवासु गेले रामे-
 श्वरा । करूनीया ईतरा दक्षीण तीर्था ॥ ६६ ॥ सर्वेचि तेथुनी गेले वारा-
 णसी । तंव ऐकिलें वार्तेसी गांवींचीये ॥ ६७ ॥ श्रीगोविंदपंतामी देवआज्ञा
 झाली । मग उत्तरकार्य करूनी गयेसी गेले ॥ ६८ ॥ गयावर्जनाचा संपा-
 दिला विधी । जाले शुद्धाबुद्धी विरक्तीबळें ॥ ६९ ॥ ऋणत्रयापासुनी झाला
 तोही मुक्त । मग आले ते पुनरुक्त महाक्षेत्रा ॥ ७० ॥ विरक्त मानसी अनु-
 तापाचें बळ । वैराग्य निर्मळ अंतरनिष्ठ ॥ ७१ ॥ मठी नृसिंहाश्रमासी जाऊ-
 नियां शरण । केलें विसर्जन ग्रहस्थाश्रमा ॥ ७२ ॥ सर्व प्रायश्चित्तें केला प्रेपो-
 च्चार । नासिले व्रीकार साही वैरी ॥ ७३ ॥ पूर्वआश्रमाचें सागुनियां नाम
 जालें चैतन्याश्रम यती धर्म ॥ ७४ ॥ शीरीं नारायण उदरीं नारायण
 गायत्री नारायण सर्वसंधी ॥ ७५ ॥ जनीं नारायण विजनीं नारायण ।
 वदनीं नारायण सर्वकाळ ॥ ७६ ॥ सद्गुरुसेवनीं राहीले सतत । ते ऐकी-
 येली मात सिदोपंती ॥ ७७ ॥ करूनियां खेद उभय दंपल । हृदयीं रुक्मा-
 ईतें आळंगिती ॥ ७८ ॥ ह्यणती सर्वाविसी तुझें वो अनहीत । आझीची
 तें नेणत केलें मुखीं ॥ ७९ ॥ पांथिक विरक्त आला तीर्थवासु । तो देखो-
 नियां उदासु दिधलें तुज ॥ ८० ॥ होणार ते बळीवंत होऊनियां गेलें ।

पूर्वाचिता नचले कांहीं ॥ ८१ ॥ जीता आन्न तुज देऊ चिरचोळी । तूची
 आमुचे कूळीं कन्यापुत्र ॥ ८२ ॥ यावरी तुळसीवृंदावनीं पूजन । करुनि
 प्रदक्षिणा सारी काळ ॥ ८३ ॥ मग तेंचि दृढ व्रत धरीयेलें रुक्माई । नेणे
 दुजें कांहीं मेवेवीण ॥ ८४ ॥ तंव नृसिंहाश्रमासी निजस्वप्नीं दृष्टांत । झाला
 अकस्मात महाक्षेत्रीं ॥ ८५ ॥ चैतन्याश्रमासी आहे भार्या घरीं । पतिव्रता
 माहेरीं मार्ग लक्षी ॥ ८६ ॥ तरी तुह्मी जाऊनियां आणावी ते येथें । आणी
 द्यावें सन्यास्याते तिचिये हातीं ॥ ८७ ॥ उभयतां एकत्र नांदवावी ऐक्यें ।
 जंव होती बाळकें चौघें पोटीं ॥ ८८ ॥ इंद्रायणीतीरीं आहे ते सुंदरा । माजी
 आळंकापुरा पतिव्रता ॥ ८९ ॥ तरी तुह्मी अनुमान नकरितां यदर्थां । जावें
 शीघ्रगती आणावी ते ॥ ९० ॥ मग नृसिंहाश्रम आले आळंकापुरासी ।
 आणी नेलें बाराणसी सिदोपंता ॥ ९१ ॥ गिरजावाई सवे रुक्माई घेतली ।
 त्या उभयां भेटी केली वधुवरा ॥ ९२ ॥ आज्ञापिलें तेव्हां चैतन्याश्रमासी ।
 रहावें सहवासी स्त्रियेचीये ॥ ९३ ॥ जंव चवघें अपत्यें होती ईचे कूसीं । तंव
 तुह्मी उदासी नये होऊं ॥ ९४ ॥ दंड कुमंडलू घेतला हातींचा । आणि केला
 उभयतांचा मेळापाक ॥ ९५ ॥ करुनियां यात्रा आले आळंकापुरासी । कन्या
 जामातेसी सिदोपंत ॥ ९६ ॥ त्या देखोनि प्रांतीं उपहासिले बहुत जनीं ।
 ह्यणती यातें नयनीं पाहों नये ॥ ९७ ॥ सन्यासी होऊनी भार्येसि संबंध । स्वप्नीं
 हें निषीद्ध नदेखावें ॥ ९८ ॥ वनिता आणी घरीं आणि वाहेरि सन्यासी ।
 आतळता यासी प्रत्यवाय ॥ ९९ ॥ कामलोभी तरी कां जाहला
 सन्यासि । नेलें पूर्वजासी अधःपाता ॥ १०० ॥ हरिले शिखा मूत्र वर्ण
 याति गोत्र । गृहदारादी सर्वत्र त्यजुनीयां ॥ १ ॥ आणी घेउनीयां पत्नी
 पडुडे हा शेजेसी । पापात्मा सन्यासी पापरूपी ॥ २ ॥ विटाळ मानीती
 सर्वही दर्शनाचा । ह्यणती हा पतीताचा शिरोमणी ॥ ३ ॥ वडवीले
 स्वधर्म चतुर्थाश्रमासी । इहलोक परत्रासी आंचवला ॥ ४ ॥ विटांबिली
 काया नासीला परमार्थ । वेदवाह्य अनर्थ केला येणें ॥ ५ ॥ धीकू ऐसें
 जीणें म्हणती स्त्रियावाळें । नेलीं उभय कुळें निरयवासा ॥ ६ ॥ उबगोनी
 पदकर्मा त्यजीलें शिखामूत्र । आणि अपंगीलें कलत्र परिग्रहो ॥ ७ ॥ परि
 तो कोणासीही न बोले वचन । सर्वदा लपोन वसे गुंफे ॥ ८ ॥ नैवेद्य
 वैश्वदेव नाहीं स्मार्ताधान । श्राद्ध ब्रह्मयज्ञ विवर्जित ॥ ९ ॥ तयाची
 संतती मुलें चौघें जणें । प्रायश्चित्त कोणें कैसें द्यावें ॥ १० ॥ वडील
 निवृत्ती दुजा ज्ञानदेवो । तिजा सोपानदेवो मुक्तावाई ॥ ११ ॥ वाची-

लीया पत्र हांसती सकळ । म्हणती याती कूळ नाही यांसी ॥ १२ ॥
 नव्हतें जें ऐकिलें तें नेत्रीं देखिलें । अपूर्व हीं मुलें श्रीपादार्ची ॥ १३ ॥
 चतुर्थाश्रम आणि भार्येसी संबंध । ऐकतां हें निपिद्ध घडती दोष ॥ १४ ॥
 ठेवीयेलीं नावें बरवीं विचारुनी । केलीं उपजवोनि पतित पोरें ॥ १५ ॥
 ज्ञानदेवो अर्थे ज्ञानाचा दीवस । हा तो पतित वेष बाळकाचा ॥ १६ ॥
 ईतिचिये पोटीं जन्मले पतीत । नामें विपरीत ठेवीयेलीं ॥ १७ ॥
 जेविं छत्रपती म्हणती घरींच्या बाळका । परी केंचा गज सिक्का राज्य त्यासी ॥ १८ ॥
 निवृत्ति हें नाम प्रवृत्ति बांधला । सोपान अवघडला प्रत्यवार्यां ॥ १९ ॥
 मुक्तावाई आणि मुक्तीची सुराणी । ज्ञानदेवो आणि पातित्य भोगी ॥ २० ॥
 तंव एक म्हणती होता नामापासी काय । राजा आणि वाहे मोळ्या शिरीं ॥ २१ ॥
 रवी नाम आणी दधी मंथन करीत । फणी विचरीत वनिता केश ॥ २२ ॥
 इंद्रधनुष्य आणि क्षणमात्रेची वीरे । मेरू आणि फीरे मालेसवें ॥ २३ ॥
 पैल तो गे म्हैसा पखाले वाहती । आणि ग्याना तथा म्हणती विश्वजनीं ॥ २४ ॥
 म्हैसीपुत्र आणि नामें म्हणति ग्याना । तरी काय तो होईल प्रज्ञाशीळ ॥ २५ ॥
 ऐकोनि ज्ञानदेव बोलती तथासीं । होती ज्ञानरासी आत्मा माझा ॥ २६ ॥
 अज्ञानासी ठावो नाहीचि पाहतां । विचारावें आतां देईल साक्ष ॥ २७ ॥
 म्हणती द्रीज हे पूर्णाची बोलणी । बोलती वायाणी मुखें पोरें ॥ २८ ॥
 उपवासी उद्धार देती धाल्या ऐसे । परि ते फोम जैसें भुकेल्याचें ॥ २९ ॥
 श्रीपाद बोलतां ऐकीलीं जीं वचनें ॥ तेची धरुनि मनें वैसलीं हे ॥ ३० ॥
 कुपथ्य हें यासी झालें सर्वापरि । प्रायश्चित्तावरी पाडला धोंडा ॥ ३१ ॥
 वामुदेव सर्वा भूर्ती हे बोलती । परी बहुत जन्माते प्रतीती ज्ञाननिष्ठे ॥ ३२ ॥
 शुका सनकादिकाचे हे स्वानुभव । पावती मानव कैशापरि ॥ ३३ ॥
 शब्दज्ञानी सर्वही कथनी हेची कथिती । परी तैसा नपवती स्वानुभवा ॥ ३४ ॥
 ऐशा करूनिया खीक्या धिःकारें बोलती । नाश केला म्हणती वृथा ज्ञानें ॥ ३५ ॥
 पुसायासी कैसा तुझा आत्मा पशू । हा दावी सौरसु बोलील्याचा ॥ ३६ ॥
 त्याचीया ताडणें तुज येती वेदना । कीं पावसी घातना त्याच्या घातें ॥ ३७ ॥
 दावी चमत्कार तरी ज्ञानेश्वर । ऐसें द्विजवर बोलीयेले ॥ ३८ ॥
 म्हणती ज्ञानदेव संदेह निरसावा । म्हैसा आणवावा जवळीके ॥ ३९ ॥
 मग अणुनी टोणगा मारीती सिपुटी । तंव तोची उठी ज्ञानदेवा ॥ ४० ॥

देखोनि आश्चर्य येरयेरा दाविती । आसुमाई हें म्हणती नवल-
 थोर ॥ ४१ ॥ बोलील्या सारखी कतृत्वाची शक्ती । आंगीं तेची विभुती
 ईश्वराची ॥ ४२ ॥ उदडें बोलती हावभाव दाविती । परी ते प्रतिष्ठाची
 मिरवीती ॥ ४३ ॥ आजी हे अपूर्व देखीलें लोचनीं । परंदुःख लेउनी
 दाविलें आंगीं ॥ ४४ ॥ कुटीळ म्हणती सर्व बाजीगीरी । दावि-
 ताती परी विद्याचिया ॥ ४५ ॥ गौडवंगालीची विद्या हे प्रसिद्ध ।
 शिकवूनी प्रबुद्ध केलीं पोरें ॥ ४६ ॥ चतुर्थाश्रमांत करितां तीर्थाटणें ।
 शिकला टाणे टाणें क्रियाभ्रष्ट ॥ ४७ ॥ पतीत मन्यासी पतिताचे मंत्र ।
 पढविले अपवित्र अर्भकांसी ॥ ४८ ॥ सर्वा विशि तेणें नाश केला यांचा ।
 जें प्रायश्चित्त वाचा नवदे श्रुती ॥ ४९ ॥ गुरु आज्ञेवरी होऊनी सोकाळ
 । लावीयेला वीटाळ चतुर्थाश्रमा ॥ ५० ॥ अभिचार पूजा कापट्याचीं
 बीजें । घोकवीलीं वोजें मूर्खापोरां ॥ ५१ ॥ अर्भकांसी थार नाहीं
 ऐसी केलीं । उभय कुळें नेलीं पतनद्वारा ॥ ५२ ॥ सात्विक
 प्रबुद्ध बोलती तयासी । नये गुणदोपी चित्त ठेऊं ॥ ५३ ॥ दिक्षादानी
 ऐसे भासती लोचनीं । पैशुन्य वचनी काय काज ॥ ५४ ॥ न कळेची
 महिमा कदाहि कोणाचा । नये वोलों वाचा हेळमुनी ॥ ५५ ॥ जानकी
 स्वयंवरी राम बाळरूप । भंगूनीयां चाप पर्णिली सीता ॥ ५६ ॥
 वटुरूपी वामन तीन पादभूमी । मागोनी आक्रमी अवनी सर्व ॥ ५७ ॥
 तैसाची प्रल्हाद दैत्याचीये वंशी । झाला वैष्णवाशी अग्रगण ॥ ५८ ॥ मर्कट
 योनीसी जन्मला हनुमंत । प्रताप अद्भुत आंगीं साचे ॥ ५९ ॥ घटामाजी
 जन्म प्राशीला सागर । पाहा द्विजवर अगस्ती मुनी ॥ ६० ॥ हे न झके
 सुवर्ण कसवटी लावितां । भानू आच्छादितां अभ्रछाये ॥ ६१ ॥ याहिवरी
 यासी युक्ति एकी आहे । जेणें निःसंदेह फिटे भ्रांती ॥ ६२ ॥ जरी बोल-
 वील पशु निजमुखें । तरी याचे श्रुतीकें आत्मज्ञान ॥ ६३ ॥ तरी मानू
 म्हैसा याचा आत्मा खरा । करूं परीहारा दोपमुक्त ॥ ६४ ॥
 ऐकोनीया सकळ मानवले द्वीज । म्हणती हेची वोज वरवी युक्ती ॥
 ॥ ६५ ॥ येऱ्हवी पद्धती नाहीं ग्रंथांतरिं । प्रायश्चिता वरी वचन याच्या
 ॥ ६६ ॥ यती धर्मांमाजी पत्नी आपंगीली । नाहीं हे ऐकीली शिष्टा-
 चारीं ॥ ६७ ॥ कैचे प्रायश्चित्त श्रीपादाच्या पोरा । कीजे परीहारा
 दंडुनि दोषां ॥ ६८ ॥ नकरवे सर्वथा याचा अंगीकार । वरवा हा
 विचार काढीयेला ॥ ६९ ॥ वरी ह्मणेनिळा पुढीलीये प्रकर्णी । वेद घोषें

वाणी गर्जेल पशु ॥ ७० ॥ इति श्रीचांगदेवचरित्रे ज्ञानेश्वर जन्म कर्म
निरूपणं नाम द्वितीय प्रकरणं ॥

॥ श्रीज्ञानेश्वर प्रसन्न ॥

॥ १४७५ ॥ वरवीं हीं गुंतली आपुल्या वचनें । निमित्तावरून भोंवडांवीं ॥ १ ॥
विचारुनी ऐमें बोलीले सकळ । वदवी अविंकळ पशुमुखें ॥ २ ॥ तुझा-
याचा आत्मा आहे एकजरी । वदवी ग्यान्यातरा येचीक्षणी ॥ ३ ॥ नाहीं
तरी वृथा न करावी वलगना । घेऊनियां पतना जावें स्थळा ॥ ४ ॥
म्हणती ज्ञानदेव तुमच्याची प्रमादें । करील घोप वेद म्हैसी पुत्र ॥ ५ ॥
कराल तें काय नव्हे धरामर । पापार्णी ईश्वर प्रतिमे स्थापा ॥ ६ ॥ ग्रंथत्रया
माजी सांगाजी निरुता । पढावा कोणता वेद येणें ॥ ७ ॥ ऐकोनि
सकळ विस्मयें बोलती । ऋग्वेदची म्हणती पढावा यासी ॥ ८ ॥
देऊनी वरदान केली आज्ञा खासी । पशू प्रारंभामी करिताझाला ॥ ९ ॥
मुख्य प्रणवोच्चारे काढीयेला स्वर । देखोनि द्विजवर ठकावले ॥ १० ॥
लागली टकमक मांडलें निज धैर्या । ह्मणती गेलों वाया दुराभिमानें ॥ ११ ॥
संहिता पदक्रम उपन्यासे स्वरित । मुत्रादिनिरुक्त शिक्षा छंद ॥ १२ ॥
अष्टाध्यायी मिमांसा अरण ब्राह्मण । मांडीलें अध्ययन युगादिचें ॥ १३ ॥
बोलीयेला म्हैसा वेदाच्या सुस्वरी । हें सकळ द्वीजवरीं देखीयेलें ॥ १४ ॥
गळाले अभिमानें जाले विगलीत । चरणीं लोलत दीनपणें ॥ १५ ॥ ह्मणती
हेची देव तिन्ही मुर्तीमंत । मुक्ताई माघंत परामाया ॥ १६ ॥ नेणोनिया
महिमा चावळलेंजी देवा । तो परिहार आतां द्यावा काय किती ॥ १७ ॥
घडले जे अपराध ते ते कराक्षमा । अहो सिद्धोत्तमा विश्ववंद्या ॥ १८ ॥
अज्ञान गर्वांत गेलों जी अभिमानें । बोलीयेलों वचनें अमर्यादें ॥ १९ ॥
सर्वीसर्व तुम्ही सदा सर्वगत । कैचें प्रायश्चित्त निख मुक्ता ॥ २० ॥ निमित्तें
करुनी करीतां उद्धार । जड जीवा आधार चरण तुमचे ॥ २१ ॥
विश्वाच्या उद्दारा तुमचें अवतरण । कराया स्थापन स्वधर्माचें ॥ २२ ॥
कळलेती यावरी विधीचे जनिते । व्यापूनि सकळांते सगुणरूपी ॥ २३ ॥
ऐशीं करुनी स्तवनें करीती दंडवत । आणि मागती आज्ञे ते विनीतता
॥ २४ ॥ घेऊनी निरोप जाती मंदीरासी । म्हैसा देऊनि त्यासी

पढीण म्हण ॥ २५ ॥ ऐकोनी अद्रुत ऐसा चमत्कार । येती नारीनर
 नमस्कारा ॥ २६ ॥ घरोघरीं चर्चा स्त्रियावाळें करीती । प्राणीमात्र वर्णिते
 कीर्ती त्यांची ॥ २७ ॥ मिळोनी परस्परें विप्र अनुवादती । योग्यता
 हे ह्मणती नकळे यांचीं ॥ २८ ॥ आणीक ही एक नवल वीतलें ।
 क्षेत्रीच्या देखिले सर्वजनीं ॥ २९ ॥ करीती विस्मयचर्चा तव येरे दिवसीं ।
 श्राद्ध गृहस्थासी होतें घरीं ॥ ३० ॥ तेणें त्या चौघासीं दिधलें निमंत्रण ।
 साचे पितृगण आणीयेले ॥ ३१ ॥ देऊनि भोजन केले स्वर्गवासी । सांगी-
 तली ऐसी मात तेणें ॥ ३२ ॥ सादर चांगदेवें ऐकीयलें श्रवणीं । आण-
 खीही ब्राह्मणीं सत्रीधीच्या ॥ ३३ ॥ श्रवणेची सिद्धासी ताटस्य लागलें ।
 प्रश्नी विचारीलें ज्योतिपमतें ॥ ३४ ॥ तव तें सख ऐसें आलें अनुमान ।
 विस्मयें सा नयना अश्रू आले ॥ ३५ ॥ ह्मणे हें तो नव्हे तपाचें सामर्थ्य ।
 होतीमूर्तिमंत देवची ते ॥ ३६ ॥ अपूर्व हे वार्ता नवलची ऐकीली ।
 पूर्वीं नाहीं झाली नव्हे पुढें ॥ ३७ ॥ अनुतापें ज्याला उद्विग्न मानसीं । पुढे
 ब्राह्मणासी पुढतोपुढती ॥ ३८ ॥ कोण त्याचा ग्राम झाले किती दिवस ।
 द्वीज ह्मणे मास एक झाला ॥ ३९ ॥ इंद्रायणी तिरीं आहे आळंकापूर
 तेथें निरंतर वास्तव्यत्या ॥ ४० ॥ पुसोनि ब्राह्मणा गेले नेवाभिया । ह्येसा
 घेऊनियां समागमें ॥ ४१ ॥ ऐकोनी चांगदेवें शिष्य पाचारिले । आणि
 एकांतासी गेले सांगती सा ॥ ४२ ॥ यावरी पूजन करावें आमचें । मांगतों
 हें साचें घरीं चिर्तीं ॥ ४३ ॥ तव ते विनविती होऊनि भयभीत । आज्ञा
 कीर्तिमिक्त केली ऐसी ॥ ४४ ॥ आह्मी तो अज्ञान नेणो स्वामीसेवा ।
 अपराध देवा कीजे क्षमा ॥ ४५ ॥ सा ह्मणती चांगदेव पुजेचे
 अधिकारी । आले महीवरी तेची पूज्य ॥ ४६ ॥ जेवीं सूर्यवंशी-
 अवतरता राघव । राहीला भार्गव मागिल मागें ॥ ४७ ॥ शिष्ट असतां
 पूजा न घ्यावी आपण । आहे हें प्रमाण वेदशास्त्रीं ॥ ४८ ॥ घडतां अम-
 र्यादा जावें पतनासी । भय हें मानसीं बहुत वाटे ॥ ४९ ॥ शतमख
 करुनीया नहुप स्वर्गा गेला । परी अमर्यादें पावला सर्पत्वतो ॥ ५० ॥
 त्रिशंकू सगर ऐसे सांगो कीती । अमर्यादें येती पतनद्वारा ॥ ५१ ॥ तरी ते
 पूज्य प्रकट झाले मूर्तिमंत । ऐकीलें तें सांप्रत याची कालें ॥ ५२ ॥
 नव्हती मानवी देवाचे अवतार । निवृत्ती ज्ञानेश्वर स्योपानदेवो ॥ ५३ ॥
 मुक्ताबाई आदीमाया हे जननी । केला प्रतिष्ठानी कीर्ती घोष ॥ ५४ ॥
 ह्येसीपुत्रामुखें बोलवील्या श्रुती । आश्चर्य हें चिर्तीं बहुत वाटे ॥ ५५ ॥

जावें भेटीलागीं विचारीलें मनीं । हे सिद्धी साधनी नव्हे कोणा ॥ ५६ ॥
 अनुतापें झाला मंतस मानसीं । ह्मणे सिद्धाईसी खेव आला ॥ ५७ ॥
 तव बोलती प्रबुद्ध त्यासीचि आणावें । अहो मुळ पाठवावें सिद्धराया
 ॥ ५८ ॥ सर्व सत्ता तुम्हा आहे जी स्वाधीन । राजे प्रजाजन आज्ञे
 माजी ॥ ५९ ॥ तव म्हणती चांगदेव नव्हे हा विनार । आज्ञेचा बडिवार
 कोणाआंगीं ॥ ६० ॥ वंचनियां काळा रक्षीलें शरीर । बहुत
 दिस भार वाढविला ॥ ६१ ॥ परी हें सामर्थ्य नाहीं आम्हां आंगीं ।
 जावें भेटीलागीं हेंची मख ॥ ६२ ॥ जन्माचें सार्थक सिद्धाचीये भेटीं ।
 होईल या तुटी संसारेसी ॥ ६३ ॥ परी सिद्धपणा येईल उणीव । काय
 कीजे जीव तळमळी ॥ ६४ ॥ ते म्हणती देवा हे नव्हे सख वार्ता ।
 म्हैसा केवी वदता होईल वेदा ॥ ६५ ॥ आणि मृतस्वर्गवासी पीतर कैसे
 येती । ते भोजनें करूनि जाती हेंही मिथ्या ॥ ६६ ॥ स्वामीसी
 विश्वास वाटे भलतीयाचा । परी हा नव्हे साचा वर्तमान ॥ ६७ ॥ नाहीं
 ये वार्तेसी साक्ष पडताळा । बोलीयेला वाचाळ मिथ्या द्विज ॥ ६८ ॥
 तया म्हणती चांगदेव रे प्रश्न म्या पाहिला । तो ही उतरिला यथार्थ-
 पणें ॥ ६९ ॥ तों शिष्य म्हणती देवा प्रश्नही चुकतो । नसांपडतां
 जातो वेळाकाळ ॥ ७० ॥ हें ऐकोनि तयासी सिद्ध म्हणती तुम्ही
 मूर्ख । अरे विद्या आहे चोख पढीत माझी ॥ ७१ ॥ तरि ते म्हणती
 देवा आणवावी वार्ता । पैठणीहुनी तत्वतां धाडुनि शिष्य ॥ ७२ ॥
 विद्यार्थीया म्हणती जारे प्रतिष्ठाना । आणी हें वर्तमान आणा
 यथातथ्य ॥ ७३ ॥ चिरंजीव सकळ क्षेत्रवासी द्वीज । आशिर्वाद
 माझा लिहा परीं ॥ ७४ ॥ नवल हें ऐकीलें रेडा बोलवीला । निगमा-
 क्षरीं केला घोष तेणें ॥ ७५ ॥ स्वर्गस्थ पीतर आणूनि जेवविले ।
 पुनरपी बोलवीले स्वर्गाप्रती ॥ ७६ ॥ साच कीं हें मिथ्या धाडावें
 लिहुनी । तें ऐकावया मनी उत्कंठीत ॥ ७७ ॥ सांगती शिष्यासी जाऊनी
 त्वरीत । यावें शिष्यवत वरावरी ॥ ७८ ॥ चालीले तेथनी सत्वर
 ब्राह्मण । ते पावले पैठण गंगातीरा ॥ ७९ ॥ ऐकोनीं चांगदेवें पाठ-
 विलें पत्र । मिळाले सर्वत्र क्षेत्रवासी ॥ ८० ॥ धुतवस्त्रावरी गोधुमाची
 राशी । मांडिलें पत्रासी पूजा केली ॥ ८१ ॥ आलिंगीलें पत्र कंठीं उरीं
 शिरीं । वाचीलें समग्रीं श्रवणकेलें ॥ ८२ ॥ कळला अभिप्रायो विस्मयें दाटले ।
 ते सिद्ध आठवले बाळ वेपी ॥ ८३ ॥ फुंदती गाळिती उभय नत्रीं जीवन ।

ह्यणती धन्य धन्य ईश तीन्ही ॥ ८४ ॥ पूर्वाचींते होती उत्तम गोमटी ।
 ह्यणोनी ते दृष्टी देखीयेले ॥ ८५ ॥ ह्यणति सिद्धासी झालें उपश्रुत । नवल
 अद्भुत विपलें येथें ॥ ८६ ॥ दीव्यक्रीडा ऐसे संत आचरीत । दिगंता धांवत
 वाऱ्यावरी ॥ ८७ ॥ कैसी विस्तारिली आख्या दुरीदेशीं । आश्चर्य मानसीं
 बहुत वाटे ॥ ८८ ॥ सन्मानूनी ब्राह्मणा दीधळें भोजन । वस्त्रें पांघरवून
 गौरवीलें ॥ ८९ ॥ दीधळी दक्षिणा मार्गी खर्चावया । पत्र लेहूनियां दीलें
 हातीं ॥ ९० ॥ परात्परा सिद्धा गुरुसी नमन । पत्र अवलंबन केलें स्वामी
 ॥ ९१ ॥ विद्यार्थी ये आत्मी सर्व ही ब्राह्मण । झालों सुखसंपन्न आशीर्वादे
 ॥ ९२ ॥ ऐकीली जे वार्ता सख विपली येथें । पढवीलें पशूतें वेदघोषें ॥ ९३ ॥
 गृहस्थाचे पितर आणूनी जेववीले । प्रत्यक्ष पाहिलें आपण नेत्रीं ॥ ९४ ॥
 निवृत्ति ज्ञानेश्वर मुक्ताई सोपान । वय तो लहान वाळवेपी ॥ ९५ ॥ करूनी
 ऐसी क्रीडा येथुनि स्वार झाले । नेवाभिया गेले महासिद्ध ॥ ९६ ॥ तयास्थळीं
 केला भगवद्गीता अर्थ । दहा सहस्र ग्रंथ सिद्ध झाला ॥ ९७ ॥ बाबाजी-
 पंतांनीं स्वहस्तें लीहिला । ओंवीवद्ध केला ज्ञानेश्वरीं ॥ ९८ ॥ सच्चिदानंद
 वावा ठेवीयेलें नांव । शिक्षापीला भाव देखोनीयां ॥ ९९ ॥ एक पशु दूजा
 सच्चिदानंदवावा । शिष्य केले नभा नाकळती ॥ १०० ॥ येथूनिया
 जातां अळंकापूरीसी । पशु आलीया पार्सीं स्थापीयेला ॥ १ ॥
 अजान वृक्ष तेथें ठेवीयेली खूण । झालें निरूपण निवेदिलें ॥ २ ॥ घेऊं-
 नियां पत्र आले तप्तीतीरा । नमीलें वटेश्वरा चांगयासी ॥ ३ ॥ करूनि
 नमस्कार पत्र दिलें हातीं । नवलावो सांगती देखीला तो ॥ ४ ॥
 ह्यणती मखदेवा अद्भुत चरित्र । वर्णितो सर्वत्र तेथिचे जन ॥ ५ ॥
 वाचीलीया पत्र ह्यणती चांगदेव । वार्ता अभिन्नव नित्य नवी ॥ ६ ॥ विचा-
 रितां दिसे नव्हे हें सामान्य । गेला अभीमान गळोनियां ॥ ७ ॥ कायरे अति-
 क्रम करविला मज हातीं । फिटली अमती भ्रांति पाहोनि त्यातें ॥ ८ ॥ आतां
 तरी जावें म्हणती अळंकापुरा । सामग्रीया करा सिद्ध वेगीं ॥ ९ ॥ शिष्यजन
 सर्व गृहस्थ मीळाले । सकळीं प्रार्थिलें म्हणती देवा ॥ १० ॥ सिद्धाई
 कोणाची नाहीं स्थिरावत । तपाचें सामर्थ्य वेचलीया ॥ ११ ॥ आढे
 नाहीं आतां त्याचें सिद्धपण । धाडा विचक्षण पाहोनि येती ॥ १२ ॥ मग
 तैशा सारीखा करावा विचार । जेणें येर झार चुके देवा ॥ १३ ॥
 पाचारिले प्रौढ वृद्ध तपोराशी । जा म्हणती तयासी अळंकापुरा ॥ १४ ॥
 वसती सिद्ध तेथें निवृत्ति ज्ञानेश्वर । सोपान मुनेश्वर मुक्ताबाई ॥ १५ ॥

सिद्धपण त्यांचें आहे कीं वेचलें । पाहोनि यावें बहिले वेगावत ॥ १६ ॥
ते म्हणती स्वामीया संतांचें लक्षण । काय कैसी खूण सांगा आम्हा
॥ १७ ॥ वर वेषा आम्हीं पाहावें तें काय । अंतरीचें नव्हे विद्यमान ॥ १८ ॥
गृहस्थाश्रमीं एक उदास दिसती । एक ते भासती व्यवसायीसे ॥ १९ ॥
एक वेडे मुके पंगु मुद्राहीन । चतुर वित्पन्न दिसती एक ॥ २० ॥ देहाच्या
संबंधें दिसे देहाकृती । अवस्था भोगीती यथा काळें ॥ २१ ॥ निद्रित
नीजेमाजी जगोचि जागृती । स्वप्नी हि देखती नाना विध ॥ २२ ॥ इंद्रियां
वर्तवीती स्वभाव व्यापारीं । दीसती संसारीं अतिदक्ष ॥ २३ ॥ बाळक
कौमार वृद्धाप्य तारुण्य । दिसती शक्तीहीन व्याधिग्रस्त ॥ २४ ॥ क्षुधा
कार्ळीं अन्न प्रसादा ते घेती । तृषाकार्ळीं पीती जीवना ते ॥ २५ ॥
इतराचि सारिखे दिसती तेही जनीं । काय तें पाहोनी यावें आम्ही
॥ २६ ॥ हांसती रूसती शिष्या देती एका । दिसती लौकीका सारिखेची
॥ २७ ॥ न चोजवे आम्हा संताची निज खूण । सांगावें लक्षण तें चि
पाहों ॥ २८ ॥ आंगें संत तोची ओळखे संतासी । काय आणीकामी वर्म
कळे ॥ २९ ॥ म्हणती चांगदेव साच हे बोलिले । विचार नचले
युक्ती तेथें ॥ ३० ॥ कायरे करावें पृसती शिष्यासी । ते ह्मणती सिद्धासी
द्यावें पत्र ॥ ३१ ॥ लेहोनि पत्रिका द्यावी यांचे हातीं । देऊनि हे पाहती स्थिरं-
तर ॥ ३२ ॥ पत्राचें उत्तर काय देती कैसें । अर्थ अनायासें येईल कळों
॥ ३३ ॥ पत्र लीहावया विसले एकांतीं । न चालेची युक्ती थोटा-
बली ॥ ३४ ॥ अनामासी नाम अरूपासी रूप । कैसें लाऊं पाप कल्पनेचें
॥ ३५ ॥ चिरंजीव ह्मणो तरी विश्वात्मक । तीर्थरूप तरी बाळक
दशा आंगीं ॥ ३६ ॥ न दीसे पूर्वीं न लभेचि अक्षर । पडयिलेला विचार
न चले हात ॥ ३७ ॥ मग दिधली टाकुनी पत्रिका लेखणी । चित्ति चित-
वणी पैठी झाली ॥ ३८ ॥ देखोनि सकळ प्रार्थीती सिद्धासी । कां हे
दशा ऐसी विपरीत ॥ ३९ ॥ ह्मणती चांगदेव कायरे लीहावें । मूळ
न संभवे पत्रिकेचें ॥ ४० ॥ तरि ते ह्मणती देवा कोरें पत्र पुरे । द्यावें
अत्यादरें पाठऊनी ॥ ४१ ॥ युक्ती माजी दिसे बरवा हा सिद्धांत ।
सिद्धाईचा अर्थ गूढ गुह्य ॥ ४२ ॥ घालूनीयां घडी कोरें पत्र देती ।
आणि उत्तर ह्मणती मागा त्यासी ॥ ४३ ॥ जाऊनियां तुह्मीं यावें शीघ्र-
वत । करा दंडवत क्षेम सांगा ॥ ४४ ॥ चालीले तेथनी आले शिवपीठा ।

देती ज्ञानेश्वर परिसावें तें ॥ ४६ ॥ अत्यंत रसाळ आहे निरूपण । पुढील प्रकरण कसोटीचें ॥ ४७ ॥ इति श्रीचांगदेव चरित्रे पत्र प्रेषणं नाम तृतीयं प्रकरणं ॥ ४८३ ॥

॥ १४७६ ॥ पावले ब्राह्मण अळंकापूरासी । आनंद मानसीं न समायतो ॥ १ ॥ देखीयेला दंडक्षेत्रवासी जन । प्रातःकाळीं प्रश्न करिती तीर्थी ॥ २ ॥ पूजून सिद्धासी नर नारी वाळें । जाताती राउळा आपुलाल्या ॥ ३ ॥ बाळ लीळा वेपें आनंदें खेळती । नर नारी देखती येतां जातां ॥ ४ ॥ खालाऊनी माथा श्रीमुख पाहती । आपुलाल्या जाती कामा लोक ॥ ५ ॥ देखोनीयां ब्राम्हण मनीं विचारिती । येथें नमस्कारिती मार्गी कोणा ॥ ६ ॥ पुढें देखीयेल्या खेळतां कुमारी । पुसती उच्चस्वरीं तयांपती ॥ ७ ॥ निवृत्ति ज्ञानदेव वसताती कोठें । कौणीकडे मठ आहे खांचा ॥ ८ ॥ ऐकोनि कुमारी हिडसून धिकारी । वोट कानावरी ठेऊनियां ॥ ९ ॥ कोठील रे तुम्ही नेणा विनीतता । उद्धट बोलतां महामूर्ख ॥ १० ॥ अर्भकाच्या परी नामें उच्चारुनी । पुसतां महापुनी सिद्धराया ॥ ११ ॥ दीर्घस्वरें करिती नामाचा उच्चार । नेणोनियां पार महिमा त्यांचा ॥ १२ ॥ गव्हाराच्या परी बोला सैराशब्द । मूर्ख तुम्ही मुग्ध हीनबुद्धी ॥ १३ ॥ व्यापकासी स्थान अपारासी मान । मानीतां अज्ञान मूढमती ॥ १४ ॥ एकावें स्वर्गाचे श्रीमंत गोसावी । नाटक लावी ब्रह्मांडाचे ॥ १५ ॥ तया एक देशी कल्पूनीयां स्थान । पूसतां अज्ञान मठ खांचा ॥ १६ ॥ तीहींलोकांवरी भिरवे ध्वज ज्यांचा । नेणा महिमा खांचा मतिहीन ॥ १७ ॥ अरे ब्रह्मादिकां पूज्य ईश्वर अवतार । बोलतां उत्तर अमर्यादे ॥ १८ ॥ संज्ञामात्रें नेत्रखूणेने दाविती । पाहा ते खेळती नित्यमुक्त ॥ १९ ॥ ज्ञानप्रभादिनमणी उगवले । प्रत्यक्ष देखीले देव तिन्ही ॥ २० ॥ सहजाचें आसन आंगी योगकळा । देखीयेली लीळा आत्मनिष्ठ ॥ २१ ॥ देखतां लोटीले देह लोटांगणी । लागले चरणी अतिनम्र ॥ २२ ॥ ह्मणती ज्ञानदेव चांगया पासून । आले हे ब्राह्मण समाचारा ॥ २३ ॥ ऐकोनीयां द्विज ह्मणती अर्तीनिष्ठ । जाणीतलें स्पष्ट अंतरीचें ॥ २४ ॥ यावरी सीद्धाई असावी ते कैसी । सर्वांतर वासी देवची हे ॥ २५ ॥ लागोनीयां चरणीं दीधली पात्रिका । सांगितलें नीकें वर्तमान ॥ २६ ॥ ह्मणती चांगदेवें

प्रणिपात केला । मस्तक ठेविला चरणावरी ॥ २७ ॥ पत्राचें उत्तर
 मागीतलें स्वामी । भेटी अंतर्यामी इच्छीताती ॥ २८ ॥ म्हणती निवृत्ति
 नाथ वाचा ज्ञानेश्वरा । तव ते म्हणती कोरा अर्थ आहे ॥ २९ ॥ कोरें पत्र
 वरें निवृत्ती बोलती । पाकाची निष्पत्ती होय तथें ॥ ३० ॥ कोरें तें
 सोंवळें खरकटें ओंवळें । धूतल्याही जळें शुद्ध नोहे ॥ ३१ ॥ कोरें तें निर्मळ
 स्वीकारीलें जाय । अमंगळ राहे खरकटें तें ॥ ३२ ॥ कोरीया अक्षर उमटे
 कमोटी । रद्दीजाय हाटीं विकावया ॥ ३३ ॥ एकाक्षर ब्रह्म प्रणवाचे
 कुशी । नुचारे पराशि उच्चारीतां ॥ ३४ ॥ पावीजे अक्षर गुरुकृपाखूणें ।
 येराशीं उमाणे नुकलवे ॥ ३५ ॥ शीणती वृद्धते करीतां खटपट । अर्थ उप-
 राटा पडे तयां ॥ ३६ ॥ अक्षर परब्रह्म वेदा अगोचर । कैचा अनुस्वार
 उमटला ॥ ३७ ॥ नचले जाणीव नचले शाहाणीव । तर्कानुरे ठाव अक्षर
 तें ॥ ३८ ॥ पत्र लिहा तुम्ही कृपेच्या सारसैं । आज्ञापिलें ऐसैं निवृत्ति-
 नाथें ॥ ३९ ॥ रेखीयेली पत्रां लिखीत पासष्टी । पाहातां अर्थ दृष्टी
 तर्की पडे ॥ ४० ॥ परम गुह्या गुह्य उपनिषद भाग । कृपेचा प्रमंग संपा-
 दिला ॥ ४१ ॥ वाचीलीया अर्थ आणीतां मानसीं । पावीजे अनायासीं
 परमतत्वा ॥ ४२ ॥ नकरितां यजन अध्ययन अध्यापन । नकरितां
 साधन आत्मप्राप्ती ॥ ४३ ॥ देऊनियां पत्र म्हणती चांगदेवा । निरोप
 सांगावा विवराहे ॥ ४४ ॥ घेऊनीयां पत्र निघाले ब्राम्हण । वंदीले
 चरण पुढतो पुढती ॥ ४५ ॥ आले तप्तीतीरा नमीलें सिद्धासी । वर्तमान
 त्यासी निरोपिलें ॥ ४६ ॥ म्हणती सिद्धराया पाहीलाजी महिमा । आंगी
 निरूपम सामर्थ्याचा ॥ ४७ ॥ अद्भुतऐश्वर्य देखीलें लोचनीं । दीधलें
 लेहोनी पत्र तुम्हा ॥ ४८ ॥ देऊनिया पत्र म्हणती द्विजवरा । देवाचे
 अवतार निःसंदेहें ॥ ४९ ॥ करूनियां पूजा पत्र वाचीयेलें । तव गुह्य
 देखिलें नचले युक्ती ॥ ५० ॥ मग म्हणे अभिमान अद्यापी नजळें । तिमिरें
 गेले डोळे नदिसे हित ॥ ५१ ॥ कृत्रिम आचरणें दशा झाली ऐसी । विश्वास
 मानसीं थार नेदी ॥ ५२ ॥ ऐकतों श्रवणीं पाहावें लोचनीं । निश्चय तो
 मनीं दृढ केला ॥ ५३ ॥ अनुतापें उद्देश धरिला चांगदेवें । अळंकापुरा
 जावें सिद्धा भेटी ॥ ५४ ॥ तरीच सार्थक धरिलीया जन्माचें । नाही तरी
 काळाचे भातुकलें ॥ ५५ ॥ नचुके ती जन्म चौऱ्यायसी यातना । काळा-
 सी वंचना कोठवरी ॥ ५६ ॥ पाचारिले सर्व पारपस आधिकारी ।
 सांगती तयारी करावी सां ॥ ५७ ॥ बहन सामग्राया सिद्ध करा वेर्गी ।

जाणें भेटीलागीं सिद्धाचीये ॥ ५८ ॥ कोठवले जामदार आले पोतनीस ।
 सरंजाम त्यांम आज्ञापीला ॥ ५९ ॥ ऐकोनिया सर्व गृहस्थ शिष्यवर्ग ।
 धावीले सवेग आले जवळी ॥ ६० ॥ म्हणती सिद्धाराया परिसावी विनंती ।
 जाणें तरी युक्ती ऐमें जावें ॥ ६१ ॥ प्रतापें महत्वे आपुल्या महिम्यानें ।
 ऐश्वर्य भूषणें सिद्धाईच्या ॥ ६२ ॥ विद्येच्या सामर्थ्ये आपुलीया वैभवे ।
 जाऊनी भेटावें वडिवारें ॥ ६३ ॥ आपणा देखोनि झंकेल त्याचें
 तेज । येतील ते ही महज शरण पायां ॥ ६४ ॥ तैसाचि योजिला
 युक्तीचा प्रसंग । विस्तारिलें सोंगे बहुविध ॥ ६५ ॥ व्याघ्रासी स्तंभनें सर्पा-
 सी मोहनें । सिद्ध केळीं वढनें रथ वारू ॥ ६६ ॥ हाकारिला सर्व शिष्य
 समुदाय । सांगीलें काय तयांप्रती ॥ ६७ ॥ वैसा व्याघ्रावरी मर्प धरा
 करीं । नानाअळंकारीं जाऊं चला ॥ ६८ ॥ जाती चांगदेव भेटी समुदाये ।
 महा महोत्साहे अळंकापुरा ॥ ६९ ॥ तप्तीतीराहूनि गृहस्थ आपार । सर्वें
 दळभार गजवारू ॥ ७० ॥ कश्यप स्वामीचा फळला आशीर्वाद । राज
 श्रियापद भोगप्राप्ती ॥ ७१ ॥ चालीयेले राजे गृहस्थ मंडळी । केली विप्र-
 कुळीं परस्थानें ॥ ७२ ॥ म्हणती सिद्धा भेटी होईल परस्परें । पाहों असा-
 दरे उत्साहतो ॥ ७३ ॥ परिवार सांगतीं घेतलीं स्त्रियावाळें । व्यवसायी पाठ्या
 ल थोपटिली ॥ ७४ ॥ निघाला उद्दीम म्हणती मौढागर । भरियेले संभार
 केणीयाचे ॥ ७५ ॥ हांसील जकाती नलगे चौकी देणें । लाभा नाही उणें
 पिकला कौल ॥ ७६ ॥ नटवे नृसांगना गुणिजनाचे भार । चालीले अपार
 समागमें ॥ ७७ ॥ ठाकूर नगारीं गर्जती पवाडे । सर्वें चालती देव्हडे
 सिद्धापुढें ॥ ७८ ॥ गजावरी वाद्यें निशाणें कूसरी । द्रव्यें भरिल्या हारी
 गाडीयाच्या ॥ ७९ ॥ नरमिन्याचीं दिडें सर्वें शिकारखाना । राजभार सेना
 तैसा चाले ॥ ८० ॥ डेरंकनातांचे लाटीयेले उंट । चालती संघाट काटी-
 याचे ॥ ८१ ॥ नौवदि नगारे वाद्यजात सकळ । घोपें त्या भूगोळ हुमहुमी-
 ला ॥ ८२ ॥ लक्षावत यात्रा तप्तीतीराहूनी । चालतां अवनी नपुरे
 मार्ग ॥ ८३ ॥ छविने पताका मोरपिमा कुंचे । टाळमृदंगाचे समारंभे ॥ ८४ ॥
 शृंगारिला भेख विद्येच्या कूसरी । सोंगें नानापरी दर्शनाचीं ॥ ८५ ॥
 सदारले शिष्य गुरू आज्ञेवरी । नानावेषधारी वाह्यरंग ॥ ८६ ॥
 चर्चियेलां भस्में कार्शावरवासी । मृग व्याघ्र चर्मासी संख्या नाही ॥ ८७ ॥
 कुडूक कुंडलें शिरीं जटाभार । मुक्तकेशी दिगंबर नागवेची
 ॥ ८८ ॥ जागवटे सैल्या फुलमाळा शोभती । कथा विराजती नाना-

वर्ण ॥ ८९ ॥ झोळ्या वटवे कक्षेमाजी जड्या बुड्या । आडबंद लंगोळ्या
बदुवस्त्रें ॥ ९० ॥ कुबड्या काठ्या छड्या वेणुदंड हातीं । टोप विराजती
कफणीया ॥ ९१ ॥ कुंडलें सांगातें भांग घोटावया । चिलमी ओढावया
गुडगुड्या ॥ ९२ ॥ पक्ष्यांचे पिंजरे सांगातें कुतरे । चितळे सामरे सोकवीलीं
॥ ९३ ॥ पांवे मोहऱ्या चंग किन्नरी झल्लरी । डफ हुडुक करीं नागसरे
॥ ९४ ॥ गोरख धंदे हातीं गोळाणें धनुष्यें । धावती आवेशें विद्येचिया
॥ ९५ ॥ कूशळ कवी ते वाचाळ वोलते । बहुमतें झकविते तर्कवादी ॥ ९६ ॥
फळें जळाहारी येक दुग्ध पीती । मौन्याचें व्रतस्थि पवनाभ्यासी ॥ ९७ ॥
व्याघ्राआरोहणें रथार्चीं व्हनें । सर्पांचीं वेष्टणें नानाविध ॥ ९८ ॥ योग
मुद्रा अंगीं दावीती कोंटी । नानालक्ष्य दृष्टी उफराटीया ॥ ९९ ॥ कलर
वापरी आंजनें घालूनि नयनीं । दाविती लोचनीं तिमिर तेज ॥ १०० ॥
भावीका नरनारी वाळा झकवीती । हेंचि ब्रह्म ह्यणती तेजाकार ॥ १ ॥
सखाचा दुष्काळ असखाची रूढी । दाविताती भौढी थोरपणा ॥ २ ॥ मार्गिचे
जनलोक सामोरे धांवती । लोटांगणी येती चांगदेवा ॥ ३ ॥ नानावस्त्रें भेटी
सिद्ध सामग्रिया । समर्पूनि पाया नमस्कारिती ॥ ४ ॥ याचेनि दर्शनें
जडजीवा उद्धार । करिती जयजयकार नामघोषें ॥ ५ ॥ आलें पुण्य
स्तंभा श्रीगोदे सन्निध । केला तीर्थविधी स्नान संध्या ॥ ६ ॥ द्विजसंतर्पणें
वाटीयेलीं दानें । पुढारी गमनें आरंभीलीं ॥ ७ ॥ आले खिंडीवरुनी
चालीयेले भार । केले नमस्कार ह्यैसीपुत्रा ॥ ८ ॥ केंदुरा वरुनि उतरले घाटा ।
गर्जती उद्भट सिद्धनामें ॥ ९ ॥ कान्होपाठक प्रीती चालविलेसवें । प्रार्थुनी
चांगदेवें अत्यादरें ॥ १० ॥ आले भीमातीरीं स्नानीं स्थिरावले । पुढें
पाठवीलें सांगोनियां ॥ ११ ॥ यावरी ह्यणे निळा होईल सिद्धभेटी । परस्प-
रें ते गोमटी आहे कथा ॥ १२ ॥ बहुत आपूर्व आमुमाई चरित्र । परिसोत
सर्वत्र श्रोतेजन ॥ १३ ॥ इती श्रीचांगदेवचरित्रे सिद्धदर्शननाम चतुर्थ
प्रकरणं ॥ ५९६ ॥

श्रीज्ञानदेव.

॥१४७७॥ चालीले ब्राह्मण वार्ता सांगावया । शाघ्र बैसोनियां व्याघ्रावरी

॥ २ ॥ बाळ क्रीडालीळे होती भितीवरी । बैसलीं सूर्यकरीं उष्णघेत ॥ ३ ॥
 तवते पातले वार्तिक द्विजवर । करिती नमस्कार विनीतता ॥ ४ ॥ सिद्ध
 आले भेटी चांगदेव समर्थ । सांगती वृत्तांत साष्टांगेसी ॥ ५ ॥ ऐकोनि चांगदेव
 आले भेटावया । उलहासल्या बाह्या आलिंगना ॥ ६ ॥ जावें सामोरें निवृत्ति-
 नाथ बोलती । तव ज्ञानदेवा चित्तीं विस्मय वाटे ॥ ७ ॥ सर्वांतरवासी स्वामी
 सर्वगत । नर्भी नभ सतत जयापरी ॥ ८ ॥ सन्मुख विन्मुख सूर्यकोणाकडे ।
 आन्नेचे वागडे नाचवीत ॥ ९ ॥ जेथें जावें तेथें भरूनि ऊरलेती । सर्वांतरीं
 वस्ती तुमची स्वामी ॥ १० ॥ हंसूनि तयासी ह्मणती निवृत्तिनाथ । वद-
 लासी यथार्थ सिद्धांत तूं ॥ ११ ॥ परी येथें सगुणें सगुणा भेटावें । निर्गुणीं
 तो अवघें शून्याकार ॥ १२ ॥ द्वैतयोगें घडे निजमुखाची वृद्धी । अभेदी तो
 सिद्धी आपेआप ॥ १३ ॥ आणखीं एकगुज ऐके ज्ञानासिंधू । इंद्राचा हा
 बंधू मरुद्रण ॥ १४ ॥ पुत्र कश्यपाचा ऊदरीं दितीचा । जन्म झाला याचा
 पूर्व जन्मी ॥ १५ ॥ मातेनें याचिये मागीतला वर । व्हावा राज्यधर पुत्र
 माझा ॥ १६ ॥ तोची भोगावया आला हा वैभव । परमार्थिक सर्व लेउनी
 लेणीं ॥ १७ ॥ इंद्रादिका पूज्य व्हावी ऐसी वृद्धी । विद्यायोग सिद्धीवरें तुहा
 ॥ १८ ॥ स्वर्गवासी आला वरदें मृत्युलोका । विद्याचा आवाका सर्व आंगीं
 ॥ १९ ॥ चतुर्वेद वक्ता पडशास्त्री संपन्न । अष्टादश पुराण मुखोद्गत ॥ २० ॥
 चतुर्दशविद्या कळा ही चौसाष्टि । मंत्र मत्तकोटी विधी जाणे ॥ २१ ॥ स्थान
 मान कळा जाणे योगसिद्धी । आष्टादशौषधी रसायनें ॥ २२ ॥ जड्या
 बुड्या जाणे रोगाच्या परीक्षा । पंचाक्षरी शिक्षा करीत भूतां ॥ २३ ॥ मणीमंत्र
 सिद्धी तोटके वेधका । साधुका वाधका विद्याजाणे ॥ २४ ॥ चतुर हरिभक्त
 चौदाशें वर्षांचा । बहुविद्या सिद्धाच्या सिद्धजर्गी ॥ २५ ॥ आर्तभूत
 आले भेटी लवलाहो । उचित हें आहे सामोरया ॥ २६ ॥ ह्मणती ज्ञानदेव
 चलावें जि प्राज्ञा । भितीशीं केली आज्ञा चला ह्मणे ॥ २७ ॥ निर्जात्र चाले
 भिती देखे विश्वजन । धावती ब्राह्मण पुढें सांगों ॥ २८ ॥ तो येती चांगदेव
 वाद्यांच्या गजरीं । आरूढोनि गजावरी चवरडोली ॥ २९ ॥ तव सांगती
 वार्तिक महासिद्ध आले । भिती वोळंघले चालवीती ॥ ३० ॥ ऐकूनि
 चांगया गलितपत्र जाला । लोटांगणीं आला गडबडां ॥ ३१ ॥ घाली दंडवत
 उभाठाक पाहे । भिती चालताहे गजगती ॥ ३२ ॥ तेजसूर्यापरी चौघे
 भितीवरी । देखोनियां करी नमस्कार ॥ ३३ ॥ ऐसेशतवरी संख्या नमस्कार
 जाले । तव ते पातले जवळीके ॥ ३४ ॥ विनीत चांगया देखीयेली स्थिती

उतरले क्षिती भेटावया ॥ ३५ ॥ जाली भेटी तोची विश्रांतीचा वट । छाया घन-
 दाट वैसावया ॥ ३६ ॥ प्रीतीच्या पडीभरें पडीलें आलिंगन । परमसमाधान
 उभयतां ॥ ३७ ॥ आलिंगनमीसैं तद्द्रत आपुलें । मुख निक्षेपिलें हृदयीं त्याच्या
 ॥ ३८ ॥ चांगदेवो कृपादृष्टी अवलोकिलें । अमृताचें झालें मार्जन त्या ॥ ३९ ॥
 नेणो काय केलें हृदयीं क्षेम देतां । विश्वीं एकात्मता ठसावली ॥ ४० ॥
 तुटलें विरडें पुढें जन्मावली । मार्गें झाली होळी संचिताची ॥ ४१ ॥ सकळ
 जन यात्रा दंडाचियेपरी । जैसी महीवरी पडिलीं वस्त्रें ॥ ४२ ॥ देखो-
 नियां भाव देव कृपामूर्ती । आलिंगन देती लहान थोरां ॥ ४३ ॥ देवामी
 सारिखी आले शरणांगते । दुवळीं समर्थे उंचनिचें ॥ ४४ ॥ अनन्याचा
 भाव जाणती हृद्रत । करिती त्या सनाथ दर्शनमात्रें ॥ ४५ ॥ सकळ विश्व-
 जन यात्रासमुद्राय । आळंगिले वाह्या पसरूनियां ॥ ४६ ॥ आनंद पिकला
 सिद्धाचीये भेटी । आमृताचि वृष्टी अनिवार ॥ ४७ ॥ विश्रांतिसी मुख आलें
 जया ठाया । रूळविया पायावरी निडळे ॥ ४८ ॥ गर्जती आनंदे नामाच्या-
 गजरीं । घोष तो अंवरीं नसमाये ॥ ४९ ॥ नाचती नाचणी संगीत कूसरी ।
 राग सप्तस्वरीं आळविती ॥ ५० ॥ वाजविती वाद्यें करीती सोहळा । सम-
 पिती कळा अभ्याशिल्या ॥ ५१ ॥ सिद्धाच्याचरित्रें गर्जती पवाडे ।
 नाचती सुखाडे आनंदाच्या ॥ ५२ ॥ ऐभे आले आळंकापुरी इंद्रायणीतीरा ।
 ब्रह्मानंद नरानारी लोका ॥ ५३ ॥ ह्मणती चांगदेव महालाभ झाला ।
 हा सद्गुरू भेटला कृपामूर्ती ॥ ५४ ॥ विधीयुक्त पूजा पोडशोपचारीं ।
 समर्पिलीं शिरीं पुष्पांजुळी ॥ ५५ ॥ पतित पतित तारावें पतिता । चांगा
 विनीतता शरण आला ॥ ५६ ॥ वरद हस्त आतां मस्तकीं ठेवावा । चांगा
 ह्मणवावा शिष्यवर्ग ॥ ५७ ॥ मग श्रीनिवृत्तिनाथें कृपेच्या सागरें ।
 आणि ज्ञानेश्वरें सोपानदेवें ॥ ५८ ॥ निरविला चांगा मुक्तावाई प्रती ।
 यासी करा प्रतीत आत्मज्ञानी ॥ ५९ ॥ चांगदेवें चरणी न्यासीला मस्तक ।
 मुक्तावाई हस्त ठेवी माथा ॥ ६० ॥ नकळे ब्रह्मादिकां सद्गुरुचि हतवटी ।
 केला उठाउठी निजबोध ॥ ६१ ॥ स्वरूपीं अढळ ठेली चित्तवृत्ती ।
 इंद्रिया विश्रांति तेणें मुखें ॥ ६२ ॥ नलाविची मुद्रा कष्ट नाही अंगीं ।
 केला राजयोगी जिवन्मुक्त ॥ ६३ ॥ लेववीला सर्वांगी पासष्टीचा अर्थ ।
 होऊनि कृतार्थ ठेला पर्याीं ॥ ६४ ॥ चांगदेव ह्मणे आजीचि जन्मलों ।
 गुरुपुत्र झालों मुक्ताईचा ॥ ६५ ॥ मागील चौदाशें झाली जन्मांतरें ।
 आजी जन्म खरें सार्थकाचें ॥ ६६ ॥ मीची मज भासें विश्वातें वसविता ।

हे सद्गुरू वचनें आता प्रतिती आलें ॥ ६७ ॥ धन्य हा सद्गुरू निवृत्ति ज्ञानेश्वर । सोपान मुनेश्वर मुक्तावाई ॥ ६८ ॥ दर्शनेचि यांच्या स्वरूप साक्षात्कार । चांगावटेश्वर सुखी केला ॥ ६९ ॥ मग केशवदास चांगा झणती ज्ञानेश्वर । तुज असो बडिवार नामाचा या ॥ ७० ॥ हा ऐकोनि उत्साह सकळ प्रांतवासी । आले दर्शनासी परीवारें ॥ ७१ ॥ झणती सिद्ध भेटी आले चांगदेव । अगणित वैभव घेऊनियां । ॥ ७२ ॥ सकळ वर्ण आले पाहाया चरित्र । पंचक्रोशि क्षेत्र नपुरे ठावो ॥ ७३ ॥ व्यवसायी जन आले घेऊनी सौदे माल । होईल उकळ म्हणती येथें ॥ ७४ ॥ साधिले बाजार मांडिलें दुकान । पाहिजेतो वाण सिद्ध आहे ॥ ७५ ॥ म्हणती चांगदेव करावें पूजन । द्यावें निमंत्रण सर्वयात्रे ॥ ७६ ॥ त्रिलक्षभोजनाची अइन सारिली । पूजा आरंभिली सद्गुरूची ॥ ७७ ॥ उभय तिरिं दीले मंडप अपार । शोभे गंगातीर इंद्रायणी ॥ ७८ ॥ सकळ यात्रा आणि जन क्षेत्रवासी । यावें भोजनासी प्रार्थिलें ॥ ७९ ॥ नरनारी बाळें अवधी लहानथोरें । प्रार्थिलीं आदरें प्रसादासि ॥ ८० ॥ भगवत्भुतीं द्यावें सर्व भुतीं अन्न । हेचि मुख्य पुजन सद्गुरूचें ॥ ८१ ॥ आरंभिले पाक अन्नं नानापरी । शाखा कोशिविरी चिरीयेल्या ॥ ८२ ॥ शर्करा मिश्रीत सघृत पकानें । षडरस दिव्यान्नें सिद्ध केलीं ॥ ८३ ॥ मग षोडशोपचारें पूजेस आरंभा । वेदघोषें नभ गर्जिल्लें ॥ ८४ ॥ सिद्धोपंत गिरिजावाईचें पूजन । करुनी स्तवन बहुत केलें ॥ ८५ ॥ तुमचिये कुळीं हे विश्वाचे तारक । उपजले बाळक माहा सिद्ध ॥ ८६ ॥ समर्पिली पुजा वस्त्रें अलंकार । संपदा अपार वोपीयेली ॥ ८७ ॥ सिद्धाचें पूजन आरंभिलें वोजा । मेळउनियां द्विजा वित्पन्नासी ॥ ८८ ॥ निवृत्ति ज्ञानेश्वर सोपान मुक्ताई । पूजेची नवाई विश्व देखे ॥ ८९ ॥ रत्नजडित चौक्या बैसविठे वरी । अर्घ्य पाद्यादि उपचारी पंच्यामृतें ॥ ९० ॥ शतसहस्र विभ्र भोवतले फेरी । अभिषेक पात्रें करीं धरिलीं द्विजीं ॥ ९१ ॥ महारुद्र अतिरुद्र अरंभ उपन्यास । अंबर मंत्रघोषें दुमदुमीत ॥ ९२ ॥ मंगळ उतुरे नाना वाद्यांचा गजर । घोषें जयजयकार करिती सर्व ॥ ९३ ॥ अक्षवणे नारी पतिव्रता करिती । आणि श्रीमुख अवलोकिती चरण दृष्टी ॥ ९४ ॥ नानापरीमळ द्यावें गंधाक्षता माळा । जडित पदकें गळां समर्पिलीं ॥ ९५ ॥ सुवर्ण तंतू वस्त्रें मुकुटादि अलंकार । लेववीले परीकर चांगदेवें ॥ ९६ ॥ मुद्रिका भूषणें जडितार्ची कुंदलें । कटी मूत्र मुदले बाळे वार्की ॥ ९७ ॥ नाना

सुमन हार घालूनियां कंठी । अवलोकुनी दृष्टी भरूनियां ॥ ९८ ॥ विमल
 चांगया जाणे विधी मार्ग । पुजा केली सांग उपचारेशि ॥ ९९ ॥ पूजेचे
 आसनीं विराजल्या मूर्ती । झाली धुपारती आरतीया ॥ १०० ॥
 सुवर्ण दक्षिणा गौदाना दीधली । पुजा सांग केली सहस्रुची ॥ १ ॥ पाहाती
 लोचनीं नरनारी बाळें । आणि नाचती कल्लोळें प्रेमाचिया ॥ २ ॥ जवादी
 कस्तुरी बुक्याचे धूसर । उधळती अपार देवावरी ॥ ३ ॥ नैवेद्य पुष्पांजुळी
 केल्या प्रदक्षिणा । सकळा ब्राह्मणा पूजीयेलें ॥ ४ ॥ हरिभक्त वैष्णव
 पुजिले आदरें । वाघें मंगळ तुरे घोष ध्वनी ॥ ५ ॥ व्यवसायी जन पुजीले
 क्षेत्रवासी । दिधलें सवाष्णीसीं हळदी कुंकें ॥ ६ ॥ चांगदेवें मग आरं-
 भिलें ध्यान । मूर्ती अवलोकून सहस्रुची ॥ ७ ॥ आरक्त पद तळीं पाऊलें
 सकुमार । पोटाच्या मुंदर जानु जघा ॥ ८ ॥ उदर त्रिवळी प्रशस्त वक्षस्थळा ।
 शोभली निर्मळ उठी आंगी ॥ ९ ॥ सरळ भुजादंड तुळशी पत्रें माळा ।
 नानापुष्पें गळां डोल देती ॥ १० ॥ हनुवटी चुबुका दंत हिरीया जाती ।
 दुवाही पंगति विराजली ॥ ११ ॥ नासिक सरळ उन्मलीत नेत्रकमळ । शोभल्या
 कपाळीं गंधाक्षता ॥ १२ ॥ जावळ कूरळ मंडीत मस्तक । पुजा ब्रह्मादिक
 समर्पती ॥ १३ ॥ मुक्ताई मुक्तरूप मुक्तीची चित्कळा । निख मुक्तलीळा
 दावी अंगी ॥ १४ ॥ आर्ध्य पाद्यादिक वेदाच्या सूस्वरीं । चांगद्व करी
 ध्यान पुजा ॥ १५ ॥ ध्य तो दीवस नैवेद्य अर्पिला । पुष्पांजुली केला
 प्रणीपाता ॥ १६ ॥ पुजीले ब्राह्मण विधी उपचारें । हरिभक्त आदरें येथो
 चित्ता ॥ १७ ॥ बैसवील्या पंगती इंद्रायणी तीरीं । पार्त्री नानापरी
 विस्तारिल्या ॥ १८ ॥ दिव्यान्नं परवडी अन्नशुद्धी वाढली । मंत्रें प्रोक्षीयेलीं
 त्रिपदेच्या ॥ १९ ॥ सोडीला संकल्प झालों निर्विकल्प । निराशिलें पाप संदे-
 हाचें ॥ २० ॥ तदपण केलें ज्ञानेश्वर नामें । भोजनें संभ्रमें सारीयेलीं ॥ २१ ॥
 एक एक शीत द्विजमुखीं अर्पितां । शक्तक्रतू भोक्ता नारायण ॥ २२ ॥
 ऐसा ये क्षेत्रांचा उद्भूत महिमा । वर्णी निरुपमा चांगदेव ॥ २३ ॥ मग
 समर्पिले विडे दक्षिणा उपचारीं । चांगदेव करी नमस्कार ॥ २४ ॥ मंत्रा-
 क्षता द्विर्जा अर्पियेल्या शिरीं । राहो कल्पवरी क्षेत्र महिमा ॥ २५ ॥ मग
 बैसवोनि पंगती परिवार आपुला । शेष प्रसाद घेतला चांगदेवें ॥ २६ ॥
 अद्भुत सोहळा हरीचीं कीर्तनें । वाटियेलीं धनें याचकासीं ॥ २७ ॥ सक-
 लांशीं तृप्ती याचेनि दर्शनें । करीती स्तवनें नारीतर ॥ २८ ॥ प्रत्यक्ष पंढरी
 तेहे अळकापुर । मुक्तीचें माहेर उपासका ॥ २९ ॥ निर्विकार जन सकळ

क्षेत्रवासी । पुजिती सिद्धासि नित्यकाळ ॥ ३० ॥ धन्य पंचक्रोसी धन्य
 क्षेत्रवासी । धन्य जे यात्रेसी येती लोक ॥ ३१ ॥ ऐसा चांगदेवें स्तुतिवाद
 केला । आणिमस्तक ठेविला चरणावरी ॥ ३२ ॥ याचि जन्में बहुत जन्मा निवा-
 रीलें । वंदितां पाउलें सद्गुरूचीं ॥ ३३ ॥ बहुतेक विद्यांचे बहु गुरु आहेती ।
 परीते तुळणे न येती सद्गुरूचे ॥ ३४ ॥ ज्याचीया प्रसादें पावलों हा बोधु ।
 समूळ माया कंदू तोडीयेला ॥ ३५ ॥ निजानंद पर्दीं स्थापिलों सतत ।
 केला जिवन्मुक्त क्षणामाजी ॥ ३६ ॥ काय उतराई होऊं कवण्या अर्थे ।
 अर्पितां नाशिवंतें जीवादिकें ॥ ३७ ॥ काया वाचा मनें करूनि कुर्वडी ।
 धरी ते न सोडी चरण याचे ॥ ३८ ॥ येणें काळे सर्व लाभाचिया कोटी ।
 लाधलों या भेटी सिद्धाचिया ॥ ३९ ॥ सकळ विद्यासहित करुनी बोवा-
 लणी । सांडीन वरूनि जीव प्राण ॥ ४० ॥ ह्मणती चांगदेव कृतकृत्य
 झालों । चरणि राहिलों मुक्ताईचे ॥ ४१ ॥ या संतचरित्र ओंव्यामुक्ताफळें
 माळा । मिरवि जो गळा आवडीनें ॥ ४२ ॥ पढे वाचे गाये आणीका
 परिसवी । लाभे तो पदवी हरिभक्तीची ॥ ४३ ॥ संतांचें चरित्र आवडी
 जो गाये । पढीयता तो हो विठोवासी ॥ ४४ ॥ आवडे श्रीहरी संत आच-
 रिता । ह्मणउनी तिष्ठत हरीकथे ॥ ४५ ॥ नारद प्रलहाद पुंडलिक नामा ।
 प्रिय पुरुषोत्तमा जीवाहुनी ॥ ४६ ॥ गोरा परीसा आतां नरहरी सावता ।
 कुर्मा आवडता पांडुरंगा ॥ ४७ ॥ निवृत्ती ज्ञानेश्वर सोपान मुक्ताई ।
 चांगा मिराबाई भानुदास ॥ ४८ ॥ विसोबाखेचर जालहान कबीर ।
 रोहिदास वल्लरा चोखाभेळा ॥ ४९ ॥ जनार्दन एका विष्णुदास तुक्ता । वैकुं-
 ठनायका आवडते ॥ ५० ॥ संतोवापवार हरिभक्त अपार । हे परम प्रीतिकर
 विठोवाचे ॥ ५१ ॥ या सकळांचीं चरित्रें श्रवणें पठणें । मुक्त वाचारुणें झाला
 निळा ॥ ५२ ॥ नव्हे वाचस्पती मूढ वाचक मती । परि उदयो कर्ता स्फुर्ती
 ज्ञानेश्वर ॥ ५३ ॥ तिहींचा हा ग्रंथ पावविला सिद्धी । प्रवर्तवुनि बुद्धी
 स्फुर्ती दीली ॥ ५४ ॥ श्रोता वक्ता तूंच आवडीच्या भारें । ग्रंथ असादरें
 लीहवीला ॥ ५५ ॥ नेणतां प्रमेय कथेच्या अन्वया । नेणो केलें काय
 सामर्थ्य गुणें ॥ ५६ ॥ निळ्यालार्गीं शेष प्रसाद बोपिला । सद्गुरू वोळला
 तुकयास्वामी ॥ ५७ ॥ सख सख सख त्रिवाचा हें सख । वदविता यथार्थ
 तुकया सिद्ध ॥ ५८ ॥ उदंड राहिलें कथीं कथितां कथनीं । वाढेल ह्मण-
 उनी ग्रंथ थोर ॥ ५९ ॥ देवाचिया चित्ता आलें तें ची पुरे । राहिल्या
 विस्तारें काय काज ॥ ६० ॥ पुढतीं पुढतो संता हेचि विनवणी । बैमावें

श्रवणीं करुनी कृपा ॥ ६१ ॥ ऐकूनि हें संत तोषले सकळ । ह्मणती तूं
प्रेमळ कळों आळें ॥ ६२ ॥ हरिप्रियाची कथा सप्रेमें बदलासी । झाला
हा आह्मासी पाहुणेरू ॥ ६३ ॥ प्रसादिक वाणी आह्मारे रुचली । अष्टांगें
निवाली श्रवणमात्रें ॥ ६४ ॥ निळा ह्मणे सुखें आनंदें निवाला । चरणासि
लागला धांवोनियां ॥ ६५ ॥ इति श्रीचांगदेव चरीत्रे सिद्धदर्शनानुग्रह
पूजाशुपचार कथनंनाम पंचमं प्रकरणं । समाप्त

आरती.

॥ १४७८ ॥ होतां कृपा तूझी पशू बोले वेद । निर्जोव चाले भिती महिमा
अगाध । भगवद्गीता टीका ज्ञानेश्वरि शुद्ध । करुनि भाविक लोकां केला
निजबोध ॥ १ ॥ जयदेव जयदेव जय ज्ञानसिंधू । नामस्मरणें तुमच्या तूटे
भवबंधू ॥ २ ॥ चौदाशेंवरुषांचे तप्ती तिरवासी । येउनि चांगदेव लागति
चरणामी । करुनि कृपा देवें अनुग्रहीलें सांसी । देउनी आत्मज्ञान केलें
सहवासी ॥ ३ ॥ समाधी समर्या सकळ समुदाय । घेउनी सुरवर आले
श्रीपंढरिराय । द्वारीं अजान वृक्ष सुवर्ण पिंपळ असुमाय । जाणोनि
महीमा नीळा चरणातळीं राहे ॥ ४ ॥

गौळणी.

॥ १४७९ ॥ येकिं येकटेंच असोनि येकला । विश्वीं विश्वाकार हाउ-
नियां ठेला ॥ जयापरी वो तैसाचि गमला । नंदनंदन हा आचोज
आंबुला वो ॥ १ ॥ ऐशा गौळणी त्या बोलति परस्परी । करुनि विस्मय
आपुल्या अंतरीं ॥ विश्वलाघवीया हाचि चराचरीं । नेणो महिमा
यासीं ह्मणो व्यभिचारी वो ॥ २ ॥ गिरि गोवर्धन येणें उचलिला ।
काळिया महासर्प नाथुनि आणिला ॥ जळत वणवा वो मुखेंचि पाशीला ।
गिलीता आघासुर चोरुनि सांडीला वो ॥ ३ ॥ कपट्या माभळभटा दिल्लें
पिडे दान । शोषिली पृतना विषें पाजिताचि स्तन ॥ उखळिं बांधतां उष-

टिले विमळार्जुन । भक्षुनि मृत्तिका वदर्नी दाविली भुवनें वो ॥ ४ ॥
 आणिसीं येक येणें नवलावो केला । काला वांटितां वो विभाता ठकवीला ॥
 भाग नेदित्तां तो वस्सें गोवळ घेउन गेला । तैसिच आपण येथें होउनिया
 ठेला वो ॥ ५ ॥ इंद्र चंद्र महेंद्र याते चि पूजीती । श्रुति शांखें ते ही
 यातें चि स्तविती ॥ माहासिद्ध मुनि ध्यानि आराधीती । नीळा झणे तो
 हा जोडला सांगाती वो ॥ ६ ॥

॥ १४८० ॥ दिसे सगुण हा स्वरूप सुंदर । पारे व्यापुनियां ठेला
 चराचर ॥ देवदानवादि मानव असुर । याविण उरला ऐसा नाही तृणा-
 कुर वो ॥ १ ॥ ऐशा गौळणी त्या अनुवाद करीती । ज्या ज्या रंगलिया
 याच्या अनुवृत्ती ॥ रजनि दिवो जयां याचि चि संगती । त्या त्या स्वानु-
 भवें आपुल्या बोलति वो ॥ २ ॥ महि अंबु तेज मारुत गगन । जगा
 बीजरूप हाचि वो लपोन ॥ महद मायेचें हा अनादि कारण । देवत्रयासी
 हा मूळ अधीष्टान हो ॥ ३ ॥ येकानेक झाला आपुलाचि गुणी । उरला
 भरोनिया चांद्द वाणि खाणी ॥ जया परि हा तैसाचि साजणी । रूपें
 गुणें क्रीया मंडीत भूपणी वो ॥ ४ ॥ भुवनें चतुर्दश तीहि याच्या पोटी ।
 स्वर्गा येकविसाहि आदि हा सेवटी ॥ होण्या न होण्याच्या नेणोनिया
 गोटी । आपीं आपण चि येकट येकटी ॥ ५ ॥ झणे निळा आम्ही नेणोनि
 आबळा । हासों रुसों यासी करुग दारोळा ॥ खेळता खेळ यासी भांडों
 वेळोवेळा । केले अपराध ते मार्गो या गोपाळा वो ॥ ६ ॥

॥ १४८१ ॥ वेणू वाजवित यमुनेच्या तटी । उभा कान्हया सावळा
 जगजेठी ॥ भोवती गोधने वो गोवळाच्या थाटी । ऐकोनि गौळणी धावती
 उठाउठी वो ॥ १ ॥ ऐसा जनमनमोहन रंजवणा । गुणी गुणातीत
 नंदाचा पोसणा ॥ करुनि अकर्ता हा सृष्ट्यादि रचना । विश्वीं विश्वा-
 तीत अलक्ष देखणा वो ॥ २ ॥ बैसोनि विमानि याच्या पाहों येति खेळा ।
 देव सकळ हि भिळोनिया पाळा ॥ बोच कुंठित या यमुनेच्या जळा ।
 वरुपे ब्रह्मानंद नरनारीवाळा वो ॥ ३ ॥ जळचर भूचर खेचर वनचर ।
 लुब्ध होउनिया वेणुचिया स्वरें ॥ राहिली तटस्थ चि मानसें शरीरें ।
 नेणती बैरनाव येकत्र परस्परें वो ॥ ४ ॥ पवन निश्चळ चि होउनियां ठेला ।
 सूर्य अस्तमाना जाऊं विसरला ॥ वळे न पिती पेहभाव गेला । मुखींचा
 कवळ गाईमुखीं ची शहीला वो ॥ ५ ॥ रोसा स्वानंदाचा आळा माझापूर ।

कृष्ण वेणुध्वनि लोधले आंतर ॥ नेत्रि गळताति मेमाचे पाझर । नीळा
हणगे देहीं देहा अनादर वो ॥ ६ ॥

॥ १४८२ ॥ शुकादिकाचीये हृदईचें ध्यान । आम्हा जोडलें वो न
करितां साधन ॥ सहजचि पाचारितां येतसे धावोन । प्रेमें आलिगीतां
निवे तनु मन वो ॥ १ ॥ ऐशा गौळणी आनंद भरिता । दृष्टी अवलोकुनि
मदनाचिया ताता ॥ हणति धन्य भाग्य आमुचें वो आतां । लाधलों जन्म
झालि कृत्याची कृत्यता वो ॥ २ ॥ नित्य हरिचिया समागमें बाई । नाहिं
देखीलें तें सुख भोगूं देहीं ॥ प्रालब्ध संचित वो क्रियमाण तें ही । गेलें
हारपोनियां ठाईचें ठाई वो ॥ ३ ॥ येतां जातां नेणो काळाचा आडदरा ।
देखतां सन्मुख तो पळतुसे माघारा ॥ रंग श्रीरंगाचा उमटला शरीरा ।
तेणें वाताहात जन्मदुःख जरा वो ॥ ४ ॥ हरिचे सन्निधी वो सहवासे
वर्ततां । यासि बोलतां चालतां कृष्ण खेळतां ॥ आंगी ऐश्वर्याची ददा-
वली सत्ता । तेणें आजरामर झालों सों निभ्रांता वो ॥ ५ ॥ ऐशा कृष्ण-
रूपी रूपसा बाळा । होउनि स्तविती पूजिती वेळोवेळां ॥ कडिये खांदिये
घेउनी घननीळा । नीळ्या स्वामितें आवलोकीती डोळां वो ॥ ६ ॥

॥ १४८३ ॥ येकले नकंठाचे म्हणोनियां येणें । केलीं निर्माण वो
चौदाहि भुवनें ॥ गगन चंद्र सूर्य मेघ तारांगणे । पाच हि माहा भूतें भौति-
केभिन्न भिन्ने वो ॥ १ ॥ ऐसा लाघवीया माया सूत्रधारी । येकला येक-
टाचि झाला नानाकारी ॥ स्थूल सूक्ष्म जीव जीवाचे अंतरी । तो हा नंद
नंदन सये बाळ ब्रह्मचारी वो ॥ २ ॥ याचिये नाभिकमळीं जन्म चतुरानना ।
याचिया निजप्रभा प्रकाश रवि किरणा ॥ याचिया माहातेजें तेज हुताशना ।
येणेचि पढउनी वेद केला शाहाणा वो ॥ ३ ॥ याचिया द्रावपणें समुद्रासी
जळ । याचिया चपळपणें पवन हा चंचळ ॥ याचिया अवकाशें आकाश
पघळ । याचिया धृतिवळें अवनि हि अठळ वो ॥ ४ ॥ येणेंची मेरुस्तंभ अचळ
धारियेला । दिशादिग्पाळासी येणेंचि ठाव दिधला ॥ विधिविधा नाचा
शास्त्रा बोधकेला । येणेंचि सुरपति स्वर्गी बैसविला वो ॥ ५ ॥ भोगुनि
अंगना हा बाळब्रह्मचारी । येकला जेथें तेथें सोळासहस्रा घरीं ॥ आम्हा
तुम्हां भोगुनि अलिप्त मुरारी । नीळा म्हणे ऐशा विवादति नारी वो ॥ ६ ॥

॥ १४८४ ॥ कांहिंच नहोनिया कांहीं येक होता : नामारूपातीत आपण

नेणता ॥ होण्यानहोण्याच्या नेणोनिया वार्ता । साचा संकल्पचि झाला सा प्रसवता वो ॥ १ ॥ ऐशा परि हा मुर्तिमंत झाला । विश्व विश्वाकार होउनिया ठेला ॥ भाग्यें आमुचिया मूर्ती मुसावला । गाऊं वानूं ऐसा आह्मासी फावला वो ॥ २ ॥ नव्हे ते पुरुष ना नारीपण जेथें । शून्या निर्शून्याहि पैलाडी परतें ॥ नाकळे नाद बिंदु कळा ना ज्योति तें । परा पश्यंतीचा प्रवेश नाहिं जेथें वो ॥ ३ ॥ गुणलावण्याची उघडली खाणी । मंडित चतुर्भुज मुगुट माळा मणी । मुख मनोहर कुंडलें श्रवणी । श्रीवत्सलांछन हृदयी साजणी वो ॥ ४ ॥ घ्यागे उचलुनि जाऊं निजघरा । आजि फावला तो पाहों यदुचीरा ॥ खेळों आदरें या खेळवूं सुंदरा । याच्यासंगें नाहिं सुखा पारावारा वो ॥ ५ ॥ नीळा ह्मणे ऐशा संवादति सुंदरी । करिती क्रीडा सर्वे घेऊनि मुरारी ॥ सुखीं सुखरूप झाल्या कल्पवरी । पुन्हा न येती सा फिरोनि संसारी वो ॥ ६ ॥

॥ १४८५ ॥ नित्यानंदा पुढें आनंद तो कोण । विषयसुख बाईं बापुडें तें क्षीण ॥ जेथें न सरे ची वैकुण्ठसदन । शेषशायीं वो त्रिकुटभुवन वो ॥ १ ॥ ने घों ह्मणोनियां सागिती परीते । घेऊं संगसुख हरिच्या सांगातें ॥ गाऊं वानूं रूप पाहोनि निरुतें । हांसों खेळों ठायीं जेववूं सांगातें वो ॥ २ ॥ नेघो समाधीचें सुख तुच्छ वाटे । नित्यानित्याचिये न पडों खटपटे ॥ काय करूं ते तपाचे बोभाटे । येका हरिविण अवघी ते फलकटे वो ॥ ३ ॥ काय जाउनियां करूं निजधामा । तेथें मी नातुडे नाहळे विश्रामा ॥ येथें सांडूनियां तमालमेघःशामा । नेघो नाईका आणिका दुर्गमा वो ॥ ४ ॥ स्वर्गभोग ते हीन लागति असार । क्षणें होती जाती क्षणेचि नैश्वर ॥ येथें हरिसंगें क्रीडों निरंतर । सर्वही सुखाचें हा जोडला आगर वो ॥ ५ ॥ नीळा ह्मणे निस निःसीमस्वानुभवं । ऐशा गोपिका सा रंगल्या हरिसर्वें ॥ अधिकाधिक हें प्रेम त्यांचें नवें । जाणोनि आवडी ते पुरविली देवें वो ॥ ६ ॥

॥ १४८६ ॥ यासि पाहतां वो हृदयस्थ पाहीला । यासी बोलतां वो वेदुची घोकला ॥ यासीं खेळतां कुसंगदोप गेला । यासि भोगितां हा प्रत्यवाय गळाला वो ॥ १ ॥ ऐसा निजानंद परमात्मा श्रीहरी । आह्मी लाधलों वो भाग्याच्या संसारी ॥ निस आळंगूं या हृदयाच्या आंतरीं । ऐशा निजनेत्रं निवाल्या सुंदरी वो ॥ २ ॥ यासी विचरतां परमार्थ हातीं लागे । यासि विचरीतां ये सिद्धांत वोळगे ॥ यासि विनटतां समाधी पाया लागे । यासि विनवितां हाचि बरि आगें वो ॥ ३ ॥ यासि करूं जातां

सहज ची गोटी । स्वार्थ परमार्थ पुरुषार्थ लागे पाठी ॥ यासी जीवीं
 ध्यातां यासिचि पडे मीठी । यासि गीतीं गातां ब्रह्मांड पडे पोटीं वो ॥ ४ ॥
 यासि करुनि पुढें विचरों जनिं वर्नीं । यासि घेउनि संगें बैसो वो भोजनीं ॥
 यासि निजउनी निजों निजशयनी । याचे संग मुख घेऊं अनुदिनी वो
 ॥ ५ ॥ नीळा ह्मणे निजाश्रमिं चि कसळा । ऐशा आरजा गौळणी त्या
 बाळा ॥ ध्यानिं मनिं जीवीं ध्यातां या गोपाळा । गेल्या विसरोनियां
 संसार सोहळा वो ॥ ६ ॥

॥ १४८७ ॥ ऐंके ऐकपणाचा घेउनियां त्रास । जाला नानाकार
 स्वरूपें बहुवस ॥ ह्मणोनि दुसरेंचि नाढळे वो याम । जयातयामाजी
 याचा चि रहिवास वो ॥ १ ॥ ऐसे निजात्मया जाणोनि गोविंदा । जीवें
 अनुसरल्या सकळाही प्रमदा ॥ करिती सेवावृत्ति निशिदिनीं सदा ।
 हसती रुसती करिती विनोदा वो ॥ २ ॥ सर्वसाक्षी सर्वही जाणता । सर्व
 करुनियां ह्मणवि अकर्ता ॥ जीवीं जीवाचा हा आत्म चि सर्वथा । जेथें
 तेथें याची निख ऐक्यात्मता वो ॥ ३ ॥ निख अंगसंगें भोग त्यामि देति ।
 दृष्टी अवलोकुनि गुण त्याचे गाती ॥ नेउनि ऐकांति वो निजगुज बोलती ।
 करिती काम धाम परि त्याचि पासी वृत्ती वो ॥ ४ ॥ सासु सासुरिया
 भ्रतारासी चोरी । नंगदा जावा त्याही खजूनियां घरीं ॥ देती आलिंगन
 निजात्मया हरी । येशुनि ह्मणति संसारा बोहरी वो ॥ ५ ॥ ऐशा निळा
 ह्मणे झाल्या हरिरता । त्या त्या विराजति मुक्तिचीया माथा ॥ नानासाध-
 नाच्या लाजउनि चळथा । जाल्या असोनि संसारि निखमुक्ता वो ॥ ६ ॥

॥ १४८८ ॥ याच्या संगमुखें गर्भवास घेतां । येत जात गे कल्पाच्या
 चळथा ॥ नेघो भुक्ती मुक्ती देता सायुज्यता । ऐशा गौळणी त्या मुखानंद
 भरिता वो ॥ १ ॥ धन्य प्रेमळा त्या रंगल्या श्रीरंगीं । नेणति दुसरें वो
 संसारीं विरागी ॥ हरिचीं भूषणें सा लेउनि निजांगीं । सुखी मुखरूप भोगी
 निख खागी वो ॥ २ ॥ याच्या सहवासें भोगितां निजभोग । भोगी
 भोगातीता सर्वदानिः संग ॥ नयेनिदृश्यावरी देखतीही जग । ऐशा विचरति
 होउनि आंनग वो ॥ ३ ॥ नित्य जानवनि हरिते देखती । हरिची होउनियां हरि
 ते भजती ॥ हरिरूप जाली त्यांचि अगकांती । हरिची ध्यानीं मुसावला
 मनि चिचि वो ॥ ४ ॥ येती जाती सा हरीच्या सांगातें वसति । निखकाळ
 हरि वसे जेथें ॥ करिती भोजन सा जेववीतां हरीनें । हरिविण सा नघेती

नीवनातें वो ॥ ४ ॥ निळा ह्मणे तया हरिच सांगाती । सा हि वर्तताति
हरिच्या अनुवृत्ती ॥ नाही उरविली दोनिपणे खंती । वसति एकएकीं निजा-
त्मता युक्ती वो ॥ ५ ॥

॥ १४८९ ॥ मी मज माझे याची केली वो निरस । वीण आपणा येणें
आणियेला त्रास ॥ नेदी आड येऊं दुजियाचा आभास । कैसें काय करूं सांगा
मज यास वो ॥ १ ॥ ऐसें जाजावोनि वोले एकी नारी । हरिचा सुखानंद
भरुनी अंतरीं ॥ लटिकाचि वालभाचा भाव लोकाचारी । दाउनि एकांती
हरिसी काम सारि वो ॥ २ ॥ ह्मणे वृत्ती माझी नुरेदेहावरी ॥ क्षण हि
न कंठे वो सासुरामाहेरीं ॥ काय करूं मी वो नगमे घरदारीं । नेऊनी
घाला जेथें अनंग मुरारी वो ॥ ३ ॥ यावरी गेलें आतां माझे माणुसपण ।
करितां उपचार ते हरिती माझे प्राण ॥ गेले होऊनियां होते ते निर्माण ।
सोडा आस माझी द्या वो मोकलुन वो ॥ ४ ॥ ऐसि देहगेही होऊनि
उदास । गेले तुटोनियां अवघे आशापाश ॥ निद्रा जागृति ना स्वप्नाचा
आभास । एक लागला त्या हरिचा निजध्यास वो ॥ ५ ॥ निळा ह्मणे
नेणे आपपर दुसरें ॥ भरली निजानंदीं न पाहे माघारें ॥ कैचें येईल तेथें
अविद्येचें वारें ॥ झाले हृदयीं स्वानुभव चेईरे वो ॥ ६ ॥

॥ १४९० ॥ नव्हतें एक ना दुसरें कांहीं यासीं होता । लपोनियां
आपुलीये कुसी । कांहीं चि नोळखोनि आप आपणासीं । तोचि येउनि
येथें झाला आविनाशी वो ॥ १ ॥ रूप धरिलें सगुण चांगलें । वाणमाण
जेथील तेथेंची रेखिलें ॥ चतुर्भुज शंखचक्रातें मिरवलें । मुगुट माळा
श्रवणी मुतेज कुंडलें वो ॥ २ ॥ नव्हता गांव सीव पहिले यामि कांहीं ।
नामरूपासि तो आधी चि ठावानाहीं ॥ ह्मणति वैकुंठ ते कालिची झाले
वाई । क्षीरसागर ना कैचि शेषशाई वो ॥ ३ ॥ नव्हता काळा गोरा खुजा
ना टेंगणा । स्वरूपसुंदर ना आंधळा देखणा ॥ कैचि जीव शिव तयासी
भावना । पंचभौतिक ना नेणे पंचप्राणा वो ॥ ४ ॥ नव्हता मन बुद्धि इंद्रि-
यांचा मेळा । कार्य कर्तृत्व हा करणावेगळा ॥ येणें जाणें यासि नव्हतें
कवण्या काळा । तोचि आला या नंदाच्या राउळा वो ॥ ५ ॥ यासि जीवें
भावें धरा घाला मिठ्या । ऐशा वोलती गौळणी गोरट्या ॥ निळा ह्मणे
अवघ्या मिळोनि लहाना मोठ्या । यासि चुकाति त्या अभाग्या करंठ्या वो ॥ ६ ॥

खेळ मुलांचे.

॥ १४२१ ॥ आंगा आपुनि वारें पोरा घालिसि हमामा । निघोनियां जाईल पुढें पडसि येउनि दमा ॥ १ ॥ घुमे एक्याभावे । हा गोपाळ घेउनि सर्वे ॥ २ ॥ तोंडा येतो फेंस पुटिला नाचसिल वारे । पडतां निसतोश मग हांसतिल पोरें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणें सकळ ही सोडुनियां तमा । एका हरि-विण तया नांव हमामा ॥ ४ ॥

॥ १४२२ ॥ धरुनि हाति हात पोरा धरिसी चिकाटी । नमुटेसि मग वळिया सांपडतां मुष्टी ॥ १ ॥ धरिसी तरी धरि एक हरि चिर्ची मनी । नाहितरि अहंकार गोविल व्यसनी ॥ २ ॥ सोडवितां न मुटे खा नाडिवो अभीमाना । वायां व्यर्थ कुंथोनियां पडसिल पतना ॥ ३ ॥ निळा म्हणे अंतरिचें जाणे हरि सर्व । तया हातीं हात देतां देईल ती वैभव ॥ ४ ॥

॥ १४२३ ॥ तारुण्याच्या बळें घेऊं धांवसिल झोंवी । पडलिया तळीं हासों लागतिल उभी ॥ १ ॥ घेसी तरी घेई हरिसर्वे घालि मिठी । नेदी पडो तोचि वंद्य करिल येसृष्टी ॥ २ ॥ एकाहुनि वळि येक नये तुझ्या ध्याना । कुंथोनियां येसी तळा होईल तनाना ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे झोंवि लोंवि घेई काळासर्वे । श्रीहरिच्या बळें मग वाटसिल नांवें ॥ ४ ॥

॥ १४२४ ॥ ह्येस वेलि देता सेलि होसि कासाविस । येईल पुढें थेटे पडसे आयुष्याचा नाश ॥ १ ॥ बुड हरि सर्वे । देह भाव उरनिभावे ॥ २ ॥ दरडिवरी राहोनि उभा मारिसी कीराणे । तळिचा धोंडा नेणोनि पारो जाशिल जिवें प्राणें ॥ ३ ॥ ह्मणे निळा सांडुनि खेळा श्रीहरितें भज । आक्षोभ जळ नचले वळ होशिल निर्वुज ॥ ४ ॥

॥ १४२५ ॥ मुरकाडि वैसोनि खोडि चढसि झाडावरी । मोडलिया डाहाळी खांदि पडशील आघोरी ॥ १ ॥ वेंघ ऐशावरी घेउनि सर्वे हरि ॥ २ ॥ जगडवाळ झाड वरि खांद्याहि वांकुड्या । उलंडल्या वरुनि हान मोडतिल मांड्या ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे श्रीहरि तें टीष्टि धरुनियां । वेंघेवरि जाई दुरि न पवसि अपाया ॥ ४ ॥

॥ १४१६ ॥ चढोनियां झाडा पोरा खेळसि सुरकाडी । निसरता हात पाय माझा होईल मोडी ॥ १ ॥ धरुनी हरि चित्तिसी खेळे वरिझाडा । आभिमार्ने जासि तरी होईल चुराहाडा ॥ २ ॥ दिसति त्या खांच्या पोरा मोठ्यापरि ठीसरी । मोडती आंगभारें याचा विश्वास नधरीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे सांगितलें धरि चिनें मनें । मग तूं चढेवरी सुखें हिंडे खांच्या पानें ॥ ४ ॥

॥ १४१७ ॥ समान निट दोहि आंगे पोरा खेळे मुरदांगे । नार्हीतरी जासि वायां चुकाविता आंगे ॥ १ ॥ खेळ सरुया खेळा । लक्षुनि हरि-डोळा ॥ २ ॥ सांडुनि मर्यादा जरि घालिसी पाउलें । तरी होसि फजित पोरा मारितील मुलें ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे चिप चरणें धरुनियां निग । न पडसी कोडियांत ध्याता हा श्रीरंग ॥ ४ ॥

॥ १४१८ ॥ खेळे हेटि मेटी नाचे एकाचि पायावरी । धावोनियां सिव आतां आत्मया श्रीहरि ॥ १ ॥ तरिच खेळ वरारें । नार्हितरि चेरा ॥ २ ॥ धावति तो पोरें पळता धारि वेगावत । सारुनिया मार्गें गिती गाई भगवंत ॥ ३ ॥ निळा म्हणें चपळपणे करि कार्य सिद्धी । नार्हितरी पोधा होतां नपवसी कधीं ॥ ४ ॥

॥ १४१९ ॥ घालितां उमाणी पोरा नुमजति तुज । उकलुनियां हरि घेई हृदईचें निज ॥ १ ॥ असोनियां चराचरी नदिसे तें काय । नार्हीजया कान डोळे मुख हात पाय ॥ २ ॥ एकना अनेक नव्हे नव्हेची कांहीं बाहीं नसोनियां तेचि वसे अखंड देहादेहीं ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सांग माझे एके हे उमाणे । नेणवेत रिपुस सुखें हरिचीं हीं लक्षणें ॥ ४ ॥

॥ १५०० ॥ खेळो कोलकाटि पुढें धावसील वेगें । वारुनि वरिच्यावरि राखों नेणसि तूं आंगें ॥ १ ॥ आतां खेळ कोलकाटि । रे गोपाळ धरुनि दिष्टी ॥ २ ॥ राखों जाता गडि दांडे सिवताति आंग । नावरति तुज तरी वाउगेचि सोंग ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वस्ताद करि नंदाचा नंदन । तोचि देईल विद्या तुज करिल प्रवीण ॥ ४ ॥

॥ १५०१ ॥ वाटुनियां गडि चेंडु मांडियलि फळी । मेलासि धांवतां कान्हो नाटोपेचि बळी ॥ १ ॥ येईल चेंडु हातारे । हरिसी शरण जातां ॥ २ ॥ पाडिल्या लगोन्या जेणें तेणेचि नेला डावो । वाउगिची सीणति येरे धावतां

गेले पावो ॥ ३ ॥ म्हणे निळा शरण गोपाळा जाई करितातडी । तरिच
चेंडु येईल हातापांगविसी गडी ॥ ४ ॥

॥ १५०२ ॥ करितां हुसि हातां नये चेंडु गमाविला । धरुनि कानि
पाठिवरी वैसविती मुला ॥ १ ॥ म्हणति म्हणे कीर । नाहीतरी घेई फेरे
॥ २ ॥ आधिके आधिक वरिसाच्या घेउं येती । गमावितां चेंडु हाल अवघेचि
पहाती ॥ ३ ॥ निळा म्हणे म्हणोनियां लावि लक्षडोळा । देईल हाति चेंडु
हरि कृपेचा कोवळा ॥ ४ ॥

॥ १५०३ ॥ पाडुनि लगोच्या चेंडुबाच्या एका घायें । सुखि खेळे खेळ
साहे करुनि हरिचे पायें ॥ १ ॥ खेळे ऐसा खेळ । मनीं धरुनि घननीळ ॥ २ ॥
उडोनिया जातां चेंडु नसांभाळे हुसी । धांवतांचि मरति पोरें होती कासा-
विसी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे झेलुनियां घेई वरिच्यावरी । एकविध भावें
शरणजाउनियां हरी ॥ ४ ॥

॥ १५०४ ॥ लगोरिया मांडुनि पोरा वाटिसिल गडी । निर्बळाच्या संगें
डाव देतां येसि रडी ॥ १ ॥ नकारि ऐसैं आतां । करि गडी श्रीअनंता
॥ २ ॥ मारिताचि लगोच्या आधीं येतो हाताडाव । चुकलिया व्याहाण
वाटी हांसतात सर्व ॥ ३ ॥ निळा म्हणे वायाविण नको पावो खेदा । याचि
लागि न विसंवे श्रीहरि गोविंदा ॥ ४ ॥

॥ १५०५ ॥ विटी दांडु भलारे तरिच मारि टोला । नाहिं तरि डाव
घेतां धांवडिती मुला ॥ १ ॥ सावधान पाहेरे हरिची चित्तीं ध्याये । न
राहोनि निंदसुरा खेळाच्या प्रवाहें ॥ २ ॥ हाणे नीट दांडु रे नाहीतरी नाडु ।
वाउगाचि टोला होतां पावसिल दंडु ॥ ३ ॥ निळा म्हणे हरिमुखें हाणतां
चिसुनेति । नजुके जो त्वरा करितोचि पावे कीर्ती ॥ ४ ॥

॥ १५०६ ॥ जाईजण्या वळें पोरा घालिसी हुंबरी । विचकिसी दांत
पुढें पडसिल फेरी ॥ १ ॥ पाहे हरिकडे । मग हुंबरि घालिकोडें ॥ २ ॥
उडसिल वळें ज्याच्या वोळखेतो आधीं । नाहीतरि वायांजासि नपडे
उपाधी ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सांगितलें हीत धरि पोटी । निजभावें शरण
रिघे कान्हो जगजेठी ॥ ४ ॥

॥ १५०७ ॥ धरुनियां स्वास पोटी सिवो पाहासी हाल । नपवसि

स्थळ भोंवता गडियांचा मेळ ॥ १ ॥ हुतुतु हुतुतु किति करिसी वेळोवेळां ।
होउनियां नम्रभजे घननिळ सांवळा ॥ २ ॥ धावतां अविचारें पोरें धरि-
तील टांगे । नचलतां वळ मार्गें पडसिल उगे ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सांडु-
नियां हुतुतुचा वार । आठवि हा ध्यानीं मनीं नंदाचा कुमर ॥ ४ ॥

॥ १५०८ ॥ फिराविसी मान तरी पिंग्याचें महिमान । नाहंतिरि सरे
परति जाई वो येथुन ॥ १ ॥ धरि हरि चित्तिं मे पिंग्याच्या निगुती । नाहं-
तिरि वाया जासी भोंवंडिचे भ्रांती ॥ २ ॥ मोडिसिल माजगे तरिच पिंगा
साजे । लाटण्याऐसी नलवता फजीतिचें भोज ॥ ३ ॥ निळा म्हणे सांगि-
तलें धरि हित कार्नी । तरिच पिंगा गोड तुझा श्रीहरि चितनीं ॥ ४ ॥

॥ १५०९ ॥ पिंगा ह्याणिजे पिलंगोनि भीरभीरिऱ्याचे परी । फिराविसी
माजमान तरि तुझी थोरी ॥ १ ॥ चित्त हरिवरि मे ठेउनि दे भोंवरी ।
नाहंतिरि सर परति येथूनि जाई दुरी ॥ २ ॥ वाउगाचि ताटा मे नाहं
वळवटा । येथें नाहं काम तुझें जाई आल्या वाटा ॥ ३ ॥ निळा ह्याणे
निजानंदें कापवि शरीर । धरुनियां निजमनीं रुक्मिणीचा वर ॥ ४ ॥

॥ १५१० ॥ तरिच पिंग्या गोडिगे लवोनि आंग मोडी । नाहंतिरि
परनि सर ह्याणति जा धांगडी ॥ १ ॥ फिराविसी मान जरि हरि तें
लक्षून । तरिच खेळ रुचेल तुझा मानवति जन ॥ २ ॥ राहे उभी नीट मे
होउनियां धीट । नाहंतिरि झोंके खातां ह्याणति फटफट ॥ ३ ॥ निळा
ह्याणे श्रीहरि मे आठवि आंतरी । तरिच पिंगा मानेल जगा धन्य ह्याणति
नारी ॥ ४ ॥

॥ १५११ ॥ फुंकिसि जगागडि मे तरि घालि फुगडी । नाहं तरीनको
करुं फजिति रोकडी ॥ १ ॥ मोडी आंग वाई मे नाचण्याचे सोई ॥ आंठ-
बुनि श्रीहरीचा निजानंद देहीं ॥ २ ॥ सा नांव फुगडि मे बंधनातें तोडी ।
नाहंतिरि कापउनि काय टिऱ्या मांडी ॥ ३ ॥ निळा ह्याणे जोडी मे देवा
सर्वें गडी । आठबुनि ध्यानिं मनिं रूप घडिघडि ॥ ४ ॥

॥ १५१२ ॥ तरिच वरवंटा मे लईलई लकोटा । फीरोनियां न वजसी
यमपंथे वाटा ॥ १ ॥ लकोट्याच्या भारें मे नव जाये चाचरि । धरुनियां तारा
निज वृत्ति हे सावरी ॥ २ ॥ हरिचिया छंदे मे डोल ब्रह्मानंदें । घालु-

नियां पायां तळीं इंद्र चंद्रपदे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे खेळि गे जोडि वन-
माळी । नाहिंतिरि माया मोहें पडशिल जालीं ॥ ४ ॥

॥ १५१३ ॥ कपाळ झेटि मिसे वोट लावितेसी लळ्हाटीं । तेंचि नमन
अर्पा वाई कान्हो जगजेठी ॥ १ ॥ सहजाचिया खेळा गे जोडि घननीळा
नलगे कांहिं घेणें देणें परि हा तो जवळा ॥ २ ॥ नमन हेंचि निज गे पर-
मार्थाचें विज । सहज भावें नमुं जातां जोडे अयोक्षज ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
आतां गे वर्म आलें हातां ॥ श्रीहरिच्या संग सुखें गाउं गुण कथा ॥ ४ ॥

॥ १५१४ ॥ झेटि मेटि वाई गे लवे हरिच्या पाई । नमन नमृता हेचि
परमार्थाचि सोई ॥ १ ॥ निडळासी वोट लावितेसि वेळोवेळां । नमनाचि
होतें सहज खेळतां या खेळा ॥ २ ॥ उत्तम हा खेळ गे खेळतां निर्मळ । नमनि
नभितां हातां येतो हा गोपाळ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे जग तुज करिल कृपा मग ।
येउनिया वास करितां हृदई श्रीरंग ॥ ४ ॥

॥ १५१५ ॥ टिपरियाचे वाई गे नाच सुखें वाई । गिती गाउनियां
हरिचें संग सुखें घेई ॥ १ ॥ नाचोनियां फेरि गे गुण साचे उच्चारी । जेणें
काग वग रिठा मर्दियले वैरी ॥ २ ॥ ऐसें गाई गाणें गे हरि जोडे जेणें ।
येर येउंनेदी वाचे लटकी ते वा याणे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे नामें गे तोडि
मरण जन्में । ऐसा हरिगित गातां हरतील कर्म ॥ ४ ॥

॥ १५१६ ॥ खेळे खेळ झेंपगे आठवि । चि द्रुपा नाहिंतिरि पुनःपुन्हा न
चुकति खेपा ॥ १ ॥ घेई वारवोटि गे काढि सागरगोटी । जेणें अर्थ स्वार्थ
परमार्थ पडे पोटी ॥ २ ॥ वरवि घालि झेंप गे लांबउनि हात । नाहिंतिरी
लाजोनियां आयुष्या करिसि घात ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे डोले गे हरिचिया
तोले । जेणें इहपरलोकीं विकसिल मोले ॥ ४ ॥

॥ १५१७ ॥ पेहरंब्याचे सोई गे सारविसि भुई । परि येथें तेथें असे
अवघाचि हरि पाही ॥ १ ॥ कांपवितां हात जरि सावधान चित्त ।
तरिच होईल मान न पवता घात पात ॥ २ ॥ नाचविसि पाय गे घोळ
सुनि भोय । परि नम्र दाखवितां जगिं हांसें होय ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे बरागे
विचार करि धीरा । आठवुनि हृदयांत राहे सार्ङ्गधरा ॥ ४ ॥

॥ १५१८ ॥ आहाडे पाहाडे गे वावुगेचि झगडे । नको करूं बाई आतां
पाहे मागें पुढें ॥ १ ॥ सावळा श्रीरंग गे व्यापुनि आसे जग । खासि नव्हे

क्षत ऐसे बोल बोले चांग ॥ २ ॥ वेड्यावाकुड्या गोटेगे नकोकाढु वोटी ।
ध्यानि मनीं गीती गाई कान्होजगजेठी ॥ २ ॥ निळाह्मणे निंदास्तुति ज-
यासि समान । त्याचि सर्वें बोल उणे करिल बहुमान ॥ ४ ॥

॥ १५१९ ॥ पुन्हा पेहरंब्याच्या मुखें गे गाई हरि मुखें । वाजउनि
टाळि रंगि नाचोनि हरिखे ॥ १ ॥ देईल तोचि पाने गे गौरउनि माने ।
खोवरियाच्या वाड्या माळा गळाचि सुमने ॥ २ ॥ उदार हा दानि गेलो
कि त्रिभुवर्नी । तोचि धर्याई चीत्ति आतां करिल सुखाधणी ॥ २ ॥ निळा
ह्मणे सर्व खेळिखेळा साक्ष भुत । तोचि जनि वनि सये नांदे हृदयांत ॥ ३ ॥

॥ १५२० ॥ खेळोंपंडखडेगे वैसोनि निवाडे । आधीं उचलि येकमगदोनि
घेईं पुढें ॥ १ ॥ सावधान चालिगे नेमाचेचि झेली । दोनी तीन पाच सात
सांडि येक उचली ॥ २ ॥ नेंदिला गोढका दुसरि यासि झोका । हळुचि
घेईं उचलुनियां तरिच खेळ निका ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे हरिगे साक्ष निरंतरी ।
तोचि जाणे सर्व आहे तुज मजही माझारी ॥ ४ ॥

॥ १५२१ ॥ चाल ह्मणसि वाईगे खेळों लपंडाई । जेथेंतेथें साक्ष कान्हा
लपो कोणे ठाई ॥ १ ॥ झाकुनिया डोळामे लपविली चपळा । लपों जाति ।
जेथें तेथें कलकलति वाळा ॥ २ ॥ पडसाई नसेगे अवघाचें प्रकाशे
सर्वठाई व्यापुनि आत्म वनमाळिवसे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे खेळगे अवघाचि
होपळ । जेथें तेथें साक्ष पणे वर्ते हा गोपाळ ॥ ४ ॥

॥ १५२२ ॥ ह्मणसि कडव सांगे मायाचिया वैसा । मायाचि नाहिं
मिथ्यापणे निजबोध प्रकाशा ॥ १ ॥ लपों कोणिकडेगे सांगवाई निवाडे ।
अविद्याहि ह्मणसी तरिते न दिसे निवाडे ॥ २ ॥ कैचे मिहे माझेगे झाको
ळिले तेजे । अवगी आत्मराजे माझ्या उजाळे निजे ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे
नुरेगे लपणेचि वोसरे । याचिया प्रकाशें उजळले दरे खोरे ॥ ४ ॥

॥ १५२३ ॥ सरलिया खेळामे ह्मणति आवड्या वाळा । आरते आरति
करु नंदाच्या गोवळ ॥ १ ॥ हाचि जीव प्राणगे सोयरा सज्जन । वोवाळि
तां यासि दाई निवेतनु मन ॥ २ ॥ करुनियां आरति पंचप्राण जोती ।
मिळोनिया सकळा बाळाश्री मुख पाहाती ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे वेळगे धन्य
पर्व काळ । साधला हा आजि येथें आळवुं गोपाळ ॥ ४ ॥

॥ १५२४ ॥ देव प्रगटचि लपाला । आड आपण वैसळा ॥ १ ॥ काय नवल सांगों केसे । झाकिला प्रकाशें ॥ २ ॥ निज ज्वाळे वैश्वान्नर । लह-
च्या लोपिला सागर ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे धुळी । आड ठेलि मही तळी ॥ ४ ॥

॥ १५२५ ॥ पाहों जातां हा नदिसे । झांकोळिला विश्वाभासें ॥ १ ॥ आतां पाहों कोणि कडे । आड आपणां हा दडे ॥ २ ॥ डाहाळि आड आंवा । अमोनि नदिसेचि उभा ॥ ३ ॥ साखर दिसेखडा । गोडि पाहों कोणिकडा ॥ ४ ॥ निळा ह्मणे सोनें । नदिसे झाकिलें भूपणें ॥ ५ ॥

॥ १५२६ ॥ हातिं घेतला चिताक । दिठी नदिसेजी कनक ॥ १ ॥ तैसा देव पाहों जातां । विश्वाभासुचि दोरा माजीळ पाला आंवरा ॥ २ ॥ नदिसेची दोरा । माजीळ पाला आंवरा ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गारा ठेल्या लपउनियां नीरा ॥ ४ ॥

॥ १५२७ ॥ येकायेक पण । नसंपडे दुजे नाविण ॥ १ ॥ ह्मणोनिया भक्त केला । आधी मग देव जाला ॥ २ ॥ फुला आधी फळ । नव्हेचि मुळे विणडाळ ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे लेंक । होता वापपणां विक ॥ ४ ॥

विरहिणी

॥ १५२८ ॥ खेळिं खेळता वो विकळ सुंदरा । जालि आठवितां नंदाच्या कुमारा । स्वद कंपखेद हाटला शरिरा । जाला विरह तो नेणती ईतरवो ॥ १ ॥ धरा आवरुनी ह्मणति वोसाजणी । धिर नधरत पडीलि धरणी । येकी सांगति वोजालि झडपणी । वेगि आणा आतां पंचाक्षरी गुणीवो ॥ २ ॥ जातो प्राण वो येताति लहरे । येकी ह्मणतिवो डंखिली विरवारे । आंग तापलें वो येतु आसे शियारे । येकी ह्मणति वो मोडसि येचाभरें वो ॥ ३ ॥ येकि ह्मणति मे लागलें दैवत । कुळिचें दारुण वो नेदि करुनि मान । घाला गोंधळ वो विनवा समस्त । ठेवा आण भाक करुनि येक चित्त वो ॥ ३ ॥ ऐसा मिळाला वो भोवताला पाळा । होति चुकुर येकी रडताती बाळा । पाज्ज वो खेदें वो वांचवा लहाळा । नका उस्तिर मे धांवा उतावेळा वो ॥ ४ ॥ मग ते येकांतिची सांगे सखियासी । नका वाहेरिवो

हुटो कोणापाशी ॥ आणा नंदाचा नंदनु येकांतासी । निळ्या स्वामिची हे भावना निश्चयेसी वो ॥ ५ ॥

॥ १५२९ ॥ देतां आलिंगन नंदाच्या कुमरा । पडेल उतार हे वांचेल सुंदरा ॥ नका आड घालूं संदेह दुसरा । लावा उठवुनि जाउंचा इतरा वो ॥ १ ॥ ऐसे बोलति सा जीविच्या जिवलगा । झाला विरह गे वांचवा सुभगा ॥ आणा पाचारुनी गे एकांता श्रीरंगा । तुजा उपावोचि नचले या प्रसंगा वो ॥ २ ॥ आहे ठाऊकें हें अंतरीं आमहांसी । याचा वेध झाल्या दशाचि हे ऐसी ॥ होते आटणि गे जीवा आणि शिवासी । तेथें देहबुद्धी नाठवे देहासी वो ॥ ३ ॥ हृदयीं होतांचि या कामाचा संचार । न्यावा एकांतासि निष्काम यदुधीर ॥ देईल सुख तोचि नाही ज्यासि पार । सांडा चावटी आणिक विचार वो ॥ ४ ॥ नाही अनुभव हा ठाऊका जयासी । साचि भोगिती या अनुदिनीं दुःखासी ॥ येति जाति पुन्हा होति कासाविसी । आम्ही न विसंबों या सावळ्या कृष्णासी वो ॥ ५ ॥ नाही जीवीं या जीविताची चाड । याच्या संगसुखें घालूं वो धुमाड ॥ स्वामी निळ्याचा पुरवील कोड । आणा तोचि आतां सांडा बडबड वो ॥ ६ ॥

॥ १५३० ॥ झाला विरह हे नये देहावरी । देतां औषधें वो आणित्तां पंचाक्षरी ॥ देवि देवतांची नचले येथें थोरी । नानाउपायांच्या करितां भरोभरी वो ॥ १ ॥ आणा वेर्गी तो सावळा सुंदर । मदनमूर्ति वो नंदाचा कुमर ॥ तया भेटतांचि होईल उतार । पुरेल आर्त हे वांचेल सुंदर वो ॥ २ ॥ एकी सखिया सा येऊनि विनविती । एकी हरिचीया पायावरी लोळती ॥ एकी करुनि पंचप्राणाची आरती । म्हणति चला वेर्गी एकांतीं वो ॥ ३ ॥ एकी घालिती हरीसी विंजणवारा । एकी देती विडिया सा सुंदरा ॥ एकी वारीती वरी चौच्या भकुभारा । एकी ह्यणती हरि चलावें मंदिरा वो ॥ ४ ॥ एकी देती सा चंदनाची उटी । एकी लाविती कस्नूरी मळिवटी ॥ एकी घालिती सा तुळसीमाळा कंठी । एकी ह्यणती आतां चलावें जगजेठी ॥ ५ ॥ ऐसा विनवूनी आणिला सकळीं । एकोनि जीवीं ते सुखावली बाळी ॥ उठोनि सेजेवरी वैसली वेलहाळी । निळ्या स्वामि तीचे आर्त पुरवि तयेकाळीं वो ॥ ६ ॥

॥ १५३१ ॥ झाला विरह अंतरीं कामिनीसी । नये सांगतां बोलतां

कोणापासी ॥ मुख मुकलें वो तापली विशेषी । आंग कापे तेणें झाली कासाविसी वो ॥ १ ॥ हृदयीं आठवे श्रीरंग सांवळा । मन चि गुंतलें तया-पासि डोळा ॥ कोण आणिल वो तया याचि वेळा । द्यावया आलिंगन जीव उतावेळा वो ॥ २ ॥ कोठें न गमे वो नावडे आणिक । जीवीं जीवा-माजी पडियले ठक ॥ उघडे नयन वो लागली टकमक । कोण आणील तो हरील माझें दुःख वो ॥ ३ ॥ झाली अवस्था ते न कळे कोणासी । जातां सांगों होईल हांमैं पिशुनामीं । होईल लाज वो कारण उपहासासी ॥ कांहीं चि न सुचे मी काय करूं यासि वो ॥ ४ ॥ कोण जिवलग वो येईल धावती । माझे जीवीचें आर्त उगाविल निगुती ॥ नेदितां कळों कोण आणील श्रीपति । संग साचा माझा करील एकांती वो ॥ ५ ॥ ऐसि विरहानळें पीडियेली बाळा । हृदयीं आठवितें हरि वेळोवेळा ॥ जाणोनि अंतरीं तो कृपेचा कोवळा । येऊनि निवविलें तिये ह्मणे निळा वो ॥ ६ ॥

॥ १५३२ ॥ येऊनि जाऊनि करी गौळणिचें कोड । पुरवुनि सकळ ही अंतरींची चाड ॥ नेदि प्रेम साचे खंडों करि वाड । ऐसा कृपाळू हा मुखाचा सुरवाड वो ॥ १ ॥ धन्य भाग्याच्या सा जन्मल्या संसारीं । ज्याचे ध्यानीं मनीं निख काळ हरी ॥ करितां काम काज दृष्टी साचि वरी । बोलतां चालतां जेवितां निरंतरिं वो ॥ २ ॥ साचा विकिला ऐसा राबे साच्या घरीं । पडिलें काम काज तेंहि आपण करी ॥ नवचे पळभरी सा सांडुनियां दुरी । साचा नल्लजेचि ह्मणवितां कामारी वो ॥ ३ ॥ साचा येवजाव सामुरें माहेर । झाला आपण चि लेणें अळंकार ॥ अवघें धन वित्त गोत परिचार । झाला नाम रूप दीर भावे वर वो ॥ ४ ॥ नेदी उरों सा आणिक दुसरे । विण आपणा वो सोयरे धायरे ॥ गाई ह्यैशी पशू पोटिचीं लेकूरें । झाला घर दार त्याचे एकसरे वो ॥ ५ ॥ खाती जेवीती ते भोग सकळ ही । झाला आपणचि संचरोनि देहीं ॥ नेदि आप-पर ऐसैं दिसों कांहीं । निळा ह्मणे ऐसी ऐक्याचि नवाई वो ॥ ६ ॥

॥ १५३३ ॥ सये आनंदाचा अवाचिता आला पूर । याचे मुरलीचा उठीतां चि गजर ॥ मि मज नाठवे चि कैचें घर दार । ठेलें तटस्थ चि राहिलें शीर वो ॥ १ ॥ ऐसैं मोहन नाटक येणें केलें । जीव चैतन्य वो हरानियां नेले ॥ एकलें एकवटचि करुनी ठेविलें । नाठवे सामुरें ना माहेर ऐसैं झालें वो ॥ २ ॥ याचा नवलावो हाचि एक वाटे । जीवीं जीव नुरे

आनंदचि भेटे ॥ तेणें मुखानदें संसारु चि आटे । मी हें माझे तों न दिसे
चि कोठें वो ॥ ३ ॥ मनीं मनासीं ही नुरोनियां थार । हृदय भुवनीं होय
याचा चि प्रसर ॥ बुद्धी चाकाटलि राहे निरंतर । सुखी सुखाचा चि
होतसे आदर वो ॥ ४ ॥ होतें आपुलीये घरीं वो निश्चळ । कोठें पाहों
गेलें याचा निज खेळ ॥ तेंचि पामुनि वृत्ति झालि वो वोटाळ । मनीं
नाठवेचि लेंकरूं ना वाळ वो ॥ ५ ॥ एका एकिची पडियेला फासा ।
याचा नेणोनियां स्वभाव वो ऐसा ॥ माझा मज ची हा नवलावो मानसा ।
निळा ह्मणे होता संचिताचा ठसा वो ॥ ६ ॥

॥ १५३४ ॥ एकली एक दुजी होति ये सदर्नी । तव आयीकिली मुरली-
ची ध्वनी ॥ गेलें धावोनियां पाहावया लोचनीं । तव गेलिये देहभाव
विसरोनी ॥ १ ॥ हरि देखतांची मदनाचा पुतळा । गेला जडोनियां
वैसला तो डोळा ॥ मनीं आठवे साजणी वेळोवेळा । नेल्या शोपुनी
माझीया जीवनकळा वो ॥ २ ॥ नव्हतें जवळी दुसरें बाई कोण्ही । नको
जाऊं ऐसें सांगावया लागुनी ॥ नेईल जीवभाव सर्व हा हरुनी । मग पडसि
तूं याचे चि व्यसनीं वो ॥ ३ ॥ ऐसि जाजावोनी बोले सखियाप्रती ।
येरि टकमका पाहोनि हांसती ॥ ह्मणती जाणोनियां होमि कां नेणती ।
भाग्यें लाधलिमी धरुनी राहे चिर्ती वो ॥ ४ ॥ आजि तुझिया भाग्यासी
नाहीं पार । झाला परिचय पाहीला सारंगधर ॥ ज्यालागीं शिणति हे
योगि मुनेश्वर । तोचि तुझे हृदयींचा परात्पर वो ॥ ५ ॥ निळा ह्मणे आजि
दैवामि ही देव । आलें मोडोनि वैभवा वैभव ॥ सकळहि सुखाचीच
जोडली राणिव । देखिला यदुपति निजलावण्याची ठेव वो ॥ ६ ॥

॥ १५३५ ॥ होते लेउनियां आर्तिचें अंजन । तेणें देखिलें वो निक्षे-
पीचें धन ॥ होतें वेदरायें ठेविलें जोडून । तेंचि सांपडलें आईतें निधान
वो ॥ १ ॥ जनीं जनार्दन प्रसन्नचि होता । तोचि मुसावोनी कृष्ण झाला
आतां ॥ मंडित चतुर्भुज वेणु वाजविता । मुगुट कुंडलें वो माळाचा मिर-
विता वो ॥ २ ॥ प्रगट असोनियां न दिसेची कोणा । आड आलिया
वो बुद्धीचि कल्पना ॥ जाय हारपोनि अविद्येच्या भावना । तेणेंचि न
देखति भर्ती भगवाना वो ॥ ३ ॥ कैसा माया मोह भ्रम झाला गाढा ।
नेणें जाणिव ची धांवे पुढा पुढा ॥ विधी निपेधाचा माझारी झगडा । तेणें
अंतरला न सांपडे मूढा वो ॥ ४ ॥ इंद्रिया विपयाची सदा लगवग । मातले

अहंकार काम क्रोध मांग ॥ मदमत्सराचे धांवति निलाग । तेणें हातिच्या हाती अंतरला श्रीरंग वो ॥ ५ ॥ ऐसे चुकवुनी आघात अपार । आजि सांपडलें आईतें भांडार ॥ तेणें झालिये वो निजमुखें निर्भर । निळा ह्मणे भोगूं सुखाचे संभार वो ॥ ६ ॥

॥ १५३६ ॥ होतें बहुत दिवस आर्त वागविलें । आजि अकस्मात तें फळ देऊं आलें ॥ दृष्टि श्रीहरिची देखील्यीं पाऊलें । घेतले जन्म मागे सार्थक साचें झालें वो ॥ १ ॥ धन्य हे आनंदाचि सांपडली वेळ । तेणें संत सज्जन भेटले कृपाळ ॥ साणि फेडियला बुद्धीचा वो मळ । दृष्टी दाखविला यशोदेचा बाळ वो ॥ २ ॥ नाना साधनाच्या केलिया खटपटा । परि त्या न पवति ची वो याच्या दारवंटा ॥ जाणो जातां जाणिव घालि आडफांटा । योगाभ्यासें मिद्धी रोधीताती वाटा वो ॥ २ ॥ यज्ञयागें स्वर्गभोग आड येती । करितां तपें काम क्रोध खवळती ॥ निखा-निसज्ञानें अभिमान वाढती । करितां तिर्थाटणें अहंकाराचि चि प्राप्ती वो ॥ ३ ॥ जपतां मंत्रवीजें चळचि घाली घाला । करितां दान धर्म पुढें भोगवितो फळा ॥ सांवळें मिरवितानां विधि निषेध आगळा । आतां हेंचि बरवें धणी पाहों याला वो ॥ ४ ॥ ऐसे शोधियले मार्ग नानापरी । न येती प्रतीति मग सांडियले दुरी ॥ आतां गाउनि गीतीं नाचों हा मुरारी । निळा ह्मणे करूं संसारा बोहारि वो ॥ ५ ॥

॥ १५३७ ॥ आजि पुरलें वो आर्तीचें आरत । होतें हृदयीं वो बहु दिवस चिंतित ॥ मना आवरुनि इंद्रियां सतत । दृष्टि पाहों हा धणि वरि गोपिनाथ वो ॥ १ ॥ तेंचि घडोनियां आलें अनायासें । जातां यशोदे घरा वाणाचिया भिसें ॥ आला खेळत खेळत वाळवेपें । कवळि घालि मिठी गद्गदा हांसे वो ॥ २ ॥ मुख अमृताचा मयंक उगवला । दंत हिन्याचा प्रकाश फाकला ॥ नयनीं रत्न कीळ तारा वो झमकला । देखतां हृदयीं निज वाम साचा झाला वो ॥ ३ ॥ जन्म जन्मांतरीं बहु केले सायास । याचे भेटिलागीं व्रतें उपवास ॥ सेविलीं गंगेची तटाकें उदास । साचिया मुकृताचे आले नेणो घोष वो ॥ ४ ॥ आजि आनंदाशीं आनंद गऱ्हा झाला । आजि सुखाशीं सुखें लाभ केला ॥ आजि हर्षाशीं हर्ष भेटों आला । तेणें श्रीरंग निज दृष्टी स्थिरावला वो ॥ ५ ॥ भोग भोगितां वो

सरले समस्त । गेलें उडोनियां प्रालब्ध संचित ॥ विटलें विषया वरुनियां चित्त । निळा ह्मणे घडला हरिशीं एकांत वो ॥ ६ ॥

॥ १५३८ ॥ माझे मजचि वो आतुडलें गुज । नाहीं आणिकाचें कामा आलें काज ॥ सांडिली लौकिकाची बरें झालें लाज । तेणें लाधलीये निजाचें ही निज वो ॥ १ ॥ पडिली गांठी या गुणा सवें । एकनिष्ठ वो शरण जातां भावें ॥ मनीचें राखतां वो आर्त निस नवें । झाला प्रसन्न हा देवाचाही देव वो ॥ २ ॥ याचिलामि म्या सोशिले गर्भवास । घेतले जन्म वो याचीच केली आस ॥ नाहीं देखिले वो कोणाचे गुण दोष । ह्मणोनि कृपावंत झाला हा परेश वो ॥ ३ ॥ जें जें अचिलें तें सुकृत याचि साठीं । नाहीं वेचिलें वो जतन केलें गांठीं ॥ भोगीं त्यागीं वो याचि वरि दीठी । ह्मणोनि आजि हा लाधलें जगजेठी वो ॥ ४ ॥ धरिले जन्म ते सार्थक झाले माय । भेटवुनी यार्शी वो फळले उपाय ॥ चुकले अवघेचि आघात अपाय । ह्मणोनि आलिंगन देति यादव राया वो ॥ ५ ॥ केलें ब्रीद वो साच येणें काळें । अनाथबंधु हें दीनाच्या दयाळें ॥ केली कृपा वो पुरविले मोहळे । ह्मणोनि निळा नित्य चरणावरी लोळे वो ॥ ६ ॥

॥ १५३९ ॥ येणें एकलें वो जाणें ही शेवटीं । येथें राहाणेंचि नाहीं कल्पकोटी ॥ जोडिलें धन तें न चले लक्ष कोटी । ह्मणोनि आलियें या सांवळियाचे भेटी वो ॥ १ ॥ आतां घाला वो याच्या पायां वरी । हाचि चुकवील जन्माचि भोवरी ॥ शिणलें बहुत वो चौऱ्याशीचे फेरी । तोडील चिंता हा हे चि आशा थोरी वो ॥ २ ॥ बहुत गांजियेलें माया मोह भ्रमें रततां विषयीं या विषयाच्या कामें ॥ करितां भरोवरी रित्या मनोधर्म । याशी कृपा येतां हरील हा कर्म वो ॥ ३ ॥ कामक्रोधीं वो जांचिलें बहुत । नेदीं राहों वो क्षण एक निवांत ॥ वरी पडती वो गर्वाचे आघात । ह्मणोनि विनवणी सांगा वो त्वरित वो ॥ ४ ॥ आशा कल्पना या मातल्या पापिणी । मनसा चिंता ढंखिती सर्पिणी ॥ येती लहरे वो जाणिवेची जाचणी । ह्मणोनि विनवितें हे चि क्षणक्षणीं वो ॥ ५ ॥ आहे शेवटिचें माझे येथें पेणें । वाटे निश्चय हा याचिया दर्शनें ॥ राहिलें चिर्तीं वो याचेंचि चिंतन । निळा ह्मणे आजि ऐकिलें गाऱ्हाणे वो ॥ ६ ॥

॥ १५४० ॥ काय करूं वो भुलविलें भुली । चित्त माझे या विषयाचे चाली ॥ आडकल्पना ठाकोनि राहिली । सार्णें संगति वो याची अंतरली वो ॥ १ ॥ पायां

पडतें वो दाखवा मज वाट । कर्माकर्मा चुकवुनियां घाट ॥ कामक्रोधाचे ऐकोनि
 वोभाट । भयवाटेंतें हें देखोनि दुर्घट वो ॥ २ ॥ मज तो विचार नमुचे आपुल्या
 मते । न्याळ तुझी त्या येईन सुपथें ॥ घेउनि धर्म मज पाववा वो तेथें ।
 जेथें असती सांवळे गोपीनाथ वो ॥ ३ ॥ कोठें गेले या करूं वोरवारा ।
 आर्गी लागो या अघोरा संसारा ॥ पडते गुंति हा अधिक चि पसारा ।
 भेटवा आतां मज न्या वो सारंगधरा ॥ ४ ॥ येथें होती हे बहुत चि
 उत्पात । जन्म जरा या व्याधीचे आघात ॥ भुललें वाट वो न मिळतां
 संघात । तुझि पाववा वो रमानाथ जेथें वो ॥ ५ ॥ आहे भरंवसा हा
 तुमचा चि मज । संत जाणतसां अंतरीचें गुज ॥ आले शरण ते पावती
 सहज । निळा ह्मणे आतां राखा माझी लाज वो ॥ ६ ॥

॥ १५४१ ॥ वदन निमामुरें कडावरी कर । उभा वीटवरी पुंडलीका
 समोर ॥ चरणी व्रीदावळी रुळती अमुर । वरी वाळे वाकी रुणझुणिती
 मधुर वो ॥ १ ॥ तेणें नवल चि केलें वो साजणी । सहज अवलोकितां
 संचरला नयनीं ॥ त्याविण न दिसे चि दुजें जनीं वनीं । जें जें दिसे तें तें
 हा चि भासे मनिं वो ॥ २ ॥ कासे कसिळा वो मिरवे सोनसळा । कटीं
 कटिमूत्र जडित मेखळा ॥ उदरीं त्रिवळी वो तुळसी वनमाळा । कौस्तुभ
 पदकें द्विजचरणांकुश सोज्वळा ॥ ३ ॥ मुखमयंक पूर्णाशिं उगवला ।
 भक्तचकोरासी अमृतें वरुपला ॥ दंत हिऱ्याचा प्रकाश फांकला । आधार
 सोज्वळ वो नासाग्र सरळा वो ॥ ४ ॥ निहाळिं रेखिलें वो केशर झळके ।
 श्रवणीं कुंडलांचें तेज बहळ फांके ॥ नयनीं सुतेज विद्युल्लता चमके ।
 माथां मुगुटावरी मयूरपिच्छ स्तवकें वो ॥ ५ ॥ सुंदर साजिरे वो स्वरूप
 टाण माण । तेणें आकांपिले माझे पंचप्राण ॥ नावडे आणिक वो साचि
 चि मज आण । निळा ह्मणे मी माझी याचि झाली बोलवण वो ॥ ६ ॥

॥ १५४२ ॥ मी मज माझी याचा तुटला संबंध । ऐसा लाविला वो
 येणें मज वेध ॥ जीवीं जीवाचा हा मोडील कंद । नुरे देहभाव ऐसा केला
 बोध वो ॥ १ ॥ सखिये साजणी ऐके माझे गुज । यासी पाहतां वो
 बोलतां सहज ॥ नेलें हरूनियां अंतरीचें निज । पुढें नाचवी हा आपुलें चि
 भोज वो ॥ २ ॥ करितां काम धाम विसरचि पडे । ध्यानीं आटें वो
 याचे चि रुमडे ॥ रादे वेष्टुनियां हाचि मार्गें पुढें । या विण न दिसे चि
 केलें मज वेढें वो ॥ ३ ॥ करितां भोजन वो निजतां शयनीं । जागृती

जागतां वो बोलतां वदनीं ॥ हाचि जडोनियां ठेला माझे मनीं । नेदी हा पारिखेंचि दिसों जनीं वनीं वो ॥ ४ ॥ नेदी उमजों हा येऊं देहावरी । केली माझिया संसारा बोहरी ॥ हाचि व्यापुनियां ठेला घरीं दारीं । ऐसा नाटक हा नंदाचा खिल्लारि वो ॥ ५ ॥ येणें ऐशाचि वो मोहिल्या सुंदरा । नेल्या भुलवुनि आपुल्या मंदिरा ॥ हे मी नेणोनियां गेलें याच्या दारा । तव निळा ह्मणे वेधिलें अंतरा वो ॥ ६ ॥

॥ १५४३ ॥ माझ्या मीपणाचा करुनि फराळ । उरळें खावयासि वसलौ सकळ ॥ ऐसा भुकाळू हा नंदाचा गोवळा । यामि न पुरे चि ग्रासितां माझा खेळ वो ॥ १ ॥ आतां काय देऊं नसतां जवळी । संचित प्रालब्ध तें भक्षिलें समुळीं ॥ कर्मा कर्माच्या घेतल्या कवळी । विषय वासना त्या ग्रासिल्या निमिष मेळीं वो ॥ २ ॥ भक्षिले संपत्ती विपत्तीचे भोग । कांहीं नुरवितां चि कोणाचा ही भाग ॥ अवघे भक्षूनियां नुरवि हा माग । नाम रूप तेंही नेंदिची उरों मोग वो ॥ ३ ॥ ऐमा भक्षूनियां पूर्ण नव्हे कधीं । अवघ्या भक्षूनियां संसार उपाधी ॥ जीव भावाचिया नुरवुनियां आधी । केलें एका एकीं निज रूप अनादि वो ॥ ४ ॥ आधिची दुर्बळ मी नव्हती कांहीं जोडी । पूर्वींच भक्षूनियां गेला वो तातडी । आणूं कोटुनि वाटूं या परवडी हा तो भुकाळूचि सदाचा बराडि वो ॥ ५ ॥ आतां तृप्ति लागीं दीसे एक शेवटीं । भाव भक्ति याचे वो गरिन ताटीं ॥ तेणेंचि होईल या क्षुधेची संमुष्टी । ऐसें निळा ह्मणे विचारिलें पोटीं वो ॥ ६ ॥

॥ १५४४ ॥ भाव भक्तिची या प्रीती जेवविला । देउनि ढेकर वो पूर्णपणें धाला ॥ नेणों आनंदाचा प्रवाह लोटला । ऐमिया स्वानंदाची वचनें अनुवादला वो ॥ १ ॥ ह्मणे केले तेपावळे उपचार । तुझीं आवडिनें प्रेमाचे प्रकार ॥ झाली तृप्ति आतां घ्या वो देतो वर । पुन्हा नातळो हा तुझ्यासि संसार वो ॥ २ ॥ तातल्या सौमुनियां विरक्तीच्या ज्वाळा । वरव्या शिजविल्या समृद्धी सकळा ॥ झाला रस स्वाद भोजनीं आगळा । वाढिलीं पंचामृतें जेवितां जे वेळो वेळावो ॥ ३ ॥ ऐसे जेउनियां धाले विश्वंभर । भक्ता उभविला अभयाचा कर ॥ काहुनी घालिती कंठीचे तुळसि हार । निळ्या स्वामी गौरविती वारंवार वो ॥ ४ ॥

॥ १५४५ ॥ देवें भक्तालागीं उपचार मांडिले । शांति सुखासनीं मानें बैसविलें । धरुनि तग्याचीं छत्रें गौरविलें । ज्ञानसंपत्तीचे दळभार दिधले

॥ १ ॥ सुखें राज्य करा ह्मणे त्रिभुवनी । माझे ऐश्वर्य हें सर्वांगी लेउनी ॥
 भिरवा भूषणें हीं यश कीर्ति दोन्ही । माझी आयुषें हीं देतो संतोपोनी वो ॥ २ ॥
 शांति विरक्ती हे मूर्तिमंत दया । क्षमा निसानदें तुझा अर्पिलीया ॥
 अखंड नैराश्यता सेवे तुमाचिया । ठेविली निकट वामे नवजति आनटा-
 या वो ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे ऐसा भक्ताचा समुदाय । देवें आनंदविला प्रीती
 च्या उत्साहें ॥ ह्मणे निर्भय असा जवाळिच मी आहे । भोगा सुख माझें
 निजाचें अद्रय वो ॥ ४ ॥

॥ १५४६ ॥ माझी मजाच वो पहियली भुली । जेजें मर्यादा वो
 विसरोनि आपुली ॥ याची अणुमात्र पडताचि साउली । वृत्ति तदाकार
 होउनियां ठेली वो ॥ १ ॥ आलें वाचे तेचि करितोंचि करिते बडबड । नये
 भ्रांतीचे वो वस्त्र दृष्टी आढ ॥ मना आलें तैमा नाचतें धुमाड । नेणों
 काय पुरें आरंभला नाढ वो ॥ २ ॥ नाहिं देखिलें तें येउनि पडे दृष्टी ।
 तेंचि उच्चारे वो येउनि वाचे ओठी । नेणोनि अनुभवा ज्ञानाची
 कसोटी । नेणो काय येउनी साठवलें पोटी वो ॥ ३ ॥ वाचे अनिर्वा-
 च्य येउनि आदळे । हृदर्यां वाउगेचि होताती सोहळे ॥ उठिति
 स्फूर्तिचे चि क्षण क्षणा उमाळे । माझिये जाणीवेचे फोडुनि पेंडोळे
 वो ॥ ४ ॥ होतें तैसें तुझा जिवेदिलें पाई । नकळे यावरी तुमचे कृपेची
 नवाई । ठेवाल जैसे तेथें राहावे तेठाई । कैचि सत्ता आह्मा बोलावें तें काई
 वो । ५ ॥ यावरी कराल तें तुझि करा देवा । मी तो नुरोनियां उरलें देह
 भावा । कांहींचि नेणोनियां हिता हित तेव्हां । निळा ह्मणे साक्षी तुझिचि
 या सर्वा वो ॥ ६ ॥

॥ १५४७ ॥ ऐशि या सुखा माजी राहे न सुखरूप । दुजा वागों नेदी
 आढ येउं संकल्प ॥ भोगिन याचेचि वो सर्वदा पडप । करुनि भावना
 अखंड तद्रूपवो ॥ १ ॥ ऐशी हे निश्चयाची सांगितली मात । तुझी ही
 आयकाहो रुपावंत संत ॥ नकळे माझा मज सत्याचा इत्थ । तुझीचि
 दावाल तो मानीन हितार्थ ॥ २ ॥ येईल चित्तासि ते सांगा विचारुनी ।
 माझे निजहित तें चि विवरुनी ॥ मि तो नेणेचि वा याची ये वाहाणी । हे
 चि कळासले हृदयभुवनी वो ॥ ३ ॥ हाचि निजानंद आवडला मना ।
 करुं सर्व काळ हेचि विवंचना ॥ रूप दृष्टीपुढें धरुनि गाउं गुणा । करुनि
 तदाकार वृत्तीची भावना वो ॥ ४ ॥ याविण नावडे चित्ता ऐसें झालें ।

दिवसारात्रि हें ध्यानचि लागलें ॥ सांगाति ईतरे तें नमनेचि भलें । नेणो कोण ऐसें कर्म उमें ठेलें वो ॥ ५ ॥ हेंचि राहेन वो धरुनियां दृष्टी । रूप नागर वो मुरली बाये वोटी ॥ खांदिये घोंगडें वो घेउनि वेताटी । चाले गाईमार्गे सवें गोवळ थाटी वो ॥ ६ ॥ ऐसिये आवडिचें पुरविलें; आरत । घेउनि एकांती वो भेटले गोपिनाथ ॥ तेणें मानस वो माझें झालें स्वस्थ । निळा झणे वो भोगिन एकचित्त वो ॥ ७ ॥

॥ १५४८ ॥ एकलें न कंठवे याविण मज आतां । घेउनि विचरेन सवें प्राणनाथा ॥ जनि वनि वो एकांति वसतां । न करि वेगळा हो युगें कल्प जातां वो ॥ १ ॥ हातीं लागला वो युगादिचा निध । भाग्यें माझिया वो जोडियला सिद्ध ॥ करुनि उपचार पूजिन सावध । न वंचि शरीर सेविन एकविध वो ॥ २ ॥ याचिये संगती वो मुखाचिया कोडी । वेचतां युगें कल्प मज वाटे घडी ॥ भोगीन निस नवा जीवाचे आवडी । भरुनि निज दृष्टि पाहेन घडि घडि वो ॥ ३ ॥ अवघे निवेदिन अंतरीचे भोग । यासि करुनियां सये अंगसंग ॥ काहीं न वंचितां मन बुद्धि अंग । भोगिन निजसेजे घेऊनि श्रीरंग वो ॥ ४ ॥ सागें जीवाचिया घाडिन यासि मिठी । जातां युगसंख्या कल्पाचिया कोडी ॥ धरिन अंतरी वो बांधोनियां गांठी । यावरि न करि मी कदा यासि तुरि वो ॥ ५ ॥ कळे अंतरीचा भाव या परेशा । होय प्रियवाडें जैसा केळा तैसा ॥ पुरवी निजदासीं केळा जो धिवसा । निळा म्हणे आहे कृपावंत ऐसा वो ॥ ६ ॥

॥ १५४९ ॥ याचिल्लागि वो सजियले भोग । याचिल्लागि वो केळे नाना याग ॥ याचिल्लागि वो अष्टांगादि योग । याचिल्लागि या विषयांचे त्याग वो ॥ १ ॥ जन्मजन्मांतरि केली हे सूचना । याचिल्लागि वो वसविले निर्जना ॥ भक्षुनि फळ मूळ प्राणीलें जीवन । याचिल्लागि वो केळें तीर्थाटण वो ॥ २ ॥ याचिल्लागि वो आसनी शयनी । केली निरंतर याचि चित्तवणी ॥ बैसलें धरुनियां रूप निज ध्यानी । नामी नेमियेली निस याचे वाणि वो ॥ ३ ॥ याचिल्लागि वो मंत्रजप केला । याचिल्लागि वो वेदांत पाहिला ॥ याचिल्लागि वो निजधर्म अनुष्ठिला । याचिल्लागि म्यां संसार लज्जिल; वो ॥ ४ ॥ याचिल्लागि वो सत्संग साधन । याचिल्लागि हें निसानिस ज्ञान ॥ केले सायास ते याचि वो लागून । याचिल्लागि नियर्मी निरोधिलें मन वो ॥ ५ ॥ याचिल्लागि मी जालोंये उदास । सांडुनि आपु-

लिया पारिख्याचि आस ॥ याचिलागि वो याचा निजध्यास । धरिला
निळा म्हणे निशिदिनी ध्यास वो ॥ ६ ॥

॥ १५५० ॥ येणें आपुलिया कृपेचिया गुणें । मार्झी पोषिली वो सर्वांग
जीवनें ॥ देउनी क्षेम अवर्धा निवविलीं करणें । यासि काय देउनि
व्हावें म्या उत्तीर्ण वो ॥ १ ॥ माझे जीर्वाचा हा जिवलग सोयरा ।
यासी करुनि काय पूजावें उपचारा ॥ जें जें कीजे तो तो उपाधी पसारा ।
कैसेनि पावेल या निज निर्विकारा वो ॥ २ ॥ करुनि पूजुं जव मंत्रतंत्र
जप । तव हा शब्दातीत निर्गुण अरूप ॥ कोण करुं यासि न पवेचि वो
तप । ध्यानिं ध्यातां हा अरूपि अरूप वो ॥ ३ ॥ यासि न पुरे वो
जाणिवे जाणतां । यासि न चले वो शाहाणीव करितां ॥ नानातर्क वाद
यापुढें वृथा । आतां कोणा करुं उपचार तत्वता वो ॥ ४ ॥ करितां योगा-
भ्यास न पवे ती सिद्धी । करितां नानायाग वाढति उपाधी ॥ नित्यानिस
ज्ञानें अभिमानाचि वृद्धी । आतां कोण्यायुक्ति तोपवूं कृपानिधी वो ॥ ५ ॥
ऐसें जें जें करुं ह्मणे आपुलिये मती । तें तें सांढि परतें न धरि हा हातीं ॥
येकचि आवडे या शुद्धभावभक्ती । निळा ह्मणे वर्म दाविलें हें संतीं वो ॥ ६ ॥

॥ १५५१ ॥ एक ना दुसरें वो नव्हतें मजपासीं । मी मज नोळखतां
आप आपणासी ॥ होति ये निर्जनी वो निराभास देसीं । नेणों कोणें
आणियेलें कर्म भूमिसी ॥ १ ॥ तेंचपामुनियां विसरलें निजसुखा । वाटे
जीव माझाचि परि मज वो पारिखा ॥ देखोनि आपपर पात्र जालें बहु
दुःखा । सांगों कोणापासिं सये जाला ऐसा वाखा वो ॥ २ ॥ मी मज
माझियानि वेढालिलें वाई । चित्तासि या चितनें वो घातलें प्रवाहीं ॥ नेणें
चि विश्रांति कोठें विचरतां मही । जेथुनियां आलिये ते नाठवेचि कांहीं
वो ॥ ३ ॥ नसते चि काम क्रोध लागले हे वैरी । येउनियां आशा चिता
वैसल्या जिव्हारीं ॥ द्वेष निंदेचिया निख नानाभरोवरी । कामना कल्पना
हा दाटल्या शरीरीं वो ॥ ४ ॥ किती तरी करुं वो या संसारा पुरवणी ।
किती सोसूं येऊं जाऊं यमाचि जाचणी ॥ किती येऊं जाऊं भोगुं नानाया-
तिचिया खाणी । किती गर्भवासीं वैसों थार अढचणि वो ॥ ५ ॥ ऐसि
जाजावलि बहु अनुतापें वाळा । घेउनियां विकृतिया विषयाचा टाळा ॥
मनोभावे चितिला वो श्रीरंग सांवळा । पावळी निजस्थान पुनरपि ह्मणे
निळा वो ॥ ६ ॥

॥ १५५२ ॥ पाहों गेलियें वो नंदाचा नंदन । नेत्रिं लेऊनियां आर्तिचें
 नजन ॥ जेथें उभा होता राजीवलोचन । भोंवते मेळउनी गडि संत
 सज्जन वो ॥ १ ॥ दृष्टि तेथें हि निवालि वो इंद्रियें सकळ । जालियें तटस्थ
 चि देखोनियां घननीळ ॥ मुकुट विराजित कुंडलें बनमाळ । सुंदर श्रीमुख
 चतुर्भुज सरळ वो ॥ २ ॥ शंख चक्र हातीं गदा पीतांबरधारी । देव्हडा
 पाउलिं वो मुरलि अधरीं ॥ वाजवितां सप्तस्वर उमटति माझारी । देखतां
 देहभाव नुरतीच शरीरीं वो ॥ ३ ॥ वेधीं वेधले वो ज्याचे विधाता हरिहर ।
 इंद्रआदिकरुनी सकळहि मुरवर ॥ सिद्ध महामुनि योगि ऋषीश्वर । नारद
 तुंवरादी महानुभाव थोर वो ॥ ४ ॥ तेथें कोण पाड आझा मानवांचा ।
 ज्यातें न पुरति स्तवितां वेदवाचा ॥ नकळे महिमा वो याच्या स्वरूपाचा ।
 नयनिं पाहतांचि सुकाळ सुखाचा वो ॥ ५ ॥ रूप नागर वो सुंदर गोजिरे ।
 चरणीं वाजती वो मंजुळ रुणझुणिति नेपुरें ॥ ऐकतां निजानंदा होतसे चे-
 ईरे । निळा ह्मणे माझें तेथेंचि मन मुरे वो ॥ ६ ॥

॥ १५५३ ॥ मारिंचा माझिये वो संदेह फीटला । देव पाहों जातां जव-
 ल्लिच भेटला ॥ अवघा मागें पुढें तो चि वो ठाकला । जनीं जना-
 र्दन भरोनियां दाटला वो ॥ १ ॥ पुरलें जीवींचें आरत साजणी ।
 पाहे जेथें तेथें दिसे चक्रपाणी ॥ लोक लोकांतरीं साचि चि भरणी ।
 भरोनि उरला अवघ्याचि वाणि खाणि वो ॥ २ ॥ जाला सुकाळ हा सु-
 खाचा मानसा । पाडिला त्रिभुवनिं एकरूप ठसा ॥ धरा व्यापुनियां अंबर
 दशादिशा । आतां भोगीन मी सर्वकाळ ऐसा वो ॥ ३ ॥ नानाभूताकृति
 एकाचि आभासे । नानानामें आळवितां वो देतमे ॥ नाना अळंकार
 एकाचि लेतसे । नागिवा उघडा ही वरवाचि हा दिसे ओ ॥ ४ ॥ नानावस्त्रें
 हा नेसला पांगुरला । जेथील तेथेंचि हा बहुरंगें नटला ॥ शस्त्रें अशस्त्रें
 हा हातें मिरवला । सौम्य क्रूर ऐसा हांउनियां राहिला वो ॥ ५ ॥ एका
 नीववी भोगवी नाना भोग । एका खाववि जेववि दावी जग ॥ एका
 विचरे देउनि अंगसंग । निळा ह्मणे हा एकलाचि अनंग ॥ ६ ॥

॥ १५५४ ॥ नित्य श्रीहरीचे आठवितें गुण । वद्दनीं साचिया वो नामाचें
 स्मरण । हृदयीं धरुनियां निजभावे चरण । करितें अनुदिनीं हेंचि अनु-
 ष्ठान वो ॥ १ ॥ येथें आलियें वो याचि निजकार्या । कली कमै तीं मागील
 भोगाया ॥ आतां घटती तीं यातें ससर्पाया । नाहिं भय त्या निजस्थाना

जावया वो ॥ २ ॥ वाचे अमसाचा नेदि लागों वारा । केलें सांडणें वो देह
संसार ॥ चिची विपयाचा मोडियला थारा । नाहिं गुंतलें या दंभ
अहंकारा वो ॥ ३ ॥ संती सांगितलें केलें तें जतन । नाहीं आझे खाचे केलें
उल्लंघन ॥ भत मतांतरा नाहिं दिल्लें मन । हृदयीं धरिलें या हरिचें चितन
वो ॥ ४ ॥ कांहीं ठाकलें तें केलें लोकहित । काया वाचा वो हें वेचुनियां
चित्त ॥ नाहीं वंचुनिया ठेविलें संचित । काळ याचि परि सारियेला वो
॥ ५ ॥ नित्य नवा वो हा आवडिचा दिस । केला करूनियां कीर्तनीं
उल्हास ॥ नाहीं गोवियला कोठें आशापाश । निळा ह्मणे वतोंनि उदास
वो ॥ ६ ॥

पुरवणी.

॥ १५५५ ॥ उपरम झाला सर्वकाळ इंद्रियां । स्वरूपीं विलया मन गेलें
॥ १ ॥ ऐशिया स्वानंदें बुझाविलें चित्त । राहिली अचित वदनीं वाचा
॥ २ ॥ अष्ट अविर्भाव डउरले अंगीं । प्राणी प्राणरंगीं निजवासें ॥ ३ ॥
भयबंध ठसा पडिला शरीरा । वृत्ति गेली घरा निजाचिया ॥ ४ ॥ निमो-
नियां गेलें शब्दाचें बोलणें । पवनूचि प्राणें शोषियेला ॥ ५ ॥ निळा सुखा-
सुखीं पावला विश्रान्ति । पद पिंडा समाप्ति करूनियां ॥ ६ ॥

॥ १५५६ ॥ कृष्णरूपा वेधल्या नारी । देखती अंतरीं तेंचि रूप ॥ १ ॥
गमनीं शयनीं आसनीं भोजनीं । देखती जनीं वनीं दृष्टीपुढें ॥ २ ॥ एकांतीं
लोकांतीं दारीं दारीं वाहेरी । ज्ञाविण निजाचारीं नेणतीं दुर्जे ॥ ३ ॥
निळा ह्मणे सर्वहि त्याचा परिवार । हाउनी सारंगधर ठेळा घरीं ॥ ४ ॥

॥ १५५७ ॥ देखती तें विठ्ठल रूप । वाचे विठ्ठल नाम जप ॥ १ ॥
तेहि विठ्ठल झाले अंगें । मोह समता विषय त्यागें ॥ २ ॥ विठ्ठल कीर्ति
लेइले अंगीं । विठ्ठल झाले भोगीं त्यागीं ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे विठ्ठल झाले ।
द्वैतभावतें मुकले ॥ ४ ॥

॥ १५५८ ॥ देवाभेटी संतपण विरे । देवपण नूरे संतभेटीं ॥ १ ॥
ब्रह्मानंदें निमग्न झाले । आप विसरले आपणा ॥ २ ॥ भक्तीचे आवडी
झाले भिन्न । एकचि जीव प्राण उभयतां ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे स्वसुख प्रभा ।
एकचि प्रभा दा ठायीं ॥ ४ ॥

॥ १५५९ ॥ निराश्रित वाटे मनीं । पडिलों जनीं रकला ॥ १ ॥ कृपेविण

मच्या देवा । हळहळ जीवा बहु वाटे ॥ २ ॥ आजिचा दिवस उद्यां नये ।
आयुष्य जाय क्षणक्षणा ॥ ३ ॥ निळा झणे कंठ काय । न दिसे उपाय
प्राप्तीचा ॥ ४ ॥

॥ १५६० ॥ पाचारितां पंढरिनाथा । संचरे तत्वता हृदयांत ॥ १ ॥
ऐसा प्रताप आणिका अंगी । नाही ये युगीं विवरितां ॥ २ ॥ संगतीं
अन्यत्र दैवते भूते । आशा लोलिंगते ते कार्ये ॥ ३ ॥ निळा झणे जन्मम-
रणा । करि निवारणा एक हारे ॥ ४ ॥

॥ १५६१ ॥ पांडुरंगें सख केला अनुग्रह । निरसूनियां देह बुद्धिभेद ॥ १ ॥
येऊनी एकांती उपदेशिलीं कार्नी । बीजमंत्रें दोन्ही नीजाक्षरें ॥ २ ॥ जीव
शिवा सेज रचिली आनंदी । आचटावें पर्दी आरोहण ॥ ३ ॥ निर्जी निज-
रूपीं निजविला निळा । अनुहार्ते बाळा इष्टर गाती ॥ ४ ॥

॥ १५६२ ॥ प्रवृत्ति निवृत्तिचे आटुनियां भाग । उतरिलें चांग रसायण
॥ १ ॥ ज्ञानाग्नी हुतासी कडसीले वोजा । आत्मसिद्धि काजा लागुनियां
॥ २ ॥ ब्रह्मरस ब्रह्मीं सिद्ध झाला पाक । घेतला रुचक प्रतीति मुखीं ॥ ३ ॥
स्वानुभवे अंगी झाला समरस । साधन निजध्यास ग्रामोग्रासीं ॥ ४ ॥
आरोग्यता निळा पावला अष्टांगी । मिरवला रंगी निजात्म रंग ॥ ५ ॥

॥ १५६३ ॥ वाचा गुणीं लांचावली । मति विस्तारें फांकली ॥ १ ॥
ऐसी केली तुह्मी दया । कृपाळुवा पंढरीराया ॥ २ ॥ सर्वकाळ ध्यानीं मनीं ।
रूप राहिलें चितनीं ॥ ३ ॥ निळा झणे भूक तान । गेली ठायींचि
हरपोन ॥ ४ ॥

॥ १५६४ ॥ सदा सेवकांचा लाड । पुरवा करुनियां कोड ॥ १ ॥ जेंवि
कृपावंत माय । तान्हयाच्या भणि घाय ॥ २ ॥ खाववा जेववा । जेणीं
लुगडींहि सा पुरवा ॥ ३ ॥ निळा झणे दिवानिशीं । नेणा विसंबों
तयासी ॥ ४ ॥

॥ १५६५ ॥ स्थिरावल्या वृत्ति पांगुळला प्राण । अंतरींची खून पावो-
नियां ॥ १ ॥ पुंजाळले नेत्र झाले अर्धोन्मीलित । कंठ सहदित रोमांच
आले ॥ २ ॥ चित्त नाकटलें स्वरूपा माझारि । न निघे बाहेरि मुखावळें

॥ ३ ॥ सुनीळ प्रकाशें उगवला दीन । अमृताचें पान जीवनकळा ॥ ४ ॥ शशी
सूर्या झाली जीवें ओवाळणी । आनंदा दाटणी आनंदाची ॥ ५ ॥ निळा
सुखासर्नी प्रेमेसी डुल्लत । विराला निश्चित निश्चितीनें ॥ ६ ॥

॥ १५६६ ॥ सहजचि तुमचीं वंदिलीं पाउलें । तंव मी माझे हें हिरोनी
घेतलें ॥ १ ॥ आतां कोण दर्शना येईल सांगा । स्वभाव कळल्यावरि तुमचा
पांडुरंगा ॥ २ ॥ हें काय तुझासी बोलिलें विहीत । चोरोनियां घ्यावें
आमुचें संचित ॥ ३ ॥ प्रालब्ध भोग जे द्यावयासी येती । अभिलाषुनी
तेहि भोगितां श्रीपती ॥ ४ ॥ आतां क्रियमाण संग्रह जो करावा । तोहि
वरिच्यावरी तुझीचि हरावा ॥ ५ ॥ अवघेंचि आमुचें घेऊनियां अंती ।
जीवभाव तेहि बुडवावे पुढती ॥ ६ ॥ निळा ह्मणे सर्वस्वें उघटाच केला ।
तुमचिये संगतीं दैव हा लाधला ॥ ७ ॥

॥ १५६७ ॥ शोधोनी अन्वय वंश वंशावळी । परंपरा कुळीं उच्चारण
॥ १ ॥ ह्मणविलें पूर्वीं जैसें होतें तैसें । केलें सामरसें समाधान ॥ २ ॥ एक
छत्र झळके उन्मनी निशाणीं । अनुहाताचा ध्वनी गगन गर्जे ॥ ३ ॥ निळया
स्वामी स्थापी निजपदीं दासां । करुनी उलहास आवडीचा ॥ ४ ॥

॥ १५६८ ॥ होतें तैसें पायीं केलें निवेदन । अंतरलों दिन बहुत होते
॥ १ ॥ संवोखुन केलें समाधान चित्ता । ओगरूनि भाता प्रेमरस ॥ २ ॥
नामरत्रमणी करूनि भूषण । अलंकारि मंडण माळा दिली ॥ ३ ॥ निळा
ह्मणे तेणें सुखें झाला निरामय । नामीं नाम सोय निमग्रता ॥ ४ ॥

॥ १५६९ ॥ हाके सवें उडी । घालोनियां स्तंभ फोडी ॥ १ ॥ ऐसी
कृपावंत कोण । माझे विठाई वांचून ॥ २ ॥ करितां आठव । धांवोनियां
घाली कव ॥ ३ ॥ निळा ह्मणे गातां । नामें द्यावी सायुज्यता ॥ ४ ॥

